

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ**

**KREDİYE BAĞLI HAYAT SİGORTASI
SÖZLEŞMESİ**

**MELDA TAŞKIN
2502140211**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. EMİNE YAZICIOĞLU**

İSTANBUL, 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : MELDA TAŞKIN Numarası : 2502140211
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : ÖZEL HUKUK Danışmanı : PROF.DR. EMİNE YAZICIOĞLU
Tez Savunma Tarihi : 25.02.2019 Saati : 10:00
Tez Başlığı : KREDİYE BAĞLI HAYAT SİGORTASI SÖZLEŞMESİ

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 50. Maddesi uyarınca yapılmış, soruların cevaplarına alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. EMİNE YAZICIOĞLU		KABUL
2- PROF. DR. MERİH KEMAL OMAĞ		KABUL
3- PROF. DR. ZEHRA ŞEKER ÖĞÜZ		Kabul
4- PROF. DR. AZRA ARKAN SERİM		Kabul
5- DOÇ. DR. SERAP AMASYA		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. SERKAN ERGÜNE		
2- DOÇ. DR. FULYA ERLÜLE		

ÖZ

KREDİYE BAĞLI HAYAT SİGORTASI SÖZLEŞMESİ

MELDA TAŞKIN

Çalışmada krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine ilişkin temel esaslar, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile Bireysel Krediler ile Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği düzenlemeleri ve Hayat Sigortası Genel Şartları çerçevesinde incelenmiştir. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da, sigorta sözleşmelerinin “tüketici işlemi” olarak zikredilmesi karşısında, çalışmanın hazırlanmasında TKHK'da yer alan hükümler de gözetilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği, tüketici işlemi, krediye bağlı hayat sigortası, kredi hayat sigortası, dain-i mürtehin, tüketici kredisi.

ABSTRACT

CREDIT LIFE INSURANCE

MELDA TAŞKIN

In this study, general principles of credit life insurance is examined under the provisions of Turkish Commercial Code numbered 6102 and General Terms and Conditions of Life Insurance. On the other hand, since Customer Protection Code numbered 6502 has identified “insurance contracts” as a “customer transaction”, provisions of Customer Protection Code has been evaluated in the dissertation.

Key Words: Regulation on (personal) credit related insurances, consumer transaction, credit life insurance, credit related insurance, loss payee, customer loan.

ÖNSÖZ

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde tüketim mallarına olan ilgi, kredi işlemlerinde önemli bir artışa sebep olmuş; kredi işlemlerindeki yaygınlaşma ile kredi işlemleri günlük hayatın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Kredi kuruluşları tarafından verilen kredinin geri ödenmemesi riskinin mevcudiyeti, zaman içinde kredi borcunun geri ödenmesini temine yarayacak bazı yöntemlerin geliştirilmesine yol açmıştır. Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesi bu amaçla geliştirilen ve günümüzde sıklıkla kullanılan teminat yöntemleri arasında yer almaktadır. Çalışmada, krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesi, 6102 sayılı TTK'nın Sigorta Hukuku Kitabındaki ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümleri ile Bireysel Krediler ile Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği'ndeki düzenlemeler çerçevesinde incelenmiştir.

Danışmanlığımı üstlenerek beni onurlandıran, çalışmanın hazırlanması sürecinde yol gösteren ve desteğini esirgemeyen Değerli Hocam Prof. Dr. Emine YAZICIOĞLU'na içten teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmanın her safhasında destek olan değerli Hocam Prof. Dr. Zehra ŞEKER ÖĞÜZ'e ve sorularıma içtenlikle yanıt veren değerli Hocam Prof. Dr. Tufan ÖĞÜZ'e teşekkür ederim.

Heidelberg Üniversitesi Karşılaştırmalı ve Uluslararası Özel Hukuk ve Ekonomi Hukuku Enstitüsü'nde bulunduğum süre içinde danışmanlığımı üstlenen Sayın Prof. Dr. Marc-Philippe WELLER ile ihtiyaç duyduğum kaynakların temini başta olmak üzere pek çok hususta içten yardımlarını esirgemeyen Sayın Wiltrud HILLMANN'a ve Sayın Angela TAUBER'e misafirperverlikleri için teşekkür ederim.

Doktora tez çalışması için yurt dışında bulunduğum süre içinde burs veren Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu'na ve Tinçel Kültür Vakfı'na teşekkürü borç bilirim.

Çalışmanın hazırlanması sürecinde sağladıkları huzurlu çalışma ortamı ve anlayışları için aynı anabilim dalını paylaştığım Sayın Dr. Öğr. Ü. Kübra YETİŞ ŞAMLI ile Dr. Öğr. Ü. Aslıhan SEVİNÇ KUYUCU'ya teşekkürlerimi sunarım.

Fakülteadaki iş yükümü paylaşarak tezime daha fazla zaman ayırabilmemi sağlayan ve aynı anabilim dalını paylaştığım değerli çalışma arkadaşlarım Araş. Gör. Murat AYDIN'a, Araş. Gör. İpek OĞUZ'a ve Araş. Gör. Gülşah YAKŞI'ye teşekkür ederim.

Sadece bu çalışmanın hazırlanması sırasında değil, hayatımın her alanında ve her anında güçlü ve karşılıksız desteklerini hep yanımda hissettiğim annem Münevver TAŞKIN ile babam Göktan TAŞKIN'a ve kardeşim Nihan TAŞKIN'a teşekkür ederim.

İstanbul, 2019
Melda TAŞKIN

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK KREDİYE BAĞLI HAYAT SİGORTASI SÖZLEŞMELERİ

I.Tarihi Gelişim	4
II.Terminoloji	10
III. Uygulama Alanı	15
IV. Krediye Bağlı Hayat Sigortası Sözleşmesinin Türleri	16
A. Sigorta ettiren bakımından.....	16
B. Sigorta bedeline göre	17
V. Krediye Bağlı Hayat Sigortası Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, Özellikleri ve Hayat Sigortaları İçindeki Yeri.....	19
VI. Kredi Sigortası ile Karşılaştırılması.....	26
VII. Krediye Bağlı Hayat Sigortası Sözleşmesinin Kaynakları	28
A. Genel olarak.....	28
B. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümlerinin krediye bağlı hayat sigortaları bakımından uygulanması	31
VIII. Krediye Bağlı Hayat Sigortası Sözleşmesinin Kurulması.....	34
A. Genel esaslar.....	34
B. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kurulma anı.....	38

C. Mesafeli sözleşme şeklinde yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin kurulma anı.....	44
Ç. Kredi kuruluşunun teklifnamenin reddedildiğini bildirim yükümlülüğü	46
D. Krediye bağlı hayat sigortası yapma özgürlüğü	50
1. Sözleşme yapma özgürlüğü açısından değerlendirme	50
a. Krediye bağlı hayat sigortasının yapılmasında “tüketicinin açık talebi”	50
b. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdini zorunlu kılan bankacılık uygulamalarının değerlendirilmesi	57
(1) Genel işlem şartları denetimine ilişkin düzenlemeler bakımından	57
(2) Emredici hükümlere aykırılık bakımından.....	60
2. Krediye bağlı hayat sigortasını Türkiye’de ve Türkiye’deki bir sigorta şirketi ile yapma zorunluluğu bakımından değerlendirme	61
IX. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kurulmasında sigorta genel şartlarının rolü	62
A. Sigorta genel şartlarının hukuki niteliği	63
B. Hayat Sigortası genel şartlarının sözleşme içeriğine dâhil olması (yürürlük denetimi).....	69
1. Genel olarak.....	69
2. Özel olarak (krediye bağlı) hayat sigortası sözleşmesi şartlarının yürürlük denetiminin tâbi olduğu esaslar	73
X. Krediye Bağlı Hayat Sigortası Sözleşmesinde Taraflar ve İlgililer	77
A. Sözleşmenin tarafları	79
1. Sigortacı.....	79
a. Kredi verenin sigorta ettiren olması.....	83
(1) Genel olarak	83
(2) Kredi verenin sigorta ettiren olduğu krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin üçüncü kişi yararına sözleşme niteliği.....	87

b. Kredi alanın sigorta ettiren olması.....	89
(1) Sigorta sözleşmesinin “sigorta acentesi” sıfatı ile hareket eden kredi kuruluşu ile kredi alan arasında akdedilmesi	89
(2) Sigorta sözleşmesinin kredi alan ile kredi kuruluşundan bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedilmesi	91
B. Sigorta sözleşmesinde ilgililer	92
1. Sigortalı (Riziko şahsı)	92
a. Menfaat şartı	96
(1) TTK’daki düzenleme	96
(2) Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesi bakımından değerlendirme	100
i. Menfaatin mevcudiyeti	100
ii. Sigorta bedelinin bakiye borçtan (lehtar kredi kuruluşunun menfaatinden) fazla olması.....	102
b. Riziko şahsının veya kanuni temsilcinin yazılı izni.....	105
(1) Mutad cenaze masraflarının aşılması	105
(2) İzin koşulu	108
2. Lehtar	111
a. Genel olarak	111
b. Üçüncü kişi yararına hayat sigortası sözleşmesi ve krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde kredi alanın sigorta ettiren olduğu haller bakımından değerlendirme	113
c. Lehtar atanması ve değiştirilmesine ilişkin esaslar	116
ç. TTK uyarınca değiştirilemez lehtar atamasına ilişkin esaslar ve krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde kredi verenin değiştirilemez lehtar olarak belirlenmesi.....	121
3. Sigorta bedeli üzerinde rehinli alacaklı (Dain-i Mürtehin).....	125

İKİNCİ BÖLÜM
KREDİYE BAĞLI HAYAT SİGORTASI SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN
YÜKÜMLÜLÜKLER

I. Sigortacınının Yükümlülükleri	129
A. Bilgilendirme yükümlülüğü.....	129
1. Genel olarak.....	129
2. Uygulanacak hükümlerin belirlenmesi	130
3. Bilgilendirme yükümlüsü	133
4. Bilgilendirme yükümlülüğünün muhatabı	136
5. İfa zamanı	141
6. Bilgilendirmenin kapsamı.....	145
a.Sözleşmenin kurulmasından önceki bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamı	145
(1) Genel olarak	145
(2) Kredi kuruluşu aracılığı ile yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamı	147
b. Sözleşmenin devamındaki bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamı	148
7. Yükümlülüğünün ifa şekli	149
a. TTK, SSBY ve TKHK'daki düzenleme	149
b.BKBSY'deki düzenleme.....	153
c. Değerlendirme.....	155
8. Yükümlülüğün ihlali	156
a.Sözleşmenin kurulmasından önceki bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali... 157	
(1) İtiraz Hakkı.....	157
(2) Zararın tazminini talep hakkı	162
b.Sözleşmenin kurulmasından sonraki bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali .	166

c. Kredi kuruluşunun sorumluluğu	167
B. Poliçe düzenleme ve verme yükümlülüğü	169
1. Yükümlüsü.....	170
2. Poliçeyi teslim süresi	172
3. İçeriği ve şekli.....	174
4. Poliçe verme yükümlülüğünün ihlali ve sonuçları	177
C. Yenileme bildiriminde bulunma yükümlülüğü.....	179
1. Sigorta süresi.....	180
2. Yenileme bildiriminde bulunma yükümlülüğüne ilişkin temel esaslar	184
3. Yenileme bildiriminde bulunma yükümlülüğünün ihlali.....	187
Ç. Himaye sağlama borcu	192
1. Genel olarak himaye sağlama borcu.....	192
2. Riziko taşıma (himaye sağlama) borcunun kapsamı	194
3. Sigorta bedelinin ödenmesi.....	197
a. Genel olarak	197
b. Muacceliyeti.....	198
c. Sigorta bedelinin ödenmesinde temerrüt.....	199
(1) Temerrüt ihtarinin yapılmasına ilişkin esaslar	199
(2) Sigortacının temerrüdünün sonuçları	202
ç. Avans ödeme yükümlülüğü	205
II. Sigorta Ettirenin Sigorta Sözleşmesinden Doğan Yükümlülükleri	207
A. Prim ödeme borcu.....	209
1. Sigorta priminin tespiti	209
2. Prim borcunun ifasına ilişkin esaslar	212
a. Prim borçlusu	212
(1) Acentenin prim tahsil yetkisi	215

(2) Brokerin prim tahsil yetkisine ilişkin değerlendirme.....	217
b. Prim borcunun ifa şekli ve yeri.....	218
c. Prim borcunun ifa zamanı	222
3. Prim ödeme borcunun ifa edilmemesi	225
a. Genel olarak sigorta ettirenin temerrüdü ve temerrüt ihtarı.....	225
b. Sigorta ettirenin temerrüdünün sonuçları	228
(1) İlk primin ödenmemesi	229
i. Temerrüde ilişkin sonuçlar	229
ii. Prim ödeme borcunun ifasında temerrüde düşülmesinin himaye üzerinde etkisi	233
(2) Sonraki primlerin ödenmesinde temerrüt.....	235
i. İlk 1 sene içindeki primler	235
ii. 1 seneden sonraki primlerin ödenmesinde temerrüt	239
(i) Sözleşmeden ayrılma ve ödünç para verilmesini talep hakkı	239
(ii) Prim ödenmesinden muaf sigorta ve fesih yasağı.....	242
(3) Hayat Sigortası Genel Şartlarındaki düzenleme	246
B. Sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinden doğan görevleri	249
1.Sözleşme öncesi ihbar görevi	249
a. Sözleşme öncesi ihbar görevini ifa ile yükümlü kişiler	250
b. Sözleşme öncesi beyan görevinin muhatabı	253
c. Krediyeye bağlı hayat sigortalarında sözleşme öncesi ihbar görevinin kapsamı	256
ç. Sözleşme öncesi ihbar görevinin yerine getirilmesinde kullanılan yöntemler	258
d. Sözleşme öncesi beyan görevinin yerine getirilmesinde özellik arz eden durumlar.....	260

(1) Doktor İncelemesi	260
(2) Genetik inceleme sonuçları	262
e. Bildirimin yapılması gereken zaman	265
(1) Genel olarak ifa zamanı	265
(2) Sözleşmenin yenilenmesi, sözleşme koşullarının değiştirilmesi ve prim ödenmesinden muaf sigorta bakımından özellikli durumlar.....	268
f. Sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlali.....	271
(1) Yaptırım	271
i. Sigortacının ihlali rizikonun gerçekleşmesinden önce öğrenmesi.....	271
ii. Sigortacının ihlali rizikonun gerçekleşmesinden sonra öğrenmesi	275
iii. 5 yıldan beri yürürlükte olan ve 5 yıllık primi ödenmiş sigortalar.....	278
iv. Hayat Sigortası Genel Şartlarındaki düzenleme	281
(2) Yaptırımların uygulanamayacağı haller.....	284
i. Sigortacının cayma hakkının kullanılmasından açıkça veya zımnen vazgeçmesi	285
ii. Sorulardan bazıları yanıtız bırakıldığı halde sözleşmenin yapılması.....	286
iii. İhlale sigortacının sebebiyet vermesi	286
iv. Bildirilmeyen veya yanlış bildirilen hususun sigortacı tarafından bilinmesi	287
(3) Sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlali bakımından liste yönteminin kullanılmasında ortaya çıkması muhtemel haller	289
i.Soruların bir kısmının yanıtız bırakılması veya üzerinin çizilmesi	289
ii.Bilgisayar ortamında sigortacı tarafından doldurulan başvuru formunun sigorta ettiren tarafından okunmadan imzalanması	293
iii.Formun imzalanmaması	298
iv.Kredi borçlusunun imzaladığı başvuru formunun acente tarafından doldurulması	299

v. Kredi borçlusunun soruları önemsiz sayması	300
2. Sözleşmenin devamı sırasındaki ihbar görevi	302
a. Kapsamı	302
b. İhlali ve sonucu	305
c. Hayat Sigortası Genel Şartlarındaki Düzenleme	309
3. Rizikonun gerçekleştiğini ihbar görevi.....	312

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KREDİYE BAĞLI HAYAT SİGORTASI SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ

I. Sona Erme Sebepleri.....	315
A. Sigorta Sözleşmesinin Süresinin Sona Ermesi	315
B. Rizikonun gerçekleşmesi	316
1. Genel olarak rizikonun gerçekleşmesinin sözleşmeye etkisi.....	316
2. Rizikonun gerçekleşmesinde özellikli durumlar.....	318
a. Rizikonun kasten gerçekleştirilmesi	318
b. Rizikonun ilk primin ödenmesinden önce gerçekleşmesi.....	323
C. Fesih ve cayma	325
1. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndaki düzenleme	325
a. Genel olarak	325
b. Olağanüstü hallerde fesih.....	326
c. Tarafların aczi ve takibin semeresiz kalması halinde fesih.....	328
2. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanundaki Düzenleme	330
3. Fesih ve Cayma Hakkının Kullanılması ve özellikle kısmi fesih / cayma sorunu	332
4. Cayma hakkının kullanılması halinde “bağlı sözleşme”nin mevcudiyetine bağlanan sonuçlar	335
a. Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin “bağlı sözleşme” niteliği.....	335

(1)Kredi kuruluğu tarafından sunulan sözleşmeler	335
(2)Bağımsız bir sigorta şirketi ile yapılan krediye bağı hayat sigortası sözleşmeleri	340
b. Krediye bağı hayat sigortası sözleşmesinden cayılmasının kredi sözleşmesine etkisi.....	343
Ç. Kredi borcunun erken ödenmesi	344
D. Kredi sözleşmesinin geçersizliğı	346
E. Sigortacının İflası	347
II. Krediye Bağı Hayat Sigortası Sözleşmesinin Sona Ermesinden Kaynaklanan Taleplerin İleri Sürülmesi	348
A. Genel Olarak.....	348
B. Taleplerin Dava Yolu ile İleri Sürülmesi.....	349
1. Yetkili ve Görevli Mahkeme	350
2. Davanın tarafları	353
3. Sigorta bedeli ödeme borcunun ifa edilmemesi nedeniyle kredi kuruluşuna açılan davalar	357
4. Dain-i mürtehinin davaya muvafakati	360
5. Süre	363
C. Sigorta sözleşmesinin sona ermesinden doğan taleplerin tahkim yolu ile ileri sürülmesi	364
SONUÇ	369
KAYNAKÇA.....	388
KARARLAR.....	416

KISALTMALAR LİSTESİ

ABRSV	: Allgemeine Bedingungen für die Restschuldversicherung
ABRKLV	: Allgemeine Bedingungen für die Restkreditlebensversicherung
Abs.	: Abschnitt
a.e.	: Aynı eser
a.F.	: Alte Fassung
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m	: Adı geçen makale
AY	: Anayasa
BankK	: 5411 sayılı Bankacılık Kanunu
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch
BGH	: Bundesgerichtshof
BKBSY	: Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği
Bkz.	: Bakınız
DeVVG	: Deutsches Versicherungsvertragsgesetz
eTTK	: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
f.	: Fıkra
FFFK	: 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu
FHMSY	: Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği
GDV	: Der Gesamtverband der Deutschen Versicherungswirtschaft
GenDG	: Gesetz über genetische Untersuchungen bei Menschen (Gendiagnostikgesetz)
GewO	: Gewerbeordnung
HD.	: Hukuk Dairesi
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HSGŞ	: Hayat Sigortası Genel Şartları
HSY	: Hayat Grubu Sigortaları Yönetmeliği

HŞY	: Haksız Şartlar Yönetmeliği
HUAK	: 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
LG	:Landgericht
m.	: Madde
OLG	:Oberlandesgericht
PfIVG	: Gesetz über die Pflichtversicherung für Kraftfahrzeughalter
RG	: Resmi Gazete
Rn.	:Randnummer
R+S	:Recht und Schaden
SchVVG	: Schweizerisches Versicherungsvertragsgesetz
SK	:5684 sayılı Sigortacılık Kanunu
SMK	: Sigorta Murakabe Kanunu
SSBY	: Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişin Yönetmelik
STİY	: Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik
t.	:Tarih
TBK	:6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TKHK	:6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	:4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	:6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
VersR	: (Die Zeitschrift) Versicherungsrecht
Vol.	: Volume
VM	: Versicherung Magazine
VuR	: Verbraucher und Recht
VVG InfoV	: Verordnung über Informationspflichten bei Versicherungsverträgen

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde tüketim mallarına olan ilgi, kredi işlemlerinde önemli bir artışa sebep olmuş; özellikle otomobil, ev gibi yüksek değerli eşyaların satımındaki ve kredi kartlarının kullanımındaki yaygınlaşma, kredi işlemlerini günlük hayatın vazgeçilmez bir parçası haline getirmiştir. Kredi kuruluşları tarafından verilen kredinin geri ödenmemesi riskinin mevcudiyeti, zaman içinde kredi borcunun geri ödenmesini temine yarayacak bazı yöntemlerin geliştirilmesine yol açmıştır. Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesi bu amaçla geliştirilen ve en sık kullanılan teminat yöntemleri arasında yer almaktadır.

İlk olarak 1917 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanmaya başlayan krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesi, çok geçmeden Almanya ve İsviçre başta olmak üzere Avrupa ülkelerinde de hızla yaygınlaşmıştır¹. Bu sigorta türünün ülkemizdeki geçmişi ise çok eski tarihlere dayanmamaktadır. Türk Hukukunda krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesine ilişkin 6102 sayılı TTK'da herhangi bir özel hüküm mevcut olmadığı gibi, SK m.11/1 çerçevesinde hazırlanmış ayrı bir "krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesi genel şartları" da bulunmamaktadır. Bu nedenle, ülkemizde, hayat sigortasının özel bir görünümü olduğu gözetilerek, hayat sigortası genel şartları ile TTK'nın ve 5684 sayılı SK'nın genel nitelikli hükümleri ile hayat sigortası sözleşmelerine ilişkin hükümleri krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine de uygulanmaktadır. 2015 yılında yürürlüğe giren "Bireysel Krediler ile Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği"nde² pek çok husus ayrıntılı şekilde düzenlenmişse de, burada hiç hüküm altına alınmamış konular veya yeterli açıklıkta olmadığı için incelenmeye muhtaç hükümler de bulunmaktadır. Diğer taraftan 6502

---

¹ Açıklamalar için bkz. Steward, Paul, R., "Credit Life- Every Man's Insurance", **Insurance Counsel Journal** –July/ 1968, s.424; Buck, Harald L., "Credit Life, Health and Accident Insurance: Functions and Operations", **Insurance Law Journal**, June-1953, s.394-395 ve s.396; Mors, Wallace P., "Consumer Installment Credit Insurance", **Insurance Law Journal**, May-1956, s. 299; Morris, **a.g.m.**, s.329 vd.; Davis G., Friedrich / Etter, E. Wayne, / Blythe, Harry / Freund, Peter F., Regulation of Consumer Credit Insurance, **Law and Contemporary Problems**, Vol.33, No.4, Autumn 1968, s.718; Schulz, Harald / Stegmann, Volker / Uffmann, Jürgen, **Restkreditversicherung-Zahlungsverpflichtungen versichern**, Fritz Knapp Verlag, Frankfurt Am Main, 2007, s.1; Minick, John B., Consumer Credit Insurance in Nebraska, **The Journal of Finance**, Vol.15, No.1, (Mar.1960), s.84; Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, Ankara, 2002, s.13

²RG 15.3.2015t., 29294s.. Yönetmeliğin tam metni için bkz. (çevrimiçi), <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/03/20150313-1.htm>, 6.12.2017.

sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da sigorta sözleşmelerinin, "tüketici işlemi" olarak nitelendirilmesi, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine TKHK'nın hangi hükümlerinin uygulanacağını tespitini gerekli kılmaktadır. Ülkemiz krediye bağlı hayat sigortası uygulamasında, Almanya ve İsviçre'den farklı şekilde ve neredeyse istisnasız olarak çok defa kredi kuruluşu, bir sigorta şirketinin acentesi sıfatı ile hareket etmekte; bu nedenle de sözleşmenin kuruluş ve devamındaki safhalarda kredi borçlusu sigorta ettirenin muhatabı, bir banka çalışanı olmaktadır. Gerek krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin teknik bilgi sahibi olmayan banka çalışanları aracılığı ile akdedilmesi, gerekse de bu sigorta türünün ülkemizde çok uzun bir geçmişe sahip olmaması, uygulamada pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. Zorunlu olmamakla birlikte, ülkemizde krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin neredeyse her tüketici kredisi sözleşmesi ile birlikte akdedilmesi, uygulamadaki ihtilaf sayısını, dolayısıyla da konunun önemini arttırmaktadır.

Bu açıklamalar çerçevesinde, çalışmamızın öncelikli amacı, Türk Hukukunda krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesine ilişkin hukuki esasların açıklanması ve karşılaşılan hukuki sorunlara çözüm üretilmesidir.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi başlığını taşıyan çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmada öncelikle, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesine ilişkin temel esasların ve özelliklerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu çerçevede, ilk olarak krediye bağlı hayat sigortasının karşılaştırmalı hukukta ve Türk Hukukunda ortaya çıkışına ilişkin kısa bir tarihçeye ve tanıma yer verildikten sonra; sözleşmenin kurulması, şekli, türleri, tarafları ve hayat sigortası sözleşmesi içindeki yeri incelenecektir. Aynı bölümde, Türk Hukukunda krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından uygulanacak kurallar tespit edilecek; bu üst başlık altında yakın zamanda yürürlüğe giren 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile bu Kanunun bazı hükümlerine istinaden çıkartılan bazı Yönetmeliklerin krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine uygulanıp uygulanmayacağı belirlenecektir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin, sözleşmenin taraflarına yüklediği borç ve görevlerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu başlık altında, tarafların sözleşmeden doğan borç ve görevleri, bu borç ve görevlerin

yükümlülerinin kim / kimler olduğu ve bunların ne şekilde yerine getirileceği meselesi, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi kuruluğu veya kredi borçlusunu tarafından akdedilmiş olması ihtimali de gözetilerek ve özellikle de krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine de uygulanan Hayat Sigortası Genel Şartları'nın 6102 sayılı TTK'dan önce hazırlanmış olmasından kaynaklanan düzenleme farklılıklarına ve uygulamadaki sorunlara işaret edilerek, ayrıntılı şekilde açıklanacaktır.

Çalışmanın son bölümü, “krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin sona ermesi” bahsine ayrılacaktır. Bu bağlamda, sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesi, sigorta süresinin sona ermesi gibi olağan sona erme sebepleri dışında, ayrıca sözleşmenin fesih ve cayma suretiyle sona erdirilmesine ilişkin esaslar, TKHK ve TTK'daki hükümler dikkate alınarak açıklanacaktır. Krediye bağlı hayat sigortası veya kredi sözleşmesinin sona ermesinin birbirleri üzerindeki etkilerini incelemek üzere, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin akdedildiği hallerde “bileşik sözleşme” veya TKHK m.30 çerçevesinde “bağlı kredi”nin bulunup bulunmadığı değerlendirilecek ve bu çerçevede kredi borcunun erken ödenmesi veya geçersizliğinin krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin varlığını ve geçerliliğini ne şekilde etkilediği tespit edilmeye çalışılacaktır. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesini sona erdiren sebepler açıklandıktan sonra, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin sona ermesinden doğan taleplerin dava yolu ile ileri sürülmesine ilişkin esaslar, özellikle “davanın tarafları, yetkili ve görevli mahkeme, dain-i mürtehin kredi kuruluşunun davaya onay vermesi, davanın hangi süre içinde açılacağı” gibi bazı meseleler uygulamada karşılaşılan sorunlar ve Yüksek Mahkeme kararları çerçevesinde incelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK KREDİYE BAĞLI HAYAT SİGORTASI SÖZLEŞMELERİ

I.Tarihi Gelişim

Sigorta kurumu, yaşamları süresince hastalık, doğal afetler, işsizlik, hırsızlık, yangın gibi risklerle karşılaşan kişilerin, söz konusu risklerin yarattığı olumsuz sonuçlardan kurtulmalarını sağlamak üzere geliştirilmiştir³. Sigortacılığa benzer uygulamalar, ilk olarak ticari hayatın yarattığı bir zaruret olarak bundan yaklaşık 4000 yıl kadar önce Babiller’de ortaya çıkmıştır⁴. Günümüzdeki anlamıyla, ilk olarak 14. yüzyılda uygulanmaya başlayan sigorta⁵, uzunca bir süre zarar / tazminat sigortası şeklinde mevcudiyetini sürdürmüştür⁶. Modern anlamda hayat sigortasının temelleri eski Yunan ve Roma’da atılmış; Romalılar, Yunanistan’da sadece “cenaze masraflarını” karşılamaya yönelik uygulanan hayat sigortasının kapsamını “iş

³ Bozer, Ali, **Sigorta Hukuku**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1965, s.3; von Zedtwitz, Clemens, **Die rechtsgeschichtliche Entwicklung der Versicherung**, v/dlf, Zurich, 1999, s.5; Schug, Albert, **Der Versicherungsgedanke und seine historischen Grundlagen**, V&R unipress, 2011, s.25; Kender, **Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku**, İstanbul, 2018, s.1; Ewald, Francois, “Die Versicherungs-Gesellschaft”, **Kritische Justiz**, Vol.22, No.4 (1989), s.388 vd.; Merkens, Günther / von Birgelen, Wermer, **Gesetzliche oder Private Krankenversicherung?**, Verlag C.H. Beck, München, 1993, s.1; Ehrenzweig, Albert, **Deutsches (Österreichisches) Versicherungs-Vertragsrecht**, Springer Verlag, Wien, 1952, s.1; Arseven, Haydar, **Sigorta Hukuku:Ana Prensipler- Genel Hükümler**, İstanbul, 1987, s.3 vd.

⁴ (çevrimiçi), <http://www.tsb.org.tr/sigortanın-tarihi.aspx?pageID=438>, 30.10.2016; Schug, a.g.e., s.61 vd., Bozer, a.g.e., s.4, dn.1. Sigorta hukukunun tarihsel gelişimi hakkında ayrıntılı açıklamalar için ayrıca bkz. Ebel, Friedrich, Die Anfänge der rechtswissenschaftlichen Behandlung der Versicherung, **Zeitschrift für die gesamte Versicherungswissenschaft**, Jahr 1980, s.7 vd. (s.7-20)

⁵ (çevrimiçi), <http://www.tsb.org.tr/sigortanın-tarihi.aspx?pageID=438>, 30.10.2016. Ayrıca sigorta kurumunun tarihçesi için bkz. Bozer, a.g.e., s.3 vd., Yazar, sigortanın ilk defa denizcilik rizikolarına karşı Akdeniz’de ve İtalyanlar tarafından yapıldığını, ancak sigortacılığın ne zaman başladığının net bir şekilde tespitinin mümkün olmadığını ifade etmektedir. Ayrıca bkz. Arseven, a.g.e., s. 8 vd.; Dreher, Meinrad, **Die Versicherung als Rechtsprodukt: Die Privatversicherung und ihre Rechtliche Gestaltung**, Mohr, Tübingen, 1991, s.15 vd.; Braun, Heinrich, **Geschichte der Lebensversicherung und der Lebensversicherungstechnik**, Dunker & Humblot, zweite Auflage, Berlin, 1949, s.28 vd.; Schewe, Dieter, Die “Erfindung” der Versicherung und die Bedingungen für ihre Entwicklung in den letzten 150 Jahren, **Zeitschrift für die gesamte Versicherungs-wissenschaft 1991**, s.156 (s.155-173); Präve, Peter, Kleinere Wissenschaft-liche Beiträge: Verbraucherschutz und Versicherung –Zur Kritik von Hans Dieter Meyer, **Zeitschrift für die gesamte Versicherungswissenschaft**, Jahr 1991, s.383 (s.383-394). Sigortanın ve özellikle deniz sigortalarını tarihsel gelişimine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Yazıcıoğlu, Emine, Tekne Sigortası Sözleşmesi, İstanbul, 2003, s.4 vd.

⁶ Ayrıca bkz. Anderson, David, **The International and Comparative Law Quarterly**, Vol.40, No.3 (Jul.1991), s.718 (s.717-720)

göremezlik ve ölüm” teminatlarını da eklemek suretiyle genişletmiş ise de⁷, günümüzdeki anlamıyla hayat sigortasının uygulanması, ancak 17. yüzyılda mümkün olabilmıştır⁸.

Hayat sigortasının özel bir türü olan krediye bağlı hayat sigortasının ortaya çıkışı ise çok daha yakın bir tarihte gerçekleşebilmiştir. Zaman içinde ekonomik ilişkilerin gelişimine bağlı olarak bankacılık işlemlerinde ve özellikle de kredi işlemlerinde ciddi bir artış gözlenmiştir⁹. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonraki dönemde

---

⁷ Kabukçuoğlu Özer, **Hayat Sigortası**, s.11; ayrıntılı açıklamalar için ayrıca bkz. Hagelschuer, Paul B., **Lebensversicherung**, 2. überarbitetete und erweitererte Auflage, Gabler, 1987, s.15; Shug, **a.g.e.**, s.95 vd. ve ayrıca s.115; Winter, Gerrit, **Bruck / Möller Versicherungsvertragsgesetz Großkommentar, Band 8/1 Lebensversicherung (§150-171)**, 9. völlig neu bearbeitete Auflage, Berlin, 2013, s.4; Hagelschuer, Paul, **Lebensversicherung**, Gabler Verlag, 2. überarbitetete und erweiterte Auflage, Wiesbaden, 1987, s.15. 19. yüzyılın ortasına kadar olan dönemde pek çok ülkede, sigortacılık politikası hayat, yangın ve deniz sigortalarının da içinde olduğu birkaç sigorta branşı ile ilişkili şekilde gelişim göstermiştir. Bkz. Manes, Alfred, “Zielpunkt der Versicherungspolitik”, **Zeitschrift für Politik**, Vol.1 (1908), s.601, pp.596-612

⁸ Braun, **a.g.e.**, s.111; (çevrimiçi), <http://www.tsb.org.tr/sigortanın-tarihi.aspx?pageID=438>, 30.10.2016; Ayrıca bkz. Bozer, **a.g.e.**, s.5; Dreher, **a.g.e.**, s.25. Hayat sigortasının tarihi gelişimi ile ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz. Hagelschuer, **a.g.e.**, s.15 vd. Bu dönemde İtalyan banker Tontin’in getirdiği “Tontines” adı verilen ve belirli kişilerin biraraya gelerek belirli bir süre için ortaya belirli bir para koyduğu ve sürenin sonunda hayatta kalanlar arasında bu paranın paylaşılmasının kararlaştırıldığı sistem ise ilk dönemlerde rağbet gördüyse de bir süre sonra yasaklanmış, günümüzdeki anlamıyla hayat sigortasının doğup gelişimi Fransız İhtilali’ni takiben 19. yüzyılda ve İngiltere’de gerçekleşmiştir. Bkz. Bozer, **a.g.e.**, s.5; (çevrimiçi), <http://www.tsb.org.tr/sigortanın-tarihi.aspx?pageID=438>, 30.10.2016; Braun, **a.g.e.**, s.63; Langheid / Wandt, **Münchener Kommentar Band 2**, Vorbemerkung zu §150 bis 171, Rn.17; Hagelschuer, **a.g.e.**, s.17; Kürble, Gunter, Der Exodus der amerikanischen Lebensversicherer aus Deutschland: die Tontine und die Vorgeschichte des Jahres 1894, **Zeitschrift für die gesamte Versicherungswissenschaft**, Vol. 79/4, Springer, 1990, (s.584-623) s.592; Koch, Peter, **Pioniere des Versicherungsgedankens: 300 Jahre Versicherungsgeschichte in Lebensbildern 1550-1850**, Springer Fachmedien Wiesbaden GmbH, 1968, s.41 vd. Ayrıca bkz. Dreher, **a.g.e.**, s.15; Ewald, **a.g.m.**, s.388-389; Winter, **Bruck/ Möller Großkommentar**, s.5; Mohr / Hofmann, **a.g.e.**, s.16 Ayrıca bkz. Jeffrey, Thomas E., Insurance Law Between Business Law and Consumer Law, **The American Journal of Comparative Law**, Vol.58, Supplement Welcoming the World: U.S. National Reports to the XVIIIth International Congress of Comparative Law (2010), s.354, (s.353-367). 1999 yılında, tazminat-zarar sigortaları, toplam sigorta prim hacmi içindeki yeri itibariyle daha önde iken, 2001’den itibaren hayat/sağlık sigortaları hızlı bir yükselişe geçmiştir. 2008 yılında yapılan bir inceleme, zarar sigortalarının toplam prim hacminin %41’ini; hayat sigortalarının ise %59’unu oluşturduğunu göstermektedir.

⁹ König, Wolfgang, **Geschichte der Konsumgesellschaft**, Franz Steiner Verlag, Stuttgart, 2000, s.407; Fagg, Gary, “An Introduction to Credit Related Insurance”, CreditRe, Texas, 2004, s.1; Steward, Paul, R., “Credit Life- Every Man’s Insurance”, **Insurance Counsel Journal** –July/ 1968, s. 424; Ayrıca bkz. Buck, **a.g.m.**, s.395; Geßner, Tim, Die Restschuldversicherung in der Äquivalenzprüfung des Darlehensvertrages, **VuR 2008**, 84; Tilly, Richard, **Geld und Kredit in der Wirtschaftsgeschichte, (Grundzuge der Modernen Wirtschaftsgeschichte 4)**, Franz Steiner Verlag, Stuttgart, 2003, s.60 vd. Modern anlamda hayat sigortası sözleşmesinin ortaya çıkışına ilişkin temel bilgiler için bkz. Hagelschuer, **a.g.e.**, s.17 ve bkz. Dreher, **a.g.e.**, s.17 vd. Tüketici kredisinin ortaya çıkışına ilişkin tarihçe ve ayrıntılı açıklamalar için bkz. Moo, Paul R., Legislative Control of Consumer Credit Transactions, Law and Contemporary Problems, Vol.33, No.4, Autumn 1968, s.656 vd. (s.656-670). Alman Hukukundaki tarihsel ve hukuki gelişim hakkında açıklamalar için bkz. Schacht, **a.g.e.**, s.29 vd.

tüketim mallarına olan ilgi hızla artmış; bu dönemde müşteriler otomobil başta olmak üzere yüksek değerli ürünleri satın alabilmek için bankalardan kredi almaya başlamışlardır¹⁰. Kredi kartlarının da kullanılmaya başlanması ile birlikte kredi işlemleri neredeyse günlük hayatın bir parçası haline gelmiştir¹¹. Bilindiği üzere, kredi işlemleri kredi kuruluşları bakımından kârlı olduğu kadar riskli de bir faaliyettir. Bu sebeple, zaman içinde kredinin ödenmemesi rizikosunu asgari düzeye indirmeyi sağlayacak teminatlar geliştirilmiş; krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri de bu teminatlar arasında yerini almıştır¹².

---

20. yüzyılın ilk yarısında, kredi işlemleri sadece bireysel kazanımlar ile ilişkili şekilde gelişim göstermiş ve bu dönemde şahıslar tarafından alınan kredilerin aylık taksitler halinde geri ödenmesi prensibi esas alınmıştır Fagg, **a.g.e.**, s.1; Logemann, Jan, **The Development of Consumer Credit in Global Perspective: Business, Regulation and Culture**, Palgrave Macmillan, New York, 2012, s.1.

¹⁰ Fagg, **a.g.e.**, s.1; Dauten, Carl A., Recent Institutional Developments in the Field of Consumer Credit, **The Journal of Finance**, Vol.15, No.2, (May 1960) , s.206 ve s.207 (s.206-220); Moo, **a.g.m.**, s.656 ve s.659. Ayrıca bkz. Buck, **a.g.m.**, s.395; Peters, **a.g.m.**, s.529. Tüketici kredisi sözleşmelerinin krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin atası olduğu ve krediye bağlı hayat sigortasının da tüketici bankacılığının gelişimine hizmet ettiği hakkında bkz. Morris, **a.g.m.**, s.329; Schulz / Stegmann / Uffmann, **a.g.e.**, s.1; Logemann, **a.g.m.**, s.3; Reifner, Udo, **Die Geld-Gesellschaft: Aus der Finanzkrise lernen**, VS Verlag für Sozialwissenschaften, 1. Auflage, Wiesbaden, 2010, s.100; Minick, John B., Consumer Credit Insurance in Nebraska, **The Journal of Finance**, Vol.15, No.1, (Mar.1960), s.85 (s.84-85)

Tüketici kredisinin ortaya çıkışına ve gelişimine ilişkin açıklamalar için bkz. Neifeld, M.R., What Consumer Credit is, **The Annals of the American Academy of Political and Social Science**, Vol.196, (Mar.1938), s. 67 (s.63-73)

¹¹ Fagg, **a.g.m.**, s.2; Moo, **a.g.m.**, s.659. Ayrıca bkz. kredi kartı kullanımı ve beraberinde getirdiği olumlu ve olumsuz gelişmeler hakkında, Williams, Julie L. / Bylsma, Michael S. / Van Meter, Stephen G. / Ray, Kathryn D., Developments in Credit Card Practices and Related Actions by the OCC to Protect Consumers, **The Business Lawyer**, Vol.60, No.2, (Feb.2005), s.691, (s.691-701)

¹² Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.1; Fagg, s.2; Mors, **a.g.m.**, s.299; Ayrıca bkz. Steward, Paul, R., "Credit Life- Every Man's Insurance", **Insurance Counsel Journal** –July/ 1968, s. 424: Yazar, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin temel felsefesini Morris Plan Banks'ın kurucusu olan J. Arthur Morris'in "kişinin ölümünden sonra borçlarının da onunla birlikte sona ermesi gerektiğine" ("*no man's debt should live after him*") ilişkin sözü ile özdeşleştirmektedir. Ayrıca bkz. Davis G., Friedrick / Etter, E. Wayne, / Blythe, Harry / Freund, Peter F., Regulation of Consumer Credit Insurance, **Law and Contemporary Problems**, Vol.33, No.4, Autumn 1968, s.718; **a.g.m.**, s.355; Buck, **a.g.m.**, s.395; Mors, Wallace P., "Consumer Installment Credit Insurance", **Insurance Law Journal**, May-1956, s. 299; Morris, **a.g.m.**, s.334. Hayat sigortalılarının kredi teminat fonksiyonu hakkında bkz. Winter, **Bruck / Möller Großkommentar**, s.7; Dauten, **a.g.m.**, s.206.

Bununla birlikte kredi kuruluşunun vermiş olduğu kredinin geri ödemesini teminat altına almak amacıyla yönelik sigorta sözleşmeleri sadece kredi hayat sigortası sözleşmesinden ibaret değildir. Kredi sigortası, kredi iş göremezlik ve kredi hastalık sigortası da kredi borcunun geri ödenmemesi riskini teminat altına almak üzere akdedilen sigorta sözleşmeleri arasında zikredilebilir. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin, tüketici kredisindeki gelişimin zorunlu bir sonucu olarak ortaya çıktığı hakkında bkz. **a.g.m.**, s.355; Buck, Harald L., "Credit Life, Health and Accident Insurance: Functions and Operations", **Insurance Law Journal**, June-1953, s.394.

Krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesinin ilk uygulaması 1917 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde görülmüştür¹³. 11 Haziran 1917 tarihinde, dünyanın ilk krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesi akdeden şirketi unvanına sahip olan “Morris Plan Insurance Society”¹⁴ kurulmuştur. Bu şirket, ilk krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesini 10 Kasım 1917 tarihinde, akdetmiştir. 1922 yılında ise şirket ilk defa azalan teminatlı krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesi politikasını uygulamaya koymuştur. Krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesi alanındaki çok önemli bir diğer gelişme, Credit Life Insurance Company of Springfield'in 1926 yılında ilk grup krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesi poliçesini düzenlemesidir¹⁵. Krediye bağılı

¹³ Schulz / Stegmann / Uffmann, **a.g.e.**, s.1; Darr, **a.g.m.**, s.349; Minick, **a.g.m.**, s.84; Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.13; Krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesinin ortaya çıkışı ve gelişimi tam olarak tüketici kredisi sözleşmesinin yaygınlaştığı döneme denk gelmektedir. Krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesinin Amerika Birleşik Devletleri'ndeki kurucusu olan Arthur Morris, Miami Sigorta Hukuku Konferansı'nda kendisini bu sigorta türünü geliştirmeye iten olayı şu şekilde özetlemiştir: Morris, 1906 senesinde bir Pazartesi sabahı ofisine girdiğinde asistanından ödünç para alma hususunda yardım isteyen kişilerle karşılaşır ve kredi temin etmek için neden bir hukuk bürosuna geldiklerini sorar. Yardım talebiyle gelen kişiler, Morris'in bankalar ile olan sıkı bağlantıları nedeniyle buraya geldiklerini, şehirdeki bankaların bireysel kredi (ticari işletmesi olmayan kişilere) vermelerinin söz konusu olmadığı gerekçesiyle kendilerine kredi vermeyi kabul etmediğini belirtir. Kredi talebiyle başvuran bu kişileri ayrıntılı şekilde soruşturan Morris, hepsinin de iyi kazanç getiren meslekleri olduğunu ve iyi karakterli olduklarını fark eder ve müvekkili olan bankalardan bu kişilerin kredi taleplerinin kabul edilmesini ister. Zaman içinde Morris'in hukuk bürosuna kredi talebiyle gelen kişilerin sayısı artar ve bu yoğun talepler karşısında Morris'in ilk bankacılık deneyimi 1 Nisan 1910'da 20.000 \$ sermaye ile kurulan “Fidelity Saving and Trust Company of Norfolk” ile başlar. Morris Plan System'in kurucusu Arthur J. Morris, zaman içinde yaptığı gözlemler neticesinde bireysel krediler ve tüketici kredileri bakımından “Bireysel Kredi Sözleşmelerinin 3 C'si (*Three C's of Personal Credit*)” olarak adlandırılan prensibin bileşenleri olan “karakter, kazanma kapasitesi ve kefil”in (*character, earning capacity ve co-maker*) ölüm karşısında, kredinin geri ödenebilmesi hususunda yetersiz kaldığını iddia ederek, bu prensibe dördüncü bir bileşen olarak krediye bağılı hayat sigortasının eklenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesinin ilk defa uygulandığı Amerika Birleşik Devletleri'ndeki tarihsel gelişimi hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Steward, **a.g.m.**, s.424; Buck, **a.g.m.**, s.394-395 ve s.396; Mors, **a.g.m.**, s.299; Morris, **a.g.m.**, s.329 vd.; Davis / Etter / Blythe / Freund, **a.g.m.**, s.718.

¹⁴ Minick, **a.g.m.**, s.84. Bu şirketin ismi daha sonra, “*Banker's Security Life Insurance Society*” olarak değiştirilmiştir. Bkz. Morris, **a.g.m.**, s.334. Krediye bağılı hayat sigortası ilk olarak küçük ölçekli olmayan tüketici kredilerini teminat altına almak amacıyla ortaya çıkmıştır. Bkz. Hubachek, F.B., *Progress and Problems in Regulations of Consumer Credit*, **Laws and Contemporary Problems**, Vol.19, No.1, (Winter 1954), s.19 (s.4-28)

¹⁵ Minick, **a.g.m.**, s.84. Bununla birlikte ilk krediye bağılı grup hayat sigortası sözleşmesinin 1928'de Prudential Life Insurance Company tarafından yapıldığı da iddia edilmektedir. Bkz. Steward, **a.g.m.**, s.424; Darr, **a.g.m.**, s.349; Mors, **a.g.m.**, s.299: İlk dönemlerde grup krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesinin akdedilme oranı (%78) bireysel krediye bağılı hayat sigortasının akdedilme oranının (%22) çok üzerinde iken, savaş sonrası dönemde bu oranlar eşitlenmiştir. Grup krediye bağılı hayat sigortası sözleşmelerinde, kredi kuruluşu (creditor), sigorta şirketi ile sözleşme yapmakta; sigorta şirketi kredi kuruluşunun taksitli kredi borçlusunu müşterilerini teminat altına alan bir sigorta poliçesi düzenlemektedir. Ayrıca bkz. Schneider, **Prölls / Martin Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz**, Vorbemerkung zu §150 bis 171, Rn.25. 1955 yılına ilişkin benzer veriler için (%84-%16) bkz. Darr, **a.g.m.**, s.349.

hayat sigortası sözleşmesi, II. Dünya Savaşı'nın hemen ertesindeki dönemde, özellikle 1946 yılından itibaren tüketici kredisi kullanımındaki artışa paralel şekilde önemli bir gelişim göstermiştir¹⁶.

Amerika Birleşik Devletleri'nden yaklaşık 40 sene kadar sonra 1955 yılında İsviçre'de ilk krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi yapılmış¹⁷; çok kısa bir süre sonra İsviçre'yi Almanya takip etmiştir¹⁸. Bundan sonraki süreçte krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi, Avrupa ülkelerinde oldukça hızlı bir şekilde yayılmış ve gelişim göstermiştir¹⁹. Dini inanışların etkisiyle Avrupa ülkelerine kıyasla sigortacılık

---

¹⁶ Davis / Etter / Blythe / Freund, **a.g.m.**, s.719. Öyle ki, bu dönemde yapılan araştırmalar 1967 yılında kullanılan – sigorta edilebilir kredilerin neredeyse %85'inin geri ödenmesinin krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi ile teminat altına alındığını göstermektedir. Bu dönemde krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesine ilişkin Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan resmi araştırmalar ve neticeleri hakkında ayrıntılı açıklama için bkz. Steward, **a.g.m.**, s.424-425; Buck, **a.g.m.**, s.394. Ayrıca bkz. Mors, **a.g.m.**, s.299; Morris, **a.g.m.**, s.334. Hayat sigortası sözleşmelerinin Almanya'da "sosyal-tarihsel" gelişimi ve özellikle de 1923 ve 1945-1948 yılları arasındaki enflasyon ve savaş döneminin yarattığı yıkımın hayat sigortaları üzerindeki etkisi ve bu dönemde hayat sigortalarının bireylerin geleceklerini teminat altına almaya yönelik işlevi hakkında bkz. Körber, Karl- Otto, *Lebensversicherung und Gesellschaft: Plädoyer für eine Sozialgeschichte der deutschen Lebensversicherung*, **Zeitschrift für gesamte Versicherungswissenschaft 1997**, s.503 (s.491-510); ayrıca bkz. Schewe, **a.g.m.**, s.161

¹⁷ Schulz / Stegmann /Uffmann, **a.g.e.**, s.2.

¹⁸ Almanya'da ilk krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi İsviçre'den yaklaşık 2 yıl sonra, 1957 yılında yapılmıştır. Bu tarihte, Amerika Birleşik Devletleri'nde kredi borçlusunun ölümü ihtimaline karşı yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin toplam bedeli 30 milyar Amerikan Dolarından fazla idi. Bkz. Schulz / Stegmann /Uffmann, **a.g.e.**, s.1. Ayrıca bkz. Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.14; Gessner, **Restschuldversicherungen und Verbraucherdarlehensverträge**, s.441; Schacht, **a.g.e.**, s.32. Almanya'da özellikle son dönemlerde krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdedilme oranı oldukça yükselmiştir. 2006 yılına ilişkin verilere göre, 2006 yılında BAFIN (*Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht*)'e krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi yapabilmek için 35 sigorta şirketi başvurmuş olup, bu şirketler 8.848 milyon Euro tutarında (sigorta bedeli tutarı) yaklaşık 838.000 sigorta sözleşmesi akdetmiştir. 2006 yılı sonunda akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin sayısının 3.211 milyonu; toplam sigorta bedeli tutarının ise 21.905 milyon Euro'ya ulaşacağı tahmin edilirken 2006 yılında önceki seneye kıyasla krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdedilme oranında önemli bir artış yaşanmıştır. Bkz. Knobloch, **a.g.m.**, s.91 ve 92. Krediye bağlı hayat sigortalarının Amerikan Hukukundaki gelişimi hakkında bkz. Davis / Etter / Blythe / Freund, **a.g.m.**, s.719.

¹⁹ Bu hızlı yayılmanın temelinde ise sigorta sözleşmesinin akdedilmesi safhasında sağlanan, hayat sigortalarında olduğunun aksine sigortalının sağlık durumunu tespit etmek üzere soru sorulması uygulamasından vazgeçilmesi, ayrı bir poliçe düzenlenmesine gerek olmaması gibi bazı kolaylıklar sağlanması bulunmaktadır. Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.13 ve s.18; ayrıca bkz. Mitchum, **a.g.m.**, s.719 ve Gessner, **Restschuldversicherungen und Verbraucherdarlehensverträge**, s.442; Geßner, **Äquivalenzprüfung**, s.85. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin dünyada en hızlı gelişim gösteren sigorta türü olduğu hakkında bkz. Buck, **a.g.m.**, s.395; Peters, Philip H., *How Should Credit Life Insurance Be Regulated?*, **Insurance Law Journal**, August 1958, s.Bununla birlikte ülkemizdeki krediye bağlı hayat sigortası uygulamasında, geleneksel hayat sigortası sözleşmelerinin akdinde olduğu gibi, kredi borçlusuna sigortalıya soru listesi verildiği belirtilmektedir.

Ayrıca bkz. Gessner, **Restschuldversicherungen und Verbraucherdarlehensverträge**, s.441: Yazar, Almanya'da 1957 yılından itibaren krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin hızlı bir gelişim gösterdiğini; daha sonraki dönemde yaşanan ekonomik kriz ile birlikte bankaların ticari uygulamaları

faaliyetinin oldukça geç başladığı ülkemizde²⁰ krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin ortaya çıkışı oldukça yakın bir geçmişte gerçekleşebilmiştir. Ancak son dönemlerde, özellikle kredi kartlarının ve tüketici kredisi kullanımının yaygınlaşmasına paralel şekilde, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde hızlı bir gelişme yaşanmıştır²¹. Öyle ki, ülkemizde uzunca bir süre boyunca zarar sigortalarının gerisinde kalan ve akdedilme oranı oldukça düşük olan hayat sigortası, son 10 yıl içinde en fazla talep gören sigorta türü haline gelmiştir. Bu artışın temelinde ise geleneksel hayat sigortası sözleşmeleri değil, kredi kuruluşları tarafından tüketici

---

kamuoyunun ve Alman Mahkemelerinin huzuruna çıkmış ve bu dönemde krediye bağlı hayat sigortası ile ilgili hukuki sorunlar, yazarın ifadesi ile adeta Rönesans dönemini yaşamıştır. Ayrıca bkz. Geßner, **Äquivalenzprüfung**, s.85: özellikle 80'li yıllarda krediye bağlı hayat sigortasının uygulanmasına ilişkin ihtilafların sayısı son derece artmıştır.

İsviçre'de ilk defa 1955 yılında akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi, ilk dönemlerde pek rağbet görmemiş, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin önemine ilk defa 1960 yılında bir günlük gazetede yayımlanan makale ile dikkat çekilmiştir. Bu makalede, "krediye bağlı hayat sigortasının alıcıya güven duygusu sağladığı ve ayrıca alıcının ailesini de kredi borcunu ödeme endişesinden kurtardığı" vurgulanmıştır (*Neue Zürcher Zeitung* vom 22. September 1960). İsviçre'de krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin gelişimine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Schulz / Stegmann / Uffmann, **a.g.e.**, s.2

²⁰ Kabukçuoğlu Özer, **Hayat Sigortası**, s.13; ayrıca bkz. Yazıcıoğlu, **Tekne Sigortası**, s.10. Bununla birlikte her ne kadar ülkemize kıyasla Avrupa ülkelerinde krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi çok daha erken ortaya çıkmış ise de ilk dönemlerde fazla rağbet görmemiş ve son derece sınırlı bir uygulama alanına sahip olmuştur. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi Almanya'da ilk defa ortaya çıktığı dönemlerde sigorta süresi 36 ay; sigorta bedeli ise 20.000 DM ile sınırlı olarak akdedilebilmekteydi. Ayrıca bu dönemde krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi için yaş sınırı da 65 olarak öngörülmüştü. Bkz. Schulz / Stegmann / Uffmann, **a.g.e.**, s.3. Almanya'da kilisenin sigorta kurumu üzerindeki etkileri hakkında bkz. Koch, Peter, **Geschichte der Versicherungswirtschaft in Deutschland**, Karlsruhe, 2012, s.1; Hagelschuer, **a.g.e.**, s.15; Ebel, **a.g.m.**, s.9 vd.

²¹ Hayat sigortasının, ortaya çıktığı ilk dönemlerde, ülkemizde önemli bir role sahip olmadığına ilişkin olarak bkz. Braun, **a.g.e.**, s.374. SBM (Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi) tarafından yapılan araştırmaya göre, 2011-2014 yılları arasında Türkiye'de en fazla talep gören sigorta türü, hayat sigortasıdır. 2011 yılından itibaren tutulan istatistiki verilere göre, ülkemizde her yıl ortalama 2 milyon kişi hayat sigortası sözleşmesi akdetmektedir. Bu oranın yüksekliğinin temelinde ise, mevzuat gereği bir zorunluluk olmamasına rağmen, kredi kurumlarının konut kredileri başta olmak üzere, tüketici kredisi kullanımını kredi hayat sigortası sözleşmesi yapılması şartına bağlı tutmaları bulunmaktadır. (Çevrimiçi), <https://www.sigortam.net/turkiyede-en-cok-yaptirilan-sigorta-turu>, (15.08.2016). 2014-2016 yılları arasında da bu oranın değişmediği görülmektedir. Ayrıntılı raporlar için bkz. (Çevrimiçi), <https://www.sbm.org.tr/tr/Sayfalar/HayatSigortalari.aspx>, (15.08.2016). Amerika Birleşik Devletleri'ndeki veriler de, 1945 yılından itibaren en hızlı gelişim gösteren sigorta türünün krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi olduğunu göstermektedir. Bkz. Davis / Etter / Blythe / Freund, **a.g.m.**, s.719. Öyle ki, 1958-1968 yılları arasında krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdedilme oranı % 253 oranında yükselmiştir. Aynı dönemde, geleneksel hayat sigortaları bakımından bu oran %119; grup hayat sigortası sözleşmelerinde ise %203'tür. Bkz. Belth, Joseph M., Credit Life Insurance Prices, **The Journal of Risk and Insurance**, Vol.40, No.1, (Mar 1973), s.115 (s.115-127)

kredisi kullanabilmenin bir şartı olarak sunulan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bulunmaktadır²².

II. Terminoloji

Hayat sigortası sözleşmesi, belli bir kişinin ölümü veya hayatta kalması halinde sigorta şirketinin lehtar olarak belirlenen kimseye sözleşmede öngörülen sigorta bedelini ödemesi esasına dayanmaktadır²³. TTK m.1487’de hayat sigortası sözleşmesi, “sigortacının, belli bir prim karşılığında, sigorta ettirene veya onun belirlediği kişiye, sigortalının ölümü veya hayatta kalması hâlinde, sigorta bedelini ödemeyi üstlendiği sigorta sözleşmesi” olarak tanımlanmaktadır²⁴. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi, kredi alanın ölümü halinde bakiye kredi borcunun ödenmesini teminat altına alan özel bir hayat sigortası türüdür²⁵.

²² İleride ayrıntılı şekilde izah edilecek olmakla birlikte her ne kadar kredi kurumları kredi kullanılmasını, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi yaptırılması şartına tâbi tutuyor ise de, aslında ülkemizde bu hususta yasal bir zorunluluğun olmadığı; hatta (kredi kuruluşu tarafından sunulan sigorta sözleşmeleri bakımından) TKHK’de bu konuda açık bir hükmün yer aldığı belirtilmelidir.

Almanya’da geleneksel hayat sigortasının ülkemize kıyasla çok daha yerleşik bir uygulamasının olması karşısında, hayat sigortalarının akdedilme oranları kendi içinde oldukça dengeli bir dağılım göstermektedir. Burada, grup sigortası şeklinde yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin hayat sigortası sözleşmeleri içindeki oranı %9’dur. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Winter, Bruck / Möller Großkommentar, s.9 ve s.10; ayrıca bkz. Reifner, Udo / Knobloch, RA Michael / Knops, Kai-Oliver, **Restschuldversicherung und Liquiditätssicherung**, Schriftenreihe des Instituts für Finanzdienstleistungen e. V. Band 14, 2010, s.10.

²³ Goll, H. P., / Gilbert, W. / Steinhaus, H. J., **Handbuch der Lebensversicherung**, 11., neubearbeitete Auflage, Verlag Versicherungswirtschaft, Karlsruhe, 1992, s.1; Ehrenzweig, a.g.e., s.390; Shaw, Randall L., Universal Life Insurance- How It Works, **ABA Journal The Lawyer’s Magazine**, (February 1915), Vol.71, s.68 (s.68-70); Mohr, Hans- Heinrich / Hofmann, Helmut, **Lebensversicherung**, Betriebswirtschaftlicher Verlag Dr. Th. Gabler GmbH, Wiesbaden, 1965, s.21; Hagelschuer, a.g.e., s.27 ve s.53; Göbel, Jan Holger / Köther, Lutz, Ausgewählte Probleme aus dem Bereich der Restschuldversicherung, **VersR 2015 Heft 10**, s.425.

²⁴ Karş. DeVVG§1; Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu’nda kanaatimizce de isabetli şekilde hayat sigortası sözleşmesi tanımına yer verilmemiştir ve öğretilerde sigorta sözleşmesinin taraflarının karşılıklı borçlarının / yükümlülüklerinin belirlendiği maddedeki (VVG §1) temel esasların hayat sigortası için de geçerli olduğu kabul edilmektedir. Öğretilerde hayat sigortası sözleşmesi tanımı da bu madde esas alınarak yapılmaktadır. Kanunda bu şekilde yasal bir tanıma yer verilmesi bir taraftan o sigortanın unsurlarını eksiksiz ve açık bir şekilde belirtmeyi gerektirirken, diğer taraftan sözleşme düzenleme özgürlüğü (*Produktgeschaltungsfreiheit*) ile çelişmektedir. Uygulamada, hayat sigortası sözleşmeleri, kanunda verilecek yasal tanımdan çok daha geniş kapsama sahip olup, çok farklı türleri mevcuttur. Schneider, Winfried-Thomas, **Prölls / Martin Kommentar zum Versicherungs-vertragsgesetz mit Nebengesetzen, Vermittlerrecht und Allgemeinen Versicherungsbedingungen**, 29. Überarbeitete Auflage, 2015, Vorbemerkung zu §150 bis 171, Rn.1

²⁵ Bkz. Brömmelmeyer, Christoph Informations- und Beratungspflichten in der Restschuldversicherung, **VersR 2015 Heft 34**, s.1460; Hagelschuer, a.g.e., s.54; Eulberg, Birgit / Ott-Eulberg, Michael / Halaczinsky, Raymond, **Die Lebensversicherung in Erb- und Erbschaftsteuerrecht**, 2. Auflage, Zerb Verlag, Bonn, 2011, s.189; Winter, **Bruck / Möller Versicherungsvertragsgesetz**, s.20; Schulz, Harald / Stegmann, Volker / Uffmann, Jürgen, **Restkreditversicherung-Zahlungsverpflichtungen versichern**, Fritz Knapp Verlag, Frankfurt Am Main, 2007, s.1 ve s.4; Gessner,

Restschuldversicherungen und Verbraucherdarlehensverträge, s.442; Steward, Paul, R., “Credit Life- Every Man’s Insurance”, **Insurance Counsel Journal** –July/ 1968, s. 425; Mitchum, JoClaudia, “The Death of Credit Life Insurance: McCullar v. Universal Underwriters Life Insurance Company”, **Cumberland Law Review** Vol.27:719, s.719; Marlow, Sven / Spuhl, Udo, “Zur (um) Wirksamkeit von Ausschlusslaeseln für bekannte ernstliche Erkrankungen in Restschuldversicherungsverträgen, **Recht und Schaden**, 2009, Heft 5, s.177. Ayrıca bkz. Schacht, **a.g.e.**, s.32: Yazar, “krediye bağı hayat sigortası sözleşmesini”, sadece ölüm rizikosuna karşı değil, ayrıca, “iş göremezlik, hastalık ve kaza” rizikolarını da kapsayacak şekilde geniş tanımlamaktadır. Uygulamada her ne kadar, “kredi / kredili hayat sigortası sözleşmesi” sıklıkla tercih edilmekteyse, kanaatimizce kredi kullanan kişinin ölümü halinde, kredi borcunun bütünü için değil, kredi borçlusunun ölüm tarihindeki “bakiye borcun ödenmemesi” rizikosuna karşı teminat sağladığı için “bakiye borç hayat sigortası” deyiminin kullanımı daha isabetlidir. Nitekim Alman Hukukunda da zaman içinde bu sigorta türünü ifade etmek üzere farklı ifadeler kullanılmışsa da, genellikle uygulamada ve özellikle banka kredi sözleşmeleri ile birlikte sunulan genel şartlarda ve yargı kararlarında “*Restschuldlebensversicherungsvertrag*” veya sadece “*Restschuldversicherung*” deyimleri tercih edilmiştir. Bkz. Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası Sözleşmesi**, s.7. Bununla birlikte, Alman Hukukunda krediye bağı hayat sigortası sözleşmesini ifade etmek üzere, bundan başka terimler de kullanılmaktadır. Bkz. Gessner, Tim, “Restschuldversicherungen und Verbraucherdarlehensverträge”, **NJ Neue Justiz - Zeitschrift für Rechtsentwicklung und Rechtsprechung**, 2012/11, s.441; Schulz, Harald / Stegmann, Volker / Uffmann, Jürgen, **Restkreditversicherung-Zahlungsverpflichtungen versichern**, Fritz Knapp Verlag, Frankfurt Am Main, 2007, s.VII: Yazarlar, otomobil ve ev kredileri ile bireysel krediler, finansal kiralama ile kredi kartlarının kullanımından ileri gelen borçlara teminat sağlamak üzere yapılan sigorta korumasını ifade etmek üzere “Restkreditversicherung” kavramını tercih etmişlerdir. Ancak, Alman Hukukunda bu türden sigorta sözleşmelerini ifade etmek üzere, “*Restschuldversicherung*”, “*Restkreditlebensversicherung*”, “*Kreditlebensversicherung*”, “*Restwertversicherung*”, “*payment protection*”, “*Ratenschutzversicherung*”, “*Kreditausfallversicherung*” kavramları da kullanılmakta olup bu kavram karmaşası, gerek banka müşterileri gerekse de mahkemeler nezdinde yanlış anlaşılmalara sebebiyet vermektedir. Ayrıca bkz. Knobloch, Michael RA, “Der Markt der Restschuldversicherungen in Deutschland”, **VuR 2008**, s.91; Schacht, **a.g.e.**, s.18; Brömmelmeyer, **a.g.m.**, s.1460.

İngiliz ve Amerikan Hukukunda ise kredi- kredili hayat sigortası anlamına gelen “credit life insurance” ifadesi tercih edilmektedir. Bu konuda birer örnek olarak bkz. ve karşı. *Texas Insurance Code (Sec.1153.1- 1153.703)* ve *California Insurance Code (Sec. 779.1-779.39)*. Anılan yasal düzenlemelerde krediye bağı hayat sigortası “*credit life insurance*”; kredi hastalık ve kredi kaza sigortası ise “*credit health and accident insurance /disability insurance*” olarak ifade edilmiştir. Ayrıca, İngiliz / Amerikan Hukukunda, sözleşmenin karşı tarafının tüketici olduğu krediye bağı hayat sigortası sözleşmelerini ifade etmek üzere, tüketici kredi sigortası (*consumer credit insurance*) da kullanılmaktadır. Consumer credit insurance, kredi hayat ve kredi kaza ve hastalık sigortalarını da kapsayan bir üst kavram olarak kullanılmaktadır. Açıklamalar için ayrıca bkz. Davis / Etter / Blythe / Freund, **a.g.m.**, s.718.

Türk Hukukunda, Alman / İsviçre hukuk sistemlerindeki aksine Amerikan ve İngiliz Hukukundakine benzer şekilde “kredi hayat sigortası”; “kredili hayat sigortası” ve “krediye bağı hayat sigortası” ifadeleri kullanılmaktadır. Uygulamada ise bu sigorta türünün “kredi kartı güvence sigortası”, “kredi hayat maksimum koruma sigortası”, “kredi koruma hayat sigortası”, “ekstre güvencesi hayat sigortası” gibi çok farklı şekillerde isimlendirildiğine dikkat çekilmelidir. Ancak önemli olan, sigortanın ne şekilde isimlendirildiği değil, hangi rizikolar için ne tür teminat sağladığıdır. Uygulamada, hatalı isimlendirme nedeniyle kredi sigortası olduğu izlenimi veren pek çok sigortanın, genel şartları incelendiğinde ölüm rizikosuna karşı teminat sağlayan krediye bağı hayat sigortası olduğu anlaşılmaktadır. 2015 tarihli Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği’nde, “kredi ile bağlantılı sigorta” deyimini kullanılması karşısında, mevzuat ile uyumun sağlanması açısından çalışmamızda “krediye bağı hayat sigortası sözleşmesi” tercih edilmiştir.

Krediye bağı hayat sigortası sözleşmesinin öğretilerde neredeyse ittifakla hayat sigortası sözleşmesinin özel bir görünümü olduğu kabul edilmekte ise de, bu husustaki tereddütlerimiz ve krediye bağı hayat sigortası sözleşmelerinin hukuki niteliğine ilişkin açıklamalar için bkz.I.B.

Kredi işlemleri kredi kuruluşları bakımından sadece kârlı değil; aynı zamanda riskli bir faaliyettir. Bu nedenle, uygulamada kredi sözleşmelerinin geri ödenmemesi ihtimaline karşı çeşitli teminat yöntemleri geliştirilmiştir. Kredi kuruluşlarının verdikleri kredinin ödenmesini teminat altına almalarının tek yolu krediye bağlı hayat sigortası değilse de,²⁶ alacaklı kredi kuruluşunun, krediye bağlı hayat sigortacısına doğrudan başvurma imkânının varlığı, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesini, alacağın tahsili bakımından, diğer teminat yöntemlerine kıyasla çok daha elverişli hale getirmektedir²⁷. Zira kredi borçlusunun ölümü halinde alacaklı kredi kuruluşu, TTK hükümleri çerçevesinde sigorta şirketine başvurmak suretiyle bakiye borcun tahsil edebilmektedir²⁸. Bu yolla, kredi kuruluşunun, borcunu ödemediği acze düşen kredi borçlusunun malvarlığına el atmasının da önüne geçilmektedir²⁹. Diğer taraftan, müşterek borçluların ve hatta kredi borcunun ödenmesi hususunda teminat sağlamak amacıyla gösterilen kefillerin de asıl borçlunun ödeyemediği bakiye borcu (ölüm rizikosu nedeniyle) ödeyememesi ihtimaline karşı, krediye bağlı hayat sigortası akdetmesi mümkündür³⁰. Bu nedenle, krediye bağlı hayat sigortasının, kefaletten dahi

²⁶ Ayrıca bkz. Steward, **a.g.m.**, s.425; a.g.m., s.355 ; ayrıca bkz. Gessner, **Restschuldsicherungen und Verbraucherdarlehensverträgen**, s.441. Ayrıca bkz. Buck, **a.g.m.**, s.395: Yazar, özel bir sigorta türü olan krediye bağlı hayat sigortasında, somut olay koşullarına göre, kredi planı ile ve sigortalının ihtiyacı ile uyumlu ve mümkün oldukça en az masraflı şekilde teminat sağlanabilmesinin önemli düzeyde teknik bilgi gerektirdiğini ifade etmektedir.

²⁷ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Mitchum, **a.g.m.**, s.719-721; Steward, **a.g.m.**, s.425; Ayrıca bkz. **a.g.m.**, s.355. Öncesinde herhangi bir tıbbi inceleme veya diğer bir önkoşulun aranmaması, gerek krediye bağlı hayat sigortası gerekse de krediye bağlı hastalık ve sağlık sigortasını diğer teminat yöntemlerine kıyasla daha zahmetsiz kılmaktadır. Schacht, **a.g.e.**, s.33; Mors, **a.g.m.**, s.301; Darr, **a.g.m.**, s.349; bkz. Davis / Etter / Blythe / Freund, **a.g.m.**, s.718. Ayrıca bkz. Schulz / Stegmann / Uffmann, **a.g.e.**, s.2: İsviçre’de ortaya çıktığı ilk dönemlerde, krediye bağlı hayat sigortasında sigortalının yaşı / cinsiyetinden tamamen bağımsız prim esaslı (*alters- und Geschlechtsneutrale Tarife*) uygulanmıştır.

Ülkemiz krediye bağlı hayat sigortası uygulamasında, bankalar çok yüksek meblağlı krediler dışında doktor muayenesine başvurmamaktadır. Bunun dışında krediye bağlı hayat sigortasının sağladığı teminattan faydalanabilmenin ön koşulu, riziko şahsının belirli bir yaş aralığında bulunmasıdır. Bu yaş aralığı sigorta şirketlerine göre farklı olabilmektedir. Ayrıca bkz. Mohr / Hofmann, **a.g.e.**, s.51: Yazar, özellikle sigorta bedelinin düşük olduğu hallerde sağlık kontrolünün söz konusu olmadığını ve blok poliçenin verilmesi ile sigorta korumasının başladığını; sigorta bedelinin orta veya büyük ölçekli şekilde belirlendiği ve sigorta süresinin de 24 ila 36 ay arasında olduğu sigortalarda ise sigortalıya sağlık durumu ile ilgili olarak yöneltilen sorular aracılığı ile sağlık kontrolünün sağlandığını ifade etmektedir.

²⁸Gessner, **Restschuldsicherungen un Verbraucherdarlehensverträgen**, s.442.

²⁹ Steward, **a.g.m.**, s.425; Krediye bağlı hayat sigortasının, bu şekilde, ayrıca, kredi borçlusunun kendisini güvende hissetmesini sağlayacağı hakkında bkz. **a.g.m.**, s.355

³⁰ Pällmann, **a.g.e.**, s.65. Bu hususta bkz. *OLG Hamm, Urteil vom 09-11-1988 -20 U 56 / 88*: Karar hakkında bkz. **Neue Juristische Wochenschrift**, 1989- Heft 8, s.492.

daha güçlü bir teminat yöntemi olduğu söylenebilir³¹. Ayrıca, sigorta ettirenin ödemekle yükümlü olduğu primlerin sanıldığı gibi aksine yüksek olmaması, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesini kolay ulaşılabilir bir teminat yöntemi haline getirmektedir³².

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde temel amaç kredinin geri ödenmesinin teminat altına alınması olmakla birlikte, kredi hayat sigortasının gerek sözleşmenin tarafları, gerekse de sözleşmeye taraf olmayan kredi borçlusunun mirasçıları bakımından da oldukça önemli faydaları bulunmaktadır³³. Kredi alan kişinin ölmesi halinde, mirasçılar bakiye kredi borcunu ödemek yükümlülüğünden kurtulacak, kredi alanın borcu sigorta şirketi tarafından karşılanacağı için mirasçılar mirası reddetmek veya bu borcu ödemek zorunda kalmayacaklardır³⁴. Bu şekilde,

---

³¹ Krediye bağlı hayat sigortalarına farklı bir bakış açısı için bkz. Schacht, **a.g.e.**, s.39: Yazar, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin bilhassa kredi kuruluşu aracılığı ile akdedildiği haller bakımından kredi borçlusu tüketicinin karşısında iki ayrı sözleşme tarafının (kredi kuruluşu ve sigorta şirketi) mevcudiyetinin, özellikle de sözleşmenin sona erdirilmesi bakımından tüketici bakımından dezavantaj olduğunu ifade etmektedir.

Kredi borcunun ödenmesini teminat altına almak için yapılan sigortanın, ilgililerin hepsine yarar sağlayan ve ucuz bir güvence olduğu hakkında bkz. Ünán, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.89 vd.

Hayat sigortası sözleşmelerinin yatırım ve kredi teminatı işlevi hakkında bkz. Hasse, Bodo, Zweitmarkt für Lebensversicherungen und “versichertes Interesse”, **VersR 2011 Heft 4**, s.156 (s.156—163)

³² Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası Sözleşmesi**, s.25; Buck, **a.g.m.**, s.396. Bu konuda bkz. Mitchum, **a.g.m.**, s. 719: Yazar, isabetli şekilde, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde primlerin geleneksel hayat sigortası sözleşmesi ile kıyaslandığında çok daha düşük olduğunu ve bu nedenle primlerin yüksekliği gibi sebeplerle hayat sigortası yaptırmaktan çekinen kişiler veya sağlık ile ilgili kriterleri sağlayamadığı için hayat sigortası sözleşmesi yaptıramayan kişiler bakımından bu sigorta türünün oldukça iyi bir alternatif olduğunu ileri sürmektedir. Krediye bağlı hayat sigortasının, sözleşmeyi akdedenin (banka- sigorta şirketi çalışanı) iyi niyetli olduğu ihtimallerde son derece basit ve işlevsel bir teminat yöntemi olarak görülebilirse de, uygulamadaki bazı aksaklıkların krediye bağlı hayat sigortasını borçlu için en iyi teminat yöntemi olmaktan çıkardığı hakkında bkz. **a.g.m.**, s.361. Amerika Birleşik Devletleri’nde ölüm ihtimaline karşı yapılan hayat sigortası sözleşmelerinde uzun yıllar boyunca “yaşa bağlı olmayan prim (*altersunabhängige Beiträge*)” esas uygulanmıştır. Bkz. Schulz / Stegmann / Uffmann, **a.g.e.**, s.1; Belth, **a.g.m.**, s.116; bkz. Davis / Etter / Blythe / Freund, **a.g.m.**, s.720. krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde yaşa bağlı olmayan prim esasının uygulanmakta ise de, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin tarafı olabilmek için kredi kuruluşları / sigorta şirketlerince azami bir yaş sınırının öngörüldüğüne de dikkat çekilmelidir.

³³ Amerikan Merkez Bankası (*Federal Reserve*) tarafından uzun bir süre önce (1985) yapılan anket, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi yaptıran kişilerin %92,8’inin memnun kaldığını; %94,3’ünün ise krediye bağlı hayat sigortasından tekrar faydalanmayı istediğini ortaya koymaktadır. Bkz. Mitchum, **a.g.m.**, s.719, dn.4; Pállmann, **a.g.e.**, s.10.

³⁴ Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası Sözleşmesi**, s.23; Peters, **a.g.m.**, s.529; Darr, **a.g.m.**, s.349 Bununla birlikte, kredi hayat sigortasında bazen ölüm rizikosuna ek olarak hastalık, iş göremezlik ve işsizlik (*Arbeitsunfähigkeits-ZusatzVers (AUZ) ve Arbeitslosen-ZusatzVers (ALZ)*) rizikolarının da teminat altına alındığı görülmektedir. Bu rizikoların da teminat kapsamında olduğu krediye bağlı hayat sigortalarında iş göremezlik, kaza, hastalık hallerinin gerçekleşmesi durumunda sigortadan bizzat kredi borçlusu şahıs faydalanacaktır. Ayrıca bkz. Hagelschuer, **a.g.e.**, s.54; . Kurzendörfer, **a.g.e.**, s.8; Steward, **a.g.m.**, s.425; a.g.m., s.355; Buck, **a.g.m.**, s.396; Schulz / Stegmann / Uffmann, **a.g.e.**, s.4;

kredi kuruluşunun verdiği krediyi tahsil edememesi ihtimali bertaraf edilerek, kredinin geri ödenmemesinin kredi kurumları üzerinde yaratacağı olumsuz etkinin önüne geçilmesi hedeflenmektedir³⁵. Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri, sigorta sözleşmesinin kredi kuruluşları aracılığıyla akdedilmesi sebebiyle sigorta şirketlerine müşteri kitlesi kazandırmakta ve şirketlerin pek çok masraftan ve zamandan tasarruf etmesini sağlamaktadır³⁶.

Langheid / Wandt, **Münchener Kommentar Band 2**, Vorbemerkung zu §150 bis 171, Rn.14; Schacht, Rebecca, **Widerruflichkeit der Restschuldversicherung bei Verbraucherdarlehen**, Wismarer Schriften zu Management und Recht Band 65, 1. Auflage, Bremen, 2011, s. 15. Schneider, **Pröller / Martin Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz**, Vorbemerkung zu §150 bis 171, Rn.24-25; Gessner, **Restschuldversicherungen un Verbraucherdarlehensverträgen**, s.441; Knobloch, **Der Markt der Restschuldversicherung**, s.91. Kredi kaza ve hastalık sigortaları ve bu sigortaların gelişimi hakkında açıklamalar için bkz. bkz. Davis / Etter / Blythe / Freund, **a.g.m.**, s.720.

Hayat Grubu Sigortaları Yönetmeliği (10.10.2012 tarih ve 28437 sayılı RG) m.4'te hayat sigortası, "Ölüm ve/veya yaşama ihtimallerine bağlı teminatlar ile bunlara bağlı ek teminatların verilebildiği, ürünün özelliğine göre birikim priminin de alınabildiği ve tazminat ve/veya birikimlerin belirli bir tutarda ya da prim iadesi veya irat şeklinde ödenebildiği hayat grubu sigorta branşı" şeklinde tanımlanarak, hayat sigortalarında ölüm ve yaşama ihtimaline bağlı ek teminat verilmesi imkânının bulunduğu açıkça hüküm altına alınmıştır. Eski Hayat Sigortaları Yönetmeliği dönemi bakımından aynı husus bkz. Ünân, **Hayat Sigortası**, s.1. Uygulamada bankaların da teminat altına alınan rizikoların türüne göre farklı türde ve farklı isimlerde krediyeye bağlı hayat sigortası seçenekleri bulunduğu görülmektedir. Bkz. Schacht, **a.g.e.**, s.32: Yazar buna örnek olarak Almanya'da kurulu GE Money Bank'ı göstermektedir. Söz konusu banka, sadece "ölüm" rizikosuna karşı teminat sağlayan "Basis-Versicherung"; "işgöremezlik" veya "ölüm" rizikosuna karşı teminat sağlayan "Standard-Versicherung" ve "ölüm, işgöremezlik ve işsizlik" rizikolarına karşı teminat sağlayan "Rundum-Versicherung" olmak üzere 3 ayrı türde krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesi sunmaktadır. Ayrıca bkz. Mohr / Hofmann, **a.g.e.**, s.35-36: Uygulamada hayat sigortasına ek olarak sıklıkla kaza-hastalık ve işgöremezlik teminatları (*Unfall-Invalidität-Berufsunfähigkeits-Zusatzversicherung*) sunulmaktadır.

"*Arbeitsunfähigkeit*" kavramına ilişkin olarak Alman Krediyeye Bağlı Hayat Sigortası Genel Şartlarında herhangi bir tanımın yer almadığı, bu nedenle bu kavramın belirlenmesinde sigortanın amaçlarının esas alınması gerektiği hakkında bkz. Benkel/Hirschberg, **a.g.e.**, ALB/BUZ, L. Allgemeine Bedingungen für die Restschuldlebensversicherung (RLV 2008) Rn. 1.

³⁵ Schacht, **a.g.e.**, s.15; Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası Sözleşmesi**, s.22. Ayrıca bkz. Peters, **a.g.m.**, s.529. Özellikle, kredi borçlusunun teminat olarak gösterebileceği halihazırdaki malvarlığının kredi borcunu karşılayacak yeterlikte olmaması ihtimalinde krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin tercih edilmesi kaçınılmaz olmaktadır. Bkz. Mithchum, **a.g.m.**, s.719.

³⁶ İleride ayrıntılı şekilde açıklanacak olmakla birlikte, krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi kuruluşu ile veya bu alanda yetkili bir sigorta şirketi ile yapılmasının mümkün olduğu belirtilmelidir. Sigorta sözleşmesinin kredi kuruluşu aracılığı ile yapılması ihtimalinde işleyecek süreç hakkında bkz. Mitchum, **a.g.m.**, s.721. Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası Sözleşmesi**, s.27.

1970'li yıllarda, Amerika'nın Virginia, Kuzey Virginia ve Richmond Eyaletlerindeki toplam 17 banka ile yatırım ve kredi kuruluşunun çalışanları ile ortak bir çalışma yapılmış olup, bu ankette, çalışanlara, "kredi kuruluşları aracılığı ile akdedilen krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin, sigorta şirketi ile akdedilen krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine kıyasla ne tür avantajları vardır?" şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Çalışanların %70.6'sı, kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin tüketiciler için daha uygun ve avantajlı olduğunu ileri sürerken; %29.4'ü hizmet bedelinin sigorta şirketi / acentesi (kredi kuruluşu dışındaki) ile akdedilen krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine kıyasla daha uygun olduğunu vurgulamaktadır. Anketin bir diğer sorusu ise, "kredi kuruluşları aracılığı ile akdedilen krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde tüketiciyi ne gibi sorunların beklediği"ne ilişkindir. Çalışanların %64.7'si bu soruya "kredi kuruluşu aracılığı ile

III. Uygulama Alanı

Krediye bağılı hayat sigortası sözleşmelerinin, bir kredi sözleşmesine istinaden ve kredi sözleşmesinden doğan borcun geri ödenmesini teminat altına almak üzere akdedilmesi karşısında, uygulama alanının belirlenmesinde “kredi” kavramının esas alınması gereklidir. Çok yönlü bir kavram olan kredi, öğretilde “kredi veren tarafından sadece kredi alanın yararına veya onun göstereceği teminat karşılığında verilen; geçici olmakla birlikte belli bir süre için belli bir satın alma gücünden vazgeçilmesini gerektiren ve bu vazgeçme karşılığında kredi verene faiz sağlayan maddi kazandırma” olarak tanımlanmaktadır³⁷. Gerek ülkemiz gerekse dünya çapında akdedilen krediye bağılı hayat sigortası sözleşmelerinin büyük bir kısmının tüketici kredisi sözleşmelerinden doğan alacağa teminat sağlamak amacıyla akdedildiği özellikle vurgulanmalıdır. Tüketici kredisi sözleşmeleri, 6502 sayılı TKHK m.22/1’de, “kredi verenin tüketiciye faiz veya benzeri bir menfaat karşılığında ödemenin ertelenmesi, ödünç veya benzeri finansman şekilleri aracılığıyla kredi verdiği veya kredi vermeyi taahhüt ettiği sözleşme” olarak tanımlanmaktadır. Buna göre, krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesi, tüketici kredisi sözleşmeleri kapsamında bulunan, “kredili mevduat hesapları, finanse edilmiş veya basit taksitli satışlar ve tüketiciye sağlanan kredi kartları çerçevesinde kullanılan krediler”in geri ödenmesinin teminat altına alınması için kurulabilecektir. Ayrıca, finansal kiralama sözleşmelerinde de -diğer kredi türlerine kıyasla daha nadir görülmekle birlikte- krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesi akdedilmektedir³⁸.

Krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesi yapılmasındaki asıl amaç, kredi borcunun geri ödenmesinin teminat altına alınmasıdır. Bu sebeple, kanaatimizce

---

akdedilen krediye bağılı hayat sigortalarında tüketici bakımından herhangi bir dezavantajın bulunmadığı” yönünde yanıt verirken; %17.6’sı kredi kuruluşu çalışanın yeterli kalitede danışmanlık yapamayacağını; %11.8’i bu halde çıkar çatışmasının söz konusu olabileceğini; %5.9’u ise bu şekilde akdedilen krediye bağılı hayat sigortası sözleşmelerinde diğer çeşitli dezavantajların gündeme gelebileceğini ifade etmektedir. Bkz. Rubin, Harwey W. / Zuger, Peter D., **The Journal of Risk and Insurance**, Vol.42, No.2, (Jun. 1975), s. 307 vd. (s.303-312)

³⁷ Akipek, **Tüketici Kredisi**, s.9; Atamer, Yeşim, **Kredi ve Diğer Finansman Sözleşmelerinde Tüketicinin Korunması**, İstanbul, 2016, s.3; Gürses, Davut, **Banka Genel Kredi Sözleşmesi**, İstanbul, 2016, s.10 vd.; Sevinç Kuyucu, Ashhan, **Gemi Finansmanı Sözleşmeleri, İstanbul**, 2016, s.25. Ayrıca bkz. Schimansky, Herbert / Bunte, Hermann Josef /Lwowski, Hans Jürgen, **Bankrechts Handbuch Band I**, 5. Auflage, München, 2017, 3. Abschnitt. Einlagen- und Kreditgeschäft 17. Kapitel. Kreditsicherung § 90. Allgemeines Rn. 172; Dursun Karahmetoğlu, Şeyda, **Nakdi Kredi Sözleşmesinin Banka Tarafından Haklı Sebep Feshi ve Sonuçları**, İstanbul, 2018, s.5.

³⁸ Schulz, **Bank und Markt 1982**, s.36; Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.32.

krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, “kredi” kavramının geniş şekilde yorumlanması gereklidir. Her türlü kredi ilişkisinde kredi borcunun geri ödenmesini teminat altına almak üzere krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdedilmesi mümkündür³⁹. Ülkemizde kredi ile bağlantılı sigortalara ve dolayısıyla krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine ilişkin tek özel düzenleme olan BKBSY’nin uygulama alanı tüketici kredisi sözleşmeleri ile sınırlı ise de, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin tüketici kredisi sözleşmesi dışında kalan kredi sözleşmelerinden doğan borca teminat sağlamak amacıyla akdedilmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır.

IV. Krediye Bağlı Hayat Sigortası Sözleşmesinin Türleri

A. Sigorta ettiren bakımından

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi, akdedilmeye bağlandığı andan günümüze kadar olan süreçte, uygulamanın gerekli kıldığı ihtiyaçlar doğrultusunda gelişim göstermiştir. İlk ortaya çıktığı dönemlerde, kredi kuruluşu tarafından kredi borçlusu sigortalı gösterilerek akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri günümüzde yaygın olarak kredi borçlusu tarafından yapılmaktadır⁴⁰. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi kredi borçlusu tarafından iki farklı şekilde kurulabilmektedir. Kredi borçlusu, sigorta sözleşmesini sigorta şirketinin “acentesi” ve aynı zamanda alacaklı olan kredi kuruluşu ile veya kredi kuruluşundan bağımsız bir sigorta şirketi ile akdetme imkânına sahiptir.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi kuruluşu veya kredi borçlusu tarafından akdedilmesi arasındaki temel farklılık, sigorta sözleşmesinin taraflarına ilişkindir; ilk ihtimalde sigorta ettiren sıfatı kredi kuruluşuna ait iken, ikinci halde kredi borçlusu sigorta ettiren sıfatı ile sözleşmenin tarafı olmaktadır⁴¹. Ancak, sözleşmenin

³⁹ Aynı yönde bkz. Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.29.

⁴⁰ Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.59.

⁴¹ Pällmann, **a.g.e.**, s.87; Kurzendörfer, **a.g.e.**, s.97. Bu tür krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri özellikle Almanya’da ilk dönemlerinde sıklıkla uygulanmış ise de, Alman Sigorta Denetim Kurumu bir süre sonra kredi verenin sigorta ettiren sıfatını haiz olduğu krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin istisnaen sadece küçük meblağlı krediler için uygulanmasına izin vermiştir. Bunun temelinde ise, kredi alan riziko şahsının sigorta sözleşmesine taraf olmaması nedeniyle zayıf konumda olması bulunmaktadır. Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.58. İleride sözleşmenin sona ermesi bahsinde özel olarak değinilecek olmakla birlikte, Alman Hukukunda kredi kuruluşunun sigorta ettiren olduğu krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde özellikle sigorta sözleşmesini fesih hakkının kullanılması öğretide

kredi kuruluğu veya kredi borçlusunu tarafından akdedilmesi önem taşımaksızın her iki halde de, “sigortalı” sıfatı kredi borçlusuna; “lehtar” sıfatı ise kredi kuruluşuna ait olmakta ve uygulamada, her iki ihtimalde de, prim borcu ek bir kredi sözleşmesi ile kredi borçlusundan tahsil edilmektedir⁴².

B. Sigorta bedeline göre

Krediye bağılı hayat sigortası sözleşmelerinin akdinde bir diğeri ayırım, sigorta bedeline göre yapılmaktadır. Uygulamada krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesi, sabit, değışir veya azalan sigorta bedelli olarak yapılabilmektedir. Krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesinin ilk ortaya çıktığı dönemlerde uygulanan sabit bedelli krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesinde⁴³, sigorta bedeli sözleşme süresi boyunca değışmeden sabit kalmaktadır⁴⁴. Krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesinin sabit bedelli şekilde akdedilmesinin en önemli sonucu, rizikonun gerçekleştiğı tarihte kredi borcu tamamen veya kısmen ödenmiş ise, sigorta bedelinden “mirasçılara”⁴⁵ ödenecek “artık” bir bedelin mevcudiyetidir. Azalan teminatlı krediye bağılı hayat sigortası sözleşmelerinde⁴⁶, sigorta bedeli, önceden belirlenmiş taksit planına göre düzenli bir şekilde belli periyotlarla azalmaktadır⁴⁷. Krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesinin

---

yoğun şekilde tartışılmış olup genel şartlarda sözleşmenin feshine ilişkin çok ayrıntılı düzenlemelere yer verilmektedir. Bu şekilde akdedilen krediye bağılı hayat sigortası sözleşmelerine ilişkin esaslar için ayrıca bkz. Laas, Reinhard, Restschuldversicherung und Preisangabenverordnung, **VersR 2008 Heft 34**, s.1579.

⁴²Bkz. Brömmelmeyer, **a.g.m.**, s.1461; Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.92; Gessner, **Restschuldversicherung**, s.35.

Bununla birlikte, krediye bağılı hayat sigortasının kredi borcunun ödenmesi hususunda sağladığı zahmetsiz güvence karşısında kredi kuruluşları ilk dönemlerde krediye bağılı hayat sigortası yaptırılmasını teşvik etmek üzere kredi borçlusunu ile sigorta primlerini paylaşmayı taahhüt etmişler; hatta bazı kredi kuruluşları krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesinin sağladığı teminattan faydalanabilmek için bu sigortayı borçluya bedava sunmayı göze almıştır. Bkz. Steward, **a.g.m.**, s.425.; bkz. a.g.m., s.355. Krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesinin ilk dönemlerde fazla rağbet görmediğı İsviçre’de, Migros Bank’ın reklamında kullandığı “Ölüm, kaza, hastalık ve benzeri hallerde taksit / bakiye borcu ödeme muafiyeti” ifadesini kullanmakla birlikte, bu ifade “ölüm ihtimaline karşı krediye bağılı hayat sigortası kapsam dahilindedir; kaza veya hastalıktan kaynaklanan iş göremezlik ihtimaline karşı kredi taksiti ödeme muafiyeti kapsamdadır.” notu ile somutlaştırılmıştır. Banka, zorunlu krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesini, kredi sözleşmesinin yanında ve kredi kullanan borçlunun ayrı bir ödeme yapmasına gerek olmayan bir hizmet olarak sunmuştur. Schulz / Stegmann / Uffmann, **a.g.e.**, s.3.

⁴³ *Kreditlebensversicherung mit gleichbleibender Versicherungssumme*

⁴⁴ Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.52; Schulz, s.41. Ayrıca bkz. Gessner, **Restschuldversicherung**, s.25.

⁴⁵ Veya mirasçılar dışındaki tali lehtarlar.

⁴⁶ *Decreasing term credit life insurance / Versicherung mit veränderlicher (fallender) Versicherungssumme*

⁴⁷ Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.48; ayrıca bkz. Gessner, **Restschuldversicherung**, s.24-25

azalan bedelli akdedilmesinin en önemli sonucu ise, prim miktarının, sabit bedelli krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesine kıyasla çok daha düşük olmasıdır⁴⁸.

Krediye bağlı hayat sigortasının bir diğer türü olan değişir sigorta bedelli krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde, sigorta bedeli hesap borç bakiyesine karşılık gelmekte ve azalan bedelli krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde olduğu gibi, sigorta bedeli sigorta süresi içinde değişmektedir⁴⁹. Bu halde, toplam sigorta süresi için tek prim ödenmesi söz konusu olmamakta; kredi borç hesabındaki bakiye aylık olarak bildirilmekte ve bu şekilde bakiye borcun durumuna göre sigorta sözleşmesinde de değişiklik yapılmaktadır. Bu nedenle, değişir bedelli krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin azalan bedelli krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinden en önemli farkı, taksit ertelemeleri ve süre uzatılması gibi kredi sözleşmesinde ortaya çıkabilecek değişikliklerin sigortacı tarafından dikkate alınarak o ay ödenmesi gereken primin buna göre belirlenmesidir⁵⁰. Azalan ve değişir bedelli krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin ortak özelliği, değişen bedelli krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde olduğu gibi, riziko gerçekleştiğinde, kredi borcunun ödenmesinden sonra sigorta bedelinden mirasçılara ödenmesi gereken artık bir meblağ bulunmamasıdır. Ancak, azalan bedelli krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri, değişir bedelli krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinden farklı olarak, sigorta bedeli, “önceden kesin olarak belirlenmiş bir taksit planı çerçevesinde” azalmaktadır⁵¹.

Azalan teminatlı krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin standart biçimi olarak kabul edilmekte ve kredi sözleşmesi ile sigorta sözleşmesi arasındaki sıkı bağlantı nedeniyle gerçek artık borç sigortası (*reine Restschuldversicherung*) olarak adlandırılmaktadır. Açıklamalar için bkz. Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.50.

⁴⁸ Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.50; Pallmann, **a.g.e.**, s.27. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde primin hesaplanmasına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Gessner, **Restschuldversicherung**, s.48 vd.

⁴⁹ Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.54; Kurzendörfer, **a.g.e.**, s.97; Winter, **Bruck/Möller Versicherungsvertragsgesetz Groß Kommentar**, s.20; Steward, **a.g.m.**, s.425.

⁵⁰ Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.54. Ayrıca bkz. Kurzendörfer, **a.g.e.**, s.97 vd.

⁵¹ Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.55 dn.82; Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.54; ayrıca bkz. Kurzendörfer, **a.g.e.**, s.96 vd.; Steward, **a.g.m.**, s.425.

V. Krediye Bağlı Hayat Sigortası Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, Özellikleri ve Hayat Sigortaları İçindeki Yeri

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi, öğretilerde, “bir kredi kuruluşundan alınan kredi borcunun ödenmesini teminat altına almak amacıyla akdedilen; ölüm rizikosunun gerçekleştiği ve kredi borcunun ödenmemesi ihtimalinde, sözleşmede belirlenen sigorta bedelinin (bakiye kredi borcuna tekabül eden miktarı ile sınırlı olmak üzere), lehtar sıfatını haiz kredi kuruluşuna; rizikonun gerçekleştiği sıradaki bakiye borç miktarının sigorta bedelinden daha düşük olduğu hallerde ise artan meblağın sözleşmede belirlenen diğer lehtara/lehtarlara veya mirasçılara ödendiği özel bir hayat sigortası türü” olarak tanımlanmaktadır⁵². Bu tanımdan anlaşılacağı üzere, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin, öğretilerde neredeyse istisnasız olarak hayat sigortalarının bir türü olduğu kabul edilmektedir⁵³.

Hayat / meblağ sigortalarında amaç, riziko şahsının ölümü veya belli tarihte hayatta kalması halinde poliçede belirlenen meblağın lehtara ödenmesi iken⁵⁴, zarar sigortalarında rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle ortaya çıkan “zarar”ın tazmini hedeflenmektedir⁵⁵. Dolayısıyla zarar sigortalarında sigortacının yapacağı ödeme “zarar” tutarı ile sınırlıdır. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin hukuki niteliğine ilişkin bir değerlendirme yapılabilmesi için, sözleşmenin kurulmasına ve özellikle de sigorta bedelinin ödenmesine ilişkin bazı temel esasların dikkate alınması gereklidir.

Uygulamada kullanılan krediye bağlı hayat sigortası genel şartlarında, “sigortalının ölüm tarihinde kredi borcunun henüz ödenmediği hallerde, sigorta

---

⁵² Brömmelmeyer, **Informations- und Beratungspflichten**, s.1460; Hagelschuer, **a.g.e.**, s.54; Eulberg / Ott-Eulberg / Halaczinsky, **a.g.e.**, s.189; Winter, **Bruck / Möller Versicherungsvertragsgesetz**, s.20; Schulz / Stegmann / Uffmann, **a.g.e.**, s.1 ve s.4; Gessner, **Restschuldversicherungen und Verbraucherdarlehensverträge**, s.442; Steward, **a.g.e.**, s. 425; Mitchum, **a.g.m.**, s.719.

⁵³ Brömmelmeyer, **Informations- und Beratungspflichten**, s.1460; Hagelschuer, **a.g.e.**, s.54; Eulberg / Ott-Eulberg / Halaczinsky, **a.g.e.**, s.189; Winter, **Bruck / Möller Versicherungsvertragsgesetz**, s.20; Schulz / Stegmann / Uffmann, **a.g.e.**, s.1 ve s.4; Gessner, **Restschuldversicherungen und Verbraucherdarlehensverträge**, s.442; Steward, **a.g.e.**, s. 425.

⁵⁴ Kabukçuoğlu Özer, **a.g.e.**, s.32; Ortmann, **a.g.e.**, s.4. Bu yönüyle, hayat sigortaları uygulamada çok defa “yatırım aracı” olarak kullanılmaktadır. Lindsay, Seton L., Life Insurance, **The North American Law Review**, Vol.231, No.6, (June, 1931), s.564 (s.562-564); Anderson, **a.g.m.**, s.718. Krediye bağlı hayat sigortasının, şahıs sigortalarının bir türü olduğuna ilişkin bkz. Göbel / Köther, **a.g.m.**, s.426.

⁵⁵ Kabukçuoğlu Özer, **a.g.e.**, s.32; Ortmann, **a.g.e.**, s.3.

bedelinin kredi kuruluşuna; kredi borcunun ödenmiş olduğu ihtimalde ise sigorta bedelinin tamamının veya bakiye borcun kredi kuruluşuna ödenmesinden sonra sigorta bedelinden artan kısmının sigortalının mirasçılara⁵⁶ ödeneceği” yönünde kayıtlara yer verilmektedir⁵⁷. Buna göre, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin, rizikonun gerçekleştiği tarihte bakiye borcun ödenmiş olup olmadığına göre iki farklı görünümü ortaya çıkmaktadır. Kredi borçlusunun ölümü tarihinde kredi borcu tamamen ödenmiş ise “sözleşmede belirlenen meblağın lehtara (uygulamada çok defa mirasçıya) ödenmesi” söz konusu olduğundan bu ihtimalde, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin “hayat-meblağ” sigortası niteliğinde bir tereddüt olmayacaktır. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin hukuki niteliği ile ilgili olarak asıl incelenmesi gereken, ölüm rizikosunun gerçekleştiği tarihte bakiye kredi borcunun ödenmemiş olması ihtimalidir. Zira bu halde, krediye bağlı hayat sigortası, aslında “kredi kuruluşunun alacağına ödenmesine”, diğer bir ifade ile “sözleşmede belirlenen rizikonun gerçekleşmesinin sebep olacağı zararı karşılamaya” hizmet etmekte ve dolayısıyla hukuki nitelik bakımından zarar sigortalarına yaklaşmaktadır. Özellikle de “azalan teminatlı” şekilde akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde bu durum daha da belirgin hale gelmektedir. Azalan teminatlı krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, ödeme planındaki her vade sonunda, o vadede geri ödenmesi gereken anapara tutarı ile orantılı şekilde teminat tutarı da azalmakta ve nihai olarak rizikonun gerçekleştiği tarihte geçerli olan teminat tutarı, kredi sözleşmesindeki ödeme planı uyarınca rizikodan önceki son vadede olması gereken bakiye borç tutarına eşit olmaktadır⁵⁸. Bu ihtimalde, sigorta bedeli, bakiye kredi borcu ile orantılı şekilde

⁵⁶ Veya “tali” lehtar, mirasçı/ mirasçılar dışındaki bir kişi / kişiler olarak belirlenmiş ise bu kişi / kişilere.

⁵⁷ Eulberg / Ott-Eulberg / Halaczinsky, **a.g.e.**, s.189. Örnek bir genel şart için bkz. (çevrimiçi), <https://www.isbank.com.tr/TR/bireysel/sigorta-urunleri/hayat-sigortasi/kredi-hayat-sigortasi/Documents/Sabit%20Teminatli%C4%B1%20Hayat%20Sigortas%C4%B1%20Bilgilendirme%20Formu.pdf> , 18.9.2018.

⁵⁸ **a.g.m.**, s.359. Bununla birlikte ileride sigorta bedeline ilişkin yapılacak açıklamalarda ayrıntılı şekilde ifade edileceği üzere sigorta bedeli esas alındığında krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri, “sabit sigorta bedelli”, “azalan sigorta bedelli / teminatlı” veya “değişir sigorta bedelli” olmak üzere farklı şekilde akdedilmektedir. Azalan bedelli krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde (*level term credit life insurance*), sigorta bedeli, sigorta sözleşmesi süresince ödenen kredi borcu ile orantılı şekilde belli periyotlarda azalmaktadır. Dolayısıyla kademeli şekilde gerçekleşen bu azalma sonucunda kredi borcu sıfırlanırken sigorta bedeli de sıfırlanacaktır. Sabit sigorta bedelli krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde (*Versicherung mit gleichbleibender Versicherungssumme*) ise sigorta bedelinin bakiye kredi borcu ile orantılı şekilde azalması söz konusu olmayacaktır. Sabit sigorta bedelli krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin ilk uygulanmaya başlandığı dönemlerde kullanılan “klasik” biçimini oluşturmaktadır. Sabit sigorta bedeli krediye bağlı hayat

azaldığı ve her vade sonunda bakiye borç tutarı ile teminat tutarı eşitlendiği için mirasçıların (veya diğer üçüncü kişilerin) talî lehtar olarak belirlenmesi söz konusu olmamakta⁵⁹; sadece kredi kuruluşuna rizikonun gerçekleştiği tarihteki “alacak” miktarı ile sınırlı ödeme yapılmaktadır. Bu ihtimalde krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi sadece kredi kuruluşunun alacağının ödenmesine, diğer bir ifade ile aslında “ölüm rizikosunun gerçekleşmesinin sebebiyet vermesi muhtemel bir zararı karşılamaya” hizmet etmektedir. Bu açıklamalar çerçevesinde, kanaatimizce, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin, azalan teminatlı şekilde akdedildiği hallerde “amaç” bakımından zarar sigortalarına benzediği; sabit teminatlı akdedildiği hallerde ise “amaç” bakımından hem meblağ hem de zarar sigortalarına benzeyen “karma” nitelik taşıdığı sonucuna varılmalıdır⁶⁰.

---

sigortası sözleşmesinde kredi borçlusu sigortalının öldüğü tarihte bakiye kredi borcunun ödenmemiş kısmı krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi poliçesinden karşılanmakta; artan kısım ise mirasçılara verilmektedir. Bununla birlikte uygulamada krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin çok büyük bir kısmı azalan sigorta bedelli sigorta (*decreasing term credit life insurance / Versicherung mit veränderlicher (fallender) Versicherungssumme*) şeklinde yapılmaktadır. Kurzendörfer, **a.g.e.**, s.97; Hagelschuer, **a.g.e.**, s.54; Steward, **a.g.m.**, s.425; **a.g.m.**, s.360.; aynı yönde bkz. Schneider, **Prölls / Martin Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz**, Vorbemerkung zu §150 bis 171, Rn.25; Davis / Etter / Wayne / Blythe / Freund, **a.g.m.**, s.719; Meyer, Ferdinand, **Die Lebensversicherung als Mittel zur Schuldentilgung**, Inaugural- Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde der Hohen Philosophischen Fakultät der Universität Heidelberg, Berlin, 1908, s.10; Hagelschuer, **a.g.e.**, s.54. Hastalık ve kaza rizikolarının da teminat dâhilinde olduğu krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından bakiye kredi borcunun kredi kuruluşuna ödenmesinden sonra artan kısım sigortalıya ödenecektir. Buck, **a.g.m.**, s.396; Darr, **a.g.m.**, s.349. Azalan teminatlı krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde ise, sigorta bedeli kredi borcu ile doğru orantılı şekilde azalacağı için, riziko şahsı olan borçlunun ölümü halinde çok defa sigorta bedeli bakiye borca eşit olacak (ölüm tarihinde borcun tamamen ödenmemiş olması ihtimalinde) ve mirasçılara ödeme yapılması gündeme gelmeyecektir. Sigorta bedeline göre krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin türleri hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. I,Ç,2.

⁵⁹ Çünkü bu halde, rizikonun gerçekleştiği tarihte geçerli olan teminat tutarı, kredi sözleşmesindeki ödeme planı uyarınca “rizikodan önceki son vadede” mevcut olan bakiye borç tutarına eşit olacak ve kredi borçlusu sigortalı, ne zaman vefat ederse etsin, bakiye borcun ödenmesinden sonra sigorta bedelinden artan bir meblağ bulunmayacaktır.

⁶⁰ Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin hayat sigortasının bir türü olduğu genel kabul görmektedir. Bu konuda farklı bir yaklaşım için bkz. Schönleiter, **a.g.e.**, GewO §34d, Rn.131: Yazar krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin bir hayat sigortası olmadığını aksine sui generis bir sigorta sözleşmesi olduğunu ileri sürmektedir.

Ölüm, işsizlik ve işgöremezlik rizikolarına karşı, kredi kuruluşunun alacağının teminat altına alınması amacıyla akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin, bilhassa, işgöremezlik ve işsizlik rizikolarının birlikte teminat altına alındığı haller bakımından sui generis bir sigorta sözleşmesi türü olduğu hakkında bkz. Franz, **a.g.m.**, s.1566, dn.5.

Bununla birlikte her ne kadar krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi de hayat sigortası sözleşmesinin bir türü ise de, bu sigorta türünde geleneksel hayat sigortası sözleşmelerindeki “yatırım” amacı arka planda kalmakta; aksine kredi borcunun ödenmesi krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin esas işlevini teşkil etmektedir. Mitchum, **a.g.m.**, s. 719.

Yukarıdaki açıklamalarımız saklı kalmak üzere, ilk ortaya çıktığı andan günümüze kadar geçen sürede gerek akdedilme şekli / tekniği ve akdine bağlanan sonuçlar, krediye bağlı hayat sigortasının hayat sigortalarının özel bir türü olarak kabul edildiğine işaret etmektedir⁶¹. Ülkemizde ayrı bir krediye bağlı hayat sigortası genel şartları mevcut olmadığından sözleşmenin yapılmasında hayat sigortası genel şartları kullanılmakta ve kredi borçlusuna sunulan bilgilendirme formlarında ve poliçelerde açıkça TTK'nın hayat sigortasına ilişkin hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir. Yükümlülüklerin ihlaline hayat sigortaları ile aynı veya benzer sonuçların bağlanmış olması ve sigorta şartlarında halefiyet esasına yer verilmemesinin yanısıra; kredi kuruluşunun “değiştirilemez lehtar” olarak tayin edildiğine ve en önemlisi de ölüm tarihinde kredi borcunun kısmen ödenmiş olması ihtimalinde, sigortacının yükümlülüğünün sadece bakiye kredi borcunun kredi kuruluşuna ödenmesi ile sona ermeyip, ayrıca bakiye borcun ödenmesinden sonra sigorta bedelinden artan kısım var ise bunun mirasçılara⁶² ödenmesinin gerekli olduğuna⁶³ ilişkin kayıtlar bu sigortanın meblağ sigortası olarak düzenlendiğini gösteren uygulamalar arasında zikredilebilir. BKBSY’de de (m.10) krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin, “krediyle bağlantılı şekilde yapılan meblağ sigortası” şeklinde nitelendirilmesi, Düzenleyicinin de bu sigortayı bir meblağ sigortası olarak kabul ettiğini göstermektedir⁶⁴. Krediye bağlı hayat sigortasının uygulanmakta olduğu diğer ülkelerde de bu sigorta sözleşmesine hayat sigortasına ilişkin sonuçların bağlandığı görülmektedir⁶⁵. Kanaatimizce, “bir

---

⁶¹ Krediye bağlı hayat sigortasının pek çok açıdan geleneksel hayat sigortası sözleşmelerinden farklılaşmasına rağmen, yine de sigorta sözleşmelerine ilişkin esasların krediye bağlı hayat sigortaları bakımından da bir ölçüde geçerli olacağı hakkında bkz. Steward, **a.g.m.**, s.426.

⁶² Veya kredi kuruluşundan başka bir lehtar/ lehtarlar belirlenmiş ise bu kişilere.

⁶³ Diğer bir ifade ile sigortacının sadece rizikonun gerçekleşmesi neticesinde ortaya çıkan “zarar (bakiye borç)” tutarı ile değil, poliçede kararlaştırılan sigorta bedelini ödemekle yükümlü olduğunu gösteren kayıtlara yer verilmesi. Alman Krediye Bağlı Hayat Sigortası Örnek Genel Şartlarında da krediye bağlı hayat sigortalarına ilişkin benzer sonuçların bağlandığına dikkat çekilmelidir. Bkz. ve karşı. AVBRKLV özellikle §1 ve §3.

⁶⁴ Bununla birlikte, krediye bağlı hayat sigortalarına ilişkin veya krediye bağlı hayat sigortalarını da kapsayan pek çok düzenlemenin son derece tutarsız ve çelişkili olduğuna dikkat çekmek gereklidir. BKBSY’deki yaklaşımın aksine “sigorta değeri” başlığını taşıyan TTK m.1491’deki hükmün gerekçesinde krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin zarar sigortasının bir türü olduğu izlenimini uyandıracak ve son derece çelişkili açıklamalar yapıldığına özellikle dikkat çekilmelidir. TTK m.1491’e ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. s.102 vd.

⁶⁵ Bu hususta bkz. AVBRSLV. Sigorta bedelinin ödenmesine ilişkin AVBRSLV §3; sigortalı kredi borçlusunun intiharının sigortacının sigorta bedeli ödeme yükümlülüğü üzerindeki etkisini (VVG’nin hayat sigortalarında intihara ilişkin düzenlemesi ile benzer şekilde) düzenleyen §7 ve sigorta ettirenin, devam eden sigorta döneminin sonunda (hüküm ifade etmek üzere), sözleşmenin tamamen veya kısmen

alacağın ödenmesi” diğer bir ifade ile bir “zararın karşılanması” amacıyla kurulan bir sigorta sözleşmesine tamamen “meblağ/hayat” sigortalarına ilişkin sonuçlar bağlamak isabetli bir yaklaşım değildir. Tamamen hayat sigortalarına ilişkin hükümlere tâbi tutumak yerine, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine de, kaza sigortasında olduğu gibi, kısmen zarar kısmen de hayat sigortalarına ilişkin hükümlerin uygulanması yerinde olacaktır⁶⁶. Ancak gerek ülkemizde gerekse de krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin geniş uygulama alanının bulunduğu pek çok ülkede bu yöntem tercih edilmemekte; krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin, hayat sigortalarının özel bir türü olduğu kabul edilmektedir.

“Krediye bağlı hayat sigortalarının akdine uygulamada yüklenen anlam ve sonuçlar gözetildiğinde”, bu sigortanın hayat / meblağ sigortası niteliğinin dayandığı esaslar şu şekilde izah edilebilecektir: krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde, ölüm rizikosunun gerçekleşmesi neticesinde elde edilmesi muhtemel alacak (sigorta bedeli) üzerinde “tasaarufta bulunulmakta”dır. Sigortanın, kredi borçlusu tarafından akdedildiği ve TBK m.129 anlamında üçüncü kişi yararına sözleşme niteliğinde olduğu hallerde, sigorta sözleşmesine konulan üçüncü kişi yararına ifa şartı (kredi kuruluşunun lehtar olarak atanması), kredi borçlusu (vaadettiren) ile kredi kuruluşu (üçüncü kişi) arasındaki kredi sözleşmesinden doğan borç için “teminat sağlama” amacına dayanmaktadır. Bilindiği üzere, TTK m.1493 uyarınca, sigorta ettiren, gerçek veya tüzel kişi lehine sigorta sözleşmesi akdedebilecektir. Maddede açıkça zikredilmemekle birlikte, lehtarın tek bir kişi veya birden fazla kişi olarak belirlenmesi mümkündür. Birden fazla kişinin lehtar olarak atandığı durumlarda, her bir lehtarın sigorta bedeli üzerinde ne oranda hak sahibi olduğu hükme bağlanabilecektir. Böyle bir belirlemenin yapılmadığı durumda m.1494 uyarınca atanan lehtarların hepsi sigorta

---

prim ödenmesinden muaf (*Beitragsfreistellung*) sigortaya dönüştürülmesini metin formatında (kâğıt üzerine yazılı şekilde veya e posta ile vs.) her zaman talep edilebilmesini mümkün kılan §12, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin hayat sigortalarına ilişkin esaslara tâbi tutulduğuna işaret etmektedir.

⁶⁶ Bkz. TTK m.1510. Kaza Sigortası üst başlığı altında yer alan ve “Uygulanacak Hükümler” başlığını taşıyan söz konusu düzenleme, son derece isabetli şekilde, kaza sigortalarına kısmen hayat kısmen de zarar sigortalarına ilişkin hükümlerin uygulanmasını mümkün kılmaktadır. Söz konusu hüküm uyarınca, “(1) Hayat sigortalarında sigortalıyı düzenleyen 1490 mnci maddenin ikinci ilâ dördüncü fıkraları, kaza sonucu ölüm rizikosu için yapılan sigortalarda da uygulanır. (2) Hayat sigortalarına ilişkin diğer hükümler, kaza sigortası hakkında da kıyas yoluyla uygulanır. (3) Gerçek zararın sigortacı tarafından karşılanması öngörülmüş ise, zarar sigortalarına ilişkin hükümler, kıyas yoluyla kaza sigortası hakkında da uygulanır.”

bedeli üzerinde eşit oranda hak sahibi olmaktadır⁶⁷. Krediyeye bağılı hayat sigortası sözleşmelerinde kredi kuruluşu ve (uygulamada neredeyse istisnasız şekilde) kredi borçlusunun mirasçılarını lehtar olarak gösterilmektedir. Krediyeye bağılı hayat sigortası sözleşmesini geleneksel hayat sigortası sözleşmelerine göre “özelliikli” kılan husus, lehtar atanması ve ölüm rizikosunun gerçekleşmesinden sonra sigorta bedelinin lehtarlar arasında paylaşılmasında ortaya çıkmaktadır⁶⁸. Zira uygulamada krediyeye bağılı hayat sigortası sözleşmelerinde kredi kuruluşu, “rizikonun gerçekleştiği tarihte kredi borcunun tamamen veya kısmen ödenmemiş olması şartına bağılı olarak”, “ölüm tarihindeki bakiye borç ile sınırlı” ve “öncelikli” şekilde “aslî lehtar”⁶⁹; mirasçılar ise, “sigorta ettiren kredi borçlusunun ölümü tarihinde kredi borcunun kısmen / tamamen ödenmiş olması şartına bağılı” “talî lehtar” olarak belirlenmektedir. Diğer taraftan, kredi kuruluşu, “her halde ve değıştirilemez lehtar olarak atanmakta iken”, uygulamada neredeyse istisnasız şekilde tali lehtar olarak belirlenen “mirasçılar” yerine, m.1490’daki şartın sağlanması koşuluyla başka kişi veya kişilerin lehtar olarak atanması da mümkündür⁷⁰. Nihai olarak, krediyeye bağılı hayat sigortası, uygulamada ve ilgili hukuki düzenlemelerde, lehtar atanması ve sigorta bedeli

⁶⁷ Aynı husus, DeVVG §160 Abs.1 bakımından, bkz. Eulberg / Ott-Eulberg / Halaczinsky, **a.g.e.**, s.48

⁶⁸ Krediyeye bağılı hayat sigortası sözleşmesinin hayat sigortasının özel bir türü olmakla birlikte, belirli bir borca ilişkin olması ve bedelin doğrudan kredi verene ödenmesi bakımından geleneksel hayat sigortalarından ayrıldığı hakkında bkz. Mitchum, **a.g.m.**, s.719; **a.g.m.**, s.355; Mors, **a.g.m.**, s.299; Langheid, Theo / Wandt, Manfred, **Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz: VVG Band 2 §100- 216**, 2. Auflage, Vorbemerkung zu §150 bis 171, 2017, Rn. 14; Schneider, **Prölls / Martin Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz**, Vorbemerkung zu §150 bis 171, Rn.25; Benkel/Hirschberg, **a.g.e.**, ALB/BUZ, L. Allgemeine Bedingungen für die Restschuldlebensversicherung (RLV 2008) Rn. 1; Dawe, Christian, “Verbraucherdarlehen und Restschuldversicherung im Insolvenzverfahren- Neue Wege der Massemehrung im Insolvenzverfahren des Verbrauchers, **Neue Zeitschrift für Insolvenz- und Sanierungsrecht- Heft 9**, 2008, s. 513; Schönleiter, Ulrich, **Landmann/ Rohmer- Gewerbeordnung und Ergänzende Vorschriften: Band Gewerbeordnung-Kommentar**, Verlag C.H. Beck, 2016, GewO §34d, Rn.131.

⁶⁹ Her ne kadar genel / özel sigorta şartlarında kredi kuruluşunun ve mirasçılarının lehtar sıftaları arasında bir derecelendirme veya sıralama yapılmaksızın hem mirasçılar hem de kredi kuruluşu için ortak şekilde “lehtar” sıfatı kullanılmakta ise de, kanaatimizce, sigorta bedelini elde etmede mirasçılara kıyasla önceliğe sahip olması, kredi kuruluşunun “aslî lehtar” olarak nitelendirilmesini zaruri kılmaktadır. Benzer bir yaklaşımla, kredi kuruluşunun “aslî lehtar” olarak zikredildiği örnek bir karar için bkz. *11. HD., E.2012/544 K. 2013/1163 T. 21.1.2013* (www.lexpera.com)

⁷⁰ Öyle ki, ölüm tarihinde bakiye borcun ödenmiş olması nedeniyle kredi kuruluşunun sigorta bedeline hak kazanması durumunda, talî lehtarın kim / kimler olduğu poliçede belirlenmemiş olsa dahi, m.1494/2 uyarınca sigorta bedeli mirasçılara ödenecektir.

üzerinde tasarrufta bulunulması bakımından özellikli bir hayat sigortası olarak kabul edilmektedir⁷¹.

Hayat sigortası sözleşmeleri uygulamada birikimli hayat sigortası veya ölüm şartlı hayat sigortası sözleşmesi şeklinde yapılabilmektedir;⁷² ölüm şartlı hayat sigortalarının⁷³ genel özelliği, sigortacının sadece ölüm rizikosunu üstlenmesi ve ölüm şartlı sigortalar “geçici bir koruma ihtiyacını karşılamak üzere” akdedildikleri için sigorta süresinin genellikle 5 veya 10 yıl gibi sınırlı ve kısa süreler olarak belirlenmesidir⁷⁴. Bu açıklamalar çerçevesinde, kredi alan borçlunun ölüm ve kaza veya hastalık sonucu iş göremezliği nedeniyle kredi borcunu geri ödeyememesi rizikosuna karşı teminat sağlayan krediye bağlı hayat sigortasının da, ölüm şartlı hayat sigortaları içinde yer aldığı söylenebilecektir⁷⁵. Zira krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, ölüm şartlı hayat sigortası sözleşmelerine benzer şekilde, sigorta

---

⁷¹ Yargıtay da, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesini meblağ sigortası olarak nitelendirmektedir. Ölüm teminatına ek olarak kaza teminatının da sunulduğu krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin meblağ sigortası niteliğinde olduğu hakkında (“Kabule göre, davaya konu sigorta poliçesinin bir meblağ sigortası olması itibarıyla sürekli maluliyet halinde maluliyet oranına göre limitin belli oranı dahilinde sigorta bedelinin ödenmesi gerekmekte olup, gerçek zararın belirlenmesi yoluyla hesaplama yapılamaz....”) bkz. 11. HD. E.2015/6991 K.2016/1433 T.15.2.2016 (www.lexpera.com). Ayrıca farklı ve ülkemiz krediye bağlı hayat sigortası uygulaması bakımından son derece önemli sayılacak başka bir karar için bkz. İstanbul BAM, 18. HD., E. 2017/299 K. 2017/300 T. 23.3.2017 (www.lexpera.com). Kararda, krediye bağlı hayat sigortasının niteliğine ilişkin yer verilen ifade aynen şu şekildedir: “..Dosya kapsamından anlaşıldığına göre, davalının kullandığı krediyi güvence altına almak için dava dışı sigorta şirketi ile yapılan sözleşme; TTK m.1473 vd. maddelerinde düzenlenen mal sigortası türlerinden sorumluluk sigortası ile TTK m.1487 vd. maddelerinde düzenlenen can sigortası türlerinden hayat sigortası özelliklerini taşıyan karma bir sözleşme olup.....”.

⁷² Hayat sigortası türleri hakkında bkz. Mohr / Hofmann, **a.g.e.**, s.21 ve s.28 vd.; Ehrenzweig, **a.g.e.**, s.391; Kurzendörfer, Völker, **Einführung in die Lebensversicherung**, Verlag Versicherungswirtschaft, 2. überarbeitete Auflage, Karlsruhe, 1996, s.8.

⁷³ *Risikolebensversicherung / temporäre Todesfallversicherung*

⁷⁴ Bkz. Kurzendörfer, **a.g.e.**, s.8; Langheid / Wandt, **Münchener Kommentar Band 2**, Vorbemerkung zu §150 bis 171, Rn 13; Ünán, **Hayat Sigortası**, s.5; Mohr / Hofmann, **a.g.e.**, s.33; Hagelschuer, **a.g.e.**, s.53; Goll / Gilbert / Steinhaus, **a.g.e.**, s.2.

⁷⁵ Hagelschuer, **a.g.e.**, s.54. Ayrıca bkz. Langheid / Wandt, **Münchener Kommentar Band 2**, Vorbemerkung zu §150 bis 171, Rn 13-17 arasında yapılan sınıflandırma: Yazar, daha farklı bir sınıflandırma yapmış ve hayat sigortası sözleşmelerini riziko sigortası (*Risikoversicherung*) ve birikim sigortası (*Kapitalbildende Versicherung*) olmak üzere ikiye ayırmış; Riziko sigortası başlığı altında ise krediye bağlı hayat sigortası, ölüm ihtimaline karşı sigorta (*Risikolebensversicherung auf den Todesfall*) ve hayatta kalma ihtimaline karşı sigorta (*Erlebensfallversicherung*) yer vermiştir. Belli bir zamanda hayat kalma şartlı hayat sigortası başlığı altında ise tontin ve yaşam boyu emeklilik sigortaları (*Rentenversicherung / Leibrentenversicherung –lebenslange Rente*) yer almıştır. Krediye bağlı hayat sigortası bakımından benzer bir sınıflandırma için bkz. Schneider, **Prölls / Martin Versicherungsvertragsgesetz**, Rn.25; Benkel/Hirschberg, **a.g.e.**, ALB/BUZ, L. Allgemeine Bedingungen für die Restschuldbensversicherung (RLV 2008) Rn. 1; ayrıca bkz. Hagelschuer, **a.g.e.**, s.36 vd.; . Kurzendörfer, **a.g.e.**, s.8 vd.; Goll / Gilbert / Steinhaus, **a.g.e.**, s.2.

süresi, geçici bir koruma ihtiyacı dikkate alınarak başka bir ifade ile kredi borcunun geri ödeneceği süre göz önünde bulundurularak akdedilmektedir⁷⁶.

VI. Kredi Sigortası ile Karşılaştırılması

Krediye bağlı hayat sigortasına benzer şekilde kredi borcunun ödenmesini teminat almak amacıyla hizmet eden bir diğer sigorta sözleşmesi türü ise kredi sigortasıdır⁷⁷. Gerek krediye bağlı hayat sigortası gerekse de kredi sigortasında nihai amaç bakiye kredi borcunun ödenmesi hususunda teminat sağlanması olmakla birlikte⁷⁸, bunlar arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır⁷⁹. Bu iki sigorta sözleşmesi arasındaki

⁷⁶ Ayrıca bkz. Buck, **a.g.m.**, s.395. Ünán, **Hayat Sigortası**, s.5; Schneider, **Prölls / Martin Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz**, Vorbemerkung zu §150 bis 171, Rn.25.

Uygulamada, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde sigorta süresinin kredi vadesiyle uyumlu olarak belirleneceği; kredi vadesinin 1 yıldan az olması durumunda ise sigorta süresinin asgari 1 yıl olacağına ilişkin kayıtlara yer verilmektedir. Bkz. , (çevrimiçi), <https://www.yapikredi.com.tr/bireysel-bankacilik/sigorta-ve-emeklilik/kredili-hayat-sigortasi,19.02.2017>; (çevrimiçi), <http://www.isbank.com.tr/TR/bireysel/sigorta-urunleri/hayat-sigortasi/kredi-hayat-sigortasi/Sayfalar/kredi-hayat-sigortasi.aspx>, 19.02.2017.

Amerikan Hukuku bakımından krediye bağlı hayat sigortası poliçesindeki sigorta bedeli ile borç miktarının uyumlu olması gerektiği; sigorta bedeli ile borç miktarı arasındaki oranın büyük ölçüde bozulduğu hallerde sigorta sözleşmesinin bahis niteliği kazanabileceği veya hükümsüz sayılabileceği hakkında bkz. **a.g.m.**, s.356.

Almanya ve İsviçre uygulamasına bakıldığında, bu ülkelerdeki krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde genellikle sigorta korumasının başlangıç ve sona erme anlarının ayrıntılı şekilde hüküm altına alındığı görülmektedir. Bu sözleşmelerden bir kısmında sigorta korumasının başlangıç tarihi “kredi borcunun geri ödeme gününün belirlenmesi (... *mit Valutierung des Ratenkredits*)” ile başlarken bir kısmı ise “ilk kredi taksitinin muacceliyetinden bir ay önce (*einen Monat vor Fälligkeit der ersten Darlehensrate*)” şeklinde somut olarak belirlenmektedir. Sigorta korumasının sona ermesi bakımından ise Alman ve İsviçre uygulamasında sözleşme genel şartlarında pek çok ihtimalin sayıldığı bir listeye yer verilmekte ve banka ve kredi borçlusunu arasındaki kredi sözleşmesinin sona ermesi, krediye bağlı hayat sigortasını sona erdiren sebepler arasında ilk sırada zikredilmektedir. Örnekler için bkz. (çevrimiçi), https://www.barclaycard.de/media/AVB_Sicherheitspaket2,7440,5.pdf, (19.02.2017); (çevrimiçi), https://www.netbank.de/nb/downloads/AGB_Restschuldversicherung.pdf, 19.02.2017.

⁷⁷ Kredi sigortası hakkında bkz. Atabek, Reşat, **Kredi Sigortası**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1956; Can, Mertol, **Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı) Cilt I**, Ankara, 2018, s.74.

⁷⁸ Kredi sigortası için bkz. Beckmann, Roland Michael / Beckmann, Annemarie-Matusche, **Versicherungsrecht-Handbuch**, 3. Vollständig, überarbeitete Auflage, C.H. Beck, 2015, 2. Teil. Einzelne Versicherungszweige 4. Abschnitt. Schadensversicherung § 39. Kredit- und Kautionsversicherung Rn.2.

⁷⁹ Bununla birlikte, özellikle Amerikan- İngiliz Hukukunda uygulamada “kredi sigortası” teriminin krediye bağlı hayat / hastalık / kaza sigortalarını (*credit / consumer credit insurance/ credit accident – health insurance*) kapsayacak şekilde kullanıldığını belirtmek gerekir. Bkz. Northwestern University Law Review, Vol.55, s.355; Mors, Wallace P., “Consumer Installment Credit Insurance”, **Insurance Law Journal**, May-1956, s.299; Daar, Rauben J., “An Appraisal of Consumer Credit Insurance Policies”, **Insurance Law Journal**, June-1957, s.348; Davis / Etter / Wayne / Blythe / Freund, **a.g.m.**, s.718. Benzer durum Alman Hukukunda da mevcuttur. “*Restschuldsicherung / Restkreditversicherung*” kavramlarının bazen kredi sigortasını ifade etmek üzere kullanıldığı görülmektedir. Örnek için bkz. Gottwald, Peter, **Münchener Kommentar zum Bürgerlichesgesetzbuch Band 2**, BGB § 328 Vertrag zugunsten Dritter, 7. Auflage, 2016, Rn.103.

farklılıkların tespit edilmesi krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin hukuki niteliğinin belirlenmesi bakımından son derece önemlidir. Bir zarar sigortası türü olan kredi sigortasında dar anlamda amaç, aslında kredi borcunun ödenmemesi nedeniyle uğranılan zararın karşılanmasıdır⁸⁰. Kredi sigortası, gerek akdedilme şekli gerekse de rizikonun gerçekleşmesinden sonra işleyen süreç bakımından tipik bir zarar sigortası niteliğindedir⁸¹. Bunun yanı sıra, kredi sigortası ve krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde “rizikolar” farklılık göstermektedir; hayat sigortasının bir türü olan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde nihai amaç kredi borcunun (sigorta bedelinden tahsil edilmek suretiyle) güvence altına alınması ise de teknik olarak, “ölüm” rizikosuna karşı teminat sağlanırken, kredi sigortası ile alıcının iflası, hakkında tasfiye kararı alınması, konkordato ilanı ve borcun ifasında temerrüde düşmesi neticesinde sigortalı satıcının satış bedelini tamamen veya kısmen elde edememesi nedeniyle uğrayacağı zararlar teminat altına alınmaktadır. Kredi sigortasında, sigortacı, rizikonun gerçekleşmesi halinde sadece “ödenmeyen borç tutarı ile sınırlı” ödeme yapmakla yükümlüdür. Ayrıca, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinden farklı olarak poliçede belirlenen sigorta bedelinin (kredi verene ve duruma göre borçlunun mirasçılarına veya varsa kredi veren dışındaki lehtara) tamamen ödenmesi söz konusu değildir. Bu yönüyle, kredi sigortası hem “amaç” hem de akdediliş şekli ve rizikonun gerçekleşmesine bağlanan sonuçlar (halefiyet esasına yer verilmesi vs. gibi) itibariyle, bir zarar sigortası niteliğindedir.

Kredi sigortası ve krediye bağlı hayat/kaza/hastalık sigortasındaki ayrımın vurgulandığı bir eser için bkz. McCauley, J. L., “Credit Insurance”, **Insurance Law Journal** 1956, s.667.

⁸⁰ 6762 sayılı eski TTK’da “Mal Sigortaları” na ilişkin bölüm altında “Acze Karşı Sigorta” başlıklı 1272. maddede kredi sigortalarına ilişkin özel bir düzenleme bulunmaktaydı. 6102 sayılı TTK’da ise zarar sigortaları başlığı altında sadece mal ve sorumluluk sigortalarına ilişkin bir düzenleme yer almış; acze karşı sigorta ise hiç düzenlenmemiştir.

⁸¹ Beckmann, Roland Michael / Beckmann, Annemarie-Matusche, **a.g.e.**, 2. Teil. Einzelne Versicherungszweige 4. Abschnitt. Schadensversicherung § 39. Kredit- und Kautionsversicherung Rn. 4. Bununla birlikte, özellikle Alman ve İsviçre Hukukunda krediye bağlı hayata sigortası ve kredi sigortasının “kredi teminatı (*Kreditsicherung*)” ortak üst başlığı altında incelendiği belirtilmelidir. Ayrıca bkz. Bamberger, Heinz Georg / Roth, Herbert, **Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB** §488, 41. Edition, 2016, Rn.110.

VII. Krediye Bağlı Hayat Sigortası Sözleşmesinin Kaynakları

A. Genel olarak

Krediye bağlı hayat sigortalarına ilişkin olarak Türk Ticaret Kanunu'nda veya 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nda (SK) herhangi bir düzenleme mevcut olmadığı gibi, SK m.11 uyarınca hazırlanmış ayrı bir krediye bağlı hayat sigortası genel şartı da bulunmamaktadır. Bu nedenle uygulamada, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri, hayat sigortalarının özel bir türü olduğu gözetilerek⁸², hayat sigortası sözleşmelerine ilişkin düzenlemeler ve hayat sigortası sözleşmesi genel şartları⁸³ çerçevesinde akdedilmektedir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda Sigorta Hukuku Kitabının Birinci Kısımında "Genel Hükümler" başlığı altında hem zarar hem de hayat sigortaları bakımından ortak olarak uygulanacak hükümler yer almaktadır. Kanunun İkinci Kısımında 1487. ile 1520. maddeler arasında hayat sigortalarına ilişkin özel ve ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. Türk Ticaret Kanunu'nun hem tüm sigorta türleri bakımından ortak olan TTK m.1401 vd.deki genel hükümleri, hem de 1487 vd.da yer alan hayat sigortalarına ilişkin özel hükümleri krediye bağlı hayat sigortaları bakımından da uygulanacaktır. Ayrıca krediye bağlı hayat sigortaları bakımından sigortacılık faaliyetlerinin yürütülmesine ve denetlenmesine ilişkin hükümlerin yer aldığı 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'ndaki bazı hükümlerin⁸⁴ uygulanması da gündeme gelebilecektir.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri, hayat sigortası sözleşmelerinden özellikle sözleşmenin akdedilmesi safhasında araya kredi kuruluşunun girmesi sebebiyle bazı farklılıklar göstermektedir⁸⁵. Bu sebeple krediye bağlı hayat sigortası

---

⁸² Krediye bağlı hayat sigortasının hukuki niteliği hakkında bkz. s.19'da yapılan açıklamalar.

⁸³ 1 Mart 1995 tarihinde onaylanarak yürürlüğe giren Hayat Sigortası Genel Şartları'nın yerini 11 Mayıs 2002 tarihli yeni Hayat Sigortası Genel Şartları almıştır.

⁸⁴ Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından, bilhassa, SK m.11'de yer alan ve sözleşmenin kurulmasına ilişkin bazı esasların yer aldığı hüküm ile (krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi kuruluşu aracılığı ile akdedildiği hallerde) sigorta acentelerine ilişkin m.23'teki esasların uygulanması sıklıkla gündeme gelecektir.

⁸⁵ Bir kredi sözleşmesine istinaden ve bu kredi sözleşmesinden doğan bakiye borcun ödenmesini teminat altına almak üzere akdedilen krediye bağlı hayat sigortası uygulamada iki farklı şekilde yapılabilmektedir. Kredi hayat sigortasının ilk ve ülkemizde sıklıkla tercih edilen türünde, kredi kuruluşu sigorta şirketinin acentesi sıfatıyla hareket etmektedir. Bunun yanı sıra kredi kuruluşunun sigorta ettiren sıfatıyla hareket ettiği krediye bağlı hayat sigortaları da mevcuttur. Kredi kuruluşunun

sözleşmelerine özgü düzenlemelere ihtiyaç vardır. Ülkemizde, doğrudan ve özel olarak krediye bağlı hayat sigortalarına ilişkin hükümlerin yer aldığı tek düzenleme, yukarıda da belirtildiği gibi, 2015 tarihli “Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği”dir⁸⁶. Yönetmelikte, kredi kuruluşunun sözleşmenin yapılmasından önceki safhada kredi kullananı bilgilendirme yükümlülüğüne, sigorta teminat tutarı ve süresine, sigorta sözleşmesinin yenilenmesine dair ayrıntılı sayılabilecek bazı düzenlemeler bulunmaktadır. Ayrıca, Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden kısa bir süre sonra, Yönetmeliğin uygulanmasına ilişkin Genelgeler yayımlanmıştır⁸⁷. Bununla birlikte, Yönetmelikte eksik düzenlenen veya hiç düzenlenmeyen konular da mevcuttur. Bu nedenle, sigorta hukukuna ilişkin, ülkemizdeki temel düzenlemeler olan SK ve TTK’nın Sigorta Hukuku Kitabının genel hükümleri ile hayat sigortasına ilişkin hükümleri dışında özellikle BKBSY’nin yaptığı gönderme çerçevesinde Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik; sigorta genel şartlarının denetimi bağlamında TBK; krediye bağlı hayat sigortasında kredi kuruluşunun sigorta acentesi sıfatıyla hareket ettiği haller bakımından sigorta

---

sigorta ettiren sıfatını haiz olduğu bu tür kredi hayat sigortası sözleşmeleri, bu sigorta türünün eski ve klasik şeklini teşkil etmektedir. Bir dönem Almanya’da uygulanan bu yöntem daha sonraları sınırlama getirilerek, bu tür sözleşmelerin uygulama alanı sadece küçük meblağlı kredi sözleşmeleri ile sınırlandırılmıştır. Bkz. Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.58; Gessner, **Restschuldversicherungen und Verbraucherdarlehensverträge**, s.442; Hagelschuer, **a.g.e.**, s.54

Alman Hukukunda da, krediye bağlı hayata sigortasının kredi kuruluşu ile kredi borçlusu arasında yapıldığı hallerde BGB §675 (Abs.1) anlamında bir acentelik sözleşmesinin varlığından bahsedilmektedir. Bkz. Gessner, **Restschuldversicherungen und Verbraucherdarlehensverträge**, s.445. Kredi kurumunun krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerindeki acente- aracı sıfatı hakkında bkz. Dawe, **a.g.m.**, s.513; ayrıca bkz. **a.g.m.**, s.36 Geßner, Tim, “Aufklärungspflichten über Kick-Backs bei der Distribution von Restschuldversicherungsverträgen”, **VuR Zeitschrift für Wirtschafts und Verbraucherrecht 2009/7**, s.244.

⁸⁶ Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği, RG. 29294, 13.03.2015. Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesi ile birlikte, 17.1.2009 tarihli Bireysel Krediler ile Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır. Söz konusu Yönetmelik, sadece krediye bağlı hayat sigortalarına ilişkin değildir. Ayrıca kredi ile bağlantılı diğer sigortalara ilişkin hükümler de yer almaktadır. Yönetmeliğin dayanağı olarak BKBSY m.3’te, SK m.13, m.23, m.32 ile 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu m.57 gösterilmektedir. Bu maddelerin de doğrudan krediye bağlı hayat sigortalarına ilişkin olmadığı özellikle belirtilmelidir (SPK m.57 “konut ve varlık finansmanına” ilişkin esasları düzenlerken, SK m.13 “zorunlu sigortalara”; SK m.23, “sigorta acenteliği”; SK m.32 ise, “sigortacılık faaliyetlerinde iyiniyet” esasını düzenlemektedir. Aksine, bu Yönetmelik sadece krediye bağlı hayat sigortasına ilişkin değil, diğer krediyle bağlantılı sigorta sözleşmeleri bakımından da uygulanacak pek çok özel hüküm içermektedir.

⁸⁷ Söz konusu Yönetmeliğin uygulanmasına ilişkin iki Genelge yayımlanmış olup bunlardan ilki 22/06/2015 tarih ve 2015/20 sayılı “Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Genelge”dir. Bundan kısa bir süre sonra, 25.11.2015 tarihinde bu Genelgenin bazı maddelerini tadil etmek üzere, “2015/20 sayılı Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Genelgede Değişiklik Yapılması Hakkında 2015/44 sayılı Genelge” yayımlanmıştır.

acentelerinin faaliyetlerine ilişkin mevzuat hükümlerinin uygulanması gündeme gelebilecektir. Diğer taraftan, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin bir kredi sözleşmesine istinaden yapılması, bazı durumlarda kredi sözleşmelerine ilişkin düzenlemelerin de dikkate alınmasını gerekli kılmaktadır. Ayrıca, krediye bağlı hayat sigortalarının en yoğun şekilde “tüketici kredisi sözleşmeleri” ile birlikte akdedilmesi⁸⁸, tüketiciyi kredi kuruluşları ve sigorta şirketleri karşısında korumaya yönelik düzenlemelerin önemini arttırmaktadır. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un⁸⁹ 2. maddesinde, “tüketici işlemi”nin, sigorta sözleşmelerini de kapsayacak şekilde tanımlanması, bu Kanun hükümlerinin de incelenmesini çalışmamız bakımından kaçınılmaz hale getirmektedir. Ayrıca, TKHK’nın 29. maddesinde krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından özel bir düzenlemeye yer verilerek, “Sigorta Yaptırılması” başlığı altında tüketici kredileri ile birlikte yapılan sigorta sözleşmelerinin zorunlu olmadığı hüküm altına alınmıştır⁹⁰. Kredi alanın çok defa tüketici olması karşısında, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından, “Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği⁹¹”; “Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği⁹²”, “Konut Finansmanı Sözleşmeleri Yönetmeliği⁹³” gibi bazı ikincil mevzuata başvurulması da gerekebilecektir⁹⁴.

---

⁸⁸ Pällmann, **a.g.e.**, s.8

⁸⁹ 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, RG. S.28835, t.28.11.2013.

⁹⁰ Amerikan mahkemeleri, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin uygulanmaya başladığı ilk dönemlerden itibaren, “krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdedilmesinin kredi kullanabilmenin bir şartı olarak sunulması durumunda bir tür tehdit / zorlama bulunduğu ve bunun tefecilik yasasına aykırı olduğundan hareketle kredi sözleşmesinin geçersiz olacağı; bu nedenle de kredi borçlusunun geri ödeme yükümlülüğünün bulunmadığı yönünde hüküm kurmaktadırlar. **a.g.m.**, s.356. Ayrıca bkz. Sanderson, R. Reid, Legal Situations in Credit Insurance, **Insurance Law Journal**, June 1957 (Miami Insurance Law Conference), s.372-373. Ayrıca bkz. Schulz / Stegmann / Uffmann, **a.g.e.**, s.2; İsviçre’de krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi ilk dönemlerde “zorunlu krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi, zorunlu alacak sigortası (*die obligatorische Außenstands-Versicherungs*), isteğe bağlı bireysel krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi” olmak üzere üç farklı şekilde uygulanmıştır.

⁹¹ 22.5.2015 t. ve 29363 sayılı Resmi Gazete

⁹² 31.1.2015 t. ve 29253 sayılı Resmi Gazete

⁹³ 28.5.2015 t. Ve 29369 sayılı Resmi Gazete

⁹⁴ Krediye bağlı hayat sigortasının temellerinin ilk defa atıldığı ülke olan Amerika Birleşik Devletleri’nde, her eyaletin sigorta kanunlarında krediye bağlı hayat sigortasının özel ve ayrıntılı şekilde düzenlendiği hükümler bulunmaktadır. Bu sigorta türünün ülkemize kıyasla çok daha uzun bir süreden beri akdedilmekte olduğu Almanya’da ise, Türk Hukuku ile benzer şekilde, sigorta hukukuna ilişkin temel esasların yer aldığı mevzuatta krediye bağlı hayat sigortaları özel olarak düzenlenmemiş; sigorta denetimine ilişkin olanlar başta olmak üzere pek çok ikincil mevzuatta, krediye bağlı hayat sigortasının zaman içindeki uygulamasının ortaya çıkardığı ihtiyaçlara cevap verecek nitelikte hükümler

B. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümlerinin krediye bağlı hayat sigortaları bakımından uygulanması

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi genel olarak orta ve kısa vadeli, geri ödemesi kredi alanın gelir durumuna bağlı olan kredi sözleşmeleri ile birlikte akdedilmektedir⁹⁵. Bu tür kredilerin başında tüketici kredileri gelmektedir⁹⁶. Tüketici işlemlerinde, tüketicinin çok defa işlemin karşı tarafına göre daha zayıf konumda olması, tüketicinin korunmasına yönelik özel düzenlemelerin yapılmasını gerektirmektedir. Ülkemizde de bu ihtiyaç “tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalar” bakımından 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümleri ile karşılanmaktadır. Zira yukarıda belirttiğimiz gibi, 6502 sayılı TKHK’nda tüketici işleminin, “sigorta sözleşmelerini” de kapsayacak şekilde tanımlanması ve diğer taraftan da çalışma konumuzu oluşturan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin en yoğun şekilde tüketici kredileri ile birlikte akdedilmesi karşısında tüketicinin korunmasına ilişkin mevzuat hükümlerinin krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından uygulanıp uygulanmayacağıın tespiti gereklidir⁹⁷.

---

getirilmiştir. Bunun dışında Avrupa Birliği Parlamentosu’nun tüketici kredilerine ilişkin Direktiflerinde dekrediye bağlı hayat sigortası başta olmak üzere kredi sözleşmeleri ile bağlantılı olarak akdedilen sigorta sözleşmelerine ilişkin temel bazı hükümlere yer verilmiştir. (Mesela bkz. “*Directive 2014/17/EU of the European Parliament and of the Council of 4 February 2014 on Credit Agreements for Consumers Relating to Residential Immovable Property and amending Directives 2008/48/EC and 2013/36/EU and Regulation (EU) No 1093/2010.*”)

Alman Sigorta Denetim Kanunu’nda da konut kredisi sözleşmeleri ile ilgili madde başta olmak üzere (VAG §295) bazı hükümlerde Avrupa Birliği direktiflerine / düzenlemelerine atıf yapıldığı görülmektedir.)

⁹⁵ Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.29.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin ölüm rizikosuna karşı akdedilen hayat sigortası olması karşısında ve geleneksel hayat sigortalarının uygulamadaki yaygın akdediliş amacı gözetildiğinde, hayat sigortalarında sigorta ettirenin “ticari veya mesleki amaçla” hayat sigortası sözleşmesi akdetmesinin hayatın olağan akışına çok da uygun olmadığı neticesine varılacaktır. Diğer taraftan, uygulamada hayat / sağlık sigortaları çok defa “tüketici sigortaları” olarak yapılırken; grup sigortası şeklinde akdedilen hayat / sağlık sigortalarının ödemelerinin ise ticari amaçla yapılmasına daha sık rastlandığı hakkında bkz. Jeffrey, **a.g.m.**, s.356.

⁹⁶ Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.30; Pällmann, **a.g.e.**, s.8.

⁹⁷ BKBSY’nin uygulama alanını düzenleyen 2. maddesi uyarınca ise, bu Yönetmelik’in, “Türkiye’de faaliyet gösteren her türlü kredi kuruluşunun sağladığı bireysel kredilerle bağlantılı yaptırılan ihtiyari veya zorunlu sigortaları ve bu sigortalar dâhilinde verilecek teminatları kapsadığı” hüküm altına alındığından, sigorta sözleşmesinin taraflarının ticari- mesleki amaçla hareket edip etmediği (tüketici olup olmadığı) değil, aradaki “kredi sözleşmesi”nin bireysel veya ticari kredi niteliğini haiz olup olmadığı önem taşıyacaktır.

Bu hususta Yüksek Mahkemenin tüketici işleminin kapsamını isabetsiz şekilde çok geniş yorumladığı bir karar için bkz. *17. HD., E. 2016/7489 K.2016/6365 T. 25.5.2016*: “... Mahkemece, iddia, savunma ve toplanan delillere göre, taraflar arasındaki ihtilafın bireysel kredi sözleşmesi ve eki olan hayat

Uygulamada krediye bağı hayat sigortası sözleşmeleri, hayat sigortasının bir türü olduğu gözetilerek TTK'nın, Sigortacılık Kanunu'nun genel ve hayat sigortasına ilişkin düzenlemeleri ile hayat sigortası genel şartlarındaki düzenlemeler çerçevesinde akdedilmektedir. Dikkat çekilmesi gereken husus, sigorta hukukuna ilişkin bu hükümlerin zaten sigorta sözleşmesinin zayıf tarafı olan sigorta ettiren / sigortalıyı, bu kişilerin ayrıca tüketici sıfatını haiz olup olmadığına bakılmaksızın, koruma gayesi ile konulduğudur. Nitekim Türk Ticaret Kanunu'nun Sigorta Hukuku Kitabında yer alan hükümlerin çok büyük bir kısmı sigorta ettiren ve sigortalı lehine emredici olarak düzenlenmiş ve Sigortacılık Kanunu'nda da sigorta ettireni ve sigortalıyı korumak üzere sigorta şirketlerinin faaliyetlerine yönelik sınırlamalar ve etkili bir denetim sistemi öngörülmüştür. Ayrıca, sigorta genel şartlarının da diğer alanlardaki genel işlem şartlarından farklı olarak Devlet tarafından hazırlanması ve sigorta şirketlerinin yapacakları sigorta sözleşmelerinde bu genel şartları kullanmalarının zorunlu tutulması da (SK m.11) sigorta sözleşmesinin zayıf tarafının korunmasını temine yönelik olarak alınan tedbirler arasındadır. Esasen, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da da tüketiciyi koruyucu hükümler yer almaktadır ve bu Kanunun temel amacı tüketicinin korunmasıdır⁹⁸.

Bu açıklamalar doğrultusunda, krediye bağı hayat sigortası sözleşmesinde, hem tüketici hem de sigortalı / sigorta ettiren sıfatını haiz olan kredi alanın, sigorta hukuku mevzuatının yanısıra tüketici hukuku mevzuatının özel düzenlemeleri ile çifte

---

sigortası sözleşmesinden kaynaklandığı tüketici işlemi niteliğinde olduğu gerekçesi ile mahkemenin görevsizliğine, görevli ve yetkili mahkemenin..... Tüketici Mahkemesi olduğuna karar verilmiş; hüküm davacılar vekili ile davalı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

....tüm temyiz itirazlarının reddiyle usul ve yasaya uygun bulunan hükmün onanmasına, 25/05/2016 gününde oy birliği ile karar verildi." Yüksek Mahkemenin söz konusu kararı ile ilgili dikkat çekilmesi gereken husus, TKHK uyarınca "tüketici işlemi" kapsamında sayılan sigorta sözleşmelerinin, "taraflarından birinin tüketici sıfatını haiz olduğu sigorta sözleşmeleri" olduğu; dolayısıyla da dava konusu olayda olduğu gibi, kredi kuruluşu tarafından akdedilen krediye bağı hayat sigortası sözleşmesinin TKHK çerçevesinde tüketici işlemi olarak nitelendirilmesinin ve bireysel bir kredi sözleşmesine istinaden akdedilmiş olmasından hareketle, tüketici mahkemelerinin görev alanına girdiğinin kabulü son derece isabetsiz olduğudur. Kararın tam metni için bkz. (Çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/17-hukuk-dairesi-e-2016-7489-k-2016-6365-t-25-5-2016> , 26.7.2018.

⁹⁸ Ayrıca, 6502 sayılı TKHK'daki bazı hükümlerin uygulanmasına ilişkin olarak ilerleyen dönemlerde yürürlüğe giren Yönetmeliklerde yer alan hükümler de tüketicinin korunması ihtiyacına hizmet etmektedir. Bkz. Konut Finansmanı Sözleşmeleri Yönetmeliği, RG T.28.05.2015, Sayı: 29369; Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği, RG T.28.05.2015, Sayı: 29363; Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği, RG T.27.11.2014, Sayı: 29188; Taksitle Satış Sözleşmeleri Yönetmeliği, RG T.14.01.2015, Sayı: 29236.

koruma altında olduğu anlaşılmaktadır⁹⁹. Tüketici hukukuna ve sigorta hukukuna ilişkin mevzuatın farklı konuları düzenleyen hükümlerinin uygulanması bakımından herhangi bir sorun çıkmayacak ise de, aynı konuların hüküm altına alındığı düzenlemelerden hangisinin tercih edileceği hususunda tereddüt doğabilecektir¹⁰⁰. Kanaatimizce, sigorta hukuku, tüketici hukukuna kıyasla çok daha özellikli bir alandır ve yegâne amacı sözleşmenin zayıf tarafının korunması değildir. Çünkü sigorta, sadece sigorta ettirenin / sigortalının kişisel yararına değil, ayrıca toplumların sosyal-ekonomik menfaatine de hizmet etmekte, bu nedenle de sigorta şirketlerinin güçlü olmaları büyük önem taşımaktadır¹⁰¹. Buna göre, sigorta hukukunda sözleşmenin zayıf tarafını koruyan hükümler kadar sigorta ettirenin ve sigortacının menfaatleri arasındaki dengeyi tesis etmeye yönelik düzenlemelerin de mevcut olduğunun ve özellikle de sigortanın aynı zamanda istatistik ve diğer bazı ilmi esaslara göre işleyen bir bilim dalı olduğunun hatırdta tutulması gerekir. Bu açıklamalar çerçevesinde, kanaatimizce “sigorta hukuku” kapsamına giren meseleleri sadece sözleşmenin zayıf tarafına daha fazla koruma sağladığı düşüncesi ile TKHK hükümlerine tâbi tutmak isabetsiz bir yaklaşımdır. TKHK’da sigorta sözleşmelerinin¹⁰² “tüketici işlemi” olarak nitelendirilmesi karşısında, sadece, “TTK’nın Sigorta Hukuku kitabında ve diğer sigorta hukuku mevzuatında açıklığa kavuşturulmamış konuları düzenleyen TKHK

---

⁹⁹ Uygulamada sigorta sözleşmelerinin büyük rizikolara karşı veya küçük rizikolara karşı sözleşme şeklinde akdedilebileceği; büyük rizikolara karşı akdedilmiş bir sigorta sözleşmesinin söz konusu olmadığı hallerde sigorta sözleşmesine ilişkin düzenlemelerin emredici nitelik taşıyacağı ancak büyük rizikolara karşı sigorta sözleşmeleri bakımından tarafların aralarındaki ilişkiyi serbest şekilde düzenleyebilecekleri; Türk Kanun Koyucusunun küçük - büyük riziko şeklinde bir ayırım yapmayarak sigortalı / sigorta ettirenlerin hepsini eşit ölçüde emredici hükümler ile koruma altına aldığı hakkında bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.2 vd. deki açıklamalar.

¹⁰⁰ Bilhassa, sözleşmenin kurulması, sözleşmeden cayma, sözleşmenin kurulması safhasındaki bilgilendirme yükümlülüğü, mesafeli sözleşme şeklinde kurulan sözleşmeler bakımından TKHK ve bu Kanun hükümlerine istinaden çıkartılan Yönetmelik hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı; uygulanacak ise ne ölçüde uygulanacağı hususları özel olarak değerlendirilmesi gereken meseleler arasında yer almaktadır.

¹⁰¹ Bkz. Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.6-8’deki açıklamalar; Arseven, **a.g.e.**, s.57 vd.; Kender, Rayegân, Kanun Yapma Tekniği ve Mevzuat Açısından Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Taslağı, “**Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun Taslağı**” **Sempozyumu: Bildiriler-Tartışmalar**, Sigorta Hukuku Türk Derneği, İstanbul, 1992, s.13.

¹⁰² Bununla birlikte her türlü sigorta sözleşmeleri değil, sigorta ettiren tarafın tüketici sıfatını haiz olduğu sigorta sözleşmelerinin “tüketici işlemi” olarak nitelendirildiği özellikle ifade edilmelidir.

hükümlerinin” ve “sigorta hukukunun amacıyla uyduğu-niteliğine uygun düştüğü ölçüde” uygulanacağını kabulü gerekir¹⁰³.

VIII. Krediye Bağlı Hayat Sigortası Sözleşmesinin Kurulması

A. Genel esaslar

TBK m.1/1 uyarınca “sözleşmeler tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulmakta”dır¹⁰⁴. Türk Ticaret Kanunu’nda sigorta sözleşmelerinin kuruluşuna ilişkin bir düzenleme bulunmadığından, TBK’da yer alan genel esaslar, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kurulması bakımından da uygulanacaktır¹⁰⁵. Sigorta sözleşmesinin kurulmasına ilişkin TTK’da veya SK’da da herhangi bir şekil şartının öngörülmemesi karşısında, öneri ve kabul şekle tâbi olmayacaktır¹⁰⁶. Sigorta hukuku uygulamasında genel olarak öneri, sigorta ettiren

¹⁰³ Kanun Koyucunun amacının sözleşmenin zayıf tarafını korumak olması karşısında sigortalı-sigorta ettirene / tüketiciye daha fazla ve etkili koruma sağlayan düzenlemenin tercih edilmesinin ve ülkemiz uygulamasında sigorta hukuku kurallarının, tüketici hukuku kurallarının sağladığı korumadan daha geride olması nedeniyle, tüketici hukuku kurallarının sigorta hukuku alanında da geçerli olmasının gerektiği; aynı hususun her iki mevzuatta da farklı şekillerde düzenlenmiş olması halinde ise tüketicinin lehine olan hükümlerin kümülatif olarak uygulanacağı hakkında bkz. Ünán, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.4.

¹⁰⁴ Goll / Gilbert / Steinhaus, **a.g.e.**, s.18; Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.1**, kn.171; Dural / Sarı, **Temel Kavramlar**, s.204; Kocayusufoğlu / Serozan/ Hatemi / Arpacı, **a.g.e.**, s.167 vd. ; Schulze, Reiner / Dörner, Heinrich, **Bürgerliches Gesetzbuch: Hand Kommentar**, 9. Auflage, Nomos, 2017, Vorbemerkung zu §§ 145–157 Rn. 1; Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.79; Ünán, **Hayat Sigortası**, s. 155; Bozer, **a.g.e.**, s.131, Can, **Sigorta Hukuku**, s.256; Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.171; Langheid/Wandt/Looschelders, **Versicherungvertragesgesetz**, VVG § 1 Rn. 130; Schimikowski, **Versicherungsvertragsrecht (2014)**, I. Der Versicherungsvertrag Rn. 32; Dreher, **a.g.e.**, s.104; Şenocak, Kemal / Wandt, Manfred, “Versicherungsvertragsrecht- System und Besonderheiten des türkischen Rechts im Vergleich zum deutschen Recht”, **Zeitschrift für gesamte Versicherungswirtschaft**, 2017 Juli, s.161 (s.159-184)

¹⁰⁵ Şenocak / Wandt, **Vergleich zum deutschen Recht**, s.162. Alman Hukuku bakımından, temel borçlar hukuku esaslarının uygulanacağı hakkında bkz. Goll / Gilbert / Steinhaus, **a.g.e.**, s.4; Prölss/Martin/Armbrüster, **Versicherungvertragesgesetz**, VVG § 1 Rn. 28; Şenocak / Wandt, **Vergleich zum deutschen Recht**, s.164. Ayrıca bkz. *BGH, Urteil vom 14.10.1955 - IZR 210/53*, VersR 1955, s.738; Langheid/Wandt/Looschelders, **Versicherungvertragesgesetz**, VVG § 1 Rn.129; ayrıca bkz. Schimikowski, **Versicherungsvertragsrecht (2014)**, I. Der Versicherungsvertrag Rn. 32; Lorenz, Egon, Zum Abschluß eines Versicherungsvertrags nach §5a VVG, **VersR 1995 Heft 16**, s.616

¹⁰⁶ Kender, Rayegân, Sigorta Mukavelesinin Akdedilmesi ve Şartları, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu: Bildiriler- Tartışmalar**, Ankara, 1984, s.43; Ulaş, **a.g.e.**, s.59; Şenocak / Wandt, **Vergleich zum deutschen Recht**, s.161; Goll / Gilbert / Steinhaus, **a.g.e.**, s.18; Kurzendorfer, **a.g.e.**, s.153; Hagelschuer, **a.g.e.**, s.80; Ehrenzweig, **a.g.e.**, s.64; Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.171; Dreher, **a.g.e.**, s.104; Ünán, **Hayat Sigortası**, s.68; Can, **Sigorta Hukuku**, s.256; Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.84. Sigorta sözleşmesinin akdi için, uygulamada sigortacıların matbu yazılı sözleşme formlarını kullandıkları ancak sözleşmenin bir şekil şartına tâbi olmayıp sözlü olarak da kurulabileceği hakkında bkz. Prölss/Martin/Armbrüster, **Versicherungvertragesgesetz**, VVG § 1 Rn. 32; Langheid/Wandt/Looschelders, **Versicherungvertragesgesetz**, VVG § 1 Rn. 129; Uygulamada tercih

tarafından kendisine verilen ve öneriyi davet niteliğinde olan sigorta teklifnamesinin doldurularak sigortacıya veya acentesine verilmesi ile yapılmaktadır¹⁰⁷.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde sözleşmenin akdedilme şekli, önerinin kim tarafından ve ne şekilde yapıldığının belirlenmesi bakımından önemlidir. Nitekim krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin, kredi kuruluşu ile kredi alan arasında kurulduğu hallerde krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi teklifnamesinin sunulmasında iki farklı yöntem izlenmekte; teklifname, bazen “sigorta şirketinin acentesi sıfatıyla” kredi teklif formu ile bir arada; bazen de kredi teklif formundan ayrı verilmektedir¹⁰⁸. Kredi alanın sigorta ettiren olduğu ancak sigorta sözleşmesini kredi veren acenteliğini üstlendiği sigorta şirketi ile değil de, başka bir sigorta şirketi ile akdettiği hallerde teklifname, bağımsız şekilde hareket eden sigorta şirketi veya acentesi tarafından kredi alana sunulmaktadır¹⁰⁹. Ayrıca, uygulamada, sigorta sözleşmelerinin kabulü için çok defa sigorta şirketi ayrı bir kabul beyanında bulunmamakta, poliçenin hazırlanarak sigorta ettirene verilmesi veya primin tahsil edilmesiyle birlikte sigorta ettirenin önerisi kabul edilmiş, diğer bir ifade ile sigorta sözleşmesi kurulmuş olmaktadır¹¹⁰.

---

edilen sözleşme modelleri için ayrıca bkz. Schimikowski, **Versicherungsvertragsrecht (2014)**, I. Der Versicherungsvertrag Rn. 32 vd.

¹⁰⁷ Ulaş, **a.g.e.**, s.60. Sigorta sözleşmelerinde önerinin genellikle sigorta ettiren tarafından yapıldığı hakkında bkz. Kender, Rayegân, **Sigorta Mukavelesinin Akdedilmesi ve Şartları**, s.42. Hagelschuer, **a.g.e.**, s.80; Prölss/Martin/Armbrüster, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 1 Rn. 31; Langheid/Wandt/Looschelders, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 1 Rn. 131; Schimikowski, **Versicherungsvertragsrecht (2014)**, I. Der Versicherungsvertrag Rn. 32; Dreher, **a.g.e.**, s.104. Bununla birlikte, önerinin sigortacı tarafından yapılması da mümkündür. Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.171; Bozer, **a.g.e.**, s.133; Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.79.

¹⁰⁸ Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.81; Pällmann, **a.g.e.**, s.11.

Göbel / Köther, **a.g.m.**, s.426.

Krediye bağlı hayat sigortasının kredi kuruluşu aracılığı ile akdedildiği hallerde, kredi kuruluşu sözleşmenin akdi ile ilgili evrakları, - sigorta şirketine ulaştırır. Bununla birlikte, kredi sözleşmesi ve krediye bağlı hayat sigortasının birlikte akdedildiği hallerde ise genellikle krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi kredi kuruluşunda kalmaktadır. Bu halde, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin akdedilmesine ilişkin belli belgeler kredi kuruluşu tarafından saklanmakta ve sigorta şirketine bu belgelerin kopyaları gönderilmektedir. Açıklamalar için bkz. Pällmann, **a.g.e.**, s.11.

¹⁰⁹ Ayrıca bkz. Pällmann, **a.g.e.**, s.11.

¹¹⁰ Goll / Gilbert / Steinhaus, **a.g.e.**, s.26 ve s.29; Hagelschuer, **a.g.e.**, s.92; Kurzendörfer, **a.g.e.**, s.162; Ehrenzweig, **a.g.e.**, s.68; Şenocak / Wandt, **Vergleich zum deutschen Recht**, s.162; Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.183; Kender, **Sigorta Mukavelesinin Akdedilmesi**, s.41; Yazicioğlu, **Tekne Sigortası**, s.33; Langheid/Wandt/Looschelders, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 1 Rn. 131; Prölss/Martin/Armbrüster, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 1 Rn. 46. Poliçe gönderilmesinin sözleşmenin kabulü yerine geçeceği hakkında bkz. *OLG Frankfurt/M.*: “Antrag des VN auf räumliche

Günümüzde telefon aracılığı ile veya internet üzerinden online olarak yapılan sigorta sözleşmeleri hızla yaygınlaşmaktadır¹¹¹. İnternet üzerinden krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi teminatı almak isteyen kişi, öncelikle ilgili sigorta şirketinin web sayfası üzerinden sunulan krediye bağlı hayat sigortası teklifnamesini doldurmaktadır¹¹². Teklifnamedeki sorulara verilen yanıtlar doğrultusunda, kişiye yeni sorular yöneltilmekte veya sistem yeni soru yöneltmeyerek sözleşmenin kurulmasına imkân vermemektedir. Örneğin, kişinin krediye bağlı hayat sigortası için öngörülen yaş sınırının üzerinde olması halinde sözleşmenin kurulması mümkün olmamaktadır. Kişinin rizikoya etki edebilecek nitelikte bir hastalık geçirmiş olması ihtimalinde sistem kişinin ödeme yaparak sözleşmeyi akdetmesine izin vermemekte ancak doldurulan teklifname, sigorta şirketinin “risk inceleme birimi”ne gönderilerek sigorta teminatı elde etmek isteyen kişi durumdan haberdar edilmektedir. İlgili birimin yaptığı inceleme sonucunda, kişinin sorulara verdiği yanıtlar doğrultusunda teklifnamenin kabulünün mümkün olup olmadığına ve mümkün olduğu sonucuna varılması halinde ise sözleşmenin hangi şartlar ile akdedileceğine karar verilmekte; daha sonra ise verilen olumlu / olumsuz nitelikteki karar, sigorta teminatı almak üzere

---

Erweiterung einer bestehenden Einbruchdiebstahl- und Raubvers.”, Beschluss vom 3. 8. 2008 - 7 U 35/07, **Recht und Schaden**, 2008, s.427.

İlk prim dışındaki bir prim hakkında yanlışlıkla fatura / hesap gönderilmesinin kabul anlamına gelmeyeceği hakkında: bkz. *OLG Hamm. 20 U 155/80, 28.10.1981, “Die Entgegennahme der Erstprämie durch der Vertreter”*, **VersR** 1982, s.844. İlk primin sigortacı tarafından (bilhassa bir sigorta aracısının söz konusu olduğu hallerde) kabulünün önerinin kabulü anlamına gelmeyeceği hakkında bkz. *BGH IV ZR 202/73, Hamburg, 01.10.1975, “Übergibt der Versicherungsnehmer mit seinem Antrag”*, **VersR Heft 46** 1975, s.1092; LG Hannover, Urteil vom 12. 11. 1986 - 12 O 262/86, “*Zum Zustandekommen einer Hausratversicherung, zur Leistungsfreiheit des Versicherers für Schäden zwischen Antragstellung und Antragannahme, zu den Pflichten des Versicherers und des VersVermittlers im Zusammenhang mit Anträgen*”, **r + s 1987- Heft 3**, 74-75. Bu ihtimal özellikle sigortacı tarafından istenmeyen primin yatırılması halinde gündeme gelecektir. Ayrıca bkz. *BGH, Urteil vom 03-11-1982 - IV a ZR 125/81 (Köln), “Haftpflichtversicherungsvertrag mit Ehegatten eines Versicherungsagenten”*, **NJW 1983 - Heft 12**, s.631. Ayrıntılı açıklamalar için bkz.. Prölss/Martin/Armbrüster, **Versicherungsvertragsgesetz, VVG § 1 Rn. 51**.

Sözleşme önerisinin sigortacıdan veya sigorta teminatı elde etmek isteyen olası sigorta ettirenden gelebileceği; bu hususta bir sınırlamanın olmadığı; tamamen otomatik şekilde yapılan online sigorta sözleşmelerinde kabul açıklamasının genellikle kendisine yapılan öneriye ilişkin bir çok hususun sisteme girilmesi ile tamamlanmış olacağı; bunun dışında kabul açıklamasının örtülü de yapılabileceği; özellikle sigortacının, sigorta ettirenin önerisi üzerine kabul beyanında bulunmaksızın sigorta poliçesini düzenleyip gönderdiği hallerde “örtülü” kabulün söz konusu olacağı hakkında bkz. Ünán, **Tüketici Hukuku**, s.155.

¹¹¹Schimikowski, **Versicherungsvertragsrecht (2014)**, I. Der Versicherungsvertrag Rn. 33. Elektronik sözleşmelerin kurulmasına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Sağlam, İpek, **Elektronik Sözleşmeler**, İstanbul, 2007, s.118 vd.daki açıklamalar.

¹¹² Web sayfaları üzerinden mal ve hizmet sunumları bakımından, satıcının / sağlayıcının beyanının, aleni icap olarak nitelendirilmesinin gerektiği hakkında bkz. Sağlam, **a.g.e.**, s.118.

internet üzerinden teklifnameyi dolduran kişiye bildirilmektedir. Sigorta şirketinin sözleşmenin kurulmasına yönelik teklifnameyi kabul etmesi halinde, gerekli işlemler telefon üzerinden “hazırlar arasında” yapılmakta¹¹³; sigorta şirketi tarafından bildirilen prim miktarı, sigorta bedeli, ödeme şekli gibi sigorta sözleşmesinin kurulmasına ilişkin esaslar üzerinde anlaşmanın sağlanması ile birlikte sigorta sözleşmesi kurulmuş olmaktadır. Sözleşmenin kurulmasından sonra, sözleşmenin kurulduğunu gösterir belgeler, bilgilendirme formları ve sigorta poliçesi ilgiliye gönderilmektedir. Krediyeye bağlı hayat sigortası teminatı almak isteyen kişinin, online olarak sunulan teklifnameyi doldururken herhangi bir kronik hastalığının bulunmadığı, sigorta sözleşmesi için belirlenen yaş sınırının üzerinde olmadığı veya genel olarak ölüm rizikosunun gerçekleşme ihtimalini arttıran herhangi bir durumun mevcut olmadığını gösteren yanıtlar vermesi ihtimalinde, teklifname kredi kartı veya izin verilen diğer herhangi bir yöntemle ödemenin yapılması ile kabul edilmiş olmakta ve sistem tarafından ödeme ile neredeyse eş zamanlı şekilde ve otomatik olarak hazırlanan poliçe ve bilgilendirme formunun elektronik ortamda sigorta ettirene gönderilmesi ile sözleşmenin kurulduğu belgelendirilmektedir. Bununla birlikte, bu ihtimalin uygulamada sadece kredi kuruluşundan bağımsız hareket eden sigorta şirketleri ile krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdedildiği haller bakımından gündeme geleceği belirtilmelidir. Uygulamada kısa mesaj, telefon vs. gibi pratik yöntemlerle kredi temini mümkün olmakla birlikte, kredi sözleşmelerinin bu şekilde akdedilmesine genellikle düşük meblağlı kredilerde rastlanmaktadır. Bu tür düşük meblağlı kredilerde, kredi kuruluşları kefil, ipotek, krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesi veya diğer herhangi bir teminat talebinde bulunmamaktadır. Dolayısıyla “uygulamada” kredi kuruluşu aracılığı ile yapılan krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin “mesafeli sözleşme” şeklinde akdedilmesi sık rastlanan bir durum değildir¹¹⁴.

Kredi verenin sigorta acentesi sıfatı ile hareket ettiği ve kredi alana kredi ve sigorta sözleşmesine ilişkin tekliflerin bir arada sunulduğu hallerde, teklif formları iç içe olsa da, “sigorta sözleşmesi akdedilmesinin kredi alabilmenin bir şartı da olmadığı”

---

¹¹³ Sağlam, a.g.e., s.121.

¹¹⁴ Bununla birlikte, süresi dolan krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin “yenilenmesi” ise, neredeyse istisnasız şekilde telefon aracılığı ile sağlanmaktadır.

gözetilerek, kredi sözleşmesi kurulurken sigorta sözleşmesinin kurulmamasının ihtimal dâhilinde olduğu özellikle vurgulanmalıdır. Buna göre, kredi alan kişinin, primleri yüksek bulması gibi sebepler ile sigorta sözleşmesi kurmayı reddetmesi ihtimali başta olmak üzere, diğer herhangi bir sebeple sigorta teminatı sağlanması hususunda taraf iradelerinin uyuşmaması mümkündür. Ancak, sigorta ve kredi teklif formlarının birarada verilmesi, sigortayı kredi alabilmenin bir şartı veya objektif esaslı unsuru halinde getirmediği ve TKHK'nın açık hükmü (m.29) gereği getiremeyeceği gibi¹¹⁵, sigorta sözleşmesinin karşılıklı taraf iradelerinin uyuşmaması nedeniyle kurulmaması da objektif esaslı unsurları üzerinde anlaşmaya varılan kredi sözleşmesini geçersiz kılmayacaktır¹¹⁶.

B. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kurulma anı

TBK'da sözleşmenin kurulma anı, kabul beyanının hazır olan veya hazır olmayan kimseye yöneltilmiş olmasına göre farklı hükümlere tâbi tutulmuştur. Hazır olan kimseye karşı kabul beyanında bulunduğu hallerde, öneride bulunan tarafından kabul beyanı o anda öğrenildiğinden sözleşme kurulur ve aynı zamanda hükümlerini doğurmaya başlar¹¹⁷. Kabul beyanının hazır olmayan bir kimseye yöneltildiği hallerde ise, TBK m.5 uyarınca, sözleşme, kabulün muhataba ulaşması ile kurulacaktır. Kabulün muhataba (öneride bulunana) ulaşması ile kastedilen, kabul beyanının öneride bulunanın hâkimiyet alanına girmesidir. Buna göre, kabul beyanının öneride bulunana ulaşması ile kurulan sözleşme, TBK m.11 uyarınca, “kabulün gönderildiği andan başlayarak” diğer bir ifade ile “geriye etkili şekilde” hüküm doğuracaktır.

Sözleşmelerin kuruluşuna ilişkin bu esaslar, sigorta sözleşmeleri bakımından da geçerli olmakla birlikte, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin akdedilmesine ilişkin bazı özellikli hususlara değinilmesinde fayda bulunmaktadır. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin hazırlar arasında akdedildiği haller bakımından bir değerlendirme yapıldığında, kredi verenin sigorta ettiren sıfatıyla hareket ettiği veya kredi alanın kredi aldığı kurumdan bağımsız bir sigorta şirketi ile sigorta sözleşmesini

¹¹⁵ Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin, TKHK m.29 çerçevesinde kredi sözleşmesinin bir şartı olarak sunulmasının mümkün olup olmadığına ilişkin açıklamalar için bkz. I, E,5,a,aa.

¹¹⁶ Göbel / Köther, **a.g.m.**, s.426.

¹¹⁷ Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.I**, kn. 249; Kocayusufpaşaoğlu / Serozan/ Hatemi / Arpacı, **a.g.e.**, s167 vd.; Kocayusufpaşaoğlu / Serozan/ Hatemi / Arpacı, **a.g.e.**, s.210; Tercier / Pichonnaz / Develioğlu, **a.g.e.**, s.193; Sağlam, **İstanbul Şerhi**, s.100 vd.; Hatemi / Gökyayla, **a.g.e.**, s.36.

akdettiği hallerde özellik arz eden bir durum söz konusu değilse de, ülkemiz uygulamasında sıkça görüldüğü üzere, kredi alanın, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesini sigorta acentesi sıfatıyla hareket eden kredi kuruluşu ile akdettiği haller bakımından sözleşmenin kurulma anının tespiti önemlidir. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin acente sıfatını taşıyan kredi kuruluşu aracılığı ile akdedildiği hallerde sözleşmenin kurulma anının tespiti için, öncelikle sözleşmenin hazırlar arasında mı hazır olmayanlar arasında mı yapıldığı; kredi kuruluşunun sözleşme yapmaya yetkili acente mi yoksa aracı acente mi olduğu belirlenmelidir. Bilindiği üzere, aracı sigorta acentesinin yetkileri, sadece sigortacı adına ve hesabına yapılan sözleşmelere aracılık etmek ile sınırlıdır. Aracı acenteler sigorta sözleşmesine ilişkin bilgi vermek, danışmanlık yapmak veya ikna etmek suretiyle sigortacı ile sigorta sözleşmesi akdetmek isteyen kişiyi sözleşme görüşmesi yapmak üzere biraraya getirmektedir¹¹⁸. Sözleşme yapmaya yetkili sigorta acentesi, sigorta şirketi ad ve hesabına sözleşme akdetme yetkisine sahip olup, sigorta teminatı almak isteyen kişiye sözleşme önerisinde bulunabileceği gibi, karşı tarafın sigorta sözleşmesi yapmaya ilişkin önerisini kabul etmeye de yetkilidir¹¹⁹. Ancak nihai olarak, kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından değerlendirildiğinde, uygulamada, kredi kuruluşunun aracısı sıfatı ile hareket ettiği sigorta şirketinin ad ve hesabına sigorta sözleşmesi akdetme yetkisine sahip olması karşısında, “sözleşme akdetmeye yetkili acente” olduğu, dolayısıyla da sigorta

---

¹¹⁸ Ehrenzweig, **a.g.e.**, s.44; Yazıcıoğlu, **Sigorta Aracıları**, s.112; Şeker Ögüz, Zehra, **Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2010, s.81; Can, **Sigorta Hukuku**, s.251. Aracı acente hakkında ayrıca bkz. Kaya, **a.g.e.**, s.14; Ulaş, **a.g.e.**, s.19. Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu'nda §59'da da sözleşme yapmaya yetkili acente (*Abschlußvertreter*) ve aracı acente (*Vermittlungsvertreter*) ayrımı vurgulanmıştır. Bkz. Deutsch, Erwin / Iversen, Thore, **Versicherungsvertragsrecht**, 7. Auflage, Verlag Versicherungswirtschaft, Karlsruhe, 2015, §15 Rn.138 vd.; Koch, Peter / Holthausen, Hubert, **Individualversicherung: Versicherungslehre 1**, 5. Auflage, Deutsche Versicherungsakademie (DVA) GmbH, 2002, s.83; Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 59 Rn. 4; Schimikowski, **Versicherungsvertragsrecht (2014)**, I. Versicherungsvertreter Rn. 115; Ehrenzweig, **a.g.e.**, s.44; Yazıcıoğlu, Emine / Reusch, Peter, **Das Recht der Versicherungsvermittlung: Ein Vergleich des türkischen und des deutschen Rechtes**, **Zeitschrift für die gesamte Versicherungswissenschaft**, Ausgabe 2/2017, s.99, (s.93-158).

¹¹⁹ Yazıcıoğlu, **Sigorta Aracıları**, s.112; Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.132; Şeker Ögüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.82; Deutsch / Iversen, **a.g.e.**, §15 Rn.139; Koch / Hubert, **Individualversicherung**, s.83 ve s.84; bu hususta ayrıca bkz. Langheid/Wandt/Looschelders, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 1 Rn. 131; Schimikowski, Peter, **Versicherungsvertragsrecht**, 5. Überarbeitete Auflage, C.H. Beck, München, 2014, I. Versicherungsvertreter Rn. 129; Ehrenzweig, **a.g.e.**, s.52.

şirketini doğrudan temsil yetkisine sahip olduğu anlaşılmaktadır¹²⁰. Sigorta acentesi sıfatıyla hareket eden kredi veren, sigorta şirketinin temsilcisi olduğuna ve sözleşmenin tarafları yerine temsilcilerinin hazır bulunması suretiyle yapılan sözleşmeler de “hazırlar arasında” yapılmış sayılacağına göre, kredi verenin aracılığı ile kurulan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin kredi verenin kabul beyanı veya kabul beyanı yerine geçen davranışı ile kurulacağı ve hüküm ifade etmeye başlayacağı kabul edilmelidir.

TBK m.6 uyarınca, Kanunda açık hüküm bulunan hallerde önerinin üzerinden belirli bir süre geçmiş ancak öneri reddedilmemiş ise “susma”, önerinin kabul edildiği anlamına gelecek ve sözleşme kurulacaktır. TBK m.6’daki bu genel hükme örnek teşkil edecek bir düzenlemeye TTK m.1405’te sigorta sözleşmeleri bakımından yer verilmiştir¹²¹. Tüm sigorta sözleşmeleri bakımından uygulama alanına sahip olan bu maddeye göre, “Sigortacı ile sigorta sözleşmesi yapmak isteyen kişinin, sözleşmenin yapılması için verdiği teklifname, teklifname tarihinden itibaren otuz gün içinde reddedilmemişse sigorta sözleşmesi kurulmuş sayılacak”tır. Bu halde, sözleşme 30 günlük sürenin geçmesi ile bu sürenin sonunda veya bu süre içinde kabul anlamına

¹²⁰ Uygulamada, krediye bağlı hayat sigortası teklifi alma dışında sözleşmenin kabulü, primlerin hesaplanması, tahsil edilmesi gibi sözleşmenin akdi sürecine ilişkin pek çok işlem de kredi kuruluşları tarafından yerine getirilmektedir. Bkz. Pällmann, **a.g.e.**, s.11.

¹²¹Şenocak / Wandt, **Vergleich zum deutschen Recht**, s.162. Benzer düzenlemeye, 6102 sayılı TTK’nın yürürlüğe girmesinden önce, 5684 sayılı SK’da ve sadece hayat sigortaları bakımından yer verilmiş olup 6102 sayılı TTK m.1405’teki düzenleme ile birlikte ise, bu düzenlemenin tüm sigorta türleri bakımından uygulanması mümkün kılınmıştır. 5684 sayılı SK m.11 uyarınca, 30 günlük süre “teklifnamenin ulaştığı tarihten itibaren” işlemeye başlayacaktır. Sigorta sözleşmelerinin kurulması safhasındaki zımni kabule ilişkin esasları düzenleyen bu iki hükümden, sonraki genel kanun hükmü niteliğinde olan TTK m.1405’in, SK m.11’e üstün tutulması gerektiği kabul edilmelidir. Nitekim TTK’nın 1405. maddeye ilişkin gerekçesinde de Kanun Koyucunun SK m.11’deki benzer düzenlemenin uygulamasını kaldıran bu düzenlemenin amacı ayrıntılı şekilde açıklanmış olup Kanun Koyucunun SK’daki düzenlemenin bertaraf edilmesi yönündeki amacı kolaylıkla anlaşılmaktadır. Öğretide, SK m.11’deki “30 günlük sürenin teklifnamenin ulaşması tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı”na ilişkin düzenlemenin TTK m.1405’e kıyasla daha isabetli olduğu ileri sürülmüş; bu görüş ise, “teklifnamenin kurucu işlem niteliğinde olması ve kurucu işlemlerin hüküm ve sonuçlarını karşı tarafa ulaşmakla doğuracak olması; teklifname tarihinden itibaren 30 gün geçmiş olmasına rağmen teklifnamenin hala sigorta şirketine ulaşmama ihtimalinin mevcudiyeti; hiç ulaşmamış teklif nedeniyle sigorta şirketini bağlı kılmanın mümkün olmaması” ile izah edilmiştir. Açıklamalar için bkz. Kabukçuoğlu-Özer, **Hayat Sigortası Sözleşmesi**, s.159. maddedeki 30 günlük sürenin çok uzun ve bu nedenle de sigorta ettirenin aleyhine olduğu hakkında bkz. Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.185; Memiş, Tekin, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın Sigorta Hukukuna Dair 6. Kitabının Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Sigorta Hukuku Dergisi**, Özel Sayı, Yıl:2005, s.92. Hükme ilişkin açıklama ve eleştiriler için bkz. Kender, Rayegân, **Türk Ticaret Kanunu Taslağı’nın Sigorta Hukukuna İlişkin Hükümleri Hakkında Düşünceler, Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, Yıl:2005, s.9**; Ünan, Samim, **Türk Ticaret Kanunu Taslağı’nın “Sigorta Hukuku” Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler, Sigorta Hukuku Dergisi**, Özel Sayı, Yıl:2005, s.115.

gelen bir davranışta bulunulmasıyla kurulmuş olacaktır¹²². Diğer taraftan, susmaya kabul sonucunun bağlandığı hallerde, TBK m.11/2 çerçevesinde kural olarak,

---

¹²² 1405. maddeye ilişkin gerekçede, bu değişikliğin bilinçli bir tercih olduğu vurgulanmış ve “gerek Sigorta Murakabe Kanunu gerekse Borçlar Hukuku ilkelerinden ayrılma nedeninin sigortalıların korunması olduğu; teklifnamenin sigorta şirketinin hâkimiyet alanına ne zaman ulaştığının tespiti, özellikle aracı acentelerin kullanıldığı durumlarda, teklifname sahibi tarafından bilinemediğinden ve bir riziko gerçekleştiği zaman sigortacının sorumlu olup olmadığının tespiti açısından sigortacının hâkimiyet alanına ulaşma anı konusunda uyumsuzluklar yaşanabileceği ve bu nedenle, otuz günlük sürenin teklifnamenin verildiği tarihten itibaren başlatıldığı” ifade edilmiştir. Kanaatimizce, teklifnamenin sigortacıya ulaşmasını gerekli gören Sigortacılık Kanunu düzenlemesi, sigortacı tarafından suiistimal edilebilecek niteliktedir. Teklifnamenin sigorta şirketine ulaştırılmasında bir şekil şartının aranmadığı da gözetildiğinde, gerekçede ifade edildiği üzere gerçekten de, “teklifnamenin sigorta şirketine ulaşma anı hususunda uyumsuzluklar gündeme gelebilecek” ve bu belirsizlikten faydalanan sigortacı teklifname kendisine ulaştığı halde, teklifnamenin ulaşmadığını iddia ederek sigorta sözleşmesinin kurulmasını dilediği kadar erteleyebilecektir. Ancak, 30 günlük süreyi teklifnamenin düzenlenme tarihinden itibaren başlatan TTK m.1405’teki düzenlemenin de, suiistimale açık nitelikte olduğu belirtilmelidir. Teklifnamenin düzenlendiği andan itibaren 30 gün boyunca sigortacının teklifnameyi reddetme hakkının bulunması, sigortacının son güne kadar muhatabı oyalayabilmesine imkân tanımaktadır. Bu nedenle gerekçede belirtildiğinin aksine 30 günlük süreyi teklifnamenin ulaşma tarihinden değil, düzenlenme tarihinden itibaren başlatmak, uygulamadaki aksaklıkları çözmek ve sigortalının korunmasının sağlanması bakımından tek başına yeterli değildir. Bu açıklamalar doğrultusunda, kanaatimizce zımnî kabul esasına hiç yer verilmeyerek TBK’deki genel esasların uygulanmasının önünün açılması çok daha isabetli bir çözüm yoludur. Alman ve İsviçre Kanun Koyucuları da, Sigorta Sözleşmesi Kanunlarında böyle bir esasa isabetli şekilde yer vermemişlerdir. Susma yoluyla sözleşme akdedilmesinin isabetli bir çözüm yolu olmadığı ve teklifname tarihi yerine teklifnamenin “ulaşma” tarihinin esas alınmasının daha uygun olduğu hakkında bkz. Ünân, **Türk Ticaret Kanunu Taslağı**, s.115.

Özellikle de, düzenleme tarihi ile ulaşma tarihi arasında 30 güne yakın, 30 günlük ve hatta 30 günden fazla bir sürenin geçmiş olması durumunda ve hatta büyük ölçekli rizikoların sigorta edilmesinin söz konusu olduğu hallerde, sigortacıyı küçük ölçekli rizikoların sigorta edilmesi bakımından çok uzun sayılabilecek 30 günlük süre ile sınırlamak, sigortacıyı içeriğini yeterli şekilde veya hiç inceleme imkânı bulmadığı bir teklifname ile bağlı tutmak hakkaniyet esasına aykırı olduğu gibi, sigortacılık teknik esasları ile de uyumsuzdur. Çünkü, sigortacılık esasları, sigorta şirketlerinin kendilerine sunulan her bir teklifnameyi –pek çok defa ayrıntılı şekilde- inceleyip, riziko değerlendirmesi ve nihayetinde kıymetlendirme yapılmasını gerekli kılmaktadır ve büyük rizikoların sigorta edilmesinde inceleme süresinin uzaması, sigortacının kendini incelemeyi bir an önce tamamlamak hususunda baskı altında hissetmesine sebebiyet verecektir. TTK m.1405’teki sözleşmenin kurulması bakımından 30 günlük zımnî kabul süresini TBK’deki genel esaslara aykırı şekilde, “önerinin ulaşma anından” itibaren değil, “önerinin düzenlenme tarihinden” itibaren başlatan hükmün en önemli sakıncası, teklifnamenin sigortacıya 30 gün geçtikten sonra ulaşması ihtimalidir. Bu halde, öğretide ifade edildiğinin aksine TBK m.1 uyarınca, “karşılıklı” irade beyanları mevcut olmadığından kanaatimizce sözleşmenin kurulması mümkün değildir. Bu nedenle, TTK m.1405’teki bu hükmün öneride bulunan kişi bakımından hukuki güvenlik ilkesini zedeleyebilecek nitelikte bir düzenleme olduğu sonucuna ulaşılabilecek ise de, hayatın olağan akışı içinde, sigorta sözleşmesi akdetmek isteyen tarafa 30 günlük süre içinde veya 30 günlük sürenin sona ermesinden itibaren işleyecek ve sigorta edilmek istenen rizikonun bütüklüğüne göre belirlenecek makul bir süre içinde sözleşmenin kurulduğunu (teklifin kabul edildiğini) gösterir davranışlarda bulunulması gerekliliği karşısında, teklifnamenin gönderilmesinin üzerinden uzunca bir süre geçmiş ve kendisine sözleşmenin kurulduğunu gösterir poliş vs. gönderilmemiş olan kişinin TBK m.5/2 uyarınca “önerisini zamanında ulaşmış sayma” hakkının mevcut olmadığı ve dolayısıyla da 30 günlük sürede sessiz kalınması nedeniyle sözleşmenin kurulmuş olduğu yönündeki beklentisinin haklı olmadığı vurgulanmalıdır. Bununla birlikte, yine de her somut olay bakımından özel değerlendirme yapılmasının gerekli olabileceği hatırd tutulmalıdır.

Söz konusu maddede, sigortacının, teklifnamenin reddine ilişkin beyanının gönderilmesi hususunda ayrıca bir süreye sahip olmadığı; bu halde TBK m.3 uyarınca, sigorta ettirenin kabul beyanı zamanında

sözleşme önerinin ulaştığı andan itibaren hüküm doğuracak ise de, teorik olarak sigorta sözleşmeleri bakımından da uygulanabilir görünen bu genel düzenleme, TTK m. 1421’de yer alan ve sigortacının himaye sağlama borcunun, kural olarak “sözleşmenin kurulması ile değil, ilk primin ödenmesi ile başlayacağını” öngören hüküm karşısında anlamını yitirecektir. Ayrıca, “sözleşmenin kurulması” ve “sözleşmenin yürürlüğe girmesi” şeklindeki ayrımın sigorta sözleşmeleri bakımından sözleşmenin kurulması sürecini ifade etmede yeterli ve işlevsel olmadığı belirtilmelidir¹²³.

HSGŞ’da (C.1) yer alan ve “Sigorta sözleşmesinin yapılmasına ilişkin teklifnamenin sigorta şirketine ulaştığı tarihten itibaren 30 gün içinde ret edilmemesi halinde, sigorta sözleşmesi yapılmış olacağına” ilişkin düzenlemenin, TTK m.1405 karşısında uygulanması söz konusu olmayacaktır. Her iki düzenlemede de 30 günlük süre öngörülmüş olmakla birlikte, bu süre, HSGŞ uyarınca, TTK’den farklı olarak teklifnamenin sigorta şirketine ulaşma tarihinden itibaren işlemeye başlayacaktır. Ancak, 30 günlük sürenin, TTK m.1405 çerçevesinde, teklifnamenin düzenlenmesi anından itibaren işlemeye başlaması, sigorta sözleşmesinin kurulmasını ve dolayısıyla sigorta himayesinin başlamasını hızlandıracığından sigorta ettirenin lehinedir. TTK olan m.1405’teki bu düzenleme, m.1452/3 uyarınca, sigortalı lehine nisbi emredici nitelikte olduğu için, HSGŞ C.1’de yer alan bu düzenlemenin uygulanması mümkün görünmemektedir¹²⁴.

---

ulaşmaz ise önerisi ile bağlılıktan kurtulacağı; rizikonun sigortacının üzerinde olduğu ve gecikmenin yükünün taşıyanın üzerinde olduğu hakkında bkz. Şenocak / Wandt, **Vergleich zum deutschen Recht**, s.162.

Ayrıca, uygulamada kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, sigorta teklifnamesi hazırlar arasında doldurulmakta ve kredi kuruluşuna elden teslim edilmektedir. online olarak akdedilen krediye bağlı hayat sigortalarında ise (olası) sigorta ettirenin internet üzerinden doldurduğu teklifname sisteme kaydedilerek düzenleme anı ile eş zamanlı olarak sigorta şirketine ulaşılmıştır. Dolayısıyla, en azından krediye bağlı hayat sigortaları bakımından madde gerekçesinde yer alan “uygulamada sigorta teklifnamesinin ulaşma anının tespiti bakımından uyumsuzlukların ortaya çıkabileceği” yönündeki açıklama gerçekçi değildir

¹²³ Bunların yerine sigorta hukuku uygulamasının gerekli kıldığı ihtiyaçlar doğrultusunda, öğretide, “şekli süre”, “maddi süre” ve “teknik süre” şeklinde bir sınıflandırma yapıldığı özellikle belirtilmelidir. Dreher, **a.g.e.**, s.109; Hagelschuer, **a.g.e.**, s.93 ve s.94; Goll / Gilbert / Steinhaus, **a.g.e.**, s.31 ve s.32.

Sigorta sözleşmesi, “şekli olarak” sigortacının kabul beyanının sigorta ettirene ulaşması ile kurulmakta ve sigorta sözleşmesinin sona ermesine kadar devam etmektedir. Sigortacının, rizikoyu taşıma ediminin başladığı ve himayeye dâhil rizikoların gerçekleşebileceği zaman dilimi, maddi (materyal) sigorta süresi olarak ifade edilmektedir. Teknik süre ise, prim ödeme borcunun devam ettiği zaman dilimine karşılık gelmektedir ve sözleşmede öngörülen tarihte başlamakta ve devam etmektedir. Açıklamalar için bkz. Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.248-s.249; Kender, Rayegân, Sigorta Sözleşmesinin Süresine İlişkin Bazı Sorunlar, **Sigorta Hukuku Dergisi**, Yıl:1998, Sayı:1, s.40 ve s.41.

¹²⁴ Aynı yönde bkz. Akgün, **a.g.m.**, s.565.

Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin gerek kredi kuruluşu aracılığı ile gerekse de bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedildiği hallerde, uygulamada genellikle öneri ve kabul arasına uzun bir zaman dilimi girmemekte; kredi kuruluşu, teklifnamenin doldurularak kendisine verilmesi suretiyle yapılan sigorta sözleşmesi kurmaya ilişkin öneriyi, kredi alanın teklifnamedeki sorulara verdiği yanıtlara göre, eş zamanlı olarak kabul veya reddetmektedir¹²⁵. Ancak yine de, krediyeye bağlı hayat sigortası teklifnamesinde yer alan ve riziko şahsının yaşı ve sağlık durumu ile ilgili sorulara verilen yanıtlar doğrultusunda, teklifnamenin hemen kabul edilmeyip incelenmek üzere sigorta şirketinin risk değerlendirme birimine gönderilmesi de ihtimal dâhilindedir. Bu ihtimalde TTK m.1405'teki süre önem kazanacak ve teklifnamenin düzenlendiği tarihten itibaren 30 gün içinde reddedilmemesi halinde krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesi kurulmuş olacaktır¹²⁶.

Sigortacılık Kanunu'nda yer alan ve 30 günlük sürenin teklifnamenin ulaşmasından itibaren işlemeye başlayacağına ilişkin hükmün TTK m.1405'tekine kıyasla daha isabetli olduğu hakkında bkz. Ünan, Samim, Türk Ticarek Kanunu Taslağı'nın "Sigorta Hukuku" Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler, **Sigorta Hukuku Dergisi**, Yıl:2005, Özel Sayı:1, s.115; Şeker Öğüz / Sevinç Kuyucu, **Sigorta Hukuku**, s.5. TTK m.1405'te yer alan 30 günlük sürenin uzun olduğu ve himaye elde etmek isteyen sigorta ettireni uzun süre korumasız bıraktığı hakkında bkz. Omağ, Merih Kemal, Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Sigorta Hukukuna İlişkin 6. Kitabının Genel Hükümler ile Zarar Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Özet Değerlendirilmesi, **Sigorta Hukuku Dergisi**, Özel Sayı, Yıl:2005, s.30

¹²⁵ Bunun temelinde ise krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde, geleneksel hayat sigortalarında olduğunun aksine doktor muayenesi gibi prosedürlerin – çok yüksek meblağlı kredileri teminat altına almak için yapılanlar hariç olmak üzere- gündeme gelmemesi bulunmaktadır. Bkz. Schacht, **a.g.e.**, s.33

¹²⁶ Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu'nda, sigortacının susmasına kabul sonucu bağlayan herhangi bir hüküm bulunmama ile birlikte, böyle bir düzenlemeye Motorlu Taşıtlar Sorumluluk Sigortasına İlişkin Kanun'da (*Gesetz über die Pflichtversicherung für Kraftfahrzeughalter, kısaca: PflVG*) yer verilmiştir. Bu düzenlemede ise, sözleşmenin kurulması bakımından esas alınan iki haftalık süre, TTK m.1405'tekinin aksine, teklifnamenin düzenlenme tarihinden değil ulaşma tarihinden itibaren ("...innerhalb einer Frist von zwei Wochen vom Eingang des Antrags an schriftlich...") işlemeye başlamaktadır (PflVG §5 Abs.3). Şenocak / Wandt, **Vergleich zum deutschen Recht**, s.164.

1405. maddenin uygulanmasına ilişkin örnek bir karar için bkz. *11. HD., E. 2001/1626 K. 2001/3551 T. 24.04.2001*: "Mahkemece, iddia, savunma, bilirkişi raporu ve tüm dosya kapsamından Genel Şartlar C.1 maddesi uyarınca, 09.04.1999 davacı başvurusunun davalı tarafından kabulü için 30 günlük süre var iken rizikonun 04.05.1999 tarihinde gerçekleştiği henüz sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce ölümün olduğu, sözleşmenin varlığı bir an kabul edilse bile prim 04.05.1999 gün ve 05.05.1999 valör ile yatırıldığı, oysa, ölümün 04.05.1999'da gerçekleştiği, primin ödenmesinden önce rizikonun doğduğu, her iki halde de sigorta sözleşmesinin kurulmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir..... Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı, davacı vekilinin bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA, 3.240.000.- lira temyiz ilam harcından peşin harcin mahsubu ile temyiz edenden alınmasına, 24.04.2001 tarihinde oybirliğiyle karar verildi." Karar için bkz. (Çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2001-1626-k-2001-3551-t-24-04-2001>, 1.07.2018.

C. Mesafeli sözleşme şeklinde yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin kurulma anı

6502 sayılı TKHK m.48 uyarınca, mesafeli sözleşme, “satıcı veya sağlayıcı ile tüketicinin eş zamanlı fiziksel varlığı olmaksızın, mal veya hizmetlerin uzaktan pazarlanmasına yönelik olarak oluşturulmuş bir sistem çerçevesinde, taraflar arasında sözleşmenin kurulduğu ana kadar ve kurulduğu an da dâhil olmak üzere uzaktan iletişim araçlarının kullanılması suretiyle kurulan sözleşme” olarak tanımlanmaktadır. Mesafeli sözleşme şeklinde kurulan sigorta sözleşmesinin kurulma anının tespit edilebilmesi için, öncelikle sözleşmenin hazırlar arasında mı hazır olmayanlar arasında mı yapıldığı belirlenmelidir. Bu ise, “uzaktan iletişim aracı”nın kapsamının belirlenmesini gerekli kılmaktadır. Sigortacılık hizmetlerinin de uygulama alanı içinde bulunduğu “Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği”nin “tanımlar” başlığı altında, “uzaktan iletişim aracı”, “mektup, katalog, telefon, faks, radyo, televizyon, elektronik posta mesajı, kısa mesaj, internet, ATM gibi fiziksel olarak karşı karşıya gelinmeksizin sözleşme kurulmasına imkân veren her türlü araç veya ortam” olarak ifade edilmiştir¹²⁷ (FHMSY m.4/1(f)). Buna göre, uygulamada sigorta sözleşmesinin hazırlar arasında mı yoksa hazır olmayanlar arasında mı kurulduğu, tercih edilen uzaktan iletişim aracının türüne göre farklılık gösterebilecektir. Daha önce de ifade edildiği üzere, ülkemizde krediye bağlı hayat sigortası genellikle kredi sözleşmesinin akdi sırasında ve sigorta acentesi sıfatını haiz kredi kuruluşu aracılığı ile yapılmakta ise de uygulamada nadiren de olsa, telefon ile veya sigorta şirketlerinin web sayfaları üzerinden online olarak da kurulduğu görülmektedir. Online olarak kurulan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, sigorta teminatı almak isteyen kişiye, kimlik bilgileri, yaşı, sağlık durumu, primin belirlenmesine esas teşkil etmek üzere teminat altına alınacak borcun miktarı ve kredinin alındığı banka ile ilgili olanlar başta olmak üzere kredi sözleşmesi ile ilgili pek çok sorunun bulunduğu bir soru listesi “online” olarak sunulmakta, listedeki sorulara verilen yanıtlar gözetilerek belirlenen ödeme planına göre teminat almak isteyen kişinin internet üzerinden yapacağı ödeme ile krediye bağlı hayat sigortası

¹²⁷ Aynı tanıma, 27.11.2014 tarihli Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği m.4/1(h)’de de yer verilmiştir.

sözleşmesi yapılabilmektedir¹²⁸. Bu halde, önerinin yapıldığı anda sigortacı tarafından öğrenilmesinin mümkün olmadığı ve aralarında interaktif bir görüşme bulunmadığı için online olarak yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin TBK uyarınca “hazır olmayanlar arasında sözleşme” olduğunun kabulü gerekir. Buna göre, online olarak kurulan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri TBK m.5 çerçevesinde, sigortacının onayının teminat almak isteyen kişiye ulaşması ile kurulmuş olacaktır. Uygulamada, her ne kadar sigortacı ve sigorta ettiren arasında interaktif bir görüşme söz konusu olmasa da, ödemenin yapılmasını müteakip, kişilere teklifnamenin kabulüne ilişkin otomatik bir onay maili gönderilmekte¹²⁹ ve dolayısıyla online olarak yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde teklifnamenin doldurulması, primin ödenmesi ve sigortacının kabulü safhaları iç içe geçmektedir. Bu sebeple, hazırlar arasında yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinden kurulma anı bakımından esaslı bir farklılık söz konusu olmamaktadır. Sigorta teminatı elde etmek isteyen kişinin teklifnamede yer alan ve (olası) riziko şahsının yaşı ve sağlık durumu ile ilgili sorulara verdiği yanıtlara göre sözleşmenin hiç kurulmaması veya sigortacının yapacağı inceleme neticesinde kurulması da ihtimal dâhilindedir. Riziko şahsının rizikoya etki edebilecek nitelikte bir hastalık geçmişi; kronik bir hastalığının bulunması veya bir operasyon geçirdiğinin anlaşılması halinde ilgiliye yeni sorular yöneltilmekte; verilen yanıtlar kaydedilerek ödeme safhasına geçilmesine olanak sağlanmamaktadır. Sisteme kaydedilen teklifname, sigorta şirketinin risk değerlendirme birimi tarafından incelenerek, teminat elde etmek isteyen kişiye en kısa süre içinde -genellikle- telefon ile ulaşılmakta ve kişi teklifnamenin kabul veya reddedildiği hususunda bilgilendirilmektedir. Buna göre, önerinin yapıldığı anda sigortacının öneriyi öğrenmesinin mümkün olmadığı ve öneri ile kabul arasında bir zaman diliminin girdiği bu halde de TBK m.5 anlamında hazır olmayanlar arasında sözleşmenin kurulmasına ilişkin esaslar geçerli olacaktır. Bu ihtimalde TTK m.1405'teki düzenlemenin uygulanması gündeme gelecek; teklifnamedeki soruların

---

¹²⁸ Sigorta poliçelerinin internet üzerinden satıldığı bu yöntemde sigorta ürünleri sigortacı veya acenteleri tarafından internet üzerinden müşteriye sunulmakta ve bu genellikle öneriye davet (invitatio ad offerendum) niteliğinde olmaktadır. Öneri, (olası) sigorta ettiren tarafından yapılırken, sigortacının öneriyi kabulü ise poliçenin düzenlemesi ile sağlanmaktadır. Schimikowski, **Versicherungsvertragsrecht (2014)**, I. Der Versicherungsvertrag Rn. 33.

¹²⁹ Ayrıca bkz. Schimikowski, **Versicherungsvertragsrecht (2014)**, I. Der Versicherungsvertrag Rn. 33.

yanıtlanarak sisteme kaydedilmesinden itibaren 30 gün içinde sigortacı teklifnameyi kabul veya reddetmez ise, sözleşme kurulmuş olacaktır¹³⁰. Bu nedenle, TTK m.1405'in uygulanmasına ilişkin olarak yapılan açıklamalar, mesafeli sözleşme şeklinde kurulan krediye bağlı hayat sigortalarında da geçerli olacaktır.

Ç. Kredi kuruluşunun teklifnamenin reddedildiğini bildirim yükümlülüğü

BKBSY m.12/5'te "Yenileme ve Bildirim" başlığı altında kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin kurulmasına ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre, "kredi kullananın sigortanın yapılması için verdiği teklifnamenin reddedilmesi.....halinde söz konusu işlemin gerçekleştirildiği tarihten itibaren 5 iş günü içinde kredi kuruluşu tarafından kredi kullanana bildirim yapılacaktır". Bu bildirim ne şekilde yapılacağını belirleme yetkisi Hazine ve Maliye Bakanlığı'na¹³¹ verilmiştir. Bu yetki 22/6/2015 tarihinde çıkarılan bir Genelge¹³² ile kullanılarak, bu madde uyarınca yapılacak bildirim usul ve esaslarını tespit etmiştir. Genelgenin 5. maddesi uyarınca "BKBSY m.12/5. maddesi kapsamında kredi kuruluşunun gerçekleştirilmesi gereken bildirimlerin bilgi formunda belirtilen yöntem kullanılarak bir kez yapılması yeterli olacaktır". Bilgilendirme formunun hazırlanmasına ilişkin diğer esaslara ise Genelgenin 2.

---

¹³⁰ İnternette otomatik olarak oluşturulan iradelerin gerçek anlamda irade olup olmadığı hususu öğretilerde tartışmalıdır. Bunların gerçek anlamda irade beyanı olmadığını savunan görüşün temelinde ise, irade beyanının ancak gerçek bir kişi tarafından oluşturulmasının mümkün olması bulunmaktadır. Diğer taraftan, sistemde üretilen sonucun da neticede bunu yaratan bir gerçek kişinin eseri olduğundan hareketle, bunların da gerçek anlamda irade beyanı olduğu ağırlıklı şekilde kabul edilmektedir. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.137.

¹³¹ 9.7.2018 tarihli ve 703 sayılı "Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"nin 13. maddesi ile 13/12/1983 tarih ve 178 sayılı Maliye Bakanlığının teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname yürürlükten kaldırılmıştır. 10.7.2018 tarih ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin, Hazine ve Maliye Bakanlığının teşkilat yapısına ilişkin 217 vd.daki maddelerinden anlaşıldığı üzere, artık, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı birleştirildiği için, Yönetmelikteki "Müsteşarlık" ifadesinin "Hazine ve Maliye Bakanlığı" şeklinde anlaşılması gereklidir.

¹³² Bu Genelgeyi takiben 25/11/2015 tarihinde "2015/20 sayılı Bireysel Krediler ile Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği'nin Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Hakkında Genelge'de Değişiklik Yapılması Hakkında 2015/44 sayılı Genelge" çıkarılarak, 2015/20 sayılı Genelge'nin bazı hükümleri değiştirilmiş ve yeni hükümler eklenmiştir.

maddesinde yer verilmiştir¹³³. Genelgede belirtilen esaslara uygun olarak hazırlanan bilgilendirme formu iki örnek olarak düzenlenerek kredi kullanan tarafından imzalanacak ve imzalı formun bir örneği kredi kullanana verilecektir. Tarafların “fiziki olarak karşı karşıya gelmesinin mümkün olmadığı” veya “taraflar fiziki olarak karşı karşıya gelmiş olsa dahi, formun tesliminin elektronik ortamda yapılmasının kararlaştırılması veya işin mahiyetinin gerektirdiği” hallerde istisnai şekilde bilgi formunun imza karşılığı verilmesi şartı aranmayacaktır. Bununla birlikte, kısa mesaj gibi yöntemlerle akdedilen kredi sözleşmelerinin genellikle çok düşük tutarlara tekabül etmekte ve bu tür düşük meblağlı kredi sözleşmelerinde krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi teminatına ihtiyaç duyulmamaktadır¹³⁴. Genelgede yer alan “kişilerin fiziki olarak karşı karşıya gelmesinin söz konusu olmadığı bu istisnai durum, kanaatimizce, kredi sözleşmesinin hazır olmayanlar arasında akdedildiği¹³⁵ durumlardan ziyade, kredi sözleşmesinin akdedilmesi ile eş zamanlı sunulan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi teklifnamesinde yer alan ve kredi kullanan sağlık durumu ve yaşı ile ilgili sorulara verilen yanıtlar nedeniyle teklifnamenin sigorta şirketinin risk değerlendirme birimi tarafından ayrıntılı şekilde incelenmesinin gerektiği; bu nedenle de teklifnamenin sigorta aracıları kredi kuruluşu tarafından eş zamanlı şekilde kabulünün mümkün olmadığı ihtimallerde gündeme gelecektir.

Maddenin lafzından anlaşıldığı üzere, 5 günlük bildirim süresinin başlangıcında esas alınacak olan “söz konusu işlemin gerçekleştirildiği tarih”, sigorta teklif formunun düzenlenme anını değil; sigorta teklif formunun kredi kuruluşu (veya acentesi olduğu sigorta şirketi) tarafından incelenmesini müteakip reddedilmesi anını ifade etmektedir. Bununla birlikte, kanaatimizce, BKBSY m.12/5, TTK m.1405’te yer alan ve teklifnamenin verilmesinden itibaren 30 gün içinde reddedilmemesine zımni kabul sonucunu bağlayan hüküm ile birlikte uygulanmalı; bilhassa normlar hiyerarşisi prensibi de gözetildiğinde, 5 günlük bildirim süresinin hesaplanması esnasında TTK m.1405’teki sözleşmenin kurulmasına ilişkin 30 günlük zımni kabul süresinin aşılıp

---

¹³³ Buna göre bilgilendirme formu, Genelgeye ek olarak sunulan “bilgi formu örnek şablonunda” yer alan asgari bilgileri içerecek şekilde ve en az 12 punto kullanılarak hazırlanacaktır.

¹³⁴ Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin yüksek tutarlı ve uzun süreli kredi sözleşmelerinde rizikonun azaltılmasına hizmet ettiği hakkında bkz. Schacht, **a.g.e.**, s.15.

¹³⁵ Sms vs. yöntemler ile kredi kullanılması.

aşılmadığına dikkat edilmelidir¹³⁶. Buna göre, teklifnamenin düzenlenmesinden sonra işleyecek 30 günlük süre dolmuş ise, BKBSY m.12/5'teki hükmün, sigorta acentesi sıfatı ile hareket eden kredi kuruluşuna teklifnamenin reddi hususunda bildirimde bulunmak için fazladan 5 iş günü daha kazandırmayacağı; teklifnamenin düzenlenme tarihinden itibaren 30 gün geçmiş ve bu süre içinde teklifnamenin reddedildiği hususunda herhangi bir bildirim yapılmamış ise, 30 günlük sürenin dolmasından sonra yapılan bildirim, sözleşmenin kurulmasını engellemeyeceği kabul edilmelidir. Diğer taraftan, BKBSY m.12/5 uyarınca yapılan bildirim, TTK m.1405'teki hükmün mevcudiyeti karşısında, kanaatimizce, sözleşmenin kurulmasını engellemekten ziyade, ispat kolaylığı sağlamak; sigorta hukukuna ilişkin yeterli teknik bilgiye sahip olmayan kredi kuruluşu çalışanlarının olası hatalı uygulamalarına karşı kredi kullanıma korumak ve özellikle de tüketiciyi koruma politikasının bir parçası olarak "tüketicinin etkin şekilde bilgilendirilmesi" amaçlarına hizmet etmektedir. Zira sigorta sözleşmesinin kurulmasının engellenmesi bakımından etkili olan bildirim asıl olarak TTK m.1405'te düzenlenmiştir ve BKBSY m.12/5'teki düzenlemenin aksine herhangi bir şekil şartına tâbi değildir. Bu nedenle sigortacı / kredi kuruluşu, teklifname tarihinden itibaren 30 gün içinde kredi borçlusuna teklifnamenin reddedildiği hususunda "herhangi bir şekilde" bilgi veriyse, BKBSY m.12/5 uyarınca "teklifnamenin reddinden sonra" yapılacak bildirim, "teklifnamenin düzenlenme"sinden itibaren işleyecek 30 günlük sürenin dolmasından sonraki döneme denk gelse dahi, sözleşmenin kurulmayacağı sonucuna ulaşılmalıdır.

BKBSY m.12/5'teki bu hüküm ile ilgili olarak vurgulanması gereken bir diğer husus, bildirim yükümlüsünün krediye bağlı hayat sigortasının tarafı olan sigorta şirketi değil, sigorta sözleşmesini şirketin acentesi sıfatıyla akdeden kredi kuruluşu olmasıdır¹³⁷. Buna göre, bu bildirim yükümlülüğü sadece kredi kuruluşu aracılığı ile

---

¹³⁶ Ayrıca TTK m.1405 ve BKBSY m.12/5'teki sürelerin hesaplanması esnasında, BKBSY'deki 5 günlük sürenin, TTK'dakinden farklı şekilde "iş günü" esas alınarak hesaplanacağına dikkat çekilmelidir.

BKBSY m.12/5'teki bu düzenlemenin, TTK m.1405 ile uyumlu olmadığı; eğer sigortacının, sözleşme önerisini reddetmek istiyorsa bunu 30 gün içinde bildirmediği takdirde "zaten" sözleşme ile bağlı hale geleceği hakkında bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.84. Ayrıca bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.3**, s.244-245.

¹³⁷ Bununla birlikte, teklifnamenin reddinin sözleşmenin kurulması safhasının bir parçası olması karşısında, sözleşme akdetmeye yetkili acente sıfatını haiz kredi kuruluşu BKBSY m.12/5'te açık bir hükme yer verilmemiş olsa dahi, teklifnamenin reddi hususunda evleviyetle yetkili olacaktır.

akdedilen krediye bağılı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından söz konusudur. Krediye bağılı hayat sigortası sözleşmelerinde bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin ihtilaflar, çoğunlukla sigorta hukuku konusunda teknik bilgi sahibi olmayan kredi kuruluşu aracılılığı akdedilen sigorta sözleşmelerinde gündeme gelmektedir. Ancak, bu durum bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedilen krediye bağılı hayat sigortası sözleşmelerinde (sigorta şirketi tarafından yapılacak) böyle bir bildirim yükümlülüğüne yer verilmeyerek uygulama farklılığı yaratılmasını haklı göstermemektedir. Bunun yanısıra, kanaatimizce BKBSY m.12/5 hükmü, kredi kuruluşu aracılığı ile krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesi akdeden tüketiciye önemli ve işlevsel bir koruma da sağlamış değildir. Sürenin 5 güne indirilmesi isabetli gibi görünse de, söz konusu bildirim süresi teklifnamenin reddedildiği tarihten itibaren işlemeye başlayacağı için, sigortacı teklifnamenin reddi işlemi dilediği kadar (TTK m.1405'teki 30 günlük süreyi aşmamak kaydıyla) geciktirerek sigorta sözleşmesinin yapılmasını da keyfi şekilde erteleyebilecektir.

Kredi kuruluşunun, kredi borçlusunun verdiği teklifnameyi, krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesinde riziko şahsı için belirlenen yaş sınırının üzerinde olunması gibi sebeplerle reddettiği hallerde, uygulamada, çok defa sözleşmenin kurulmadığına ilişkin seçenek işaretlenerek, imza karşılığında bilgilendirme formu kredi kullanana aynı anda teslim edilmektedir. Bu nedenle BKBSY m.12/5'in uygulanması gündeme gelmeyecektir¹³⁸. TTK m.1405 ve BKBSY m.12/5'teki süreler, kredi sözleşmesinin akdi sırasında sunulan krediye bağılı hayat sigortası teklifnamesindeki sorulara verilen yanıtlar doğrultusunda, teklifnamenin hemen kabul edilmeyip risk değerlendirmesi yapılmak üzere bekletildiği veya sözleşmenin taraflarının hazır bulunmadığı hallerde anlam kazanacaktır.

Kanaatimizce maddede açıkça zikredilmese de sigorta sözleşmesinin tarafı olan sigorta şirketi de teklifnamenin reddedildiği hususunda bildirimde bulunma hususunda evleviyetle yetkili olacak, ancak "yükümlü" olmayacaktır.

¹³⁸ Bununla birlikte, her ne kadar fiziki olarak hazır olan taraflar arasında kurulan sözleşmelerde, (teklifnamenin aynı zamanda reddedildiği hallerde) daha pratik olduğu için genellikle teklifnamenin reddedildiğine ilişkin bilgi formu kredi kullanana basılı olarak ve imza karşılığı verilecekse de, teorik olarak taraflarca tercih edilmesi halinde formun tesliminin elektronik ortamda yapılmasının da mümkün olduğu düzenlenmiştir (2015/20 s. Genelge, m.5). Bu ihtimal bakımından da BKBSY m.12/5 ve TTK m.1405'teki süreler anlam kazanacaktır.

D. Krediye bağı hayat sigortası yapma özgürlüğü

1. Sözleşme yapma özgürlüğü açısından değerlendirme

Kişilerin sözleşme yapma özgürlüğü, kanun ile sınırlandırılabilir¹³⁹. Krediye bağı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından, sözleşme akdetmeyi zorunlu hale getiren bir yasal düzenleme bulunmadığı halde, uygulamada, kredi sözleşmesi genel şartlarında “kredi kuruluşuna herhangi bir sınırlama olmaksızın kredi alacağını tamamen veya kısmen teminatlandırma” hakkı veren ve kredi alacağı için zaten ipotek veya kefil ile yeterli şekilde teminat sağlandığı halde ayrıca krediye bağı hayat sigortası sözleşmesinin akdedilmesini zorunlu tutan kayıtlara yer verildiği görülmektedir. Bilhassa TKHK'nın yürürlüğe girmesinden önceki dönemde çok sayıda ihtilafın ortaya çıkmasına sebebiyet veren bu tür kayıtların geçerli olup olmadığının değerlendirilmesi oldukça önemlidir¹⁴⁰. Bu tür uygulamalara tepki olarak TKHK m.29'da krediye bağı hayat sigortalarını da kapsayan özel bir düzenlemeye yer verilerek, “tüketicinin yazılı açık talebi olmaksızın kredi ile ilgili sigortanın yaptırılmayacağı” hüküm altına alınmıştır. Aşağıda öncelikle, “tüketicinin açık talebi” kavramı açıklanacak; daha sonra, kredi borçlusunu, krediye bağı hayat sigortası sözleşmesi akdetmekle yükümlü tutan uygulamalar sigorta genel şartlarının içerik denetimine ilişkin esaslar ve bu tür uygulamaların kredi borçlusunun iradesine etkisi bakımından incelenecektir.

a. Krediye bağı hayat sigortasının yapılmasında “tüketicinin açık talebi”

TKHK m.29'da krediye bağı hayat sigortalarını da kapsayan özel bir düzenlemeye yer verilerek, “tüketicinin yazılı açık talebi olmaksızın kredi ile ilgili sigortanın yaptırılmayacağı¹⁴¹” hüküm altına alınmıştır. Daha önce de ifade edildiği

---

¹³⁹ Kocayusufoşpaşaoğlu / Serozan / Hatemi / Arpacı, **a.g.e.**, s.505 vd.daki açıklamalar; Tercier / Pichonnaz / Develioğlu, **a.g.e.**, s.163 vd.

¹⁴⁰ BKBSY ve 6502 sayılı TKHK'da “tüketicinin açık talebi olmaksızın sigorta sözleşmesi yapılması”nın mümkün olmadığının açıkça hüküm altına alınmasından sonraki dönemde kredi sözleşmesi genel şartlarında krediye bağı hayat sigortası sözleşmesi akdetme zorunluluğuna ilişkin sözleşme şartlarına yer verilmesi yönündeki uygulama büyük ölçüde terk edilmiş olduğuna dikkat çekilmelidir.

¹⁴¹ TKHK m.29'un “tüketicinin talebi olmaksızın sigorta yaptırılmayacağı” şeklindeki lafzı sigorta hukuku terminolojisi ile uyumlu değildir. Maddede hüküm altına alınmak istenen “tüketicinin talebi olmaksızın sigorta sözleşmesi yapılamayacağı”dır.

üzere, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri uygulamada farklı şekillerde akdedilmektedir. Buna göre, sigorta sözleşmesinin bizzat kredi borçlusu tarafından (kredi kuruluşu ile veya bağımsız bir sigorta şirketi ile) veya kredi borçlusu sigortalı gösterilmek suretiyle kredi kuruluşu tarafından yapılması imkân dâhilindedir. TKHK m.29'un "tüketicinin talebi olmaksızın sigorta yaptırılmayacağı" şeklindeki lafzından, hükmün "kredi kuruluşu tarafından" kredi borçlusu hesabına "yaptırılacak" krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesini düzenlediği sonucuna ulaşılmaktadır. Ülkemizde, "kredi kuruluşları aracılığı ile yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde", "sigorta yaptırılmasının kredi verilmesinin bir şartı olarak gösterilmesi; kredi borçlusuna krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdedeceği sigorta şirketini seçme hususunda inisiyatif tanınmaması ve bu şekilde akdetmek istemediği bir sigorta sözleşmesi için sigorta primi ödemek zorunda bırakılması", uygulamada en sık rastlanılan sorunlar arasında yer almaktadır. TKHK m.29'da yer verilen bu düzenleme, madde gerekçesinde¹⁴², "uygulamada bankalar tarafından kredi verilmesinin, yapılması isteğe bağlı sigortaların yapılması şartına bağlanması; bu sigortaların tüketicilere ek maliyetler getirmesi ve bu sigortayı yaptırmak isteyen tüketicilerin başka bir sigorta kuruluşunu tercih etmesinin engellenmesi" amacı ile açıklanmaktadır. Kredi kuruluşu tarafından sunulan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, sözleşmenin kredi kuruluşu tarafından veya kredi kuruluşu aracılığı ile kredi borçlusu tarafından akdedilmesi fark etmeksizin, sigorta primleri kredi borçlusuna ödetilmektedir. Bu nedenle, kredi borçlusunun "ekonomik çıkarlarının

---

BKBSY'nin ilk taslağında normlar hiyerarşisine aykırı surette, TKHK m.29 ve m.38'deki hükümlerden farklı olarak, "kredi kuruluşlarının zorunlu sigortalara ek olarak kullandıkları kredilerin konusuna göre, isteğe bağlı sigortaların yapılmasını isteyebilir" şeklinde bir düzenlemeye yer verildiği; ancak netice olarak, TKHK m.29 ve m.38'deki bu hükmün isabetsiz olduğu hakkında bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.69.

¹⁴² Aynı hususu konut finansmanı sözleşmeleri bakımından düzenleyen TKHK m.38'e ait gerekçede de, 29. maddenin gerekçesindeki ifadelerle aynen yer verilmiştir. TKHK m.29'a ilişkin gerekçe şu şekildedir: "Bu maddede Tüketicinin açık talebi olmaksızın sigorta yaptırılmayacağı, zorunlu sigortalarda veya tüketicinin sigorta yaptırmak istemesi halinde ise istediği sigorta şirketi ile imzaladığı poliçenin kredi veren tarafından kabul edileceği öngörülmüştür.

Uygulamada, bankalar tarafından kredi verilmesi, yapılması isteğe bağlı sigortaların yapılması şartına bağlanmakta, bu sigortaları yaptırmayan tüketicilere bankalar tarafından kredi kullandırılmamaktadır. Ayrıca bu sigortalar, tüketiciler için ek maliyetler getirmekte ve bu sigortayı yaptırmak isteyen tüketicilerin başka bir sigorta kuruluşunu tercih etmesi engellenmektedir. Bu durumda tüketicinin ekonomik çıkarları zedelenmektedir. Bu nedenle, tüketicinin açık talebi olmaksızın kredi ile ilgili sigorta yaptırılmayacağı, zorunlu sigortalarda veya tüketicinin sigorta yaptırmak istemesi halinde, istediği sigorta şirketi ile imzaladığı poliçenin kredi veren tarafından kabul edilmek zorunda olduğuna ilişkin düzenleme yapma ihtiyacı doğmuştur."

zedelenmesi ve kredi borçlusuna ek maliyetler getirilmesi” ile ilgili olarak, sigorta primlerinin ödenmesi bakımından değerlendirildiğinde, kredi verenin sigorta ettiren olduğu krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi ile, kredi verenin aracılık ettiği krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri arasında esasen bir farklılığın bulunmadığı belirtilmelidir. TKHK m.29’un lafzından kredi kuruluşu “aracılığı” ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde “tüketicinin talepte bulunması” şartının aranacağı açıkça anlaşılammakta ise de, hükmün gerekçesinin neredeyse kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri ile buna ilişkin uygulamada mevcut olan sorunlar esas alınarak kaleme alındığı sonucuna varılmaktadır. Bu nedenle, uygulamada krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi sözleşmesinin tarafı olan kredi kuruluşu ile akdedilmesinin “kural”, kredi kuruluşu tarafından kredi borçlusu riziko şahsı gösterilerek akdedilmesinin “istisna” haline gelmiş olmasının yanısıra TKHK m.29’da “sigorta sözleşmesi akdetme ve sözleşmenin tarafını seçme özgürlüğü”nin sadece kredi kuruluşu tarafından akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri ile sınırlandırmanın anlamsızlığı göz önünde bulundurulduğunda, hükmün lafzı ile amacının bağdaştırılmasının mümkün olmadığı ve örtülü bir kanun boşluğunun bulunduğu kabul edilmeli¹⁴³ ve bu boşluk, hükmün gerekçesinde ifade edilen amaç gözetilerek doldurulmalıdır¹⁴⁴.

¹⁴³ Oğuzman / Barlas, **Medeni Hukuk – Giriş-**, s.104; Kırca, Çiğdem, “Örtülü (Gizli) Boşluk ve Bu Boşluğun Doldurulması Yöntemi Olarak Amaca Uygun Sınırlama (Teleologische Reduktion)”, **AÜHFD**, Yıl:2001, C.50, Sa.1, s.98; Dural / Sarı, **Temel Kavramlar**, s.137.

Bkz. Kabukçuoğlu Özer, **Hayat Sigortası**, s.123: Açıklanan bu gerekçe ile, Yazarın, “kanunun önce lafzı ile sonra da ruhuyla mer’i olup, lafzın açık olduğu yerde ruha bakılmayacağı; bu nedenle de maddenin, gerekçede ifade edildiği şekliyle değil, yazıldığı şekliyle uygulanacağı” yönündeki görüşünü isabetli bulmamaktayız. Bir konuda kanun boşluğunun bulunmasının sonuçlar MK m.1’de hüküm altına alınmış olup, bu halde hâkim öncelikle o konuda uygulanabilir bir örf adet hukukunun bulunup bulunmadığını araştırarak; kanun boşluğunu bu şekilde doldurulmasının mümkün olmaması ihtimalinde ise kendisi bir hukuk kuralı yaratarak bu kural çerçevesinde karar verecektir. Kanun koyucu gibi hareket etmekle yükümlü olan hâkim, tarafların karşılıklı menfaatlerini tespit edecek, bunları adalet duygusu içinde tartmak suretiyle ihtiyaçları karşılayacak ve gerek mevcut hukuk düzeni gerekse de hukuki güvenlikle bağdaşacak bir kural bulacaktır. Bunun için ise kıyas yolu ile uygulanabilecek başka bir kanun hükmünün de bulunmadığı hallerde çok defa kanunun ruhundan faydalanarak boşluğu dolduracaktır. Bkz. Oğuzman / Barlas, **Medeni Hukuk Giriş**, s.106-107 ve s.118 vd.; Dural / Sarı, **Temel Kavramlar**, s.139.

¹⁴⁴ Bu hususta bkz. Süzal, **a.g.m.**, s. 113 ve s.115. Yazar, TKHK m. 29 ve m. 38 hükümlerinin kredi ile bağlantılı sigorta sözleşmesi yapılmasının zorunlu tutulup tutulamayacağına ilişkin bir düzenleme getirip getirmediği cevabını vermenin çok kolay olmadığını; TKHK m.29 ve m.38’deki düzenlemelerin yanısıra BKBSY’deki düzenlemelerin de incelenmesinin gerektiğini; BKBSY m.13/1’de yer alan “talep edilen teminat ve süre şartlarını sağlayan” ifadesinden yola çıkarak, kredi kuruluşunun sigorta sözleşmesi akdetme zorunluluğu öngörebileceğini; TKHK m. 29 ve m. 38 hükümleri doğrultusunda yazılı veya kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla kredi ile ilgili sigorta sözleşmesini ‘banka aracılığıyla’

TKHK m.29’da düzenlenen talep şartı ile ilgili olarak ayrıca, TTK m.1490’daki düzenleme ile getirilen esasların gözden geçirilmesi gerekir¹⁴⁵. Kredi verenin sigorta ettiren sıfatıyla krediye bağlı hayat sigortası yaptırdığı hallerde üçüncü şahsın ölümü ihtimaline karşı hayat sigortası söz konusu olduğundan, TTK m.1490 uyarınca kredi borçlusunun (riziko şahsının) hayatının devamında lehtar kredi kuruluşunun menfaatinin bulunmasının yanı sıra ayrıca sigorta bedelinin cenaze masraflarını aşması ihtimalinde kredi borçlusunun “yazılı” rızası da aranacaktır. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin genellikle yüksek meblağlı kredileri teminat altına almak üzere akdedildiği gözetildiğinde, kredi borcu ile uyumlu olarak belirlenen sigorta bedelinin (TKHK m.12, m.38 ve BKBSY m.10) hemen hemen her somut olayda cenaze masrafından fazla olacağı ve dolayısıyla da kredi borçlusunun rızasının aranacağı açıktır. Diğer bir ifade ile, kredi kuruluşu tarafından hayatı krediye bağlı hayat sigortasına konu edilen kredi borçlusu aslında TTK m.1490’daki korumadan faydalanmakta ve maddede yer verilen “rıza” şartı ile hayatının bilgisi olmaksızın / iradesine aykırı surette sigorta sözleşmesine konu edilmesi ihtimalinin bertarafı ile birlikte, tüketici, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin (iradesi dışında) getirdiği ek maliyetlere karşı da dolaylı olarak korunmuş olmaktadır. Bu açıklamalar doğrultusunda, m.1490’taki düzenleme, TKHK m.29’daki “talep” şartını, kredi

---

kurmak için açık talepte bulunmuş olmasının aranacağını; ancak SK m.32/5 uyarınca, sigorta şirketini seçme hakkını sınırlandıramayacağını ifade etmektedir. Ayrıca bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.66 vd.

TKHK m.29’un isabetli bir düzenleme olmadığı yönündeki görüşümüz saklı kalmak üzere, hükmün lafzı ve gerekçesinde yer alan açıklamalar çerçevesinde, sözleşmenin karşı tarafının tüketici olduğu hallerde, kredi kuruluşunun, kredi sözleşmesi akdini, “kredi kuruluşu tarafından kredi borçlusunun hayatı üzerine sigorta yapılması veya kendisinin acentesi olduğu sigorta şirketi ile kredi borçlusunun sigorta sözleşmesi yapması” şartına bağlı tutmasının mümkün olmadığı kanaatindeyiz. Diğer bir ifade ile, kanaatimizce TKHK m.29 ile yasaklanan, sadece “kredi kuruluşu aracılığı ile sigorta sözleşmesi akdinin” değil, “kredi kuruluşu tarafından *sunulan* sigorta sözleşmesi”nin zorunlu tutulmasıdır. Bununla birlikte, bağımsız sigorta şirketleri ile akdedilen ve akdedilmesi için tüketicinin açık talebine gerek bulunmayan kredi hayat sigortalarının BKBSY’nin uygulama alanı dışında olduğu; bu nedenle, m.13/1’de yer verilen “talep edilen teminat ve süre şartlarını sağlayan” ifadesinin Yönetmelik’in uygulama alanında bulunan “zorunlu sigortalar” ile sınırlı olarak anlam ifade edeceği vurgulanmalıdır.¹⁴⁵ Ancak, uygulamada bankalar aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde daha yüksek satış komisyonu alındığı için genellikle teklif bedeli daha yüksek olmaktadır. Diğer taraftan, kredi kuruluşunun aracılık ettiği krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, kredi borçlusu sigorta ettiren sıfatına sahip olduğu için, sigorta primlerini ödeme yükümlülüğünün onun üzerinde olduğu hususunda şüphe bulunmamaktadır. Kredi verenin sigorta ettiren sıfatıyla krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesini akdettiği hallerde ise sigorta primlerinin yükümlüsü her ne kadar kredi veren ise de, uygulamada kredi veren tarafından sigorta şirketine önceden ödenen primler, daha sonra taksitler halinde kredi borcuna yansıtılmakta ve nihai olarak da kredi borçlusu tarafından ödenmektedir. Bkz. Pällmann, **a.g.e.**, s.12 ve s.91; Davis / Etter / Blythe / Wayne / Freund, **a.g.m.**, s.720.

kuruluşu tarafından kredi borçlusunu riziko şahsı gösterilerek akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından gereksiz hale getirmektedir¹⁴⁶. Ancak, kanaatimizce, farklı amaca hizmet eden¹⁴⁷ bu iki düzenleme arasında bir çatışma ve yarışmadan bahsetmek söz konusu olmamalıdır¹⁴⁸. Kaldı ki, her ne kadar TKHK’da “yazılı talep”, TTK’da ise “yazılı rıza” ifadeleri kullanılmış ise de, kredi borçlusunun m.1490 çerçevesinde hayatının kredi kuruluşu tarafından sigorta sözleşmesine konu edilmesi için vereceği rızanın, TKHK m.29 anlamında “yazılı talep” şartını da evleviyetle sağlayacağından şüphe duymamak gerekir. Hatta kanaatimizce bu hüküm, kredi kuruluşlarının krediye bağlı hayat sigortası yapılmasını kredi sözleşmesinin bir şartı haline getirmeye yönelik uygulamalarına karşı getirilmiş ve amacını aşan bir “tepki düzenlemesi” niteliğindedir ve maddede hüküm altına alınmak istenen, krediye bağlı hayat sigortası yapılması için kredi borçlusunun “talepte” bulunması gereğinden ziyade, kredi borçlusunun “özgür iradesi ile şekillenmiş rızası” olmaksızın kredi kuruluşlarınca krediye bağlı hayat sigortası akdetmeye ve prim ödemeye zorlanamayacağıdır. Dolayısıyla da, TTK m.1490 ve TKHK m.29’un aynı hususu farklı amaçlar ile düzenleyen ve çatışma halinde olmayan hükümler olduğunun kabulü isabetli olacak ve uygulamada kredi borçlusunun krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdedilmesine “rıza” verdiğini veya krediye bağlı hayat sigortası

---

¹⁴⁶ TKHK m.29’da yer alan bu düzenlemenin, sadece bankanın kredi borçlusunu riziko şahsı göstererek hayatları üzerine akdettiği grup hayat veya grup kaza sigortaları bakımından geçerli olacağı; bu şekilde akdedilen sigorta sözleşmelerinde ise, tüketiciden onay alınması söz konusu olduğundan TKHK m.29’da yer alan “tüketicinin istemi” şartının sağlanmış olacağı; bu bakımdan TKHK m.29 cümle 1’deki hükmün sadece tüketicinin (doğrudan kendisinin veya verdiği yetkiye istinaden onun adına bir başkası tarafından yapılacak sigortalara ilişkin olduğunun kabul edilmesi gerektiği; bu olasılıkta ise, tüketici tarafından yapılan sigorta sözleşmesinin zaten onun isteği olmaksızın sonuçlanması mümkün olmadığı için bu hükmün “gereksiz” bir düzenleme olarak nitelendirilmesi gerektiği hakkında bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.66. Ayrıca bkz. Sözel, **a.g.m.**, s.111.

¹⁴⁷ TTK m.1490’ın amacı, riziko şahsının hayatının ahlaka ve kişilik haklarına aykırı şekilde sigorta sözleşmesine konu edilememesi iken; TKHK m.29’da ise kredi borçlusunun hayatının ahlaka ve kişilik haklarına ayırı şekilde sigorta sözleşmesine konu edilmesinin önüne geçilmesinden ziyade ve kredi borçlusunun serbest iradesi söz konusu olmaksızın yapmak zorunda bırakıldığı veya kredi kuruluşu tarafından yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin getireceği mali külfetlerden tüketicinin korunmasının sağlanmasıdır. Ancak, nihai olarak, TTK m.1490 çerçevesinde alınacak yazılı rıza,TKHK m.29 ile; TKHK m.29 çerçevesindeki açık talep ise, TTK m.1490 ile güdülen amacın sağlanmasına dolaylı da olsa hizmet etmiş olacaktır.

¹⁴⁸ Bu konuda aksi görüş için bkz. Kabukçuoğlu Özer, **Hayat Sigortası**, s.119: Yazar, “TKHK’nın, TTK’ya göre hem daha özel hem de sonraki tarihli kanun olduğunu ve bu nedenle ticari ve mesleki olmayan amaçlarla kredi alan bir kişi bakımından TKHK m.19 ve m.38’in, uygulanmasının gerektiğini; hükümden kullanılan “sözleşme yaptırılmaz” ifadesi karşısında bu hükme aykırı şekilde tüketicinin açık talebi olmaksızın yaptırılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kesin hükümsüz olacağını ve sonradan verilen onay ile de geçerli hale gelmeyeceğini” ifade etmektedir.

akdedilmesini “talep” ettiğini gösteren yazılı tek bir belge ile TTK m.1490 ve TKHK m.29’daki şartlar yerine getirilmiş olacaktır¹⁴⁹.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin, uygulamada kullanılan diğer teminat yöntemlerine kıyasla çok daha ucuz ve güvenilir olduğu dikkate alındığında, TKHK’da yer alan bu kısıtlama kanaatimizce isabetli değildir¹⁵⁰. TTK m.195 uyarınca “hakim şirket” konumunda olan “kredi kuruluşlarının”, “bağlı şirketi” niteliğindeki sigorta şirketleri ile sigorta sözleşmesi akdedilmesi hususundaki baskıcı uygulamalarına karşı getirilen bir tepki düzenlemesi niteliğindeki TKHK m.29’daki bu hükmün sadece sözleşmenin karşı tarafının tüketici olduğu hallerde uygulanabilir olduğuna işaret edilmelidir. Ayrıca, kredi borçlusunun, “kredi kuruluşunun iştiraki niteliğinden olmayan” bir sigorta şirketi ile yapacağı sigorta sözleşmesi için, “kredi kuruluşundan açık ve yazılı talepte” bulunmasının¹⁵¹ anlamsız olacağı ve ayrıca gerekçedeki açıklamalar gözetildiğinde, hükümdeki bu sınırlamanın sadece “kredi kuruluşu tarafından sunulan” sigortalar ile sınırlı olduğu kanaatine varılması gerekir.

---

¹⁴⁹ Her ne kadar gerek 6502 sayılı TKHK’da gerekse de BKBSY’de krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdinin zorunlu olmadığını vurgulamak üzere, bu sigortanın ancak tüketicinin açık talebi üzerine yapılmasının mümkün olduğu hüküm altına alınmış ise de, söz konusu düzenlemelerin ihdasına kadar olan süreçteki, bu sigortanın zorunlu tutan uygulama öylesine yerleşmiştir ki, bu açık düzenlemelere rağmen, yargılamalarda, krediye bağlı hayat sigortası akdinin zorunlu olduğu hususu, bir savunma argümanı olarak, sıklıkla, taraflarca ileri sürülmektedir. Örnek bir karar için bkz. *11. HD., E. 2016/6144 K. 2016/9540 T. 13.12.2016*: “Davacı vekili, müvekkili ...'un babası...’un, davalı banka şubesinden 20/05/2011 tarihinde traktör kredisi çektiğini ve 03/03/2012 tarihinde vefat ettiğini, müvekkilinin bankaya olan borcun sigortadan karşılanmasını istediğinde, banka görevlilerinin sigorta yapılmadığı gerekçesiyle talebi reddettiğini, bankanın sigorta yaptığı halde, borcu sigortadan alıp kapatmadığı için işbu davayı açtıklarını, müvekkilinin babası traktör kredisi çektiği zaman kendisinden 787,50 TL alındığını ve makbuzda “... alınmıştır” diye belirtildiğini, bu makbuza göre davalı bankanın hayat sigortası yaptığını ve bunun primini de aldığını ancak, sigorta yapmadıysa da bankanın sorumluluğu olup, sigortanın ödemesi gereken parayı, davalı bankanın ödemesi gerektiğini, bankaların vermiş oldukları kredilerde ... sigortası yapmalarının kendi mevzuatları gereği olduğunu, davalının kredi tarihinde ve başkaları tarafından çekilen kredilerde hayat sigortası yapmadan kredi vermediğini, murisin hayat sigortası yaptırmayacağına dair yazılı bir beyanı da bulunmadığını, ...icari faiziyle davalıdan tahsilini talep ve dava etmiş, mahkemece diğer mirasçılar da davacı sıfatıyla davaya dahil edilmişler ancak, yargılamaya katılmadıkları gibi herhangi bir beyanda da bulunmamışlardır.” Karar için bkz.(çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2016-6144-k-2016-9540-t-13-12-2016> , 1.7.2018.

En uygun ve en ucuz teminat yöntemi olan sigortanın akdedilmesi bakımından zorluk çıkarılmasının yanlış bir tercih olduğu hakkında ayrıntılı ve kanaatimizce isabetli açıklama için bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.89 vd.

¹⁵⁰ Uzun zamandır ülkemizde kredi ile bağlantılı sigortaların yapılmasını zorlaştırma eğiliminin bulunduğunu; ancak bu sigortaların kredi borçlusunu borcun geri ödenememesi halinde meydana gelebilecek kötü sonuçlara karşı koruyan en etkili ve ucuz teminat yöntemi olduğu; bu nedenle zorlaştırılmasının isabetli olmadığı; aksine zorunlu kılınmasının gerektiği hakkında bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.69; Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.3**, s.238.

¹⁵¹ Veya bu başlık altında yaptığımız açıklamalar çerçevesinde “yazılı rıza”sının.

Diğer bir ifade ile kredi kuruluşunun kredi sözleşmesi akdini krediye bağlı hayat sigortası yaptırılması şartına tâbi tutmasının önünde TKHK m.29 uyarınca bir engel bulunmamakta; bu hükümde, sadece kredi kuruluşu tarafından sunulan sigortaların yapılmasına ilişkin bir yasak getirilmektedir. Bununla birlikte, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’nda tacir veya tüketici ayrımı yapılmaksızın uygulanacak bir hükme yer verildiği özellikle belirtilmelidir. “Sözleşme ile taraflarından birinin sigorta yapmaya zorunlu tutulmasının” mümkün kılındığı SK m.32/5’te kişilerin sigorta şirketini seçme hakkının sınırlandırılmayacağı ise açıkça düzenlenmiştir¹⁵². Bu hüküm doğrultusunda, ticari kredilerde, kredi kuruluşlarının kredi verilmesini –sigortanın yaptırılacağı sigorta şirketini seçme hakkı sınırlandırmaksızın- krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdedilmesi şartına tâbi tutmalarının önünde bir engel bulunmamaktadır¹⁵³.

---

¹⁵² Bu hususta açıklamalar için bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.89 vd.; Süzel, **a.g.m.**, s. 104 vd. Alman Hukukunda ise uygulamada, krediye bağlı hayat sigortacısını seçme konusunda tüketicinin genellikle nadiren inisiyatife sahip olduğunu veya tüketiciye bu konuda hiç seçim hakkı tanınmadığı; bankaların genellikle acentesi oldukları sigorta şirketleri ile birlikte çalıştıkları; ancak bu halde tüketicinin gerek sigorta gerekse de kredi genel şartlarını inceleyip kontrol edebilmesinin fiilen son derece zor olduğu; bu uygulamanın hukuki temelinde ise “bağlı sözleşmenin” mevcudiyetinin bulunduğu hakkında, bkz. Schacht, **a.g.e.**, s.16.

¹⁵³ Kredi kuruluşunun sigortacıya ilişkin haklı görülebilecek bazı koşullar öngörülmesini yasaklamanın isabetli olmadığı; kredi kuruluşunun, verdiği kredinin güvencesini oluşturacak sigortanın belli özellikleri taşıyan sigortalılara yaptırılmasını isteyebilmesinin mesela, kredi müşterisi tarafından sunulan dar teminat içeren bir sigortayı reddetmesinin mümkün olmasının gerektiği hakkında bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.67.

Ayrıca bkz. Kabukçuoğlu Özer, **Hayat Sigortası**, s.123. Yazar, TKHK m.29 ve m.38’de düzenlenmek istenen hususun sigorta sözleşmesinin kredi sözleşmesinin şartı haline getirilmesinin yasaklanması olduğunu; ancak bunun genel hukuk ilkeleri ve Anayasada düzenlenen sözleşme hürriyetinin (m.48) gereği olduğunu; söz konusu hükümlerin ise “tepki maddeleri” niteliğinde olduğunu ve mevcut duruma duyulan tepkinin tamamen hatalı düzenleme yapılmasına sebebiyet verdiği ifade etmektedir.

Kanaatimizce, TKHK m.29 ve m.38’de yer alan bu düzenlemelerin, AY m.48’deki sözleşme hürriyetine aykırılık teşkil ettiğinden bahsetmek mümkün değildir. Zira AY m.48’de her ne kadar “özel bir sınırlama sebebi” öngörülmemiş ise de gerek öğreti gerekse de Anayasa Mahkemesi kararları sözleşme özgürlüğünün kamu yararı amacı ile sınırlandırılabilmesine işaret etmektedir. Kaldı ki sigorta hukukunda, sigorta sözleşmesinin akdeilmesine ilişkin genel prensip zaten SK m.32/5’te hüküm altına alınmış olup buna göre sözleşme ile –sigorta şirketini seçme hakkına bir sınırlama getirilmeksizin- sigorta yapılmasının zorunlu tutulması mümkün olabilecektir. TKHK’da, kredi kuruluşlarına getirilen sınırlamanın temelinde ise zayıf konumdaki tüketicinin kredi kuruluşuna karşı korunması, geniş anlamda ise “kamu yararının” sağlanması bulunmaktadır. Bu açıklamalar doğrultusunda, kanaatimizce söz konusu düzenlemenin Anayasaya aykırılığından bahsedilmesi isabetli değildir. Anayasa m.48’de düzenlenen sözleşme hürriyetinin kamu yararı gerekçesi ile sınırlandırılabilmesine ilişkin ayrıntılı açıklamalar ve örnek Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Bozkurt, Tamer, Haklarında Özel Bir Sınırlandırma Nedeni Öngörülmemiş Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlandırılması Sorunsalı: Özellikle Sözleşme Hürriyeti Açısından Durum, **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl.68 S.1, Kış.2008, s.134-142. Bu hükmün, tepki düzenlemesi niteliğinde olduğu ve uygulamada amacına ulaşamadığı hakkında bkz. Süzel, **a.g.m.**, s. 117; Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.66 vd.daki açıklamalar.

b. Krediye bağı hayat sigortası sözleşmesi akdini zorunlu kılan bankacılık uygulamalarının değerlendirilmesi

(1) Genel işlem şartları denetimine ilişkin düzenlemeler bakımından

Genel işlem şartlarının “içerik denetimi”ne ilişkin olarak TBK m.25’te, tüketici- tacir ayrımı yapılmaksızın uygulanacak, genel nitelikte bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre, “Genel işlem koşullarına, dürüstlük kurallarına aykırı olarak, karşı tarafın aleyhine veya onun durumunu ağırlaştırıcı nitelikte hükümler konulamayacak”tır. Bu hüküm çerçevesinde, genel işlem şartlarının içerik denetimi bakımından ilk olarak vurgulanması gereken husus, genel işlem şartlarının içerik denetimi neticesinde hükümsüz sayılabilmesi için karşı tarafın menfaatine aykırı olmasının yeterli olmadığı; hükmün açık lafzı uyarınca, “dürüstlük kuralına ters düşecek şekilde karşı tarafın menfaatine aykırı” nitelikte bulunması gerektiğidir¹⁵⁴. Buna göre, genel şartlar arasında bulunan bazı hükümler, sözleşmenin tarafının aleyhine olsa dahi, dürüstlük kuralına ters düşen bir durum söz konusu değil ise, hükmün TBK m.25’e istinaden geçersiz sayılması mümkün olmayacaktır. TBK m.25’te düzenlenen bu esas, TBK m.2’den farklı olarak, “hakların kullanılması ve borçların ifasında” değil, “sözleşmenin kurulmasında” aranacaktır¹⁵⁵. 6502 sayılı TKHK’da ve bu Kanuna istinaden çıkarılan Haksız Şartlar Yönetmeliği’nde¹⁵⁶ de genel işlem şartlarının içerik denetimine yönelik ayrıntılı düzenlemeler bulunmaktadır. TKHK m.5/1 uyarınca, tüketici sözleşmelerindeki haksız şart kavramı, TBK m.25 ile benzer şekilde, “ tarafların sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerinde dürüstlük kuralına aykırı düşecek biçimde tüketici aleyhine dengesizliğe neden olan sözleşme şartları” olarak tanımlanmış ve TKHK m.5/2’de “tüketiciyle akdedilen sözleşmelerde yer alan haksız şartların kesin olarak hükümsüz olduğu; sözleşmenin haksız şartlar dışındaki hükümlerinin geçerliliğini koruyacağı” hüküm altına alınmıştır. HŞY’de, haksız şartın mevcudiyeti için gerekli şartlar TKHK’daki ile uyumlu şekilde

¹⁵⁴ Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.1**, kn. 514; Tercier / Pichonnaz / Develioğlu, **a.g.e.**, s.275; açıklamalar için ayrıca bkz. Aydoğdu, **a.g.e.**, s.266 vd.; Açıkgöz, Osman, **Tüketicinin Korunması Çerçevesinde Mobil Haberleşme Abonelik Sözleşmesinde Genel İşlem Koşulları**, İstanbul, 2013, s.284 vd.; Atamer, **Genel İşlem Koşulları**, s.41; Hatemi / Gökyayla, **a.g.e.**, s.65.

¹⁵⁵ Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.1**, kn. 514; Tercier / Pichonnaz / Develioğlu, **a.g.e.**, s.275. İçerik denetimi hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Atamer, **Genel İşlem Koşulları**, s.41 vd.

¹⁵⁶ Tüketici Sözleşmelerine Haksız Şartlar Hakkında Yönetmelik, RG 17.6.2014t., Sayı : 29033.

sayıldıktan başka (HŞY m.5) Yönetmelik Ekinde uygulamada sıklıkla rastlanılan haksız şartların sınırlayıcı olmamak üzere hüküm altına alındığı ayrıntılı bir listeye yer verilmiştir.

BKBSY’de genel işlem şartlarının denetimine ilişkin bir hüküm bulunmadığından, sözleşmenin tarafının tüketici sıfatını taşıması halinde kredi kuruluşu aracılığı ile kredi borçlusunun akdettiği krediye bağlı hayat sigortası genel şartları bakımından TKHK ve HSY hükümleri uygulanacaktır¹⁵⁷. Kredi kuruluşu tarafından akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri ile kredi borçlusu sigorta ettirenin tüketici sıfatını haiz olmadığı krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi genel şartları bakımından ise TBK m.25’teki içerik denetimine ilişkin hüküm uygulanacaktır. Ancak, genel işlem şartlarının içerik denetimine ilişkin TBK m.25 ile TKHK ve HSY düzenlemeleri arasında, tüketici hukuku mevzuatındaki düzenlemelerin TBK’ya kıyasla çok daha ayrıntılı ve somut nitelikte olması haricinde önemli bir değişiklik bulunmamaktadır. Hatta öğretide, tüketici mevzuatındaki ayrıntılı –somut düzenlemelerin tüketici işlemi olmayan sözleşmelerdeki genel işlem şartlarına da kıyasen uygulanmasının mümkün olduğunun ileri sürülmektedir¹⁵⁸. Bu nedenle, TTK veya tüketici mevzuatındaki içerik denetimi hükümlerinden hangisinin uygulanması gerektiği meselesi teorik bir tartışmadan öteye geçemeyecektir.

Kredi sözleşmesi genel şartları arasında yer alan ve kredi verilmesi için krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi yapılmasını zorunlu tutan kayıtların geçerliliğinin tespiti için öncelikle söz konusu kayıtların TBK m.25 / TKHK m.5/1 uyarınca “dürüstlük kuralına aykırı şekilde karşı tarafın aleyhine” olup olmadığı belirlenmeli ve bu sırada, kredi kuruluşunun AY m.48 çerçevesinde sahip olduğu “sözleşme özgürlüğü” de göz önünde tutulmalıdır. Kanaatimizce, kredi kuruluşunun kullandığı kredinin ödenmesini güvence altına almak üzere sigorta veya diğer

---

¹⁵⁷ Sigorta genel şartlarının da genel işlem şartları denetimine tâbi olduğu hakkında bkz. *OLG Köln, Urteil vom 13.8.2010 (20 U 43/10)*, **VersR 2011, Heft 5**, s. 201-202. Söz konusu kararda, mahkemece, krediye bağlı iş göremezlik sigortası genel şartlarda yer alan ve tedavi gerektiren psişik bir hastalığa maruz kalınmasının sonucu olarak ortaya çıkan işgöremezlik durumunda, sigortacının sigorta bedeli ödemekle yükümlü olmayacağını” öngören şartın, BGB §307’deki genel işlem şartlarının içerik denetimine ilişkin hükme tâbi olacağına karar verilmiştir.

¹⁵⁸ Atamer, **Genel İşlem Koşulları**, s.42: Yazar, tüketici mevzuatındaki ayrıntılı hükümlerin, TBK m.25’in uygulanması bakımından da yol gösterici olabileceği; zira söz konusu hükümlerde tüketicinin korunmasına özgü bir özelliğin mevcut olmadığını ifade etmektedir.

herhangi bir teminat talep etmesi AY m.48'deki temel hak ve özgürlük kapsamında sayılabilirse de, her somut olay bakımından ve özellikle de kredi tutarının yüksekliği, kredi borçlusunun gelir durumu, mesleği gibi kredinin geri ödenmesi üzerine etkili olan hususlar gözetilerek ayrıca değerlendirme yapılması gereklidir. Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesi de dâhil olmak üzere, hiçbir teminat aracının, alacağın ödenmesini mutlak şekilde teminat altına alamayacak olması karşısında, kredi alacağı tamamen teminat altına alındığı halde ayrıca krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdedilmesinin talep edilmesi makul kabul edilebilecektir. Diğer taraftan, TMK'da rehlin sağladığı güvencenin zayıflaması veya tehlikeye girmesi ihtimalinde yeni bir teminat gösterilmesi başta olmak üzere rehinli alacaklıya birtakım imkânlar tanınmış ise de, kredi kuruluşunun, çok sayıdaki müşterisinin her birinin gösterdiği teminatın durumundan haberdar olması ve TMK'da tanınan hakları kullanması çok defa işlevsel ve hayatın olağan akışına uygun olmayabilir. Bu nedenle, kanaatimizce, gerek hiçbir teminatın kredi borcunun geri ödenmesi konusunda mutlak bir himaye sağlamayacak olması ve MK'da öngörülen imkânlara başvurulmasının çok defa işlevsiz ve hayatın olağan akışı ile uyumlu olmaması gerekse de krediyeye bağlı hayat sigortası primlerinin sanıldığı aksine yüksek olmaması karşısında, bilhassa da kredi borcunun yüksek meblağlara tekabül ettiği hallerde, aslında ilk bakışta kredi borçlusunun aleyhine gibi görünen bu tür şartların dürüstlük kuralına aykırılığından ve TBK m.25 / TKHK m.5 çerçevesinde hükümsüzlüğünden bahsetmek mümkün görünmemektedir¹⁵⁹.

---

¹⁵⁹ Bununla birlikte, Yüksek Mahkemenin, krediyeye bağlı hayat sigortası genel şartları bakımından genel eğilimi, ilk görünüşte tüketicinin durumunu ağırlaştırdığı izlenimi veren pek çok şartın, “krediyeye bağlı hayat sigortasının akdinde kredi borçlusu tüketicinin de menfaatinin bulunduğu” gerekçesi ile haksız şart olarak kabul edilmemesi ve geçerli sayılması yönündedir. Bu hususta örnek bir karar için bkz. 13. HD., E. 2014/32773 K. 2014/30165 T. 1.10.2014: “...Dairemizin yerleşik içtihatlarında da vurgulandığı üzere, bankaların kredi borçlusuna hayat sigortası yaptırmasındaki asıl amacının, kredi borcunu teminat altına almak olduğu ve hayat sigortası nedeni ile kredi borçlusunun belli bir prim ödeme borcu altına girdiği anlaşılmalı birlikte, hayat sigortası kapsamına alınmasında kredi borçlusu tüketicilerin de bir menfaatinin olduğu açıktır. Hal böyle olunca, sözleşme kapsamında tahsil edilen sigorta primlerine ilişkin kayıtların haksız şart niteliğinde olduğunun kabulüne ise olanak bulunmamaktadır. Mahkemece yapılan yargılama sonunda aldırılan bilirkişi raporuna itibar edilerek davacıya ödenmesi gereken miktar belirlenirken, kabul edilen alacağa sigorta masrafının da eklendiği belirlenen miktar üzerinden de hüküm kurulduğu anlaşılmıştır. Hal böyle olunca, sözleşme kapsamına tahsil edilen sigorta primlerine ilişkin kayıtların haksız şart niteliğinde olduğunun kabulü ile 540,00 TL'nin davacıya iadesine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.” Karar için bkz. (gevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/13-hukuk-dairesi-e-2014-32773-k-2014-30165-t-1-10-2014>, 1.7.2018. Bu hususta açıklamalar için ayrıca bkz. Süzel, **a.g.m.**, s. 107.

İş göremezlik rizikosuna da teminat sağlayan krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, “tedavi gerektiren akıl hastalığının sonucu olarak ortaya çıkan işgöremezlik hali bakımından sigortacının

(2) Emredici hükümlere aykırılık bakımından

TKHK m.29 uyarınca, “tüketicin yazılı veya kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla açık talebi olmaksızın kredi ile ilgili sigorta yaptırılması mümkün değil”dir. Emredici nitelikte olan bu hüküm tüketici sözleşmesinin zayıf tarafını teşkil eden tüketicinin “ekonomik çıkarlarının zedelenmesini engellemek” amacıyla getirilmiştir. TBK m.27’de, “Kanunun emredici hükümlerine aykırı sözleşmelerin geçersiz olacağı” hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle, “tüketici” sıfatını haiz kredi borçlusunu açık talebi olmadan¹⁶⁰ akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin, haksız şart niteliğini veya irade sakatlığı hallerinin mevcudiyetini araştırmaya gerek kalmaksızın TBK m.27 uyarınca kesin hükümsüz olduğu kanaatine varılmalıdır. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin tarafının tüketici olmadığı hallerde TBK m.27’deki düzenlemeye başvurulması mümkün değildir. Bununla birlikte, TKHK’daki bu düzenlemenin, kredi kuruluşu tarafından sunulan sigorta sözleşmeleri ile sınırlı olarak uygulanması gerektiğine dikkat çekilmelidir¹⁶¹.

---

sigorta bedeli ödemekle yükümlü olmayacağına” ilişkin kayıtların şaşırtıcı nitelikte olmadığı hakkında bir karar için bkz. *OLG Stuttgart, Urteil vom 5.6.2008 (7 U 28/08)*, **VersR 2008 Heft 29**, s.1343. Aynı yönde, ayrıca bkz. *OLG Karlsruhe, Urteil vom 15.11.2007 (19 U 57/07)*, **VersR 2008 Heft 12**, S.524. Krediye bağlı hayat sigortası genel şartları arasında yer verilen ve (organsal hastalıktan ileri gelmeyen) akıl hastalıklarından kaynaklanan işgöremezlik hallerinde sigortacının sigorta bedeli ödemekle yükümlü olmadığına ilişkin kayıtların geçerli; sigorta ettirenin işgöremezliği halinde sigortacının sigorta bedelini ifa edip etmemekte serbest olduğuna ilişkin kayıtların ise geçersiz olacağı kabul edilmektedir. bkz. *LG Köln, Urteil vom 16.2.2011 (23 O 35/10)*, **VersR 2011 Heft 27**, s.1168-1169. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, kredi kuruluşunun istisnasız şekilde “değiştirilemez lehtar (*Unwiederrufliche Bezugsberechtigung*)” olarak atanmasının, sigorta hukukunun emredici hükümlerine aykırılık teşkil etmediği; bu halde içerik denetimine ilişkin BGB §307 Abs.2’nin gündeme gelmeyeceği; BGB §305c çerçevesinde şaşırtıcı bir kayıttan bahsedilemeyeceği hakkında bkz. Göbel / Köther, **a.g.m.**, s.428.

Hastalık rizikosuna karşı teminat sağlayan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde yer verilen ve sigorta himayesinin başlamasından hemen önce mevcut olan tedavi gerektiren / tedavi edilen hastalıkların teminata dâhil olmayacağına ilişkin ve öneri- başvuru formunda yer alan teminat dışı haller ile çelişen kayıtların her hâlükârda geçersiz olacağı hakkında bkz. *OLG Frankfurt/ M., Urteil vom 22.2.1994 (14 U 45/93)*, **VersR 1995 Heft 14**, s.522-523.

Kredi kuruluşunun krediye bağlı hayat sigortası ile ilgili olarak kredi alan tarafından (ifayı) kabule yetkili (*Zustellungsbevollmächtigten*) kılınmasının VVG veya Genel İşlem Şartları Yasası’nın hükümleri bakımından sakıncalı olmadığı; bu halde, sigortacının sigorta ettireni temsile yetkili kredi kuruluşuna yönelteceği krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinden cayma bildiriminin geçerli olduğu hakkında bkz. *Urteil des OLG Köln vom 26.9.1985 (5 U 79/85)*, **VersR 1986 Heft 46**, s.1186-1187.

¹⁶⁰ TKHK m.29’daki bu düzenlemeye ilişkin ayrıntılı açıklamalar ve eleştiriler için bkz. I, E,5,a, aa.

¹⁶¹ TKHK m.29’un gerekçesi okunduğunda, tüketicinin sigorta sözleşmesi yaptırma zorunluluğuna ilişkin sözleşme koşullarının geçersiz sayılmasına yönelik bir düzenleme getirildiğinin anlaşıldığı; ancak bu yönde bir yorum benimsenmesinin isabetli olmadığı; hükmün kredi sözleşmesinin öngördüğü sigortaya aracılık etmek isteyen bankaları bu işlem açısından sınırlamaya yönelik olduğu ve bu halde bankanın sigortaya ancak tüketicinin açık istemi halinde aracılık edebileceği; TKHK m.29 cümle 1’de

2. Krediye bağı hayat sigortasını Türkiye’de ve Türkiye’deki bir sigorta şirketi ile yapma zorunluluğu bakımından değerlendirme

SK m.15 uyarınca, Türkiye’de yerleşik kişilerin Türkiye’deki sigortalanabilir menfaatlerini¹⁶² Türkiye’de faaliyette bulunan bir sigorta şirketine ve Türkiye’de sigorta ettirmeleri esastır. SK m.15’te bu kuralın istisnaları da sayılmıştır. Hayat sigortaları da bu istisnalar arasında yer almaktadır (SK m.15/2). Bu sebeple hayat sigortası sözleşmesinin Türkiye dışında akdedilmesi mümkündür. Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği’nde ise, krediye bağı hayat sigortası sözleşmesinin yurt dışında yapılıp yapılamayacağına ilişkin herhangi bir hüküm mevcut değildir. BKBSY m.2’de, Yönetmeliğin, “Türkiye’de faaliyet gösteren her türlü kredi kuruluşunun sağladığı bireysel kredilerle bağılantılı yaptırılan ihtiyari veya zorunlu sigortaları ve bu sigortalar dâhilinde verilecek teminatları kapsadığı”

---

yer alan bu hükmün hatalı ve amacını aşan bir düzenleme olduğu hakkında açıklamalar için bkz. Ünán, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.66 vd. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Süzél, **a.g.m.**, s.111 vd.

¹⁶² SK m.15 uyarınca Türkiye’deki sigorta şirketlerine sigorta yaptırma zorunluluğu, “Türkiye’de yerleşik kişilerin”, “Türkiye’deki sigortalanabilir menfaatleri” bakımından söz konusu olacaktır. Türkiye’de yerleşik olma koşulu bakımından herhangi bir sorun bulunmamakla birlikte, “Türkiye’deki sigortalanabilir menfaat” ile neyin kastedildiğinin belirlenmesi gereklidir. Bilindiği üzere, menfaat kavramının sigorta hukuku bakımından teknik bir anlamı bulunmaktadır. Menfaat kavramının kapsamı ile ilgili öğretide farklı görüşler bulunmakla birlikte, hâkim görüş, sigorta menfaatini zarar verici olay ile birlikte değerlendirerek, sigorta menfaatini, sözleşmenin süjesi ile objesi arasındaki, zarara uğrama riski altında bulunan ilişki olarak ifade etmektedir. (Ehrenberger’in bu tanımı hakkında ayrıca bkz. *Koenig*, *Privatversicherungsrecht*, s.175; *Ritter / Abraham*, s.54. Ayrıca, menfaati, benzer şekilde, zarar verici olay ile ilişkilendiren başka bir tanım için bkz. *Wandt*, s.240. Buna göre, Yazar, menfaat kavramını, “kişi ile zarar görmesi kişinin ekonomik zarara uğramasına sebep olan bir malvarlığı (“... deren Beeinträchtigung ihr einen wirtschaftlichen Nachteil bringt.”) arasındaki hukuki ilişki olarak nitelendirmiştir. Sigortanın konusunu, eşya ile kişi arasındaki ilişki olarak tanımlandığı da görülmektedir. *Ritter / Abraham*, s.54. Ayrıca bkz. *Gierke*, s.175, Yazar, menfaati sigorta konusu rizikonun önlenmesi ihtiyacı ile bağılantılı şekilde (“... welche die Vorsorgebedürftigkeit des Versicherungsereignisses ...”) tanımlamaktadır. Karş. *Bruck / Möller*, s.222: Yazar, aktif sigortalarında menfaat kavramını, DeVVG § 80 çerçevesinde, sigorta edilen malvarlığı değerleri ile ilgili / kişi arasındaki ilişki ile izah etmektedir.). Sigorta menfaatini zarar verici olayla birlikte değerlendiren bu görüş çerçevesinde, teknik anlamda menfaat kavramı sadece zarar sigortaları bakımından söz konusu olacak, meblağ-hayat sigortalarında ise teknik anlamda bir menfaatten bahsedilemeyecektir. (Meblağ sigortalarında menfaatten bahsetmenin mümkün olmadığı hakkında bkz. *Bruck / Möller*, **Versicherungsvertragesgesetz, Großkommentar: Dritter Band §74-99**, 9. Völlig neu bearbeitete Auflage, Berlin 2009, s.220. Ayrıca bu konuda bkz. *Gierke*, J., **Versicherungsrecht unter Ausschluss der Sozialversicherung**, Ferdinand Enke Verlag, 1947 s.175.) Bu açıklamalar çerçevesinde, SK m.15’teki “sigortalanabilir menfaat” ifadesinin kapsamının tespiti, hayat sigortaları bakımından kanaatimizce mümkün görünmediğinden, buradaki menfaat” ifadesinin sigorta hukukundaki teknik anlamında değil gündelik anlamda kullanıldığı kabul edilmeli ve krediye bağı hayat sigortaları bakımından, “bakiye borcun sigorta bedelinden karşılanması ile elde edilecek yarar” olarak anlaşılması gereklidir.

hüküm altına alınmış ve sadece krediye bağlı hayat sigortasının dayandığı “kredi sözleşmesinin” akdedilme yeri bakımından bir sınırlama getirilmiştir.

Uygulamada ve öğretide krediye bağlı hayat sigortasının, hayat sigortasının bir türü olduğunun kabul edilmesi karşısında¹⁶³, SK m.15 uyarınca herhangi bir sınırlama olmaksızın, Türkiye dışında yaptırılabilceği kanaatine varmak gerekmektedir. Ancak, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin geleneksel hayat sigortası sözleşmelerinden farklı olarak “bir kredi sözleşmesine istinaden akdediliyor olması” ve ölüm rizikosunun gerçekleştiği tarihte bakiye kredi borcunun ödenmediği ihtimalde, sigorta sözleşmesinin “kredi kuruluşunun alacağına ödenmesine” hizmet etmesinin¹⁶⁴ doğurduğu ihtiyaç gözetilerek, pek çok ülkede, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi şartlarında, sözleşmenin akdi için “sigortalının o ülkede ikamet etmesi gerektiğine” ilişkin kayıtlara yer verilmektedir¹⁶⁵. SK m.15 uyarınca yurt dışında akdedilmesi teorik olarak mümkün olmakla birlikte, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin bir kredi sözleşmesine istinaden yapılması; kredi kullandırılmasının zaten pek çok ülkede “ikamet” şartına bağlı kılınmış olması ve özellikle de krediye bağlı hayat sigortasının ülkemiz uygulamasında kredi kuruluşu tarafından sunulması nedeniyle uygulamada krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin yurt dışında yapılması mümkün görünmemektedir.

IX. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kurulmasında sigorta genel şartlarının rolü

TTK’da veya 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’nda sigorta genel şartlarına ilişkin herhangi bir tanım yer almamakla birlikte, SK m.11/1’de sigortacılık faaliyetlerinin denetimine ilişkin bir düzenlemeye yer verilerek, “Sigorta sözleşmelerinin ana muhtevasının, Hazine ve Maliye Bakanlığı¹⁶⁶ tarafından

¹⁶³ Bu hususta ayrıntılı açıklamalar için bkz. I,B.

¹⁶⁴ Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin hukuki niteliğine ilişkin açıklamalar için bkz. I,B

¹⁶⁵ Almanya’da kullanılan ve sigortalının Almanya’da ikamet etmesinin gereğinin öngörüldüğü (“Die versicherte Person muss ihren Wohnsitz und dauernden Aufenthalt in der Bundesrepublik Deutschland haben....”) bir krediye bağlı hayat sigortası genel şartı için bkz. (Çevrimiçi), https://www.baur.de/content/pdf/einkaufsschutzbrief_agb.pdf, 25.6.2018.

¹⁶⁶ 10.7.2018 tarih ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin, Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın teşkilat yapısına ilişkin 217 vd.daki maddelerinden anlaşıldığı üzere, artık, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı birleştirildiği için, SK m.5’teki “Müsteşarlık” ifadesinin “Hazine ve Maliye Bakanlığı” şeklinde anlaşılması gereklidir.

onaylanan ve sigorta şirketlerince aynı şekilde uygulanacak olan genel şartlara uygun olarak düzenleneceği” hüküm altına alınmıştır. Ülkemizde hâlihazırda, SK m.11 çerçevesinde onaylanmış krediye bağlı hayat sigortası genel şartı bulunmamaktadır. Bu nedenle, uygulamada krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin akdedilmesinde hayat sigortası sözleşmesi genel şartları kullanılmakta ve kredi kuruluşunun aracılık ettiği sigorta sözleşmelerinde, sigorta genel şartları kredi borçlusuna bazen kredi sözleşmesi genel şartları ile birlikte olarak sunulurken, çok defa ise kredi sözleşmesi genel şartları ile aynı anda ancak farklı metinler halinde verilmektedir¹⁶⁷. Kredi sözleşmesi şartlarının TBK m.20 anlamında genel işlem şartı niteliğinde olduğu hususunda tereddüt olmamakla birlikte sigorta genel şartlarının genel işlem şartı niteliğine ilişkin farklı görüşler bulunmaktadır.

Aşağıda öncelikle sigorta genel şartlarının hukuki niteliği belirlenecek; ardından ise (krediye bağlı) hayat sigortası hayat sigortası genel şartlarının sözleşmenin akdi safhasında tâbi olacağı denetime ilişkin esaslar açıklanacaktır.

A. Sigorta genel şartlarının hukuki niteliği

Sigorta genel şartları, Sigortacılık Kanunu m.11/1’den anlaşıldığı üzere, “bir sigorta sözleşmesinin ana muhtevasına esas teşkil eden, Hazine Müsteşarlığı tarafından hazırlanıp onaylanan ve sigorta şirketlerinin sigorta sözleşmelerinde aynı şekilde uygulamakla yükümlü oldukları¹⁶⁸ sözleşme şartları”dır¹⁶⁹. Sigorta genel şartlarının hukuki niteliği ve bu bağlamda genel işlem şartı niteliğinde olup olmadığı hususu, sadece Türk Hukukunda değil aynı zamanda Alman Hukukunda da tartışılmıştır¹⁷⁰. Bu tartışma, kredi sözleşmesi ile birleşik olarak veya ondan ayrı

¹⁶⁷ Pällmann, **a.g.e.**, s.11.

¹⁶⁸ Bu yükümlülük sigorta şirketleri tarafından özel şart tesis edilmesini engellemektedir. Uygulamada pek çok sigorta şirketi “özel şartlar” başlığı altında ver verdikleri ve tek taraflı olarak belirledikleri sözleşme şartları ile sigorta genel şartlarına ilaveler yapmaktadır. Bu konuda ayrıntılı açıklamalar için bkz. Memiş, **a.g.e.**, s.9 vd.; Kender, **Sigorta Mukavelesinin Akdedilmesi ve Şartları**, s.52 vd.

¹⁶⁹ Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.32; Kender, **Sigorta Mukavelesinin Akdedilmesi ve Şartları**, s.51; Ünan, **Hayat Sigortası**, s.69; Yazıcıoğlu, **Tekne Sigortası**, s.39; Can, **Sigorta Hukuku**, s.259; Ayrıca bkz. Langheid / Rixecker, **a.g.e.**, VVG § 1 Rn. 17 vd.; Prölss / Martin, **a.g.e.**, 1. Einleitung Rn.20; Ruffer / Halbach / Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, Einleitung Rn. 61.

¹⁷⁰ Almanya’da Avrupa Birliği’nin etkisiyle, sigorta genel şartları üzerindeki murakebe mekanının onayı kaldırılmıştır. Buna göre, günümüzde, Almanya’da sigorta genel şartları, Almanya’daki özel sigortacıların oluşturduğu bir organizasyon olan GDV (Gesamtverband der Deutschen Versicherungswirtschaft) tarafından hazırlanmaktadır. Ancak, sigorta şirketleri bu genel şartlar ile bağlı

sunulan krediye bağılı hayat sigortası şartlarında yer alan ve kredi borçlusuna aleyhine olan hükümlerin tâbi olacağı yaptırım sisteminin belirlenmesi ve bu bağlamda sigorta genel şartlarının, genel işlem şartları denetimine tâbi tutulup tutulmayacağıının belirlenmesi bakımından önem taşımaktadır.

Türk Hukukunda hâkim görüş, sigorta genel şartlarının genel işlem şartı niteliğinde olduğu ve bu nedenle de TBK'da / TKHK'da yer alan genel işlem şartları denetimine ilişkin düzenlemelerin sigorta genel şartları bakımından da uygulanacağıdır¹⁷¹.

TBK m.20/1'de genel işlem şartı, "bir sözleşme yapılırken düzenleyenin, ileride çok sayıda benzer sözleşmede kullanmak amacıyla, önceden, tek başına hazırlayarak karşı tarafa sunduğu sözleşme hükümleri" olarak tanımlanmıştır¹⁷². Buna göre, genel işlem şartının mevcut olduğunu kabul edebilmek için somut olaydaki sözleşme şartlarının "bir sözleşmenin içeriğini oluşturması"; "sözleşmenin kurulmasından önce tek taraflı olarak" ve "birden fazla sözleşme ilişkisinde kullanılmak üzere hazırlanmış" olması ve kullanan tarafından değiştirilmeden sözleşmeye dâhil edilmek niyetiyle karşı âkide sunulması gereklidir¹⁷³. Öğretide kabul

---

olmayıp buradaki hükümlerin aksini kararlaştırabilirler. Her ne kadar örnek genel şart niteliğinde olsa da, uygulamada çok defa, GDV tarafından hazırlanan 28.7.2016 tarihli krediye bağılı hayat sigortası genel şartları esas alınmaktadır. Bruns, **Langheid / Wandt Münchener Kommentar zum VVG**, 1. Auflage, 2010, Vorbemerkung vor §307-§309 BGB Rn.2-4; Ayrıca bkz. Beckmann, Roland Michael / Beckmann, Annemarie-Matusche, **Versicherungsrecht-Handbuch**, 3. Vollständig, überarbeitete Auflage, C.H. Beck, 2015, 1. Teil. Das Privatversicherungsrecht 3. Abschnitt. Versicherungsbedingungen und Vertragsänderungen § 10. Allgemeine Versicherungsbedingungen und AGB-Recht Rn. 16-19.

¹⁷¹ Ünan / Atamer, **Control of General and Special Terms and Conditions of Insurance**, s.69; Atamer, **Genel İşlem Şartları**, s.15; Yazıcıoğlu, **Tekne Sigortası**, s.40.

¹⁷² Açıklamalar için bkz. Aydoğdu, Murat, **Genel İşlem Koşulları Şerhi (Türk Borçlar Kanunu Madde 20-25)**, Ankara, 2018, s.71 vd.; Özel, Çağlar, "Türk Hukukunda Genel İşlem Şartı Kavramı", **Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tüketici Hukuku Konferansı: 5-6 Aralık 2015 Makaleler – Tebliğler**, Ed. Aksoy, Hüseyin Can, Yetkin, Ankara, 2016, s.51; Havutçu, Ayşe, "Genel İşlem Şartlarının Sözleşme ile İlişkilendirilmesi, İçeriklerinin Denetlenmesi", **Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tüketici Hukuku Konferansı: 5-6 Aralık 2015 Makaleler – Tebliğler**, Ed. Aksoy, Hüseyin Can, Yetkin, Ankara, 2016, s.75. Ayrıca bkz. Erben, Meinhard, **Allgemeine Geschäftsbedingungen: IT Verträge wirksam Vereinbaren**, Gabler Verlag, 1. Auflage, 2011, s.23; Schmitt, Christoph / Ulmer, Detlef, **Allgemeine Geschäftsbedingungen und Verträge für Unternehmen: Chancen und Risiken**, Springer Verlag, Heidelberg, 2010, s.2; Krüger, BGB § 305 Rn. 1.

¹⁷³ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Atamer, Yeşim, "Yeni Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Uyarınca Genel İşlem Koşullarının Denetlenmesi – TKHK m.6 ve TTK m.55, F.1 (f) İle Karşılaştırmalı Olarak", **Türk Hukukunda Genel İşlem Şartları Sempozyumu**, BATIHA E Yayını, Ankara 2012, s. 13 vd.; Aydoğdu, a.g.e., s.71 vd.; Ünan / Atamer, **Control of General and Special Terms and Conditions of**

edildiği üzere, genel işlem şartının varlığından bahsedebilmek için bu metnin bizzat kullanan kişi tarafından hazırlanmış olması aranmamaktadır¹⁷⁴. Diğer taraftan, sayılan unsurların mevcut olması halinde, metnin kamusal bir makam tarafından hazırlanmış veya böyle bir makamın onayına tâbi tutulmuş olması da metnin genel işlem şartı olmasını engellemeyecektir¹⁷⁵. Sigorta genel şartları bakımından TBK m.20'deki tanım çerçevesinde bir değerlendirme yapıldığında, uygulamada kullanılan genel işlem şartlarından farklılaştığı bazı önemli hususlar olmakla birlikte, sigorta sözleşmesi kurulurken poliçeye ekli olarak verilen sigorta genel şartlarının da önceden tek taraflı olarak ve birden fazla sözleşme ilişkisinde kullanılmak üzere hazırlandığı hususunda şüphe bulunmamaktadır¹⁷⁶.

Sigorta genel şartlarının TBK m.20 anlamında genel işlem şartı olarak değerlendirilemeyeceğine ilişkin görüşün dayanak noktası olarak, sigorta genel şartlarının uygulamada sıklıkla kullanılan genel işlem şartlarından farklılaştığı haller gösterilmekte¹⁷⁷; bu hallerin başında da, sigorta genel şartlarının sözleşmenin her iki tarafını da bağlayan düzenlemeler olması¹⁷⁸, Resmi Gazetede yayımlanması, sigorta genel şartlarını kullanmamanın yaptırıma tâbi olması¹⁷⁹ yer almaktadır¹⁸⁰. Ayrıca, bu görüşü savunan yazarlar, TBK m.21 uyarınca genel işlem şartlarının sözleşmenin bir parçası sayılabilmesi için gerekli şartların, sigorta genel şartları bakımından

---

Insurance, s.67; Ayan, Serkan, “Genel İşlem Koşulları Yönünden Türk Borçlar Kanunu ile 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Karşılaştırılması”, **Tüketici Hukuku Konferansı (5-6 Aralık 2015, Makaleler-Tebliğler)**, Ed. Aksoy, Hüseyin Can, Ankara, 2016, s.106; Özel, **a.g.m.**, s.60 vd.; Schmitt / Ulmer, **a.g.e.**, s.2 ve s.5’teki açıklamalar; Erben, **a.g.e.**, s.23; Däubler/Hjort/Schubert/Wolmerath, **Arbeitsrecht**, BGB § 305, 4. Auflage, 2017, Rn. 10,11; Krüger, **a.g.e.**, BGB § 305 Rn. 17 ve 21.

¹⁷⁴ Erben, **a.g.e.**, s.24; Schmitt / Ulmer, **a.g.e.**, s.6; Atamer, **Genel İşlem Şartları**, s.15; Aydoğdu, **a.g.e.**, s.98; Memiş, **a.g.e.**, s.32. Yazar bu görüşe dayanak olarak ise, “sundukları hizmetleri kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütmekte olan kişi ve kuruluşların hazırladıkları sözleşmelere de niteliklerine bakılmaksızın uygulanacağı”nı düzenleyen TBK m.20/4’ü göstermektedir.

¹⁷⁵ Atamer, **Genel İşlem Şartları**, s.15; Yazıcıoğlu, **Tekne Sigortası**, s.40; Ünan, **Hayat Sigortası**, s.73; Aydoğdu, **a.g.e.**, s.99.

¹⁷⁶ Atamer, **Genel İşlem Şartları**, s.15; Ünan / Atamer, **Control of General and Special Terms and Conditions of Insurance**, s.69; Yazıcıoğlu, **Tekne Sigortası**, s.40.

¹⁷⁷ Memiş, **a.g.e.**, s.32 vd.

¹⁷⁸ SK m.11/1’deki düzenlemenin, aslında anayasa ile koruma altına alınmış olan sözleşme özgürlüğü prensibine müdahale niteliğinde olduğu hakkında bkz. Ünan / Atamer, **Control of General and Special Terms and Conditions of Insurance**, s.67.

¹⁷⁹ SK m.34’te, “SK m.11. maddenin birinci fıkrasına aykırı olarak genel şart düzenlemelerine aykırı davranılması halinde on bin Türk Lirası ..... idari para cezası uygulanacağı” hüküm altına alınmıştır.

¹⁸⁰ Memiş, **a.g.e.**, s.32 vd.

aranmayacağını; sigorta genel şartlarının Kanun düzenlemeleri ile açıkça sözleşmenin bütünüyle kabul edildiğini ifade etmektedirler¹⁸¹. Buna gerekçe olarak ise, sigorta genel şartlarında sigorta ettiren lehine olan bir değişikliğin doğrudan uygulanacağını düzenleyen TTK m.1425 gösterilmekte; bu düzenleme ile sigorta ettirenin öğrenme imkânının dahi olmadığı bir genel şartın, yürürlük denetiminden geçmeksizin sözleşmenin bir parçası haline geldiği belirtilmektedir¹⁸². Sigorta sözleşmelerindeki sigorta genel şartlarının yürürlük denetimi kural olarak, TTK m.1423'e tâbi olmakla birlikte¹⁸³, sigorta sözleşmelerinin amacı ve kendine özgü bazı özellikleri göz önünde bulundurularak, TTK'da bazı istisnai düzenlemeler de getirilmiştir. TTK m.1425/3 de bu istisnai düzenlemelerden biridir. Buna göre, "Kanunlarda aksine hüküm bulunmadıkça, genel şartlarda sigorta ettirenin, sigortalının veya lehtarın lehine olan bir değişiklik hemen ve doğrudan uygulanacak"tır. Sigorta ettiren, sigorta sözleşmesinin zayıf tarafını teşkil ettiğinden Kanun Koyucu, TTK'daki pek çok hükmün kaleme alınmasında sözleşmenin zayıf tarafının korunması gayesi ile hareket etmiştir. Kanaatimizce, söz konusu düzenleme de, sigorta sözleşmelerinde sözleşmenin güçlü tarafını teşkil eden sigorta şirketleri karşısındaki, zayıf tarafı teşkil eden ve sigorta genel şartlarının muhatabı olan sigorta ettireni (sigortalı ve hayat sigortalarında ayrıca lehtar) koruma eğilimi ile getirilmiştir. Sigorta sözleşmesinin, sigorta ettirene (veya sigortalıyı ve lehtarını) belirlenen rizikolara karşı teminat sağlamayı amaçlayan bir sözleşme olduğu da gözetildiğinde, sözleşmenin geçerli bir şekilde kurulması ve sonraki safhada da sigortalının veya lehtarın ortaya çıkabilecek değişikliklerden "etkilenmeksizin" ve teminat sağlama borcunun ifasına "ara verilmeksizin" sözleşmenin kurulması ve devam ettirilmesi sigorta ettiren ve lehtarın lehinedir. Büyük olasılıkla bu temel esastan yola çıkılarak hüküm altına alınan TTK m.1425/3 çerçevesinde, sigorta genel şartlarındaki lehe değişikliklerin sigorta ettiren bilgilendirilmeksizin ve hatta onayı alınmaksızın derhal

---

¹⁸¹ Memiş, **a.g.e.**, s.34-36 ve s.39. Yazar, sadece genel şartları hazırlayan idarenin menfaatleri tam olarak koruyamayacağı endişesi ile sigorta genel şartlarını genel işlem şartı olarak kabul etmenin doğru olmadığını; sigorta genel şartlarının genel işlem şartı olmamasının bunların hiçbir şekilde denetlenmeyeceği anlamına gelmeyeceğini; genel şartların da diğer düzenlemeler gibi kanunun emredici hükümlerine aykırı olamayacağını ifade etmektedir.

¹⁸² Memiş, **a.g.e.**, s.37. Yazar, bu hükmü sigorta genel şartlarının genel işlem şartı olmadığını; hatta "kanun benzeri" bir düzenleme olduğunun kanıtı olarak sunmaktadır.

¹⁸³ Bkz. s.75 vd. da yapılan açıklamalar.

sözleşmenin kapsamına dâhil olması ve yürürlüğe girmesi, sigorta ettirenin yararınadır. Özellikle, sigorta genel şartlarındaki değişikliğin sigorta tazminatına etkili bir düzenlemeye ilişkin olduğu hallerde (teminat kapsamında olmayan bir halin sigorta teminatına dâhil edilmesi gibi), rizikonun, söz konusu değişiklik hususunda sigorta ettirenin bilgilendirilmesi ve sigorta ettirenin değişikliğe onay vermesine kadar olan süre içinde gerçekleşmiş olması gibi ihtimallerde TTK m.1425/3'teki hüküm anlam kazanacaktır. Her ne kadar, TTK m.1423 uyarınca, sigortacı, sadece sözleşmenin yapılması sırasında değil, sözleşmenin devamı sırasında ortaya çıkan değişiklikler hakkında sigorta ettireni bilgilendirmek yükümlülüğü altında ise de, TTK m.1425'teki düzenleme karşısında, lehe nitelikte ve prim farkı alınmasını da gerektirmeyen genel şart değişiklikleri, maddenin lafzından da açıkça anlaşıldığı üzere doğrudan ve hemen uygulanacak ve sigorta ettirenin kendisine değişiklik hakkında bilgi verilmemesi halinde dahi itiraz etmek suretiyle değişikliğin sözleşme içeriğine dahil olmasını engelleme hakkı bulunmayacaktır¹⁸⁴.

TBK m.20 vd.daki düzenlemelerden anlaşıldığı üzere, genel işlem şartının mevcudiyeti için m.20'de yer alan unsurların bulunması yeterlidir. Bu nedenle, sigorta genel şartlarının kamusal bir makam tarafından hazırlanması, sözleşmenin her iki tarafının da bu şartlara uymak yükümlülüğü altında bulunması, Resmi Gazetede yayımlanması ve bunların kullanılmaması halinde bazı müeyyideler öngörülmesi, “sözleşmeden önce, tek taraflı olarak ve ileride pek çok sözleşmede kullanılmak üzere” hazırlanan sigorta genel şartlarını kanaatimizce genel işlem şartı olmaktan çıkarmayacaktır¹⁸⁵. Diğer taraftan, sigorta genel şartlarının, genel işlem şartlarının

---

¹⁸⁴ Söz konusu hükmün, genel işlem şartlarının yürürlük denetimini hatalı şekilde düzenleyen (bu konuda bkz. .... altında yapılan açıklamalar) TBK m.21'in genel işlem şartlarının sözleşme içeriği sayılması için sadece “aleyhe olan şartlar” hakkında bilgi verilmesini yeterli gören lafzı ile uyumlu olduğuna dikkat çekilmelidir.

Alman Hukukunda, sigorta genel şartlarının sözleşme içeriği olabilmesi bakımından, genel işlem şartlarının yürürlük denetimine ilişkin BGB §305 Abs.2'deki hükmün uygulanacağı ve buna göre, genel işlem şartı (sigorta genel şartı) kullanan taraf, sözleşmenin kurulması sırasında, karşı âkidin genel işlem şartlarının içeriğine ulaşılabilir kılmakla, genel şartların sözleşmenin unsuru haline geleceği kabul edilmektedir. Göbel / Köther, **a.g.m.**, s.426.

¹⁸⁵ Diğer taraftan, sigorta genel şartlarının, genel işlem şartlarının aksine TBK'nın yürürlük denetimine tâbi olmaksızın sözleşmenin bir parçası olduğu ve bu nedenle genel işlem şartı olarak kabul edilemeyeceği iddiası da kanaatimizce isabetli değildir. Sigorta genel şartlarının TBK m.21'deki yürürlük denetimine tâbi olup olmadığına ilişkin açıklamalar aşağıda “Yürürlük Denetimi” başlığı altında yapılacaktır. Sigortacı tarafından önceden hazırlanmış soru formunun tek başına genel işlem şartı olmadığı hakkında bkz. Langheid/Rixecker, **a.g.e.**, VVG § 1 Rn. 25.

aksine TBK'nın yürürlük denetimine tâbi olmaksızın sözleşmenin bir parçası olduğu ve bu nedenle genel işlem şartı olarak kabul edilemeyeceği iddiası da kanaatimizce yukarıda anılan gerekçelerle isabetli değildir¹⁸⁶. Kaldı ki, sigorta genel şartlarının yürürlük denetimine tâbi olup olmadığı meselesi ileride “Yürürlük Denetimi” başlığı altında açıklanacak olmakla birlikte¹⁸⁷, içerik denetimine ilişkin düzenlemenin bulunduğu hallerde yürürlük denetimi tâli bir denetim safhasından ibarettir ve genel işlem şartlarının muhatabının korunabilmesinde asıl işlev içerik denetimi safhasına aittir. Öyle ki, 6502 sayılı TKHK'da ve hatta Haksız Şartlar Hakkındaki Avrupa Birliği Yönergesi'nde dahi yürürlük denetimi safhasına ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir¹⁸⁸. Diğer taraftan, hukuk sistemleri genel işlem şartının kullanıldığı hukuki ilişkinin niteliğini ve amacını göz önünde bulundurarak, yürürlük denetiminin yerine getirilmesi için farklı yöntemler öngörebilecekleri gibi istisnai olarak, sözleşme şartlarının doğrudan sözleşme içeriğine dâhil olacağını da hüküm altına alabilirler. Bu açıklamalar çerçevesinde kanaatimizce, Türk Hukukunda sigorta genel şartları, uygulamada sıklıkla kullanılan genel işlem şartlarından kamusal bir makam tarafından hazırlanması ve onaylanması; sigorta şirketlerine bu genel şartları kullanma zorunluluğunun getirilmesi, Resmi Gazetede yayımlanması¹⁸⁹ gibi bazı hususlarda farklılık gösterse de, TBK m.20 anlamında genel işlem şartı niteliğinde olup, genel işlem şartlarının tâbi olduğu denetim sisteminin sigorta genel şartları bakımından da uygulaması gündeme gelebilecektir¹⁹⁰.

¹⁸⁶ Sigorta genel şartlarının yürürlük denetiminden geçmeksizin sözleşmenin parçası haline geldiği görüşüne ilişkin açıklamalarımız için bkz. I, F,2,b'deki açıklamalar.

¹⁸⁷Bkz. I, F,2 başlığı altındaki açıklamalar.

¹⁸⁸ Atamer, **Genel İşlem Şartları**, s.34.

¹⁸⁹ Ayrıca bkz. Memiş, **a.g.e.**, s.34: Yazar, sigorta genel şartlarının Resmi Gazetede yayınlanmasını, normal sözleşme karakterinin ötesinde bir durumu çağrıştırdığını ifade etmektedir.

5.4.1993 tarihli ve 93/13 sayılı Haksız Şartlara İlişkin AB Yönergesi'nde, “zorunlu kanuni veya düzenleyici hükümleri yansıtan sözleşmesel şartların Yönergenin kapsamı dışında olduğu” hüküm altına alınmıştır (m.1). Bkz. Ünan / Atamer, **Control of General and Special Terms and Conditions of Insurance**, s.67 ve s.69: Yazarlar, kanaatimizce de isabetli şekilde, sigorta genel şartlarının “kanuni düzenleme değil standart form sözleşme” niteliğinde olduğunu; zorunlu kanuni veya düzenleyici hükümler olarak nitelendirilmesinin mümkün olmadığını ve bu nedenle genel işlem şartı sayılarak genel işlem şartları için öngörülen denetime tâbi olması gerektiğini ifade etmektedirler. Aksi yönde bkz. Memiş, **a.g.e.**, s.32 vd.

¹⁹⁰ Aynı yönde bkz. Langheid/Rixecker, **a.g.e.**, VVG § 1 Rn. 20; Prölls/Martin, **a.g.e. (2015)**, 1. Einleitung Rn.19; Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, Einleitung Rn. 60. Aksi yönde bir Yargıtay kararı için bkz. 17. HD. 2016/14573E., 2017/6035K, 29.5.2017T: “...Karayolları Trafik Kanununun 93. maddesi gereği zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları, teminat tutarları ile tarife ve talimatları Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanlıkça tespit edilir

B. Hayat Sigortası genel şartlarının sözleşme içeriğine dâhil olması (yürürlük denetimi)

1. Genel olarak

Yürürlük denetimi, genel işlem şartlarının sözleşmenin içeriği haline gelip gelmediğinin belirlenmesidir¹⁹¹. Bu safhada, sadece sözleşme yapmak isteyen kişinin¹⁹² genel işlem şartı kullanıldığı hususunda uyarılıp uyarılmadığı ve genel işlem şartlarının “metninden” haberdar olma imkânının sağlanıp sağlanmadığı hususları denetlenmektedir¹⁹³. Genel işlem şartlarının yürürlük denetiminin düzenlendiği, genel hüküm niteliğindeki TBK m.21 uyarınca, “Karşı tarafın menfaatine aykırı genel işlem koşullarının sözleşmenin kapsamına girmesi, sözleşmenin yapılması sırasında düzenleyen karşı tarafa, bu koşulların varlığı hakkında açıkça bilgi verip, bunların içeriğini öğrenme imkânı sağlamasına ve karşı tarafın da bu koşulları kabul etmesine bağlı”dır. Maddenin gerekçesinden anlaşıldığı üzere¹⁹⁴, bu maddede aslında sözleşme

---

ve Resmi Gazetede yayımlanır. Böylece Hazine Müsteşarlığı kanundan aldığı yetki ile zorunlu sigorta genel şartlarını belirler. Bu nedenle zorunlu sigorta genel şartlarını Türk Borçlar Kanunu’nun 20 maddesinde düzenlenen genel işlem koşulu kapsamında değerlendirmek mümkün değildir. Bir sözleşmenin genel işlem koşulu kapsamında olması için sözleşme yapılırken taraflardan birinin önceden tek taraflı olarak sözleşme şartlarını hazırlayarak diğer tarafa sunması gerekir. Oysa Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigorta Genel Şartları, sözleşmede taraf olmayan Hazine Müsteşarlığı tarafından kanundan aldığı yetkiye dayalı olarak belirlenir. Ayrıca Genel şartları, Türk Borçlar Kanunu 20. maddesinin son fıkrasında “Genel işlem koşullarıyla ilgili hükümler, sundukları hizmetleri kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütmekte olan kişi ve kuruluşların hazırladıkları sözleşmelere de, niteliklerine bakılmaksızın uygulanır.” düzenlemesi kapsamında düşünmekte mümkün değildir. Çünkü kanunda açıkça belirtildiği üzere kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle kişi ve kuruluşların hazırladıkları sözleşmeler yürütmekte oldukları bir hizmet ile ilgili olmalıdır. Oysa Hazine Müsteşarlığı, zorunlu mali sorumluluk sigortası hizmeti veren bir kuruluş olmadığı gibi hizmeti alan taraf ile bir sözleşme ilişkisi içinde bulunmamaktadır....”

¹⁹¹ Atamer, **Genel İşlem Şartları**, s.26; Yeniocak, **a.g.m.**, s.81; Erben, **a.g.e.**, s.26; Krüger, Wolfgang, **Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Schuldrecht- Allgemeiner Teil**, 7. Auflage, 2016, BGB § 305 Rn. 49; Schmitt / Ulmer, **a.g.e.**, s.15 vd.daki açıklamalar.

¹⁹² Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin kredi kuruluşu tarafından grup sigortası şeklinde akdedildiği hallerde kredi borçlusunun sözleşmenin tarafı olmadığı ve bu nedenle, yürürlük denetiminin hüküm altına alındığı ve sözleşmenin karşı âkidinin, sözleşmenin içeriğine ulaşılabilir kılınması gereğine ilişkin BGB § 305 Abs.2’de yer verilen “*Vertagspartei*” ifadesinin sadece “sigorta ettiren” kredi kuruluşunu kapsadığı hakkında bkz. Göbel / Köther, **a.g.m.**, s. 426. Bu hususta bir karar için bkz. *OLG Köln Beschl. v. 26.3.2010 – 20 U 198/09, BeckRS 2015*, s.16684-16685.

¹⁹³ Atamer, **Genel İşlem Şartları**, s.28; Aydoğdu, **a.g.e.**, s.150 vd.; Erben, **a.g.e.**, s.26; Schmitt / Ulmer, **a.g.e.**, s.15 vd. ; Krüger, **a.g.e.**, BGB § 305 Rn. 58 vd. Ayrıca bkz. Yeniocak, **a.g.m.**, s.82: Yazar, sözleşme şartlarının sözleşmenin içeriği haline gelebilmesi için karşı tarafın genel işlem koşulları kullanılmasının doğurabileceği olumsuz sonuçlar hakkında açıkça bilgilendirilmesine bağlı olduğunu ileri sürmektedir.

¹⁹⁴ Bu hususun, 21. maddeye ilişkin gerekçedeki “Maddenin birinci fıkrasında genel işlem koşullarının sözleşme kapsamına girmesi ..... bağlı kılınmıştır.” ifadesinden anlaşılması mümkündür. Ayrıca bkz. Şeker, **Prim Ödeme Borcunda Temerrüt**, s.658.

şartlarının sözleşme kapsamına girmesinin şartlarını diğer bir ifade ile yürürlük denetimini düzenlemek isteyen¹⁹⁵ Kanun Koyucu, isabetsiz olarak yürürlük denetimi ve içerik denetimi safhalarını birbirine karıştırmıştır¹⁹⁶. Çünkü yürürlük denetimi safhasında, yalnızca genel işlem şartlarının sözleşmenin kapsamına girip girmediği denetlenmekte, sözleşme şartlarının sözleşmenin diğer tarafının menfaatine aykırı olup olmadığına ilişkin inceleme, genel işlem şartlarının sözleşme kapsamına dâhil olduğunun anlaşılması durumunda yapılacak içerik denetiminin konusunu oluşturmaktadır¹⁹⁷. Genel işlem şartlarının yürürlük denetimi düzenlenmek istenirken yapılan bu önemli hata karşısında, maddenin ne şekilde anlaşılması gerektiğinin belirlenmesi son derece önem kazanmaktadır. Madde hatalı şekilde kaleme alınmış lafzına göre uygulanır ise, genel işlem şartlarının sözleşme içeriğine dâhil olabilmesi için karşı âkidin aleyhine olan hükümlerin varlığı hakkında bilgi verilip bunların içeriğine vâkıf olunmasına imkân tanınması gerekecek; genel işlem şartlarında yer alan ancak muhatabın lehine olan hükümler ise herhangi bir bilgilendirmeye gerek kalmaksızın doğrudan sözleşmenin parçası sayılacaktır¹⁹⁸.

TBK m.21'deki bu düzenlemenin uygulanmasına ilişkin olarak öğretide iki farklı görüş bulunmaktadır. İlk görüş, TBK m.21 çerçevesinde genel işlem şartı kullanan tarafın sözleşmenin kurulması safhasında genel işlem şartının içeriği konusunda bilgi verme yükümlülüğünün bulunmadığı ve genel işlem şartının sözleşme içeriği sayılabilmesi için “karşı tarafın genel işlem şartı kullanıldığı konusunda açıkça uyarılması” ve “genel işlem şartı metnini öğrenme imkânının tanınması”nın gerekli ve yeterli olduğu yönündedir¹⁹⁹. Diğer görüşe göre, sorun ikili bir ayırım yapılarak çözümlenmelidir. Buna göre, eğer karşı tarafa genel işlem şartlarının varlığı konusunda bilgi verilmiş ancak içeriği zahmetsizce öğrenme ve algılama imkânı

Kredi kuruluşu tarafından grup krediye bağlı hayat sigortası şeklinde akdedildiği hallerde, sigorta genel şartlarının riziko şahsına tesliminin gerekli olmadığı hakkında bir karar için bkz. *LG Saarbrücken, Beschluss vom 14.5.2014 (14 T 3/14)*, **VersR 2014 Heft 29**, s.1197-1199)

¹⁹⁵ “Yazılmamış sayılma” şeklindeki madde başlığından, maddenin yürürlük denetimi safhasını düzenlediği anlaşılammakta ise de gerekçede hükmün genel işlem şartlarının yürürlük denetimini düzenlediği vurgulanmıştır.

¹⁹⁶ Atamer, **Genel İşlem Şartları**, s.27 -28; Havutçu, **a.g.m.**, s.79 ve s.80.

¹⁹⁷ Atamer, **Genel İşlem Şartları**, s.27; Havutçu, **a.g.m.**, s.79.

¹⁹⁸ Atamer, **Genel İşlem Şartları**, s.28; Havutçu, **a.g.m.**, s.80.

¹⁹⁹ Atamer, **Genel İşlem Şartları**, s.28. Ayrıca bkz.). Bkz. Ünán / Atamer, **Control of General and Special Terms and Conditions of Insurance**, s.70; Aydoğdu, **a.g.e.**, s.157 vd.

verilmemiş ise²⁰⁰ bu halde sadece “muhatapın aleyhine olan hükümlerin” sözleşme dışı kaldığı; genel işlem şartlarının varlığı hakkında muhataba hiç bilginin verilmediği ve bunların kullanılması konusunda karşı tarafın kabulünün söz konusu olmadığı hallerde ise hükümlerin lehe veya aleyhe olduğu fark etmeksizin genel işlem şartlarının bir bütün olarak sözleşme dışı kalacağı ifade edilmektedir²⁰¹. Bu görüş, yürürlük denetiminin diğer hukuk sistemlerinde ne şekilde yapıldığının Kanun Koyucu tarafından bilindiği hususunda tereddüt bulunmamasına rağmen, maddede açıkça “karşı tarafın menfaatine aykırı genel işlem şartları” vurgusunun yapılmış olmasına bir anlam yüklemenin gerekliliği ile izah edilmektedir²⁰².

Yürürlük denetiminin, genel işlem şartlarının sadece sözleşme kapsamına dâhil olup olmadığının denetlendiği bir safha olması karşısında, TBK m.21’deki hükmün genel işlem şartı kullanan tarafa genel işlem şartının içeriği (özellikle lehe veya aleyhe olduğu) hakkında bilgi verme yükümlülüğü getirmediği yönündeki ilk görüş kanaatimizce isabetlidir. Diğer taraftan genel işlem şartlarının denetiminde her bir safhanın ayrı bir işlevi olmakla birlikte, mevzuatlarında içerik denetimine ilişkin açık düzenlemeye yer verilen hukuk düzenlerinde yürürlük denetiminin tâli bir denetim safhası haline geldiği; genel işlem şartının muhatapının korunmasında asıl işlevin içerik denetimine ait olduğu belirtilmelidir²⁰³. TBK m.25’te esasen “genel işlem koşullarına dürüstlük kuralına aykırı olarak karşı tarafın aleyhine veya onun durumunu ağırlaştırıcı nitelikte hükümler konulamayacağı” düzenlendiğine göre, daha yürürlük denetimi safhasında muhatapın genel işlem şartlarının içeriği hakkında

²⁰⁰ Yazar buna örnek olarak metnin fazla uzun olması, açık ve anlaşılır olmaması, metnin incelenmesi için yeterli zaman verilmemesi gibi halleri örnek vermektedir. Bkz. Ayan, **a.g.m.**, s.110.

Sigorta genel şartlarının, ortalama bir sigorta ettirenin sigorta hukuku alanında özel bilgiye gereksinim duymaksızın anlayabileceği şekilde hazırlanmış olması gerektiği; tereddüt halinde, BGB §305 Abs.2 çerçevesinde sigorta ettiren lehine olacak anlamın kabul edilmesi gerektiği hakkında bkz. Pauly, Holger, Allgemeine Versicherungsbedingungen- sind bei ihrer Auslegung auch externe Erklärungen zu berücksichtigen?, **VersR 2008 Heft 28**, s.1327. Ayrıca bkz. (çevrimiçi), https://www.bafin.de/DE/Verbraucher/Versicherung/Produkte/Restschuld/restschuldversicherung_nod_e.html, 18.8.2018: BaFin (Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht / Alman Federal Mali Denetim Kurumu) da, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesini hayat sigortasının özel bir türü olarak tanımlamaktadır.

²⁰¹ Ayan, **a.g.m.**, s.110.

²⁰² Ayan, **a.g.m.**, s.109.

²⁰³ Atamer, **Genel İşlem Şartları**, s.34; Havutçu, **a.g.m.**, s.79.

bilgilendirilmesi anlamsızdır²⁰⁴. Daha da önemlisi, hükmün lafzı dikkate alındığında sözleşme kurulurken genel işlem şartı kullanan tarafın, muhatabı sadece onun aleyhine olan şartlar hakkında uyaracağı; lehe olan şartların ise doğrudan sözleşme kapsamına dâhil olacağı gibi anlamsız bir sonuca ulaşılmaktadır. Ayrıca 21. maddenin gerekçesi incelendiğinde maddenin lafzındakinden farklı şekilde, genel işlem şartının sözleşmenin kapsamına girmesinin aslında lehe veya aleyhe olması önem taşımaksızın genel işlem şartı kullanan tarafın muhatabı genel işlem şartlarının varlığı hakkında açıkça bilgi vermesine ve bunların içeriğini öğrenme imkânı sağlanmasına tâbi tutulduğu anlaşılmaktadır²⁰⁵. Bu açıklamalar ve bilhassa da gerekçede kullanılan ifadeler çerçevesinde kanaatimizce, hüküm, sadece aleyhe olan şartlar hakkında değil bir bütün olarak genel işlem şartlarının varlığı hakkında muhatabın uyarılması gereğini düzenlemektedir.

Sigorta genel şartlarının, genel işlem şartı niteliğinde olduğu yönündeki görüşümüz çerçevesinde krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde hem (krediye bağlı) hayat sigortası hem de kredi sözleşmesi genel şartlarının ayrı ayrı denetimi gündeme gelecektir. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi kuruluşu aracılığı ile akdedildiği hallerde, genellikle kredi sözleşmesi genel şartları ve krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesine ilişkin genel şartlar (hayat sigortası genel şartları)

²⁰⁴Havutçu, **a.g.m.**, s.79 ve s.80; Aydoğdu, **a.g.e.**, s.160. Atamer, **Genel İşlem Şartları**, s.30. Yazar henüz sözleşmenin kurulması safhasında içeriğe ilişkin bilgilendirmenin bir anlamının da bulunmadığını; bu safhada müşterinin bu metni anlamasının veya bunu değiştirmek için pazarlık yapmasının mümkün olmadığını; bu nedenle de bu safhada muhataba metni okuma ve öğrenme imkânı verilmesinin yeterli olduğunu ifade etmektedir.

²⁰⁵ 21. maddenin gerekçesinde yer alan ifade aynen şu şekildedir: “Maddenin birinci fıkrasında, genel işlem koşullarının sözleşmenin kapsamına girmesi düzenleyen sözleşmenin yapılması sırasında diğer tarafa, bu koşulların varlığı hakkında açıkça bilgi vermesi, bunların içeriğini öğrenme olanağını sağlaması ve onun da söz konusu koşulları kabul etmesine bağlı kılınmıştır. Aksi takdirde bu genel işlem koşulları yazılmamış sayılacaktır.” Söz konusu açıklamadan, Kanun Koyucunun yürürlük denetimini lehe veya aleyhe olduğu fark etmeksizin genel işlem şartlarının bütünü için düzenlemeyi amaçladığı kolaylıkla anlaşılabilmektedir.

Örnek sigorta genel şartlarının oldukça şeffaf, başka bir şeye ihtiyaç kalmaksızın anlaşılabilir ve objektif olmasının gerektiği hakkında bkz. Harlandt, Hans, *Versicherungsbedingungen und Antragsformulare in der Lebensversicherung: Eine Systemanalyse unter dem Gesichtspunkt der Markttransparenz*, **VersR 1975 Heft 9(A)**, s.199 (s.198-207). Sigorta genel şartları uygulamada çok defa oldukça uzun ve ayrıntılı bilgilerin yer aldığı kayıtlar ve çok sayıda hukuki terim içermekte olup, uygulamada sigorta genel şartlarının “anlaşılabilir” nitelikte olduğu sıklıkla ileri sürülmektedir. Alman öğretisinde de ifade edildiği üzere, genel şartlarda, hukuk dili ile ifade edilen teknik terimler mümkün oldukça az kullanılmalı; genel şartlarda tekrar edilen kanun hükümleri ise ortalama bir sigorta ettirenin hukuki bilgisi olmaksızın anlayabileceği şekilde açık ve anlaşılır olmalıdır. Açıklamalar için bkz. Koch, Robert, “Die Auslegung von AVB”, **VersR 2015 Heft 4**, s. 133 (s.133-176)

aynı anda fakat ayrı ayrı metinler halinde verilmektedir. Ancak istisnai olarak krediye bağlı hayat sigortası ve kredi sözleşmesi genel şartlarının tüketiciye birarada (aynı metin içinde) sunulduğu hallerde dahi, (krediye bağlı) hayat sigortası genel ve özel şartları bakımından TTK'da öngörülen ve aşağıda ayrıntılı şekilde açıklanacak olan denetim ile ilgili temel esaslar uygulanmaya devam edecektir²⁰⁶.

2. Özel olarak (krediye bağlı) hayat sigortası sözleşmesi şartlarının yürürlük denetiminin tâbi olduğu esaslar

Sigorta genel şartlarının, TBK m.20 anlamında genel işlem şartı niteliğinde olduğu yönündeki görüşümüz çerçevesinde, sigorta genel şartları da tüm genel işlem şartları gibi denetime tâbi tutulacaktır²⁰⁷. Bununla birlikte, TTK'da sigorta sözleşmelerinin kendine özgü niteliklerinin gereği olarak sigorta genel şartlarının yürürlük denetimine ilişkin bazı özel düzenlemelere yer verilmiş olup, TBK m.21'deki düzenlemenin sigorta genel şartları bakımından uygulanıp uygulanmayacağı özellikle değerlendirilmesi gereken bir meseledir²⁰⁸. Bilindiği üzere, 6502 sayılı TKHK'da,

²⁰⁶ İleride ayrıntılı şekilde izah edileceği üzere, TTK, TBK ve TKHK düzenlemelerinden hangisinin uygulanması gerektiğinin tespiti özellikle yürürlük denetimi bakımından önem taşımaktadır. Bkz. I, D, 5, c, aa'da yapılan açıklamalar.

²⁰⁷ Sigorta şirketlerince genel şartlara ilave edilen özel şartlar da, "önceden birden çok sözleşmede kullanılmak üzere müzakere edilmeksizin tek taraflı olarak hazırlanan" sözleşme şartları olması nedeniyle TBK m.20 anlamında genel işlem şartıdır ve bu nedenle duruma göre TBK'daki veya TKHK / HŞY'deki denetime tâbi tutulacaktır. Bkz. Memiş, **a.g.e.**, s.30; Ünan / Atamer, **Control of General and Special Terms and Conditions of Insurance**, s.68; Aydoğdu, **a.g.e.**, s.99. Ayrıca bkz. Şeker, Zehra, Sigorta Ettirenin Taksitlendirilmiş Primi Ödeme Borcunda Temerrüde Düşülmesinin Sonuçları, **Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Ocak 2002, Yıl:1, Sayı:1, s.657.

²⁰⁸ Ünan / Atamer, **Control of General and Special Terms and Conditions of Insurance**, s.71. Ülkemizde genel işlem şartlarına ve bunların denetimine ilişkin ilk düzenleme, 4077 sayılı TKHK'ya 2003 yılında eklenen bir hükümlerle getirilmiştir (2013 yılında yürürlüğe giren 6502 sayılı TKHK ile 23/2/1995 tarihli ve 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun yürürlükten kalkmıştır. Açıklamalar için ayrıca bkz. Burcuoğlu, **a.g.m.**, s.43; Özel, **a.g.m.**, s.55-56.) . TKHK'da yer verilen bu düzenleme, sadece tüketicilere sunulan genel işlem şartlarına ilişkin olduğundan genel işlem şartlarının denetimine ilişkin eksikliğin giderilmesinde ancak kısmen etkili olabilmıştır. 2012 yılında yürürlüğe giren 6098 sayılı TBK'da, genel işlem şartlarına ve bunların denetimine ilişkin tüketici-tacir ayrımı yapılmaksızın oldukça ayrıntılı hükümlere yer verilmiştir. TKHK ve TBK'nın genel işlem şartlarına ilişkin düzenlemeleri benzerlik göstermekle birlikte TBK'da, TKHK'da düzenlenmemiş bazı hususlara yer verildiği ve denetime ilişkin bazı hususların ise TKHK'da ve özellikle de TKHK'ya istinaden çıkarılan Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar Yönetmeliği'nde (Tüketici Sözleşmelerindeki Haksız Şartlar Hakkında Yönetmelik, RG 17.6.2014t., 29033s.) TBK'ya kıyasla çok daha somutlaştırılmış şekilde hüküm altına alındığı belirtilmelidir. Açıklamalar için bkz. TBK'nın genel işlem şartlarına ilişkin düzenlemesinin, tip sözleşmeye katılan tarafı TKHK'nın haksız şart düzenlemesinden daha iyi koruduğu hakkında bkz. Burcuoğlu, **a.g.m.**, s.45. TBK'daki genel işlem şartı düzenlemelerinin, TKHK'daki düzenlemeler tamamen göz ardı edilerek kaleme alındığı; TTK m.55'te

eskisinden farklı olarak “sigorta sözleşmeleri” de “tüketici işlemi” olarak sayılmıştır. Bu nedenle sigorta ettirenin mesleki ve ticari amaçlarla hareket etmediği sigorta sözleşmelerinde de bazı hallerde TKHK hükümlerinin uygulanması gündeme gelebilecektir. TKHK’da yürürlük denetimine ilişkin bir düzenleme yer almakla birlikte, bu hüküm sadece “TKHK’da yazılı olarak yapılması öngörülen sözleşmeler” bakımından uygulanacaktır (TKHK m.4/1). Sigorta sözleşmesi, TKHK’da yazılı olarak yapılması öngörülen sözleşmeler arasında sayılmadığından, TKHK m.4’te yer alan yürürlük denetimi düzenlemesinin krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine uygulanması mümkün görünmemektedir. Diğer taraftan, TKHK m.49/1 uyarınca, sigorta sözleşmeleri de “finansal hizmetler” arasında yer almakta olup, m.49/2’de de finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmelerde tüketicinin bilgilendirilme şekline / yürürlük denetimine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmiş ise de, BKBSY m.7’de krediye bağlı hayat sigortalarında sigorta ettirenin bilgilendirilmesine ilişkin esaslar düzenlendiğinden, TKHK m.49’un, krediye bağlı hayat sigortaları bakımından uygulanması isabetli olmayacaktır²⁰⁹. Bununla birlikte, BKBSY ve bu Yönetmeliğe istinaden çıkarılan Genelgelerdeki düzenlemeler de, her halde TTK’da genel işlem şartlarının yürürlük denetimine ilişkin temel düzenleme niteliğini taşıyan m.1423 ve m.1425 ile birlikte uygulanacak, TTK’daki bu temel düzenlemelerin uygulanmasını ihlal edemeyecektir. Sigorta ettirenin tüketici olmadığı krediye bağlı hayat sigortası

---

yer alan genel işlem şartı denetimine ilişkin normun dahi, içerik denetime ilişkin TBK m.25’e kıyasla daha elverişli ve amaca uygun olduğu hakkında bkz. Atamer, **Genel İşlem Şartları**, s.10.

²⁰⁹BKBSY m.7’de, krediyle bağlantılı sigortalarda bilgilendirme yükümlülüğü bakımından ikili bir ayırım yapılmıştır. Buna göre, kredi kuruluşunun aracı olmadığı poliçelerde SSBY; kredi kuruluşunun aracı olduğu krediye bağlı hayat sigortalarında ise BKBSY’ne istinaden çıkarılan Genelgelerdeki düzenlemeler esas alınacaktır.

Bununla birlikte, sigorta genel şartlarının denetiminde TKHK ve bu Kanuna istinaden çıkarılan Haksız Şartlar Yönetmeliği’nin uygulanıp uygulanmayacağı tespit edilirken, kredi sözleşmesinin değil, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin esas alınacağına dikkat çekilmelidir. Zira TKHK m.3/1 çerçevesinde tüketici işlemi niteliğindeki sigorta sözleşmesi, “mal ve hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dahil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan sigorta sözleşmelerini” ifade etmektedir. Bu husus ise bilhassa, kredi kuruluşu tarafından sigorta ettiren sıfatıyla akdedilen grup krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından son derece önemlidir. Bu halde, sigorta sözleşmesinde sigorta ettiren sıfatıyla sigortacının karşı tarafında yer alan kredi kuruluşu, ticari-mesleki amaçla hareket etmekte olduğundan, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesine dayanak teşkil eden kredi sözleşmesi, tüketici kredisi niteliğinde olsa (ve BKBSY’nin uygulama alanında dâhil olsa) dahi, (krediye bağlı) hayat sigortası genel-özel şartlarının denetiminde TKHK ve Haksız Şartlar Yönetmeliği uygulanmayacaktır.

sözleşmelerinde ise, BKBSY veya TKHK hükümlerinin uygulanması söz konusu olmayacak; TTK'daki genel esaslar uygulanacaktır.

TTK m.1423 uyarınca, “Sigortacı ve acentesi, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce, gerekli inceleme süresi de tanınmak şartıyla kurulacak sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri, sigortalının haklarını, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri, gelişmelere bağlı bildirim yükümlülüklerini sigorta ettirene yazılı olarak bildirmek”le yükümlü tutulmuştur. Sadece genel şartlara ilişkin olmayıp, genel bir bilgilendirme yükümlülüğü getiriyor olması itibarıyla, bu düzenleme, TBK m.21'e kıyasla daha geniş kapsamlıdır. İki düzenleme arasındaki diğer bir farklılık, yükümlülüğün ifa şeklidir. TBK m.21'de genel işlem şartı kullanan tarafın muhataba “genel işlem şartının içeriğini öğrenme imkânı sağlamakla” yükümlü olduğu hüküm altına alınıp bu yükümlülüğün ifa şekline ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiş iken, TTK m.1423'te sigortacı veya acentesi tarafından yapılacak bilgilendirmenin yazılı şekilde yapılması gereği düzenlenmiştir. Bununla birlikte uygulamada, TBK m.21 uyarınca yapılacak bilgilendirme de çok defa, içinde genel şartların yer aldığı, basılı-matbu bilgilendirme formlarının muhataba verilmesi suretiyle sağlanmaktadır. Bu nedenle bilgilendirmenin şekli bakımından TBK ve TTK düzenlemeleri arasında uygulamada çok defa bir farklılığın söz konusu olmayacağı belirtilmelidir. Diğer taraftan, “aydınlatma yükümlülüğü” başlığı altında ayrıntılı şekilde açıklanacağı üzere²¹⁰, Kredi ile Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği'nde krediye bağlı hayat sigortalarında aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin özel hükümlere yer verilmiştir. Yönetmelikte, kredi kuruluşunun aracılık ettiği krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından bilgilendirmenin kural olarak yazılı şekilde yapılacağı hüküm altına alındıktan başka ayrıca işin mahiyetinin gerekli kıldığı durumlarda istisnai olarak elektronik ortamda veya bilgilendirme formuna erişimini sağlayan araçlar ile de bilgilendirme yapılabileceği düzenlenmiştir²¹¹ (BKBSY m.7/2,3).

²¹⁰ Bkz. s.129'da yapılan açıklamalar.

²¹¹ Yönetmelikte ayrıca, kredi kuruluşunun aracı olduğu kredi bağlantılı hayat sigortalarında muhataba verilecek bilgi formunun şekil ve asgari içeriğinin Müsteşarlık tarafından tespit edileceği hüküm altına alınmıştır. İleride “aydınlatma yükümlülüğü” başlığı altında daha ayrıntılı şekilde açıklanacak olmakla birlikte, 25.11.2015 tarihli ve 2015/44 sayılı Genelge ile kredi bağlantılı sigortalarda sözleşme öncesi

TBK m.21 ile TTK m.1423 arasındaki en önemli farklılık, genel işlem şartlarının varlığı hakkında bilgi verilmemesi ve muhataba bu şartların içeriğini öğrenme imkânının tanınmamış olmasına bağlanan yaptırım bakımından ortaya çıkmaktadır. TBK m.21 uyarınca eğer genel işlem şartı kullanan taraf, sözleşmenin karşı tarafını genel işlem şartlarının mevcudiyeti konusunda bilgilendirmemiş ve genel işlem şartlarının içeriğine vâkıf olma imkânı vermemiş ise söz konusu şartlar sözleşme içeriğine dâhil olamayacakken²¹²; muhatabın sigorta genel şartları hususunda da yazılı şekilde aydınlatılmasını düzenleyen TTK m.1423'te, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, sigorta genel şartının sözleşme kapsamı olmasını “hemen” ve “doğrudan” engellemektedir. TTK m.1423'e göre, sigortacı veya acentesi tarafından sigorta genel şartlarının mevcudiyeti hakkında yazılı olarak uyarılmayan veya sigorta genel şartlarının içeriğini öğrenme imkânı tanınmayan kişi, 14 gün içinde itiraz ederek sigorta genel şartlarının sözleşme kapsamına dâhil olmasını engelleme hakkına sahiptir. Sözleşmenin kurulması ile birlikte sigorta genel şartları sözleşme içeriğine dâhil olacak²¹³ ve bu sürenin sonunda itiraz hakkı hala kullanılmamış ise, sigorta sözleşmesi poliçedeki şartlar ile yapılmış sayılacaktır. Diğer bir ifade ile sigorta genel şartları, genel işlem şartlarının yürürlük denetimine ilişkin genel prensibe istisnai

---

bilgilendirme süreci, özellikle de bilgilendirme formlarının asgari içeriği tespit edilmiştir. 1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın teşkilat yapısına ilişkin 217 vd.daki maddelerinden anlaşıldığı üzere, Hazine ve Maliye bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı birleştirildiği için, “Müsteşarlık” ifadesinin “Hazine ve Maliye Bakanlığı” şeklinde anlaşılması gereklidir.

²¹² TBK m.21/1 uyarınca, düzenleyen, karşı tarafın menfaatine aykırı genel işlem şartları hakkında sözleşmenin kurulması sırasında karşı âkide bilgi vermemiş veya bunların içeriğini öğrenme imkânı sağlamamış ise genel işlem şartlarının yazılmamış sayılacağı hüküm altına alınmıştır. Hükümün gerekçesi incelendiğinde hükümde yer alan “yazılmamış sayılma” yaptırımının İsviçre Borçlar Kanunu'nun gerekçede zikredilen bazı maddelerinden esinlenilerek hükme eklendiği anlaşılmaktadır. Gerekçede örnek olarak gösterilen bu düzenlemelerin ortak özelliği ise hepsinin de kısmi butlan yaptırımını düzenlemeleridir. Düzenleyenin, TBK m.21'i ihlal ederek genel işlem şartı kullandığı hususunda karşı âkide uyarılmaması halinde ise, İsviçre Borçlar Kanunu'ndaki bu sayılan hükümlerin aksine butlandan bahsetmek mümkün olmayacaktır. Geçersizlik sadece sözleşme içeriği olmuş hükümler için gündeme gelebileceği için hiç sözleşme içeriği olmamış bir hükümün geçersiz olmasından bahsedilemeyecektir. Bu hususta açıklamalar için bkz. Atamer, **Genel İşlem Şartları**, s.31.

²¹³ İtiraz hakkı için öngörülen 14 günlük süre içinde, sigorta genel şartlarının askıda olacağı hakkında bkz. Ünan / Atamer, **Control of General and Special Terms and Conditions of Insurance**, s.72. Rizikonun TTK m.1423'te öngörülen 14 günlük süre zarfında gerçekleşme ihtimali de gözetildiğinde, bu süre beklenmeksizin sözleşmenin geçerli şekilde kurulduğunun kabulü halinde kredi borçlusu (sigorta ettiren) sigorta teminatından faydalanmaya başlayacaktır. Bu nedenle, sigorta hukukunun sözleşmenin zayıf tarafının korunması amacı da gözetildiğinde, sözleşmeye itiraz hakkının kullanılabilmesi için 14 günlük sürenin dolması beklenmeksizin hüküm ifade etmeye başlaması kanaatimizce sigorta ettirenin yararına bir çözüm olacaktır.

bir şekilde, sigorta genel şartlarının mevcudiyeti hakkında sigorta ettirene bilgi verilmemiş veya sigorta ettirenin sigorta genel şartlarının içeriğine vakıf olmasına imkân tanınmamış olsa dahi, sigorta genel şartları sigorta sözleşmesi içeriğine dâhil olacak ve sigorta sözleşmesi bu genel şartlarla birlikte hüküm doğuracaktır. Bu açıklamalar çerçevesinde TTK’da sigorta genel şartları bakımından TBK’daki genel düzenlemeye kıyasla daha “yumuşatılmış” bir yürürlük denetimi öngörüldüğü belirtilmelidir²¹⁴.

X. Krediye Bağlı Hayat Sigortası Sözleşmesinde Taraflar ve İlgililer

TTK m.1401’de sigorta sözleşmesi, “sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşme” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanım çerçevesinde, sigorta sözleşmesinin taraflarını “sigortacı” ve “sigorta ettiren” teşkil etmektedir²¹⁵.

Hayat sigortası sözleşmelerinde sigorta ettirenin kendisinin veya başkasının hayatını ölüm ve hayatta kalma ihtimaline karşı sigorta ettirmesi mümkündür. Hayatı

²¹⁴ Grup sigortası şeklinde akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, sigorta ettiren sıfatını haiz kredi kuruluşunun VVG §7 çerçevesinde bilgilendirilmesi ile birlikte, sigorta genel şartları sözleşme içeriği haline gelecek ve bu halde, riziko şahsı – kredi borçlusuna karşı da uygulanabilecektir. Göbel / Köther, **a.g.m.**, s.427.

Kredi borcunun vadeden önce ödenmek suretiyle sona ermesi ihtimalinde, pek çok kredi borçlusuna krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin de kendiliğinden sona ereceğini ve ödenen sigorta primlerinin kısmen iadesinin gündeme geleceğini varsaysa da, bunun isabetli olmadığı ve krediye bağlı hayat sigortaları bakımından değerlendirme yapılırken, bu sigortanın özelliklerinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu halde, Yazar, kredi borcunun erken ödenmesi durumunda, VVG §11, Abs.4’te yer alan fesih imkânının kullanılabilirliğini ifade etmektedir. Buna göre, 3 yıldan uzun süreli olarak akdedilen sigorta sözleşmelerinde, sigorta sözleşmesinin 3. Yılın veya takip eden yılların sonunda, 3 aylık feshi ihbar süresine uyulmak suretiyle feshedilmesi mümkündür. Ancak Yazar, bu imkanın, sadece 3 yıldan uzun süreli akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından gündeme gelebileceğine işaret etmektedir. VVG §11 Abs.4’ün bu sebeple uygulanmasının söz konusu olmadığı hallerde, sözleşmenin işlem temelinin çökmesi (BGB § 313) nedeniyle veya önemli sebeplerle feshi (BGB §314) de gündeme gelmeyecektir. Bununla birlikte, uygulamada, bazen sigorta genel şartlarında, kredi sözleşmesinin borcun erken ödenmesi nedeniyle sona ermesi halinde, krediye bağlı hayat sigortasının da fesih suretiyle sona erdirilebileceğine ilişkin bazı kayıtlara yer verildiğini de ifade etmektedir. Buna göre, kredi sözleşmesinin erken ödeme nedeniyle sona ermesi, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin de doğrudan sona ermesine sebebiyet vermeyecektir. Açıklamalar için bkz. Göbel / Köther, **a.g.m.**, s.427-428.

²¹⁵ Kender, **Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku**, s.230; Can, **Sigorta Hukuku**, s.34; Arseven, **a.g.e.**, s.93; Hagelschuer, **a.g.e.**, s.74; Bozer, **a.g.e.**, s.97; Ünan, **Hayat Sigortası**, s.19.

sigorta edilen kişi “riziko şahsı” olarak nitelendirilmektedir²¹⁶. Diğer taraftan, hayat sigortası sözleşmesinde sigorta ettirenin, ölüm veya hayatta kalma ihtimalinin gerçekleşmesi halinde sigorta bedeline hak kazanmak üzere “lehtar” / “lehtarlar” belirlenmesi de imkân dâhilindedir.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin hayat sigortası sözleşmesinin özel bir görünümü olması karşısında, “sözleşmenin tarafları ve ilgilileri”ne ilişkin olarak hayat sigortası sözleşmeleri bakımından yapılan bu açıklamalar krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri için de geçerli olacak ise de, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin akdedilme şeklinden ileri gelen bazı farklılıkların bulunduğu belirtilmelidir. Nitekim ileride ayrıntılı şekilde ifade edileceği üzere, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin akdedilmesinde farklı yöntemler uygulanmaktadır. Bu yöntemlerin ilki ve krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin en eski ve klasik şekli olarak bilineninde, sigorta sözleşmesi kredi kuruluğu ile sigorta şirketi arasında akdedilmekte ve sigorta ettiren sıfatı kredi veren kuruma ait olmaktadır. Günümüzde sıklıkla tercih edilen yöntemde ise kredi kuruluğu “sigorta acentesi” sıfatı ile hareket etmekte ve sigorta sözleşmesini aynı zamanda “sigortalı/riziko şahsı” sıfatını haiz olan kredi borçlusunu ile sigorta şirketi ad ve hesabına akdetmektedir. Diğer taraftan, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi kuruluğu aracılığı ile akdedilmesinin zorunlu olmadığını özellikle belirtmek gerekir. Bu çerçevede, kredi borçlusunun krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesini sigorta acentesi sıfatına sahip kredi kuruluğu ile akdetmek yerine bağımsız bir sigorta şirketine / acentesine başvurmak suretiyle de krediye bağlı hayat sigortası teminatı elde etmesi de mümkündür. Buna göre, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde bu yöntemlerden herhangi birinin tercih edilmesine göre sözleşmedeki sigorta ettiren sıfatının kime ait olduğu farklılık gösterecektir.

---

²¹⁶ Yongalık, **Krediye Hayat Sigortası**, s.71; Ünan, **Hayat Sigortası**, s.25; Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.242; Can, **Ders Kitabı**, s. 175. Ayrıca bu hususta açıklamalar için bkz. Kabukçuoğlu Özer, **a.g.e.**, s.106. Riziko şahsı ile ilgili ayrıntılı açıklamalar için ayrıca bkz. s. 92.

A. Sözleşmenin tarafları

1. Sigortacı

TK m.1401’de yer alan sigorta sözleşmesi tanımından anlaşıldığı üzere, “sigortacı”, sigorta sözleşmesinin, “belli bir prim karşılığında kişilerin para ile ölçülebilir menfaatini zarara uğratan bir tehlikenin veya rizikonun gerçekleşmesi halinde bunu tazmin etmeyi veya kişilerin hayat süreleri sebebiyle veya hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar nedeniyle para ödeme veya bazı diğer edimlerde bulunmayı taahhüt eden” tarafını teşkil etmektedir²¹⁷. Sigortanın daha ilk ortaya çıktığı dönemlerden itibaren güven esasına dayanan bir müessese olarak kabul edilmesi karşısında, pek çok ülkede sigortacılık faaliyetlerinin belirli sınırlamalara tâbi tutulması ve denetlenmesi esası benimsenmiştir. Ülkemizde sigortacılık faaliyetinde bulunulabilmesine ve bu faaliyetlerin denetimine ilişkin temel esaslar 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’nda düzenlenmiştir. SK m.3/1’te, her ne kadar sigorta şirketlerinin anonim ortaklık veya kooperatif şirket şeklinde kurulmasına imkân tanımakta ise de, ülkemizde kooperatif şirket şeklinde faaliyet gösteren sigorta / reasürans şirketi sayısı oldukça azdır²¹⁸ ve mevcut olanlar da hayat dışı sigorta grubunda faaliyet göstermektedirler. Şirket türü bakımından getirilen sınırlamanın yanı sıra, kurucuların ve hisse senetlerinin nitelikleri başta olmak üzere, sigorta ve reasürans şirketlerinin faaliyete başlamada, faaliyette buldukları sırada ve faaliyetlerinin sona ermesinde tâbi olduğu denetim ve sınırlamalar da SK’da ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir²¹⁹. Diğer taraftan, SK m. 5 uyarınca, sigorta / reasürans şirketlerinin sigortacılık faaliyetinde bulunabilmesi için faaliyet göstermek istedikleri

²¹⁷ Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.230; Bozer, **a.g.e.**, s.97; Yazıcıoğlu, **Tekne Sigortası**, s.62; Can, **Sigorta Hukuku**, s.225; Arseven, **a.g.e.**, s.72.

²¹⁸ 19.3.2017 tarihi itibarıyla ülkemizde hâlihazırda sigorta şirketi olarak faaliyet gösteren iki kooperatif şirket bulunmaktadır (S.S.Doğa Sigorta Kooperatifi ve S.S.Koru Sigorta Kooperatifi). Her iki kooperatif şirket de hayat dışı alanda faaliyet göstermektedir.

Kooperatif şeklinde yapılan şirketlerin sigortacılık faaliyetinde bulunmasına imkân vermenin pratik açıdan önemi haiz olmadığı; başlangıçta kooperatif şirket olarak faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin hepsinin nev’i değiştirerek anonim şirket olarak sigortacılık yaptığı hakkında bkz. Şeker Ögüz, **Kuruluş ve Ruhsatnameye İlişkin Esasların Değerlendirilmesi**, s.47.

²¹⁹ Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.49 vd.; Can, **Sigorta Hukuku**, s.227 vd.; Sigortacılık faaliyetlerinin denetimi hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Şeker Ögüz, Zehra, 5684 sayılı Sigortacılık Kanununun Sigorta Şirketlerinin Kuruluşu ve Ruhsatnameye İlişkin Esaslarının Değerlendirilmesi, **Terazi Hukuk Dergisi**, Yıl:2, Sayı:13, Eylül 2017, s.45-56; Yazıcıoğlu, Emine, Sigorta ve Reasürans Şirketlerinde Faaliyet Alanı Sınırlaması (Başka İşle İştigal Yasağı), **Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan**, C.II, İstanbul, 2010, s.1813-1852.

her bir branşta Hazine ve Maliye Bakanlığı'ndan²²⁰ ruhsat almaları gereklidir. Sigorta ve reasürans şirketlerinin hayat ve hayat dışı gruplardan sadece birinde faaliyet göstermeleri mümkün olabilecektir. Hayat ve hayat dışı grupların kapsamını belirleme yetkisi ise Bakana verilmiştir. Bu yetki, SK'nın yürürlüğünü takiben çıkarılan bir Tebliğ²²¹ ile kullanılmış ve hayat ve hayat dışı sigorta gruplarının kapsamındaki sigorta branşları ve bu sigorta branşları kapsamında yapılabilecek ödemeler Tebliğe ekli listede açıkça sayılmıştır. Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesi listede açıkça zikredilmese de, "ölüm halinde yapılacak ödeme (ölüm)"lerin hayat grubu kapsamında olduğu belirtildiğinden krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin de hayat grubu kapsamında olduğu hususunda şüphe bulunmamaktadır. Buna göre, hayat dışı sigorta grubunda faaliyet gösteren bir sigorta şirketinin veya hayat grubunda faaliyet göstermekle birlikte (Tebliğe göre "hayat" branşında) ruhsat sahibi olmayan bir sigorta şirketinin krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdetmesi mümkün değildir²²².

²²⁰ 9.7.2018 tarihli ve 703 sayılı "Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"nin 13. maddesi ile 13/12/1983 tarih ve 178 sayılı Maliye Bakanlığının teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname yürürlükten kaldırılmıştır. 10.7.2018 tarih ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin, Hazine ve Maliye Bakanlığının teşkilat yapısına ilişkin 217 vd.daki maddelerinden anlaşıldığı üzere, artık, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı birleştirildiği için, SK m.5'teki "Müsteşarlık" ifadesinin "Hazine ve Maliye Bakanlığı" şeklinde anlaşılması gereklidir.

²²¹ Sigorta Branşlarının Belirlenmesine İlişkin Tebliğ, Tebliğ No:2007/1, RG t.11.07.2007 S.26579. Tebliğe ekli listede hayat ve hayat dışı gruplar olmak üzere iki ayrı başlığa yer verilmiş olup, her bir başlık altında kapsam dâhilinde olan sigorta branşları zikredilmiştir. Her bir sigorta branşının altında ise bu branş kapsamında yapılabilecek ödemeler sayılmıştır.

²²² Sigorta şirketlerinde faaliyet alanı sınırlamasına ilişkin ilişkin olarak bkz. Yazıcıoğlu, **Başka İşle İştigal Yasağı**, s.1816 vd.; ayrıca bkz. Şeker Öğüz, **Kuruluş ve Ruhsatnameye İlişkin Esasların Değerlendirilmesi**, s. 51 ve s.52.

Türkiye'deki sigorta şirketlerinin denetimi bağlamında öngörülen diğer bir koşul ise "kuruluş izni alınması"dır. 2012 yılında yayımlanan bir Tebliğ ile (*Anonim ve Limited Şirketlerin Sermayelerini Yeni Aşgari Tutarlara Yükseltmelerine ve Kuruluşu ve Esas Sözleşme Değişikliği İzne Tâbi Anonim Şirketlerin Belirlenmesine İlişkin Tebliğ*, 15.11.2012 tarih ve 28468 sayılı Resmi Gazete. Bu Tebliğ ile getirilen yenilikler ve eleştirisi için bkz. Şeker Öğüz, Zehra, "Sigorta Şirketlerinin Kuruluşunun ve Esas Sözleşme Değişikliğinin İzne Bağlanması ve Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesine Etkisi", **Prof. Dr. İur. Merih Kemal Omağ'a Armağan, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.16, S.2, Temmuz 2017 (Özel sayı), İstanbul, 2017, s.223-235) anonim şirket şeklinde kurulan sigorta şirketleri bakımından ayrıca Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'ndan kuruluş izni alma koşulu getirilmiştir. Bununla birlikte bu Tebliğde "kuruluş izni" ile ilgili olarak aksayan bazı önemli hususların olduğuna özellikle dikkat çekilmelidir. Öncelikle belirtmek gerekir ki, Sigortacılık Kanunu'nda veya TTK'da yer almayan bir faaliyete geçme koşulunun, bir Tebliğ ile öngörülmesi, normlar hiyerarşisi prensibine aykırı olup, son derece isabetsizdir²²². Ayrıca söz konusu düzenleme, bir bütün olarak değerlendirildiğinde, sigorta hukuku mevzuatı ve bu mevzuata uygun şekilde uzun bir zamandan beri süregelen uygulama ile de son derece uyumsuz ve anlamsızdır. Şöyle ki, bu düzenleme uyarınca sigorta şirketleri bakımından aranan kuruluş izni, reasürans şirketleri bakımından aranmamaktadır²²². Benzer

Yapılan açıklamalardan anlaşıldığı üzere, ruhsat alınmadan sigortacılık faaliyetlerinin yürütülebilmesi ve dolayısıyla çalışma konumuz bakımından ele alındığında ruhsatsız bir şirketin krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdedilebilmesi mümkün değildir. Bununla birlikte ruhsatsız şirketler ile akdedilen sigorta sözleşmeleri bakımından TTK m.1401/2’de özel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre, “Ruhsatsız bir şirket ile onun bu durumunu bilerek yapılan sigorta sözleşmeleri hakkında Türk Borçlar Kanununun 604 ve 605 inci maddeleri uygulanacak”tır. TBK m.604 ve m.605’teki düzenlemelerde “kumar ve bahisten doğan alacakların eksik borç niteliğinde olduğu; bu alacakların dava edilemeyeceği ve bu alacaklar hakkında takip yapılamayacağı hüküm altına alınmıştır. Buna halde, Kanun Koyucu, ruhsatsız olduğu bilinen bir sigorta şirketi ile akdedilen sigorta sözleşmesinin akıbetini açıkça düzenlediği için, bu şekilde yapılan sigorta sözleşmeleri kanunun emredici hükümlerine aykırılık nedeniyle geçersiz sayılmayacaktır²²³. SK m.5 uyarınca ruhsat almayan bir şirketin sigorta sözleşmesi akdetmesi mümkün değildir²²⁴. Bununla birlikte, hükmün uygulanabilmesi bakımından “sigorta şirketinin ruhsatsız olduğunun bilinmesi” ile kastedilenin ne olduğunun açıklığa kavuşturulması gereklidir²²⁵. SK m.5 çerçevesinde, sigorta şirketleri tarafından alınan ruhsatlar

---

bir tutarsızlık, anonim ortaklık şeklinde kurulan sigorta şirketleri ile kooperatif şirket şeklinde kurulan sigorta şirketleri arasında da mevcuttur. Tebliğ sadece kuruluşu ve esas sözleşme değişikliği Bakanlık iznine tâbi “anonim şirketler”e ilişkin olduğu için, kooperatif şirketler bakımından da kuruluş izni alınması gerekli değildir²²². Tebliğdeki, sigorta hukuku ile ilgili temel düzenlemeler ile çelişen bir diğer husus ise izni vermeye yetkili makama ilişkindir. Sigortacılık faaliyetlerinin denetimine ilişkin temel esasları düzenleyen Sigortacılık Kanunu uyarınca sigorta şirketlerini denetlemeye yetkili makam, “Hazine Müsteşarlığı” ve “Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu bakan” iken; Tebliğde, Sanayi ve Ticaret Bakanı, başlangıç denetiminin bir safhası olarak, kuruluş iznini vermeye yetkili kılınmıştır²²². Bu nedenle, ülkemizde, krediye bağlı hayat sigortası akdetmek isteyen sigorta şirketlerinin Hazine Müsteşarlığı’ndan hayat branşında ruhsat almış olmanın yanı sıra, Ticaret Bakanlığı’ndan kuruluş izni de alması gereklidir. Bkz. Şeker Öğüz, **Sigorta Şirketlerinin Kuruluş ve Esas Sözleşme Değişikliğinin İzne Bağlanması**, s.229.

5684 sayılı SK’da sigorta şirketlerinin faaliyete başlamadan önce ruhsat almasını öngören sistemin kendi içinde tutarlı olduğunu ve bu sistem içinde “kuruluş iznine yer olmadığı”; bu nedenle SK’da kuruluş iznine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemesinin Kanun Koyucunun bilinçli tercihi olduğu yönünde bkz. Şeker Öğüz, **Sigorta Şirketlerinin Kuruluş ve Esas Sözleşme Değişikliğinin İzne Bağlanması**, s.228.

²²³ Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.21.

²²⁴ “Sigorta şirketleri ve reasürans şirketleri, faaliyete geçebilmek için, ... ruhsat almak zorundadır.” (SK m.5/1)

²²⁵ Ayrıca bkz. Ünan, **Hayat Sigortası Sözleşmesi**, s.19: Yazar, TTK m.1263/2’deki düzenlemeden, ruhsatname alınmadığı bilinmeyerek yapılan sözleşmelerin kumar ve bahis hükümlerine tâbi olmadığı sonucuna varıldığı ancak Sigorta Murakabe Kanunu’nun 3. maddesi uyarınca ruhsatnamenin sicile tescil ve ilan ettirileceğini; TTK m.38 çerçevesinde ticaret sicil kayıtlarının üçüncü şahıslar hakkında ilanının veya son kısmının gazetede yayımlanmasını izleyen günden itibaren hüküm ifade edeceğini ve

Ticaret Siciline tescil ve Ticaret Sicil Gazetesi ile günlük tiraj bakımından ilk 10 sırada yer alan günlük gazetelerin ikisinde ilan edilir. TTK m.36/3 tescil ve ilan edilen hususların herkesçe bilindiği kabul olunmaktadır. Bu nedenle, TTK m.36/3'e göre tescil ve ilan edilen hususların herkesçe bilindiğinin kabul edilmesine rağmen TTK m.1401/2'de sigorta şirketinin ruhsatsız olduğunun “bilinip bilinmemesine göre bir ayırım yapılması, bu hükümdeki “bilme” kavramının, “fiilen biliniyor olma”yı ifade ettiği şeklinde yorumlanmasını gerektirmektedir²²⁶.

b. Sigorta Ettiren

TTK m.1401'deki sigorta sözleşmesi tanımından yola çıkıldığında, sigorta ettiren sigorta şirketi ile sözleşme yapan ve prim ödeme borcu²²⁷ altına giren kişidir. ²²⁸.BKBSY'de ise, sigorta ettiren, “sigortacı ile sigorta sözleşmesi akdederek sigortalının menfaatini sigortacı nezdinde teminat altına alan kişi” olarak

---

TTK m.39 uyarınca üçüncü kişilerin kendilerine karşı hüküm ifade etmeye başlayan kayıtların aksini ileri süremeyeceklerini belirtmekte, bu nedenle de sigorta sözleşmesini akdeden kişinin ruhsatın olmadığını bilmediği yönündeki bir iddianın söz konusu olamayacağını ileri sürmektedir.

²²⁶ Bu hususta ayrıca Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.22.

²²⁷ Bununla birlikte, sigorta sözleşmelerinde himaye sağlama ve primlerin ödenmesi edimleri arasında bir karşılıklı ilişkisi mevcut ise de, kanaatimizce gerçek anlamda klasik tam iki taraflı sözleşme söz konusu değildir. Bu hususta bkz. Şeker Ögüz, Z., Sigorta Sözleşmesinin Hukuki Niteliği Üzerine, **Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan**, s.1055: Yazar, sigorta sözleşmesinin klasik sinallagmatik sözleşmelerden farklı olduğunu; bir tarafın borcunu kesin biçimde ifa etmesine karşılık diğer tarafın şartın gerçekleşmesine bağlı olarak borç altına girdiğini ve bu konuda bir boşluk bulunduğunu ileri sürmektedir. Yazara göre, bu boşluk ise tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelere ilişkin hükümlerin kıyas yolu ile sigorta sözleşmelerine de uygulanması suretiyle doldurulabilecektir. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Koch, R., **Das Synallagma des Versicherungsvertrages**, Verlag H.R. Sauerländer & Co. Aarau, 1958, s.18; Dreher, **a.g.e.**, s.84 vd.daki açıklamalar. Aksi görüş için bkz. Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 1 Rn. 4a; Merrens / von Birgelen, **a.g.e.**, s.143; Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.180; Ulaş, **a.g.e.**, s.75; Omağ, Merih Kemal, Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri, **Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan**, İstanbul, 2003, s.25; Prölss/Martin/Armbrüster, **a.g.e.**, VVG § 1 Rn. 27 ve Rn. 150; Bozer, **a.g.e.**, s.117; Arseven, **a.g.e.**, s.69; Çeker, **a.g.e.**, s.56; Kabukçuoğlu Özer, **Hayat Sigortası**, s.97; Präve, **a.g.e.**, s.389. Diğer taraftan Türk Ticaret Kanunu'ndaki pek çok düzenlemenin incelenmesinden, Kanun Koyucunun sigorta sözleşmelerini tam iki taraflı sözleşme olarak nitelendirdiği sonucuna ulaşmak mümkündür.

²²⁸ Kurzendörfer, **a.g.e.**, s.171; Eulberg / Ott-Eulberg / Halaczinsky, **a.g.e.**, s.30; Hagelschuer, **a.g.e.**, s.74; Kabukçuoğlu Özer, **a.g.e.**, s.96; Ünan, **Hayat Sigortası**, s.19; ayrıca bkz. Langheid/Wandt/Looschelders **a.g.e.**, VVG §1 Rn. 51 ve Rn.91; Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG §1 Rn.3; Prölss/Martin/Armbrüster, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 1 Rn. 149.

Karş. DeVVG §1: TTK'nın aksine, sigorta sözleşmesine ilişkin bir tanım vermekten kaçınan Alman Kanun Koyucusu, benzer şekilde “sigorta ettireni” de tanımlamış değildir. Bununla birlikte, sözleşmesel yükümlülüklerin belirlendiği VVG §1'den, sigorta ettirenin, “sigorta sözleşmesinin, sigortacının himaye sağlama edimi karşılığında sözleşmede kararlaştırılan primi ödeme yükümlülüğü altına giren tarafı” olduğu anlaşılmaktadır.

tanımlanmıştır (BKBSY m.4/1(h)). Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, daha önce de ifade edildiği üzere, sigorta ettiren sıfatı, sözleşmeyi kimin akdettiğine göre, farklı kişilere ait olabilmektedir. Aşağıda, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde “sigorta ettiren”, sözleşmenin kredi kuruluşu tarafından akdedilmesi ve kredi borçlusu tarafından kredi kuruluşu aracılığı ile veya bağımsız bir sigorta şirketi ile yapılmış olmasına göre ayrı ayrı incelenecektir.

a. Kredi verenin sigorta ettiren olması

(1) Genel olarak

Tüketici kredileri ile birlikte akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin taksitli satışlar, finansal kiralama sözleşmeleri, kredi kartları ile yapılan alışverişler ve kredili vadesiz tasarruf hesabı yolu ile alınan krediler başta olmak üzere oldukça geniş bir uygulama alanı mevcuttur. Bu nedenle, “kredi veren”in kim olduğu, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin dayandığı kredi sözleşmesinin türüne göre değişiklik göstermektedir. TKHK’da kredi verene ilişkin açık bir tanım verilmediğinden, tüketici kredisi sözleşmeleri çerçevesinde, “kredi veren”in kim olduğunun tespiti gerekli hale gelmektedir. 6502 sayılı TKHK’da “Tanımlar” başlığı altında “kredi veren”, “Mevzuat gereği tüketicilere kredi vermeye yetkili olan gerçek veya tüzel kişi” olarak tanımlandığından kredi verenin tespiti için diğer mevzuatın incelenmesi gereklidir²²⁹. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu m.3 (ğ)’de “Banka” kavramı, “Mevduat bankaları ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları” şeklinde bir ayrıma tâbi tutulmuş; “mevduat bankası”, “Bu Kanuna göre kendi nam ve hesabına mevduat kabul etmek ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubeleri” olarak tanımlanmıştır. Maddenin devamında, “katılım bankası”nın, “Bu Kanuna göre özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubeleri” olduğu hüküm altına alınmıştır. Buna karşılık, “kalkınma ve yatırım bankası”²³⁰, “Bu Kanuna göre mevduat veya katılım fonu kabul etme dışında;

²²⁹ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Atamer, **Tüketicinin Korunması**, s.19 vd.

²³⁰ Kalkınma ve yatırım bankaları, (eski mevzuatta Özel Finans Kurumları olarak ifade edilmekteydi.), faiz almanın ve ödemenin dini gerekçeler ile yasak olduğu inancını benimseyen bireylerin finansman sisteminin dışında kalmasının önüne geçilmesi amacı ile ihdas edilmiş olup, nadiren de olsa tüketicilere

kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren ve/veya özel kanunlarla kendilerine verilen görevleri yerine getiren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubeleri” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlar çerçevesinde, Bankacılık Kanunu’nda kredi vermeye yetkili kılınan mevduat, katılım ile kalkınma ve katılım bankaları kredi sözleşmeleri bakımından kredi veren ve dolayısıyla krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde sigorta ettiren rolünü üstlenebilecektir. Bankalar dışında 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu (FFFK)²³¹ uyarınca Finansal kiralama ve finansman şirketleri de kredi vermek suretiyle finansman sağladıkları için²³² TKHK m.3/1(ğ) uyarınca “kredi veren” sıfatını haiz olacaklardır²³³. Benzer şekilde finanse edilmiş taksitli satışlarda “banka, satıcı ve tüketicinin” dâhil olduğu üçlü bir ilişki söz konusu olduğundan, bu tür kredi sözleşmelerinde de kredi veren sıfatı bankaya ait olacaktır. Bunun dışında tüketici ve satıcı arasında ikili bir ilişkinin mevcut olduğu ve satıcının, satılan mal veya hizmetin bedelini tüketiciden teslim – ifa sırasında almayarak daha sonraki bir döneme bırakmak suretiyle aslında tüketiciyi kredilendirdiği basit taksitli satışlarda satıcı; finansal kiralama sözleşmelerinde ise kiralayan, kredi veren sıfatını kazanacaktır²³⁴. Buna göre bu tür kredi işlemlerinin akdedildiği hallerde krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi de yapıldıysa, sözleşmenin türüne göre banka, satıcı-sağlayıcı veya finansal kiralama sözleşmesinde kiralayan sigorta ettiren sıfatını kazanabilecektir²³⁵. Bu açıklamalar çerçevesinde, krediye bağlı hayat sigortası

---

kredi vermektedir. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Atamer, **Tüketicinin Korunması**, s.19. Ayrıca bkz. Gürses, Davut, **Banka Genel Kredi Sözleşmesi**, İstanbul, 2016, s.4 vd.

²³¹ RG 13.12.2012t. ve 28496s.

²³² Atamer, **Tüketicinin Korunması**, s.19.

²³³ Gerek Bankacılık Kanunu gerekse de Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu, zikredilen kredi verenlerin anonim şirket şeklinde faaliyet gösterebileceğini hüküm altına almıştır. 6502 sayılı TKHK’nın “kredi veren”i, “tüketiciye kredi vermeye yetkili olan tüzel veya gerçek kişi” olarak tanımlaması karşısında, kredi vermeye yetkili gerçek kişilerin kim olduğu sorusu akla gelmektedir. Yürürlükten kalkan 1983 tarihli Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükümünde Kararname çerçevesinde gerçek kişilerin borç para vermesi ve daha sonra bunu faizi ile birlikte geri alma imkânı mevcuttu. Ancak günümüzde gerçek kişilerin borç para vermesi hâlihazırdaki mevzuat çerçevesinde mümkün olmadığı gibi, bu hallerde TCK m. 241 uyarınca tefecilik suçu söz konusu olacaktır. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Atamer, **Tüketicinin Korunması**, s.20 -21

²³⁴ Akipek, **a.g.e.**, s.161; İleride ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere, Taksitle Satış Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik’te taksitli satışlarda kredi veren konumundaki “satıcı” veya “sağlayıcı” kavramlarının, gerçek ve tüzel kişileri de kapsayacak şekilde tanımlandığını özellikle belirtmek gerekir. (TSSY m.4/1(ğ ve h))

²³⁵ Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.66 vd.

sözleşmeleri bakımından somutlaştırıldığında, uygulamada en sık şekilde bankalar kredi veren olarak karşımıza çıkacaktır²³⁶.

Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin akdedilmesinde uygulanan yöntemlerden ilkinde, sigorta sözleşmesi kredi veren kuruluş ile sigorta şirketi arasında akdedilmektedir. Kredi verenin sigorta ettiren sıfatına sahip olduğu sigorta sözleşmeleri, aynı zamanda krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin ilk defa uygulanan klasik şeklini de teşkil etmektedir²³⁷. Bu yöntem genellikle, kredi kurumlarının sigorta şirketleri ile yaptıkları çerçeve grup hayat sigortası sözleşmeleri şeklinde ortaya çıkmaktadır²³⁸. Bu halde sigorta sözleşmesinin tarafı olan kredi veren sigorta ettiren sıfatını haiz olurken, sigorta sözleşmesi kredi alan kişinin hayatı üzerine

²³⁶ Hayat sigortası sözleşmelerinde sigorta ettirenin gerçek veya tüzel kişi olabileceği; özellikle de grup sigortası şeklinde akdedilen hayat sigortası sözleşmelerinde sigorta ettiren olarak çok defa bir tüzel kişinin bulunacağı hakkında bkz. Hagelschuer, **a.g.e.**, s.74; ayrıca bkz. Kurzendörfer, **a.g.e.**, s.171; Eulberg / Ott-Eulberg / Halaczinsky, **a.g.e.**, s.30.

²³⁷ Pällmann, **a.g.e.**, s.87; Kurzendörfer, **a.g.e.**, s.97. Bu tür krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri özellikle Almanya'da ilk dönemlerinde sıklıkla uygulanmış ise de, Alman Sigorta Denetim Kurumu bir süre sonra kredi verenin sigorta ettiren sıfatını haiz olduğu krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin istisnaen sadece küçük meblağlı krediler için uygulanmasına izin vermiştir. Bunun temelinde ise, kredi alan riziko şahsının sigorta sözleşmesine taraf olmaması nedeniyle zayıf konumda olması bulunmaktadır. Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.58. Alman Hukukunda kredi kuruluşunun sigorta ettiren olduğu krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde özellikle sigorta sözleşmesini fesih hakkının kullanılması öğretide yoğun şekilde tartışılmış olup genel şartlarda sözleşmenin feshine ilişkin çok ayrıntılı düzenlemelere yer verilmektedir. Bu şekilde akdedilen krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine ilişkin esaslar için ayrıca bkz. Laas, Reinhard, Restschuldversicherung und Preisangabenverordnung, **VersR 2008 Heft 34**, s.1579.

²³⁸ Laars, **a.g.m.**, s.1579. Alman ve İsviçre Hukukunda, kredi kuruluşunun sigorta ettiren rolünü üstlendiği (grup) krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine sıkça rastlanmaktadır. Bu tür sigorta sözleşmelerinde, sigortacıya verilen ve içinde sigorta sözleşmesine ilişkin genel şartların yer aldığı bilgilendirme formlarında açıkça sözleşmenin tarafları zikredilmekte ve sözleşmenin sigorta şirketi ile kredi kurumu arasında akdedildiği, bu çerçevede kredi verenin sigorta ettiren, kredi alanın ise sigortalı sıfatını haiz olduğu belirtilmektedir. Ayrıca, Alman ve İsviçre'de kullanılan bilgilendirme formlarında genellikle, kredi alana sağlanan kredi korumasının kredi kuruluşu ile sigorta şirketi arasındaki "grup (çerçeve) kredi hayat sigortası sözleşmesi"ne (*Kollektivrahmenvertrages*) dayandığı belirtilerek, söz konusu sözleşmenin süresinin sona ermesi, feshedilmesi vs. hallerin sonuçları özel ve ayrıntılı şekilde düzenlenmektedir. Örnek bilgilendirme formu için bkz.

https://www.barclaycard.de/media/AVB_Sicherheitspaket2,7440,5.pdf; https://www.deutsche-bank.de/pfb/data/docs/ser_Merkblatt_RKV_PGK.pdf Ayrıca, bu yöntemin kredi kuruluşunun banka / finansman kuruluşu olduğu haller dışında uygulanamayacağı belirtilmelidir. Grup sigortası şeklinde akdedilen hayat sigortalı hakkında ayrıca bkz. Mohr / Hofmann, **a.g.e.**, s.46 vd.

Alman Hukukunda grup sigortası sözleşmeleri bakımından "gerçek" ve gerçek olmayan" grup sigortası sözleşmesi (*echte – unechte Gruppenversicherung*) ayrımı yapılmakta ve bir insan topluluğu için tek ve birleşik bir sigorta sözleşmesinin kurulduğu hallerde gerçek grup sigortası sözleşmesinin mevcudiyeti kabul edilmektedir. Buna göre ise, kredi kuruluşu tarafından, sigorta ettiren sıfatıyla akdedilen krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri de bu tür grup sigortası sözleşmeleri arasında bulunmaktadır. Bkz. Franz, Eniko B., Informationspflichten gegenüber Versicherten bei Gruppenversicherungsverträgen – ein weißer Fleck auf der Landkarte des VVG?, **VersR 2008 Heft 34**, s.1566.

(ölüm ihtimaline karşı) yapıldığı için kredi borçlusunu ise riziko şahsı sıfatını kazanmakta²³⁹ ve sigorta ettiren sıfatı kredi verene ait olduğu için prim ödeme borcu başta olmak üzere sigorta sözleşmesinden doğan yükümlülükler de kural olarak kredi verene ait olmaktadır²⁴⁰.

Alman ve İsviçre Hukukunda krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin akdedilmesinde genellikle, kredi verenin sigorta ettiren sıfatı ile hareket ettiği bu yöntem uygulanırken, ülkemizde ise uygulama tam tersi yöndedir²⁴¹. Ülkemizde yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin neredeyse tamamının sigorta şirketinin acenteliğini üstlenen kredi kuruluşu ile kredi borçlusunu arasında akdedildiği, diğer bir ifade ile sigorta ettiren sıfatına kredi borçlusunun sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, ülkemizde krediye bağlı hayat sigortasına ilişkin tek özel düzenleme olan Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği'ndeki düzenlemelerin pek çoğunun kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine ilişkin olduğu açık ise de²⁴², krediye bağlı hayat sigortasının kredi veren (sigorta ettiren sıfatıyla) tarafından akdedilmesinin önünde bir engel bulunmayıp, ülkemizde nadiren de olsa bu türde krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri de yapılmaktadır²⁴³.

---

²³⁹ Laars, **a.g.m.**, s.1579; Eulberg / Ott-Eulberg / Halaczinsky, **a.g.e.**, s.189; Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.58; Pällmann, **a.g.e.**, s.87; Winter, **Bruck/ Möller Versicherungsvertragesgesetz**, s.332; Gessner, **Restschuldversicherung**, s.30.

²⁴⁰ Geßner, **Restschuldversicherung**, s.30; Hagelschuer, **a.g.e.**, s.74. Bu şekilde akdedilen krediye bağlı hayat sigortalarında, sigorta priminin yükümlüsü her ne kadar kredi kuruluşu ise de, sigorta masraflarını ve bunların içinde sigorta priminin kredi borçlusunu tarafından karşılandığı hakkında bkz. Pällmann, **a.g.e.**, s.91; Geßner, **Restschuldversicherung**, s.35-36.

²⁴¹ (Almanya'da) krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin, "kural olarak" sigorta şirketi ile kredi kuruluşu arasında "grup sigortası" şeklinde akdedildiği yönünde bkz. Brömmelmeyer, **a.g.m.**, s.1461. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri, Almanya'da 1978 yılına kadar belirli sınırlamalarla bu yöntem esas alınarak uygulanmışsa da, sonraki dönemlerde sigortacılar tarafından nadiren tercih edilmiştir. Pällmann, **a.g.e.**, s.88. Günümüzde ise gerek İsviçre, gerek Almanya'daki bankalar tarafından kullanılan krediye bağlı hayat sigortası genel şartları incelendiğinde, krediye bağlı hayat sigortasının çok defa kredi kuruluşunun sigorta ettiren sıfatıyla hareket ettiği grup hayat sigortası şeklinde akdedildiği gözlenmektedir. Ayrıca bkz. Geßner, **Restschuldversicherung**, s.28.

²⁴² BKBSY'nin kapsamının belirlendiği 2. maddesi uyarınca, Yönetmelik, sadece "kredi kuruluşunun sağladığı bireysel kredilerle bağlantılı yaptırılan ihtiyari veya zorunlu sigortalar" bakımından uygulanacağı için, bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin uygulama alanının dışında olduğu özellikle vurgulanmalıdır.

²⁴³ Sigorta ettirenin kredi kuruluşu olduğu bir "grup krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi"ne ilişkin genel şartlar / bilgilendirme formu örneği için bkz. <http://www.tebcetelem.com.tr/pdf/CPI-Jenerik.pdf>

(2) Kredi verenin sigorta ettiren olduğu krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin üçüncü kişi yararına sözleşme niteliği

Alman Hukukunda, kredi kuruluşunun sigorta ettiren sıfatı ile hareket ettiği krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin “başkası hesabına sözleşme” niteliğinde olduğu ve VVG §43 vd.deki²⁴⁴ başkası hesabına sözleşmeye ilişkin hükümlerin, bu şekilde akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine de uygulanacağı kabul edilmektedir²⁴⁵. Yukarıda ayrıntılı şekilde izah edildiği üzere, Almanya’da genellikle, kredi veren, sigortacı ile -çok defa bir grup sigortası şeklinde olmak üzere- kredi alan borçlunun ölümü ihtimaline karşı sigorta sözleşmesi akdetmekte ve bu sigorta sözleşmesinde sigorta ettiren kredi kuruluşu lehtar olarak belirlenmektedir. Lehtar olarak kredi veren belirlenmekle, kredi alan borçlunun kredi verene olan borcunu ödeyemeden ölmesi ihtimalinde, sigorta şirketi sigorta bedelini doğrudan kredi verene ödeyeceğinden aslında, kredi alanın borcunun ifası sağlanmaktadır²⁴⁶. Alman Hukukunda, kredi borçlusu “açıkça lehtar atanmamış olsa da”, neticede lehtar olarak belirlenen kredi verene olan borcunun ödenmesine hizmet edildiği için bu halde aslında kredi borçlusu lehine yapılan bir sözleşmenin mevcut olduğu ileri sürülmekte²⁴⁷ ve bu tür sözleşmelerde, aynı zamanda sigorta sözleşmesinin tarafı olan kredi kuruluşunun lehtar olarak atanmak suretiyle sigorta sözleşmesinden

---

²⁴⁴ VVG §43, TTK m.1454’te yer alan üçüncü kişi lehine sigorta düzenlemesi ile benzerlik göstermektedir. Buna göre, “sigorta ettiren kişi, sigorta sözleşmesini başkası hesabına (sigortalının adını belirterek veya belirtmeksizin) yaptırabilecek”tir. VVG §44’te ise, “başkası hesabına yapılan sigorta sözleşmesinde sigorta sözleşmesinden doğan hakların, sigortalıya ait olacağı” hüküm altına alınmıştır. Almanya’da ise, ülkemizdeki aksine, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri, kural olarak, kredi kuruluşu tarafından- sigorta ettiren sıfatıyla – grup sigortası şeklinde akdedilmektedir. Bkz. Göbel / Köther, **a.g.m.**, s.426.

²⁴⁵ Gessner, **Restschuldversicherung**, s.30; Winter, **Bruck/ Möller VVG**, s.395; Gessner, **Restschuldversicherungen und Verbraucherdarlehensverträge**, s.442; bkz. Brömmelmeyer, **a.g.m.**, s.1461; Römer, Wolfgang / Langheid, Theo/ Rixecker, Roland, **Versicherungsvertragsgesetz VVG: mit VVG-Informationspflichtenverordnung Kommentar**, 3. Völlig neu bearbeitete Auflage, 2012, C.H.Beck, 2012, VVG § 43 Rn.16; Klimke, **Prölls /Martin Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 43 Rn. 82. Hamm VersR 1989, 694.

Aksi yönde bkz. Göbel / Köther, **a.g.m.**, s.427. Ayrıca bu hususun vurgulandığı bir karar için bkz. OLG Köln, *Beschluss vom 26.03.2010 - 20 U 198/09*, **BeckRS 2015**, 16684: Bu kararda vurgulandığı üzere, kredi kuruluşunun sigorta ettiren sıfatıyla akdettiği grup krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, kredi kuruluşu, kredi alacağının ödenmeme rizikosuna karşı teminat sağladığı için, krediye bağlı hayat sigortasının “öncelikli” faydalanandır. Sigorta ettiren kredi kuruluşunun bu yöndeki iradesi ile akdettiği sigorta sözleşmesinin, başkası hesabına sigorta olarak değerlendirilmesi mümkün değildir.

²⁴⁶ Gessner, **Restschuldversicherung**, s.31.

²⁴⁷ Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin akdedilmesinde riizko şahsı olan kredi borçlusunun menfaatinin bulunduğu hakkında bkz. Göbel / Köther, **a.g.m.**, s.426.

faydalanmasının, sözleşmenin üçüncü kişi yararına sözleşme niteliğine halel getirmeyeceği kabul edilmektedir²⁴⁸.

TBK m.129 uyarınca, “kendi adına sözleşme yapan kişi, sözleşmeye üçüncü kişi yararına bir edim yükümlülüğü koydurmuşsa, edimin üçüncü kişiye ifa edilmesini isteyebilecek”tir²⁴⁹. Bilindiği üzere, günümüzde üçüncü kişi yararına sözleşmeler bakımından “üçüncü kişiye yarar sağlama unsurunun en geniş şekilde anlaşılması” ve her türlü “yapma, yapmama ve verme” taahhüdünün bu unsuru sağlayacağı kabul edilmektedir²⁵⁰. Kredi verenin riziko şahsı olan kredi borçlusunun hayatını ölüm ihtimaline karşı sigorta ettirdiği bu halde de, kredi veren ile sigorta şirketi arasındaki sözleşmede, “kredi borçlusunun ölümü halinde kredi verene olan borcunun, sigorta şirketi tarafından kredi verene ödenmesi”, geniş anlamda “üçüncü kişiye yarar sağlama” unsurunu gerçekleştirdiği için burada da üçüncü kişi yararına bir sözleşme olduğunun kabulü mümkün görünmektedir. Ancak bu bağlamda dikkat çekilmesi gereken bir diğer husus, sigorta sözleşmesinin kredi kuruluşu ile sigorta şirketi arasında akdedilemesine rağmen, sigorta primlerinin nihai olarak kredi borçlusuna yükletilmesinin sözleşmenin üçüncü kişi yararına sözleşme niteliğini engelleyip engellemeyeceğidir. Gerçekten de, uygulamada prim borcu kredi sözleşmesine “ek” bir kredi ile finanse edilerek asıl kredi borcuna yansıtılmakta ve nihai olarak da kredi borçlusuna ödetilmektedir. Bu nedenle bu halde, “teknik anlamda” üçüncü kişi yararına sözleşme şeklinde akdedildiği hususunda bir şüphe bulunmamakta ise de,

---

²⁴⁸ Gessner, **Restschuldversicherung**, s.31. Aksi yönde: Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin asıl faydalananının kredi kuruluşu olduğu; çünkü bu sözleşme ile, kredi kuruluşunun alacağı geri ödenmesini masrafları kredi borçlusuna ait olmak üzere teminat altına aldığı ve bunun yanı sıra sözleşmenin kurulmasına aracılık ettiği hallerde ayrıca komisyona hak kazandığı hakkında bkz. *OLG Köln, vom 26.3.2010-20 U 198/09*, kararın tam metni için bkz. (çevrimiçi), <http://www.justiz.nrw.de/nrwe/olgs/koeln/j2010/20 U 198 09 Beschluss 20100326.html>, 18.8.2018; ayrıca bkz. Brömmelmeyer, **a.g.m.**, s.1461 .

²⁴⁹ 2008 Reformundan önceki dönemde Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu’nda da, TTK’ dakine benzer şekilde “genel” bir üçüncü şahıs hesabına sözleşme düzenlemesi bulunmamaktaydı. Bu dönemde, zarar sigortası üst başlığı altındaki başkası hesabına sözleşmeye ilişkin VVG (a.F)§74’ün hayat sigortasının bir türü olduğu kabul edilen krediyeye bağlı hayat sigortaları bakımından uygulanmasının mümkün olmadığı ifade ediliyordu. bkz. Pällmann, **a.g.e.**, s.89; Gessner, **Restschuldversicherung**, s.31; Küstner, **VersR** 1954, s.575. Ayrıca bkz. Winter, **Bruck/ Möller VVG**, s.394.

²⁵⁰ Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.2**, kn.1291; Akyol, **Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme**, s.14; Hatemi / Gökyayla, **a.g.e.**, s.310.

Eskiden üçüncü kişi yararına sözleşmenin söz konusu olabilmesi için edimin objektif bir malvarlığı değeri taşıması gerektiği ifade edilirken, bu görüş uzun bir süredir terk edilmiştir. Bkz. Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.2**, kn.1291; Akyol, **Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme**, s.14; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu / Altop, **a.g.e.**, s.220.

krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinden doğan prim ödeme borcu, neticede ek bir kredi sözleşmesi ile kredi borçlusundan tahsil edildiđinden²⁵¹, “gerçek anlamda” üçüncü kişi yararına sözleşme olduğunu söylemek kanaatimizce mümkün görünmemektedir.

b. Kredi alanın sigorta ettiren olması

(1) Sigorta sözleşmesinin “sigorta acentesi” sıfatı ile hareket eden kredi kuruluşu ile kredi alan arasında akdedilmesi

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kurulmasında uygulanan bir diğer yöntem, “kredi alan”ın sigortacı ile sözleşme yapmasıdır²⁵². BKBSY’de “kredi alan”a ilişkin bir tanıma yer verilmemiştir. Bununla birlikte, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin çoğunlukla bir tüketici kredisinin kullanılmasından doğan kredi borcunun teminat altına alınması amacıyla akdedilmesi sebebiyle sigorta sözleşmesinin tarafı çok defa bir tüketicidir. 6502 sayılı TKHK’da tüketici, “Ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi” olarak tanımlanmıştır (TKHK m. 3/1(k)). Buna göre, gerek basit taksitli satışlar ve finanse edilmiş taksitli satışlar gerekse de kredili mevduat hesabına istinaden kredi alınan haller bakımından sigorta şirketinin karşısında kredi alan olarak “tüketici” bulunacaktır. Bununla birlikte, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin uygulama alanının tüketici kredileri ile sınırlı olmaması nedeniyle, sigorta ettirenin, her zaman tüketici olmayacağı da açıktır. Finansal kiralama sözleşmelerinden doğan borcun teminat altına alınması için yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde, sigorta şirketinin karşısında, finansal kiralama sözleşmesinde finansal kiracı sıfatını taşıyan kişi yer alacaktır.

Kredi alanın sigorta ettiren sıfatıyla sigortacının karşısında yer aldığı krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri iki farklı şekilde akdedilebilmektedir. Bunların ilkinde ve ülkemizde sıklıkla uygulanan türünde, kredi veren kuruluş bir sigorta şirketi ile yaptığı anlaşma çerçevesinde sigorta sözleşmesini sigorta şirketi adına ve hesabına

²⁵¹ Bkz. Brömmelmeyer, **a.g.m.**, s.1461.

²⁵² Gessner, **Restschuldversicherung**, s.28 ve s.195 vd.; Pällmann, **a.g.e.**, s.65.

yapar ve primleri de yine onun ad ve hesabına tahsil eder²⁵³. Bunun karşılığında, bir miktar komisyon ücretine hak kazanır. Kredi borçlusuna krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi sözleşmesi ile birarada sunulduğu bu ihtimalde, kredi veren sigorta şirketinin acentesi sıfatı ile hareket etmektedir²⁵⁴.

5684 sayılı SK'da, sigorta acentesi, "ticari mümessil, ticari vekil, satış memuru veya müstahdem gibi tâbi bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak muayyen bir yer veya bölge içinde daimi bir surette sigorta şirketlerinin nam ve hesabına sigorta sözleşmesine aracılık etmeyi veya bunları sigorta şirketi adına yapmayı meslek edinen kişi" olarak tanımlanmıştır. Bu tanım çerçevesinde, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi uygulamasında, kredi kuruluşlarının sözleşmeyi, aracısı olduğu sigorta şirketi adına kredi alan borçlu ile akdetmesi karşısında, "aracı acente" değil, "sözleşme yapmaya yetkili acente" sıfatını haiz olduğu sonucuna varmak gerekir. Ayrıca bu şekilde akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, aracı kredi kuruluşu poliçe düzenleme ve prim tahsil yetkilerine de sahiptir²⁵⁵.

---

²⁵³Laars, **a.g.m.**, s.1579. Hangi yöntem tercih edilirse edilsin, neticede primlerin kredi borçlusu tarafından karşılanacağı hakkında bkz. Geßner, **Restschuldversicherung**, s.35.

²⁵⁴ Laars, **a.g.m.**, s.1579; Hagelschuer, **a.g.e.**, s.54; Geßner, **Restschuldversicherung**, s.195; Mannheim Eyalet Mahkemesi, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesine ilişkin bir ihtilafta benzer bir nitelendirme yaparak, "sigorta şirketi ile bir çerçeve sözleşme yapan Santander Consumer Bank AG'nin sigorta ettiren (*Versicherungsnehmer*) sıfatını kazandığı" tespit edilmiştir (*LG Mannheim Urteil v.16.3.1012 8 O 213/11*). Benzer bir ilişkinin bulunduğu başka bir ihtilafta ise Celle Yüksek Eyalet Mahkemesi, kredi kurumunun sigorta şirketi ile akdettiği sigorta sözleşmesine istinaden VVG §43 anlamında başkası hesabına sözleşme bulunduğu" kanaatine varmıştır (*OLG Celle Urteil v.31.5.2007 8 U 271/06*). Bu ihtimalde başkası hesabına sigorta olduğuna ilişkin ayrıca bkz. Benkel/Hirschberg, **ALB/BUZ**, L. Allgemeine Bedingungen für die Restschuldlebensversicherung (RLV 2008) Rn. 1.

²⁵⁵ SK m.23/10 uyarınca, sigorta acentelerinin, bireysel emeklilik işlemleriyle ilgili aracılık ile Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın uygun göreceği sigortacılıkla bağlantılı diğer aracılık faaliyetleri dışında başka bir ticari faaliyette bulunması mümkün değildir. Bununla birlikte, aynı maddede "Bankalar ile özel kanunla kurulmuş ve kendisine sigorta acenteliği yapma yetkisi tanınan kurumlar"ın bu genel esasa tâbi olmayacağı açıkça hüküm altına alınmıştır. (5684 sayılı SK'nın gerekçesinde, bu husus, "belli bir ortaklık ilişkisi içinde veya aynı grup içinde" bulunmaları ile izah edilmiş olup, "gelişmiş ülkelerde de uygulamanın bu yönde olduğu" belirtilmiştir. Bkz. 5684 sayılı Kanun, 23. maddeye ait gerekçe altında yapılan açıklamalar.) Bankalar bakımından, benzer şekilde 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, "mevduat bankaları, katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının sigorta acenteliği faaliyetinde bulunabileceklerini" açıkça düzenlemiştir (BankK m.4/1(u)). SK m.23/10 uyarınca, sigorta acenteliği yapabilecek "bankalar haricinde kalan" ve özel kanun ile kurularak kendilerine sigorta acenteliği yapma yetkisi verilen diğer kurumlar ile kastedilen ise finansal kiralama şirketleri ve finansman şirketleridir. Nitekim bu şirketlerin kurulmasına ve faaliyetlerine ilişkin esasların düzenlendiği 6361 sayılı FFFK m.9/4'te bu husus açıkça hüküm altına alınmıştır. "Şirketin yapamayacağı iş ve işlemler" başlığını taşıyan bu madde uyarınca, finansal kiralama şirketleri "finansal kiralama veya faaliyet kiralaması işlemlerine konu edilen mallar ve bu işlemler kapsamında alınan teminatlar ve söz konusu malı kiralayan kişiler" ile; finansman şirketleri ise "alımı kredilendirilen mallar veya hizmetler ile kredilerin teminatları ve kredilendirilen malı veya hizmeti satın alan gerçek veya tüzel kişiler" ile sınırlı olmak

Ülkemizde, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin akdinde, Almanya ve İsviçre'dekin aksine sıklıkla bu yönteme başvurulmaktadır. Öyle ki, BKBSY'de yer alan düzenlemelerin bir kısmı da kredi kuruluşlarının aracılık ettiği krediye bağlı hayat sigortaları esas alınmak suretiyle kaleme alınmıştır.

(2) Sigorta sözleşmesinin kredi alan ile kredi kuruluşundan bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedilmesi

6502 sayılı TKHK m. 29/1(c.2)'de, "tüketicinin sigorta yaptırmak istemesi hâlinde, istediği sigorta şirketinden sağladığı teminatın, kredi veren tarafından kabul edilmek zorunda olduğu" hüküm altına alınmıştır. Aynı esas, Krediyile Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği'nin "iyiniyet" başlıklı 13. maddesinde de yer almaktadır. Söz konusu hükme göre, kredi kullananın sigorta şirketini seçme hakkının sınırlanması mümkün değildir. Ayrıca, sigorta veya kredi sözleşmesine sigortanın belirli bir sigorta şirketine yaptırılmasına ilişkin konan her türlü şart hükümsüzdür ve ve kredi kuruluşu, talep edilen teminat ile süre şartlarını sağlamak ve dain-i mürtehinini kredi kuruluşu olmak koşuluyla, kredi alan tarafından verilen sigorta poliçesini kabul etmekten kaçınamayacaktır. Kredi alanın²⁵⁶ "sigorta ettiren" sıfatı ile hareket ettiği bu ihtimalde, kredi alan, bu alanda ruhsatı olan dilediği bir sigorta şirketi / acentesi ile krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdetmekte ve kredi borçlusu sigorta ettirenin, kredi verene olan borcunun teminat altına alınmasını sağlamak üzere, kredi veren kuruluş lehtar olarak atanmaktadır. Sigorta ettiren sıfatını haiz kredi alan, sigorta sözleşmesinin tarafı olduğu için sigorta primlerinin ve sigorta sözleşmesinden doğan diğer yükümlülüklerin de borçlusudur. BKBSY'nin uygulama alanı "ticari nitelik taşımayan bireysel krediler" ile sınırlı olduğundan TKHK m.29 ve BKBSY m.13'te yer alan bu düzenlemeler ticari nitelikteki kredilere teminat sağlamak amacıyla akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine uygulanmayacaktır. Dolayısıyla hukukumuzda kredi sözleşmesi akdetmek isteyen kişinin tüketici olmaması halinde, kredi kuruluşunun kredi verilmesini krediye bağlı hayat sigortası

---

suretiyle, "kredi borcunun geri ödenmesini ve benzeri tüm kredi unsurlarını koruma altına alacak her çeşit sigortayı kapsayacak şekilde iştigal konusuna giren işlere ilişkin sigorta sözleşmelerinin yapılmasına aracılık faaliyetlerinde bulunabileceklerdir. Finansal kiralama ve finansman şirketlerinin bunun dışında herhangi bir sigortacılık faaliyetinde bulunmaları ise mümkün değildir.

²⁵⁶ "Kredi alan" kavramına ilişkin olarak s.89 vd.da yapılan açıklamalar, burada da geçerli olacaktır.

akdedilmesi şartına bağlamasını engelleyen bir düzenleme mevcut değildir²⁵⁷. Bu tür kredi sözleşmelerinde yer alan ve kredi borçlusunun bağımsız bir sigorta şirketi ile krediye bağlı hayat sigortası akdetmesini engelleyen şartların geçerliliği, TBK’da yer alan “genel işlem şartlarının denetimine” ilişkin esaslar çerçevesinde belirlenecektir²⁵⁸. Ancak krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin akdedileceği sigorta şirketinin seçilmesine ilişkin olarak, TKHK’da ve BKBSY’deki “tüketicilere özel” düzenlemelerden başka, 5684 sayılı SK m.32/5’te tüketici – tacir ayrımı yapılmaksızın uygulanacak genel bir düzenlemenin bulunduğu hatırlatılmalıdır.

B. Sigorta sözleşmesinde ilgililer

1. Sigortalı (Riziko şahsı)

TTK m. 1490/1’de “hayatı sigorta edilecek kişi” başlığı altında, sigorta ettirenin, “kendisinin veya başkasının hayatını, ölüm veya hayatta kalma ihtimallerine karşı sigorta ettirebileceği” düzenlenmiştir²⁵⁹. Hükümde, madde başlığından farklı olarak, “hayat sigortası sözleşmesinde, ölüm veya belli bir tarihte hayatta kalma rizikosunun üzerinde gerçekleşeceği kişi”, “sigortalı” olarak ifade edilmiş ve Türk Ticaret Kanunu’nun hayat sigortası sözleşmesine ilişkin diğer hükümlerinde de bu kişiyi ifade etmek üzere “sigortalı” kavramı kullanılmaya devam edilmiştir. Ancak, öğretide isabetli şekilde belirtildiği üzere, “sigortalı”, zarar sigortalarında lehine sigorta sözleşmesi yapılan kimseyi ifade ettiği için sigorta hukuku terminolojisi bakımından, hayat sigortası sözleşmesinde hayatı üzerine sigorta sözleşmesi yapılan kişiyi “sigortalı” olarak nitelendirmek kanaatimizce de yerinde değildir²⁶⁰. Alman ve İsviçre Hukukunda, hayatı üzerine sigorta sözleşmesi yapılan kişiyi ifade etmek üzere kullanılan “riziko şahsı (*Gefahrperson*)”²⁶¹ deyimi, hem bu kişinin hayat sigortası

²⁵⁷ Bununla birlikte, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri, uygulamada çok defa kredi kuruluşu (veya somut olaya göre, otomobil satıcısı- satıcı da olabilmesi mümkündür) ile kredi sözleşmesinin aksi ile birlikte sağlanmaktadır. Bkz. Göbel / Köther, **a.g.m.**, s.426.

²⁵⁸ Bkz. krediye bağlı hayat sigortasının akdedilmesinde genel işlem şartlarının denetimi hususunda bkz. s.69’da yapılan açıklamalar.

²⁵⁹ Benzer hüküm, DeVVG §150’de de yer almaktadır. Açıklamalar için bkz. Eulberg / Ott-Eulberg / Halaczinsky, **a.g.e.**, s.30.

²⁶⁰ Yongalık, **Krediye Hayat Sigortası**, s.71; Ünán, **Hayat Sigortası**, s.25; Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.242. Ayrıca bu hususta açıklamalar için bkz. Kabukçuoğlu Özer, **a.g.e.**, s.106.

²⁶¹ Kurzendörfer, **a.g.e.**, s.173; Hagelschuer, **a.g.e.**, s.75; Dörner, Heinrich / Langheid / Wandt, **Münchener Kommentar zum VVG**, VVG § 179 Rn. 17-18; *LG Frankfurt am Main*:

sözleşmesindeki rolünü tam olarak karşılıyor olması hem de zarar sigortalarında lehine sigorta sözleşmesi yapılan üçüncü kişiden ayırt edilmesinin sağlanması bakımından kanaatimizce de oldukça isabetlidir²⁶². Bununla birlikte, gerek Hayat Sigortası Genel Şartlarında gerekse de Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortaların Uygulama Esasları Hakkında Yönetmelikte hayatı üzerine sigorta sözleşmesi yapılan kişiyi ifade etmek üzere “sigortalı” deyimini tercih edilmiştir. Üstelik HSGŞ’de ve BKBSY’de, TTK’dan farklı şekilde “sigortalı”ya ilişkin tanımlara da yer verilmiştir. Sigortalı, HSGŞ’de “hayatı üzerine sigorta sözleşmesi yapılan kişi” (HSGŞ A.1); BKBSY’de ise “kredinin geri ödenmemesine neden olabilecek riskleri üzerine sigorta sözleşmesi yapılan kişi” olarak tanımlanmıştır²⁶³ (KBSY m. 4/1(i)). Bununla birlikte, gerek TTK’da gerekse de HSGŞ’de ve BKBSY’de riziko şahsı (sigortalı) bakımından genel bir ifade kullanılarak “gerçek” veya “tüzel” kişi ayrımı yapılmamış olmakla birlikte, tüzel kişiler bakımından teknik anlamda “ölüm” veya “hayatta kalma” rizikolarının gerçekleşmesi mümkün olmadığı için riziko şahsının ancak gerçek kişi olabileceğinin kabulü gerekir. Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, duruma göre, sigorta ettiren kredi alan veya kredi veren olabilecekse de, sözleşmenin kredi alan veya kredi veren tarafından akdedildiği önem taşımaksızın, riziko şahsı daima kredi alan borçlu

---

Unfallversicherung mit anderen Gefährpersonen für eigene Rechnung, 04.11.1993 - 8 U 93/92; IV ZR 18/94, VersR 1995, s.405.

Karş. DeVVG §150: Alman Kanun Koyucusu riziko şahsını ifade etmek üzere açıkça “*Gefährperson*” kavramını kullanmak yerine “*Andere*” kavramını tercih etmiştir. Benzer şekilde, GDV tarafından hazırlanan 2016 tarihli örnek krediyeye bağlı hayat sigortası genel şartlarında ise, “*Gefährperson*” yerine “*versicherte Person*” tercih edilmiş; bu kişi de sigortacının yükümlülüğünün hüküm altına alındığı §1’de “hayatı üzerine sigorta yapılan kişi” şeklinde tanımlanmıştır. Diğer taraftan, mahkeme kararlarında da Kanun ile uyumlu şekilde “*versicherte Person*” sıklıkla tercih edilmektedir. Bkz. *OLG Hamm, Urteil vom 09-11-1988 - 20 U 56/88, Neue Juristische Wochenschrift: Heft 8, 1989, 492.* Örnek için ayrıca bkz. (çevrimiçi), https://www.barclaycard.de/media/AVB_Sicherheitspaket2,7440,5.pdf, 5.9.2017.

²⁶² Yongalık, **Krediyeye Hayat Sigortası**, s.71.

²⁶³ BKBSY m.2’deki tanımın pek çok açıdan isabetsiz olduğu belirtilmelidir. Öncelikle, maddede yer alan “kredinin geri ödenmemesine neden olabilecek riskleri üzerine sigorta edilen kişi” şeklindeki tanım son derece anlamsız ve eksiktir. Yönetmeliğin amacı, m.1’de, “kredi kurumları tarafından verilen bireysel kredilerle bağlantılı olan zorunlu veya ihtiyari sigorta ürünleri” ile bağlantılı şekilde açıklanmış olup, uygulama alanı sadece krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesi ile diğer bir ifade ile “meblağ sigortaları” ile sınırlı değildir. Zarar sigortalarında sigortalı kavramı hayat sigortalarındaki –isabetsiz şekilde hayatı üzerine sigorta sözleşmesi yapılan kimseyi ifade etmek üzere kullanılan “sigortalı” kavramından farklı olarak, lehine sigorta sözleşmesi yapılan ve riziko gerçekleştiğinde sigorta tazminatını almaya hak kazanacak kişiyi ifade etmektedir. Yönetmeliğin hem meblağ hem de zarar sigortalarını düzenlemesi karşısında, hayat sigortalarındaki riziko şahsını ifade etmek üzere de “sigortalı” ifadesinin tercih edilmesi ve üstelik her ikisi bakımından da, ne ifade ettiği tam olarak anlaşılabilen ortak bir tanım yapılması kanaatimizce son derece hatalı bir yaklaşımdır.

olarak belirlenmektedir. Sigorta ettirenin kredi alan veya kredi veren olmasının yaratacağı tek farklılık, ilk ihtimalde kişinin kendi hayatı üzerine (ölüm ihtimaline karşı); sigorta sözleşmesini kredi verenin yaptığı ikinci ihtimalde, üçüncü kişinin (kredi alanın) hayatı üzerine yapılan bir hayat sigortası sözleşmesinin söz konusu olmasıdır. Ülkemizde krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi, çok defa sigorta acentesi sıfatına sahip kredi kuruluşu ile kredi borçlusu arasında akdedilmekte ve kredi borçlusu hem sigorta ettiren hem de riziko şahsı sıfatını haiz olmaktadır. Bununla birlikte, kredi borçlusunun borcunu teminat altına almak amacıyla, üçüncü bir kişinin krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdetmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır. Ancak bu ihtimal, krediye bağlı hayat sigortasının bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedildiği haller bakımından nadiren de olsa gündeme gelebilecekse de, kredi kuruluşunun aracılık ettiği sigorta sözleşmelerinde neredeyse istisnasız şekilde kredi borçlusu sigorta ettiren ve riziko şahsı sıfatlarına sahip olmaktadır. Bunun temelinde ise kredi sözleşmesi ve krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin çok defa birlikte sunulması ve özellikle de zaten çok yüksek olmayan krediye bağlı hayat sigortası primlerinin asıl krediye ek bir kredi sözleşmesi ile finanse edilerek kredi borcu ile birlikte tahsil edilmesindeki kolaylık bulunmaktadır.

Geleneksel hayat sigortalarındaki “yaş yükseldikçe, riskin de artacağı” genel prensibinin krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde söz konusu olmadığı; ancak, uygulamada, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde de kredi borçlusunun riziko şahsı olabilmesinin, belli bir yaş sınırının altında olması şartına bağlandığına dikkat çekilmelidir. Bu yaş sınırı, sigorta şirketlerine göre farklılık gösterebilmektedir²⁶⁴.

---

²⁶⁴ Örnek bir krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi bilgilendirme formu için bkz. (çevrimiçi), https://www.isbank.com.tr/TR/bireysel/sigorta-urunleri/kredi-karti-destek-sigortasi/Documents/KKDS_BilgilendirmeFormu.pdf , 22.12.2018. Bilgilendirme formunda, sigortalının 65 yaşını doldurmamış olması sigorta sözleşmesi yapılmasının şartı olarak öngörülmüş ve 65 yaşına girmesi ile birlikte sigorta sözleşmesinin sona erdiğine ilişkin açık hükme yer verilmiştir. Bkz. “2. 18 yaş üzerinde, sağlıklı olan ve Türkiye Cumhuriyeti’nde veya KKTC’de ikamet edenler ve/veya istihdam ilişkisi içinde olanlar bu sigortayı yaptırabilir. Sigortalının yaşı ile sigorta süresinin toplamı 65’i geçemez.....26. Sigortalının 65 yaşına girmesi halinde sözleşme sona erer.” Daha yüksek bir yaş sınırının (18-70 yaş) öngörüldüğü bir krediye bağlı hayat sigortası için bkz. (çevrimiçi), https://www.ziraatemeklilik.com.tr:81/ziraat_bankasi_urunlerine_yonelik_hayat_sigortalar_i.html , 22.12.2018.

Bununla birlikte, kredi kuruluşlarınca verilen sözleşme şartlarında, riziko şahsının krediyi belli bir tarihten önce kullanmış olması şartıyla, poliçenin belli bir yaş sınırına tâbi olunmaksızın veya daha yüksek bir yaş sınırına kadar yenileneceğine ilişkin hükümler eklenmektedir. Bunun dışında bazı genel şartlarda yaş sınırının esnetildiği farklı hükümlere de yer verilmektedir. Örnek bir bilgilendirme formu

Krediye bağılı hayat sigortasının yapılmasında da riziko şahsının sağılık durumu dikkate alınmaktadır. Kredi kuruluşunun sigorta acentesi sıfatıyla hareket ettiğı haller bakımından, kredi almış olmanın doğrudan krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesi teminatına sahip olma hakkı verdiğı düşünülmemelidir. Uygulamada gerek kredi kuruluşu ile yapılan gerekse de bağımsız sigorta şirketi ile yapılan krediye bağılı hayat sigortası sözleşmelerinde, kredi borçlusuna sağılık durumu ile ilgili ayrıntılı soruların bulunduğı bir liste verilmekte ve teminat sağılanıp sağılanmayacağı; teminat sağılanacaksa sigorta ettirenin ödemekle yükümlü olduğı prim tutarı bu listedeki sorulara verilen yanıtlar doğrultusunda belli olmaktadır. Bununla birlikte, uygulamada pek sık görülmemekle birlikte, krediye bağılı hayat sigortasında istisnai olarak müşterek borçlu ve kefillerin de riziko şahsı olarak gösterilmesi mümkündür²⁶⁵. Bu yönüyle düşünöldüğünde, krediye bağılı hayat sigortasının, şahsi bir teminat olan kefilin ödeme güçsüzlüğünü dahi güvence altına alan çok güçlü bir teminat yöntemi olduğı söylenebilir. Ancak, sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar yükümlölüğünün ihlali veya riziko şahsının ölümünün poliçede teminat kapsamında olmadığı açıkça belirtilen haller nedeniyle ölmesi gibi sebeplerle²⁶⁶ lehtar kredi kuruluşunun sigorta bedeline hak kazanamaması ihtimalinin mevcudiyeti karşısında, kredi kuruluşları

---

için bkz. (çevrimiçi), https://www.avivasa.com.tr/i/Assets/pdf/kredi_hayat_27_60-2018.pdf, 22.12.2018. (“İstem dışı işsizlik, kaza veya Hastalık Sonucu Geçici İşgöremezlik ve Gündelik Hastane Teminatı seçilmesi durumunda sigortaya giriş yaşı 27-60 yaş olup, sigorta poliçesi 65 yaşına kadar yenilenebilir. İstemdışı İşsizlik, Kaza veya Hastalık Sonucu Geçici İşgöremezlik ve Gündelik Hastane Teminatı seçilmemesi durumunda sigortaya giriş yaşı 27-70 yaş olup, sigorta poliçesi 70 yaşına kadar yenilenebilir. Ancak bu yenileme talimatı hiçbir şekilde yenileme garantisi olarak değerlendirilmez. Sigortacı mevzuatta vaki olacak (meydana gelecek) değışiklikler veya ürünün satıştan kaldırılması gibi durumlar nedeniyle işbu sigorta ürününün yenilenmemesine karar verebilir.” (D.11))

²⁶⁵ Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.71; Pällmann, **a.g.e.**,65.

Bu hususta bkz. *OLG Hamm, Urteil vom 09-11-1988 -20 U 56 / 88*: Anılan karara konu teşkil eden olayda, davacı karı – koca 40000 DM tutarında kredi kullanmış; kredi sözleşmesine göre asli borçlu olan davacı koca, davalı ile işgöremezlik rizikosuna karşı teminat sağılayan bir krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesi akdetmiştir. Mahkeme verdiğı kararda, “karının dava yetkisinin bulunmadığı yönünde radikal bir görüşün oluşmadığını; koca tarafından akdedilen sözleşmenin başkası hesabına sözleşme niteliğinde olduğunu; kredi sözleşmesi şartlarına göre karının kredi borcundan kocanın yanında “tali” olarak sorumlu olduğunu; kocanın iş göremezliği halinde kredi borcunun sigortadan karşılanmasında karının hukuki ve ekonomik menfaatinin bulunacağını; Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu uyarınca (VVG §75 a.F.), kocanın yanında karının da sigortalı sıfatıyla sözleşmeden doğan haklardan faydalanabileceğı ve dolayısıyla her ikisinin de taleplerini davalı tarafa hukuken geçerli şekilde yöneltebileceğı” vurgulanmıştır. Karar hakkında bkz. **Neue Juristsiche Wochenschrift**, 1989-Heft 8, s.492.

²⁶⁶ Krediye bağılı hayat sigortasının her halde değil sadece açıkça sayılan haller ile bağılantılı şekilde gelişen ödeme veya geç ödeme halleri ile bağılantılı şekilde teminat sağılayacağı hakkında bkz. Schacht, **a.g.e.**, s.15.

sadece krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesi ile yetinmemekte, uygulamada bundan başka teminatlar da talep etmektedirler.

Kredi kuruluşunun sigorta ettiren sıfatıyla hareket ettiği ve grup sigortası şeklinde akdedilen krediye bağılı hayat sigortası sözleşmelerinde ise sigortalı, kredi kuruluşu ile akdettikleri kredi sözleşmesi çerçevesinde kredi kuruluşuna “borçlu” olan kişiler olacaktır²⁶⁷.

a. Menfaat şartı

(1) TTK’daki düzenleme

TTK m.1490’da açıkça hüküm altına alındığı üzere, prensip olarak, kişiler kendilerinin veya başkalarının hayatını ölüm veya hayatta kalma ihtimaline karşı sigorta ettirebilirler. Bununla birlikte, kişinin kendi hayatını sigorta ettirdiği haller bakımından bir şart öngörülmemişse de, başkasının hayatını ölüm veya hayatta kalma ihtimallerine karşı sigorta ettirebilmesi bazı şartların gerçekleşmesine tâbi tutulmuştur. Bunlardan ilki, “menfaat” şartıdır. TTK m.1490/2 uyarınca, “başkasının hayatı üzerine sigorta sözleşmesi yapılabilmesi için o kişinin hayatının devamında lehtarın menfaatinin bulunması gerekmektedir”dir. Söz konusu şartın tam anlamıyla anlaşılabilmesi “lehtarın menfaati” kavramının kapsamının tespit edilmesine bağılıdır. Bilindiği üzere, 6762 sayılı eTTK’da da “menfaatin mevcudiyeti” başkasının hayatını sigorta ettirebilmenin bir şartı olarak öngörülmüştü. Ancak söz konusu hükümde, 6102 sayılı mevcut TTK’dan farklı şekilde, riziko şahsının hayatının devamında “lehtarın” değil, “sigorta ettirenin” menfaati aranmıştı. Alman ve İsviçre Sigorta Sözleşmesi Kanunları ise, ölüm ihtimaline karşı yapılan hayat sigortası sözleşmeleri bakımından riziko şahsının yazılı izninin aranması dışında, TTK’da olduğu gibi bir menfaat veya diğer herhangi bir şartta yer vermemiştir²⁶⁸. Başkasının hayatının sigorta ettirilmesi

---

²⁶⁷ Göbel / Köther, **a.g.m.**, s.426.

Grup sigortası şeklinde akdedilen hayat sigortası sözleşmelerinde, sigorta ettiren çok defa bir işveren iken, sigortalın ise işverene bağılı olarak çalışan kimseler olmaktadır. Benzer ilişki, grup sigortası şeklinde akdedilen krediye bağılı hayat sigortası sözleşmelerinde ise, kredi kullandıran kuruluş ile kredi alan borçlular arasında cereyan etmektedir. Açıklamalar için bkz. Hagelschuer, **a.g.e.**, s.74.

²⁶⁸ Bkz. ve karşı. DeVVG §150: Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu’nda da prensip olarak kişinin kendisinin ve başkasının hayatını “ölüm” veya “hayatta kalma” ihtimaline karşı sigorta ettirmesi mümkündür. Kanun Koyucu başkasının hayatının hayatta kalma ihtimaline karşı sigorta ettirilmesi için Türk Kanun Koyucunun aksine menfaat da dâhil herhangi bir şart aramamaktadır. Alman Kanun Koyucunun VVG §150’de veya diğer herhangi bir maddede riziko şahsının hayatının bir başkası

halinde riziko şahsının hayatının devamı bakımından lehtarın veya sigorta ettirenin menfaatinin aranacağına ilişkin bir hüküm içermeyen Alman ve İsviçre düzenlemeleri son derece isabetlidir. TTK m.1490'ın gerekçesinde doğrudan ifade edilmese de²⁶⁹, kanaatimizce bu hükmün amacı, başkasının hayatının sigorta edilmesi suretiyle kişinin hayatının, ahlaka ve kişilik haklarına aykırı şekilde sigorta sözleşmesine konu edilmesi ihtimalinin bertaraf edilmesidir. Ancak başkasının hayatının sigortaya konu edilebilmesi için, “sigortalının hayatının devamında lehtarın veya sigorta ettirenin menfaatinin bulunması” şeklinde bir şart öngörülmesi, bu amacın gerçekleşmesi bakımından her zaman gerekli olmayabileceği gibi pek çok ihtimalde tek başına işlevsel de olmayabilir. Riziko şahsının hayatının devamında “sigorta ettirenin menfaatinin” bulunmadığı pek çok ihtimalde, riziko şahsının, hayatının devamında menfaati olmayan bu kişi tarafından sigorta ettirilmesi, ahlaka veya riziko şahsının kişilik haklarına aykırı olmayabilir. Özellikle, lehtar olarak kamuya yararlı dernek ve vakıfların (bağış amaçlı olarak) belirlendiği ihtimallerde, lehtar olarak belirlenen dernek veya diğer bir tüzel kişinin riziko şahsının hayatının devamında menfaatinin bulunmadığı açıktır. Ancak bu örnekte, lehtarın riziko şahsının hayatının devamında menfaatinin bulunmaması, riziko şahsının hayatı üzerine yapılan sigorta sözleşmesini

---

tarafından sigorta ettirilebilmesi için, “sigorta ettirenin, sigortalı şahsın hayatının devamında korunmaya değer bir menfaatinin (*ein schutzwürdiges Interesse am Fortleben der versicherten Person*)” mevcudiyetini veya ispatını şart koşmadığı hakkında bkz. Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, 3. Auflage, 2015, VVG § 150 Rn. 1-7; aynı yönde bkz. Langheid/Wandt/Heiss, **Münchener Kommentar Band 2**, 2. Auflage, 2017, VVG § 150 Rn. 7-10; Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz**, 5. Auflage, 2016, VVG § 150 Rn. 1-2, beck-online) Bununla birlikte İngiliz Hukukunda durumun aksi yönde olduğunu; sigorta ettiren ile riziko şahsı arasında korunmaya değer bir menfaat ilişkisinin bulunmasının ve ispat edilmesinin başkasının hayatı üzerine sigorta sözleşmesi yaptırabilmenin ön koşulu olduğunu belirtmek gerekir. Clarke, **The Law of Insurance Contracts**, 6th edition 2009, no. 3-1 ff; Langheid/Wandt/Heiss, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 150 Rn. 7-10.

Kanunda menfaat şartına yer verilmesinin isabetli olmadığı; sadece izin veya onay şartının öngörülmesinin yeterli olacağı; menfaat şartına yer verilmesi doğru olmamakla birlikte, bu şarta Kanunda muhakkak yer verilecek ise de menfaat sahibi olması gereken kişinin lehtar değil, sigorta ettiren olması gerektiği hakkında bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Taslağı**, s.176.

²⁶⁹ Gerekçede “bir kimsenin bilgisi dışında kendi hayatı üzerinden başkasının para kazanıyor olmasını engelleyebilmek” amacıyla başkasının hayatının ölüm ihtimaline karşı sigorta ettirilmesinde kendisinin veya kanuni temsilcinin rızasının arandığı belirtilmiştir. Her ne kadar, bu amaç, gerekçede sadece hükmün başkasının hayatının ölüm ihtimaline karşı sigorta ettirilmesini riziko şahsından alınacak rızaya bağlayan kısmı ile bağlantılı olarak ifade edilmiş ise de kanaatimizce aslında hükmün bütününde güdülen amaç budur. Gerekçede açıkça ifade edilmese de daha genel bir şekilde Kanun Koyucu bir kişinin hayatının ahlaka ve kişilik haklarını ihlal edecek şekilde sigorta sözleşmesine konu edilmesinin önüne geçmek istemektedir.

ahlaka veya kişilik haklarına aykırı hale getirmemektedir²⁷⁰. Diğer taraftan kanaatimizce, eski Ticaret Kanunumuzda olduğu gibi riziko şahsının hayatının devamında lehtarın değil sigorta ettirenin menfaatinin bulunmasının aranması da²⁷¹, benzer şekilde, maddedeki amaca ulaşılması bakımından işlevsel olmayabilir. Hayatta kalma ihtimaline karşı başkasının hayatının –bağış amaçlı, bir borcun ifası amaçlı.- sigorta ettirildiği ve riziko şahsının ayrıca lehtar olarak belirlendiği ve hayat sigortası ile sağlanan teminattan riziko şahsının faydalandırıldığı ihtimalde, riziko şahsının hayatının devamında sigorta ettirenin herhangi bir menfaatinin bulunmamasının ahlaka veya kişilik haklarına aykırı bir yönü kanaatimizce bulunmamaktadır. Özellikle de, bağışlama amacına dayanan bir üçüncü kişi yararına sigorta sözleşmesinin söz konusu olduğu hallerde, TBK'daki bağışlama bakımından bağışta bulunulan ile bağışlayan arasında bir menfaat koşulunun aranmaması ve üçüncü kişinin hayatı üzerine yapılan sigorta sözleşmelerinin herhâlükârda TBK m. 27'nin denetimine tâbi olması karşısında, üçüncü şahsın hayatı üzerine yapılan sigorta sözleşmelerinde menfaat şartının aranması gereksiz hale gelmektedir.

Menfaat koşulu ile ilgili dikkat çekilmesi gereken bir diğer husus, menfaatin varlığının kim tarafından ve ne şekilde tespit veya ispat edileceğinin belirsiz olmasıdır²⁷². Nitekim Kanunda da, menfaatin bulunup bulunmadığı hususunda sigortacıya araştırma veya sigorta ettirene sözleşmenin yapıldığı safhada menfaatin

---

²⁷⁰ Bununla birlikte, riziko şahsı ile lehtar olarak belirlenen kişi arasında husumet bulunan halleri istisna olarak sayılmalıdır. Kişinin hayatının hayatta kalma veya ölüm ihtimaline karşı sigorta ettirilerek kişinin ölümü / hayatta kalması halinde sigorta bedelinin arasında husumet bulunan lehtara ödenmesi halinde ise kanaatimizce zaten ahlaka aykırılıktan bahsetmek gerekir. Ahlaka aykırılık ve kapsamı ile ilgili olarak bkz. Tercier / Pichonnaz / Develioğlu, **a.g.e.**, s.229.

Bu durumda ise sigortalı kişi TBK m.27'deki korumadan faydalanacağından, ayrıca TTK'daki menfaat şartına gerek bulunmamaktadır. (TTK m. 1493'te mirasçılıktan çıkarma ve bağışlamadan rücu hallerinin ortaya çıkması veya ilgililer arasında o kişinin lehtar olarak atanmasına ilişkin sebebin ortadan kalkması ihtimalinde lehtarın değiştirilmesi mümkün kılınmış ise de bu hallerde lehtarı atama ve değiştirme yetkisinin sigorta ettirene ait olduğu belirtilmelidir.)

²⁷¹ TTK m. 1490'a ilişkin gerekçede küçük, kısıtlı ve mümeyyiz olmayanların hayatının bir ayırım yapılmaksızın sigorta sözleşmesine konu edilebilmesini sağlayan değişiklik başta olmak üzere, 6762 sayılı TTK'nın aynı düzenlemeyi içeren 1321. maddesine getirilen yenilikler özel ve ayrıntılı şekilde açıklanmış ise de, ilk fıkradaki, sigortalının hayatının devamında sigorta ettirenin menfaati"ni gerekli kılan eTTK m. 1321/1'deki düzenlemenin, 6102 sayılı TTK m. 1490/1'de "sigortalının hayatının devamında lehtarın menfaatinin bulunması gerektiği" şeklinde değiştirildiğine ise hiç değinilmemiştir. Bu durum, Kanun Koyucunun ilk fıkrada yer alan bu çok önemli değişikliği sehven yapmış olabileceği ihtimalini akla getirmektedir.

²⁷² Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 150 Rn. 1; Ünán, **Türk Ticaret Kanunu Taslağı**, s.176; Can, **Ders Kitabı**, s.179.

varlığını ispat etme yükümlülüğü getiren herhangi bir hüküm mevcut değildir²⁷³. Sözleşme yapılırken verilen soru listesindeki sorular aracılığı ile veya sigorta ettirenin sözleşmenin kurulması sırasındaki bilgilendirme yükümlülükleri çerçevesinde menfaatin varlığının tespiti bir ölçüde sağlanabilirse de²⁷⁴ kişilerin açıklamak istemedikleri veya kişilerin iç dünyalarında yoğun şekilde hissetmelerine rağmen objektif olarak değerlendirildiğinde, sigorta edilmeye değer olarak görülmeyen / sigorta edilmeye değer olduğu anlaşılmayan veya sigortacının ikna olmadığı manevi nitelikteki menfaat ilişkilerinin²⁷⁵ ispatı son derece zor olacaktır.

HSGŞ'da A.1'de, TTK m.1490/2'deki düzenlemeden farklı olarak, "Bir kimsenin hayatının üçüncü kişi tarafından sigorta ettirilebilmesi için üçüncü kişinin, o kimsenin hayatının devamında maddi veya manevi menfaatinin bulunması sigortanın geçerliliği için şart" olduğu hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla, HSGŞ, başkasının hayatının sigorta edilebilmesini 6762 sayılı TTK ile benzer şekilde, "lehtarın" değil, "sigorta ettirenin" menfaatinin mevcudiyetine tâbi tutmaktadır. TTK m.1520/1 çerçevesinde, "1490 ıncı maddenin ikinci fıkrasının ilk cümlesi hükmüne aykırı sözleşmeler geçersiz"dir. Bu nedenle, başkasının hayatı üzerine hayat sigortası sözleşmesi yapılmasında, HSGŞ'da yer alan düzenleme uygulanmayacak; TTK m.1490/2 uyarınca "lehtarın" menfaati aranacaktır.

Bu açıklamalar çerçevesinde, kanaatimizce, başkasının hayatı üzerine sigorta sözleşmesi yaptırılabilmesi için Türk Kanun Koyucunun bir şart olarak öngördüğü "menfaat" kavramı, somut olay koşulları da göz önünde tutulmak suretiyle geniş

---

²⁷³ Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 150 Rn. 1. Yazarın kanaatimizce de isabetli bir şekilde ifade ettiği üzere, başkasının hayatının sigorta edilmesinde menfaat sınırlamasının öngörülmesi durumunda, uygulamada ortaya çıkacak bir diğer sorun ise sigortacının bu menfaatin gerçekte olup olmadığını ne şekilde sorgulaması gerektiğidir. Yazar bu noktada Alman Sigorta Sözleşmesinde sigorta ettirenin sözleşmenin yapıldığı esnadaki bilgilendirme yükümlülüğüne (DeVVG § 19) işaret etmektedir.

²⁷⁴ Örneğin, riziko şahsı ile lehtar arasında bir akrabalık ilişkisinin bulunduğu hallerde menfaat ilişkisinin tespitinde zorluk çıkmayacaktır.

²⁷⁵ e TTK'nın, 6102 sayılı TTK'nın 1490. maddesine tekabül eden 1321. maddesinde ilk fıkrada "maddi veya manevi menfaati bulunması" aranmışken, TTK m.1490'da maddi-manevi menfaat ayırımına gidilmeksizin genel bir ifade tercih edilmiştir. Kanaatimizce, m. 1490'ın ilk fıkrasında geçen "menfaat" kavramının maddi ve manevi menfaati içine alacak şekilde geniş yorumlanması mümkündür.

Bkz. Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 150 Rn. 1: Bu bağlamda oldukça ekstrem olaylar ile karşılaşılması mümkün olup, Alman Hukukunda buna örnek olarak İkinci Dünya Savaşı sırasında art arda iki defa farklı hava saldırısı ile evlenmiş ve her defasında kendisi için daha yüksek bedelli hayat sigortası sözleşmesi yapılmış Bruck/Möller/Winter, 8. Aufl. 1961 ff., Anm. B 101

yorumlanmalıdır. Bu şekilde, hiç değilse, kanaatimizce TTK m.1490’da güdülen amacın sağlanması bakımından etkin bir işleve sahip olmayan bu şart nedeniyle hayat sigortasının uygulama alanını gereksiz şekilde sınırlandırılmasının ve uygulamadaki ispat zorluklarının önüne geçilmiş olacaktır.

(2) Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi bakımından değerlendirme

i. Menfaatin mevcudiyeti

Yukarıdaki başlıkta ayrıntılı şekilde izah edildiği üzere, Kanun Koyucu, bir kişinin hayatının başkası tarafından sigorta ettirilmesini, lehtarın o kişinin hayatının devamında “menfaat”inin bulunması şartına tâbi kılmaktadır. Bu düzenlemeye ilişkin yaptığımız eleştiriler saklı kalmak üzere, krediye bağlı hayat sigortaları bakımından değerlendirildiğinde TTK m.1490’da yer verilen menfaat koşulu ile ilgili bazı hususlara dikkat çekilmesinde fayda bulunmaktadır.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde üçüncü bir kişinin hayatının sigorta ettirilmesi farklı şekillerde gündeme gelebilecektir. Öncelikle, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesini kredi kuruluşunun sigorta ettiren sıfatıyla akdettiği hallerde, kredi borçlusunun hayatının “başkası tarafından” sigorta ettirilmesi söz konusu olacaktır. Krediye bağlı hayat sigortasının akdedilmesinde başvuru diğer yöntemde ise, sözleşme sigorta şirketinin acentesi sıfatıyla hareket eden kredi kuruluşu ile kredi borçlusunu arasında yapılmaktadır. Bu şekilde akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde kredi borçlusunu hem sigorta ettiren hem de riziko şahsı olduğu için TTK m.1490 anlamında başkasının hayatının sigorta ettirilmesinden bahsetmek mümkün değildir. Ancak daha önce de ifade edildiği üzere kredi borçlusunun sigorta sözleşmesini bağımsız bir sigorta şirketi ile akdetmesi mümkündür. Bu halde, sigorta ettirenin kredi borçlusundan başka bir kişi olması ihtimali, nadiren de olsa gündeme gelebilmektedir. Kredi kuruluşları aracılığı ile yapılan krediye bağlı hayat sigortalarında, çok defa kredi sözleşmesi ile sigorta sözleşmelerinin birlikte sunulması ve kredi borçlusuna özel hazırlanması ve primlerin kredi taksitlerine yansıtılmak suretiyle ödenmesindeki kolaylık nedeniyle uygulamada sigorta ettirenin kredi borçlusundan başkası olması mümkün görünmemektedir. Bu halde, TTK m.1490

uyarınca lehtarın, riziko şahsının hayatının devamında menfaatinin bulunup bulunmadığı, kredi kuruluşu tarafından (grup sigortası şeklinde) akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri ile nadiren de olsa kredi borçlusu dışındaki bir üçüncü kişi tarafından, (kredi borçlusu riziko şahsı gösterilerek) bağımsız bir sigorta şirketi veya acentesi ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından önem taşıyacaktır. Bu açıklamalar doğrultusunda, menfaat şartı bakımından değerlendirildiğinde, kredi borcunun ödenebilmesi, kredi borçlusunun hayatının devamına bağlı olduğundan, her krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde kredi verenin (lehtar), riziko şahsının hayatının devamında menfaati olacak ve dolayısıyla da, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde TTK m.1490'ın uygulanmasında herhangi bir sorun ile karşılaşılmayacaktır. Hatta krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde, lehtarın riziko şahsının hayatının devamındaki menfaati bakiye kredi borcuna tekabül eden “maddi” bir menfaat olduğu için menfaatin ispatında da herhangi bir zorluk söz konusu olmayacaktır. Diğer taraftan ileride ayrıntılı şekilde değinileceği üzere, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde kredi kuruluşundan başka “tali” lehtarların da belirlenmesi mümkündür ve bu kişiler bakımından ise “menfaat şartı” ile ilgili olarak yapılan genel açıklamalar geçerli olacaktır.

Bu açıklamalar doğrultusunda, üçüncü bir kişinin hayatı üzerine yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde lehtarın istisnasız şekilde “kredi kuruluşu” olarak belirlendiği de gözetildiğinde, sigorta sözleşmesinin geçerli şekilde kurulabilmesi, riziko şahsı olan kredi borçlusunun hayatının devamında, “lehtar” kredi kuruluşunun menfaatinin bulunmasına bağlıdır²⁷⁶.

---

²⁷⁶ BKBSY m.6 uyarınca “kredi kullananın çıkarının sigorta edileceği”ne ilişkin esasın meblağ sigortaları bakımından pek çok halde anlamsız olduğu; mesela kaza sonucu hayatını yitirmesi rizikosuna karşı sigorta sözleşmesinin yapıldığı hallerde, bu sigortanın kredi kullananın çıkarı ile bağlantısından bahsedilmesinin mümkün olmayacağı; kaldı ki, kredi kullananın borcunun güvencesini sağlayan her sigortanın, başkaca şarta gerek kalmaksızın kredi kullanana yarar sağlayacağı ve onun gereksinimi ile uyumlu olduğu hakkında bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.70-s.71. Ayrıca Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.3**, s.226.

ii. Sigorta bedelinin bakiye borçtan (lehtar kredi kuruluşunun menfaatinden) fazla olması

TTK m.1491/2’de, “Ödenecek bedelin lehtarın maddi menfaatinden daha fazla olduğu durumlarda, aşan kısmın sigortalının lehine yapılmış sayılacağı” hüküm altına alınmıştır. Maddenin gerekçesinde, “her maddi menfaatin şüphesiz değeri olduğundan, maddi menfaat ilişkisi ile yapılan hayat sigortası sözleşmelerinde sigorta değeri sınırsız değildir” ifadesine yer verilerek²⁷⁷ krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, “sigorta edilen menfaatin sınırının” veya diğer bir ifade ile “sigorta değerinin”, kredi verenin alacak miktarına eşit olacağı belirtilmiştir. Bilindiği üzere, sigorta değeri, sigorta konusunu teşkil eden menfaatin değerini ifade etmektedir. Menfaat, sigorta sözleşmesinde öngörülen riziko gerçekleştiğinde zarara uğrayabilecek ekonomik ilişkidir²⁷⁸. Hayat sigortalarında, herkesin kendi hayatına verdiği değer farklı olduğundan, menfaatin değerini objektif esaslara göre tayin etmek imkânı bulunmamaktadır²⁷⁹. Azalan tutarlı olmayan krediye bağlı hayat sigortası

²⁷⁷ Gerekenin devamında ise, “Örneğin, banka kredilerinde olduğu gibi, alacaklı alacağını garanti altına almak amacıyla borçlusunun hayatını, kendisini lehtar göstermek suretiyle sigorta ettirebilir. Bu durumda sigorta menfaatinin sınırı alacak miktarı kadardır” ifadesine yer verilmeyle, söz konusu maddede esas olarak krediye bağlı hayat sigortalarına ilişkin bir düzenleme getirilmek istendiği anlaşılmaktadır.

Hayat sigortasının lehtarın maddi menfaati için yapıldığı hallerde dahi, karşılaştırılan sigorta bedelinin menfaat değerini aşması durumunda aşkın sigortadan bahsedilemeyeceği hakkında bkz. Can, **Ders Kitabı**, s.183.

²⁷⁸ Sayhan, **a.g.e.**, s.84; Ulaş, **a.g.e.**, s.42 vd.; Sevinç Kuyucu, Aslıhan, Sigortacının Ödeme Yükümlülüğü ve Sınırları, **Sigorta Hukuku Sempozyumları: Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1-2 Aralık 2017 İstanbul, Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2-3 Şubat 2018 Bursa**, Ed. Ünan, Samim / Yazıcıoğlu, Emine, İstanbul, 2018, s.59; Sopacı Öztuna, Birgül, Sigorta Konusu enfaatin Yokluğunun ve Menfaat Sahibi Değişikliğinin Sözleşmeye Etkisi, **Sigorta Hukuku Sempozyumları: Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1-2 Aralık 2017 İstanbul, Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2-3 Şubat 2018 Bursa**, Ed. Ünan, Samim / Yazıcıoğlu, Emine, İstanbul, 2018, s.109. Ayrıca bkz. Hasse, **Versichertes Interesse**, s.158: Yazar, “sigortalı menfaat (*Versichertes Interesse*)” kavramını, hayat sigortası sözleşmeleri bakımından, “hukuki süjelerin (lehtarın) riziko şahsına olan ekonomik veya şahsi bir ilişkisi” olarak tanımlamaktadır. Ayrıca Yazar, meblağ sigortaları bakımından da sigortalı menfaatin bulunduğunu; sigortalı menfaat eksikliğine ilişkin § 80’in sadece zarar sigortaları başlığı altında düzenlenmesine rağmen, hayat sigortaları bakımından da uygulanmasının “mümkün” olabileceğini ifade etmektedir. Bkz. Hasse, Bodo, “Lebensversicherung und §80 VVG 2008: Fehlendes ‘versichertes Interesse’”, **VersR 2010 Heft 25**, s.1119 ve s.1126 (s.1118-1126).

²⁷⁹ Bozer, **a.g.e.**, s.177. Menfaat kavramının, kişi ile eşya arasındaki ekonomik değer ilişkiden doğması sebebiyle, sigorta değerinin sadece aktif zarar sigortalarında söz konusu olabileceği hakkında bkz. Sevinç Kuyucu, **Ödeme Yükümlülüğü ve Sınırları**, s.59; Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.327; Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.3**, s.115; Arseven, **a.g.e.**, s.43.

“Sigorta değeri”nin aktif zarar sigortalarında menfaatin değerini ifade etmek üzere kullanılan teknik bir ifade olduğu ve bu nedenle hayat sigortası sözleşmeleri bakımından kullanılmasının kanun yapma

sözleşmelerinde, kredi kuruluşundan başka lehtarlar da tayin edilmekte ve bakiye borcun ödenmiş olması nedeniyle kredi kuruluşunun tamamen veya kısmen sigorta bedeline hak kazanamadığı hallerde, tali lehtar olarak belirlenen kişi veya kişiler herhangi bir sınırlama olmaksızın poliçede yazılı (veya poliçede yazılı sigorta bedelinden bakiye borcun ödenmesinden sonra artan kısma) bedele hak kazanmaktadır. Bu nedenle, hükmün gerekçesinde yer alan bu açıklamaların teorik açıdan sadece azalan teminatlı krediye bağlı hayat sigortaları bakımından isabetli olduğu söylenebilecektir. Ancak azalan teminatlı krediye bağlı hayat sigortalarında teminat tutarı her vade sonunda bakiye borç ile orantılı olarak azaldığından, bakiye borç tutarı ile teminat tutarı eşit olmakta ve “ödenecek bedelin lehtarın maddi menfaatinden fazla olduğu” bir durum ile karşılaşılmamakta; dolayısıyla, m.1491’deki hükmün azalan teminatlı krediye bağlı hayat sigortaları bakımından da bir işlevi bulunmayacaktır²⁸⁰.

TKHK m.29’da, kredi ile bağlantılı şekilde yapılan sigorta sözleşmeleri bakımından özel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre, kredi ile bağlantılı şekilde yapılan sigorta sözleşmelerinin, “kredi konusuyla, meblağ sigortalarında kalan borç tutarı ve vadesiyle uyumlu olması” gereklidir²⁸¹. Söz konusu düzenlemeye benzer bir hüküm, BKBSY’de de yer almaktadır. BKBSY’nin “teminat tutarı ve süresi” başlıklı 10. maddesinin ilk fıkrası uyarınca, “kredi bağlantılı yapılan meblağ

---

teknğine uygun olmadığı hakkında bkz. Şeker Ögüz / Sevinç Kuyucu, **Sigorta Hukuku**, s.117; Omağ, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı**, s.30.

TTK m.1490’da yer verilen “menfaat” deyimini ise, zarar sigortalarında olduğunun aksine sigorta sözleşmesinin konusunu teşkil eden veya sigorta ile teminat altına alınma ihtiyacı duyulan bir ilişkiyi ifade etmeyip, yalnızca başkasının hayatının ahlaka ve kişilik haklarına aykırı surette sigorta sözleşmesine konu edilmesini engellemek amacıyla getirilmiş bir sınırlama aracından ibarettir. Ayrıca bkz. Sayhan, **a.g.e.**, s.93. Sigorta edilebilir menfaat (*insurable interest- versicherbare Interesse*) kavramının, hayat sigortalarının sınırlandırılması bakımından esaslı bir unsur olmadığı hakkında bkz. bkz. Hasse, **Versichertes Interesse**, s.161.

²⁸⁰ Amerikan Hukukunda, İngiliz Hukukundan farklı olarak, manevi menfaatin /maddi kazanç beklentisi (*ideelles Interesse / Erwartung eines Vermögensvorteils*) yeterli görülmektedir. Bkz. Hasse, **Versichertes Interesse**, s.161.

²⁸¹ Sigortayı kredi kuruluşunun değil, tüketicinin isteyeceği ve yaptıracağı; bu nedenle tüketicinin kendi isteğiyle yaptırdığı bir sigortanın kredi ile uyumlu olup olmadığının kendi takdirinde olmasının gerektiği; meblağ sigortası yaptırmanın serbest olduğu; bu tür sigortalarda çifte sigorta yasağının söz konusu olmayacağı hakkında bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.68.

Hayat sigortasının bedel sigortası niteliğinde olduğu; zarar hesabı yapılmadan sigorta şirketinin bedeli ödeme yükümlülüğünün bulunduğu ilkesi göz önünde tutulduğunda, bankanın menfaatini aşkın kısmın aşkın sigorta kabul edilmesi yerine, sigortalıya ödenmesinin amaca uygun olduğu hakkında bkz. Süzal, **a.g.m.**, s.131.

sigortalarının kredi kalan borç tutarı ile uyumlu olmasını teminen, sigorta teminat tutarları, sigorta konusuna dahil olan anapara ile faiz ve benzeri fer'i yükümlülükler de dikkate alınarak, yıllık azalan tutarlı veya aylık, üç aylık gibi kredi borcu ödeme periyoduna bağlı azalan tutarlı şekilde belirlenecek"tir. Gerek TKHK m.29 gerekse de BKBSY m.10/2'de yer alan hükümler ile krediye bağlı hayat sigortalarının ancak kredi vadesi ve bakiye borç tutarı ile uyumlu şekilde ve azalan teminatlı şekilde akdedebileceği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu durum, TTK m.1491'de yer alan ve hükmün gerekçesinden özellikle krediye bağlı hayat sigortaları ile bağlantılı olarak getirildiği anlaşılan bu düzenlemenin, "lehtarın menfaatini aşan kısmın sigortalı lehine yapılmış sayılacağını" ve dolaylı olarak krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde menfaati aşan kısmın sigortalı lehine yapılmış sayılması şartıyla kredi tutarından fazla olabilmemesini mümkün kılan hükmü ile çelişmektedir. TKHK m.29'un, TTK m.1491'e kıyasla sonraki özel hüküm olduğu gözetildiğinde, sigorta sözleşmesinin "tüketici" sıfatını haiz olduğu durumlarda, TKHK ve BKBSY'deki hükümler öncelikli olarak uygulanacak; gerek krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi kuruluşu aracılığı ile gerekse de kredi bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedildiği hallerde sigorta teminatı bakiye borç tutarı ile uyumlu olarak belirlenecektir. Bu halde, yukarıda yaptığımız açıklamalar ile birlikte değerlendirildiğinde, TTK m.1491/2'deki bu hüküm, ancak azalan teminatlı olmayan ve BKBSY ve TKHK'un uygulama alanı dışında kalan, ticari ve mesleki amaçla akdedilen krediye bağlı hayat sigortaları bakımından anlam ifade edecektir²⁸².

TKHK m.29'da, TTK m.1491'in aksine, sadece sigortanın kredi borç tutarı ve vadesi ile uyumlu olması gereği hüküm altına alınmış, bu hükme aykırı şekilde sigorta bedelinin, kredi borcundan daha yüksek (uyumsuz) olmasının sonuçları ise düzenlenmemiştir. Sözleşmenin zayıf tarafı olan tüketiciyi korumak amacıyla getirilen bu "emredici" düzenlemeye aykırı şekilde yapılan krediye bağlı hayat sigortası

---

²⁸² BKBSY'de yer alan ve kredi ile bağlantılı sigortaların ancak azalan teminatlı ve sigorta bedeli ile uyumlu olmasını öngören m.10'daki düzenleme karşısında, TTK m.1491/2'nin anlamının bulunmadığı hakkında bkz. Süzel, **a.g.m.**, s.132.

Bu açıklamalar çerçevesinde, görünen odur ki, TKHK ve BKBSY'de yer alan ve krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin sadece "azalan teminatlı" şekilde akdedebileceği düzenlenmek suretiyle, ticari ve mesleki amaçla akdedilmeyen ve TKHK ve BKBSY'nin uygulama alanı dâhilinde kalan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin "amaç bakımından" meblağ sigortalarını da kapsayan "karma" şekilde akdedilmesini engellemiş bulunmaktadır.

sözleşmesinin TBK m.27 uyarınca kesin hükümsüzlük nedeniyle geçersiz sayılması, kanaatimizce hükmün konuluş amacı ile bağdaşmamaktadır. Bu nedenle, bu halde örtülü bir kanun boşluğunun mevcut olduğunun kabulü ile; sigorta bedelinin kredi borç tutarında daha yüksek bir meblağ olarak belirlendiği hallerde, hükmün aslında “krediye bağlı hayat sigortası nedeniyle ekonomik çıkarının zedelenmesinin önüne geçmek suretiyle tüketiciyi korumayı” amaçlaması karşısında²⁸³ kanaatimizce sigorta sözleşmesinin tamamen değil sadece kredi borcunu aşan kısmının geçersiz olması ve sigorta bedelinin kredi borcu ile uyumlu olacak şekilde indirilerek tahsil edilmiş fazla prim var ise bunların da kredi borçlusuna iade edilmesi, isabetli bir çözüm olacaktır. Bu şekilde, TKHK m.29/1 uyarınca, kredi borçlusunun açık talebi olmaksızın krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi yapılması da mümkün olmadığından, zaten krediye bağlı hayat sigortası akdetmek isteyen kredi borçlusunun sigorta teminatından asgari masraf ile faydalanması da sağlanacaktır.

b. Riziko şahsının veya kanuni temsilcinin yazılı izni

(1) Mutad cenaze masraflarının aşılması

TTK m. 1490’da, sadece ölüm ihtimaline karşı yapılan hayat sigortası sözleşmeleri için geçerli olmak üzere menfaat şartının yanısıra, sigorta bedelinin mutad cenaze masraflarını aşması halinde riziko şahsının veya kanuni temsilcisinin yazılı rızası da aranmaktadır²⁸⁴. Buna göre, sigorta bedelinin “mutad cenaze masraflarından

²⁸³ TKHK m.29’da yer alan bu düzenlemenin amacı, gerekçede, “uygulamada bankalar tarafından kredi verilmesinin, isteğe bağlı sigorta yaptırılması şartına bağlanması; bu sigortaların tüketiciler için ek maliyet getirmesi ve bu sigortayı yaptırmak isteyen tüketicilerin başka bir sigorta kuruluşunu tercih etmesinin engellenmesi” ile izah edilmiştir.

Üçüncü kişi yararına yapılan hayat sigortalarının bir kısmında, sigorta edilebilir menfaatin, “sigorta ettiren ile riziko şahsı arasında alacaklı –borçlu ilişkisinin mevcudiyetine” dayandığı görülmektedir. Hasse, **Versichertes Interesse**, s.162.

²⁸⁴ Bkz. ve karşı. DeVVG §250: Maddede bu genel prensibe bir istisna getirilerek “bireysel emeklilik şirketlerinin yaptığı grup hayat sigortaları bakımından bu genel kuralın uygulanmayacağı” hüküm altına alınmıştır. Ayrıca, söz konusu maddede tam ehliyetsizler ve sınırlı fiil ehliyetine sahip olanlar ile kendilerine vasi tayin edilenlerin hayatının ölüm ihtimaline karşı sigorta ettirilmesi halinde, bu kişiler sigorta ettiren tarafından temsil ediliyorsa (söz konusu ifade ile –açıkça belirtilmemişse de- TTK m.1490/2’de olduğu gibi aslında, sigorta ettirenin aynı zamanda riziko şahsının kanuni temsilcisi olması ihtimali kastedilmektedir: “... und steht die Vertretung in den seine Person betreffenden Angelegenheiten dem Versicherungsnehmer zu, ..”), kanuni temsilci söz konusu rızanın verilmesinde riziko şahsını temsil etmeyebilir. TTK m.1490’da ise “Kanuni temsilcinin lehtar olarak atadığı veya kendisinin sigorta ettiren olduğu durumlarda, kanuni temsilcinin iznin verilmesinde sigortayı temsil yetkisinin bulunmadığı” hüküm altına alınmış olup, kanaatimizce tam ehliyetli olmayan riziko şahsının menfaatinin korunması açısından, riziko şahsının iznin verilmesinde aynı zamanda kanuni temsilci olan sigorta ettirenin temsil yetkisini kesin olarak kaldıran TTK düzenlemesi, bu konuda sigorta ettirene

düşük olması” ihtimalinde riziko şahsının yazılı iznine ihtiyaç olmayacaktır. Kanaatimizce, bu hüküm pek çok açıdan yetersiz ve isabetsiz olup tutarsız uygulamalara sebebiyet vermesi de olasıdır. Başkasının hayatının ölüm ihtimaline karşı sigorta ettirildiği hallerde riziko şahsının veya duruma göre temsilcisinin rızasının gerekli olup olmadığının belirlenebilmesi için öncelikle “mutat cenaze giderleri” kavramının kapsamının belirlenmesi gerekir. Genel olarak kabul edildiği üzere, ölü yıkama, na’şın saklanması, tabut masrafları, kefenleme masrafları, mezar kadar taşıma giderleri, mezar ücretleri, kabir yaptırmak için yapılan harcamalar, ölüm ilanları, cenazeye katılanlara verilen yemek masrafları cenaze masrafları kapsamında bulunmaktadır²⁸⁵. Hangi kalemlerin cenaze masrafı olarak kabul edileceği hususunda bir tartışma olmamakla birlikte, bu masraflar bakımından ortalama bir kişi esas alınarak objektif bir değerlendirmenin veya somut olay şartları çerçevesinde subjektif bir değerlendirmenin mi yapılacağı; eğer subjektif bir değerlendirme yapılacaksa masrafların “mutat” olup olmadığının tespitinde kimin sosyal-ekonomik durumunun esas alınacağı belirsizdir. Cenaze giderlerinin kapsamı, riziko şahsının dini inancı; maddi durumu; sosyal çevresi başta olmak üzere pek çok değişkene bağlı olup, her somut olay bakımından bunun tespiti son derece güç olacağından kanaatimizce subjektif yöntemin benimsenmesi isabetli değildir. Bunun dışında, kişilerin sosyal-ekonomik durumları da zaman içinde değişiklik gösterebileceğinden, cenaze masraflarının belirlenmesinde subjektif bir yöntemin esas alınması, hangi andaki sosyal ekonomik duruma göre belirleme yapılacağı sorusunu da beraberinde getirecektir²⁸⁶. Masrafların tespitinde subjektif bir değerlendirmenin yapılması

---

inisiyatif tanıyan (“...kann dieser den anderen bei der Erteilung der Einwilligung nicht vertreten”) DeVVG’ye göre daha isabetlidir. DeVVG § 150, 2’ye ilişkin açıklamalar için bkz. Langheid/Rixecker, **VVG**, VVG § 150 Rn. 3-11; Winter, **Bruck / Möller Versicherungsvertragesets**, s.128 vd.

²⁸⁵ Kabukçuoğlu Özer, **Hayat Sigortası**, s.107.

²⁸⁶ Bkz. Kabukçuoğlu Özer, **a.g.e.**, s.107: Yazar, cenaze giderlerinin sigortalıya göre belirlenmesi gerektiğini ve bu tespitinin sigortalının tayininden sonraki her aşamada olacağını; çünkü sözleşme yürürlükte iken sigortalının değişmiş; sigorta bedelinin aşağıya çekilmiş veya mutat cenaze masraflarının sigorta bedelini aşmış olabileceğini ifade etmektedir. Yazarın ifadesi, sigortalının değişmesi ve sigorta bedelinin aşağı çekildiği haller dışında mümkün görünmemektedir. Çünkü, hayat sigortalarında sözleşmenin devamı sırasında beyan yükümlülüğü bulunmakta ise de, bu yükümlülüğün kapsamı “rizikoya etki edebilecek hususlarda meydana gelecek değişiklikler” ile sınırlıdır. (TTK m.1444,1445; HSGŞ C.3) Riziko şahsının maddi durumunda meydana gelen değişiklikler pek çok defa ölüm rizikosu üzerinde etkisi olmayan değişiklikler olacaktır. Bununla birlikte meslek değişimi gibi aynı zamanda riziko şahsının yaşama koşullarında değişikliğe sebep olabilecek bu nedenle de rizikoya teki edebilecek nitelikte istisnai hallerin bulunduğu da belirtilmelidir.

kanaatimizce, uygulamada gereksiz zorluklar doğuracağından, mutata masrafların belirlenmesinde kişiye göre değişmeyen objektif bir yöntem esas alınmalıdır. Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu'nda da isabetli şekilde objektif bir yöntemin benimsendiği görülmektedir. Alman Kanun Koyucusu, sigorta ettirene ilişkin 150. paragrafta açıkça, “denetim kurumu tarafından cenaze masrafları için belirlenen azamî meblağın” esas alınacağını hüküm altına almıştır (DeVVG §150,4)²⁸⁷. Ancak, Türk Kanun Koyucu tarafından cenaze masraflarına ilişkin olarak kesin bir meblağ belirlenmediğinden, kişiye göre değişen subjektif bir yöntem ile değil de ülkemiz şartlarında yaşamını sürdüren ortalama bir birey esas alınarak belirleme yapılması halinde dahi, tutarsız uygulamaların gündeme geleceği açıktır. Kanunda cenaze masraflarının sigorta bedelini aşıp aşmadığının kim tarafından belirleneceği hüküm altına alınmadığına göre, bu tespit her halde sigorta sözleşmesini akdeden sigorta şirketi veya acentesi tarafından yapılacak ve neticede bir sigorta şirketi / acentesi tarafından mutata olarak nitelendirilen meblağın başka bir sigorta şirketi / acentesi tarafından mutata olmadığı kabul edilebilecektir. Ülkemizde, sigorta şirketleri, son derece yetersiz olan bu düzenleme karşısında, kanaatimizce de isabetli şekilde cenaze masraflarının “mutata” olup olmadığına ilişkin bir araştırma yapmaksızın, üçüncü şahsın ölüm ihtimaline karşı yapılan hayat sigortalarında doğrudan, riziko şahsı olan üçüncü kişinin onayını almaktadırlar. Kanaatimizce son derece isabetli olan bu uygulama ile cenaze masraflarına ilişkin olarak uygulamada çıkması muhtelif tutarsızlıklar bertaraf edilmiş olmaktadır.

TTK m.1490'da yer alan izin şartı ile ilgili olarak, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından bir değerlendirme yapıldığında öncelikle, iznin sigorta sözleşmesinin kredi veren tarafından akdedildiği haller ve kredi borçlusu dışındaki bir

---

²⁸⁷ Bu meblağ, BAV tarafından 2001 yılı itibarıyla 8.000 Euro olarak tespit edilmiştir. (BAV, VerBAV 2001, 133.) Barrot, Katharina, **Der Gruppenlebensversicherungsvertrag im Gefüge des VVG: Die Untersuchung einer praxisgeschaffenen Versicherungsvertragsform**, Verlag Versicherungswirtschaft, 2016, s.30; Prölss/Martin/Schneider, **Prölss/ Martin VVG**, § 150 Rn.7 TTK m.1490'ın uygulanmasında, “cenaze masraflarının” objektif olarak belirlenmesinde, SGK tarafından her sene belirlenen “cenaze yardımı” tutarının yol gösterici kabul edilebilmesi de kanaatimizce mümkün değildir. Çünkü TTK m.1490'da ifade edilen “cenaze masrafı”, “ölünün yıkanması, saklanması, taşınması, defnedilmesi, mezar ücretleri” gibi ölümün gerçekleştiği andan defnedilmesine ve hatta ölenin yakınları tarafından verilen yemek vs. de düşünüldüğünde definden sonraki süreçteki pek çok art masrafı da kapsarken, SGK tarafından belirlenen bu meblağ, cenaze masraflarının tamamını değil sadece belirli bir oranını karşılamaya yönelik bir destek ödemesi niteliğindedir.

kişi ile kredi kuruluşundan bağımsız bir sigorta şirketi arasında kredi borçlusunu riziko şahsı göstererek akdettiği hallerde gerekli olduğu belirtilmelidir. Uygulamada genellikle düşük tutarlı krediler için sigorta yaptırılmamakta²⁸⁸ kredi tutarının yüksek olduğu hallerde ise TKHK m.29 ve ile BKBSY'deki genel düzenlemeler çerçevesinde sigorta bedeli ve primler, kredi tutarı ile uyumlu şekilde belirlenmektedir. Bu nedenle de ülkemiz krediye bağlı hayat sigortası uygulamasında, kredi borcu ile uyumlu olarak belirlenen sigorta bedeli neredeyse istisnasız şekilde “mutat cenaze masraflarından” yüksek olmaktadır. Dolayısıyla, üçüncü şahıs veya kredi kuruluşu tarafından kredi borçlusunu riziko şahsı gösterilerek yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde çok defa borçlunun rızası aranacaktır²⁸⁹.

(2) İzin koşulu

Ayırt etme gücüne sahip olmayanların, küçüklerin ve kısıtlıların fiil ehliyeti yoktur. Kanunda öngörülen istisnai haller hariç olmak üzere ayırt etme gücüne sahip olmayanların fiilleri hukuki sonuç doğurmaz (TMK m. 15). Buna karşılık, ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlıların kendi fiilleri ile borç altına girmeleri mümkün değildir; ancak kanuni temsilcilerinin onayı ile borç altına girebilirler. Karşılıksız kazandırmalar ve şahsa sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılmasında kanuni temsilcinin rızasına gerek bulunmamaktadır²⁹⁰. Hayatı başkası tarafından sigorta ettirilen kişi, riziko şahsı olmakla, aslında herhangi bir borç altına girmemekte ise de²⁹¹

²⁸⁸ Düşük tutarlı kredi borçları için kredi kuruluşları kefil, sigorta, ipotek vs. teminat talebinde bulunmamaktadır.

²⁸⁹ TKHK m.29 ve BKBSY m.10 uyarınca, kredi kuruluşu tarafından akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, ayrıca krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin akdine ilişkin açık ve yazılı talep şartı da aranmaktadır. TTK m.1490 ile TKHK m.29 ve BKBSY m.10'un uygulanmasına ilişkin açıklamalar için bkz. s.50 vd.

²⁹⁰ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Oğuzman / Seliçi / Özdemir, **Kişiler Hukuku**, s.63 vd.; Dural / Sarı, **Temel Kavramlar**, s.173 vd.; Hatemi / Gökyayla, **a.g.e.**, s.73.

²⁹¹ Bilindiği üzere sigorta sözleşmesinde sigorta ettirenin sözleşmenin tarafı olmaktan ileri gelen bazı yükümlülükleri bulunmaktadır. TTK m. 1412'de “Kanunda sigorta ettirenin bilgisine ve davranışına hukuki sonuç bağlanan durumlarda, sigortadan haberi olması şartı ile sigortalının, temsilci söz konusu ise temsilcinin, can sigortalarında da lehtarın bilgisi ve davranışının da dikkate alınacağı” düzenlenmiş ise de, söz konusu düzenlemenin riziko şahsına (Kanunun ifadesi ile “sigortalı”ya) herhangi bir yükümlülük getirmediğini vurgulamak gerekir. TTK m.1492'de yer alan ve “Sigorta ettiren ile sigortacı arasında, sigorta edilecek kişinin doktor incelemesinden geçmesi kararlaştırılmış olsa bile, sigortacının sigortalanacak kişiyi bu incelemeyi yaptırmaya zorlayamayacağına” ilişkin hüküm de bunu destekler niteliktedir.

Kanaatimizce Alman- İsviçre mevzuatından aynen aktarılan bu düzenlemede kanuni temsilcinin izninin gerekli görülmesinin temelinde, her ne kadar riziko şahsı bu şekilde bir borç altına girmiyor ise de, hayatının sigortaya konu edilerek ahlaka ve kişilik haklarına aykırı bir durumun yaratılabilmesi ihtimali bulunmaktadır. Bu hususta ayrıca bkz. dn.176'da yer alan açıklamalar

m.1490/2'de, ayırt etme gücüne sahip küçük veya kısıtlının hayatının başkası tarafından sigorta ettirilmesi için TTK m. 1490/2 uyarınca gerekli olan yazılı iznin kanuni temsilci tarafından verilmesinin gerekli olduğunu düzenlenmiştir. Bununla birlikte hükümde, 15 yaşını doldurmuş kişilerin hayatının ölüm ihtimaline karşı başkası tarafından sigorta ettirilmesi için hem kanuni temsilcinin hem de “15 yaşını dolduran küçüğün” rızası gerekli kılınmıştır. Genel olarak tam ehliyetli olmayan kişinin hayatının ölüm ihtimaline karşı sigorta ettirilmesinin kanuni temsilcinin yazılı rızasına tâbi tutulması, madde gerekçesinde, “küçükler, kısıtlılar ve özellikle ayırt etme gücünden yoksun olanlar hakkında yapılan sigorta ile bu kişilere bakmakla yükümlü olanların fayda temin etmelerinin önüne geçebilmek ve de bir kimsenin bilgisi dışında kendi hayatı üzerinden başkasının para kazanıyor olmasını engelleyebilmek” amacı ile²⁹² açıklanmıştır. Buna göre, 15 yaşından küçük olanların hayatının ölüm ihtimaline karşı sigortaya konu edilmesi halinde sadece kanuni temsilcinin rızası aranacağından gerekçede zikredilen bu amaca ulaşılması mümkün olmayacaktır. İşte bu nedenle, aynı maddenin üçüncü fıkrasında “Kanuni temsilcinin lehtar olarak ata(n)dığı veya kendisinin sigorta ettiren olduğu durumlarda, kanuni temsilcinin iznin verilmesinde sigortalıyı temsil yetkisinin bulunmadığı”²⁹³ hüküm altına alınarak kanuni temsilcinin kanunun verdiği sınırlı ehliyetli riziko şahsı yerine izin verme yetkisini riziko şahsı aleyhine kötüye kullanma ihtimali bertaraf edilmeye çalışılmaktadır. Madde gerekçesinden anlaşıldığı üzere, kanuni temsilcinin rızası

---

²⁹² TTK m. 1490'a benzer şekilde başkasının hayatının ölüm ihtimaline karşı sigorta ettirilmesi için “yazılı izin” şartı getiren DeVVG §150'nin temel amacı, “insan hayatı ve sağlığı üzerinde oynanacak oyunların ve insan hayatı ve sağlığının spekülasyonlara konu edilmesinin önüne geçmek” şeklinde ifade edilmektedir (Bu amacın vurgulandığı bir Alman Federal Yüksek Mahkemesi kararı için bkz. *BGH: Einwilligung bei Lebensversicherung auf Tod eines anderen: BGH, Beschluß vom 05-10-1994 - IV ZR 18/94, Neue Juristische Wochenschrift Rechtsprechungs-Report Zivilrecht*, Heft 8, 1995, 476.) Başkasının hayatının ölüm ihtimaline karşı sigorta ettirilmesinin, hayatı sigorta sözleşmesine konu edilen riziko şahsı veya kanuni temsilcinin iznine tutulması, bu kişilerin yukarıda anılan rizikolar üzerinde enine boyuna düşünüp ona göre karar vermesinde etkili olacaktır. Ayrıca bkz. Prölss/Martin/Schneider, *Versicherungsvertragsgesetz*, 29. Auflage 2015, VVG § 150 Rn. 4. Bununla birlikte, bu maddede öngörülen izin şartı ile güdülen amacın, sigorta sözleşmesinin sigorta ettiren tarafından feshine veya devretmesine engel olmayacağı belirtilmektedir. Bkz. Langheid/Rixecker, VVG, *Versicherungsvertragsgesetz*, § 150 Rn.3 ve 5. Ayrıca bu hususun vurgulandığı bir mahkeme kararı için bkz. “*OLG Köln, 4. 6. 1992 - 5 U 168/91: Zum Kündigungsrecht einer Vers. zweier Leben*”, *Recht und Schaden / r + s*, Heft 11, 1992, s.392; Prölss/Martin Anm. 2 A am Ende zu § 159.

²⁹³ Kanunda her ne kadar “Kanuni temsilcinin lehtar olarak atadığı ... durumlarda...” şeklinde ifade edilmişse de burada bir imla hatasının bulunduğunu ve “kanuni temsilcinin lehtar olarak atadığı” durumların ifade edilmek istendiği kabul edilmelidir.

alınmak suretiyle ayırt etme gücünden yoksun olanların hayatının da hayatta kalma ve hatta ölüm ihtimaline karşı bir başkası tarafından sigorta ettirilmesi mümkün kılınmıştır²⁹⁴.

TTK m. 1490/4'te "izin olmadan yapılan sözleşmenin, icazet verilmediği takdirde geçersiz" olduğu hüküm altına alınmıştır²⁹⁵. Buna göre, küçük, kısıtlı veya ayırt etme gücünden yoksun riziko şahsının hayatının ölüm ihtimaline karşı sigorta ettirilmesi halinde sözleşme tamamlayıcı unsurun bulunmaması nedeniyle tamamlanmamış –noksan durumdadır ve kanuni temsilcinin onayının alınmasına kadar askıda hükümsüz olacaktır. Sigorta sözleşmesinin tamamlayıcı unsuru olan kanuni temsilci onayının alınması ile sözleşme geçmişe etkili şekilde hüküm doğurmaya başlayacaktır²⁹⁶. Temsilcinin onayının alınmayacağı kesinleşmesi halinde sigorta sözleşmesi başlangıçtan itibaren kesin hükümsüz olacaktır²⁹⁷.

Ayırt etme gücünü haiz olmayan kişilerin hiçbir yerde kredi sözleşmesine taraf olması mümkün değilse de, sınırlı ehliyetsiz kişiler bakımından bir kredi sözleşmesinin tarafı olabilmek teorik olarak mümkün olabilir. Özellikle, yaşlılık,

---

²⁹⁴ Bkz. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Madde Gereçekleri, 1490. maddeye ilişkin gerekçe altında yapılan açıklamalar. Gerekte, söz konusu fıkrada 6762 sayılı TTK ile kıyaslandığında²⁹⁴ temel nitelikteki değişikliklerin yapıldığı ve bu bağlamda "küçük, kısıtlı veya mümeyyiz olmayan ayırımı kaldırılarak herkesin hayatı üzerine sigorta yapılabileceği ilkesinin benimsendiği" ifade edilmiştir. Alman Hukukunda yazılı izin şartının sağlanması için BGB §126a'da düzenlenen elektronik şeklin yeterli olmadığı, yazılı şekilde vücut bulmuş bir metnin varlığının zaruri olduğu ileri sürülmektedir. Bununla birlikte, ayrıca günlük e-postaların da, Kanunun bu maddede öngördüğü uyarı fonksiyonunu ve bu nedenle yazılı olma şartını sağlayamayacağı kabul edilmektedir. Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 150 Rn. 9-11; aynı yönde bkz. Prölss/Martin/Schneider, **Versicherungsvertragsgesetz: VVG**, 29. Auflage 2015, § 150 Rn. 1-19.

²⁹⁵ Hayat sigortalarında menfaat şartının ortadan kalması halinde, tıpkı zarar sigortalarında olduğu gibi sözleşmenin geçersiz olacağı şeklinde sonuç bağlanmasının isabetli olmadığı hakkında bkz. Ün, **Türk Ticaret Kanunu Taslağı**, s.176.

²⁹⁶ Tamamlayıcı unsurun gerçekleşmesi ile sözleşmenin geçmişe ya da ileriye etkili şekilde hüküm doğuracağı söz konusu unsurun niteliğine bağlı olup, sonradan gerçekleşen unsurun başlangıçtaki bir eksikliği giderdiği hallerde sözleşmenin geçmişe etkili şekilde hüküm doğuracağı kabul edilmektedir. Sınırlı ehliyetlilerin yasal temsilcilerinin onayı olmaksızın yaptıkları işlemlerde, temsilcinin sonradan verdiği onay ile sözleşmenin başlangıçtan itibaren hüküm doğuracağı belirtilmektedir. Bkz. Oğuzman, Öz, **Borçlar Hukuku C.I**, kn.556; ayrıca bu hususta açıklamalar için bkz. Kocayusufpaşaoğlu / Hatemi / Serozan / Arpacı, **Borçlar Hukuku**, s.594 vd.; Tercier / Pichonnaz / Develioğlu, **a.g.e.**, s.160; Tekinay / Akman / Burcuoğlu / Altop, **a.g.e.**, s.381

²⁹⁷ Bkz. Oğuzman, Öz, **Borçlar Hukuku C.I**, kn.555; bkz. Kocayusufpaşaoğlu / Hatemi / Serozan / Arpacı, **Borçlar Hukuku**, s.594 vd.; Tercier / Pichonnaz / Develioğlu, **a.g.e.**, s.160; Hatemi / Gökyayla, **a.g.e.**, s.73. Karş. VVG §150: Alman Kanun Koyucu da bu maddede, başkasının hayatının ölüm ihtimaline karşı sigorta ettirilmesi için zorunlu tutulan riziko şahsının "yazılı iznini" bir geçerlilik şartı olarak zikretmektedir. Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 150 Rn. 3.

sakatlık ve deneyimsizlik hallerine istinaden hakkında kısıtlılık kararı verilen kişiler kredi sözleşmesine taraf olabilecekse de, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin, sigorta teminatı almak isteyen kişiye verilen ve ilgilinin sağlık durumu ile ilgili ayrıntılı soruların yer aldığı teklifnameye verilen yanıtlar doğrultusunda kurulabilmesi ve sözleşmenin tarafı olabilmek için bir yaş sınırı öngörülmüş olması karşısında her somut olay bakımından ayrıca değerlendirme yapılması gereklidir.

2. Lehtar

a. Genel olarak

TTK m.1493/1 uyarınca, sigorta ettiren 1490. maddedeki şartlar saklı kalmak üzere bir gerçek veya tüzel kişi lehine sigorta sözleşmesi akdedebilecektir. Bu halde, lehine hayat sigortası sözleşmesi yapılan ve riziko gerçekleştiğinde sigorta bedeli üzerinde hak sahibi olan kişi lehtar olarak adlandırılmaktadır²⁹⁸. TTK m.1490 uyarınca, daha önce ayrıntılı şekilde izah edildiği üzere²⁹⁹, sigorta sözleşmesinin geçerli olabilmesi için sigorta ettiren tarafından atanacak lehtarın³⁰⁰ riziko şahsının hayatının devamında menfaatinin olması gereklidir³⁰¹.

TTK'da herhangi bir tanım bulunmamakla birlikte, Hayat Sigortası Genel Şartları'nda lehtar, "sigorta sözleşmesine taraf olmamakla beraber lehine sigorta sözleşmesi yapılan ve rizikonun gerçekleşmesi halinde kural olarak sigorta tazminatını³⁰² sigortacıdan isteme hakkına sahip olan kişi" olarak tanımlanmıştır³⁰³

²⁹⁸ Açıklamalar için bkz. Hagelschuer, **a.g.e.**, s.76; Kurzendörfer, **a.g.e.**, s.252; Eulberg / Ott-Eulberg / Halaczinsky, **a.g.e.**, s.31; Can, **Ders Kitabı**, s.175.Arseven, **a.g.e.**, s.73; Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.243; Ünan, **Hayat Sigortası**, s.29; Kabukçuoğlu Özer, **Hayat Sigortası**, s.130; Can, **Ders Kitabı**, s.175

²⁹⁹ Bkz. s.100'de yapılan açıklamalar.

³⁰⁰ "Bezugsberechtigter/Begünstigter"

³⁰¹ Üçüncü kişinin sigorta sözleşmesinde lehtar olarak atanması, çok defa bir borcun ifası veya teminat sağlanması gibi amaçlara hizmet edebilecektir. Bkz. Hagelschuer, **a.g.e.**, s.76.

³⁰² Bu maddede, her ne kadar, hayat sigortası sözleşmesinde, rizikonun gerçekleşmesi halinde lehtara yapılacak ödeme "sigorta tazminatı" olarak ifade edilmişse de, sigorta tazminatı zarar sigortası sözleşmeleri bakımından söz konusu olur; hayat sigortası sözleşmelerinde ise rizikonun gerçekleşmesi halinde lehtara yapılacak ödeme ise "sigorta bedeli" olarak adlandırılmaktadır. 6762 sayılı TTK'da sigorta hukukunda yerleşik olan bu terimlerin, 6102 sayılı TTK'ya kıyasla çok daha isabetli şekilde kullanıldığına dikkat çekilmelidir. Ayrıca bkz. BKBSY m.4/1(g): Söz konusu maddede yer verilen lehtar tanımında da "sigorta bedeli" yerine "sigorta tazminatı" ifadesinin kullanıldığı dikkat çekmektedir.

³⁰³ Tanımlar için bkz. Bozer, **a.g.e.**, s.359; Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.243; Ünan, **Hayat Sigortası**, s.29; Can, **a.g.e.**, s.205. Ayrıca bkz. Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.73.

(HSGŞ A.1). Benzer tanıma, HSGŞ'den farklı olarak, lehtarın “gerçek” veya “tüzel” kişi olmasının mümkün olduğu vurgulanmak suretiyle Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği'nde de yer verilmiştir (BKBSY m.4/1(g)). Ayrıca, 6102 sayılı TTK'da da tüzel kişilerin lehtar olabileceğine ilişkin açık bir ifade yer almaktadır. Bilindiği üzere, 6762 sayılı eski TTK'nın lehtara ilişkin 1329. maddesinde “üçüncü bir şahsın” lehine yapılan hayat sigorta sözleşmesi şeklinde genel bir ifadenin³⁰⁴ kullanılması, tüzel kişilerin de lehtar olarak atanabilmesinin mümkün olup olmadığı hususunda tereddütlere sebebiyet vermişti³⁰⁵. Bu tartışma, sigorta ettirenin kredi veren veya alan olması fark etmeksizin, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde kredi verenin lehtar olarak atanması karşısında, 6762 sayılı Kanun'un yürürlükte olduğu dönemde krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından son derece önem taşımakla birlikte öğretilerdeki farklı görüşlere rağmen bu dönemde uygulamada, tüzel kişi olan bankalar lehtar olarak atanabilmekte idi³⁰⁶. 6102 sayılı TTK'da bu hususun açıklığa kavuşturulması sebebiyle söz konusu tartışmanın herhangi bir önemi kalmamıştır.

³⁰⁴ Maddede yer alan “şahıs” ibaresi, hem gerçek hem de tüzel kişilerin maddenin kapsamında olduğu şeklinde anlaşılmaya elverişlidir.

³⁰⁵ Lehtarın tüzel kişi olabileceği hususunda açık bir hükmün mevcut olmadığı 6762 sayılı TTK döneminde, öğretilerde de, tüzel kişilerin lehtar atanmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir. Bu görüşü savunan yazarlar, gerekçe olarak Kanunda açık düzenlemenin bulunmamasının yanı sıra, eTTK m.1328/son'daki hükmü göstermekte ve bu hükümde adam öldürmeden bahsedildiğini, ancak tüzel kişilerin adam öldürmelerinin söz konusu olamayacağını; dolayısıyla da lehtarın ancak gerçek kişi olarak belirlenebileceğini ileri sürmüşlerdir. (Bu hükümde ise lehtarın, “hayatı üzerine sigorta yapılmış olanı öldürmesi veya onun öldürülmesinde herhangi bir şekilde suç ortaklığı etmesi halinde sigorta bedelini almaya hak kazanamayacağı” düzenlenmiştir.) Bkz. Kender, / Bozer. Lehtarın tüzel kişi de olabileceği yönündeki aksi görüş için bkz., Ünan, **Hayat Sigortası**, s.29. Bkz. Alman Hukukunda, lehtarın gerçek veya tüzel kişi olabileceği kabul edilmektedir. Bkz. Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn.10.

³⁰⁶ Gerekçede, 6102 sayılı TTK m. 1493/1'de açıkça “gerçek ve tüzel kişi lehine hayat sigortası sözleşmesinin yapılmasının mümkün olduğu” hususun vurgulanması da 6762 sayılı TTK döneminde öğretilerdeki bu konuya ilişkin tartışmalar ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca 1493. maddeye ilişkin madde gerekçesinde tüzel kişilerin hayat sigortası sözleşmelerinde lehtar olabilmesinin sigorta hukuku uygulamasındaki önemi krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde bankaların lehtar olarak atanması ve yurt dışında uygulamasına sıkça rastlanan “anahtar adam sigortası (*key-man insurance*)” ile açıklanmıştır. Yurt dışında son derece yaygın olan bu tür sigorta sözleşmelerinde, bir işletme bakımından değerli bir konuma sahip olan ve bu nedenle “anahtar adam” olarak nitelendirilen kişilerin ölüm ihtimaline karşı teminat sağlanmaktadır. Bu sözleşmenin temelinde ise, arabalarını, binalarını, makinelerini muhtemel rizikolara karşı sigorta ettiren işletmelerin, sahip oldukları en önemli iki şey olan “yönetim becerisi ve tecrübe”nin kaybına karşı teminat sağlanması gereği bulunmaktadır. John Barker, “Business Uses of Life Insurance: Some Navigational Aids”, **1962 A.B.A. Sec. Ins. Negl. & Comp. L. Proc.**, (American Bar Association. Section of Insurance, Negligence and Compensation Law. Proceedings), s.243-s.250, s. 246. Kabukçuoğlu Özer, **a.g.e.**,s.132; Ulaş, **Can Sigortası**, s.128.

b. Üçüncü kişi yararına hayat sigortası sözleşmesi ve krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde kredi alanın sigorta ettiren olduğu haller bakımından değerlendirme

TBK m.129 uyarınca, “kendi adına sözleşme yapan kişinin, sözleşmeye üçüncü kişi yararına bir edim yükümlülüğü koydurarak, edimin üçüncü kişiye ifa edilmesini istemesi” mümkündür ve üçüncü kişi lehine sözleşmenin bulunduğu bu halde³⁰⁷, lehine sözleşme yapılan kişinin (lehtar) edimi talep yetkisinin bulunup bulunmamasına göre eksik üçüncü kişi yararına sözleşme veya tam üçüncü kişi yararına sözleşme söz konusu olabilir³⁰⁸. TTK m.1493’e göre, sigorta ettirenin kendisinden başka bir kişiyi lehtar olarak atadığı hallerde de TBK m.129 anlamında üçüncü kişi lehine sözleşme mevcuttur ve sigorta ettiren, sigortacı ve lehtar arasında üçlü bir ilişki ortaya çıkmaktadır³⁰⁹. Buna göre, lehtarın ifayı bizzat talep edemediği, edimin lehtara ifasını sadece vaadettirenin - alacaklının isteyebildiği hallerde “eksik üçüncü kişi yararına sözleşme³¹⁰”; lehtarın borçludan edimin ifasını bizzat talep edebildiği hallerde ise “tam üçüncü kişi yararına sözleşme³¹¹” bulunur³¹². TTK m.1493/7’de “sigortacıdan edimi tahsil ve istem yetkisinin aksi kararlaştırılmadıkça lehtara ait olduğu” hüküm altına alındığı için sigorta ettirenden başka bir kişinin lehtar olarak belirlendiği sözleşmelerin

³⁰⁷ Alman Hukukunda hayat sigortası sözleşmelerindeki bu ilişki, BGB §331’e dayandırılmaktadır. BGB’de, TBK’dan farklı olarak, üçüncü kişi lehine sözleşme çok daha ayrıntılı bir düzenlemeye tâbi tutulmuş olup, §331’de, “ölümden sonra hüküm ifade etmek üzere yapılan” üçüncü kişi yararına sözleşmeler düzenlenmiştir. Öğretide ifade edildiği üzere, üçüncü bir kişinin lehtar olarak atandığı bu halde, bir yandan teminat ilişkisi (*Deckungsverhältnis*- sigorta ettiren ile sigortacı arasında) söz konusu olurken, diğer taraftan ise sigorta ettiren ile lehtar atanan (*Bezugsberechtigter / Begünstigter*) arasında değer/ karşılıklı ilişki (*Valutaverhältnis*- sigorta ettiren ile lehtar olarak atanan arasında) mevcut olur. Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 5. Ayrıca bkz. Goll / Gillbert / Steinhaus, **Lebensversicherung**, s.185; Scheneider, **Prölss / Martin- Versicherungsvertragsgesetz**, §159 Rn.6 ve özellikle bkz. §159 Rn.26; Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 5.

Hayat sigortası sözleşmelerinde lehtar atama işleminin, çok defa sigorta ettiren ile lehtar arasındaki başka bir hukuki ilişkiye dayandığı (çok defa aile hukukundan doğan nafaka ve bakım yükümlülükleri, bağışlama vs.) hakkında bkz. Goll , Gillbert , Steinhaus, **a.g.e.**, s.186; Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 5a.

³⁰⁸ Tam üçüncü kişi yararına sözleşme kurumu ile ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz. **Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme**, İstanbul, 2008.

³⁰⁹ Goll / Gillbert / Steinhaus, **Lebensversicherung**, s.186; ayrıca bkz. Ruffer, Wilfried /Halbach, Dirk /Schimikowski, Peter, **Versicherungsvertragsgesetz: Handkommentar**, 3. Auflage, 2015, VVG § 159 Rn. 1.

³¹⁰ “*unechter Vertrag zugunsten Dritter*”

³¹¹ “*echter Vertrag zugunsten Dritter*”

³¹² Goll / Gillbert / Steinhaus, **a.g.e.**, s.185; Şenocak, **Üçüncü Şahıs Lehine Hayat Sigortası Sözleşmesi**, s.44.

tam üçüncü kişi yararına sigorta sözleşmesi olduğunu kabul etmek gerekir³¹³. Bununla birlikte, maddede edimi tahsil yetkisinin lehtara ait olduğuna ilişkin genel prensibin aksinin kararlaştırılmasının mümkün olduğu düzenlendiğinden, sigorta ettirenden başkasının lehtar olduğu sigorta sözleşmelerinin eksik üçüncü kişi yararına sözleşme şeklinde akdedilmesi de imkân dâhilindedir³¹⁴.

Kredi alanın sigorta ettiren sıfatıyla hareket ettiği krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin, uygulamada istisnasız olarak “tam üçüncü kişi lehine sözleşme” şeklinde yapıldığı görülmektedir³¹⁵. Bununla birlikte, eksik üçüncü kişi yararına sözleşmelerde, alacağın ifasını talep yetkisi vaadettirende olsa da, vaadettiren kişi ifanın kendisine yapılmasını talep edemez; ancak lehtar olarak belirlediği kişiye ifanın yapılmasını isteyebilir. İlk bakışta, her hâlükârda, talep yetkisi kendisinde olmasa dahi, ifanın yapılacağı kişinin kredi veren olması karşısında, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, zaten değiştirilemez lehtar olarak atanmış³¹⁶ kredi verenin (lehtarın) doğrudan ifayı talep etme yetkisi olmaksızın lehtar atanması halinin, kredi borcunun ödenmesini tehlikeye sokmasının veya sigorta sözleşmesi ile sağlanan teminatı - tam

³¹³ Hayat sigortası sözleşmelerinde lehtar atama işlemi çok defa sözleşmenin kurulduğu esnada yapılmakta ve bu lehtar atamaları önceden var olan bir borcun ödenmesi amacıyla hizmet etmekte (*Kreditsicherungsfunktion*) veya lehtar atama işlemi ile teminat vermek suretiyle temlik (*Sicherungsabtretung*) amaçlanmaktadır. Bu şekilde hayat sigortası sözleşmeleri ile bir borcun teminat altına alınması yöntemine sıklıkla rastlanmaktadır. Bu konuda bkz. Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn.11. Ayrıca bkz. Bruck / Möller, **a.g.e.**, s.332; Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 12; Bozer, **a.g.e.**, s.359: Sigorta ettirenin kendi ölümü üzerine akdettiği sigortaların ipso iure üçüncü kişi lehine sigorta olacağı hakkında bkz. Şenocak, **a.g.e.**, s.24.

³¹⁴ Sigortacıdan edimi tahsil ve istem yetkisinin aksi kararlaştırılmadıkça lehtara ait olduğu’nu düzenleyen bu hüküm (TTK m.1493, eTTK m.1329) , lehtarın sigorta bedeli üzerindeki hakkının kaldırılabilmesi şeklinde de anlaşılabilir. Öğretide, bu görüşün kabulü halinde “lehtar atamanın bir anlamının olmayacağı; kişiyi bir yandan lehtar atarken diğer taraftan lehtarın sigorta bedeli üzerinde hak sahibi olamayacağı şeklinde sözleşme yapmanın anlamsız olacağı” ifade edilerek, hükmün, lehtarın sigorta bedeli üzerindeki hakkının kaldırılabilmesi şeklinde değil, lehtarın sigorta bedeli sigortacıdan doğrudan talep ve tahsil yetkisinin kaldırılabilmesi, diğer bir ifade ile lehtar atamasının eksik üçüncü kişi yararına sözleşme şeklinde akdedilebileceği şeklinde anlaşılması gerektiği isabetli şekilde ifade edilmiştir. Bkz. Şenocak, **Üçüncü Şahıs Lehine Hayat Sigortası Sözleşmesi**, s.136. Ayrıca bkz. Kabukçuoğlu Özer, **Hayat Sigortası**, s.354; Kabukçuoğlu Özer, **Hayat Sigortası (2005)**, s.247.

³¹⁵ Bkz. Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.141; Ayrıca bkz. Bruck / Möller, **a.g.e.**, s.325: Yazar, bu hususu genel olarak “hayat sigortaları” bakımından ifade etmektedir.

Bununla birlikte, uygulamada pek rastlanılan bir ihtimal değilse de, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi alan dışındaki bir kişi tarafından (TTK m.1490’daki şartlar çerçevesinde) yaptırıldığı hallerde de tam üçüncü kişi yararına sözleşme söz konusu olacaktır. Bu ihtimal ise, uygulamada ancak (ve nadiren) sigorta sözleşmesinin kredi kuruluşundan bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedildiği hallerde gündeme gelebilecektir.

³¹⁶ Göbel / Köther, **a.g.m.**, s.428.

üçüncü kişi yararına sözleşme ile kıyaslandığında - daha zayıflatan bir durumun söz konusu olmadığı iddia edilebilir. Ancak dikkat edilmesi gereken husus, bu tür bir sözleşmede sigorta bedelinin gecikmeli veya eksik ödenmesi veya hiç ödenmemesi ihtimalinde kredi verenin, sigorta şirketine karşı dava ve talep hakkının olmayacağı, özellikle de borca aykırılığa istinaden tazminat hakkının bulunmayacağıdır³¹⁷. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi ölüm ihtimaline karşı akdedilen bir sigorta olduğundan³¹⁸, sigorta bedelinin ödenmesinin, ifayı talep hakkına sahip kredi borçlusunun ölümünden sonra gündeme geleceğine; özellikle de bu nedenle bu sigorta sözleşmesinin tam üçüncü kişi lehine sözleşme şeklinde yapılması gerektiğine dikkat çekilmelidir. TMK m.509 uyarınca, “mirasbırakanın kendi ölümünde ödenmek üzere üçüncü kişi lehine hayat sigortası sözleşmesi yapması veya böyle bir kişiyi sonradan lehdar olarak tayin etmesi hâlinde, sigorta alacağının mirasbırakanın ölümü zamanındaki satın alma değeri terekeye eklenecek” olmakla birlikte, sigortacının çeşitli sebepler ile teminat kapsamında olmadığını ve sigorta bedeline hak kazanılmadığını ileri sürerek lehtara ödeme yapmaması veya eksik ödeme yapması ihtimalinde, kredi verenin dava hakkı olmadığı gibi, kredi alanın borçlarından sorumlu yasal mirasçılar da yok ve / veya mirası reddetmişler ise, ödenmeyen-eksik ödenen sigorta bedelini “özenli bir şekilde” takip edecek, talep-dava hakkına sahip hiç kimse bulunmayacaktır³¹⁹. Özellikle de eksik üçüncü kişi yararına sözleşme şeklinde akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde, sigorta ettiren kredi borçlusunun sigorta bedeli alacağını bir başkasına devretmesi de ihtimal dâhilindedir. Her ne kadar alacağı devralan kişi de bu alacağı aynı şartlar ile devralacağından borçludan ancak kredi veren lehine ifa talebinde bulunabilecek ise de, sigortacı tarafından ifanın yapılmaması-eksik yapılması ihtimalinde, devralan kişinin, devreden

---

³¹⁷Bununla birlikte, tam üçüncü kişi yararına sözleşmelerde dahi, lehtarın doğrudan talep hakkının sigortacının ediminin ifası ile sınırlı olduğu ve sözleşmeyi feshetme hakkının sigorta ettirene ait olduğu ifade edilmektedir. Goll / Gillbert / Steinhaus, **a.g.e.**, s.185; Scheider, Prölss, Martin, **Versicherungsvertragsgesetz**, §159 Rn.16; Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 11; Şenocak, **Üçüncü Şahıs Lehine Hayat Sigortası Sözleşmesi**, s.217.

³¹⁸ Sigorta ettirenin ölümünden sonra, lehtar olarak atadığı kişinin ekonomik geçimine en iyi şekilde lehtarın sigortacının edimi üzerinde müstakil bir hak iktisap etmesi ile ulaşılabileceği ve bu sonucun özellikle sigorta ettirenin kendi ölüm ihtimaline karşı yaptırdığı hayat sigortaları bakımından söz konusu olacağı hakkında bkz. Şenocak, **Üçüncü Şahıs Lehine Hayat Sigortası Sözleşmesi**, s.136.

³¹⁹ Ölen kimsenin mirası kural olarak devlete geçmekte ise de devlet, mirasbırakanın borçlarından sadece miras yolu ile edindiği değerler ölçüsünde sorumlu olmaktadır.

kredi borçlusu kadar özenli bir takip yürütmeme ihtimali yüksektir. Bu nedenlerle, hukuken herhangi bir engel bulunmamakla birlikte, riziko şahsının ölümü halinde kredi borçlarının ödenmesini teminat altına almak üzere akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin eksik üçüncü şahıs yararına sözleşme olarak akdedilmesi, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdi ile güdülen amaca aykırı olduğu gibi, sözleşme ile sağlanan teminatı işlevsiz hale getirebilecektir. Bununla birlikte, bunun teorik bir tartışma olduğu çünkü uygulamada, kredi alanın sigorta ettiren olduğu krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin istisnasız şekilde tam üçüncü kişi (kredi veren) yararına sözleşme şeklinde akdedildiği belirtilmelidir.

Uygulamada krediye bağlı hayat sigortasının akdinde kullanılan genel şartlarda³²⁰, kredi alanın ölümü halinde, kredi kuruluşunun bakiye borç tutarındaki sigorta bedeline hak kazanacağı; kredi borçlusunun öldüğü sırada bakiye borç bulunmadığı takdirde, sigorta bedelinin veya bakiye borcun ödenmesinden sonra sigorta bedelinden artan kısım var ise bu tutarın kredi borçlusunun mirasçılarına ödeneceğine ilişkin düzenlemelere yer verilmektedir. Bu nedenle krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, üçüncü kişi (kredi veren) lehine ifanın kredi alanın ölümü halinde kredi borcunun ödenememiş olması şartına bağlı ve kredi kuruluşuna ödenecek sigorta bedelinin ölüm anında hala ödenmemiş olan kredi tutarı ile sınırlı olduğuna dikkat çekilmelidir. Dolayısıyla, uygulamada kullanılan şartlar gözetildiğinde, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde çok defa şarta bağlı ve sınırlı bir üçüncü kişi yararına sözleşme söz konusu olacaktır.

c. Lehtar atanması ve değiştirilmesine ilişkin esaslar

TTK m.1493'te lehtarın atanması ve değiştirilmesi bakımından bazı özel düzenlemelere yer verilmiş; maddenin ikinci fıkrasında “sigorta ettirenin atadığı

---

³²⁰ Örnek krediye bağlı hayat sigortası genel şartı için bkz., (çevrimiçi), <http://www.tebcetelem.com.tr/pdf/CPI-Jenerik.pdf>, (5.7.2017) . Örnek bilgilendirme formlarında, bu husus çok defa “Tanımlar” başlığı altında “lehtar” tanımının yer aldığı hükümde vurgulanmaktadır. Mesela, örnek bilgilendirme formunda “lehtar”ın tanımlandığı fıkra açıkça “Sigortalıdan olan kredi alacağı oranında Dain-i Mürtehin; eğer varsa kredi alacağını aşan tutarlar için Sigortalı veya Sigortalı'nın belirlediği kişi/kişileri ifade etmektedir. Söz konusu kişi/kişiler Sigortalı tarafından belirtilmediği takdirde Vefat Teminatı bakımından Sigortalı'nın kanuni varisleridir” ifadesine yer verilmiştir.

lehtarını sigortacıya bildirmesi” gereği hüküm altına alınmıştır³²¹. Uygulamada lehtar sözleşmenin kurulması anında atandığından, sözleşmenin kurulması sırasındaki lehtar atanması için ayrı bir bildirim yapılmamaktadır. Sözleşmenin kurulması sırasında belirlenen lehtarın sonradan değiştirilmesi için yapılacak bildirim ne şekilde yapılacağına ilişkin TTK’da veya BKBSY’de herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır³²². Sözleşmenin yapıldığı sırada lehtarın belirlenmediği hallerde TTK m. 1494’teki yorumlayıcı hukuk kuralı gereği, ölüm ihtimaline karşı yapılan sigorta sözleşmelerinde, sigorta ettirenin mirasçıları lehtar “sayılacağından” (TTK m.1494/2), sözleşmenin kurulduğu sırada lehtarın belirlenmemiş olması, sözleşmenin geçerliliğine etki yapmayacaktır³²³.

Sözleşmenin kurulması esnasında yapılan lehtar atamaları bakımından, TTK’da herhangi bir şekil şartı öngörülmemiştir³²⁴. Uygulamada, sigorta sözleşmeleri,

³²¹ Alman Hukukunda, lehtar atanmasının sigorta ettirenin tek taraflı ve tasarrufi nitelikte bir hukuki işlem olduğu ve sigortacının onayına gerek olmadığı hakkında, Scheider, Prölss, Martin, **Versicherungsvertragsgesetz**, §159 Rn.5 ve Rn.9; ayrıca bkz. Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn.8; Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 2 ve 4. Hayat sigortalarında lehtar “atanması”nın, başka bir kişi lehine sözleşme yapmak anlamına gelmeyeceği; çünkü lehtarın sonradan belirlenmesinin de mümkün olduğu hakkında bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Taslağı**, s.178-s.179.

³²² DeVVG’de de, 2008 reformundan önceki dönemde lehtar atanmasının şekline ilişkin bir düzenleme mevcut değildi. Bununla birlikte, 2008 öncesi dönemdeki hayat sigortası sözleşmesi genel şartlarında (ALB 86- VerBAV86), §12 ve §13), lehtar bildirimimin yazılı şekle tâbi olması gerektiğine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmiştir. Goll, Gillbert, Steinhaus, **a.g.e.**, s. 194. Bununla birlikte VVG’de, reform sonrasında da lehtar atanmasının ne şekilde yapılacağına ilişkin herhangi bir hüküm yer almamıştır. GDV tarafından uygulamada kullanılmak üzere hazırlanan örnek hayat sigortası genel şartlarında ise eski genel şartlar ile benzer şekilde lehtar atanmasına ilişkin bildirimler bakımından herhangi bir şekil şartına yer verilmemiştir. Örnek genel şartların 9. maddesinde ise, değiştirilemez lehtar atama bakımından bir şekil şartı öngörülmüştür. Buna göre, lehtar atama hakkından feragat edilmesi, diğer bir ifade ile bir kimsenin değiştirilemez lehtar olarak atanması için mail veya kâğıt üzerinde olması fark etmeksizin sigortacıya metin formatında (*Textform*) bir bildirim yapılması gereği öngörülmüştür. (ALB2016-GDV, §9). Ayrıca bkz. Schneider, **Prölss / Martin - Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 7 (Eserde 2012 tarihli Örnek Hayat Sigortası Genel Şartları esas alınmış olup, geri dönülemez lehtar atanması bakımından, burada da 2016 tarihli ALB ile aynı hüküm yer almaktadır.); Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 8

³²³ Lehtar atanmasına ilişkin bildirimlerin sigorta sözleşmesinin bir unsuru sayılmayacağı, tamamen bağımsız nitelikte bir hukuki işlem olduğu hakkında bkz. Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 8; Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 4.

Lehtar olarak atanmış kişinin “belirlenebilir olmaması” ihtimalinde, lehtar atama işleminin geçersiz olacağı kabul edilmektedir. Alman Hukukunda buna örnek olarak ise, bekâr bir sigorta ettirenin lehtar olarak “karısı”nı göstermesi verilmektedir. Scheider, Prölss, Martin, **Versicherungsvertragsgesetz**, §159 Rn.9.

³²⁴ Alman Hukukunda da, sigorta ettirenin değiştirilemez lehtar atanmasını zamansal ve maddi anlamda sınırlandırmasının mümkün olduğu ifade edilmektedir. Çünkü sigorta ettiren, sigorta sözleşmesinden doğan haklar üzerinde, düzenleme- şekil özgürlüğü (*Gestaltungsfreiheit*) prensibi çerçevesinde tasarruf

genellikle teklifnamenin sigorta ettiren tarafından doldurularak sigortacıya verilmesi sureti ile akdedilmekte, daha sonra verilecek poliçe ile, lehtar da dâhil olmak üzere sözleşmenin kurulmasına ilişkin bilgiler tevsik edilmiş olmaktadır. Benzer şekilde online olarak veya çağrı merkezi aracılığı ile kurulan sigorta sözleşmelerinde de, sözleşmenin kurulması ve lehtar atamanın iç içe geçtiği (sözleşme kurulurken bir lehtarın belirlendiği) hallerde, doğal olarak, sözleşmenin kurulmasında izlenen prosedür, lehtar atamasında da geçerlidir. Lehtarın değiştirilmesine ilişkin sonradan yapılacak bildirim bakımından HSGŞ’da bazı şekil esaslarına yer verildiği görülmektedir. HSGŞ’nin “Tebliğ ve İhtarlar” başlıklı C.10. maddesine göre, “Sigortalı ve sigorta ettirenin bildirimleri, sigorta şirketinin merkezine noter eliyle veya taahhütlü mektupla yapılacak”tır. Diğer taraftan maddenin son fıkrası uyarınca, “Taraflara imza karşılığında, elden verilen mektup veya telgraf ile yapılan bildirimler de taahhütlü mektup hükmünde” sayılacaktır. Bununla birlikte, TTK m.1416’da Tebliğ ve İhtarlar başlığı altında açık bir hüküm yer almaktadır. Buna göre, “Sigorta ettiren tarafından yapılacak tebliğler ve bildirimler sigortacıya veya sözleşmeyi yapan ya da yapılmasına aracılık eden acenteye; sigortacı tarafından yapılan tebliğler ve bildirimler ise, sigorta ettirenin veya gerektiğinde sigortalının ya da lehtarın sigortacıya bildirilmiş son adreslerine yapılacak”tır. TTK m.1416’daki bu düzenleme,

---

etme hakkına sahiptir. Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 11. Bu hususun vurgulandığı bir Federal Yüksek Mahkeme kararı için bkz. “*Anspruch des Pfändungsgläubigers auf Auszahlung des Rückkaufwerts erst nach Vertragskündigung – Lebensversicherung: BGH, Urteil vom 2. 12. 2009 - IV ZR 65/09 (OLG Celle)*”, **Neue Juristischen Wochenschrift -RR 2010**, s.545. Ayrıca bkz. Schneider, Prölss, Martin, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 8 Lehtar atamanın “bağışlama sebebine” dayanması halinde Alman Hukukunda, “değiştirilemez” lehtar atamanın BGB §518 Abs.1’e tâbi olacağı kabul edilmektedir. Söz konusu hükümde, bağışlama sözünün geçerliliği “noterce tanzim” şartına bağlanmıştır. Buna göre, bu ihtimalde, lehtar atanmasının bağışlama teşkil ettiği hallerde sigorta ettiren tarafından üçüncü kişinin lehtar atandığına ilişkin noterde bir belge düzenlenmesi gerekli olacaktır. Kanaatimizce, lehtar atamanın bağışlama sebebi teşkil ettiği hallerde, Bkz. “*Vollziehung eines Schenkungsversprechens; hier: Unwiderruflich eingeräumte Bezugsberechtigung aus einem Lebensversicherungsvertrag: BGH, Urteil vom 25. 4. 1975 - IV ZR 63/74 (Berlin)*”, **Neue Juristische Wochenschrift 1975, Heft 30**, s.1360 vd. Ayrıca bkz. Goll, Gillbert, Steinhaus, **a.g.e.**, s.187-188. Türk Hukukunda da, Alman Hukukundaki isabetli görüş çerçevesinde, lehtar atamasına ilişkin işlemin bağışlama sebebine istinaden yapıldığı hallerde TBK m.288/1 uyarınca yazılı şekle tâbi olduğu kabul edilmelidir. Alman Hukukunda lehtar atamasına ilişkin olarak hayat sigortası örnek genel şartlarında veya VVG’de herhangi bir şekil şartı öngörülmemiş ise de, lehtar atama ve değişikliklerinin “yeterli açıklıkta ve kolayca anlaşılabilir” şekilde yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Schneider, Prölss, Martin, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 11; Langheid, Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 18; Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 10. Ayrıca bkz. “*OLG Frankfurt a.M.: Bezugsberechtigte Hinterbliebene für Lebensversicherung*”, **NJWE-VHR 1996 Heft 3**, s.55-56

m.1452/3 uyarınca sigorta ettiren lehine nisbi emredici nitelikte olduğundan, HSGŞ'da yer alan ve sigortacıya yapılacak bildirimleri şekil şartına tâbi tutan bu düzenlemenin uygulanması mümkün görünmemektedir³²⁵.

Lehtar atama ve değiştirme işlemlerinin yapılmasında, TBK'da öngörülen genel ehliyet şartlarının da sağlanması gereklidir³²⁶. Lehtar atama yetkisi, sigorta ettirene ait olduğu için sigorta ettirenin medeni hakları kullanma ehliyetine ilişkin açıklamalar burada da geçerli olacaktır³²⁷. Kredi verenin sigorta ettiren olduğu krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımında tüzel kişilerin medeni hakları kullanma ehliyetine ilişkin esaslar geçerli olacak ve TBK m.49 uyarınca, tüzel kişiler, "kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla, fiil ehliyetini kazanacak"tır. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu m.7/1(a)'da bankaların anonim ortaklık şeklinde kurulması öngörülmüştür. Benzer şekilde, 6361 sayılı FFFK'da da (m.5/1(a)) finansman şirketleri bakımından aynı zorunluluk öngörülmüştür. Bu nedenle, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde kredi verenin sigorta ettiren sıfatına sahip olduğu

³²⁵ Bununla birlikte, uygulamada genellikle noter aracılığı ile veya iadeli taahhülle yapıldığına pek sık rastlanılmamakta, sigorta şirketleri, bunun yerine genellikle web sayfalarında yer verdikleri ve yeni lehtarın kimliği, sigorta bedeli üzerindeki payı ve sigorta ettirene yakınlık derecesi gibi bazı bilgilerin yer aldığı lehtar değişikliği formlarının imzalanarak e-mail, faks veya posta yolu ile sigorta şirketine ulaştırılmasını yeterli görmektedirler. Örnekler için bkz. <https://www.anadoluhayat.com.tr/Documents/PDF%20Files/Iletisim/talepFormlari/HayatSigortasi/Lehtar-degistirme-formu.pdf> ; <https://www.axahayatemeklilik.com.tr/documents/formlar/hayat/Lehtar-DeGISiklik-Formu.pdf>. Ayrıca bazı formlarda, sigorta şirketine ulaşma tarihi ile düzenlenme tarihi arasında farklılık olacağı gözetilerek, lehtar değişikliğinin yürürlük tarihi bakımından ortaya çıkabilecek ihtilafları gidermeye yönelik hükümler konulduğu da görülmektedir. Bu çerçevede, lehtar değişikliği formlarında bazen "geçerlilik tarihi" şeklinde sigorta ettiren tarafından doldurulması gereken bir bölüm yer verilerek, talep edilen değişikliğin formda doldurulan geçerlilik tarihi itibarıyla yürürlüğe girmesinin talep edildiği ifadenin altının sigorta ettiren tarafından imzalanması istenmektedir.

³²⁶ Lehtar atama işleminin herhangi bir sebeple geçersiz olması halinde, bu hak sigorta ettirene ait olacak ve onun ölümü ile birlikte terekesine dâhil edilecektir. Schneider, Prölss, Martin, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 10

³²⁷ Geleneksel hayat sigortası sözleşmeleri bakımından, lehtarın tam ehliyetli olmasının gerekli olmadığı hakkında bkz. Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 10.

Kredi alanın sigorta ettiren olduğu sigorta sözleşmeleri bakımından, zaten krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde sigorta ettiren olabilmek ve dolayısıyla lehtar atayabilmek için tam ehliyetli olmak şartı aranacaktır. Sınırlı ehliyetsizlerin kanuni temsilcilerinin rızası ile borç altına girmeleri mümkün olduğu için, bu kişilerin de kanuni temsilcinin rızası bulunmak koşuluyla kredi ve krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdetmesi mümkündür. Lehtar atama hakkının kullanılması suretiyle sigorta ettirenin hak kazanılacak sigorta bedeli üzerinde tasarruf etmiş olacağı gözetildiğinde, sınırlı ehliyetsiz lehtar atama veya değiştirme hakkını kullanması da kanuni temsilcinin rızası veya onayı ile mümkün olmalıdır.

Lehtar atama işleminin münhasıran şahsa bağlı hak niteliğinde olmadığı hakkında bkz. Schneider, **Prölss / Martin - Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 4. Ayrıca bkz. "BGH: Änderung des Bezugsberechtigten einer Lebensversicherung bei Gütergemeinschaft": BGH, Urteil vom 29-05-1984 - IX ZR 86/82 (München), **Neue Juristische Wochenschrift 1984-Heft 38**, s.2156-2157.

hallerde, sigorta ettiren sıfatıyla sigorta sözleşmesi akdedilme ve bu kapsamda lehtar belirleyebilme yetkisi anonim şirketlerin fiil ehliyetine ilişkin esaslar çerçevesinde değerlendirilmelidir³²⁸.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde kredi kuruluşu, rizikonun gerçekleştiği tarihte bakiye borcun mevcut olması şartına bağlı ve bakiye borç tutarı ile sınırlı olarak sigorta bedeline hak kazanmak üzere lehtar atanmaktadır. Azalan teminatlı şekilde akdedilen krediye bağlı hayat sigortalarında, bakiye borç ile sigorta bedeli de uyumlu olarak azalacağı ve sigorta bedelinden artan kısım söz konusu olmayacağı için “tek” lehtar kredi kuruluşu olmaktadır. Ancak sabit ve değişir teminatlı krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, ölüm tarihine kadar kredi borcu taksitlerinin düzenli olarak ödenmiş olması durumunda, bakiye borcun ödenmesinden sonra sigorta bedelinin artan kısmının kime ödeneceği meselesi gündeme gelecektir. Bu halde, TTK m.1494’teki yorum kuralı gereğince, “ölüm ihtimaline karşı akdedilen hayat sigortası sözleşmelerinde lehtar atanmamış ise, yasal mirasçılarının lehtar olarak kabul edileceği” esası burada da geçerli olacaktır. Uygulamada krediye bağlı hayat sigortaları ile birlikte verilen bilgi formlarında, “sigorta bedelinin artan kısmı bakımından yasal mirasçılarının lehtar olarak atanmış olduğuna” ilişkin hükümlere yer verilmektedir. Bununla birlikte, yasal mirasçı dışındaki kişilerin talî lehtar olarak atanması da mümkündür. Birden fazla kişinin talî lehtar olarak atandığı veya bakiye kredi borcundan arta kalan bedel üzerinde hak sahibi olan birden fazla yasal mirasçının bulunduğu hallerde, TTK m.1494/1 uyarınca, (ölüm rizikosun karşı akdedilen hayat sigortası sözleşmelerinde birden fazla lehtarın atanması mümkün olup) atandığı hallerde eğer “lehtarların payları belirtilmemişse, lehtarların her biri eşit oranda pay sahibi olacaklar”dır. Bununla birlikte, uygulamada genellikle sigorta ettirene sunulan lehtar atama-değiştirme formlarında atanan her bir lehtarın sigorta bedeli üzerindeki payının açıkça belirtilmesi istenmektedir.

---

³²⁸ Tüzel kişilerin fiil ehliyetine ilişkin açıklamalar için bkz. Özsunay, Ergun, **Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler: Tüzel Kişilerin Genel teorisi- Dernekler-Vakıflar**, İstanbul, 1969, s.36 vd.; Oğuzman, M. Kemal / Seliçi, Özer / Oktay Özdemir, Saibe, **Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)**, İstanbul, 2016; Dural / Sarı, **Temel Kavramlar**, s.215.

ç. TTK uyarınca değiştirilemez lehtar atamasına ilişkin esaslar ve krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde kredi verenin değiştirilemez lehtar olarak belirlenmesi

TTK m.1493 uyarınca, sigorta sözleşmesinin akdi sırasında belirlenen lehtarın sonradan değiştirilmesi mümkün olmakla birlikte³²⁹ sigorta ettirenin TTK m.1493/4 çerçevesinde, lehtarını “değiştirilemez” biçimde atama imkânı bulunmaktadır³³⁰. Bunun için, “lehtarın değiştirilemeyeceğinin poliçe üzerine yazılması” ve “poliçenin lehtara teslim edilmesi” gerekmektedir³³¹.

³²⁹ Kanun Koyucu aynı maddede, “tereddüt halinde sigorta ettirenin lehtarını değiştirme hakkını saklı tuttuğunun kabul edileceğini” hüküm altına almıştır (TTK m. 1493/4). Benzer düzenleme Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu’nda da yer almakta olup, burada da, “tereddüt halinde sigortacının izni olmaksızın, sigorta ettirenin lehtarını atayabileceği ve değiştirebileceği” düzenlenmiştir. Söz konusu madde, öğretilde, üçüncü kişi yararına sözleşmelere ilişkin BGB §332’deki hüküm ile ilişkilendirilmektedir. BGB §332’de ise, üçüncü kişi yararına sözleşmede, vaadedilen, (*Versprechensempfänger*), vaadedenin (*Versprechenden*) onayı olmaksızın lehtarını değiştirme hakkını saklı tutarsa, tereddüt halinde ortada bir ölüme bağlı tasarruf olduğunun kabul edileceği” düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemenin, “değiştirilebilir lehtar atama halinde atanan lehtarın sigorta bedeli üzerinde ancak ölümün gerçekleşmesi ile hak kazanacağını hüküm altına alan VVG §159 ile paralellik arz etmektedir. Açıklamalar bkz. Gottwald, Peter, **Münchener Kommentar zum Bürgerlichesgesetzbuch**, 7; Auflage, 2016, BGB § 332 Rn. 1; Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 8; Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 1,2,3; Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 21 ve 22.

³³⁰ Üçüncü kişi yararına sözleşmelere ilişkin genel hüküm niteliğindeki TBK m.129’da ise, lehtarın değiştirilmesi bakımından daha farklı bir düzenlemeye yer verilmiştir. TBK m.129/2 uyarınca, “üçüncü kişi veya ona halef olanlar bu hakkı kullanmak istediklerini borçluya bildirdikten sonra, alacaklı borçluyu ibra edemeyeceği gibi, borcun nitelik ve kapsamını da değiştiremeyecektir”. Bu hüküm çerçevesinde, üçüncü kişi yararına akdedilen sözleşmelerde, vaadettiren kişinin alacak hakkı üzerinde tasarruf hakkı, lehtarın borçluya yaptığı bildirim ile sona ermekte ve bildirimden sonraki safhada lehtarın değiştirilmesi mümkün olmamaktadır. Lehtar tarafından borçluya yapılacak bu bildirim için borcun muaccel olması gerekli olmadığından lehtar, lehine yapılan sözleşmeden haberdar olduğu ilk fırsatta bu bildirim yapabilecek ve vaadettirenin alacak hakkı üzerindeki tasarrufunu engelleyebilecektir. TTK m. 1493 uyarınca ise, poliçeye lehtarın değiştirilemez olduğunun yazılması tek başına yeterli olmayıp aynı zamanda poliçenin lehtara teslimi gerektiğinden, TTK m.129/2’dekinin aksine vaadettirenin (sigorta ettirenin), alacak hakkı (sigorta alacağı) üzerindeki tasarruf yetkisinin sınırlandırılması tam anlamıyla kendi inisiyatifine bırakılmaktadır.

Alman Hukukunda, VVG §159’daki hüküm çerçevesinde, değiştirilemez lehtar atanması halinde, lehtar olarak atanan üçüncü kişinin sigorta sözleşmesinden doğan hakları derhal kazanacağı kabul edilmektedir. Buna göre, üçüncü kişinin değiştirilemez lehtar olarak atandığı hallerde aslında bozucu bir şart (*auflösende Bedingung*) söz konusu olup, riziko şahsının süre sonunda hayatta kalması ile bu şart gerçekleşmiş olacaktır. Bkz. Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 14; Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 23. Bu hususun vurgulandığı bir Alman Yüksek Mahkemesi kararının tam metni için bkz. “*Auslegung der unwiderruflichen Bezugsberechtigung bei einer Lebensversicherung*”, BGH, Urteil vom 17. 2. 1966 - II ZR 286/63 (Karlsruhe/Freiburg), **Neue Juristische Wochenschrift**, 1966, 1071 vd. Aynı yönde bkz. Goll, Gillbert, Steinhaus, **a.g.e.**, s.199.

³³¹ Bkz. Şenocak, **Üçüncü Şahıs Lehine Hayat Sigortası Sözleşmesi**, s.68 vd. Ünan, **Hayat Sigortası Sözleşmesi**, s.49 ve s.50: Yazar, 6762 sayılı TTK’da da aynı şekilde mevcut olan bu düzenlemenin

Lehtarın değiştirilemez biçimde atanması, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından özel önem taşımaktadır. Kredi kuruluşunun aynı zamanda sigorta ettiren olduğu durumlarda, lehtarı atama yetkisi zaten kredi kuruluşunda olduğu için sorun çıkmayacaksa da, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi borçlusu tarafından akdedildiği hallerde, aynı zamanda kredi borçlusu olan sigorta ettirenin, başlangıçta kredi veren olarak belirlediği lehtarı dilediği zaman değiştirmesi mümkündür. Bu nedenle, uygulamada kredi borçlusunun sigorta ettiren olduğu krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, kredi alanın sözleşmenin başlangıcında kredi kuruluşu olarak belirlenen lehtarı sonradan değiştirme ihtimalini bertaraf edebilmek için kredi kuruluşu, “değiştirilemez lehtar” olarak atanmaktadır³³². Değiştirilemez lehtar ataması, TTK m.1493 çerçevesinde, kredi borçlusu sigorta ettirenin lehtarı değiştirme hakkından feragat ettiği sigorta poliçesini kredi verene

---

isabetsiz olduğunu ileri sürmektedir. Yazara göre, bu hükümdeki düzenleme ancak poliçenin kıymetli evrak olması durumunda anlam taşıyacaktır. Gerçekten de değiştirilemez lehtar atanmasına ilişkin bu düzenleme ile kanun koyucunun adeta sigorta poliçesine kıymetli evrak vasfı yüklemektedir. 6762 sayılı TTK döneminde –Kanunun gerekçesindeki ifadelerden hareketle- öğretide sigorta poliçesinin kıymetli evrak vasfına sahip olup olmadığı tartışılmış ise de kanaatimizce Türk kıymetli evrak hukuku sisteminde kıymetli evrakların sınırlayıcı surette sayılması karşısında sigorta poliçesi kıymetli evrak niteliğinde olmayıp; sonradan kıymetli evrak vasfı kazandırılması mümkün değildir. Bu görüşümüz doğrultusunda, TTK m.1493’te değiştirilemez lehtar atamasının, poliçe sanki kıymetli evrakmış gibi, poliçenin üzerine yazılacak ibare ile birlikte hak sahibine teslim edilmesi şartına tâbi tutulması, poliçeye kıymetli evrak vasfı kazandırmadığı gibi hukuken de zararlı bir neticeye yol açmayacaktır. Ancak kanaatimizce, değiştirilemez lehtar atamak için çok daha güvenli çok sayıda yöntem var iken (bkz. ve karş. ABLV §14,2) zaten daha önceki Kanun döneminde kıymetli evrak niteliği tartışmalı olan sigorta poliçesinin hukuki mahiyeti hakkında hiçbir açıklık getirilmeksizin, kıymetli evrakmış gibi bir düzenleme yapılması son derece gereksiz ve yanıltıcıdır. Ayrıca bkz. Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 10: Yazar, sigorta poliçesinin hamilinin lehtar olarak yazılmasının, lehtar olmanın sağladığı hakların temini bakımından işlevsiz olduğunu; çünkü sigorta poliçesinin kıymetli evrak niteliğinde olmadığını ifade etmektedir. Oysaki böyle bir durumda lehtar sigorta poliçesinin zilyetliğini, sigorta ettirenin isteği ile ve bilgisi dâhilinde elde etmektedir. Ayrıca bkz. Prölss/Martin/Schneider **Versicherungsvertragsgesetz**, § 159 Rn. 7. Bu hususun vurgulandığı bir karar için bkz. “*OLG Hamm, Inhaber des Lebensversicherungsscheins als Bezugsberechtigter, Beschluß vom 28.07.1992 20 W 51/9*”, **Neue Juristische Wochenschrift**, 1993, s. 296.

³³² Değiştirilemez lehtar atamaya yönelik hukuki işlem sadece, sigorta ettiren ile lehtar olarak atanacak üçüncü kişi arasında cereyan ediyor ise, borçlar ve haklar sadece sigorta ettiren ve lehtar olarak atadığı kişi arasında söz konusu olacakken; lehtar atama işleminin sigortacı ve sigorta ettiren arasında gerçekleştiği hallerde, değiştirilemez lehtar olarak atanan kişinin bu hakkı aynı etkiyi (*dingliche Wirkung*) haiz olacaktır. Langheid / Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz**, §159, Rn. 14. Ayrıca bkz. “*Keine Beleihung einer Direktversicherung ohne Zustimmung des Bezugsberechtigten: BGH, Urteil vom 19-06-1996 - IV ZR 243/95 (Celle)*”, **Neue Juristische Wochenschrift**, 1996, s.2731 vd. Hayat sigortası sözleşmelerinde, lehtar atama hakkının sigorta ettiren ile sigortacı arasındaki hukuki işleme dayanacağı; bu hususta lehtarın herhangi bir fonksiyonunun bulunmadığı ve bu işlemin onun bilgisi dahilinde olmasının gerekli olmadığı hakkında bkz. Goll / Gillbert / Steinhaus, **a.g.e.**, s.186; Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 4

teslim etmesi ile yapılmaktadır³³³. Bununla birlikte, kredi kuruluşu tarafından yapılan sigorta sözleşmelerinde lehtar belirleme ve değiştirme yetkisi zaten kredi kuruluşuna ait olacağı için, kredi kuruluşunun “değiştirilemez lehtar” olarak atanmasına esasen gerek bulunmamaktadır³³⁴. Ancak uygulamada kullanılan genel şartlarda kredi kuruluşunun sigorta ettiren olduğu hallerde dahi “değiştirilemez lehtar” sıfatını haiz olduğuna ilişkin açık hükümlere yer verilmektedir³³⁵.

³³³ Almanya’da, 2008 yılında Sigorta Sözleşmesi Kanunu’nda yapılan reform ile birlikte, değiştirilebilir ve değiştirilemez lehtar atamanın “sonuçları” yüksek mahkeme kararları doğrultusunda hüküm altına alınmıştır. Bkz. Langheid / Rixecker, **Versicherungsvertragesgesetz**, §159, Rn. 13. Bu doğrultuda, Alman Kanun Koyucu ise, lehtara ilişkin genel esasların düzenlendiği §159 ve §160’ta, TTK m.1493’te olduğunun aksine değiştirilemez lehtarın ne şekilde atanacağına ilişkin bir düzenleme getirmiş değildir. VVG §159’da “lehtar atama (*Bezugsberechtigung*)” başlığı altındaki düzenlemenin ikinci ve üçüncü fıkralarında deri dönülebilir ve geri dönülemez lehtar atamanın sonuçları hüküm altına alınmıştır. §159,2 uyarınca, “üçüncü kişinin değiştirilebilir lehtar olarak atanması halinde, sigortacının ifa ile yükümlü olduğu edim- üzerinde rizikonun gerçekleşmesi ile birlikte hak sahibi olurken”, hükmün 3. fıkrasına göre ise, “üçüncü kişinin değiştirilemez lehtar olarak atandığı hallerde ise sigortacının edimi üzerinde lehtar olarak atandığı andan itibaren hak sahibi”dir.

VVG’de hüküm altına alınmayan “değiştirilemez lehtar ataması” bahsi, Hayat Sigortası Genel Şartları’nda düzenlenmiştir. Buradaki düzenlemeye göre, “sigorta ettiren, değiştirilebilir veya değiştirilemez lehtar olarak belirlediği kişiyi sigortacıya bildirebilir” (ABRSV §14,1). Aynı paragrafın sonraki fıkrasında ise “değiştirilebilir lehtar (*widerruflich Bezugsberechtigt*) atama halinde, sigortacının ifa ile yükümlü olduğu edim- üzerinde rizikonun gerçekleşmesi ile birlikte hak sahibi olacaktır. Bu nedenle de, bu halde sigorta ettirenin riziko gerçekleşinceye kadar her safhada lehtar belirleme yetkisi bulunmaktadır” (ABRSV §14,2, c.1). Hükmün devamında ise değiştirilemez lehtar atanmasının sonuçları VVG §159 ile benzer şekilde düzenlendikten başka, değiştirilemez lehtar atamanın ne şekilde yapılacağı da açıkça hüküm altına alınmıştır. Buna göre, değiştirilemez lehtar atanması için sigorta ettirenin, “lehtar atama hakkından feragat ettiği” hususunda yazılı bir onayı gerekli olup; bu onayın sigortacıya ulaşması anından itibaren ise artık ancak değiştirilemez lehtar olarak atanan kişinin (*unwiderruflich Bezugsberechtigt*) onayı ile mümkün olacaktır.

³³⁴ Almanya’da da, kredi kuruluşunun sigorta ettiren sıfatıyla hareket ettiği sözleşmelerde çok defa gerekli olmadığı halde, kredi kuruluşunun değiştirilemez lehtar olarak tayin edildiği görülmektedir. Bkz. https://www.barclaycard.de/media/AVB_Sicherheitspaket2,7440,5.pdf (:Allgemeine Versicherungsbedingungen für die Restschuldversicherung und Verbraucherinformation, *BNP Paribas Cardif –Lebensversicherung*, Stand: 08/2009; §2,11). Bu tür krediye bağlı hayat sigortası genel şartlarında, “sigorta ettirenin himayenin başladığı andan itibaren, sigorta sözleşmesinden doğan haklar için değiştirilemez lehtar olarak atandığı; sigorta bedelinin, riziko şahsının kredi sözleşmesinden doğan borcunu aşan kısmının riziko şahsına veya mirasçılara ödeneceği” ne ilişkin açık düzenlemelere yer verilmektedir. Ayrıca, sigorta genel şartları genellikle tüketici bilgilendirme formu ile birlikte sunulmakta ve formun giriş kısmında kredi verenin akdettiği grup krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesine istinaden sigorta ettiren sıfatını kazandığı vurgulanmaktadır. Ayrıca bkz. *SAARLAND Lebensversicherung AG*, Allgemeine Bedingungen – Restkreditlebensversicherung, Stand: 21.12.2015, §8. Bununla birlikte, bazı sigorta genel şartlarında ise kredi kuruluşunun değiştirilemez lehtar olduğuna ilişkin kayıtlara yer verilmeksizin sadece, “kredi borçlusunun ölümünde bakiye borç miktarı ile sınırlı olmak üzere kredi kuruluşunun; artan kısmın bulunması halinde, bunun ise kredi borçlusuna (krediye bağlı hastalık ve iş göremezlik sigortalarında) veya yasal mirasçılara ödeneceği” belirtilmekle yetinilmektedir. Bkz. *Zurich Deutscher Herold Lebensversicherung AG*, Allgemeinen Versicherungsbedingungen für die Restkreditlebensversicherung, Stand:01.01.2017, §8,3.

³³⁵ 28.7.2016 tarihli Alman Krediye Bağlı Hayat Sigortası Örnek Genel Şartlarında da, bu çerçevede kredi kuruluşunun değiştirilemez lehtar olduğu düzenlenmiştir. (ABRKL V §3) Almanya’da yakın zamana kadar onaya tâbi olsa da, günümüzde Avrupa Birliği’nin de etkisi ile sigorta genel şartları

Sigorta ettirenin, değiştirilemez lehtar atadıktan sonra kural olarak yeni bir lehtar ataması veya lehtarını değiştirmesi mümkün değildir. Ancak, TTK m.1493/4'te bu genel kurala birtakım istisnalar getirilmiştir. Buna göre, “mirasçılıktan çıkarma veya hibeden rücu hâlleri gerçekleşmiş yahut ilgililer arasında o kişinin lehtar olarak atanmasına ilişkin sebep ortadan kalkmış” ise lehtar değiştirilebilecektir. Mirasçılıktan çıkarma veya hibeden rücu hallerinin, değiştirilemez lehtar olan kredi kuruluşu nezdinde gerçekleşme imkânı bulunmamaktadır. Azalan teminatlı şekilde akdedilmeyen ve bu nedenle kredi kuruluşu dışında talî lehtarların da belirlendiği hallerde de, talî lehtarlar değiştirilemez lehtar olarak atanmadığı için bu hükmün yine bir önemi olmayacaktır. Netice olarak, bu istisnanın krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından uygulaması gündeme gelmeyecektir. Bir diğer istisna olan “ilgililer arasında o kişinin lehtar olarak atanmasına ilişkin sebebin ortadan kalkması”, kredi sözleşmesinin erken ödeme suretiyle sona erdiği hallerde önem kazanacaktır. BKBSY m.10/3'te yer alan hükümden anlaşıldığı üzere, kredi borcunun erken ödenmesi halinde, kredi borçlusunun onayının alınması şartıyla sigorta sözleşmesinin devam ettirilmesi veya sonlandırılması mümkündür. Bu halde, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi kendiliğinden sona ermeyeceğinden, kredi borçlusu TTK m.1493/4 uyarınca “kredi kuruluşunun değiştirilemez lehtar atanmasına ilişkin sebebin ortadan kalktığını ileri sürerek yeni bir lehtar belirleyebilecek ve sözleşmeyi bu şekilde devam ettirebilecektir”³³⁶.

---

herhangi bir şekilde denetim makamının onayından geçmemektedir. Bununla birlikte, özel sigorta şirketleri tarafından kurulan bir birlik olan *GDV (Der Gesamtverband der Deutschen Versicherungswirtschaft)* tarafından örnek sigorta genel şartları hazırlanmaktadır. Bkz. Memiş, Tekin, **Sigorta Sözleşmesi Şartlarının Yargısal Denetimi**, İstanbul, 2016. (Bu sigorta genel şartları ve bu şartların bağlayıcı olmadığı hakkında bkz. <http://www.gdv.de/downloads/versicherungsbedingungen/>) Bu doğrultuda uygulamada, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından her sigorta şirketinin “kendi bünyesinde hazırladığı” genel şartları müşterilere sunduğuna ve uygulamada çok sayıda farklı krediye bağlı hayat sigortası şartları bulunduğu dikkat çekmek gerekir. 2016 tarihli ABRKLB'de de açıkça söz konusu şartların sigortacı bakımından bağlayıcı olmadığı ve aksinin kararlaştırılabileceği belirtilmektedir.)

³³⁶ Hayat sigortası sözleşmelerinde lehtar atama işleminin ahlaka ve kişilik haklarına aykırı olup olmadığının tespiti, sigorta sözleşmesinin geçerliliği bakımından da son derece önemlidir. Alman ve İsviçre Hukukunda bilhassa bazı özellikli durumlar bakımından lehtar atama işleminin ahlaka aykırı olup olmadığı hususu, geleneksel hayat sigortası sözleşmeleri bağlamında uzun yıllar boyunca tartışılmış ve mahkeme kararlarına konu olmuştur. Bu konuda, özellikle, metresin lehtar olarak atanması halinde bu işlemin ahlaka aykırılığa ilişkin BGB §138'e aykırılık nedeniyle geçerli olup olmadığı tartışılmıştır. İlk dönemlerde bu tür lehtar atamaların §138 çerçevesinde baştan itibaren geçersiz olduğu ileri sürülürken, sonradan verilen kararlar meselenin daha ılımlı incelendiği görülmektedir. Bkz. Langheid, Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG §159 Rn.12. Ayrıca bkz. Goll, Gillbert,

3. Sigorta bedeli üzerinde rehinli alacaklı (Dain-i Mürtehin)

Krediye bağı hayat sigortası sözleşmelerinde, sözleşmenin kredi kuruluşu veya kredi borçlusunu tarafından akdedildiği önem taşımaksızın, genel şartlarda alacaklı kredi kuruluşunun “dain-i mürtehin” olarak atandığına ilişkin kayıtlara yer verilmektedir. Kredi borçlusunun ölümü halinde hak kazanılacak olan sigorta bedeli üzerinde “rehin hakkı sahibi alacaklı”yı ifade etmek üzere kullanılan bu kavram, BKBSY m.4/1,a’da “Kredinin geri ödenmeme riskini ortadan kaldırmak amacıyla yaptırılan sigortalarda, riskin gerçekleşmesi üzerine ödenecek olan tazminat tutarından birinci derecede alacaklı olan gerçek veya tüzel kişi” olarak tanımlanmıştır. Bilindiği üzere, TBK m.954/1 uyarınca, “başkasına devredilebilen alacaklar ve diğer haklar üzerinde rehin tesis edilmesi” mümkündür³³⁷. Alacak rehininin ne şekilde kurulacağı TBK m.955’te hüküm altına alınmıştır. Buna göre, “senede bağlanmış olan veya olmayan alacakların rehni için rehin sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması” gereklidir³³⁸. Kredi kuruluşunun, krediye bağı hayat sigortası sözleşmesinden doğan sigorta bedeli üzerindeki rehin hakkı ise uygulamada, poliçeye ve sözleşme genel şartlarına eklenen kayıtlar ile sağlanmaktadır³³⁹. Diğer taraftan, krediye bağı hayat

---

Steinhaus, a.g.e., s.190; Schneider, Prölss, Martin, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 159 Rn. 9: Lehtar atamanın ahlaka aykırılık nedeniyle geçersiz olması halinde, Alman Hukukunda VVG §158 a.F. (2008 tarihli reform sonrasındaki §160,3’e tekabül etmektedir.) uyarınca, sigorta bedeline sigorta ettirenin veya mirasçılarının hak kazanacağı ifade edilmektedir. Aynı durum, şüphesiz ki, Türk Hukuku bakımından da geçerli olacak ve böyle bir ihtimalde, ölüm ihtimaline karşı akdedilen sigortalarda TTK m.1494/2 uyarınca mirasçılar sigorta bedeline hak kazanacaktır.

Krediye bağı hayat sigortası sözleşmelerinde, kredi kuruluşu lehtar olarak atanmakta; sigorta bedelinin kredi kuruluşuna yapılan ödemedi sonra artan kısmı için mirasçılar lehtar olmaktadır. Krediye bağı hayat sigortası akdedilmesinde amaç, esasen kredi alanın ölümü halinde kredi borcunun geri ödenmesinin teminat altına alınması olduğundan, kredi verenin “değiştirilemez lehtar” olarak atanması veya kredi alanın mirasçıları ile birlikte ancak “öncelikli” lehtar olarak atanması gibi sigorta sözleşmesinin amacının gerekli kıldığı uygulamaların “tek başına” kredi alanın kişilik haklarına – ahlaka aykırı veya TBK m.28 anlamında “aşırı yararlanma” içeren işlemler olarak nitelendirilmesi kanaatimizce mümkün değildir.

³³⁷ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Oğuzman / Seliçi / Oktay Özdemir, **Eşya Hukuku**, kn. 3795 vd.; Sirmen, A. Lale, **Eşya Hukuku**, Ankara, 2015, s.643 vd.

³³⁸ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Oğuzman / Seliçi / Oktay Özdemir, **Eşya Hukuku**, kn. 3804; Sirmen, a.g.e., s.644.

³³⁹ Ülkemizde uzun zamandan beri poliçede dain-i mürtehin olarak gösterilen kişi lehine devam ettirilen ve poliçede rehinli alacaklı olarak kayıtlı kişiye mutlak surette hak tanıyan bu uygulamanın yerinde olmadığı; poliçede yer verilen kaydıyla yetinilmemesi ve rehin hakkının gerçekte bulunup bulunmadığının araştırılmasının gerektiği; zira rehin hakkı geçerli şekilde kurulmuş olsa dahi sigortacı tarafından ödeme yapıldığı anda bu hakkın artık mevcut olmayabileceği; bazı hallerde kredi kuruluşu ile kredi borçlusunu arasında yazılı şekilde yapılan kredi sözleşmelerinde sigorta yapılacağına ve sigortadan doğan hakların bankaya devir edildiğine- rehin tesis edildiğine yönelik kayıtlar konulmuş olabileceği; bu halde, rehin hakkının önceden geçerli bir şekilde tesis edildiği durumlarda poliçe

sigortası sözleşmelerinde kredi kuruluşunun sigorta bedeli üzerindeki dain-i mürtehin sıfatı, zarar sigortalarında sıkça rastlanan ve TTK m.1456 çerçevesinde kurulan dain-i mürtehin sıfatından farklı esasa dayanmaktadır. Uygulamada, kredi kuruluşları verdikleri kredi borcunun ödenmesini teminat altına almak üzere, kredi borçlusuna ait olan taşınmazlar üzerinde ipotek tesis etmekte ve TTK m.1456'nın "Sınırlı ayni hak ile takyit edilmiş bir mal üzerindeki, malike ait menfaat sigortalandığı takdirde, kanunda aksi öngörülmemişse, sınırlı ayni hak sahibinin hakkı sigorta tazminatı üzerinde de devam edeceğini" öngören açık lafzına ve bu hüküm çerçevesinde poliçeye eklenen "dain-i mürtehin" kaydına istinaden dain-i mürtehin sıfatını kazanmaktadır. Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde ise, kredi kuruluşu lehine, kredi alacağının ödenmesini teminat altına almak üzere, sigorta bedeli üzerinde "alacak rehni" tesis edilmesi söz konusudur.

Tüm krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, kredi kuruluşu "öncelikli (aslî) ve değiştirilemez lehtar" olarak belirlenmektedir. Buna göre, sigorta sözleşmesinin kredi borçlusuna tarafından akdedildiği hallerde, TBK m.129 anlamında "üçüncü kişi yararına sözleşme" bulunmaktadır. TBK m.129/2 uyarınca, "üçüncü kişi veya ona halef olanların bu hakkı kullanmak istediklerini borçluya bildirmelerinden sonra alacaklı borçluyu ibra edemeyeceği gibi borcun nitelik ve kapsamını da değiştiremeyecek"; diğer bir ifade ile alacaklının (vadedenin) alacak üzerindeki tasarruf yetkisi sınırlanacaktır³⁴⁰. Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde ise, sigorta ettiren kredi borçlusunun sigorta bedeli üzerindeki "tasarruf yetkisi" kredi kuruluşunun TTK m.1493/3 çerçevesinde değiştirilemez lehtar olarak atanması ile birlikte sona ermektedir³⁴¹. Bu nedenle, krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde

---

üzerindeki dain-i mürtehin kaydının geçerli sayılacağı; bu ihtimalde söz konusu kaydın "açıklayıcı" nitelikte olduğu hakkında kanaatimizce de isabetli açıklamalar için bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.3**, s.241 ve s.248. BKBSY m.11/1'de yer alan ve "dain-i mürtehini kredi kuruluşu olan bir poliçe" ifadesinin isabetli olmadığı; zira meblağ sigortalarında kredi kuruluşunun dönülebilir veya dönülemez lehtar atanması veya sigorta alacağının kredi kuruluşuna rehni veya devri için yazılı işlem yapılmasının gerektiği; poliçe üzerine öyle yazıldığı için kredi kuruluşunun rehinli alacaklı konumuna gelmeyeceği hakkında bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.81.

³⁴⁰ Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.2**, kn. 1311 vd.; Kılıçoğlu Yılmaz, Kumru, Tam Üçüncü Kişi Yararına Sözleşme, **Cevdet Yavuz'a Armağan**, s.1766 (s.1759- s.1761); Akyol, **Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme**, s.104; Öz, **İstanbul Şerhi**, s.1029; Şenocak, **Üçüncü Şahıs Lehine Hayat Sigortası Sözleşmesi**, s.43; Nomer, **a.g.e.**, kn.217.4

³⁴¹ Bkz. I, F, 2,b, bb başlığı altında yapılan açıklamalar. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Vardar Hamamcıoğlu, Gülşah, **Medeni Hukuk'ta Tasarruf İşlemi Kavramı**, İstanbul, 2014, s.306 vd.

aynı zamanda değiştirilemez lehtar olan kredi kuruluşuna sigorta bedeli üzerinde rehin hakkı tanınmasına ilişkin olarak iki hususun vurgulanması gereklidir. Bunlardan ilki, sigorta sözleşmesinin kredi borçlusunun, kredi kuruluşunun değiştirilemez lehtar atanması ile birlikte sigorta bedeli üzerinde tasarruf yetkisi kalktığı için bu alacak üzerinde kredi kuruluşu veya diğer herhangi bir gerçek- tüzel kişi lehine rehin tesis etmesinin hukuken mümkün olmadığıdır³⁴². İkinci olarak, değiştirilemez lehtar sıfatı ile sigorta bedeli üzerinde hak sahibi olan kredi kuruluşunun, zaten kendisine ait olan bir alacak üzerinde kendi lehine “alacak rehni tesis etmesi” anlamsızdır ve nihai olarak kredi kuruluşunun bu sıfatı kazanmasına imkân bulunmamaktadır. BKBSY m.4/1,a’da yer alan dain-i mürtehin tanımında da sadece bu sığfata sahip olan gerçek veya tüzel kişinin “tazminat tutarı üzerinde birinci derecede alacaklı olacağı”na vurgu yapılmış; rehin hakkının mevcudiyetine dair herhangi bir ifadeye ise yer verilmemiřtir³⁴³. Kanaatimizce, BKBSY’deki bu tanım, Düzenleyicinin, uygulamada olduğu gibi, dain-i mürtehin kavramını teknik anlamından farklı ve bilinçsiz şekilde; sadece kredi kuruluşunun öncelikli alacaklı olduğunu vurgulamak üzere kullandığını kanıtlamaktadır.

Kredi kuruluşunun değiştirilemez lehtar olarak atanması ile birlikte, sigorta bedeli üzerinde tasarruf yetkisi sona eren kredi borçlusunun kredi kuruluşu yerine lehtar belirleme hakkının da sona erdiği de gözetildiğinde, kredi kuruluşunun sigorta bedeli üzerindeki hak sahipliğini tehlikeye sokan herhangi bir durum bulunmamaktadır³⁴⁴. Dolayısıyla, kredi kuruluşunun krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin ne şekilde akdedildiği fark etmeksizin her halde “değiştirilemez ve sigorta bedeli üzerinde öncelikli lehtar” olarak atanması karşısında, kredi kuruluşuna aynı zamanda “dain-i mürtehin” sıfatının da verilmesi, dain-i mürtehin kavramının hizmet ettiği amaç ile uyuşmadığı gibi kanaatimizce gerekli de değildir. Ayrıca, dain-

---

³⁴² Rehin hakkının kurulabilmesi için, tasarruf yetkisinin gerektiği hakkında bkz. Doğrusöz, Hanife, Türk Hukukunda Teslim Koşullu Menkul Rehininde Rehin Alanın Sorumluluğu, **MÜHFD-HAD**, C.14, S.3, s.247 (s.243-s.264); Oğuzman, M. Kemal / Seliçi, Özer / Oktay Özdemir, Saibe, **Eşya Hukuku**, İstanbul, 2017, kn. 3674 vd.

³⁴³ BKBSY m.4(a)’da yer alan bu tanımın, dain-i mürtehin söylemi ile uyuşmadığı zira rehinli alacaklıdan bahsedebilmek için öncelikle bir rehin hakkının mevcut olması gerektiği hakkında bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.86; Ünan, **Türk Ticaret Kanunu şerhi C.3**, s.225.

³⁴⁴ Kredi kuruluşunun değiştirilemez lehtar olarak belirlenmesi karşısında, dain-i mürtehin kaydına gerek bulunmadığı hakkında bkz. Süzel, **a.g.m.**, s. 121

i mürtehin sıfatı uygulamada kredi kuruluşları tarafından kötüye kullanılmakta; sigorta bedelinin ödenmesi için rehinli alacaklı sıfatıyla rızası gerektiği halde kredi kuruluşları çok defa bu onayı vermekten imtina etmekte ve bu durum, sigortalı kredi borçlusunun borçlarından sorumlu yasal mirasçılarının mağduriyetine sebebiyet vermektedir. Kaldı ki, TTK'nın Sigorta Hukuku Kitabı hükümlerinin büyük bir bölümünün kaynağı olan ve dolayısıyla da Türk sigorta hukuku alanındaki düzenlemeler ile büyük ölçüde benzerlik gösteren Almanya'da da, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, kredi kuruluşunun sadece “değiştirilemez lehtar” olarak atanması ile yetinilmekte; kredi kuruluşuna ayrıca dain-i mürtehin sıfatı bahşeden kayıtlara yer verilmemektedir³⁴⁵. Bu nedenle, yukarıda yapılan tasarruf yetkisi eksikliğine ilişkin açıklamalarımız saklı kalmak üzere, bir an için bu rehin tesisi işleminin geçerli ve mümkün olduğu kabul edilse dahi, bu kredi kuruluşunun alacağının teminat altına alınması bakımından olmazsa olmaz ve işlevsel nitelikte olmadığı da gözetildiğinde, yukarıda izah ettiğimiz gerekçelerle, kredi kuruluşuna dain-i mürtehin sıfatını kazandıran kayıtların, TBK m.25 ve TKHK m.5 çerçevesinde, “dürüstlük kuralın aykırı şekilde karşı tarafın aleyhine” nitelikte ve kesin hükümsüz olduğunun kabulü gereklidir³⁴⁶.

---

³⁴⁵Örnek bir genel şart için bkz. (çevrimiçi), https://www.netbank.de/nb/downloads/AGB_Restschuldversicherung.pdf, 4.11.2018. Özellikle bkz. “§ 8 Wer ist bezugsberechtigt? başlıklı sözleşme şartı: “....Mit Ihrer Anmeldung zu den Gruppenversicherungsverträgen ist der Versicherungsnehmer Augsburger Aktienbank AG für alle Versicherungsleistungen unwiderruflich bezugsberechtigt, d. h. Cardif zahlt die Versicherungsleistungen direkt an den Versicherungsnehmer Augsburger Aktienbank AG.....” Görüldüğü üzere, örnek genel şartlarda, sadece kredi kuruluşunun değiştirilemez lehtar olduğu ve riziko gerçekleştiğinde sigorta şirketinin ödemeyi doğrudan kredi kuruluşuna yapacağı” hüküm altına alınmakla yetinilmiştir.

³⁴⁶ BKBSY m.13/1’de yer alan ve “Kredi kuruluşunun, kredi kullananın başka bir sigorta şirketi veya sigorta aracı yoluyla yaptırdığı, talep edilen teminat ile süre şartlarını sağlayan ve dain-i mürtehini kredi kuruluşu olan sigorta poliçesini kabul etmek zorunda” olduğunu düzenleyen hükmün lafzından her ne kadar dain-i mürtehin kaydının krediye bağlı hayat sigortası poliçesinde bulunması gerekli bir kayıt olduğu yönünde bir anlam çıkarmak mümkün ise de, poliçede dain-i mürtehin kaydına yer verilmesi gerekli değildir. Bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.87; Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.3**, s.248.

İKİNCİ BÖLÜM

KREDİYE BAĞLI HAYAT SİGORTASI SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN YÜKÜMLÜLÜKLER

I. Sigortacının Yükümlülükleri

A. Bilgilendirme yükümlülüğü

1. Genel olarak

Dürüstlük kuralı, sözleşmenin taraflarına sözleşmenin kurulması ve devamı süresince karşılıklı olarak aydınlatma ve bilgi verme yükümlülüğü getirmektedir³⁴⁷. MK m.2, bu hususu, “Herkes haklarını kullanırken ve borçlarını ifa ederken dürüstlük kuralına uymak zorundadır” şeklinde hükme bağlamıştır. Dolayısıyla, sözleşmelerde tarafların birbirlerini bilgilendirmeleri gereğini öngören düzenlemeler aslında dürüstlük kuralının özel bir görünümü niteliğindedir³⁴⁸.

Bilgilendirme yükümlülüğünün amacı, sözleşmenin kurulmasından önce veya sonra sözleşmenin taraflarının birbirini bilgilendirmesi suretiyle sözleşme ile ilgili önemli hususlarda sağlıklı kararlar alınmasının sağlanmasıdır³⁴⁹. Bu nedenle, diğer pek çok

³⁴⁷ Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.1**, kn.133; Yazıcıoğlu, **Sigorta Aracıları Hukuku**, s.168; Tercier / Pichonnaz / Develioğlu, **a.g.e.**, s.198 ve s.199; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, **a.g.e.**, s.975; Yazıcıoğlu, Emine, Sigortacının Bilgilendirme (Aydınlatma Yükümlülüğü), **Sigorta Hukuku Sempozyumları: Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu (1-2 Aralık 2017), Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu (2-3 Şubat Bursa)**, İstanbul, 2018, s.392; Dural / Sarı, **a.g.e.**, s.247.

³⁴⁸ Omağ, **Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri**, s.26; Yazıcıoğlu, **Sempozyum**, s.392; Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.1**, kn.133; Yazıcıoğlu, **Sigorta Aracıları Hukuku**, s.168; Yazıcıoğlu, Emine, Sigortacının Bilgilendirme Yükümlülüğü, “**Türk-Alman Anonim Şirketler ve Sermaye Piyasası Hukuku’nda ve Sigorta Hukuku’nda Güncel Gelişmeler Sempozyumları 19 - 20 Haziran 2014**”, s.193; Yetiş Şamlı, Kübra, Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK m.1423 hükmüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler, **T.C. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Yıl:2016, C.22, S.3, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan C.III, s. 2979.

Bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin DeVVG §7’nin esas amacının, sigorta sözleşmesi akdetmek isteye kişiye gerekli tüm bilgilerin sağlanması ve farklı teklifleri karşılaştırma imkanı sunulması suretiyle “karar verme özgürlüğünün (*Entscheidungsfreiheit*)” kuvvetlendirilmesi olduğu hakkında, bkz. Franz, **a.g.m.**, s.1568.

³⁴⁹Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 7 Rn.1; Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG §7 Rn. 27; Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar zum VVG 2016**, VVG § 7 Rn. 90; Özdamar, Mehmet, **Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü**, Ankara, 2009, s.113; Prölss/Martin/Rudy, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 7 Rn. 2; Yazıcıoğlu, **Sempozyum**, s.392.

Bu amaçla 6102 sayılı TTK’da gerek sigorta ettirenin gerekse de sigortacı / acentenin sözleşmenin kurulması ve devamı safhasındaki bildirim yükümlülükleri düzenlenmiştir. Sigortacının sözleşmenin kurulmasından önceki (m.1435- m.1443) ve sonraki safhadaki bildirim yükümlülüğü (m.1444- m.1446)

sözleşme türünden farklı olarak birtakım özel- teknik esaslara dayanan sigorta sözleşmelerinde de, sözleşmenin zayıf tarafını oluşturan sigorta ettirenin sözleşmenin kurulması ve devamındaki safhada bilgilendirilmesi son derece önemlidir³⁵⁰. Krediye bağlı hayat sigortalarında ise özellikle sözleşmenin kredi kuruluşu aracılığı ile akdedildiği hallerde, bilgilendirmenin sigorta hukuku alanında teknik bilgiye sahip olmayan kredi kuruluşu çalışanları aracılığı ile yapılmasının da etkisiyle, aydınlatma yükümlülüğünün ifası ile ilgili çok sayıda ihtilaf ortaya çıkmaktadır. Bu durum, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde bilgilendirme yükümlülüğünün usulüne uygun ifasının önemini diğer sigorta sözleşmelerine kıyasla daha da arttırmaktadır³⁵¹.

2. Uygulanacak hükümlerin belirlenmesi

Ülkemizde sigorta sözleşmelerinde bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin ilk düzenleme SMK'nın Ek 2. maddesine istinaden çıkarılan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliktir³⁵². SMK Ek m.2'deki ile benzer bir düzenlemeye 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nda yer verilmiş; bu düzenlemede, "Sigorta şirketleri ve sigorta acenteleri tarafından, gerek sözleşmenin kurulması gerekse sözleşmenin devamı sırasında sigorta ettiren, lehdar ve sigortalıya yapılacak bilgilendirmeye ilişkin hususların yönetmelikle düzenleneceği" hüküm altına alınmıştır (SK m.11/3). Bu hükme istinaden Hazine Müsteşarlığı tarafından 2007 yılında "Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik"³⁵³ çıkarılmıştır.

---

m.1423'te tek bir madde içinde düzenlenirken, sigorta ettiren bakımından ise sözleşme öncesi, sözleşmenin devamı sırasındaki ve rizikonun gerçekleşmesinden sonraki bildirim yükümlülükleri ayrı ayrı ve sigortacının bilgilendirme yükümlülüğüne kıyasla oldukça ayrıntılı şekilde hüküm altına alınmıştır.

³⁵⁰ Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 7 Rn. 1; Özdamar, Mehmet, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlal Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım, **İUHFM**, C.LXXI, S.2, 2013, s.347. Açıklamalar için ayrıca bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, s.188

³⁵¹ Sigorta sözleşmesinin aracılar vasıtasıyla akdedildiği hallerde, sigorta sözleşmesi akdetmek isteyen kişilerin bilgilendirilmesi yükümlülüğünün sigorta aracısının üzerinde olmasının, sigorta aracılarının mesleki açıdan yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmalarını zorunlu kıldığı hakkında, bkz. Yazıcıoğlu, **Bilgilendirme Yükümlülüğü**, s.201

³⁵² 20.11.2006 t. ve 26360 s. RG. Ayrıntılı açıklamalar için ayrıca bkz. Yazıcıoğlu, **Bilgilendirme Yükümlülüğü**, s.196.

Almanya'da da, 2008 tarihli reform öncesindeki dönemde, DeVVG'de de sigortacının sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin bir hüküm mevcut olmayıp, bu dönemde sadece mesafeli sözleşmelerde bilgilendirmeye ilişkin özel bir düzenlemeye (DeVVG §48 b, a. F.) yer verilmişti. bkz. Franz, **a.g.m.**, s.1567, dn.5.

³⁵³ 28.10.2007 t. ve 26684 s. RG. Ayrıca daha sonraki dönemlerde bu Yönetmeliğin bazı maddelerinin uygulanmasına ilişkin esasları belirlemek üzere birtakım genelge ve sektör duyuruları yayınlanmıştır. (27.08.2007 tarih ve 2007/9 sayılı "Sigorta Sözleşmesi Konusu Teminatların Veriliş Şekline İlişkin

Sigortacının bilgilendirme yükümlülüğü ile ilgili herhangi bir hüküm içermeyen 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun aksine, 6102 sayılı TTK'da "aydınlatma yükümlülüğü" başlığı altında³⁵⁴ sigortacının bilgilendirme yükümlülüğü özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre "sigortacı ve acentesi, sözleşmenin kurulması sırasında ve sonrasında³⁵⁵ önemli hususlarda sigorta ettirene yazılı olarak bilgi verecek"tir (TTK m.1423). Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Hakkında Yönetmelikte, kredi ile bağlantılı şekilde akdedilen sigorta sözleşmelerinde bilgilendirme yükümlülüğünün ifasına ilişkin bazı temel esaslar hüküm altına alınmış; bilgilendirmenin yapılmasına ilişkin usul ve esasların Hazine Müsteşarlığı tarafından

Genelge"; 06.11.2007 tarih ve 2007/18 sayılı "Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Yükümlülüğünün Kapsamına İlişkin Genelge"; 19.02.2008 tarih ve 2008/7 sayılı "Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge"; 01.05.2008 tarih ve 2008/12 numaralı "Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge II"; 19.09.2008 tarih ve 2008/28 sayılı "Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin 12nci Maddesi Kapsamında Hazırlanacak Raporlara İlişkin Genelge"; 07.03.2008 tarih ve 2008/11 sayılı "Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında 2008/7 Sayılı Genelge Hakkında Sektör Duyurusu")

³⁵⁴ Aydınlatma ve bilgilendirme kavramları arasındaki farklılık ve ülkemiz mevzuatına ilişkin ayrıntılı değerlendirmeye için bkz. Yazıcıoğlu, **Bilgilendirme Yükümlülüğü**, s.198 vd. Yazar, "bilgilendirmenin belli bir konuya ilişkin bilinmesi gerekli hususların, değerlendirme eklenmeksizin aktarılması" iken, aydınlatmada ise, aktarılan bilgilerin açıklanmasının da söz konusu olduğunu; ancak bilgilendirme yükümlülüğü çerçevesinde verilen bilginin açık ve anlaşılır olması gerekli olduğu için, aydınlatma ve bilgilendirme arasında sınır çizilmesinin oldukça zor olduğunu belirterek, her ne kadar SK m.11/3'te "bilgilendirme", TTK m.1423'te ise, "aydınlatma" kavramları kullanılmış ise de TTK m.1423'ten, verilecek bilginin anlaşılmasını sağlamak üzere ayrıca açıklanmasının da gerekli olduğu anlaşıldığı için, nihai olarak TTK m.1423 ve SK m.11'in farklı hususları düzenlemediğini; her ikisinin de aslında "bilgilendirme yükümlülüğüne" ilişkin olduğunu kanaatimizce isabetli şekilde ifade etmektedir. Ayrıca bkz. Yazıcıoğlu, **Sempozyum**, s.393 ve s.394.

6102 sayılı TTK'da bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin açık bir hükme yer verilmesinin isabetli olduğu; ancak sigortacının bilgilendirme yükümlülüğünün yanısıra ticari sırları saklama borç ve yükümünün de açıkça hüküm altına alınmasının gerekli olduğu hakkında bkz. Omağ, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı**, s.31.

Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu'nda, sigortacının "bilgilendirme (*Information des Versicherungsnehmers*)" ve "danışmanlık yapma (*Beratung des Versicherungsnehmers*)" başlığı altında iki farklı düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre, DeVVG § 6 uyarınca sigorta ettirenin, "önerilen sigorta sözleşmesi ile ilgili karara varma hususunda zorluklar söz konusu olur veya bizzat sigorta ettirenin veya onun içinde bulunduğu durum gerektirirse sigortacı, sigorta ettirene bir isteği veya ihtiyacı olup olmadığını sormakla yükümlü tutulmuştur. Buna göre, sigortacı sözleşmenin kurulmasından önce sigorta ettirene yazılı, açık ve ayrıntılı şekilde tavsiyede bulunacaktır. Sigortacının danışmanlık yapma yükümlülüğünün kapsamına ilişkin açıklamalar için ayrıca bkz. Küster, Philipp, "Die vorvertragliche Beratungspflicht des Versicherers nach §6 Abs. 1 und 2 VVG", **VersR 2010 Heft 16**, s.731 ve özellikle 732. (s.730-735) . VVG § 7'de ise sigorta ettirenin bilgilendirilmesi bahsi düzenlenmiş olup bu hükme göre ise, sigortacı, sigorta ettirenin sözleşmenin kurulmasını yönündeki iradesini açıklamasından yeterli bir zaman önce, sigorta genel şartları da dâhil olmak üzere sözleşme şartları ve maddenin 2. fıkrasında öngörülen düzenlemede yer alan bilgileri de içerecek şekilde yazılı olarak bilgilendirmek zorundadır.

³⁵⁵ Ayrıca bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.216: Yazar, sözleşmenin devamı sırasında yapılacak bilgilendirmeden "açıklama yükümlülüğü" olarak bahsetmektedir.

belirleneceğini öngören bir düzenlemeye yer verilmiştir (BKBSY m.7). Bu hükme istinaden bireysel kredi ile bağlantılı sigorta sözleşmelerinde yükümlülüğün ne şekilde ifa edileceğini belirlemek üzere iki genelge çıkarılmıştır³⁵⁶. Söz konusu Yönetmelik ve buna istinaden çıkarılan Genelgelerdeki esaslar sadece “Türkiye’de faaliyet gösteren her türlü kredi kuruluşunun sağladığı bireysel kredilerle bağlantılı şekilde yapılacak sigorta sözleşmelerini” kapsayacaktır³⁵⁷. Diğer taraftan, BKBSY m.7/3’te sadece sözleşmenin kurulmasından önceki safhadaki bilgilendirme yükümlülüğü hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle, sözleşmenin kurulmasından sonraki safhadaki bilgilendirme yükümlülüğü BKBSY’ne tâbi olmayacaktır. Buna göre, sigorta ettirenin tüketici sıfatını haiz olmadığı; krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi kuruluşu tarafından sağlanmadığı veya BKBSY’de açık hükmün bulunmadığı hallerde, TTK m.1423 veya SSBY’deki hükümler uygulanacaktır. TTK m.1423 ve SSBY’nin uygulanmasında, gerek normlar hiyerarşisi prensibi gerekse de TTK m.1423’ün sonraki düzenleme olması sebebiyle³⁵⁸, TTK’nın SSBY’ne kıyasla öncelikli olarak uygulanacağı; aynı hususa ilişkin hem TTK’da hem de Yönetmelikte açık hüküm bulunan hallerde, Kanundaki düzenlemenin uygulanması gerektiği kabul edilmelidir³⁵⁹. Diğer taraftan, 6502 sayılı TKHK m.3/1(1) uyarınca sigorta işlemlerinin³⁶⁰ tüketici işlemi olarak nitelendirilmesi nedeniyle, TKHK’daki (ve bu Kanuna istinaden çıkarılan bazı mevzuattaki) tüketicinin bilgilendirilmesine ilişkin hükümlerin uygulanması da söz konusu olabilecektir. Ancak sigorta hukuku, tüketici hukukuna kıyasla çok daha “özel” bir alan olup, sigorta şirketlerinin güçlü kalabilmesini ve bu şekilde sigorta ettiren ve sigortacı arasındaki dengeyi temine

³⁵⁶ Bu esaslar ilk olarak 22.06.2015 tarihli Genelgede düzenlendikten sonra (m.2(a)) 25.11.2015 tarihli yeni bir Genelge ile bu esaslarda birtakım değişiklikler yapılmıştır.

³⁵⁷ Buna göre, söz konusu Yönetmeliğin uygulanması bakımından sigorta ettirenin tüketici sıfatını haiz olması önemli olmayıp, Yönetmelik, bireysel bir kredi sözleşmesine istinaden kredi kuruluşunun sigorta ettiren sıfatıyla akdettiği krediye bağlı hayat sigortaları bakımından da uygulanacaktır. TKHK çerçevesinde bir sigorta sözleşmesinin “tüketici işlemi” olarak kabul edilip Kanunun uygulama alanına dahil olabilmesi için ise, sigorta sözleşmesinde sigortacının karşı tarafında yer alan kişinin, tüketici sıfatını haiz olması aranmaktadır.

³⁵⁸ Bu çerçevede, SSBY’nin, “3/6/2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanununun 11 inci maddesinin üçüncü fıkrasına istinaden” çıkarıldığı belirtilmelidir (SSBY m.3)

³⁵⁹ TTK m.1423’ün, SK m.11/3’ü yürürlükten kaldırmadığı; TTK m.1423’ün tek başına uygulanmasını önemli ölçüde güçleştiren bazı eksikliklerin bulunduğu; bu eksiklikler giderilinceye kadar, TTK m.1423’te açıkça hüküm altına alınmamış konularda SSBY hükümlerinin uygulanmasının gerektiği hakkında bkz. Yetiş Şamlı, **Aydınlatma Yükümlülüğü**, s.2983

³⁶⁰ Karşı tarafın mesleki ve ticari olmayan amaçlarla hareket ettiği haller ile sınırlı olarak.

yönelik bir takım teknik esaslara dayanmaktadır ve yegâne amacı sözleşmenin zayıf tarafı olan sigorta ettirenin korunması değildir. Bu nedenle tüketici hukuku mevzuatında yer alan bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin düzenlemeler de kanaatimizce, sigorta hukuku mevzuatındaki ilgili hükümlerin uygulanmasına engel olmayacak şekilde ve sigorta hukukunun amacı ile bağdaştığı ölçüde uygulanmalıdır. Aşağıda krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde aydınlatma yükümlülüğünün ifasında hangi mevzuat hükümlerinin ne şekilde uygulanacağı, çeşitli ihtimaller de gözetilerek tespit edilmeye çalışılacaktır.

3. Bilgilendirme yükümlüsü

TTK m.1423 ve SSBY m.6 uyarınca, “sigortacı veya acentesi” sigorta ettireni bilgilendirmekle yükümlüdür³⁶¹. Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği m.7’de ise, kredi sözleşmesi yapılmadan önce, “kredi kuruluşu” tarafından kredi kullanana bilgi verilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır. Bu halde, “sözleşme akdetmeye yetkili acente” sıfatını haiz olan kredi kuruluşunun bilgilendirmekle yükümlü tutulduğu BKBSY m.7’deki bu düzenleme, sigorta acentesini de bilgilendirme yükümlüsü olarak zikreden TTK m.1423 ile uyumludur. Buna göre, bu düzenleme olmasa idi dahi, kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, kredi kuruluşunun TTK m.1423

---

³⁶¹ Bu hususta bkz. Yazıcıoğlu, **Bilgilendirme Yükümlülüğü**, s.202: Yazar, kanaatimizce de isabetli şekilde, “sigorta acentesi ile sigorta sözleşmesi akdetmek isteyen kişi arasında bir sözleşme ilişkisi bulunmadığı için, acentenin bilgilendirme yükümlülüğünü ifa etmemesi durumunda, acentenin bu yükümlülüğün ihlali nedeniyle talepte bulunulmasının mümkün olmadığını ve bu ihlalin sigortacının yardımcı şahsın eyleminden sorumluluğunu doğuracağını; bu nedenle sigorta acentesinin bilgilendirmekle yükümlü kılınmasının, doğrudan acentenin sorumluluğunun başvurma imkanı vermesi bakımından önemli olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca bkz. Yazıcıoğlu, **Sempozyum**, s.399. Ayrıca bkz. Omağ, **Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri**, s.27.

Alman Kanun Koyucu, ne Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu’nda ve Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Düzenlemede (VVG-InfoV) ne de sigorta aracılığına ilişkin mevzuatta, acentenin sigorta ettireni bilgilendirmek hususunda bağımsız bir yükümlülüğünün bulunduğu düzenlenmiş değildir. Öğretide de ifade edildiği üzere, sigorta sözleşmesinin acente aracılığı ile akdedildiği hallerde sigortacı sözleşme hükümleri çerçevesinde yükümlü kalmaya devam edecektir. Bkz. Langheid / Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG §8 Rn.2; ayrıca bkz. Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar zum VVG 2016**, VVG § 8 Rn. 11.

Alman Hukukunda, Sigorta sözleşmesinin türü ve akdedilme şekliyle bağımsız olarak, bilgilendirme yükümlüsünün sigortacı olduğu kabul edilmektedir. Bkz. Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG §7 Rn.16; Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 7 Rn. 11; Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 7 Rn. 13.

uyarınca kredi kullananı bilgilendirme yükümlülüğü altında bulunacağına dikkat çekilmelidir. Ancak kredi kuruluşunun sigorta acentesi sıfatıyla hareket etmediği; aksine, sigorta sözleşmesini kredi kullanan hesabına akdederek sigorta ettiren sıfatını kazandığı haller bakımından bu açıklama geçerli olmayacaktır. Zira bu ihtimalde, TTK m.1423'ten farklı olarak, “sigorta ettiren” olan kredi kuruluşu bilgilendirme yükümlüsü olarak tayin edilmiştir. Sigorta ettiren kredi kuruluşunu bilgilendirme yükümlüsü kılan BKBSY m.7'deki bu hüküm, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi kuruluşunun alacağına ödenmesini teminat altına almak amacıyla hizmet ettiği; diğer bir ifade ile kredi kuruluşunun yararına olduğu da gözetildiğinde, ancak “kredi sözleşmesi” çerçevesinde gündeme gelecek “dürüstlük kuralı”na dayandırılabilir. Bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri BKBSY'nin uygulama alanı dışında kaldığından, TTK m.1423'teki genel düzenlemeye tâbi olacak ve kredi kuruluşunun bilgilendirme yükümlülüğü bulunmayacaktır.

TTK m.1423'te herhangi bir ayırım yapılmaksızın bilgilendirmenin sigortacı veya “acente” tarafından yapılacağı düzenlenmiş olmakla birlikte, sözleşmenin acente aracılığı ile akdedildiği haller bakımından acentenin aracı mı yoksa sözleşme yapmaya yetkili acente mi olduğunun tespiti önem taşımaktadır. Aracı sigorta acentesi, sigorta sözleşmesi akdetmek isteyen kişileri, acentesi olduğu sigorta şirketi ile sözleşme akdetmeye teşvik ederek, sigortacı ve sigorta sözleşmesi akdetmek isteyen kişileri bir araya getirmekte³⁶²; sigorta sözleşmesi görüşmeleri aracı acente tarafından değil, bizzat sigortacı tarafından yürütülmektedir. Bu nedenle, “sözleşme görüşmesi yapmayan” aracı sigorta acentesinin TTK m.1423 uyarınca bilgilendirme yükümlülüğünden söz edilemeyecektir³⁶³.

---

³⁶² Yazıcıoğlu, **Sigorta Araçları**, s.112; Şeker Öğüz, Zehra, **Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2010, s.81; Can, **Sigorta Hukuku**, s.251. Aracı acente hakkında ayrıca bkz. Kaya, **a.g.e.**, s.14; Ulaş, **a.g.e.**, s.19.

³⁶³ Bu husus, SSBY'ne istinaden çıkarılan 2008/7 sayılı Genelge'de de ifade edilmiştir. Genelge'nin 2.b. maddesi uyarınca, “sözleşme yapma yetkisine sahip olmayan bir acentenin aracılık ettiği bir hukuki ilişkide sigortacının bilgilendirme yükümlülüğü devam edecek”tir.

Sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünün, sözleşme görüşmelerinin başlaması ile doğan bir yükümlülük olması nedeniyle sözleşme yapmaya yetkili acente bilgilendirme hususunda herhalde yükümlü olacak iken, aracı acentenin sadece sözleşme görüşmesi yaparsa bilgilendirme yükümlüsü olacağı hakkında bkz. Yazıcıoğlu, **Sempozyum**, s.400.

BKBSY sadece sözleşmenin kurulmasından önceki safhadaki bilgilendirme yükümlülüğünü düzenlemektedir. Bu nedenle, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi kuruluşu tarafından sunulduğu önem taşımaksızın, sözleşmenin devamındaki bilgilendirme yükümlüsü TTK m.1423 çerçevesinde belirlenecektir³⁶⁴. Kredi kuruluşunun sözleşme yapmaya yetkili acente olması nedeniyle, TTK m.1423 uyarınca sözleşmenin devamı sırasında bilgilendirme yapmaya yetkilidir. Ancak sözleşmeyi kredi kuruluşunun akdettiği hallerde, sözleşmenin devamı sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğünün kredi kuruluşu mu yoksa sigorta şirketi tarafından mı gerçekleştirileceğinin tespiti gereklidir. Öğretide, SSBY’de yer verilen bazı bilgilerin doğrudan sigortacıya ilişkin olması nedeniyle³⁶⁵, acentenin bu safhada bilgilendirme yükümlüsü kılınmasının isabetli olmadığı; sigorta acentesinin sigorta ettireni bilgilendirebilmesi için önce kendisine sigortacı tarafından bilgi verilmesinin gerektiği ifade edilmiştir³⁶⁶. Bu görüş geleneksel hayat sigortası sözleşmeleri bakımından son

---

Sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünün, sözleşme görüşmelerine girilmesi ile başlayacağı ve bu nedenle (olası) sigorta ettiren ile sözleşme görüşmesinde bulunmayan aracı acentenin bilgilendirme yükümlülüğüne tâbi olmayacağı hakkında bkz. Yazıcıoğlu, **Bilgilendirme Yükümlülüğü**, s.203. Aracı sigorta acentesinin sözleşme görüşmesi yaptığı hallerde ise, karşı tarafı bilgilendirmekle yükümlü olduğu kabul edilmelidir. Bkz. Yazıcıoğlu, **Sigorta Araçları**, s.186. Aksi yönde bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.222 ve s.223: Yazar, maddede geçen “acente”nin, işin doğası gereği sigorta sözleşmesini sigortacıyı temsilen akdeden acenteyi veya o sözleşmenin kurulmasına aracılık eden acenteyi kapsadığını ifade etmektedir. Buna göre, eğer acente, gelecekteki sigorta ettirenden sigorta sözleşmesi hakkında öneri alıp sigortacıya iletmekte ise, sigorta ettirenin kendisini bağlayan bu öneri öncesinde bilgilendirilmesi gereklidir.

DeVVG §7’nin lafzından anlaşıldığı üzere, sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünün sadece sigortacı için öngörüldüğü, sigorta acentesinin bağımsız bir bilgilendirme yükümlülüğünün bulunmadığı; acentenin ifa yardımcısı sıfatıyla bilgilendirmede bulunabileceği ancak bu halde, kendisine ait bağımsız bir yükümlülükten değil başkasının (sigortacının) yükümlülüğünün ifasından bahsedileceği hakkında bkz. Franz, **a.g.m.**, s.1569. Ayrıca bkz. Blankenburg, Daniel, *Verzicht auf Beratung und Informationsrechte nach dem neuen VVG*, **VersR 2008 Heft 31**, s.1446: Yazar, DeVVG §6 Abs.1’de yer verilen sözleşmenin kurulmasından önceki safhada danışmanlık yapma yükümlülüğünün, potansiyel sigorta ettirene karşı sigortacı ve sigorta acentesi tarafından yerine getirilmekle yükümlü olduğunu; ancak, sigorta acentesinin, sözleşmenin devamı sırasında danışmanlık yapma (*Beratungspflicht*) yükümlülüğünün bulunmadığını ifade etmektedir.

³⁶⁴ Ayrıca bkz. Yetiş Şamlı, **Aydınlatma Yükümlülüğü**, s.2986

³⁶⁵ İflâs veya tasfiyesini, ilgili branşlarda yapılan ruhsat iptallerini, tüm branşlarda sözleşme yapma yetkisinin kaldırıldığı hususundaki bilgilendirmeler gibi.

³⁶⁶ SSBY’de, “Sigortacının, sözleşmeye konu sigortaya ilişkin mevzuatta meydana gelen değişiklikler başta olmak üzere; iflâs veya tasfiyesini, ilgili branşlarda yapılan ruhsat iptallerini, tüm branşlarda sözleşme yapma yetkisinin kaldırıldığını ve sigorta sözleşmesinin devamı sırasında ortaya çıkabilecek, sigorta ettiren ile sigorta sözleşmesinden yararlanacak kimselerin hak, borç ve yükümlülüklerini doğrudan etkileyebilecek nitelikteki her türlü değişiklik ve gelişmeyi, sigorta ettirene veya sözleşmeden menfaat sağlayacak kişilere, en geç on iş günü içinde bildireceği” düzenlenmiştir.

Bkz. Yazıcıoğlu, **Sigorta Araçları**, s.193: Yazar, sigorta acentelerinin sözleşmenin devamı sırasında bilgilendirme ile yükümlü kılınmasını gerektiren bir sebebin bulunmadığının dikkate alınarak, sigorta acentelerinin bilgilendirme yükümlülüğünün sözleşme öncesi safha ile sınırlandırıldığı bir değişiklik

derece isabetlidir³⁶⁷. Ancak, kanaatimizce, kredi kuruluşu aracılığı ile yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, sigorta sözleşmesinin kredi sözleşmesine istinaden akdedilmesi karşısında, sözleşmenin kurulmasından sonra ortaya çıkan ve sigorta ettirenin bilgilendirilmesini gerekli kılan hususlar, kredi sözleşmesi veya (aynı zamanda sigorta acentesi olan) kredi kuruluşu ile doğrudan ilgili olabilecektir³⁶⁸. Bu nedenle, bu tür sigorta sözleşmelerinde, geleneksel sigorta sözleşmelerinin aksine sözleşmenin ifası sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğünün bizzat acente (kredi kuruluşu) tarafından yerine getirilmesinin faydalı olabileceği haller gündeme gelebilecektir.

4. Bilgilendirme yükümlülüğünün muhatabı

Sigorta sözleşmesinin kurulmasından önceki safhada, sigortacı veya acente tarafından yapılacak bildirimlerin muhatabı, kural olarak sözleşmeyi akdetmek üzere sözleşme müzakerelerine başlayan kişidir³⁶⁹. Bu husus, TTK m.1423'te de açıkça

---

yapılmasını önermekte; böyle bir değişiklik yapılmaması halinde ise sigortacının kendisine ilişkin bilgileri vermekle yükümlü tutulmasının gerekli olduğunu ifade etmektedir.

Alman Hukuku ve Avrupa Birliği mevzuatı incelendiğinde, sigorta acentesinin bilgilendirme yükümlülüğünün sözleşme öncesi safha ile sınırlandırıldığına dikkat çekilmelidir.

³⁶⁷ Bkz. Yazıcıoğlu, **Bilgilendirme Yükümlülüğü**, s.205: Yazar, sözleşmenin devamı sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğü çerçevesinde, sigorta ettirene aktarılması gereken hususların, acente tarafından bildirilmesi için öncelikle acentenin sigortacı tarafından bilgilendirilmesinin gerekli olduğunu ve bu nedenle bilgilendirme yükümlülüğü için öngörülen ifa süresinin acentenin bilgilendirildiği tarihten itibaren işleminin gerektiğini ifade ederek, bu tür aksaklıkların giderilmesi için Alman Hukukunda olduğu gibi, acentenin sözleşmenin devamı sırasında bilgilendirme ile yükümlü kılınmasını gerektiren bir sebebin bulunmaması nedeniyle acentenin bilgilendirme yükümlülüğünün sözleşme öncesi safha ile sınırlandırılmasını veya hiç değilse sözleşmenin devamı sırasında ortaya çıkan ve doğrudan sigortacıyı ilgilendiren hususların sigortacı tarafından bildirilmesini öngören bir sistemin kabulünü önermektedir.

³⁶⁸ Bu ihtimal, genellikle, kredi sözleşmelerinde ortaya çıkan ve sigorta sözleşmesini de dolaylı şekilde etkileyen değişiklik / gelişmeler bakımından gündeme gelecektir. Kredi borcunun yapılandırılması, faiz oranlarının düşürülmesi halinde, primlerin ve sigorta süresinin BKBSY m.10 uyarınca, yapılandırma neticesinde kalan borç tutarı ve vade ile uyumlu hale getirilmesi vs. gibi.

Karş. VVG §7,3: Alman Kanun Koyucu, sözleşmenin kurulmasından sonra sigorta ettirene bilgi verilecek hususlar arasında, "daha önce verilen bilgilerdeki değişiklikler, hayat sigortalılarında prim artışı ve tarife değişikliklerini zikretmektedir.

³⁶⁹ Omağ, **Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri**, s.27; Yazıcıoğlu, **Sigorta Araçları**, s.188; Yazıcıoğlu, **Bilgilendirme Yükümlülüğü**, s.205.

DeVVG §7 çerçevesinde, sigortacı tarafından bilgilendirilecek sigorta ettirenin gerçek veya tüzel kişi olmasının önem taşımadığı hakkında bkz. Franz, **a.g.m.**, s.1567.

Bilgilendirme yükümlülüğünün sigorta sözleşmesinin tarafı olan sigorta ettiren dışında, sigorta ettirenin (beyanları) kabule yetkili temsilcisine (*empfangsbevollmächtigten Dritten*) karşı ifa edilmesinin de yeterli olacağı hakkında bkz. Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 7 Rn. 13.

Açıklamalar için ayrıca bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, s.217 vd. TTK m.1423/son'da "tüketicinin bilgilendirilmesi" ifadesinin kullanılmış olması, bilgilendirme yükümlülüğünün

düzenlenmiş ve sigortacı ve acentesinin sözleşmenin kurulmasından önce gerekli inceleme süresi de tanımak suretiyle “sigorta ettireni” yazılı olarak bilgilendirme yükümlülüğü altında olduğu hüküm altına alınmıştır³⁷⁰. Benzer şekilde, SK ve SSBY’deki düzenlemelere göre de, bilgilendirme yükümlülüğünün her hâlükârda sigorta ettirene karşı ifa edileceği hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Burada üzerinde durulması gereken husus, sigortacı ve acentesinin, lehtarını veya zarar

---

muhatabının sadece tüketici sıfatına sahip olan sigorta ettiren mi olacağı hususunda tereddüte sebebiyet vermektedir. Yazar, m.1423’ün ilk ve ikinci fıkralarında genel bir şekilde tüketici olup olmaması önem taşımaksızın “sigorta ettiren” ifadesinin tercih edildiğini ve üçüncü fıkrada “tüketici” ifadesi kullanılmakla bu fıkrada Müsteşarlıkça (Hazine ve Maliye Bakanlığınca) yapılması öngörülen düzenlemenin sadece tüketicilere yönelik olduğunu; tüketici olmayan sigorta ettirenler bakımından ise çıkarılacak düzenleme dikkate alınmaksızın sadece kanuni düzenleme çerçevesinde bilgilendirme yapılacağını ifade etmektedir.

Her ne kadar TTK m.1423/son’un lafzından, bilgilendirme usulüne ilişkin esaslara ilişkin olarak Müsteşarlık tarafından çıkarılan bu düzenlemenin sadece tüketiciler bakımından uygulanacağı sonucuna ulaşılmakta ise de, SSBY’ne istinaden çıkarılan, 2008/7 Sayılı genelgede bu hususta açık bir hükme yer verilmiştir. Söz konusu Genelge’nin, birinci maddesinde de, tacir sıfatını taşıyan sigorta ettirenlere, aynı şekilde bilgi verilmesi gerektiği şu şekilde ifade edilmiştir: “...Ayrıca, tüzel kişilerin tacir sıfatını haiz olmaları halinde dahi, bu kişilerin “basiretli bir tacir” gibi hareket etmek durumunda olmaları göz önünde tutularak, bilgilendirme yükümlülüğünden istisna tutulmaları genel hükümlere aykırılık arz edecektir. Nitekim bu husus, yargılama sürecinde davacı sigortalının tacir olduğu dikkate alınarak tazminatın tenkis edilmesi suretiyle zaten telafi edilebilecektir”. Bu Genelge ile ilgili olarak, irdelenmesi gereken ilk husus, bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin genel bir düzenlemenin yer aldığı TTK’nın yürürlüğe girmesi ile birlikte³⁶⁹, SSBY’nin ve dolayısıyla buna istinaden çıkarılan pek çok Genelgenin yürürlüğünün sona ereceğidir. TTK’nın 1423. maddesine dayanılarak çıkarılan 2012/9 sayılı Genelge’de, SSBY’ye istinaden çıkarılan 2012/8 sayılı Genelge’nin geçerliliğini koruduğu açıkça ifade edilmiş; ancak, 2008/7 sayılı Genelge bakımından bir açıklamaya yer verilmemiş ise de, 2008/12 sayılı Genelge’nin girişinde, açıkça “Söz konusu genelge (Genelgenin bir önceki paragrafında, 2008/7 sayılı Genelge ve 2008/11 sayılı Sektör Duyurusuna ilişkin açıklamalar yapılmış olduğundan, bu cümledeki göndermenin 2008/7 sayılı Genelge’ye ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.) ve sektör duyurusunda değinilen hususlara ek olarak açıklanmasında fayda görülen hususlar ise aşağıda yer almaktadır” ifadesine yer verilmekle, TTK döneminde de geçerliliğini koruduğu açık olan 2008/12 sayılı Genelge’nin, 2008/7 sayılı Genelgeye ek olarak çıkarıldığı ve 2008/7 sayılı Genelgenin “tacirlerin de bilgilendirme yükümlülüğünün muhatabı olacağına” ilişkin hüküm de dahil olmak üzere, tüm hükümlerini evleviyetle içerdiği; dolayısıyla da, TTK m.1423’te her ne kadar sadece “tüketici” ifadesine yer verilmiş ise de kanaatimizce, tacirlere yapılacak bilgilendirmelerin de hükmün kapsamında olduğu kabul edilmelidir.

Alman Hukukunda, sigortacının bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin VVG §7’deki hükmün, sigorta ettirenin tüketici- tacir olması veya sigorta sözleşmesinin kurulma şekliyle bağımsız şekilde tüm sigorta sözleşmeleri için uygulanacağı kabul edilmektedir. Bkz. Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG §7 Rn.14; VVG §7’deki düzenlemenin tüm sigorta sözleşmeleri bakımından uygulanacağı hakkında bkz. Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 7 Rn.9 ve 12; Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 7 Rn. 10.

DeVVG’de yer alan hükümlerin uygulama alanının sadece tüketicilerle sınırlı olmadığı; aksine BGB §14 anlamında müteşebbisler (*Unternehmer*) bakımından da uygulanacağı hakkında, bkz. Koch, **Die Auslegung**, s.135.

³⁷⁰ Benzer şekilde Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu’nda da bilgilendirme yükümlülüğünün muhatabının “sigorta ettiren” olduğu hüküm altına alınmıştır (DeVVG §7,1). Açıklamalar için bkz. Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG §7 Rn.19.

sigortalarında sigortalıyı da bilgilendirmekle yükümlü olup olmadığıdır³⁷¹. SK m.11/3'te, sigorta şirketleri ve sigorta acenteleri tarafından gerek sözleşmenin kurulması sırasında gerekse sözleşmenin devamı sırasında “sigorta ettirene, sigortalıya ve lehtara” yapılacak bildirim düzenlenmekte; SSBY m.6/2'de ise benzer şekilde, “sigortalı ve lehtar” da bilgilendirme yükümlülüğünün muhatabı olarak gösterilmektedir. Ancak, SSBY'deki bu maddede, sigortalı ve lehtarın bilgilendirilmesi ancak bu yönde bir talebin varlığı halinde zorunlu tutulmuştur³⁷². Daha önce de ifade edildiği üzere, bilgilendirme yükümlülüğünün temelinde sözleşme müzakerelerine girişen “ tarafların”, “dürüstlük kuralı” çerçevesinde hareket etmeleri gereği bulunmaktadır. Sözleşmenin tarafı olmayan sigortalı ve lehtar da bilgilendirme yükümlülüğü getirilmesi, kanaatimizce, hükmün düzenlenme amacını aşmaktadır³⁷³. Bu sebeple, sigortacı ve acentesinin sözleşmenin tarafı olmayan bu kişileri, sadece talep edilmesi halinde bilgilendirmekle yükümlü tutulması isabetli görünmektedir.

---

³⁷¹ Alman Hukukunda sigortacıyı, sigorta ettiren dışındaki herhangi bir kişiyi bilgilendirmekle yükümlü tutan bir düzenleme mevcut olmadığı gibi, sigortacının bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin DeVVG §7'nin lafzı, tarihçesi ve sistematüğinden de sigortacının, sigortalıyı bilgilendirme yükümlülüğü altında olduğu sonucuna ulaşmak mümkün görünmemektedir. Bunun yanı sıra, DeVVG 150 Abs.2; §166 Abs.4 ve §205 Abs.5'teki düzenlemeler çerçevesinde, yasa koyucunun, sigortalının bilgilendirilmesi yükümlülüğünü düzenleme amacının bulunmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. bkz. Franz, **a.g.m.**, s.1573; ayrıca bkz. bkz. Brömmelmeyer, **a.g.m.**, s.1462 ve s.1463.

³⁷² Hükümde kimin talepte bulunacağı açık olmadığı için, olası sigorta ettirenin akdettiği sözleşmeden faydalanacak kişinin de bilgilendirme talep edebileceği ifade edilmektedir. Bkz. Yazıcıoğlu, **Bilgilendirme Yükümlülüğü**, s.206.

Alman Hukukunda, grup sigortası şeklinde akdedilen sigorta sözleşmelerinde, ilk defa yapılacak bilgilendirme yükümlülüğünün grubun başına (*Gruppenspitze*), sonraki süreçteki bilgilendirmelerin ise tüm grup üyelerine yapılacağı kabul edilmektedir. Bkz.Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG §7 Rn.20; ayrıntılı açıklamalar için bkz. Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar zum VVG 2016**, VVG § 7 Rn. 15 ve Rn.16; Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz, VVG § 7 Rn. 12**; Prölss/Martin/Rudy, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 7 Rn. 5. DeVVG §7'nin lafzı çerçevesinde, sigortacının bilgilendirme yükümlülüğünün tek muhatabı sigorta ettiren olduğu ve bunun, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinin tarafı olması nedeniyle, borçlar hukuku prensipleri ile uyumlu olduğu hakkında, bkz. Franz, **a.g.m.**, s.1567. Aksi yönde bir karar için bkz. Grup sigortalarında, sigorta ettiren sıfatının ve sigorta ettiren ve sigortalı arasındaki ayrımın sadece şekli bir nitelik taşıdığı; bu şekilde akdedilen sigorta sözleşmelerinde fiilen sigorta ettirenin sigorta aracısı gibi çalıştığı ve aslında sigortalının da sigortacının karşı âkidi gibi olduğuna ilişkin örnek bir karar için bkz. *OLG München, 27.10.1994 - 19 U 3605/94*: “Rücktrittserklärung gegenüber dem Versicherten einer Gruppenversicherung”, **VersR 1995 Heft 23**, s.902. Ayrıca bkz. Franz, **a.g.m.**, s.1574; bkz. Brömmelmeyer, **a.g.m.**, s.1462.

³⁷³ Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde, kredi sözleşmesinin tarafı olan kredi borçlusunu – riziko şahsının, zaten kredi sözleşmesi çerçevesinde, kredi sözleşmesinin tarafı olması itibariyle kredi kuruluşu tarafından bilgilendirildiği; bu nedenle (bilgilendirme yükümlülüğünün amacı doğrultusunda) “korumaya muhtaç (*schutzbedürftig*)” durumda olmadığı hakkında bkz. Franz, **a.g.m.**, s.1575.

Ancak, sonraki kanuni düzenleme olan TTK m.1423 ile uyumlu olmayan bu hükmün, kanaatimizce uygulanması mümkün değildir.

TTK m.1423'te, sigortacı ve acentesinin bilgilendirme yapacağı kişiler bakımından sözleşmenin kurulmasından önceki ve sözleşmenin devamındaki safha bakımından bir ayrıma gidildiği görülmektedir. Nitekim TTK m.1423/1 uyarınca, sigortacı ve acentesi, sözleşmenin kurulmasından önceki safhada, "sigorta ettirene"; sözleşme süresince ise "sigortalıya" yazılı bilgilendirme yapmakla yükümlü kılınmıştır. Kanaatimizce son derece özensiz şekilde kaleme alınan bu düzenleme karşısında iki önemli hususun incelenmesinde fayda vardır. İlk olarak, maddede sözleşmenin kurulmasından önceki safhada sadece sigorta ettirene bilgilendirme yapılmasının öngörülmesi, bilgilendirme yükümlülüğünün yukarıda da izah edilen amacı ve dayandığı esaslar ile uyumlu olup, sözleşmenin kurulmasından önceki safhada lehtar ve sigortalının henüz belirlenmemiş olabileceği ihtimali de gözetildiğinde makul görünmektedir. Ancak, TTK m.1423/1, c.2'deki sigortacı ve acentesinin, "Ayrıca, poliçeden bağımsız olarak sözleşme süresince, sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılacak olayları ve gelişmeleri sigortalıya yazılı olarak açıklayacağı"na ilişkin düzenlemenin lafzından sözleşmenin devamı sırasında sadece "sigortalının" bilgilendirileceği; sigorta ettirene karşı ise bilgilendirme yükümlülüğünün mevcut olmadığı yönünde bir izlenim edinmek mümkündür³⁷⁴, Maddenin gerekçesi incelendiğinde, hükmün esas amacının "sözleşmenin karşı tarafının aydınlatılması olduğu" açıkça anlaşılmaktadır³⁷⁵. Gerekçedeki açıklamalar

³⁷⁴ Açıklamanın sadece sigortalıya yapılacağını düzenleyen TTK m.1423/1'den farklı olarak, SSBY'de sigorta ettirene de bilgilendirme yapılacağını öngörülmesinin isabetli olduğu hakkında bkz. Yetiş Şamlı, **Aydınlatma Yükümlülüğü**, s.2988.

³⁷⁵ 1423. maddeye ilişkin gerekçede, bu hükmün daha önce Borçlar Kanunu'nda veya 6762 sayılı TTK'da hiç yer verilmemiş olan sigortacının "karşı tarafı" aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin özel bir hüküm olduğu açıkça ifade edilmiştir. Bkz. TTK Madde Gerekçeleri, 1423. madde başlığı altında yapılan açıklamalar.

Ayrıca, gerekçede TTK m.1423'teki bu düzenlemeye benzer bir düzenlemenin Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu ve Alman Sigorta Denetim Kanunu'nda da bulunduğu özellikle vurgulanmış olup VVG §7 uyarınca gerek sözleşmenin başlangıcındaki gerekse de devamı sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğünün muhatabı sigorta ettirendir. Alman Hukukunda ne VVG'de ne de VVG InfoV'de sigorta ettiren dışındaki kişilerin bilgilendirme yükümlülüğünün muhatabı olduğunu gösteren bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Alman Hukukunda, bilgilendirme yükümlülüğünün muhatabının sigorta ettiren olduğu; hükmün konuluş amacı ve hükmün lafzı çerçevesinde, sigortacının sigortalıyı bilgilendirmekle yükümlü olmadığı hakkında bkz. Prölss/Martin/Rudy, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 7 Rn. 5; Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG §7 Rn.20;

gözetildiğinde, kanaatimizce hükümdeki bu aksaklığın Kanun Koyucunun özensizliğinden kaynaklandığı sonucuna varmak gerekir. Bu nedenle, TTK m.1423/1'deki “sigortalı”, “sigorta ettiren olarak anlaşılmalıdır. Kaldı ki, sigortacı ve acentenin sözleşmenin tarafı olan sigorta ettireni bilgilendirmesi, dürüstlük kuralının bir gereğidir ve bu nedenle Kanunda bu hususta açık bir düzenleme bulunmasa dahi sigortacı ve acentesi gerek sözleşmenin kurulmasından önceki safhada gerekse de sözleşmenin devamında sigorta ettireni bilgilendirmekle yükümlü olacaktır³⁷⁶.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından ise, BKBSY m.7/1'de bir düzenlemeye yer verilerek, bilgilendirmenin kredi kuruluşu tarafından kredi kullanana karşı ifa edileceği açıkça hüküm altına alınmıştır. “Kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen” ve “kredi kullananın sigorta ettiren sıfatını haiz olduğu” sigorta sözleşmeleri bakımından, BKBSY m.7'deki bu düzenleme yukarıda yapılan genel nitelikteki açıklamalar ile uyumludur³⁷⁷. Ayrıca, bilgilendirme yükümlülüğünün, sigorta ettirenin tacir veya tüketici olduğu önem taşımaksızın ifa edilecek olması karşısında, kredi kuruluşunun da sigorta ettiren sıfatına istinaden bilgilendirilmesi gündeme gelebilecektir. Bununla birlikte, uygulamada, kredi kuruluşu aracılığı ile veya kredi kuruluşu tarafından akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, sigorta şirketi ile kredi kuruluşu arasındaki hâkim şirket- bağlı şirket

---

Rüffer/Halbach/Schimikowski, *Versicherungsvertragsgesetz*, VVG § 7 Rn. 11; Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 7 Rn. 12 ve Rn.14: Yazar, VVG uyarınca sigortacının sigortalıyı bilgilendirme yükümlülüğü altında olmadığını ancak BGB §242'de yer alan ve borçlunun sözleşmeden doğan edimini dürüstlük kuralına uygun ve örf –adeti göz önünde bulundurmak suretiyle ifa etmekle yükümlü olacağını öngören düzenleme çerçevesinde sigortalıya da bilgilendirme yapılmasının gerekli olabileceğini ifade etmektedir.

³⁷⁶ Aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin özel bir hüküm olmasaydı dahi, TMK m.2 ve culpa in contrahendo esasına göre sorumluluk kapsamında hüküm tesis edileceği hakkında bkz. Yetiş Şamlı, **a.g.m.**, s.2980; Omağ, **Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri**, s.28.

DeVVG §7'nin lafzından, sigortacının, sigorta ettiren dışındaki bir kişi olan sigortalı- riziko şahsının bilgilendirilmekle yükümlü olduğunun anlaşılacağı hakkında bkz. Franz, **a.g.m.**, s.1569; bkz. Brömmelmeyer, **a.g.m.**, s.1462

³⁷⁷ Kredi kuruluşu tarafından, kredi borçlusu riziko şahsı gösterilerek akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde ise, BKBSY m.7 uyarınca kredi kuruluşu tarafından kredi borçlusuna yapılması gerekli olan bilgilendirmenin, kredi sözleşmesinden doğan dürüstlük kuralı ile izah edilmesi kanaatimizce mümkün görünmektedir. Bu husustaki açıklamalar için bkz. II, A, 1, e, cc başlığı altında yapılan açıklamalar.

ilişkisinin mevcudiyeti karşısında, kredi kuruluşunun bilgilendirilmesine ilişkin bu açıklamalar bir önemi haiz olmayacaktır³⁷⁸.

5. İfa zamanı

Sigortacı ve acentesi, gerek “sözleşmenin kurulmasından önce” gerekse de “sözleşmenin devamı sırasında” sigorta sözleşmesi ile ilgili önemli hususları ve gelişmeleri bildirmekle yükümlüdür. Bu yükümlülüğünün ne zaman ifa edilmesi gerektiğinin belirlenebilmesi için hem “sözleşmenin kurulmasından önceki” hem de “sözleşmenin devamı sırasındaki” sürecin kapsamı tespit edilmelidir³⁷⁹.

“Sözleşmenin kurulmasından önceki” dönem, sözleşmenin taraflarının veya varsa temsilcilerinin müzakereye başlamasından sözleşmenin kurulmasına kadar geçen süreyi kapsamaktadır³⁸⁰. Bu safhayı karşılamak üzere, TTK’da, “sözleşmenin kurulmasından önce”; SSBY’de, “sigorta sözleşmesinin kurulmasından önceki müzakere safhası”; FHMSY’de ise, “tüketicinin finansal hizmetlerin sunulmasına

³⁷⁸ Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu’na 23.2.2018 tarihinde eklenen bir maddede grup sigortası şeklinde akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde bilgilendirme yükümlülüğü özel olarak hüküm altına alınmıştır. Söz konusu hüküm uyarınca, grup sigortası şeklinde yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde sigorta ettiren, sigortacının bilgilendirme yükümlülüğünü, sigortalı kişiye karşı yerine getirmekle yükümlü tutulmuştur. Bu tür sigorta sözleşmelerinde sigortalı kişi, sigorta ettirenin sahip olduğu hakları özellikle de cayma hakkını kullanabilecektir. Cayma hakkına ilişkin olarak ise, sözleşmenin kurulmasına ilişkin beyanlardan (veya beyanların ulaşmasından) sonra 1 hafta içinde (*“eine Woche nach Abgabe der Vertragserklärung”*) ve yazılı şekilde bilgilendirilme yapılması gerekli olup, hizmet bilgilendirme yazısı (*Produktinformationsblatt*) da bu husustaki bilgilendirme ile birlikte sunulacaktır. Söz konusu evraklar teslim edilmeden cayma süresi işlemeye başlamayacaktır.(DeVVG §7d). Söz konusunu düzenleme, kredi kuruluşu tarafından akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, kredi kuruluşunun riziko şahsı olan kredi borçlusunu bilgilendirmekle yükümlü tutan BKBSY m.7’deki düzenleme ile de uyum içerisindedir.

³⁷⁹ Sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünün ifa edileceği zaman dilimi bakımından bkz ve karşı. VVG § 7,1: Alman Kanun Koyucu, sigortacının sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünün sigorta ettirenin sözleşmenin kurulmasına ilişkin beyanında hemen önce (*“rechtzeitig vor Abgabe von dessen Vertragserklärung seine Vertragsbestimmungen”*) ifa edileceğini hüküm altına almıştır. Prölss/Martin/Rudy, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 7 Rn. 7 vd.. Öğretide ifade edildiği üzere, bu zaman dilimi, uygulamada, genellikle sigorta ettirenin sigorta sözleşmesini kurmaya yönelik önerisine karşılık gelmektedir. Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 7 Rn.4 ve Rn.22. Ayrıca bkz. Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar zum VVG 2016**, VVG § 7 Rn. 6 ve ayrıca Rn.28 vd.daki açıklamalar: VVG §7,1’de yer alan ve bilgilendirme yükümlülüğünün, sigorta ettirenin sözleşmenin kurulmasına ilişkin beyanından önce ifa edileceğine ilişkin hüküm ile kurulacak sözleşme hakkındaki tüm ayrıntıların önceden öğrenilmesi ve sözleşmenin güvenli şekilde akdedilmesini sağlayacağı ifade edilmektedir. Almanya’da reform öncesi dönemde, bilgilendirme yükümlülüğü, sözleşmenin kurulmasına ilişkin beyandan önce değil, aksine sigorta poliçesinin verilmesi ile eşzamanlı şekilde ifa edilmekte idi (VVG a.F. §5a)

³⁸⁰ Yetiş Şamlı, **Aydınlatma Yükümlülüğü**, s.2984.

ilişkin bir mesafeli sözleşmenin kurulmasına yönelik iradesini açıklamasından önceki safha” ifadeleri kullanılmıştır³⁸¹. Ancak, BKBSY’de, diğer düzenlemelerden farklı olarak, sigorta sözleşmelerinde bilgilendirme yükümlülüğünün, “kredi sözleşmesinin yapılmasından önce” ifa edileceği hüküm altına alınmıştır. Uygulamada, kredi kuruluşları aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde kredi sözleşmesinin ve sigorta sözleşmesinin akdi, zamansal olarak neredeyse “iç içe geçmiş” olmakla birlikte, bu sözleşmeler hukuki açıdan bağımsız iki sözleşme niteliğindedir. Bu nedenle her iki sözleşme bakımından bilgilendirme yükümlülüğü ayrı ayrı ifa edilecek ve hatta kredi sözleşmesi ve krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde bilgilendirme yükümlülüğünün ifası farklı düzenlemelere tâbi olacaktır. Diğer taraftan bu hüküm, kredi krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesine ilişkin bilgilendirmeyi müteakip kredi borçlusunun bu sözleşmeyi akdetme hususundaki kararını verinceye kadar bekletileceği; diğer bir ifade ile kredi verilmesinin, krediye bağlı hayat sigortası akdedilmesi şartına bağlı olduğu şeklinde anlaşılmaya müsait görünmektedir. Hâlbuki Yönetmelikte kredi kullananın sigorta sözleşmesini akdedeceği sigorta şirketini seçme hakkının sınırlandırılmayacağı açıkça hüküm altına alınmıştır (BKBSY m.13).

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin, kredi sözleşmesine istinaden yapılması nedeniyle, sigorta bedeli, sigorta primi ve sigorta süresi somut kredi sözleşmesine göre belirlenecektir. Bu nedenle bilgilendirmenin, “sigorta sözleşmesinden önce” değil, “kredi sözleşmesinden önce” yapılacağına ilişkin bu düzenleme, isabetli olmadığı gibi BKBSY ve TKHK’nın, kredi ile bağlantılı sigortalarda, sigorta bedeli ve süresinin kredi vadesi ve bakiye borç miktarı ile uyumlu

---

³⁸¹ Bununla birlikte, bu safhayı karşılamak üzere, farklı düzenlemelerde farklı ifadeler tercih edilmiş ise de, bunların hepsinin aynı safhayı karşıladığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır.

TTK m.1423 çerçevesinde bilgilendirme yükümlülüğünün ifa zamanı hakkında açıklamalar için bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.224. Ayrıca bkz. Yazıcıoğlu, **Bilgilendirme Yükümlülüğü**, s.202: Yazar, her ne kadar SSBY’de, bilgilendirme yükümlülüğünün “sözleşmenin müzakeresi, kurulması ve devamı sırasında” ifa edileceği hüküm altına alınmış ise de, bilgilendirme yükümlülüğünün ifasında üç ayrı aşamanın değil, “sözleşmenin kurulmasına kadar olan safha” ve “sözleşme kurulduktan sonra sözleşmenin devamı sırasında” olmak üzere iki safhanın söz konusu olduğunu ifade etmektedir. TTK m.1423’te açık bir süre öngörülmediği için, sözleşmenin akdinden sonraki bildirim yükümlülüğünün ifa edileceği zaman bakımından SSBY m.10’da yer alan ve “bilgilendirme yapılması gereken değişiklik ve gelişmenin ortaya çıktığı tarihten itibaren 10 iş günü” olarak belirleyen düzenlemenin uygulanacağı hakkında bkz. Yazıcıoğlu, **Sempozyum**, s.408.

olması gerektiğine ilişkin hükmü ile de çelişmektedir. BKBSY m.7/1’de yer alan bu ifadenin, Düzenleyenin bilinçli tercihi olmadığı ve Yönetmelikteki bu hüküm kaleme alınırken, krediye bağlı hayat sigortasının kredi sözleşmesine dayanılarak akdediliyor olması ve ayrıca uygulamada her iki sözleşmenin akdi sürecinin çok defa zamansal olarak iç içe geçmiş olmasından hareket edildiği kanaatindeyiz. Bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri ise, kredi sözleşmesinden sonra akdedildiğinden sigortacı veya acentesinin bilgilendirme yükümlülüğünün ifası, her halde kredi sözleşmesinin akdinden sonraki dönemde gerçekleşecektir³⁸².

BKBSY’de açıkça düzenlenmemiş olmakla birlikte, sigortacı ve acentenin karşı tarafı bilgilendirmekle yükümlü olduğu dönem, “sözleşmenin kurulmasından önceki” safha ile sınırlı olmayıp, “sözleşme süresince” devam etmektedir. “Sözleşme süresi” ise, sözleşmenin kurulduğu andan sona erdiği ana kadar olan süreci kapsamaktadır³⁸³. Sözleşmenin kurulmasından önceki dönemin aksine, sigortacının sözleşmenin devamında ortaya çıkacak ve bildirmekle yükümlü olduğu değişiklikleri önceden bilmesi mümkün değildir. Bu nedenle, sigortacı veya acentesinin sözleşme devamındaki bilgilendirme yükümlülüğü, ancak bildirilmesi gereken gelişmelerin ortaya çıkmasından sonraki zaman diliminde ifa edilebilecektir. TTK m.1423’te sözleşmenin devamı sırasında ortaya çıkan gelişmelerin hangi süre içinde sigorta ettirene bildirileceği düzenlenmemiş; ancak, SSBY m.10’da açık bir hükme yer verilmiştir. TTK m.1423/son uyarınca, “aydınlatma açıklamasının şekil ve içeriğinin,

---

³⁸² Bununla birlikte, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin akdedileceği zaman dilimi bakımından bir sınırlama mevcut değilse de, rizikonun her an gerçekleşebilecek olması karşısında sigorta sözleşmesinin mümkün oldukça erken yapılmasında fayda bulunmaktadır.

³⁸³ Özdamar, **a.g.e.**, s.148.

Alman Hukukunda da sigortacının bilgilendirme yükümlülüğü sadece sözleşmenin kurulmasından önceki safhayı değil, ayrıca sözleşmenin kurulmasından sonraki süreci de kapsamakta olup, DeVVG §7,3 uyarınca, ikinci fıkrada çıkarılması öngörülen yasal düzenlemenin hükümlerinin sözleşmenin devamı sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğü bakımından da uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Buna göre, Alman Hukukunda sigortacının sözleşmenin devamı sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğü, esasen, VVG’de değil, VVG InfoV §6’da hüküm altına alınmıştır. Bunun yanı sıra, daha önce verilen bilgilerde değişiklik olması halinde, sağlık sigortası primlerine meydana gelen yükselmeler ve tarife değişiklikleri ile kar paylaşımli hayat sigortası sözleşmelerinde (*Lebensversicherung mit Überschussbeteiligung*) sigorta ettirenin hakları ile ilgili olarak ortaya çıkan gelişmeler bakımından da söz konusu Düzenleme kısmen uygulanacaktır (DeVVG §7,3). Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG §7 Rn.31.

Hazine Müsteşarlığı tarafından, çeşitli ülkelerin özellikle de Avrupa Birliği'nin düzenlemeleri dikkate alınarak belirleneceği" hükmüne rağmen, halihazırda Müsteşarlıkça böyle bir düzenleme yapılmadığı için sözleşmenin devamı sırasındaki gelişmelerin ne kadar süre içinde bildirileceği SSBY m.10 çerçevesinde tespit edilmelidir³⁸⁴. Buna göre, sözleşmenin devamı sırasında ortaya çıkacak gelişme ve değişiklikler sigorta ettirene veya sözleşmeden menfaat sağlayacak kişilere en geç 10 iş günü içinde bildirilecektir. Ancak maddede 10 günlük sürenin ne zamandan itibaren işlemeye başlayacağı hususunda bir açıklık getirilmemiştir. Düzenlemenin, sigorta ettireni koruma amacı doğrultusunda, sigorta ettirenin değişiklik ve gelişmelerden erken haberdar edilmesinin Düzenleyicinin de arzuladığı bir netice olduğu hususunda tereddüt edilememelidir. Bu nedenle, 10 günlük sürenin değişiklik ve gelişme tarihinden itibaren başlatılması kanaatimizce isabetli ve Düzenlemenin amacı ile de uyumlu bir çözüm yolu olacaktır³⁸⁵.

SSBY m.10'da düzenlenen 10 günlük süre bakımından üzerinde durulması gereken bir diğer husus, acentenin kendisine sigortacı tarafından bilgi verilmeden haberdar olmasının mümkün olmadığı gelişmeler bakımından sürenin hangi andan itibaren başlayacağıdır. Bu ihtimal, özellikle kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortalarında sıklıkla gündeme gelebilecektir. Yönetmelikte sigortacının acenteyi bilgilendirmesi için herhangi bir zamansal sınırlama öngörülmemiştir. Bu nedenle, 10 günlük sürenin gelişme veya değişikliklerin ortaya çıktığı tarihten itibaren değil de, acentenin sigortacı tarafından bilgilendirildiği tarihten itibaren işlemeye başlaması, sigorta ettirenin ancak değişikliğin üzerinden uzunca bir süre geçtikten sonra haberdar olmasına ve neticede sigorta ettireni veya sözleşmeden faydalanan diğer kişileri mağdur edecek uygulamalara sebebiyet verebilecektir³⁸⁶. Diğer taraftan, 10 günlük sürenin değişiklik tarihinden itibaren başlatılması

---

³⁸⁴ Zira bu hususta Hazine Müsteşarlığı tarafından 5.7.2012 tarihinde çıkarılan 2012/9 sayılı Genelge'de, 5684 sayılı SK'nın 11. maddesine istinaden çıkarılan SSBY'nin uygulanmasına ilişkin esasların benimsendiği 2008/12 sayılı Genelge'nin hala geçerli olduğuna ilişkin açık bir ifadeye yer verilmiştir.

³⁸⁵ Aynı yönde bkz. Yazıcıoğlu, **Bilgilendirme Yükümlülüğü**, s.211

³⁸⁶ Sözleşmenin devamı sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğü çerçevesinde verilmesi gereken bilgilerin bir kısmının doğrudan sigortacıya ilişkin olduğu ve bu nedenle acentenin, bilgilendirme yükümlülüğünü ifa edebilmesi için öncelikle sigortacı tarafından bilgilendirilmesi gerektiği; dolayısıyla da bilgilendirme yükümlülüğünün ifa süresinin, acentenin sigortacı tarafından bilgilendirildiği günden itibaren başlamasının gerektiği hakkında bkz. Yazıcıoğlu, **Bilgilendirme Yükümlülüğü**, s.204.

ihtimalinde, acentenin kendisine geç bildirilen veya hiç bildirilmeyen bir konuya ilişkin olarak bilgilendirme yükümlülüğünü hiç veya gereği gibi ifa etmemiş olması nedeniyle sorumlu tutulması söz konusu olabilecektir. Bu nedenle, kanaatimizce, sözleşmenin devamı safhasında, doğrudan sigortacıya ilişkin değişikliklerin sigortacı; acenteye ilişkin değişikliklerin ise acente tarafından bildirilmesini öngören bir hükmün getirilmesi son derece isabetli olabilirdi. Zira krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, sözleşmenin devamı sırasında ortaya çıkan ve faiz değişiklikleri vs. gibi kredi sözleşmesine ilişkin ve sigorta sözleşmesi bakımından önem taşıyan birtakım gelişmeler doğrudan kredi kuruluşu (acente) ile ilgilidir.

6. Bilgilendirmenin kapsamı

a.Sözleşmenin kurulmasından önceki bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamı

(1) Genel olarak

TTK m.1423 uyarınca, sigortacı ve acentesi, “kurulacak sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri, sigortalının haklarını, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri, gelişmelere bağlı bildirim yükümlülüklerini” sigorta ettirene yazılı olarak bildirmekle yükümlüdür. 6502 sayılı TKHK’da bilgilendirmenin kapsamı ile ilgili bir hüküm yer almaz iken, SSBY’de ise, sigortacı ve acentesinin “sigortayla ilgili teknik konularda yardımcı olmak, yapılacak veya yapılmış sigortacılık işlemlerinin özellikleri ve sözleşmeye konu sigorta teminatı ile sigortanın işleyişi hakkında her türlü bilgiyi sağlamak ve sigorta ettireni yanıltıcı her türlü hal ve davranıştan kaçınmak”la yükümlü olduğu hüküm altına alınmış (SSBY m.5/3); bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamı, TTK m.1423’teki ile benzer şekilde, son derece geniş düzenlenmiştir³⁸⁷. Ayrıca, SSBY’de, sigorta ettirene verilecek bilgilendirme formunun

---

³⁸⁷ DeVVG §7,1’de, sigortacının bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamı, “sigorta genel şartları da dâhil olmak üzere, ikinci fıkra çerçevesinde yapılacak hukuki düzenlemede yer alan bilgiler” şeklinde belirlenmiştir. Bu çerçevede, Sigorta Sözleşmesinde Bilgilendirmeye İlişkin Düzenlemede (VVG InfoV), bilgilendirme yükümlülüğü çerçevesinde sigorta ettirene verilmesi gerekli bilgiler, tüm sigorta türlerini kapsayan ortak bir hüküm ile düzenlendikten başka (VVG InfoV §1), ayrıca hayat sigortaları, hastalık sigortaları, iş göremezlik ve kaza sigortaları bakımından özel düzenlemelere de yer verilmiştir. Bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamı ile ilgili açıklamalar için ayrıca bkz. Bkz. Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG §7 Rn.18; Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener**

içeriğinde asgari olarak bulunması gereken bilgiler tek tek sayılarak SSBY m.5/3'teki genel ifade somutlaştırılmıştır. Buna göre, SSBY çerçevesinde düzenlenecek bilgilendirme formları, asgari olarak, “sigortacı ile acenteye ilişkin unvan ve iletişim bilgilerini”; “akdedilecek sözleşmeye ilişkin genel uyarıları”; “sözleşme ile verilen teminatları”; “sigorta teminatının istisnaları ile her bir sigorta türü için teminat kapsamı dışında olup da, poliçede ayrıca belirtilmesi kaydıyla ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabilecek kıymetleri, rizikoları veya sözleşmeye eklenebilecek özel hükümler ve klozlarla ilişkin bilgileri”; “tazminata ilişkin genel bilgiler ile tazminat ödeme kurallarını”; “şikâyet ve bilgi talepleri ile tahkim üyeliğine ilişkin bilgileri” içermelidir (SSBY m.8/2). Sigorta sözleşmelerinde bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin temel düzenleme olan TTK m.1423 uyarınca aydınlatma açıklamasının şekil ve içeriğine ilişkin yapılması öngörülen düzenleme henüz yapılmadığından ve 5.7.2012 tarih ve 2012/9 sayılı Genelge’de, “5684 sayılı SK’nın 11. maddesine istinaden çıkarılan SSBY’nin uygulanmasına ilişkin esasların benimsendiği 2008/12 sayılı Genelge’nin hala geçerli olduğuna” ilişkin açık bir ifadeye yer verildiğinden sözleşme önceki safhadaki bilgilendirmenin kapsamı “kural olarak” SSBY ve bu Yönetmeliğin uygulanmasına ilişkin Genelgeler çerçevesinde belirlenmelidir.

Krediye bağlı hayat sigortalarında yapılacak bilgilendirmenin kapsamı sigorta sözleşmesinin dayandığı kredi sözleşmesinin türüne ve krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin akdedilme şekline göre belirlenecektir. BKBSY’de bilgilendirmenin kapsamına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmiştir. Ancak, aşağıda açıklanacağı üzere, bu düzenleme sadece kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine uygulanacaktır. Bu nedenle, kredi kuruluşunun aracılık etmediği tüm krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamı bakımından bu başlık altında yapılan açıklamalar uygulanacaktır.

Kommentar zum VVG 2016, VVG § 7 Rn. 23 vd.; Prölss/Martin/Rudy, **Versicherungsvertragsgesetz 2018, VVG § 7 Rn. 23 vd.**

(2) Kredi kuruluşu aracılığı ile yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamı

BKBSY’de, sözleşme öncesi bilgilendirmenin kapsamına ilişkin ayrıntılı bir düzenlemeye yer verilmemiş; sadece “kredi kuruluşunun aracı olduğu sigorta sözleşmelerinde verilecek bilgilendirme formlarının asgari içeriği ve şeklinin belirlenmesi hususunda Hazine Müsteşarlığı yetkilendirilmekle yetinilmiştir (BKBSY m.7/4). Hazine Müsteşarlığınca çıkarılan 2015/20 sayılı Genelge’de³⁸⁸, bilgilendirmenin ekte yer alan bilgi formu örnek şablonundaki asgari bilgileri içerecek şekilde hazırlanan ve istenirse kredi kuruluşuna ait logonun da yer alabileceği bilgilendirme formları aracılığı ile yapılacağı hüküm altına alınmıştır. Oldukça ayrıntılı olan bu örnek bilgi şablonunda, “bilgi formunda yer verilecek asgari bilgiler” ve “bilgi formunda yer verilecek asgari açıklamalar” olmak üzere iki bölüm mevcuttur. “Bilgi formunda yer verilecek asgari bilgiler”, ifade farklılıkları bulunsa da, sigorta sözleşmesinin bir kredi sözleşmesine istinaden yapılmasının gerektirdiği bilgiler hariç olmak üzere, SSBY’de yer alan bilgileri kapsamaktadır. Buna göre, BKBSY çerçevesinde hazırlanacak bilgi formlarında, SSBY çerçevesinde hazırlanacak bilgi formlarında da bulunacak olan “sigortacı, sigortalı, sigorta ettirene ve sözleşme ile verilen teminata” ilişkin bilgilerin yanısıra, karşı tarafını tüketicinin teşkil ettiği krediye bağlı hayat sigortalarında ayrıca, “kredi vadesi ve tutarı”, “poliçe / katılım sertifikasının gönderilmesi için kredi kullananın tercih ettiği yöntem”; “yenileme bildirimini için kredi kullananın tercih ettiği yöntem”; “başlangıçtaki teminat tutarı ve kredi vadesince teminat tutarının nasıl değişeceğine ilişkin açıklama”ya da yer verilecektir. SSBY’den farklı olarak³⁸⁹, Örnek Bilgi Şablonunda teminat ile ilgili olarak “sadece” verilen teminatların ismen bildirilmesinin öngörülmesi, kanaatimizce SK m.11/4’teki “sigorta sözleşmelerinde kapsam dâhiline alınmış olan riskler haricinde, kapsam dışı bırakılmış risklerin açıkça belirtileceği; belirtilmemiş olan risklerin teminat kapsamında sayılacağına” ilişkin hüküm göz önünde

³⁸⁸ 22.6.2015 tarih ve 2015/20 sayılı “Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Genelge”. Genelgenin tam metni için bkz. (çevrimiçi),<https://www.hazine.gov.tr/File/Index?id=19AD7EB3-96F9-4046-9FD6-1CC761A25AE0> , 17.11.2018. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.72 vd.

³⁸⁹ Karş. SSBY m.8/2,(ç)

bulundurulduğunda, kanuni düzenleme ile uyumlu ve isabetli değildir. Ayrıca TTK m.1409’da da benzer bir hükme yer verilerek “Sözleşmede öngörülen rizikolardan herhangi birinin veya bazılarının sigorta teminatı dışında kaldığını ispat yükünün sigortacıya ait olacağı” düzenlenmiştir. Her ne kadar Genelgede, bilgilendirme formunda sadece “kapsam dâhilinde olan teminatlara” yer verilmesinin yeterli olduğu yazılı ise de, kapsam dâhilinde olup olmadığı hususunda tereddüt edilen rizikoların açıkça kapsam dışı olduğu bilgisine yer verilmeyen hallerde, gerek TTK gerekse de SK’daki bu hükümler çerçevesinde, bu rizikoların teminat kapsamında olduğu karine olarak kabul edilecek; aksini ispat yükü ise sigortacıya ait olacaktır.

BKBSY m.7/2’nin uygulama alanı bireysel kredi sözleşmesine istinaden kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri ile sınırlı olduğu için, ticari nitelikteki bir kredi sözleşmesine istinaden yapılanlar ile kredi bireysel bir kredi sözleşmesine istinaden yapılsa dahi kredi kuruluşu tarafından veya bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından BKBSY ve 2015/20 sayılı Genelgenin sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamına ilişkin hükümleri uygulanmayacak; TTK m.1423 ve SSBY m.8’de yer alan asgari bilgileri içeren bilgilendirme formları kullanılacaktır. Bu halde, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamı kredinin bireysel kredi olup olmamasına veya kredi kuruluşu aracılığı ile veya bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedilmiş olmasına göre “önemli olmayan ölçüde” farklılık gösterebilecektir.

b. Sözleşmenin devamındaki bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamı

Sözleşmenin kurulmasından sonraki bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamına ilişkin olarak, TTK m.1423’te, “poliçeden bağımsız olarak sözleşme süresince sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olayların ve gelişmelerin sigortalıya yazılı olarak açıklanacağı” hüküm altına alınmıştır. Ancak, hükümde son derece geniş bir ifade olan “sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olaylar”ın kapsamında hangi hallerin bulunabileceği hususunda açıklık bulunmamaktadır. SSBY’de sözleşmenin devamındaki bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamı ile ilgili TTK’ya göre daha ayrıntılı bir düzenlemeye yer verilmiştir. SSBY m.10’da sigorta sözleşmesinin devamı sırasında ortaya çıkabilecek, sigorta ettiren ile sigorta

sözleşmesinden yararlanacak kimselerin hak, borç ve yükümlülüklerini doğrudan etkileyebilecek nitelikteki her türlü değişiklik ve gelişmenin bildirilmesi gerektiği hüküm altına alınmış; ayrıca, sigortacının, “sözleşmeye konu sigortaya ilişkin mevzuatta meydana gelen değişiklikler, sigorta şirketinin iflâs veya tasfiyesi, ilgili branşlarda yapılan ruhsat iptalleri, tüm branşlarda sözleşme yapma yetkisinin kaldırılması” hususları ayrıca belirtilmiştir. SSBY’deki hükmün daha ayrıntılı olması dışında içerik bakımından TTK ile SSBY’deki düzenlemeler arasında bir farklılık mevcut olmayıp, SSBY m.10’da örnek olarak sayılan haller, TTK m.1423’te yer alan “önemli sayılabilecek olay ve gelişmeler”in yorumlanması bakımından yol gösterici niteliktedir. BKBSY’de ise sadece sözleşmenin kurulmasından önceki safhadaki bilgilendirme yükümlülüğü düzenlenmiş, sözleşmenin devamı sırasındaki bilgilendirmeye ilişkin esasa yer verilmemiştir³⁹⁰. Bu nedenle sözleşmenin devamı sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamı, kredinin bireysel kredi olması, kredi kuruluşu aracılığı ile veya bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedilmesi önem taşımaksızın TTK ve SSBY m.10’daki düzenlemelere tâbi olacaktır.

7. Yükümlülüğünün ifa şekli

a. TTK, SSBY ve TKHK’daki düzenleme

TTK m.1423’te, sözleşmenin kurulmasından önceki bildirim yükümlülüğünün “yazılı” olarak ifa edileceği hüküm altına alınmıştır. Maddede, bilgilendirmenin yazılı şekilde yapılacağı dışında, ifa şekline ilişkin ayrıntılı bir düzenlemeye yer verilmemiş; sadece maddenin son fıkrasında “Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın³⁹¹, çeşitli ülkelerin ve özellikle Avrupa Birliğinin düzenlemelerini dikkate alarak, tüketiciyi aydınlatma

³⁹⁰ Bununla birlikte, daha önce de ifade edildiği üzere, BKBSY m.12’de düzenlenen “yenileme bildiriminde bulunma” yükümlülüğü de, sözleşmenin devamı sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğünün özel bir görünümü niteliğinde olup, bu yükümlülüğün kapsamı, ifa şekli-yöntemi, “yenileme bildiriminde bulunma yükümlülüğü” başlığı altında ayrıntılı şekilde açıklandığı için bu bölümde tekrar değinilmemiştir.

³⁹¹ 9.7.2018 tarihli ve 703 sayılı “Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”nin 13. maddesi ile 13/12/1983 tarih ve 178 sayılı Maliye Bakanlığının teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname yürürlükten kaldırılmıştır. 10.7.2018 tarih ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin, Hazine ve Maliye Bakanlığının teşkilat yapısına ilişkin 217 vd.daki maddelerinden anlaşıldığı üzere, artık, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı birleştirildiği için, TTK m.1423’teki “Müsteşarlık” ifadesinin “Hazine ve Maliye Bakanlığı” şeklinde anlaşılması gereklidir.

açıklamasının şeklini ve içeriğini belirleyeceği” düzenlenmiştir³⁹². TTK’nın yürürlüğe girdiği zamandan bu yana, bu hükme istinaden bilgilendirme açıklamasının ifa şekline ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamış ise de SK’ya dayanılarak çıkarılan SSBY’de bu konuda ayrıntılı hükümlere yer verilmiş ve Yönetmelikte yer alan bilgilendirmenin şekline ilişkin hükümlerle ilgili bazı hususlarda açıklık getirmek üzere birtakım Genelgeler çıkarılmıştır³⁹³. Buna göre, öncelikle, TTK m.1423’ün aksine SSBY’te bilgilendirme yükümlülüğünün sözlü olarak da yerine getirilebileceği düzenlenmiştir. SSBY m.5/1 uyarınca, “bilgilendirmenin yazılı olarak yapılması esas”tır. Ancak, “telefon, çağrı merkezi, internet ve benzeri iletişim araçları kullanılarak uzaktan pazarlama yöntemleriyle yapılan sigorta sözleşmelerinde olduğu gibi sözleşme taraflarının fizikî olarak karşı karşıya gelmesinin ve işin gereği olarak yazılı bilgilendirme yapılmasının söz konusu olmadığı hâllerde yazılı bilgilendirme şartı aranmayabilecek”tir. TTK m.1423’ün bilgilendirme yükümlülüğünün ifasının yazılı şekilde yapılacağını düzenlemesi ve hükümde bilgilendirmenin sözlü şekilde yapılmasına dair bir istisnaya yer verilmediği göz önünde bulundurulduğunda, sigorta sözleşmelerinde bilgilendirmeye yönelik temel düzenleme niteliğinde olan TTK m.1423 çerçevesinde, sigorta ettirenin sözlü olarak bilgilendirmesi mümkün görünmemektedir. Gerekçede, maddenin Hazine Müsteşarlığı’nı bilgilendirme açıklamasının içeriğini belirleme hususunda yetkilendiren 3. fıkrası, bilgilendirme yükümlülüğünün ifasında “tüm sigortacılar için yeknesaklığın sağlanması” amacı ile izah edilmiş³⁹⁴; yazılı bilgilendirme dışında başka bir yönteme başvurunun mümkün olduğuna işaret eden herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir. Diğer taraftan, Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanmasına İlişkin 2012/9 sayılı Genelgede³⁹⁵, “6102 sayılı Kanunun 1423. maddesinin birinci ve üçüncü

---

³⁹² Konu hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.190 vd.

³⁹³ Yönetmeliğin yürürlüğe girmesini müteakip “Sözleşme Öncesi Bilgilendirme Yükümlülüğünün Kapsamına İlişkin 2007/18 Sayılı Genelge” ve “Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında 2008/7 Sayılı Genelge” ve “Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında 2008/7 Sayılı Genelge Hakkında 2008/11 Sayılı Sektör Duyurusu” yayımlanmıştır.

³⁹⁴ TTK m.1423/3 uyarınca, bilgilendirmenin şekli ve kapsamına ilişkin bir yönetmelik çıkarılacağı hüküm altına alınmış ise de, aslında bu Yönetmeliğin TTK’dan önce çıkarıldığı; Kanunun kabulünden sonraki süreçte revize edildiği; buna rağmen Kanun ile uyumsuz olduğu hakkında bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, s.243.

³⁹⁵ Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge III, 2012/9, 4.7.2012.

fıkralarının birlikte değerlendirilmesi neticesinde, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın³⁹⁶ bilgilendirmenin yazılı yapılmasındaki amaca uygun şekilde başka bilgilendirme usullerini de belirleyebileceği sonucuna varılacağı” ve “Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında 2008/12 sayılı Genelge'nin hala geçerli olduğu” ifade edilmiştir. Buna göre TTK m.1423/1'de yer alan “yazılı” bilgilendirme zorunluluğuna rağmen, 3. fıkradaki düzenlemeye istinaden bilgilendirmenin sözlü olarak yapılabileceği sonucuna varılmaktadır. Bu çerçevede, ilk olarak, normlar hiyerarşisinde kanunların çok altında kalan “genelge”lerin, Kanun'daki düzenlemelerin istisnalarını öngörmek için değil, kanun ve yönetmeliklerin uygulanmasında yol göstermek amacıyla çıkarıldıkları vurgulanmalıdır. Ayrıca, SSBY ve buna dayanılarak çıkarılan Genelgelerin, TTK m.1423 ile uyumlu olmadığı açık iken TTK'nın “yürürlüğünden sonra” çıkarılan bir “Genelge” ile m.1423'e aykırı olan düzenlemelerin m.1423'ün uygulamasına da teşmil ettirilmeye çalışılması normlar hiyerarşisi prensibine aykırıdır³⁹⁷. Diğer taraftan, özellikle çağrı merkezi aracılığı ile akdedilen sigorta sözleşmeleri gözetildiğinde, TTK'nın sadece yazılı bilgilendirmeye izin veren hükmünün de, çağımız gelişmeleri ile uyumlu olmadığı belirtilmelidir³⁹⁸. Bilgilendirme yükümlülüğünün ifası ile ilgili

³⁹⁶ 9.7.2018 tarihli ve 703 sayılı “ Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”nin 13. maddesi ile 13/12/1983 tarih ve 178 sayılı Maliye Bakanlığının teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname yürürlükten kaldırılmıştır. 10.7.2018 tarih ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin, Hazine ve Maliye Bakanlığının teşkilat yapısına ilişkin 217 vd.daki maddelerinden anlaşıldığı üzere, artık, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı birleştirildiği için, Genelgedeki “Müsteşarlık” ifadesinin “Hazine ve Maliye Bakanlığı” şeklinde anlaşılması gereklidir.

³⁹⁷ Aynı yönde bkz. Yetiş Şamlı, **Aydınlatma Yükümlülüğü**, s.2990.

³⁹⁸ Yetiş Şamlı, **Aydınlatma Yükümlülüğü**, s.2990 vd. Sigorta sözleşmelerinin herhangi bir şekilde tâbi olmaması nedeniyle sanal ortamda da yapılabileceğine; bu ihtimalde, aydınlatma yükümlülüğünün ne şekilde ifa edileceğine ilişkin açık bir düzenlemenin bulunmamasına ilişkin açıklama ve eleştiriler için bkz. Memiş, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı**, s.108.

Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu'nda da bilgilendirme kuralı olarak BGB §126b'ye uygun olarak yazılı şekilde (Textform) ve kullanılan iletişim aracına uygun surette açık ve anlaşılır şekilde (“...eingesetzten Kommunikationsmittel entsprechenden Weise klar und verständlich..”) ifa edilecek ise de bu kurala bir istisna getirilmiştir. Buna göre, “sigorta sözleşmesinin, sigorta ettirenin talebi üzerine telefon veya sigorta ettirenin sözleşmenin kurulmasına ilişkin beyanından önceki safhada yazılı şekilde bilgilendirmesine olanak vermeyen diğer bir yöntemle akdedilmiş olması halinde, bildirim yükümlülüğü sözleşmenin kurulmasından sonra gecikmeksizin (“unverzüglich nach Vertragsschluss”) yerine getirilmelidir; bu hüküm ayrıca sigorta ettirenin sözleşmenin kurulmasına ilişkin beyanından önce bilgilendirilme hakkından açık ve yazılı şekilde feragat etmiş olması halinde de uygulanacaktır. Açıklamalar için bkz. Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG §7 Rn.26 ve 27; Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar zum VVG 2016**, VVG § 7 Rn. 102 vd.;

son olarak, 6502 sayılı TKHK'nın taraflarından birinin tüketici olduğu sigorta sözleşmelerini "tüketici işlemi" olarak kabul etmesi karşısında, TKHK'daki düzenlemelerin gözden geçirilmesinde de fayda bulunmaktadır. TKHK m.49/1'de, finansal hizmetler, "her türlü banka hizmeti, kredi, sigorta, bireysel emeklilik, yatırım ve ödeme ile ilgili hizmetler" olarak tanımlanmıştır. Aynı maddeye göre, finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşme, finansal hizmetlerin uzaktan pazarlanmasına yönelik oluşturulmuş bir sistem çerçevesinde, sağlayıcı ile tüketici arasında uzaktan iletişim araçlarının kullanılması suretiyle kurulan sözleşmeler" olarak tanımlanmıştır. Buna göre, TKHK'nın, TTK'dan sonra dönemde yürürlüğe girmiş olduğu da göz önünde bulundurulduğunda, özellikle çağrı merkezi aracılığı ile yapılan sigorta sözleşmelerinin TKHK'nın kapsamında olduğu sonucuna ulaşılabilecektir. TKHK m.49/2 uyarınca "tüketicinin, sözleşmenin kurulmasına ilişkin iradesini açıklamadan önce, açık, anlaşılır ve kullanılan iletişim araçlarına uygun bir şekilde bilgilendirilmesi zorunlu"dur. Maddede ayrıca, "Bu bilgilendirmenin ticari amaçla yapıldığının anlaşılır olmasının ve sesli iletişim araçlarının kullanıldığı hâllerde sağlayıcının kimliği ile görüşme talebinin sebebi her görüşmenin başında belirtilmesinin gerektiği" hüküm altına alınmıştır. Bu maddeye istinaden çıkarılan Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği'nde de sesli iletişim araçları ile sağlanacak bilgilendirmeye ilişkin ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir.

TTK ve SK'ya göre sonraki tarihli kanun olan TKHK hükümleri çerçevesinde finansal hizmetlere ilişkin sözleşme olarak nitelendirilen sigorta sözleşmeleri bakımından bilgilendirmenin çağrı merkezi aracılığı ile yapılmasının da belli şartlara uyulmak suretiyle mümkün olduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Ancak, söz konusu Kanun ve Yönetmelik hükümlerinin uygulama alanının tüketicinin taraf olduğu sigorta sözleşmeleri ile sınırlı olduğuna dikkat çekilmelidir. Bununla birlikte, aşağıda ayrıntılı şekilde izah edileceği üzere, BKBSY'de, bireysel kredilere istinaden yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin sözleşmenin kurulmasından önceki

---

Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 7 Rn. 14 vd. ile Rn.21 vd.daki açıklamalar; Prölss/Martin/Rudy, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 7 Rn. 6 ve Rn.15 vd.

safhada bilgilendirilmesine ilişkin esaslara yer verilmiş olduğundan, FHMSY ve TKHK m.49'daki düzenleme, kredi kuruluşu tarafından sunulan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerindeki bilgilendirme yükümlülüğü bakımından uygulanmayacaktır³⁹⁹. Tüketici sıfatını haiz sigorta ettirenin, kredi kuruluşundan bağımsız bir sigorta şirketi ile akdettiği krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, günümüz gelişmelerine uyumlu şekilde sigorta ettirenin çağrı merkezi ile bilgilendirilmesine olanak sağlaması bakımından TKHK m.49'un isabetli bir düzenleme olduğu kanaatindeyiz.

b.BKBSY'deki düzenleme

Bilgilendirme yükümlülüğünün ifası ile ilgili olarak, BKBSY'de özel düzenlemeler mevcuttur. BKBSY m.7/2 uyarınca, kredi kuruluşunun aracı olduğu sigorta sözleşmelerinde bilgilendirme kural olarak yazılı şekilde yapılacak ve kredi kullananın imzaladığı bilgi formunun bir sureti kredi kuruluşu veya sigorta şirketi tarafından saklanacaktır. Ayrıca Yönetmeliğe göre, kredi kuruluşunun aracı olduğu krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde SSBY çerçevesinde düzenlenen bilgilendirme formları kullanılmayacak ve bilgilendirme formunun şekil ve içeriğine ilişkin ayrıntılar Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenecektir⁴⁰⁰ (BKBSY m.7/2). Her ne kadar bilgilendirme formunun imza karşılığı verilmesi esas ise de, Yönetmeliğin açık hükmü gereği, kişilerin fiziki olarak karşı karşıya gelmesinin söz konusu olmadığı veya işin mahiyetinin gerektirdiği hallerde bilgilendirmenin elektronik ortamda da yapılması mümkündür (BKBSY m.7/3). Genelge'nin 2. maddesinin b fıkrasında izah edildiği üzere bu hallerde, bilgi formu, "kredi kullanan

³⁹⁹ TKHK m.49/2 hakkında açıklamalar için bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.232 -233

⁴⁰⁰ Hazine Müsteşarlığı bu husustaki yetkisini 22.6.2015 ve 25.11.2015 tarihlerinde çıkardığı iki genelge ile kullanmış olup 2. Maddenin a) fıkrasına göre, "Söz konusu bilgilendirmede, kredi kuruluşu tarafından sunulan her sigorta için ayrı veya birlikte olmak üzere veya kredi türüne göre, Ek-1'de yer alan "Bilgi Formu Örnek Şablonu" nda belirtilen asgari bilgileri içerecek şekilde hazırlanan ve en az 12'lik puntolarla yazılan bilgi formu kullanılır. İstenildiği takdirde, Bilgi Formunda kredi kuruluşunun logosu kullanılabilir.

Bilgi Formlarının "Kredi ile bağlantılı sigortalar ve asgari teminatları" başlıklı bölümünde, sigortanın genel amacına ilişkin bir açıklamaya yer verilmesi koşuluyla, verilen teminatların sadece ismen belirtilmesi ve teminatlar hakkında ayrıntılı bilgiye ulaşılabilecek internet sayfalarına ilişkin bilginin yer alması yeterlidir. "Prim bilgileri" bölümünde yer alan, prim teklif tutarı kısmı kredi kuruluşunun isteğine bağlı olarak doldurulacaktır.

Bilgi formu, iki örnek olarak düzenlenir ve kredi kullanan tarafından imzalanır. İmzalı formun bir örneği kredi kullananına verilir, diğeri kredi kuruluşu veya sigorta şirketi tarafından fiziki ortamda veya elektronik ortamda saklanır."

tarafından makul bir süre incelenmesine imkân sağlayacak şekilde kaydedilmesini ve değiştirilmeden kopyalanmasını sağlayan kısa mesaj, elektronik posta, internet, CD, DVD, hafıza kartı ve benzeri araçlarla” verilecektir. Ayrıca, TTK m.1423’teki düzenlemenin aksine, BKBSY uyarınca, SSBY’de olduğu gibi sigorta sözleşmesinin çağrı merkezi aracılığı ile kurulması mümkün kılınmıştır. Bu konu Genelgede de ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. Buna göre sözleşmenin çağrı merkezi aracılığı ile kurulduğu hallerde Genelgeye ek olarak sunulan “Bilgi Formu Örnek Şablonu”nda yer alıp da Genelgede açıkça sayılan bazı bilgilerin⁴⁰¹ çağrı merkezi aracılığı ile verilmesi ve bilgilendirme formunun imza karşılığında veya Genelgede öngörülen diğer yöntemler ile kredi kullanana ulaştırılması gerekmektedir (2015/20 sayılı Genelge, m.2,c).

BKBSY’de, kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortalarındaki bilgilendirme ayrıntılı olarak düzenlenmekle birlikte, kredi kuruluşu aracılığı ile değil de bağımsız bir sigorta şirketi aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından, “Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik kapsamında işlem tesis edileceği” hüküm altına alınmakla yetinilmiştir⁴⁰². Yukarıda belirtildiği üzere, SSBY’de de çağrı merkezi aracılığı ile yapılan bilgilendirmeler mümkün kılındığından, kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen veya bağımsız bir sigorta şirketi aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerindeki bilgilendirme yöntemleri arasında esaslı bir farklılık bulunmamaktadır.

---

⁴⁰¹ Bu bilgiler, Örnek Bilgi Şablonunun 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 2.5 ve 2.6 . maddelerinde yer alan bilgiler olup, buna göre, “katılım sertifikası / poliçenin gönderilmesi için kredi kullananın tercih ettiği yöntem”; “yenileme bildirim için kredi kullananın tercih ettiği yöntem”; “kredi ile bağlantılı sigortalar ve asgari teminatları”; “sigorta sözleşmesinin kredi kuruluşu aracılığı ile yapılmak istenmemesi halinde, dain-i mürtehinini kredi kuruluşu olacak şekilde düzenlenen katılım sertifikası/ poliçeyi poliçenin başlangıç tarihinden itibaren 1 ay içinde kredi kuruluşuna ibraz edilmesinin gerektiğine ve bu halde kredi kuruluşu tarafından düzenlenen poliçenin başlangıç tarihinden itibaren iptal edilerek ödenen primlerin 5 iş günü içinde hesaba iade edileceğine”; “yenilemeli olarak düzenlenen sigortalarda, kredi vadesi boyunca yenileme sorumluluğunun kredi kullanana, yenileme bildirim yapıma sorumluluğunun ise kredi kuruluşuna ait olduğuna”; “kredi kullanımı sırasında bilgi formunda yer verilen bilgilerde değişiklik olması durumunda bu değişikliklerin kredi kuruluşuna bildirilmesi gerektiği ve aksi halde kredi kuruluşunun bilgilendirme formundaki en son güncellenen iletişim bilgilerini dikkate alarak bildirim yapacağına” ilişkin açıklama ve bilgilerin çağrı merkezi aracılığı ile verilmesi zorunludur.

⁴⁰² BKBSY’de yer alan bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin esaslar hakkında ayrıntılı açıklamalar için Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.3**, s.229 vd.

Kredi kuruluşunun veya sigorta şirketinin sözleşmenin devamı sırasındaki gelişmeleri bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin olarak ise BKBSY’de herhangi bir düzenlemeye verilmemiştir.

c. Değerlendirme

TTK 1423. maddenin gerekçesinden, Kanun Koyucunun amacının bilgilendirme yükümlülüğünün ifasında yeknesaklığın sağlanması olduğu anlaşılmaktadır⁴⁰³. Ancak bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin temel düzenleme niteliğindeki TTK m.1423 ve sonradan yapılan düzenlemeler arasındaki herhangi bir amaca hizmet etmeyen farklılıkların mevcudiyeti gözetildiğinde, bu amaca ulaşamadığı görülmektedir. TTK m.1423’ten son derece farklı esaslar getiren düzenlemeler karşısında, bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin hangi düzenlemenin uygulanacağını tespit etmek dahi oldukça zorlaşmıştır.

Krediye bağlı hayat sigortaları bakımından bir değerlendirme yapıldığında, bireysel bir kredi sözleşmesinin bulunup bulunmamasına veya sözleşmenin bağımsız sigorta şirketi ile veya kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilmesine göre bilgilendirme yöntemleri de farklılık gösterebilecektir. Buna göre, bireysel bir kredi sözleşmesine istinaden akdedilmeyen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, bilgilendirme, TTK m.1423 ve SSBY ile ilgili Genelgeler⁴⁰⁴ çerçevesinde yapılacaktır. Bireysel bir kredi sözleşmesine istinaden akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, bilgilendirme yöntemi, sözleşmenin kredi kuruluşu aracılığı ile veya bağımsız bir sigorta şirketi ile veya kredi kuruluşu tarafından sigorta ettiren sıfatıyla akdedilmiş olmasına göre SSBY veya BKBSY’ne göre tespit edilecek ve farklı bilgilendirme formları kullanılacaktır. Ancak bu halde, sözleşmenin kurulmasına kredi kuruluşunun aracılık ediyor olması haricinde bilgilendirme yönteminde esaslı bir farklılık söz konusu olmayacak; sözlü veya yazılı bilgilendirme yapılabilecektir. Bu açıklamalar çerçevesinde, nihai olarak, SSBY ve BKBSY’de açıkça mümkün kılınan çağrı merkezi aracılığı ile bilgilendirme yapılması imkânı, günümüz koşullarının gereği olmakla

---

⁴⁰³ Bkz. 6102 sayılı TTK madde gerekçeleri, 1423. maddeye ilişkin gerekçe altında yapılan açıklamalar. Burada, Hazine Müsteşarlığı tarafından çıkarılması öngörülen düzenleme, “tüm sigortacılar için yeknesaklık sağlamak” amacı ile bağdaştırılmıştır.

⁴⁰⁴ 2008/7 sayılı Genelgede, sigorta ettirenin tacir veya tüketici olması fark etmeksizin uygulanacağını açıkça hüküm altına alındığı gözetildiğinde.

birlikte⁴⁰⁵, bu yöntemin temel ve kanuni düzenleme olan TTK m.1423 ile uyumlu olmadığı; bu çelişkinin TTK m.1423/son'a istinaden çıkarılan Genelgeler ile çözümlenmeye çalışılmasının isabetsiz olduğu belirtilmelidir⁴⁰⁶.

8. Yükümlülüğün ihlali

Sigortacı ve acentesinin gerek sözleşmenin kurulmasından önce gerekse devamındaki bilgilendirme yükümlülüğü, uygulamada sıklıkla ihlal edilmekte ve bu nedenle çok sayıda ihtilaf ortaya çıkmaktadır. Bu tür ihlallere, kredi kuruluşunda çalışan personelin sigorta hukuku alanında teknik bilgi sahibi olmamasının da etkisiyle, kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde daha da sık rastlanmaktadır. Üstelik krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, bilgilendirme yükümlülüğünün ihlal edildiği, çok defa kredi kuruluşunun riziko şahsının ölümünden sonra mirasçılara bakiye borcun ödenmesine ilişkin yapılan bildirimden sonra anlaşılmakta ve bu durum, bilgilendirme yükümlülüğünün ihlaline bağlanan yaptırımın tespit edilmesinin önemini bu sigorta türü bakımından arttırmaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki, sigortacının bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin yeni düzenlemelerin ihdası sırasında mevcut düzenlemelerin

---

⁴⁰⁵ Ayrıca bkz. Yazıcıoğlu, **Sempozyum**, s.405: Yazar,TTK m.1423/3'te yer verilen "Hazine Müsteşarlığı,...tüketiciyi bilgilendirme açıklamasının şekli ve içeriğini belirler" hükmünün, "yazılı bilgilendirmenin şeklini" veya "yazılı şekil dışında başka bir şekil" belirleme yetkisi olarak anlaşılacağı ve 4.7.2012 tarih ve 2012/9 sayılı Genelgede yapılan düzenlemeler karşısında, Müsteşarlığın, "yazılı şekilden başka şekil belirleme" yetkisine sahip bulunduğunu kabul ettiğini ifade etmektedir.

Ayrıca bkz. Yetiş Şamlı, **Aydınlatma Yükümlülüğü**, s.2990: Yazar, yüz yüze gerçekleştirilen bir konuşmada dahi anlama ve değerlendirme için sigortacının duyacağı zamanın sağlanıp sağlanmayacağı şüpheli iken, çağrı merkezi ile yapılacak telefon görüşmesinin yetersiz kalacağını ifade etmektedir. VVG §7/1 uyarınca, sözleşme öncesi bilgilendirmenin yazılı olarak yapılması esas ise de, bilgilendirmenin benzer iletişim araçları ile açık ve anlaşılır şekilde yapılması mümkündür. Sözleşme sigorta ettirenin isteği üzerine, sigorta ettirenin sözleşmenin kurulmasına ilişkin açıklamasından önce yazılı bilgi verme imkânının söz konusu olmadığı, telefon veya diğer benzer bir iletişim aracı ile yapılır ise sözleşmenin yapılmasından sonra gecikmeksizin bilgilendirme yapılmalıdır. Hatta maddede, bu düzenlemenin, sigorta ettirenin yazılı olarak açıkça bu haktan feragat ettiği hallerde dahi geçerli olacağı hüküm altına alınmıştır.

⁴⁰⁶ Sigortacı tarafından internet sayfasına yerleştirilen bilgilendirmenin yeterli olduğu ve bu halde sigorta ettiren tarafından yüklendiği anda bilgilendirmenin yapılmış sayılacağı hakkında bkz. Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG §7 Rn.26; Sigortacı tarafından internet sayfasına yerleştirilen bilgilendirme ile VVG §7'deki bilgilendirme yükümlülüğünün ifa edilmiş olup olmayacağı sorusuna kısmen olumlu yanıt verilebileceği; bu hükümde öngörülen yazılı şekil şartının (BGB §126b) ancak internet sayfasındaki bilgilendirmenin basılması veya yüklenmesi şartı ile yerine getirilmiş olacağı ifade edilmektedir. Bkz. Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 7 Rn. 106.

gözetilmemiş olması, birbiri ile uyumsuz çok sayıdaki düzenlemelerden hangisinin ne şekilde ve hangi öncelik sırasına göre uygulanacağını tespitini son derece güçleştirmiştir. Aşağıda, bilgilendirme yükümlülüğünün ihlaline bağlanan sonuçlar, sözleşmenin kurulmasından önceki ve sözleşmenin kurulmasından sonra bilgilendirme yükümlülüğü bakımından ayrı ayrı incelenecektir.

a.Sözleşmenin kurulmasından önceki bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali

(1) İtiraz Hakkı

Sözleşmenin kurulmasından önceki safhadaki bilgilendirme yükümlülüğünün ihlaline bağlanan yaptırım, TTK m.1423/2’de son derece özensiz ve eksik bir şekilde hüküm altına alınmıştır⁴⁰⁷. Bu hüküm uyarınca, “Aydınlatma açıklamasının verilmemesi hâlinde, sigorta ettiren, sözleşmenin yapılmasına ondört gün içinde itiraz etmemişse, sözleşme poliçede yazılı şartlarla yapılmış olacak”tır. Buna göre, TTK m.1423/2 ile ilgili olarak, açıklığa kavuşturulması gereken ilk husus, “sözleşmenin yapılmasına itiraz” ile hangi hukuki kurumun kastedildiğidir. Bilindiği üzere, sözleşme, tarafların karşılıklı ve birbirine uygun öneri ve kabulü ile kurulmaktadır. Bu nedenle, sözleşmenin kurulmasından önceki safhada, kendisine bilgilendirme yapılmadığını bilen ve sözleşmenin bu şekilde kurulmasını istemeyen sigorta ettirenin, TBK hükümleri çerçevesinde sözleşmenin kurulmasını engelleme imkânı zaten bulunduğundan, buradaki itirazın, sözleşmenin kurulmasını engelleyen bir beyan olarak nitelendirilmesi anlamsızdır⁴⁰⁸. Dolayısıyla, hüküm amacı doğrultusunda

---

⁴⁰⁷ Yazıcıoğlu, **Sempozyum**, s.410: Yazar, söz konusu düzenlemenin, “maddede yer verilen itiraz hakkı ile ne kastedildiğinin belirsiz olması; süresinde itiraz edilmemesinin anlam ve sonucu hakkında bir düzenleme getirilmemiş olması; 14 günlük itiraz süresinin ne zaman işlemeye başlayacağını belirtmemiş olması; sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali hakkında düzenleme getirilip, sözleşme süresince bilgilendirme yükümlülüğü öngörüldüğü halde bunun ihlalinin sonuçlarının düzenlenmemiş olması” nedeniyle eksik ve TTK’nın Sigorta Hukuku Kitabının en sorunlu maddesi olduğunu ifade etmektedir.

⁴⁰⁸ Bkz. Kübra Yetiş Şamlı, **Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü**, s.2993: Yazar, itirazın öneri ile kabul arasındaki safhada yapılacağı kabulü halinde, itirazın icabın reddedilmesinden ibaret olacağını ifade etmektedir. İstisnai olarak, icabı sigortacı veya acentenin değil de sigorta ettirenin yaptığı hallerde ise zaten sigorta ettirenin TBK m.10 çerçevesinde öneriyi geri alma imkânı mevcuttur. Bu nedenle, sigorta ettirenin zaten genel hükümler çerçevesinde icabı reddetme veya icabını geri alma imkânı bulunması karşısında, TTK m.1423’teki “itiraz”ın icabın reddi veya icabın geri alınması beyanı şeklinde yorumlanması anlamsız olacaktır. Bu nedenle, söz konusu ifadenin sadece icabın sigortacı tarafından yapıldığı halleri kapsayacağına dikkat çekilmelidir.

okunduğunda, “sözleşmenin yapılmasına itiraz”ın, sözleşmenin taraflar arasında geçerli bir şekilde kurulmasından sonraki safhada başvurulabilecek bir yöntem olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Diğer taraftan, itirazın, sözleşmenin geçerli şekilde kurulmasından sonraki safhada kullanılabilmesi ve m.1423/2’deki “itiraz edilmemesi halinde sözleşmenin poliçedeki şartlar çerçevesinde kurulacağı”na ilişkin düzenlemenin mefhum-u muhalifi dikkate alındığında, itirazın, geçerli ve poliçedeki şartlara uygun olarak kurulmuş bir sözleşmenin hüküm ve sonuçlarının tamamen sona erdirilmesine yönelik bir beyan olarak anlaşılması mümkün görünmektedir⁴⁰⁹. Ancak bu görüşün en önemli sakıncası, rizikonun gerçekleşmesi⁴¹⁰ ihtimalinde, sigorta ettirenin himayeden faydalanabilmek amacıyla sözleşmeyi sona erdirmeye hakkını kullanmayı göze alamaması⁴¹¹ ve bu nedenle de sigortacının bilgilendirme yükümlülüğünü ihlal etmesinin çok defa yaptırımsız kalacak olmasıdır⁴¹². Bu açıklamalar doğrultusunda, TTK m.1423/2’deki itirazın “sözleşmeyi sona erdirmeye yönelik cayma beyanı olarak kabul edilmesi, “itiraz”ı, işlevsel ve caydırıcı olmayan bir yaptırım haline getirmektedir⁴¹³. Bu nedenle, kanaatimizce, öğretide ileri sürülen

⁴⁰⁹ Bilindiği üzere, Türk Hukukunda, geçerli şekilde kurulmuş bir sözleşmenin ortadan kaldırılması cayma veya fesih beyanı ile mümkündür. Buna göre, TTK m.1423/2’deki “sözleşmenin poliçede yazılı şartlar ile kurulmuş sayılacağı” hükmünün mefhum-u muhalifi çerçevesinde, itiraz hakkının kullanılması ile sözleşmenin tüm sonuçları ile ortadan kalkacağı; bu nedenle, maddedeki “itiraz” ile kastedilenin, “cayma” beyanı olduğu yönünde bir kanaate ulaşmak mümkün görünmektedir. Bu yönde bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.239; Şeker Ögüz / Sevinç Kuyucu, **Sigorta Hukuku**, s.24. Fesih ve caymaya ilişkin açıklamalar için bkz. Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.1**, kn.1436; Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.239; Tercier / Pichonnaz / Develioğlu, **a.g.e.**, s.158; Hatemi / Gökyayla, **a.g.e.**, s.284. Ayrıca bkz. Nomer, **a.g.e.**, kn.200.4 vd.

Bilgilendirme yükümlülüğünün ihlalinin, sigorta sözleşmesini geçersiz kılmayacağı hakkında bkz. Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar zum VVG 2016**, VVG § 7 Rn.112.

⁴¹⁰ Bu ifadenin isabetli olmadığı, bunun yerine “sigorta ettirenin 14 gün içinde itiraz etmemesi halinde gereği şekilde aydınlatılmış sayılacağı hususunda karine doğacağı”nın hüküm altına alınmasının daha doğru olacağı hakkında bkz. Yazıcıoğlu, **Sigorta Araçları**, s.2998.

⁴¹¹ Bu açıklama, sadece rizikonun gerçekleşmesi ile ortaya çıkan kısmi zarar halleri bakımından geçerli olup, tam zıya halinde zaten sözleşme sona ereceğinden cayma hakkının kullanılması mümkün değildir. Kısmi hasar halinde, taraflar ayrıca TTK m.1428/2 uyarınca sözleşmeyi fesih hakkına sahip olacaklardır. Açıklamalar için bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.240.

⁴¹² Benzer durum, rizikonun tam hasara sebebiyet verdiği haller bakımından da gündeme gelecektir. Tam hasarın gerçekleşmesi ile birlikte, sigorta sözleşmesi zaten sona ereceği için TTK m.1423’te sigorta ettirene tanınan “itiraz” hakkının kullanılması fiilen mümkün olmayacak ve sigortacının bilgilendirme yükümlülüğünü ifa etmemesi yine yaptırımsız kalacaktır.

Ayrıca bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.240: Yazar, m.1423’te yer alan ve 14 günlük süre içinde itiraz edilmemesi halinde sözleşmenin poliçede yazılı şartlar ile yapılmış olacağını düzenleyen hükmün, TTK m.1425/2’deki düzenleme ile çeliştiğini ve ayrıca gereksiz ve uygulanması söz konusu olmayacak bir düzenleme olduğunu kanaatimizce de isabetli şekilde ifade etmektedir.

⁴¹³ Bu hususta ayrıca bkz. Yetiş Şamlı, **Aydınlatma Yükümlülüğü**, s.2996: Yazar, TTK m.1423/2’deki itiraz hakkının TBK m.39’da düzenlenen ve yanıltma, aldatma veya korkutma etkisi altında sözleşme

ve TTK çerçevesinde bilgilendirme yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde sigorta ettirenin “itiraz edebileceği” ve itiraza bağlanan sonucun itirazın içeriğine göre belirleneceği” yönündeki görüş kanaatimizce de isabetlidir⁴¹⁴. Bu halde, sigorta ettiren, sözleşmenin yapılmasına itiraz ediyor ise, itirazın sözleşmeyi sona erdirmeye yönelik fesih veya cayma beyanı olarak kabul edilmesi gerekecektir. Sigorta ettirenin sözleşmenin yapılmasına değil de, sözleşme koşullarına itiraz etmesi durumunda ise, sigorta ettirenin itirazının, “itiraz edilen hususları sigortacının kabul etmesi ihtimalinde, sözleşmenin itiraz doğrultusunda değiştirilmesine”; “itiraz edilen hususların sigortacı tarafından kabul edilmemesi (veya ek prim koşuluna bağlanması vs. sebeplerle anlaşmanın sağlanamaması) ihtimalinde ise sözleşmenin geriye etkili olarak sona erdirilmesine” yönelik olduğu sonucuna ulaşılmalıdır.

---

yapan kişiye verilen iptal hakkından başka bir şey olmadığını; sözleşmenin akdedilip akdedilmeyeceği veya hangi şartla altında akdedileceğine ilişkin kararına etki edebilecek olan hususlarda hiç veya gereği gibi bilgilendirilmemiş olan sigorta ettiren ile yapılmış veya aldatılmış âkit arasında menfaatler durumunda bir benzerliğin söz konusu olduğunu; ayrıca, TBK m.39’daki iptal ile TTK m.1423/2’deki itiraz hakkının kullanılmasına bağlanan sonuçların da benzer nitelikte olduğunu; TTK m.1423 uyarınca, itiraz hakkının kullanılmaması halinde sözleşmenin poliçede yazılı şartlar ile yapılmış sayılacağını, TBK m.39’daki iptal hakkı 1 yıllık süre içinde kullanılmadığında ise sözleşmenin geçerli bir şekilde kurulmuş sayılacağını; buna göre, sigorta sözleşmesine itiraz edilmesinin, iptal hakkında olduğu gibi sözleşmenin kesin olarak geçersiz hale gelmesi sonucunu doğuracağını; bununla birlikte sürekli borç ilişkilerinde iptalin geçmişe etkili olmasının gerek işin niteliğine ve adalete uygun düşmemesi gerekse de fiili sözleşme ilişkisi teorisi uyarınca hükümsüzlüğün iptal hakkının kullanılmasına kadar olan edimleri etkilemeyeceğinin kabul gördüğünü; bu esasın sigorta ettirenin itiraz hakkı bakımından da geçerli olacağını ve bu şekilde sigorta ettirenin sigorta himayesinden mahrum kalmasının önüne geçileceği”ni ifade etmektedir. Kanaatimizce, TBK m.39’un, sigortacının bilgilendirme yükümlülüğünü ihlal ettiği hallerde uygulanması gündeme gelebilecekse de bu hususta bir genelleme yapmak her zaman doğru olmayabilir. Zira TTK m.1423’ün ihlali sigorta ettirenin aldatılması veya hile ile sözleşmeyi akdetmeye ikna edilmesinden çok daha geniş kapsamlıdır. Mesela, bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin mevzuatta yazılı usule aykırı şekilde (örneğin, yazılı olarak değil de sözlü olarak) bilgilendirilen sigorta ettirenin, aldatılmış olduğundan veya yanıldığından bahsetmek mümkün olmamakla birlikte bu halde sigortacının 1423. maddedeki bilgilendirme yükümlülüğünü ihlal ettiğine şüphe yoktur.

⁴¹⁴ Bkz. Yazıcıoğlu, **Sempozyum**, s.412 vd.: Yazar, TTK m.1423’te yer alan itiraz hakkı bakımından ikili bir ayırım yapmakta; itiraza bağlanacak sonucun herhalde itirazın “içeriğine” göre belirleneceğini; buna göre, sigorta ettiren sözleşmenin “yapılmasına” itiraz ediyorsa bu itirazın duruma göre fesih veya cayma olarak kabul edileceği ve SSBY m.7 uyarınca tazminat talebinde bulunulabileceğini; ancak sigorta ettiren sözleşmenin “bilgilendirilmediği bir veya birden fazla sözleşme koşuluna itiraz ediyorsa ve sigortacı itiraza yanıt vermemiş veya itirazının haklı olduğunu kabul etmiş ise, bilgilendirilmediği bu hususun sözleşme yapma iradesini etkilemiş olması koşuluyla SSBY m.7’deki hakların kullanılmasının mümkün olduğunu ifade etmektedir. Bu halde, sigortacının sözleşme değişikliğini ek prim şartına bağlaması ve sigorta ettirenin ek prim ödemeyi kabul etmemesi nedeniyle taraflar sözleşme değişikliği hususunda anlaşamamışlar ise sigorta ettiren SSBY uyarınca fesih hakkını kullanabilecek ve uğradığı zararı talep edebilecektir.

Maddede eksik bırakılan bir diğer husus, 14 günlük itiraz süresinin ne zamandan itibaren işleyeceğidir. Hükmün lafzına göre⁴¹⁵, 14 günlük itiraz süresinin bilgilendirmenin yapılmasından sonra başlayacağı hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Bilindiği üzere, TTK m.1425 uyarınca, poliçenin, “ tarafların haklarını, temerrüde ilişkin hükümleri, genel ve varsa özel şartları” içermesi gerekmektedir. Dolayısıyla, bilgilendirme açıklaması ile poliçenin kapsamı neredeyse örtüşmektedir. Buna göre, kendisine “ sözleşmenin kurulmasından önce” bilgilendirme açıklaması verilmeyen sigorta ettiren, bilgilendirilmediği veya eksik ya da yanlış bilgilendirildiği hususları ancak “ sözleşmenin kurulmasından sonra” verilecek⁴¹⁶ poliçe ile öğrenebileceğinden, itiraz hakkının poliçenin tesliminden önceki safhada kullanılması hayatın olağan akışına terstir. Ayrıca sözleşmenin kullanılmasından önce bilgilendirilmeyen sigorta ettirenin çok defa itiraz ederek sözleşmeyi sona erdirmeye hakkının mevcudiyetinden de haberdar olmayacağı gözetildiğinde, 14 günlük sürenin poliçenin verilmesinden önceki safhadan itibaren işleyeceğinin kabulü halinde, hükmün fiilen sağlıklı şekilde uygulanması imkânı bulunmayacaktır. Bu nedenle, kanaatimizce maddede öngörülen 14 günlük itiraz süresinin poliçenin sigorta ettirene tesliminden itibaren işlemeye başlaması, sigorta ettirenin de lehine bir çözüm yolu olacaktır⁴¹⁷.

---

⁴¹⁵ Bu sonuca hükümdeki “ sözleşmenin yapılmasına.....” itiraz edileceğine ilişkin ifadeden ulaşılmaması mümkün görünmektedir.

⁴¹⁶ TTK m.1424 uyarınca, sigorta sözleşmesinin sigortacı ile veya sözleşme yapmaya yetkili acente aracılığı ile yapıldığı hallerde sözleşmenin kurulmasından itibaren 24 saat; sözleşmenin broker veya sözleşme yapmaya yetkili olmayan acente aracılığı ile akdedildiği hallerde ise sözleşmenin yapılmasından itibaren 15 gün içinde poliçe teslim edilmelidir.

TTK m.1405’te yer alan bu düzenlemenin, poliçe verme yükümlülüğüne ilişkin TTK m.1424’teki düzenleme ile uyumlu olmadığı; zira TTK m.1424’te poliçenin 15 gün içinde verilmesi gereğinin hüküm altına alındığı hakkında bkz. Memiş, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı**, s.97.

⁴¹⁷ 14 günlük sürenin sözleşmenin kurulmasından itibaren işlemeye başlayacağı hakkında bkz. Şeker Öğüz / Kuyucu, **Sigorta Hukuku**, s.24; Özdamar, **Aydınlatma Yükümlülüğü**, s.364. 14 günlük itiraz süresinin poliçenin sigorta ettiren tarafından teslim alınması / poliçenin sigorta ettirene verilmesi-ulaştırılması ile başlayacağı yönünde bkz. Yazıcıoğlu, **Sempozyum**, s.412; Aral Eldeleklioğlu, **a.g.m.**, s.398. bununla birlikte, poliçenin verilmesindeki amacın bilgilendirme olmadığı özellikle belirtilmelidir. TTK’daki sistem çerçevesinde, sigorta ettiren sözleşmenin kurulmasından önceki safhada bilgilendirilmesi gerekli olup, TTK m.1425 uyarınca tarafların haklarını, temerrüde ilişkin hükümleri ve sigorta genel ve var ise özel şartları içerecek şekilde düzenlenip teslim edilen poliçe, bilgilendirme açıklamasındaki şart – hükümlerin teyit edildiği ve sözleşmenin “bilgilendirme açıklaması”na göre oluşan taraf iradeleri doğrultusunda kurulduğunu ispat eden bir belgedir.

Sigorta poliçesinin, sigortacının kabul beyanını olarak sigorta ettirene ulaştırılması ile sözleşmenin kurulması esasına dayanan ve “poliçe yöntemi” olarak ifade edilen yöntemin uygun olmadığı; bunun yerine “öneri yönteminin” tercih edilmesinin gerektiği, TTK’nın m.1423’te “gerekli inceleme süresi de

Dikkat çekilmesi gereken bir diğer husus, SSBY'deki düzenlemenin aksine, TTK m.1423'te itiraz hakkının kullanılabilmesinin, “bilgi verilmeyen veya eksik-yanlış bilgi verilen hususun sigorta ettirenin kararına etki etmesi” şartına bağlı kılınmadığıdır. Bununla birlikte, bilgilendirme yükümlülüğünün esas amacının, tarafların sigorta sözleşmesinin akdi hususunda sağlıklı karar alabilmelerinin temini olması nedeniyle, hiç bilgilendirme yapılmayan veya eksik ya da yanlış bilgilendirme yapılan hususun, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesi akdetme kararını etkilemeyeceğinin veya itiraz hakkının sadece sigortacıyı zor duruma düşürmek amacıyla kullanıldığının çok açık olduğu hallerde dahi, sigorta ettirene sözleşmeyi sona erdirmeye imkânının tanınması, hakkın kötüye kullanılması yasağı ile çelişeceğinden kanaatimizce isabetli değildir⁴¹⁸. Ancak, ileride daha ayrıntılı şekilde izah edileceği üzere, Kanun Koyucu, bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali halinde işlevsel bir yaptırım öngörmediğinden, bilgilendirilmediği veya eksik- yanlış bilgilendirildiği husus kendi aleyhine olup da sözleşmeyi kurma yönündeki kararını etkilemedikçe, sigorta ettirenin, ifasına başlanmış bir sigorta sözleşmesini sona erdirmeyi göze alamayacağı veya Kanunda düzenlenen itiraz hakkını kötüye kullanmayacağı zaten kuvvetle muhtemel görünmektedir⁴¹⁹.

---

tanınmak şartıyla” ifadesini kullanmak suretiyle bilgilendirmenin poliçe ile yapılmasını açıkça yasakladığı hakkında kanaatimizce de isabetli açıklamalar için bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.224. Ayrıca bkz. Yetiş Şamlı, **Aydınlatma Yükümlülüğü**, s.2984

Sürenin başlangıcı bakımından TBK m.39'da düzenlenen iptal hakkına ilişkin esasların dikkate alınmasının gerektiği ve bu çerçevede 14 günlük itiraz süresinin, bilgilendirme yükümlülüğünün ihlal edildiğinin öğrenildiği tarihten itibaren işleyeceği hakkında bkz. Yetiş Şamlı, **Aydınlatma Yükümlülüğü**, s.2996.

2008/12 sayılı Genelge'de, “bilgilendirme formunda yer alan bilgilerin daha önce sözel olarak verilmesi kaydıyla formun teklifname ya da poliçe ile birlikte verilebilmesinin mümkün olduğu; bu halde formun verilmesinin daha önce verilen sözel bilginin teyidi niteliğinde olduğu” ifade edilmiş ise de, Genelgedeki bu açıklama, sözel bilgilendirmenin yapılıp yapılmadığının ispatındaki güçlük de dikkate alındığında kötüye kullanılmaya müsaittir. Diğer taraftan, Genelgedeki bu açıklama, aydınlatma yükümlülüğünün yazılı şekilde yapılması gerektiğini hüküm altına alan TTK m.1423'e de açıkça aykırıdır. Aynı yönde bkz. Yetiş Şamlı, **Aydınlatma Yükümlülüğü**, s.2985.

⁴¹⁸ Bu konuda bkz. Yetiş Şamlı, **Aydınlatma Yükümlülüğü**, s.2992: Yazar, TTK m.1423 çerçevesinde sadece bilgilendirme yükümlülüğünün ihlal edilmesinin, yaptırımın uygulanması için yeterli olduğunu; SSBY m.7'dekinin aksine, gerektiği gibi bilgilendirilmiş olsaydı sözleşmeyi hiç akdetmeyeceğini veya farklı şartlar altında akdedeceğini ispat etmek zorunda olmadığını ifade etmektedir.

⁴¹⁹ Karş. VVG §8: Alman Kanun Koyucu, TTK'daki düzenlemeden farklı olarak sigorta ettirenin cayma hakkını, bilgilendirme yükümlülüğünün ihlalinin bağımsız şekilde düzenlemesi ve ilgili hükümde 14 günlük cayma süresinin bilgilendirme yapılmadan işlemeye başlamayacağı düzenlenmiştir. Söz konusu düzenleme ve maddede düzenlenen cayma hakkının sonuçları hakkında açıklamalar için bkz. Wandt, Manfred / Ganster, Bastian, Die Rechtsfolgen des Widerrufs eines Versicherungsvertrags gem. §9 VVG 2008, **VersR 2008 Heft 10**, s.431

(2) Zararın tazminini talep hakkı

TTK m.1423'te sözleşmenin kurulmasından önceki bilgilendirme yükümlülüğünün ihlaline bağlanan tek yaptırım sözleşmeye itiraz hakkı olup, sigorta ettirene tazminat talep hakkı tanınmamıştır. SSBY'de ise, sözleşmenin kurulmasından önceki ve sözleşmenin devamı sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğünün hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi durumunda, sigorta ettirenin, sigorta sözleşmesini feshinin yanı sıra, varsa "uğradığı zararın tazminini" de talep edebileceği hüküm altına alınmıştır (SSBY m.7). Kanaatimizce, "temel" ve "sonraki tarihli" "kanuni" düzenleme niteliğindeki TTK m.1423'te, SSBY'deki fesih hakkına benzer şekilde, sözleşmeyi "itiraz" etmek suretiyle sona erdirme imkânına yer verilmesine karşılık, SSBY'de açıkça hüküm altına alınan tazminat talep hakkının düzenlenmemesi, Kanun Koyucunun iradesinin, sigorta ettirene bilgilendirme yükümlülüğünün ihlalinden ileri gelen zararların tazminini talep hakkı vermemek yönünde olduğu şeklinde yorumlanmaya elverişlidir. Diğer taraftan "Yönetmelik" ile Kanunda bulunmayan bir yaptırımın getirilmesi isabetli olmamakla birlikte⁴²⁰, TTK'nın yürürlüğünden sonra, TTK m.1423 ile uyum içinde olmayan bir yaptırımın öngörüldüğü SSBY m.7'nin uygulanmaya devam edilmesi de mümkün görünmemektedir. Sadece sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünün düzenlendiği BKBSY'de, bilgilendirmenin şekline ve kapsamına ilişkin hükümlere yer verilmiş ancak ihlaline bağlanan sonuçlar düzenlenmemiştir. Bununla birlikte BKBSY m.7/7'de "kredi kuruluşunun aracı olmadığı poliçelerde Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik kapsamında işlem tesis edileceği" hüküm altına alınmış ise de "SSBY'ye yapılan göndermenin, sadece bilgilendirmenin şekli ve kapsamına ilişkin olduğu kabul edilmelidir"⁴²¹. Bu nedenle, Türk Hukukunda bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali

---

Ayrıca Yazıcıoğlu, **Sempozyum**, s.411: Yazar, aydınlatma açıklaması kapsamında yer alması gereken bilgilerin, özellikle teminatın kapsam ve koşulları dâhil tüm sözleşme şartlarının açık ve anlaşılır şekilde yer aldığı sigorta poliçesi düzenlenip kendisine verilen sigorta ettirenin, aydınlatma yükümlülüğünün ihlal edildiğini iddia etmesinin mümkün olmaması gerektiğini; aksi durumun kabulü halinde, sigorta ettirenin kendi ihmalden yararlanması sonucunu doğuracağını ifade etmektedir.

⁴²⁰ Yönetmelikte yer alan ve sigortacının veya acentenin bilgilendirme yapılmaması sebebiyle meydana gelen zarardan sorumlu tutulmasını öngören hükümlerin ancak mevcut bir kanun hükmünü veya hukukta kabul edilen bir sorumluluğu "açıklayıcı" nitelikte olmaları durumunda bir anlam ifade edecekleri; aksi halde yönetmelikle tesis edilen sorumluluğun kurucu bir etkisinin bulunmayacağı yönünde bkz. Ünán, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.238

⁴²¹ Bu sonuca maddenin sistematüğinden ve lafzından ulaşılmaktadır. BKBSY m.7/6 ve hemen devamındaki f.7'deki düzenlemeler birbiriyle bağlantılı olup, 6. fıkrada kredi kuruluşunun aracılığı ile

halinde sigorta ettirene tazminat talep hakkı veren bir pozitif hukuk kuralı mevcut değildir.

Bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali halinde uygulanacak yegâne yaptırımın TTK m.1423'teki itiraz hakkının kullanımı olduğu düşünülmemelidir⁴²². Zira daha önce de ifade edildiği üzere, dürüstlük kuralı, sözleşme müzakerelerine girişen taraflara bazı yükümlülükler yüklemekte ve buna göre, sözleşmenin karşı tarafına yanlış bilgi verme, açıklanması gereken hususları açıklamama gibi davranışları ile zarar veren taraf culpa in contrahendo esasına göre sorumlu olmaktadır⁴²³. Buna göre, TTK m.1423'e aykırı olarak sigorta ettireni bilgilendirmeyen, eksik veya yanlış bilgilendiren⁴²⁴ sigortacı bakımından da culpa in contrahendo esasına göre sorumluluk gündeme gelebilecektir⁴²⁵. Türk Hukukunda yaygın eğilim, culpa in contrahendo sorumluluğunu borca aykırılık esasına dayandırarak, bu halde sorumlunun, menfi zararı tazmine mahkûm edilmesi gerektiği yönündedir⁴²⁶. Diğer taraftan, özellikle

---

akdedilen sigorta sözleşmelerinde SSBY çerçevesinde düzenlenen bilgilendirme formlarının kullanılmayacağı düzenlendikten sonra, devamındaki 7. fıkra ise kredi kuruluşunun aracı olmadığı sigorta sözleşmelerinde SSBY çerçevesinde işlem tesis edileceği hüküm altına alınmakla, aslında bu şekilde akdedilen sigorta sözleşmelerinde sözleşme öncesi bilgilendirmede, SSBY çerçevesinde düzenlenen bilgi formlarının kullanılacağına hüküm altına alınmak istendiği belli olmaktadır. Kaldı ki, sigorta sözleşmelerinde bilgilendirmeye yönelik temel düzenleme niteliğindeki TTK m.1423'te, sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali halinde uygulanacak bir yaptırıma yer verilmiş iken, BKBSY'deki bu hükmünde SSBY'ye yapılan göndermenin sözleşme öncesi safhadaki bilgilendirme yükümlülüğünün ihlaline bağlanan yaptırım sistemini de kapsar şekilde anlaşılması, normlar hiyerarşisi prensibine de aykırıdır.

⁴²² Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.238

⁴²³ Alman Hukukunda sigortacının bilgilendirme yükümlülüğünün düzenlendiği VVG § 7'de, bu yükümlülüğün ihlali halinde, sigorta ettirenin sözleşmeyi sona erdirmesine veya tazminat talebine yönelik bir imkânın açıkça tanınmadığı görülmektedir. Danışmanlık yapma yükümlülüğünün ihlali bakımından ise, VVG § 6, 5'te açık bir düzenleme getirilerek, sigorta ettirenin ihlalden ileri gelen zararlarının tazminini talep edebileceği hüküm altına alınmıştır.

⁴²⁴ Bununla birlikte, TTK m.1423'ün lafzından, eksik ve yanlış bilgi verilmesine değil sadece "yazılı aydınlatma açıklamasının verilmemesine" yaptırım bağlandığı sonucu çıkarılmakta ise de, öğretide de ifade edildiği üzere, hükmün sadece bilgilendirmenin hiç yapılmadığı halleri değil, ayrıca eksik ve yanlış bilgilendirme yapıldığı halleri de kapsadığı kabul edilmelidir. Bu hususta bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.238; Yetiş Şamlı, **Aydınlatma Yükümlülüğü**, s.2991

⁴²⁵ Özdamar, **Aydınlatma Yükümlülüğü**, s.365; Omağ, **Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri**, s.28.

⁴²⁶ Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.1**, kn.1560. Aynı yönde bkz. Özdamar, **Aydınlatma Yükümlülüğü**, s.352; Ergüne, **a.g.e.**, s.88. Ayrıca bkz. Nomer, **a.g.e.**, kn.203.4. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.214: Yazar, sözleşmeden cayma veya fesih halinde sigorta ettirenin tazmin edebileceği zarar türleri olarak şu örnekleri vermektedir: "sigorta ettirenin başka bir sigorta teminatı elde etmek için yaptığı masraflar, sigorta ettirenin kendisine doğru tavsiye bulunulsa idi (örneğin riziko için sigorta teminatı elde edemeyeceği hususunda uyarı yapılsaydı) girişmeyeceği bir etkinlik nedeniyle uğradığı kayıplar". Aksi yönde bkz. Özdamar, **Aydınlatma Yükümlülüğü**, s.356: Yazar, her ne kadar sözleşme görüşmeleri sırasındaki kusurdan meydana gelen zararın menfi zarar olduğu genellikle kabul edilmekte ise de, bilgi vermeden dolayı güven sorumluluğunda, borçlunun

hayat sigortası sözleşmelerinde, bilgilendirmenin hiç veya gereği gibi yapılmadığı, sigorta ettiren tarafından sözleşmenin yapılmasından uzun süre sonunda anlaşılmakta ve çok defa riziko şahsının aslında teminattan faydalanma imkânının bulunmadığı rizikonun gerçekleşmesinden sonra ortaya çıkmaktadır⁴²⁷. Bu halde, rizikonun gerçekleşmesi ile sona eren sigorta sözleşmesi bakımından TTK m.1423'te öngörülen itiraz hakkının kullanılması söz konusu olamayacağı gibi, teminat kapsamında olunmadığından sigorta bedeline de hak kazanılamayacaktır⁴²⁸. Bu halde culpa in

---

tazmin etmesi gereken zararın “güven zararı” olduğunun ileri sürüldüğünü; bu halde bilgilendirme yükümlülüğünü ihlal eden sigortacının sorumlu olduğu zararın menfi zarar ile açıklanmasının yetersiz kalacağını ve zarar görenin aleyhine sonuçlar doğuracağını; bu nedenle sigortacının sorumluluğu tespit edilirken menfi-müspet zarar ayırımından ziyade, aydınlatma yükümlülüğünün ihlalinden kaynaklanan tüm zararların dikkate alınması gerektiğini ifade etmektedir.

Öğretide, süresinde itiraz hakkını kullanmayan sigorta ettirenin sonradan tazminat talebinde bulunamayacağı ileri sürülmektedir. Bu hususta bkz. Aral Eldeleklioğlu, **a.g.m.**, s.399. Kanaatimizce, sigorta ettirenin bilgilendirme yükümlülüğünün ifa edilmemesi halinde sahip olacağı tazminat hakkı, TTK m.1423'teki itiraz hakkından bağımsız bir hak olup genel hükümlere dayanmaktadır. TTK m.1423 her ne kadar TMK m.2'deki dürüstlük kuralının özel bir görünümü niteliğinde ise de, tam anlamıyla yaptırım düzenlemesi niteliğinde dahi olmayan m.1423/2'deki düzenlemenin, sözleşmenin zayıf tarafını teşkil eden sigorta ettirenin genel hükümler çerçevesinde sahip olduğu tazminat hakkını sınırlandırması Kanunun sigorta ettireni koruma gayesi ile bağdaşmayacaktır. Bu açıklamalar çerçevesinde, kanaatimizce, TTK m.1423'ün değil, borçlar hukukunun genel hükümlerinin bir sonucu olan tazminat talep etme hakkı, sigorta ettirenin m.1423'teki itiraz hakkını kullanıp kullanmaması önem taşımaksızın mevcudiyetini sürdürecektir. Bilhassa uzun süreli hayat sigortası sözleşmelerinde, sigorta ettirenin teminat kapsamında olunmadığını çoğunlukla riziko gerçekleştikten sonra öğrendiği de göz önünde bulduğunda, aksi görüşün kabulü, sigorta ettirenin genel hükümler çerçevesinde elde ettiği tazminat hakkının haksız ve uygulama ile uyumlu olmayan bir şekilde kısıtlanmasına sebebiyet verecektir. Sigorta ettirenin itiraz hakkını kullanmamış olmasının, sözleşme öncesi kusurdan kaynaklanan haklarının tamamen ortadan kalkmasına sebep olmayacağı yönünde ayrıca bkz. Özdamar, **Aydınlatma Yükümlülüğü**, s.365

Ayrıca bkz. Yetiş Şamlı, **Aydınlatma Yükümlülüğü**, s.2999: Yazar, TTK m.1423'teki itiraz hakkını TBK m.39'daki iptal hakkı ile benzeştiren görüşü çerçevesinde, burada da TBK m.39/2'nin kıyasen uygulanmasını önermektedir. Buna göre ise, sigorta ettirenin itiraz etmek istememesi, zararının tazminini talep etme hakkında feragat ettiği anlamına gelmeyecektir.

⁴²⁷ Bu konuda ayrıca bkz. Özdamar, **Yaptırım Sorunu**, s.356;

Bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali halinde, Alman Hukukunda, sigorta ettirenin sahip olduğu cayma hakkının kullanılması için öngörülen sürenin (VVG §8) işlemeye başlamayacağı; sigorta ettirenin bilgilendirilmemesinden ileri gelen zararların tazminini talep edebileceği ve ayrıca bilgilendirme yükümlülüğünü ihlal eden sigorta şirketinin sigorta denetim hukuku bakımından da istenmeyen durumlara maruz kalabileceği belirtilmektedir. Langheid/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG §7 Rn.6 ve ayrıca bkz. Rn.36-39; Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar zum VVG 2016**, VVG § 7 Rn. 110; Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 7 Rn. 24 vd.; Prölss/Martin/Rudy, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 7 Rn. 38 vd.

⁴²⁸ Uygulamada krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, kredi kuruluşu tarafından sigorta teminatının kapsamı hakkında yeterli bilgilendirmenin yapılmaması ihtimali sıkça gündeme gelmekte ve bu durum, çok defa kredi kullananın mirasçıları tarafından rizikonun gerçekleşmesinden sonra anlaşılmaktadır. Kanaatimizce, bu gibi durumlarda, pek çok defa kredi kuruluşunun kredi sözleşmesine dayanan özen borcunun ihlalinden doğan tazminat sorumluluğunun, sigorta poliçesi ve kendisine verilen bilgilendirme formunu yeterli şekilde okumayan kredi borçlusunun müterafik kusuru da göz

contrahendo⁴²⁹ esasına dayanılarak menfi zararın tazmininin talep edilmesi halinde elde edilebilecek tazminat ise hak kazanılacağı düşünülen sigorta bedeline denk bir meblağ olamayacak⁴³⁰; üstelik zaten çok defa cüzi bir meblağa karşılık gelecek olan bu tazminat, kendisine verilen sigorta poliçesini okusaydı sigorta teminatının kapsamını öğrenme imkânına sahip olan sigorta ettirenin müterafik kusuru nedeniyle TBK m.52 uyarınca hâkim tarafından indirilebilecek ve hatta tamamen kaldırılabilir⁴³¹. Bu açıklamalar çerçevesinde, sözleşmenin kurulmasından önceki safhadaki bilgilendirme yükümlülüğünü ihlal eden sigortacı için hukukumuzda caydırıcı nitelikte bir tazminat sorumluluğunun mevcut olmadığı da kolaylıkla söylenebilecektir.

önünde bulundurulmak suretiyle belirlenmelidir. Bu hususta örnek bir Yüksek Mahkeme kararı için bkz. 11. HD., E. 2016/1008 K. 2017/3868 T. 19.6.2017: Davacılar vekili, müvekkillerinin miras bırakanının dava dışı ... Bankası'ndan kullandığı kredi esnasında davalı tarafından ferdi kaza sigortası poliçesi düzenlenmek suretiyle sigortalandığını, murisin 11.01.2014 tarihinde bir yakınının kullandığı motosiklette yolcu iken geçirdiği kazada hayatını kaybettiğini, müvekkillerince kredi bakiyesinin poliçe kapsamında ödenmesi yönündeki talebin davalı ... şirketince "murisin motosiklet kazasında vefat ettiği, Genel Şartların 6/a maddesi uyarınca poliçe teminatı kapsamı dışında kaldığı" gerekçesiyle talebin reddedildiğini, ancak acente konumundaki bankanın murisi bilgilendirmediğini, ... tahsilini talep ve dava etmiştir. .... Bu itibarla mahkemece, davalı şirketin poliçenin kurulması esnasında aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmediği iddiası değerlendirilip davacıların zararından sorumlu olup olmadığının tespiti ile sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, bu hususta bir değerlendirme yapılmaksızın talebin ileri sürülüş biçimi gözden kaçırılarak sigorta tazminatı isteminde bulunmuş gibi gerek sigorta genel şartları gerekse poliçe hükümlerine göre davacıların murisinin motosiklette yolcu olarak bulunmakta iken vefatının teminat dışında kaldığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir." (Çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2016-1008-k-2017-3868-t-19-6-2017> , 24.6.2018.

⁴²⁹ Sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali halinde, Alman Hukukunda da culpa in contrahendo esasına göre, sigortacıdan zarar tazmini talebinde bulunulabileceği kabul edilmektedir. Palandt/Grüneberg, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG 8, Rn.

⁴³⁰ Culpa in contrahendo uyarınca sorumlunun menfi değil müspet zararı karşılamakla yükümlü tutulması halinde dahi sonuç değişmeyecek, sigorta bedeline denk bir meblağın tazminat olarak verilmesi söz konusu olmayacaktır.

Sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünün bağımsız ve dava edilebilir niteliği haiz olmayan bir yan yükümlülük (*unselbstständige Nebenpflichten*) olduğunu ve bu nedenle de ifa edilmemiş olması ihtimalinde aynen ifa talebinde bulunulamayacağı hakkında bkz. Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar zum VVG 2016**, VVG § 7 Rn.118. DeVVG §7'de düzenlenen bilgilendirme yükümlülüğünün, sözleşmeden doğan bir yan yükümlülük (*vertragliche Nebenpflicht*) niteliğinde olduğu hakkında bkz. Franz, **a.g.m.**, s.1567.

⁴³¹ Sigorta ettirenin aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesinde rızası veya ortak kusuru var ise, bu hususların da tazminatın hesaplanmasında dikkate alınması gerektiği hakkında bkz. Özdamar, **Aydınlatma Yükümlülüğü**, s.357

b.Sözleşmenin kurulmasından sonraki bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali

1423/1’de hem sözleşmenin kurulmasından önceki hem de sözleşmenin devamı sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğü hüküm altına alınmış, ancak sözleşmenin devamı sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali için bir yaptırım düzenlenmemiştir⁴³². Benzer şekilde, BKBSY’de de kredi ile bağlantılı sigorta sözleşmelerinde bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali halinde uygulanacak herhangi bir yaptırım öngörülmemiştir. Bu nedenle, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde SSBY m.7’de yer alan düzenlemenin sözleşmenin devamındaki bilgilendirme yükümlülüğünün ihlal edildiği haller bakımından uygulanması mümkün görünmektedir.

SSBY m.7 uyarınca, “bilgilendirme yükümlülüğü gereği gibi yerine getirilmemiş ve bu hâllerden herhangi biri sigorta ettirenin kararına etkili olmuş ise, sigorta ettiren sigorta sözleşmesini feshedebileceği gibi, varsa uğradığı zararın tazminini de talep edebilecek”tir. Buna göre, ihlalin varlığı halinde sigorta ettirenin sözleşmeyi feshetmek ve fesih hakkından bağımsız olarak tazminat talep etme hakkı bulunmaktadır. Ancak bu hakları kullanabilmenin ön şartı, TTK m.1423’tekenden farklı olarak, bilgilendirme yükümlülüğünün hiç veya gereği gibi yerine getirilmemesinin sigorta ettirenin sözleşmeyi akdetme yönündeki kararına etki etmiş olmasıdır.

SSBY m.7’de, fesih hakkının kullanılması için herhangi bir süre düzenlenmemiştir. Ancak, sigorta ettirenin, bir süreye tâbi olmaksızın her zaman sigorta sözleşmesini fesih hakkını kullanabileceğinin kabulü, hukuki güvenlik ilkesine aykırıdır⁴³³. Bu nedenle, kanaatimizce, sigorta ettirene sınırsız bir süre tanımak yerine, sözleşmeyi feshetme hakkının her somut olay bakımından ayrıca belirlenecek “makul” süre içinde “gecikmeksizin” kullanılabilmesi kabul edilmelidir⁴³⁴. Bununla birlikte, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, çok defa bilgilendirme yükümlülüğünün

---

⁴³² Zira TTK m.1423/2’de düzenlenen tek yaptırım olan “sözleşmenin yapılmasına” itiraz hakkının, sözleşmenin devamı sırasındaki ihlaller bakımından uygulanması mümkün görünmemektedir.

⁴³³ Aynı yönde bkz. Özdamar, **a.g.e.**, s.361.

⁴³⁴ Aynı yönde bkz. Özdamar, **a.g.e.**, s.361.

yerine getirilmediği, kredi borçlusunun ölümünden diğer bir ifade ile sigorta sözleşmesinin rizikonun gerçekleşmesi suretiyle sona ermesinden sonra öğrenilmektedir. Bu nedenle, sigorta sözleşmesi zaten sona ermiş olduğundan fesih hakkının kullanılmasının mümkün olmayacağı belirtilmelidir. Bu nedenle, sözleşmenin devamı sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali halinde, sigorta ettiren fesih hakkını kullanmak yerine zararının tazmin edilmesi talebinde bulunacaktır. Sözleşmenin devamındaki bilgilendirme yükümlülüğünün ihlalinin, sözleşmeye aykırılığın özel bir görünümü olmasından hareketle, tazminat talep edilebilmesi için, sigorta ettirenin zarara uğramış olmasının yanı sıra, TBK m.112 çerçevesinde sigortacının kusuru ve nedensellik bağının bulunması gereklidir⁴³⁵. Kanaatimizce, bu halde talep edilebilecek tazminat, sigorta ettirenin olumlu zararını karşılamaya yöneliktir. Ayrıca, bilgilendirme yükümlülüğünün ihlal edildiği her olayda sigorta ettirenin de sigorta poliçesini okumadan imzalaması nedeniyle müterafik kusuru bulunacak ve TBK m.114/2 çerçevesinde “Haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümler, kıyas yoluyla sözleşmeye aykırılık hâllerine de uygulanacağı”ndan, hükmedilen tazminat miktarı indirilecek; neticede, sigorta ettirene, sigorta bedeline denk bir meblağın ödenmesi söz konusu olmayacaktır. Bu nedenle, sözleşmenin kurulmasından önceki safhadaki bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali bakımından yaptığımız açıklamalar burada da geçerlidir; SSBY’de de bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali bakımından caydırıcı bir yaptırım öngörülmüş değildir.

c. Kredi kuruluşunun sorumluluğu

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi uygulamasında, bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali, en sık şekilde, sözleşmenin kredi kuruluşu aracılığı ile akdedildiği hallerde söz konusu olmaktadır. Bu ihtimalde, bilgilendirme yükümlülüğü sigorta acentesi sıfatıyla kredi kuruluşu tarafından yerine getirildiğinden, kredi borçlusunu bilgilendirmeyen, yanlış veya eksik bilgilendiren kredi kuruluşunun sorumluluğunun incelenmesi önem arz etmektedir.

BKBSY’de kredi kuruluşunun sözleşmenin kurulması sırasında kredi borçlusunu bilgilendirmekle yükümlü olduğu düzenlenmiş, ancak bu yükümlülüğün

---

⁴³⁵ Yetiş Şamlı, **Bilgilendirme Yükümlülüğü**, s.2999; Özdamar, **a.g.e.**, s.357.

ihlalinin yaptırımı düzenlenmemiştir. Yukarıda izah edildiği üzere, sözleşmenin kurulmasından önceki bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali halinde TTK m.1423'te öngörülen itiraz hakkının kullanılması, sigorta şirketine karşı sonuç doğuracağından, kredi kuruluşunun yol açtığı ihlale ilişkin bir yaptırım değildir. Diğer taraftan, sigorta sözleşmenin kurulması sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğünü ihlali halinde “culpa in contrahendo” sorumluluğunun⁴³⁶ acenteye karşı uygulanması mümkün görünmemektedir⁴³⁷. Zira TTK m.1423/1 uyarınca, sigorta acentesi bilgilendirme yükümlüsü kılınmış ise de, sigorta ettiren ile arasında bir sözleşme ilişkisi mevcut değildir. Diğer taraftan, TTK m.105 uyarınca, “Acentelerin ad ve hesabına hareket ettikleri kişilere karşı Türkiye’de açılacak olan davalar sonucunda alınan kararların acentelere uygulanması” da mümkün olmadığından, acentenin, “sigorta ettiren”e tazminat ödemesi gündeme gelmeyecektir⁴³⁸. Bununla birlikte, bu hususta, kredi

⁴³⁶ Bkz. s. 162’de yapılan açıklamalar.

⁴³⁷ Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali ile ilgili uygulamadaki ihtilafların çok büyük bir bölümünde bilgilendirmenin yapıp yapılmadığı hususunda ispat sorunları ile karşılaşmakta; çok defa kredi sözleşmesine ilişkin çok sayıda belge ile birlikte verilen “sigorta bilgilendirme formu”, formun ne olduğu hakkında dahi bilgi sahibi olmayan kredi kullanan taraflardan imzalanmakta ve bu nedenle de zaten hukuk sistemimizin zaten caydırıcı bir yaptırım öngörmediği bilgilendirme yükümlülüğü ihlalleri ispat dahi edilememektedir. Bu hususta bir Yüksek Mahkeme kararı için bkz. *13. HD., E. 2014/3631 K. 2014/18309 T. 9.6.2014*: “Davalılar savunmalarında, kredi kullanılması sırasında davacı tarafından sigorta acentesi sıfatıyla düzenlenen sigorta Poliçesine bağlı “Hayat sigortası soru formu”daki soruların, murislerine sorulmadığını ve murisi aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmediğini savunmuşlardır. Davacı tarafından dosyaya sunulan “Hayat sigortası soru formu” başlıklı belgeyi murisin isim ve imzasını yazarak imzaladığı, bu belgedeki imzanın murise ait olmadığına dair davalılar tarafından açıkça yapılmış bir imza itirazı bulunmadığı gibi dava dilekçesindeki açıklamalar itibariyle imzanın murise ait olduğunun davalılarca zımnen kabul edildiği anlaşılmaktadır. Kaldı ki, “Hayat sigortası soru formu”daki soruların murise sorulmadan söz konusu belgenin davacı tarafından imzalandığına dair davalı savunmaları davalılarca yasal delillerle ispat edilememiştir. ....yazılı şekilde eksik inceleme ve hatalı değerlendirmeye dayalı olarak hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.” (çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/13-hukuk-dairesi-e-2014-3631-k-2014-18309-t-9-6-2014> , 24.6.2018.

⁴³⁸ Bkz. Kaya, **a.g.e.**, s.60 vd. Bu hususta örnek bir yargı kararı için bkz. *11. HD., E. 2014/15774 K. 2015/1680 T. 11.2.2015*,

Dava konusu olayda, Davacı vekili, 01.06.2013 tarihinde aldığı aracın garanti süresinin uzatılması için davalı “acente” tarafından, “Garanti Ekstra-Uzaltılmış Garanti Sigorta Poliçesi” düzenlediğini, aracın müzik çaların arızalanması üzerine davalıya başvurulduğunda anılan arızanın poliçe kapsamında değerlendirilmeyeceğinin belirtildiğini, kendisine davalı acente tarafından poliçe teminatı hakkında yapılması gerekli bilgilendirmenin yapılmadığını ileri sürerek poliçe primi olarak ödediği 425,00 TL'nin ve müzik çaların bedeli olan 3.300,00 TL'nin tahsilini talep ve dava etmiştir. Yüksek Mahkeme ise, davalı vekili tarafından temyiz edile yerel mahkeme kararını, kanaatimizde de isabetli şekilde, “somut olaya uygulanması gereken 6102 Sayılı TTK'nın 105. maddesine aykırı şekilde davacı zararının davalı acenteden tahsiline karar verilmesinin de doğru olmadığı” gerekçesiyle bozmuştur. Karar için bkz. (Çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2014-15774-k-2015-1680-t-11-2-2015>, 24.6.2018.

kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından bazı hususlara değinilmesinde fayda bulunmaktadır. Kanaatimizce, kredi kuruluşunun acente sıfatı ile hareket ettiği krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, krediye bağlı hayat sigortasının kredi kuruluşunun “tarafı” olduğu kredi sözleşmesine istinaden yapılması ve uygulamada kredi kuruluşları tarafından kredi kullanmanın bir şartı olarak ve “acentesi” oldukları sigorta şirketi tarafından kredi kullanana sunulması nedeniyle kredi kuruluşunun, sigorta sözleşmesinin kurulması sırasında kaynağını aralarındaki “kredi sözleşmesinden” alan “dürüstlük kuralına” dayanan bir aydınlatma yükümlülüğü bulunmaktadır⁴³⁹.

B. Poliçe düzenleme ve verme yükümlülüğü

Sigorta poliçesi, sigortacının, sigorta sözleşmesinin kurulmasından sonra Kanunda öngörülen süre içerisinde düzenlemekle mükellef olduğu⁴⁴⁰; sözleşmenin yapıldığını ispat eden belgedir⁴⁴¹. Sigorta poliçesinin tesliminin sözleşmenin

⁴³⁹ Sigorta ettiren ve sigortalının farklı kişiler olduğu sigorta sözleşmeleri bakımından, sigorta ettirenin, sigortalıya karşı sigorta sözleşmesinden ileri gelen bir bildirim-aydınlatma yükümlülüğünün bulunmadığı; ancak, bu hususta sigorta ettiren ve sigortalı arasındaki ana sözleşmeden kaynaklanan ve dürüstlük kuralına dayanan bir yan yükümlülüğün mevcut olabileceği; krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, kredi kuruluşunun, kredi sözleşmesinin karşı tarafını teşkil eden sigortalıya karşı BGB §241 Abs.2 çerçevesinde sözleşmeden doğan bir yan yükümlülük niteliğinde olan bilgilendirme yükümlülüğünün ne ölçüde yerine getirileceği hususunda açıklığın mevcut olmadığı; sigorta ettirenin kendisine verilen bilgiyi sigortalıya “aktarma” hususundaki yükümlülüğünün kaynağının, BGB §241 Abs.2 çerçevesinde gündeme gelecek sözleşmesel yan yükümlülük değil, dürüstlük kuralı (*Fairnessgebot*) olduğu hakkında bkz. Franz, **a.g.m.**, s. 1569 ve s.1571; ayrıca bkz. Brömmelmeyer, Christopf, Informations- und Beratungspflichten in der Restschuldversicherung, **VersR 2015 Heft 34**, s.1464. (BGB §241 Abs.2 uyarınca, “bir borç, içeriğine bağlı olarak, sözleşmenin taraflarına, hakları, yasal teminatları ve dier teminatları göz önünde bulundurma yükümlülüğü yükleyebilecektir.”)

⁴⁴⁰ Sigorta poliçesine Alman Hukukunun yüklediği anlam ve hukuki nitelik de aynıdır. BGB §126b’ye uygun şekilde hazırlanan ve sigorta akdinin yapıldığını gösterir belge olarak tanımlanmaktadır. Bkz. Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 3 Rn. 7; Prölss/Martin/Rudy, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 3 Rn. 1; “Textform” başlığını taşıyan BGB §126b uyarınca, “Açıklamada bulunan kişiyi gösterir, okunaklı şekilde kalıcı veri sağlayıcısı ile yapılmış açıklamalar “*textform*” a uygun olacaktır. Maddenin devamında ise “kalıcı veri sağlayıcısı (*dauerhafter Datenträger*)”, “alıcının, amaca uygun bir süre boyunca erişebileceği şekilde kendisine gönderilen bu açıklamayı saklamasına veya muhafaza etmesine ve değiştirilmeden çoğaltılmasına olanak veren” herhangi bir araç olarak ifade edilmiştir. Ayrıca bkz. Prölss/Martin/Rudy, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 3 Rn. 3; Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar 2016**, VVG § 3 Rn. 24

⁴⁴¹ Goll / Gilbert / Steinhaus, **a.g.e.**, s.26 ve s.29; Hagelschuer, **a.g.e.**, s.92; Kurzendörfer, **a.g.e.**, s.162; Ehrenzweig, **a.g.e.**, s.68; Şenocak / Wandt, **Vergleich zum deutschen Recht**, s.162; Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.190; Kender, Sigorta Mukavelesinin Akdedilmesi,s.41; Ulaş, **a.g.e.**, s.64. Arseven, **a.g.e.**, s.132; Yazıcıoğlu, **Tekne Sigortası**, ss.33; Langheid/Wandt/Looschelders, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 1 Rn. 131; Prölss/Martin/Armbrüster, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 1 Rn. 46. Uygulamada, sigortacı, sigorta ettirenin önerisini, çok defa, poliçe düzenleyip teslim etmek suretiyle kabul etmektedir. (Bkz. Kender, **Sigorta Mukavelesinin**

kurulması veya geçerliliği üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır⁴⁴². Ancak çok defa uygulamada, sigortacı, sigorta ettiren tarafından verilen teklifnameyi⁴⁴³ poliçenin teslimi suretiyle kabul ettiğinden, poliçe, sözleşmenin kurulması bakımından önem taşımaktadır.

1. Yükümlüsü

TTK m.1424 uyarınca, “sigortacı; sigorta sözleşmesi kendisi veya acentesi tarafından yapılmışsa, sözleşmenin yapılmasından itibaren yirmidört saat, diğer hâllerde onbeş gün içinde, yetkililerce imzalanmış bir poliçeyi sigorta ettirene vermek yükümlülüğü altında”dır. Bu hüküm çerçevesinde, sigorta poliçesi düzenleme ve teslim yükümlülüğü sigortacıya aittir. Sigorta Acenteleri Yönetmeliği’nin “sigorta poliçelerinin düzenlenmesi ve primlerin tahsili” başlıklı 17. maddesi uyarınca, sigorta sözleşmesi akdetme ve/veya prim tahsil etme yetkisi kural olarak sigorta şirketlerine ait olmakla birlikte, bu yetki acentelik vekâletnamesinde belirtilmek kaydıyla, sigorta acentelerine devredilebilecektir. Söz konusu düzenlemede sigorta acentesinin sigorta poliçesi düzenleme ve teslim etme hususunda yetkilendirilebileceği açıkça düzenlenmemiştir. Ancak, poliçe düzenlenmesi ve tesliminin sigorta sözleşmesinin akdi sürecinin bir parçası olduğu gözetildiğinde, acentelik vekâletnamesinde sözleşme akdetmeye yetkili kılınan acentenin, poliçe düzenleme ve teslimi hususunda da evleviyetle yetkili olacağı kabul edilmelidir⁴⁴⁴. Nitekim Sigorta Acenteleri

---

Akdedilmesi ve Şartları, s.45) Bu nedenle poliçenin ilki sigorta ettirenin sözleşme yapma önerisinin sigortacı tarafından kabul edildiğini göstermesi ve ikincisi de sözleşmenin akdedildiğini tevsik etmesi olmak üzere iki işlevi bulunmaktadır. Bkz. Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 3 Rn. 7; Langheid/Rixecker/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 3 Rn. 3; Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar 2016**, VVG § 3 Rn. 1. Sigorta poliçesinin, sözleşme yapma önerisinin sigortacı tarafından kabul edildiğini gösterdiğine ilişkin örnek bir karar için bkz., “Voraussetzungen des Zustandekommens eines Lebensversicherungsvertrages”, BGH, *Urteil vom 1. 10. 1975 - IV ZR 202/73 (Hamburg.)* **Neue Juristische Wochenschrift**, 1976, 289 ve s.290, özellikle s.290 ve bkz. *OLG Frankfurt/M.:* “Antrag des VN auf räumliche Erweiterung einer bestehenden Einbruchdiebstahl- und Raubvers.”, Beschluss vom 3. 8. 2008 - 7 U 35/07, **Recht und Schaden**, 2008, s.427. Sigorta poliçesinin ispat (*Beweis*), onay (*legitimieren*) ve bilgilendirme (*informieren*) işlevleri hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Langheid/Rixecker/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 3 Rn. 1; Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar 2016**, VVG § 3 Rn. 35 vd.

⁴⁴² Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 3 Rn. 7; Langheid/Rixecker/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 3 Rn. 1; Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar**, VVG § 3 Rn. 1. Poliçe teslim yükümlülüğü hakkında açıklamalar için ayrıca bkz. Omağ, **Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri**, s.39 vd.

⁴⁴³ Bkz. I, E, 1 başlığı altında yapılan açıklamalar.

⁴⁴⁴ Sözleşme yapma yetkisinin, sigorta poliçesi düzenleme yetkisini de kapsayacağı hakkında bkz. Yazıcıoğlu, **Sigorta Araçları**, s.136.

Yönetmeliği m.17/2’de yer alan ve “sigorta şirketlerince sözleşme yapma ve / veya prim tahsil etme konularında yetkilendirilmemiş acentelerin poliçe düzenleyemeyeceği ve / veya prim tahsilatı yapamayacağını” öngören hükmün mefhum-u muhalifi de bu sonucu destekler niteliktedir. Ancak, TTK m.1424 uyarınca, poliçe düzenleme ve tesliminin yükümlüsü sigortacıdır, Bu nedenle, acentenin SAY m.17 çerçevesinde sözleşme akdi hususunda yetkilendirilmiş olmasının, onu poliçe düzenlenmesi ve teslimi hususunda “yükümlü” kılmayacağı; poliçenin geç tesliminden doğan zararlardan sigorta ettirene karşı, “acentenin” değil, “sigortacının” sorumlu tutulacağı belirtilmelidir⁴⁴⁵ (TTK m.1424/1, c.2).

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından uygulama alanı bulan BKBSY m.8 uyarınca, “kredi kuruluşunun aracı olduğu kredi bağlantılı sigorta sözleşmelerinde, poliçe veya katılım sertifikasının bir örneği kredi kuruluşu tarafından kredi kullanana verilecek”tir. Bununla birlikte, uygulamada, kredi kuruluşlarının sözleşme akdetmeye yetkili sigorta acentesi sıfatına sahip olması nedeniyle, BKBSY m.8’deki bu düzenleme olmasaydı dahi, kredi kuruluşları SAY m.17 uyarınca poliçe düzenleme ve teslimi hususunda yetkili olacaktır. Buna göre, kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde de, sigortacı poliçe düzenleme ve teslim borcunun “yükümlüsü” olmaya devam edecek, sözleşme akdetme hususunda yetkili acente sıfatını haiz olan kredi kuruluşu da, poliçe düzenleme ve teslimi hususunda yükümlü değil, “yetkili” olacaktır. Diğer taraftan, kredi kuruluşlarının uygulamada sözleşme akdine yetkili kılındıkları gözetilerek getirilen bu düzenleme, TTK m.1424 ve m.1425’teki temel düzenlemeler ile birlikte değerlendirileceğinden, kredi borçlusu sigorta ettirene poliçenin zamanında verilmemesinden ileri gelen zararlardan kredi kuruluşu değil, sigorta şirketi sorumlu olacaktır. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin bağımsız bir sigorta şirketinin acentesi ile kredi borçlusu arasında akdedildiği hallerde ise, acentenin poliçe düzenleme ve teslimine yetkili olup olmadığı, acentelik vekâletnamesine göre belirlenecektir.

---

⁴⁴⁵ TTK m.1424/1,c.2’deki hüküm bir tarafa bırakılsa dahi, acentenin “temsilci” sıfatı da bu sonuca varılmasını gerekli kılmaktadır.

2. Poliçeyi teslim süresi

TTK m.1424 uyarınca, “sigortacının, sigorta sözleşmesinin kendisi veya acentesi tarafından yapıldığı hallerde sözleşmenin yapılmasından itibaren 24 saat; diğer hallerde ise 15 gün içinde poliçeyi teslim etmesi gerekli”dir⁴⁴⁶. Madde gerekçesinde, “diğer haller” ile neyin kastedildiği, 6762 sayılı eTTK’daki poliçe düzenleme yükümlülüğüne ilişkin 1267. maddedeki düzenleme ile karşılaştırma yapılmak suretiyle açıklanmış; “diğer haller” ifadesinin “eTTK’da yer alan tellal ifadesinin yerine kullanıldığı; zira sigorta sözleşmesinin sigorta brokeri veya aracı acente vasıtasıyla da yapılmış olabileceği” ifade edilmiştir⁴⁴⁷. Kanaatimizce, sözleşmenin sigortacı veya sözleşme akdetmeye yetkili acente aracılığı ile akdedildiği haller bakımından öngörülen 24 saatlik süre ile ilgili bir sorun bulunmamakla birlikte, sigorta himayesinin başlaması için ifası gerekli olan prim ödeme borcunun kural olarak poliçenin teslimi ile muaccel olacağı göz önünde bulundurulduğunda, brokerin aracılık ettiği hallerde 15 gün gibi uzun bir sürenin öngörülmesi son derece sakıncalıdır. Ayrıca, brokerin SK m.2(d)’deki tanım çerçevesinde sigortacının değil, sigorta ettirenin temsilcisi olması ve bu nedenle brokerin aracılık ettiği sigorta sözleşmelerinde, poliçenin zaten sigortacının kendisi veya acentesi tarafından düzenlenip teslim edilecek olması karşısında 24 saatlik sürenin 15 güne çıkarılmasının bir anlamı bulunmamaktadır⁴⁴⁸.

⁴⁴⁶ Alman Hukukunda, Türk Hukukundan farklı şekilde, sigorta ettiren sözleşmenin kurulması ile birlikte sigorta poliçesi verilmesini isteme hakkına sahip olacağı ve sigortacının sigorta poliçesi teslim borcunun sözleşmenin kurulmasını müteakip ve sigorta ettirenin talebi üzerine muaccel olacağı kabul edilmektedir (VVG § 3). VVG’de prim ödeme borcunun muacceliyeti bakımından ise zarar ve hayat sigortası olmasına göre 2 haftalık veya 30 günlük süreler öngörülmüş ise de poliçenin verilmesi bakımından TTK m.1424’teki 24 saatlik ve 15 günlük sürelerle benzer üst süreler düzenlenmiş değildir. Açıklamalar için bkz. Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar 2016**, VVG § 3 Rn. 6.

⁴⁴⁷ Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.190. “Diğer haller” ibaresinin içinin boş olduğu ve doldurulmasının mümkün olmadığı; kredi kuruluşunun sözleşme yapmaya yetkili acente sıfatıyla sözleşmeyi kurmuş olması olasılığında, Kanunun açık hükmü gereği TTK m.1421/1’de yer alan bu ibarenin tümüyle devre dışı kalacağı hakkında bkz. Ünán, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.76; Ünán, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.3**, s.233-234.

⁴⁴⁸ Söz konusu düzenleme hakkında kanaatimizce de isabetli bir eleştiri için bkz. Ünán, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.245: Yazar, TTK m.1424’te, eTTK m.1267’de yer alan hataların tekrar edildiğini ve artık açıkça “tellal” ifadesi yer almamakla birlikte, bunun yerine “broker” sözcüğünün tercih edildiğini; sigorta sözleşmesinin broker aracılığı ile akdedilmesine ilişkin uygulamanın neredeyse hiç bulunmaması karşısında eski Kanunda sözleşmenin tellal aracılığı ile akdedildiği haller bakımından öngörülen 10 günlük sürenin 15 güne çıkarılarak 15 kat uzatılmasının isabetli olmadığını ifade etmektedir.

Krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesinin kredi kuruluşu aracılığı ile kurulması halinde, kredi kuruluşlarının “sözleşme akdetmeye yetkili acente” sıfatını taşıması sebebiyle, poliçenin sözleşmenin kurulmasından itibaren 24 saat içinde verilmesi gereklidir. Belirtilmelidir ki, kredi kuruluşu aracılığı ile kurulan krediye bağılı hayat sigortası sözleşmelerinde, sözleşmenin akdine “aracı acente” veya “brokerin” aracılık etmesi fiilen mümkün olmadığından TTK m.1424’teki 15 günlük poliçe teslim süresinin uygulanması söz konusu olmayacaktır. Ancak kredi kuruluşundan bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedilen krediye bağılı hayat sigortası sözleşmelerinde ise, poliçenin teslim süresi, sigorta aracısına göre tespit edilecektir⁴⁴⁹.

TTK m.1424 uyarınca, sigortacı poliçeyi sigorta ettirene teslim etmekle yükümlüdür⁴⁵⁰. Sigorta sözleşmesi üçüncü kişi yararına yapılmış olsa dahi, sigortacı poliçeyi sadece sigorta ettirene teslim etmek zorundadır⁴⁵¹.

BKBSY m.8/3’te düzenlenen bazı istisnai hallerde, poliçenin teslim süresi TTK m.1424’teki temel kanuni düzenlemeden farklı olarak 15 gün olarak belirlenmiştir. BKBSY m.8 uyarınca, kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen kredi ile bağlantılı sigorta sözleşmelerinde, “kişilerin fiziki olarak karşı karşıya gelmelerinin mümkün olmadığı veya işin mahiyetinin gerektirmesi nedeniyle sözleşmenin elektronik ortamda veya benzeri şekilde akdedildiği haller ile sınırlı olarak poliçenin 15 gün içinde teslim edilebileceği hüküm altına alınmıştır. BKBSY m.8, “kredi kuruluşu, diğer bir ifade ile “sözleşme akdetmeye yetkili acente” aracılığı ile akdedilen krediye bağılı hayat sigortalarını düzenlemektedir. TTK m.1424 uyarınca, sözleşme akdetmeye yetkili acente aracılığı ile akdedilen sigorta sözleşmelerinde “sözleşmenin hazır olmayanlar arasında veya diğer herhangi bir şekilde akdedildiğine önem atfedilmeksizin” poliçenin sözleşmenin kurulmasından itibaren 24 saat içinde teslimi gerekmektedir. Sigorta himayesinin başlamasının dolaylı olarak poliçenin teslimine bağılı olması ve bu nedenle de poliçenin teslim süresinin uzamasının sigorta ettiren

---

⁴⁴⁹ Bununla birlikte, uygulamada sigorta sözleşmelerinin, neredeyse istisnasız şekilde sigorta şirketi veya sözleşme akdetmeye yetkili acente aracılığı ile akdedildiğini; broker veya aracı acentenin aracılık ettiği sigorta sözleşmelerinin sayısının ise çok az olduğu özellikle vurgulanmalıdır.

⁴⁵⁰ Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar 2016**, VVG § 3 Rn. 11.

⁴⁵¹ Yazıcıoğlu, **Tekne Sigortası**, s.255; Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar 2016**, VVG § 3 Rn. 11.

kredi borçlusunun aleyhine sonuç doğuracağı gözetildiğinde, Yönetmelik ile Kanunda öngörülmemiş bir istisnaya yer verilerek Kanunda öngörülen sürenin uzatılması isabetsizdir. Diğer taraftan, söz konusu düzenleme, sadece kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen ve tüketici işlemi niteliğindeki krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri ile sınırlı şekilde uygulanacağından “elektronik ortamda ancak kredi kuruluşundan bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde”, TTK m.1424 uyarınca 24 saatlik poliçe teslim süresinin uygulanacağı açıktır. Kanaatimizce, kredi kuruluşu ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde farklı ve çok daha uzun bir poliçe teslim süresinin düzenlenmiş olmasının haklı bir gerekçesi mevcut değildir⁴⁵².

3. İçeriği ve şekli

BKBSY’de sigorta poliçesinin içeriği ile ilgili özel bir düzenlemeye yer verilerek sigorta poliçesinin içeriği tek tek sayma yolu ile düzenlenmiştir. Poliçede yer alması gereken bilgilerin teker teker sayılmış olması⁴⁵³ itibariyle 6762 sayılı eTTK’daki düzenleme⁴⁵⁴ ile benzerlik gösteren bu hükmün, poliçenin kapsamının

⁴⁵² Sigorta himayesinin, ilk primin ödenmesi ile başlaması ve prim ödeme borcunun da poliçenin teslimini müteakiben muaccel olması nedeniyle, sigorta himayesinin bir an önce işlemeye başlamasını sağlamak üzere, mesafeli satış ve elektronik ticaret dikkate alınarak daha kısa bir süre öngörülmesinin daha isabetli olacağı hakkında bkz. Ünán, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.246; Karayazgan, Ahmet, **Sigortanın Mesafeli Satışı (E- Sigorta)**, Ankara, 2018, s.230.

⁴⁵³ m.9 (Katılım Sertifikası ve Poliçenin İçeriği)

Kredi kuruluşunun aracı olduğu kredi bağlantılı sigorta sözleşmelerinde verilecek olan katılım sertifikası veya poliçenin asgari olarak aşağıda yazılı hususları içermesi gerekmektedir.

a) Kredi kuruluşunun, şirketin, sigorta ettirenin, sigortalının ve varsa lehtarların adı, soyadı veya ticaret unvanı ve iletişim bilgileri,

b) Sigortanın türü, başlangıç ve bitiş tarihleri, sigorta ile sağlanan teminatlar ve tutarları ile varsa muafiyetler,

c) Sigorta priminin miktarı,

ç) Sigorta priminin bir defada peşin olarak tahsil edilmediği durumlarda, taksitlerin ödenme dönemleri ve tahsil yöntemi,

d) Riskin gerçekleşmesi durumunda nereye, hangi belgelerle ve hangi sürede başvurulacağı,

e) Şikâyet ve bilgi talepleri ile şirketin Sigorta Tahkim Komisyonuna üyeliğine ilişkin bilgiler,

f) Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenecek diğer hususlar.

(2) Şirket, kredi kuruluşunun 8 inci ve 9 uncu maddeler kapsamındaki yükümlülüklerini gereği gibi yerine getirmesini temin etmek üzere her türlü tedbiri alır.

⁴⁵⁴ Poliçenin kapsamına ilişkin ETTK m.1265’teki düzenlemenin amacının sigorta ettirenin, sigorta sözleşmesi çerçevesinde her iki tarafın haiz olduğu hak ve borçları gösteren yazılı bir belgeye sahip olmasının sağlanması olduğu ve bu nedenle, prim miktarı gibi poliçede yazılı olması gereken bir hususun sigortacı tarafından poliçe dışında yazılı olarak bildirilmiş olması halinde de sigortacının poliçe verme yükümlülüğünü gereği gibi ifa etmiş olduğunun kabulü gerektiği hakkında bkz. Yazıcıoğlu, **Tekne Sigortası**, s.256.

oldukça genel bir şekilde ancak eksik tespit edildiği 6102 sayılı TTK m.1425'e kıyasla daha isabetli olduğu söylenmelidir. Nitekim TTK m.1425'te, sigorta poliçesinin kapsamı, "poliçe tarafların haklarını, temerrüde ilişkin hükümler ile genel ve varsa özel şartları içerir" şeklinde son derece geniş bir şekilde belirlenmek istenmiş ise de, "sigortacının, sigorta ettirenin ve var ise sigorta himayesinden faydalanan kimselere ilişkin bilgiler, sigorta teminatının süresi, tanzim tarihi" gibi bazı önemli bilgilerin, bu hükmün kapsamına girmeyeceği göz ardı edilmiştir⁴⁵⁵. Bununla birlikte uygulamada, TTK m.1425 uyarınca aslında zaruri olmayan bu bilgilere poliçelerde istisnasız şekilde yer vermeye devam edilmektedir. Diğer taraftan BKBSY m.9'da, sayılanlara ek olarak "Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenecek diğer hususlar"ın da poliçede bulunması gerektiği hüküm altına alınmıştır⁴⁵⁶. BKBSY'ne istinaden çıkarılan 2015/20 sayılı Genelge'de ayrıca, Hayat / Ferdi Kaza Sigortası Katılım Sertifikası / Poliçesi Örnek Şablonuna yer verilmiş ve kredi kuruluşu aracılığı ile yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde poliçenin hazırlanmasında bu örnek şablonun esas alınacağı düzenlenmiştir (3, a). BKBSY'de sigorta poliçesinin "şekline" ilişkin özel bir düzenleme daha bulunmaktadır. Buna göre, genel kural, sigorta poliçesinin imza karşılığında verilmesidir. Ancak istisnai olarak "kişilerin

---

Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu'nda poliçenin içeriğine ilişkin bir hüküm yer almamaktadır. Sigorta poliçesinin, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinden doğan hak ve borçlarını görebileceği bir belge olduğu ve bu yönüyle bilgilendirme işlevi de öne çıkmaktadır. Sigorta ettirenin bilgilendirilmesi VVG §7 çerçevesinde sağlanacak ise de, bunun sigorta poliçesinin, aydınlatma yükümlülüğü çerçevesinde verilmesi gereken bilgileri içermesinin gerekli olmadığı sonucu çıkarılmamalıdır. Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 3 Rn. 10.

⁴⁵⁵ Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.192.

Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu'nda poliçenin kapsamı ile ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamakta ise de, öğretide, poliçenin özellikle de bilgilendirme ve ispat fonksiyonları gözetildiğinde sadece sigorta sözleşmesi ile ilgili önemli hususları değil, somut sigorta sözleşmesine ilişkin ayrıntıları da göstermesi gerektiği ifade edilmektedir. Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 3 Rn. 18; Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar 2016**, VVG § 3 Rn. 15. Sigorta poliçesinin, sigorta sözleşmesinin içeriğine ilişkin olarak sigorta ettireni bilgilendirildiği ve bunun poliçeye ispat fonksiyonu da sağladığı hakkında bkz. Prölss/Martin/Rudy, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 3 Rn. 2.

⁴⁵⁶ Açıklamalar için bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.77; Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.3**, s.234 vd. Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu'nda TTK'nın aksine poliçenin kapsamına ilişkin bir hüküm yer almamış ise de, özellikle, "sözleşmenin tarafları, sigortalı ve lehtar, sigortalı menfaat, teminat sağlanan riziko, sigortacının ödemekle yükümlü olduğu sigorta tazminatı / bedeli, sigorta ettirenin yükümlü olduğu prim ve sigorta süresine" ilişkin bilgilerin muhakkak poliçede yer alması gerektiği ifade edilmektedir. Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 3 Rn. 18. Ayrıca bkz. Prölss/Martin/Rudy, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 3 Rn. 4; Ayrıca bkz. Langheid/Rixecker/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 3 Rn. 2; Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar 2016**, VVG § 3 Rn. 15.

fizikî olarak karşı karşıya gelmesinin söz konusu olmadığı hallerde veya işin mahiyetinin gerektirdiği durumlarda elektronik ortamda veya ilgilinin erişimini mümkün kılan benzeri araçlarla sözleşmenin yapılmasından itibaren on beş gün içinde poliçenin verilmesi mümkündür. Bu ihtimalde, poliçenin verildiğinin ispatı sigortacıya ait olacaktır. 2015/20 sayılı Genelgede de, poliçenin istisnai olarak imza karşılığı verilmediği hallerde “kaydedilmesini ve değiştirilmeden kopyalanmasını sağlayan ve ayrıca poliçeye aynen ulaşılmasını mümkün kılan kısa mesaj, elektronik posta, internet, CD, DVD, hafıza kartı gibi araçlar” ile verileceği düzenlenmiştir. Ayrıca, bu hallerde ispat kolaylığı sağlamak üzere, “poliçenin kişiye gönderildiğini gösterir bilginin de kredi kuruluşu tarafından kayıt altına alınacağı” öngörülmüştür (2 (b)). Bu düzenlemelerle ilgili olarak ise bazı hususlara dikkat çekilmesinde fayda bulunmaktadır. Bunlardan ilki BKBSY ve Genelgede poliçenin sadece (sigorta ettirenin veya temsilcisinin) “imza(sı) karşılığı” verileceğinin öngörülmesine rağmen poliçeye ilişkin temel kanuni düzenleme niteliğindeki TTK m.1425 uyarınca, poliçenin “yetkililerin” imzasını da evleviyetle içermesi gerektiğidir⁴⁵⁷. Yetkililer ile ifade edilmek istenen sigorta sözleşmesini akdeden sigorta şirketi veya sözleşme akdetmeye yetkili acentedir⁴⁵⁸.

Sigorta poliçesinde yer alması gerekli olan imzanın ne şekilde atılacağı, TTK m.1526/2’de düzenlenmiştir. Buna göre “sigorta poliçesinin imzası elle, faksimile baskı, zımba, ıstamp, sembol şeklinde mekanik veya elektronik herhangi bir araçla da atılabilecektir”. Ayrıca maddenin devamında, “düzenledikleri ülke kanunlarının izin verdiği ölçüde, bu senetlerde yer alacak kayıtların el yazısı, telgraf, teleks, faks ve elektronik diğer araçlarla yazılabileceği, oluşturulabileceği, gönderilebileceği” hüküm altına alınmıştır. TTK m.1526/2 uyarınca, sigorta poliçesindeki imzanın “ıslak imza” olması zorunlu olmamakla birlikte, ilgili düzenlemenin “kanunlar ihtilafı kuralı”

---

⁴⁵⁷ Karş. VVG §3: Alman Kanun Koyucu, sigorta poliçesinin sigortacı veya acentesi tarafından imzalanmış olmasını aramamaktadır. Açıklamalar için bkz. Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 3 Rn. 17

Sigorta poliçesinin ispat gücü ile ilgili olarak bir hususun dikkatlice ayırt edilmesi gerektiği; ancak “belge” olarak düzenlenen ve sigortacı tarafından imzalanan sigorta poliçesinin ZPO §416 anlamında yazılı delil sayılacağı; poliçe, VVG §3,1 çerçevesinde belge olarak düzenlenmiş ancak imza içermiyor ise, bu durumun ispat bakımından sigortacının durumunu kötüleştireceği hakkında bkz. Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz**, VVG § 3 Rn. 12

⁴⁵⁸ Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.179

niteliğinde olması karşısında, poliçenin elektronik ortamda düzenlenmesi ve gönderilmesinin mümkün olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Bununla birlikte, BKBSY'ye istinaden çıkarılan 2015/20 sayılı Genelge'nin "Katılım Sertifikası ve Poliçenin Verilmesi" başlığını taşıyan 8. maddesinin uygulanmasına ilişkin 3(b) maddesi uyarınca, "kişilerin fiziki olarak karşı karşıya gelmesinin söz konusu olmadığı hallerde veya kişiler fiziki olarak karşı karşıya gelmiş olsa dahi, poliçenin tesliminin elektronik ortamda yapılmasının taraflarca tercih edilmesi veya işlemlerin elektronik ortamda yapılması gibi işin mahiyetinin gerektirdiği durumlarda, poliçenin kaydedilmesini veya değiştirilmeden kopyalanmasını sağlayan ve poliçeye aynen ulaşılmasına imkan veren kısa mesaj, elektronik posta, internet, CD, DVD, hafıza kartı gibi kredi kullananın erişimini mümkün kılan araçlar ile poliçenin verilmesi" mümkündür. Bununla birlikte, BKBSY m.8'deki hüküm, sadece kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortalarına ilişkindir ve bu nedenle Genelge'nin 3(b) maddesi sadece kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine uygulanacaktır. Ayrıca bu hususa ilişkin, TKHK m.49/3'te bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre, "sözleşmenin tüm şartları ve Bakanlıkça belirlenen diğer hususlar tüketiciye kağıt üzerinde veya kalıcı veri sağlayıcısı aracılığı ile iletilebilecektir"⁴⁵⁹. Ancak bu düzenlemenin uygulama alanı da sadece mesafeli sözleşme şeklinde akdedilen ve tüketici işlemi niteliğinde olan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri ile sınırlıdır. Kanaatimizce, TTK m.1425'te poliçenin elden teslim edilmesi gereğinin öngörülmemiş olması nedeniyle, sadece sözleşmenin yapıldığını tevsik eden- kıymetli evrak vasfı da bulunmayan sigorta poliçesinin, sözleşmenin kredi kuruluşu aracılığı ile veya mesafeli sözleşme şeklinde yapılması veya tüketici işlemi niteliğinde olup olmadığı önem taşımaksızın elektronik ortamda düzenlenmesinin mümkün olduğu kabul edilmelidir.

4. Poliçe verme yükümlülüğünün ihlali ve sonuçları

Bir borç ilişkisinde, o borç ilişkisinin nitelendirilmesini sağlayan "asli borçlar"dan başka "yan borçlar" da mevcut olabilir. Poliçeyi düzenleme ve teslim borcu da, sigortacının sigorta sözleşmesinden doğan himaye sağlama borcunun ifasına

⁴⁵⁹ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.76 vd.

değil, “amacına ulaşmasına” hizmet eden “bağımsız yan borç niteliğindedir⁴⁶⁰. Bu tür borçların ifa edilmemesi halinde, asli borçtan ayrı şekilde ifası talep ve dava edilmesi mümkün olmakla birlikte, TBK’nın borçlu temerrüdüne ilişkin hükümlerine başvurulması mümkün görünmemektedir⁴⁶¹. Ancak TTK m.1421 uyarınca sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinden doğan asli edimi olan prim ödeme borcunun “poliçenin verilmesi” ile muaccel olacağı düzenlendiğinden, poliçenin zamanında verilmemesi TBK m.106 uyarınca alacaklı temerrüdü teşkil edecektir⁴⁶². Bu halde, sigorta ettiren TBK m.107 çerçevesinde “hasar ve gideri sigortacıya ait olmak üzere sigorta primini tevdi ederek borcundan kurtulabilecek”; bu şekilde de sigorta himayesini başlatmış olacaktır. Diğer taraftan, sigorta ettiren TBK m.107 uyarınca sigorta primi tevdi etmek ve hakim aracılığı ile tevdi yerinin belirlenmesi ile uğraşmak

---

⁴⁶⁰ Poliçe teslim borcunun yan borç niteliğinde olduğu hakkında bkz. Kender, **Poliçe Verme Yükümlülüğü**, s.7.; Yazıcıoğlu, **Tekne Sigortası**, s.257

Bir hukuki işlemle ilgili belgeleri sağlama yükününün “dürüstlük kuralına dayanan bir yan borç”; temlik edilen alacakla ilgili belgeleri verme borcunun asıl borcun amacına ulaşmasına hizmet ediyor olması nedeniyle “bağımsız yan borç (*selbständige Nebenpflicht*)” niteliğinde olduğu hakkında bkz. Oğuzman / Barlas, **Medeni Hukuk Giriş**, s.306-307 kn. 934 vd.); ayrıca bkz. Dural / Sarı, **Temel Kavramlar**, s.251 ve dn.293.

⁴⁶¹ Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.I**, kn.1541; Dural / Sarı, **a.g.e.**, s.251.

Sigorta poliçesi verme yükümlülüğününün, yasa ile hüküm altına alınmış bağımsız bir yan borç niteliğinde olduğu hakkında bkz. Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 3 Rn.3; Dreher, **a.g.e.**, s.258. Ayrıca bkz.; Langheid/Wandt/Armbrüster, **Münchener Kommentar 2016**, VVG § 3 Rn. 6: Yazar, kanundan doğan bir yan borç niteliğinde olan poliçe verme yükümlülüğününün ifasına Alman Kanun Koyucunun büyük önem attığını; prim ödeme borcunun poliçenin tesliminden sonra işleyecek Kanunda öngörülen belli sürenin sonunda muaccel olacağını (Alman Kanun Koyucu bu süreleri hayat ve zarar sigortaları bakımından ayrı ayrı düzenlemiştir. Bkz. VVG §33,1 ve §152,3.) ve BGB §273 çerçevesinde, sigortacının poliçe verme yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde sigorta ettirenin primi ödemekten kaçınabileceğini ifade etmektedir. BGB §273 ‘te “*Zurückbehaltungsrecht*” olarak ifade edilen bu hakkın TBK m.82’deki ödemelik defi ile benzeştiği görülmektedir. Bu husus, navlun sözleşmesine ilişkin TTK m.1201’e ilişkin madde gerekçesinde de vurgulanmıştır. Bkz. “6102 sayılı TTK’ya İlişkin Madde Gerekçeleri, 1201. maddeye ilişkin gerekçe” altında yapılan açıklamalar. Ancak gerek BGB §273’te hüküm altına alınan “*Zurückbehaltungsrecht*” gerekse de TBK m. 82’deki ödemelik definin kullanılabilmesinin borç ilişkisindeki “karşılıklı borçlar (*Gegenseitige Ansprüche*)” bakımından söz konusu olabileceği ve poliçe teslim borcunun sigorta sözleşmesinden doğan bir yan borç olması karşısında, poliçeyi teslim etmeyen sigortacıya karşı TBK m.82 veya Alman Hukukunda ise BGB §273’teki hakkın kullanılamayacağı; Türk Hukuku bakımından değerlendirildiğinde, sigorta ettirenin sigorta poliçesini teslim etmeyen sigortacıya karşı prim ödeme borcunu ifa etmekten kaçınabilmesinin TBK m. 82’ye değil, TTK m. 1431’de yer alan ve sigorta primin ödeme borcunun muacceliyetini sigorta poliçesinin teslimine bağlayan hükme dayandığı kanaatindeyiz. BGB §273’ün uygulanabilmesi için gerekli olan şartlar ve özellikle borçların karşılıklılığı şartı hakkında açıklamalar için bkz. Bamberger, Heinz Georg / Roth, Herbert / Hau, Wolfgang /Poseck, Roman, **Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB**, Verlag C.H.Beck München 2017, BGB § 273 Rn. 11-13.

⁴⁶² Yazıcıoğlu, **Tekne Sigortası**, s.257.

yerine TBK m.96 çerçevesinde, primi sigortacıya / acentesine erken ifa etmekle suretiyle de sigorta himayesini başlatabilecektir.

TTK m.1424/1 c.2’de de poliçenin geç verilmesinin sonucu özel olarak hüküm altına alınmıştır. Buna göre, “sigortacı, poliçenin geç verilmesinden doğan zararlardan sorumlu olacaktır”. Söz konusu maddede, herhangi bir ayırım yapılmadığı için, poliçenin zamanında verilmemesi ve dolayısıyla himayenin başlamaması nedeniyle elde edemediği sigorta tazminatı başta olmak üzere⁴⁶³, genel olarak poliçenin zamanında verilmemesi ile bağlantı içinde olan zararlar” karşılanacaktır⁴⁶⁴. Bununla birlikte, TTK m.1424/1,c.2 ile ilgili olarak dikkat çekilmesi gereken bir husus maddenin lafzı çerçevesinde, sigortacı poliçenin geç verilmesinden doğan zararlardan sorumlu tutulması için açık bir şekilde kusurunun aranmamasıdır. Kanaatimizce, hükmün lafzına rağmen, kusursuz sorumluluk hallerinin düzenlenme sebepleri ve yöntemleri göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu hükmün bir kusursuz sorumluluk düzenlemesi olmadığı; borcun ifa edilmemesinin sonuçlarına ilişkin TBK m.112’nin özel bir görünümü niteliğinde olduğu kabul edilmelidir. Bu nedenle, sigortacı kendisinin veya temsilcisinin poliçenin teslim edilmemesinde bir kusurun bulunmadığını ispat etmek suretiyle sorumluluktan kurtulabilecektir⁴⁶⁵.

C. Yenileme bildiriminde bulunma yükümlülüğü

Yenileme, “süresi sona eren bir sürekli borç ilişkisinin devam ettirilmesi”ni ifade etmektedir⁴⁶⁶. Bilhassa BKBSY’nin yürürlüğe girmesinden önceki dönemde, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin yenilenmesi, uygulamadaki en ihtilafli konular arasında yer almıştır. Bu nedenle, uygulamadaki ihtilaflar da dikkate alınarak

---

⁴⁶³ Yazıcıoğlu, **Tekne Sigortası**, s.258. Bununla birlikte, bu tazminatın bir sigorta tazminatı olmadığı, TBK hükümleri çerçevesinde kanun hükümlerine aykırılık nedeniyle hak kazanılan bir tazminat olduğu ifade edilmelidir. Bu hususun vurgulandığı Yargıtay kararları için bkz. Eriş, s.1030 vd; Ulaş, s.79 vd. 28.9.1983 t. ve 1982/11-929 E, 1983/ 853 K YHGK

⁴⁶⁴ Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, 191. Bu hususta ayrıntılı açıklamalar için ayrıca bkz. Ulaş, **a.g.e.**, s.101 vd.

⁴⁶⁵ Ünan, **Hayat Sigortası**, s.172; Yazıcıoğlu, **Tekne Sigortası**, 258. 6762 sayılı TTK m.1267 bakımından, maddede öngörülen süreler içinde poliçenin teslim edilmemesinin “kusur” olarak kabul edilerek, ayrıca kusurun mevcudiyetinin araştırılmasına gerek olmadığı hakkında bkz. Şenocak, **Mesleki Sorumluluk Sigortası**, s.259.

⁴⁶⁶ BKBSY’de yer alan “yenileme”nin, Borçlar Hukuku anlamında, “bir borcun tarafların anlaşması ile sona erdirilerek bunun yerini yeni bir borcun almasını” değil; yeni dönem için yeni bir sigorta sözleşmesinin kurulmasını veya var olan sigorta süresinin uzatılmasını ifade ettiği hakkında bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.81. Ayrıca bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.3**, s.242.

BKBSY’de “kredi bağlantılı meblağ sigortaları, sigorta süresi kredi vadesine uyumlu olacak biçimde uzun süreli şekilde yapılmamış ise yenilemeli şekilde akdedileceği” ve “kredi vadesi boyunca sigorta sözleşmesinin yenilenmesine ilişkin bildirim yapma yükümlülüğü kredi kuruluşuna ait” olduğuna ilişkin açık hükümlere yer verilmiştir (BKBSY m.10 ve m.12). Aşağıda öncelikle krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde sigorta süresinin belirlenmesine ilişkin temel esaslar tespit edildikten sonra, yenileme bildiriminde bulunma yükümlülüğü ile bu bildirim yapılmasının sonuçları incelenecektir.

1. Sigorta süresi

Sigorta süresinin bitmesi ile birlikte kural olarak sigorta sözleşmesi de sona erer⁴⁶⁷. Ancak, tarafların aralarında anlaşarak sözleşmeyi belirli bir süre için yenilemeleri mümkündür⁴⁶⁸. Sigorta süresi, genellikle taraflarca sözleşmenin akdi sırasında kararlaştırılmakta ise de, TTK m.1410’da, sigorta süresinin taraflarca açıkça kararlaştırılmaması halinde, sürenin, “taraf iradeleri, yerel teamül ile hâl ve şartlar göz önünde bulundurularak, mahkemece belirleneceği” hüküm altına alınmıştır⁴⁶⁹. BKBSY’de, krediyle bağlantılı şekilde yapılan meblağ sigortalarının süresine ilişkin olarak bazı esaslara yer verilmiştir. Buna göre, “Kredi bağlantılı yapılan meblağ sigortaları, sigorta süresi kredi vadesine uyumlu olacak biçimde uzun süreli veya

⁴⁶⁷ Bozer, **Sigorta Hukuku**, s.143; Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.368; Ulaş, **a.g.e.**, s.118; Kender, Rayegan, Sigorta Sözleşmesinin Süresine İlişkin Bazı Sorunlar, **Sigorta Hukuku Dergisi**, Yıl: 1998, Sayı:1, s.41.

⁴⁶⁸ Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.368.

⁴⁶⁹ Bununla birlikte TBK m.2 karşısında, TTK m.1410’daki “sigorta süresinin taraflarca kararlaştırılmamış olduğu hallerde hâkimin taraf iradeleri, yerel teamül ile hal ve şartları dikkate almak suretiyle sigorta süresini belirleyeceğine” ilişkin bu düzenlemenin gereksiz olduğu sonucuna varılabilirse de, hükmün, sigorta süresinin, sözleşmenin objektif esaslı noktası değil, ikinci derece noktası olduğuna işaret etmesi bakımından önemi haiz olduğuna dikkat çekmek gerekmektedir. Diğer taraftan, TBK m.2 uyarınca ikinci derecede bir noktada uyuşulamaması halinde “hâkimin, uyuşmazlığı işin özelliğine bakarak karara bağlayacağı” hüküm altına alınmıştır. Öğretide de ifade edildiği üzere, TBK m.2 uyarınca hâkim ikinci derece noktaları çözüme bağlarken “tamamlayıcı yedek kuralları, örf adet hukukunu” göz önünde bulunduracak ve bunların bulunmaması halinde ise ikinci derece noktayı “işin niteliğini” esas alarak dolduracaktır. İşin niteliğine bakarak sözleşmedeki boşluğun doldurulması ise tarafların ortak iradelerinin dürüstlük kuralı çerçevesinde tespitini gerektirecektir. Bkz. Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.1**, kn.599. Ayrıca bkz. Tercier / Pichonnaz / Develioğlu, **a.g.e.**, s.179 ve s.180; Serozan, **İstanbul Şerhi**, s.71; Bu nedenle, TBK m.2’deki sözleşmedeki ikinci derece noktaların doldurulmasına ilişkin hüküm ile TTK m.1410’daki sigorta süresine ilişkin hükmün örtüşüğünü söylemek mümkündür. TTK m.1410’da yer alan bu düzenlemenin gereksiz olduğu; zira tarafların anlaşamaması halinde zaten sorunun mahkemeler aracılığı ile çözüleceği hakkında bkz. Memiş, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı**, s.95.

yenilemeli şekilde akdedilecek”tir (BKBSY m.10). Bu halde, krediye bağı hayat sigortası sözleşmelerinin akdinde sigorta süresi bakımından iki ihtimal gündeme gelebilecektir. Bunlardan ilki, sigorta süresinin en baştan kredi vadesi ile uyumlu şekilde belirlendiği hallerdir. Sonradan kredi borcu vadesinin uzatılması söz konusu olmadıkça, kredi vadesi ve sigorta süresinin eşit olduğu bu halde, sözleşmenin yenilenmesine ihtiyaç duyulmayacaktır. Maddede öngörülen ikinci ihtimal, sözleşmenin, “sigorta süresinin kredi vadesine eşit olmadığı” ve “yenilemeli şekilde” akdedildiği halleri kapsamaktadır. Ancak, maddenin ikinci fıkrasının ilk cümlesinden de anlaşılacağı üzere, “sigorta süresinin kredi vadesine eşit olmaması” ihtimali, kredi vadesinin sigorta süresinden az olduğu halleri değil, sadece kredi vadesinin sigorta süresinden daha fazla olduğu halleri kapsamaktadır. Ayrıca, maddenin lafzından sigorta süresinin kredi vadesinden kısa olduğu hallerde, sözleşmenin akdi sırasında sigorta sözleşmelerinin yenilemeli şekilde akdedileceği taahhüdünün verilmesinin gerekli olduğu anlamı çıkmakta ise de, krediye bağı hayat sigortası sözleşmesi yapılmasını kredi borçlusunun inisiyatifine (TKHK m.29 uyarınca “açık talebine”) tâbi tutan bir sistemin⁴⁷⁰, kredi kullanılmasını, kredi vadesinden daha kısa süreli krediye bağı hayat sigortası sözleşmesinin ileride yenileneceği taahhüdüne bağı kılacağıının düşünülmesi mümkün değildir⁴⁷¹. BKBSY m.12/4’te yer alan “kredi kullanan veya şirket tarafından yenileme yapılmasına ilişkin taahhüt verilmesinin, kredi kuruluşunun yenilemeye ilişkin bildirim yapma yükümlülüğünü ortadan kaldırmayacağına” ilişkin hüküm de, kanaatimizce, yenileme hususunda taahhüt verilmiş olmasının bir zorunluluk değil sadece bir “ihtimal” olduğunu kanıtlamaktadır⁴⁷². Zira sözleşmenin akdi sırasında “yenileme taahhüdünde

---

⁴⁷⁰ Bununla birlikte, bu ifade, sadece kredi kuruluşu tarafından sunulan sigorta sözleşmeleri ile sınırlı olarak anlaşılmalıdır. Bu hususta açıklamalar için bkz. s.50 vd.

⁴⁷¹ Kredi vadesinden daha kısa süreli krediye bağı hayat sigortası sözleşmesi akdedilmesinin mümkün olup olmadığı meselesi, krediye bağı hayat sigortasının akdediliş amacı da gözetildiğinde, sadece teorik bir tartışma imiş gibi görünmekte ise de, günlük hayatta bunu anlamlı kılan somut olaylar gündeme gelebilir. Örneğin, kredi borçlusunun, belli bir sürenin sonunda elde edeceğine kesin gözüyle baktığı yüklü bir miktar para ile bakiye borcu kapatmayı hedeflediği ve bu nedenle sigorta teminatının sadece bu paranın eline geçip geçmeyeceğinin muallakta olduğu dönem için gerekli olabileceği düşüncesiyle kısa süreli krediye bağı hayat sigortası sözleşmesi akdetmek istemesi mümkündür. Zira bu halde, en başta yenileme taahhüdü vermeksizin de poliçeyi yenileyebilme veya bağımsız diğer bir sigorta şirketinden o zamanki bakiye borç esas alınmak suretiyle yeni sigorta himayesi temin etme imkânı bulunduğundan, kredi borçlusu aleyhine bir durum söz konusu olmayacaktır.

⁴⁷² Ayrıca bkz. 2015/20 sayılı Genelge’nin 5,b maddesindeki ifadedden de aynı sonuca varılması mümkündür. Burada da, “sigorta sözleşmesine kredi kuruluşunun aracılık etmediği durumlarda da

bulunulsa” dahi, kredi kuruluğu, sigorta sözleşmesinin süresinin bittiği hususunda kredi borçlusuna bildirimde bulunma yükümlülüğü altına girmekte ve sözleşme sigorta ettirenin yenilemeye “onay” vermesi şartı ile yenilenmektedir.

Krediye bağlı hayat sigortasının meblağ sigortası olarak kabul edilmesi karşısında⁴⁷³ sigorta süresinin kredi vadesi ile uyumlu olmasını öngören BKBSY m.10’daki bu düzenlemenin, “azalan teminatlı” olarak akdedilmeyen ve ölüm tarihinde bakiye borcun ödenmiş olması ihtimalinde sigorta bedelinin tali lehtarlar (uygulamada çok defa mirasçılara) ödeneceği krediye bağlı hayat sigortaları bakımından isabetli olmadığı düşünülebilir. Zira bilhassa ölüm rizikosunun kredi sözleşmesinin süresinin bitiminden sonra da gerçekleşebileceği ihtimali karşısında, sigorta sözleşmesinin, kredi vadesinin sona ermesinden sonra teminat sağlayacak şekilde akdedilmesinin her iki tarafa da bir zararı olmayacak; aksine bazı durumlarda kredi kuruluğu ve kredi borçlusunun lehine olacaktır. Buna göre, sigorta süresinin, kredi vadesinden uzun olarak belirlendiği hallerde, ölüm rizikosunun kredi borcunun ödenmesinden ve dolayısıyla vadeden sonraki süreçte gerçekleşmesi ihtimalinde de, tali lehtar olarak belirlenen kişilerin teminattan faydalanmaları sağlanacağı gibi; bakiye borcun, kredi borçlusunun ölümü dışındaki bir riziko sebebiyle (işsizlik veya ölüm dışındaki herhangi ödeme güçlüğü) ödenemediği ve bu nedenle de sigorta teminatı kapsamı dışında kalması nedeniyle kredi kuruluğunun sigorta bedelinden bakiye borcun tahsilini sağlayamadığı hallerde, (ölüm rizikosunun kredi vadesinin bitiminden sonra ancak sigorta süresi içinde gerçekleşmesi ihtimalinde) alacağını hala tahsil edememiş olan kredi kuruluğu, sigorta bedeli üzerinden alacağını tahsil edebilecektir. Zira kredi borcunun belirlenen vade sonunda hala ödenmemiş olduğu varsayımında kredi sözleşmesi sona ermiş ise de, bundan doğan borç sona ermediğinden⁴⁷⁴ sigorta ettiren kredi borçlusunun yükümlülüğü devam etmektedir. Kredi borçlusunun yükümlülüğünün devam ettiği bu süreç bakımından, TKHK m.29

‘mevcut olması halinde’ kredi kullananın yenilemeye ilişkin taahhüdü kapsamında” ifadesinden, yenileme taahhüdünde bulunmanın zorunlu olmadığı; bunun sadece bir ihtimal olarak değerlendirilerek hüküm altına alındığı anlaşılmaktadır.

⁴⁷³ Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin amaç bakımından zarar sigortalarına benzediği yönündeki görüşümüz ve bu çerçevede “hukuki nitelik” başlığı altında yaptığımız açıklamalar saklı kalmak üzere.

⁴⁷⁴ Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.1**, kn.1744; Tercier / Pichonnaz / Develioğlu, **a.g.e.**, s.447; Hatemi / Gökyayla, **a.g.e.**, s.326; bkz. Nomer, **a.g.e.**, kn.204.1

çerçevesindeki “talebi” ile sigorta süresinin vadeden daha uzun bir süre olarak belirlenmesinin kanaatimizce sakıncası bulunmamaktadır. Kaldı ki, kredi kuruluşlarına, sigorta aracılığı faaliyetinde bulunma yetkisi, Bankacılık Kanunu ve Sigortacılık Kanunu’ndaki düzenlemeler çerçevesinde kredi sözleşmesinden bağımsız şekilde tanınmıştır. BKBSY m.10/3’te yer alan ve “kredi borcunun vadeden önce geri ödenmesi durumunda poliçenin mevcut koşullar ile veya revize edilmek suretiyle devam ettirilebileceğine” ilişkin düzenleme de, BKBSY m.10/2 ile çelişmektedir ve söz konusu hükmün isabetli olmadığı yönündeki görüşümüzü destekler niteliktedir. Ayrıca, kredi kuruluşu aracılığı ile yapılacak krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde gerek TKHK gerekse de BKBSY’ndeki düzenlemeler gereği, sigorta sözleşmesinin akdi için kredi borçlusunun açık talebi arandığı için, sigorta süresini kredi vadesi ile sınırlandırmak suretiyle tüketicinin korunmaya çalışılması gerekli de değildir. Ancak BKBSY’de aynı hükümde ayrıca krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin azalan teminatlı şekilde akdedileceği de açıkça hüküm altına alındığı için, bu hükmün kendi içinde tutarlı olduğu söylenebilecektir. Diğer taraftan, benzer düzenlemeye, TKHK m.29’da da yer verilmiştir. İlgili maddenin gerekçesindeki açıklamaların okunmasından, bu düzenlemenin, kredi kuruluşları aracılığı ile akdedilen sigorta sözleşmelerinde, kredi kuruluşlarının tüketiciye zarar veren uygulamalarına tepki amaçlı getirildiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, Yönetmelikteki pek çok diğer hükmün aksine, teminat ve sigorta süresine ilişkin m.10’da, sadece kredi kuruluşu aracılığı ile yapılan sigortalara uygulanacağı yönünde bir sınırlandırma söz konusu olmadığı için; sigorta süresine ilişkin bu düzenleme, bizzat kredi kuruluşu tarafından veya kredi kuruluşu “aracılığı” ile yapıldığı fark etmeksizin, TKHK ve BKBSY kapsamındaki tüm krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine uygulanacak ve “Sigorta süresinin kredi vadesine eşit olmadığı ve yenilemeli şekilde akdedilen sigortalarda; son yenileme döneminde kredi vadesinin bitimine kalan süre dikkate alınarak kredi vadesiyle sigorta süresinin uyumlu olmasını teminen, bir yıldan kısa süreli sigorta sözleşmeleri düzenlenecek”tir. Bireysel kredinin söz konusu olmadığı hallerde, sigorta süresini kredi vadesi ile sınırlayan bu düzenleme değil, TTK m.1410’daki tamamlayıcı hukuk kuralı uygulanacaktır. Buna göre, TTK m.1410 çerçevesinde hâkim, sigorta süresini, “ tarafların ortak iradesi, yerel teamül ve hal ve şartları” göz önünde bulundurmak suretiyle belirleyecek ve taraflarca

sözleşmenin kurulması sırasında belirlenmemiş olan sigorta süresi, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin asli amacının “kredi borcunun ödenmesini teminat altına almak” olduğu gözetildiğinde, hâkim tarafından, çok defa kredi vadesi ile uyumlu bir süre olarak tespit edilecektir. Bu nedenle de uygulamada bireysel kredi niteliğinde olmayan kredi sözleşmelerinden doğan bakiye borcu teminat altına almak için akdedilen ve “sigorta süresinin taraflarca belirlenmediği” krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri ile bireysel kredi sözleşmelerinden doğan borcu teminat altına almaya yönelik krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde sigorta süresi bakımından çok defa farklılık gündeme gelmeyecektir.

2. Yenileme bildiriminde bulunma yükümlülüğüne ilişkin temel esaslar

BKBSY m.12 uyarınca, “kredi vadesi boyunca sigorta sözleşmesinin yenilenmesine ilişkin bildirim yapmak yükümlülüğü kredi kuruluşuna ait”tir ve kredi kuruluşu, bu bildirim “poliçenin vade sonu tarihinden 15 gün önce” yapacaktır. Ancak maddede, söz konusu bildirim ne şekilde yerine getirileceğine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiş; yapılacak bildirim tâbi olduğu usul ve esasların Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirleneceği hüküm altına alınarak, bildirim gereği gibi ve zamanında yapıldığının ispatı kredi kuruluşuna bırakılmıştır. Yönetmeliğe istinaden çıkarılan 2015/20 sayılı Genelgede ise, yenileme bildiriminin, “bilgi formunda belirtilen yöntem kullanılarak bir defa yapılmasının yeterli olduğu” düzenlenmektedir (2015/20 s. Gen., m.5(a)). Daha önce, sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğü başlığı altında ayrıntılı şekilde izah edildiği üzere, “kredi kuruluşu aracılığı” ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortalarında bilgilendirme yükümlülüğünün ifasında, Genelgeye ek olarak sunulan örnek bilgi formu esas alınacaktır.

Bilgilendirme formunda asgari olarak yer alması gereken bilgiler arasında sigorta ettirenin bilgilendirilmesi için, kredi kuruluşunun kullanacağı “yöntem” de, zikredilmiştir. Örnek bilgi formunda açıkça ifade edildiği üzere, sigorta ettiren, yenileme bildiriminin yapılmasında kredi kuruluşunun kullanacağı yöntemi, kredi kuruluşu tarafından kendine sunulan seçenekler arasından belirleyecektir. Yenileme

bildiriminin düzenlendiği BKBSY m.12’de, kredi kuruluşunun sözleşmenin kurulması sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin m.7’den farklı olarak, kredi kuruluşu aracılığı ile veya kredi kuruluşu tarafından akdedilen krediye bağlı hayat sigortaları arasında herhangi bir ayırım yapılmamıştır. Ancak yenileme bildiriminin, Genelge’de açıkça “bilgilendirme formunda belirlenen yöntem” kullanılarak yapılacağı öngörülmüştür. “Bilgilendirme formunun”⁴⁷⁵ BKBSY m.7’deki açık hüküm gereği sadece kredi kuruluşu “aracılığı” ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortaları bakımından gündeme geleceği gözetildiğinde, yenileme bildiriminin şekline ilişkin bu düzenlemenin kredi kuruluşu tarafından (kredi borçlusuna hesabına) veya bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedilen⁴⁷⁶ krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından uygulanmayacağı kanaatine varmak gerekir⁴⁷⁷. Bununla birlikte bu açıklamanın, sadece yenileme bildiriminin şekline ilişkin m.12/6 bakımından geçerli olduğu; kredi kuruluşunun yenileme bildiriminde bulunma yükümlülüğüne ilişkin m.12/1’in kredi kuruluşunun sigorta ettiren sıfatıyla akdettiği krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından da uygulanacağı vurgulanmalıdır⁴⁷⁸.

BKBSY m.12 ve 2015/20 sayılı Genelge’de her ne kadar, “(kredi kullananın, kredi kuruluşu tarafından sunulan seçenekler arasından seçtiği) bilgilendirme formunda belirlenen yöntem” ile yenileme bildiriminde bulunulmasının mümkün

---

⁴⁷⁵ Genelgenin bir bütün olarak okunmasından, bahsedilen “bilgi formu” ile genel- herhangi bir bilgilendirme formunun değil, Yönetmeliğin 7. maddesi çerçevesinde hazırlanacak olan bilgi formunun kastedildiği anlaşılmaktadır. Kaldı ki, “yenileme bildiriminin ifa şekline ilişkin yöntem”, BKBSY uyarınca hazırlanacak bilgilendirme formlarında yer verilmesi zorunlu bilgiler arasında zikredilmiş olup, SSBY çerçevesinde hazırlanacak bilgilendirme formlarında bulunması gereken unsurlar arasında sayılmış değildir.

⁴⁷⁶ Bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri, daha önce de ifade edildiği üzere, BKBSY’nin kapsamı dışında tutulmuş olup, Yönetmeliğin uygulama alanı, sadece kredi kuruluşu aracılığı ile veya kredi kuruluşu tarafından akdedilen krediye bağlantılı sigortalar ile sınırlıdır.

⁴⁷⁷ BKBSY m.12/3’ün lafzından, kredi kuruluşunun kendisine sunulmuş tüm sigortalar bakımından yenileme bildiriminde bulunma yükümlülüğünün bulunduğu yönünde bir anlam çıkarmanın mümkün olduğu; ancak bunun kabul edilebilir bir çözüm olmadığı; bu nedenle hükmün sadece kredi kuruluşunun aracılık ettiği sigorta sözleşmeleri ile sınırlı şekilde anlaşılmasının gerektiği hakkında bkz. Ünán, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.83. Ayrıca bkz. Ünán, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.3**, s.243-244; bkz. Süzel, **a.g.m.**, s.136.

⁴⁷⁸ Bu ihtimalde, kredi kuruluşu sigorta acentesi sıfatına da sahip olmadığından, kredi kuruluşunun sigorta ettiren sıfatıyla kredi borçlusuna hesabına akdettiği krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından, kredi kuruluşuna BKBSY m.12/1 ile yüklenen yenileme bildiriminde bulunma yükümlülüğünün, TTK m.1423’teki bildirim yükümlülüğüne ilişkin temel düzenlemeden bağımsız nitelikte ve kredi sözleşmesinden doğan ve dürüstlük kuralına dayanan bir yükümlülük olduğu kabul edilmelidir.

olduğu hüküm altına alınmış ise de, bu yöntemin belirlenmesinde tam anlamıyla bir serbestiye sahip olduğu düşünülmemelidir. Yenileme hususunda yapılacak bildirim aslında sözleşmenin devamı sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğünün özel bir görünümü olması ve TKHK, BKBSY veya TTK’da bu safhadaki bilgilendirme yükümlülüğünün ifa şekline dair bir düzenlemenin bulunmaması karşısında SSBY m.11/2’de öngörülen yöntemlerin, yenileme bildiriminde esas alınmak üzere, bilgilendirme formunda sigorta ettirenin takdirine sunulabileceği kabul edilmelidir. Bununla birlikte, kanaatimizce, SSBY m.11/2’dekine kıyasla sigorta ettireni korumaya daha elverişli yöntemlere de, bilgilendirme formundaki seçenekler arasında yer verilmesi mümkün olmalıdır.

Kredi kuruluşu tarafından akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine, BKBSY m.12/6 uygulanmayacak; SSBY m.11/2 çerçevesinde, “görüşmenin manyetik veya dijital ortamda kayıt altına alınmış olması kaydıyla, ağrı merkezi veya telefon aracılığıyla” yapılacak bilgilendirme yeterli olacaktır. Bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortalarına, SSBY (m.11)’deki hükümler uygulanacaktır. Bu nedenle kredi kuruluşu tarafından veya (kredi borçlusunu tarafından) bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde yenileme bildiriminin ifa şekli bakımından esaslı bir farklılık gündeme gelmeyecektir.

Yönetmeliğin 12. maddesinin son fıkrasında, “Yenilemelerde, bu Yönetmeliğin 7 nci maddesinde düzenlenen bilgi formunun verilmesine gerek bulunmadığı; ancak, Yönetmeliğin 8 inci maddesi hükümleri kapsamında katılım sertifikası veya poliçe verileceği” hüküm altına alınmıştır. 2015/20 sayılı Genelge’nin 5(b) maddesinde açıkça hüküm altına alındığı üzere BKBSY m.12/son’daki bu düzenleme, “kredi kuruluşunun aracılık etmediği krediye bağlı hayat sigortalarında da, kredi kullananın yenilemeye ilişkin taahhüdü bakımından da”, uygulanacaktır. Ancak BKBSY’nin uygulama alanının kredi kuruluşu aracılığı ile veya kredi kuruluşu tarafından akdedilen kredi ile bağlantılı sigortalar ile sınırlı olması karşısında, Genelgede yer alan “kredi kuruluşunun aracılık etmediği krediye bağlı hayat sigortaları”nın sadece kredi kuruluşu tarafından kredi borçlusunu hesabına akdedilen

sigortaları kapsayacak; bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedilen sigortalar bu hükmün uygulama alanının dışında kalacaktır.

3. Yenileme bildiriminde bulunma yükümlülüğünün ihlali

BKBSY m.12 uyarınca, “kredi vadesi boyunca sigorta sözleşmesinin yenilenmesine ilişkin bildirim yapmak yükümlülüğü kredi kuruluşuna ait”tir ve kredi kuruluşu, bu bildirim “poliçenin vade sonu tarihinden 15 gün önce” yapacaktır. Kredi kuruluşuna, sigorta ettireni sözleşme süresinin bittiği hakkında bilgilendirme yükümlülüğü yükleyen bu düzenlemenin, Güvence Hesabı kapsamında kalan zorunlu sigortalarda, sigorta teminatının sona ereceğinin belli bir süre öncesinden sigorta ettirene bildirilmesini öngören “Zorunlu Sigorta Takibine İlişkin Yönetmelik”teki düzenlemeler⁴⁷⁹ ile benzerlik gösterdiği dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, Zorunlu Sigorta Takibine İlişkin Yönetmelik kapsamındaki zorunlu sigortalardan farklı olarak, “milli servetin muhafazası, sosyal fayda ve emniyetin tesisi” amaçlarına⁴⁸⁰ hizmet etmesi söz konusu olmayan ve isteğe bağlı bir sigorta olan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde kredi kuruluşunun yenileme bildiriminde bulunmakla yükümlü kılınmasının temelinde, sigorta sözleşmesinin yenilenmesine ilişkin ihtilafların çözümünü kolaylaştırma amacı bulunmaktadır. Uygulamada çok defa, vade ile uyumlu olmayan daha kısa süreli krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde süre sona erdiği halde kredi kuruluşlarınca bu hususta bildirim yapılması ihmal edilmektedir. Bu nedenle, yasal mirasçılar, aslında sözleşmenin yenilenmediğini ve teminatın mevcut olmadığını, kredi kuruluşunun kredi borçlusunun ölümünden sonra, bakiye borcun ödenmesine yönelik ihtarı ile öğrenmektedir⁴⁸¹. Daha önce de ifade edildiği üzere,

⁴⁷⁹ Zorunlu Sigorta Takibine İlişkin Yönetmelik m.7 uyarınca, Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi, “tesis edeceği kontroller neticesinde sigorta teminatının sona ereceği bilgisini, poliçe vadesinden 30 gün önce Güvence Hesabına bildirecek”; daha sonra ise, “zorunlu sigorta poliçesi sahibi, söz konusu poliçeleri yenilemesi için Güvence Hesabı tarafından uyarılacak”tır.

⁴⁸⁰ Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.210. Bu hususta ayrıntılı açıklamalar için bkz. Omağ, Merih Kemal, Türk Hukukunda Mecburi Sigortalara ve Sorunlarına Genel Bir Bakış, **Zorunlu Sigortalar Paneli- 19.11.1993 İstanbul**, Sigorta Hukuku Türk Derneği, 1994, s.8 vd.

⁴⁸¹ Bu hususta örnek kararlar için bkz. Yarg. 13. HD, 2011/1729E, 2011/11039K, 5.7.2011t: BKBSY'nin henüz yürürlüğe girmediği dönemde gerçekleşen söz konusu olayda, Yüksek Mahkeme, yenileme bildirimini yapma yükümlülüğünü, kredi kuruluşunun asgari özen borcuna ve MK m.2'deki dürüstlük kuralına dayandırmış ise de, sözleşmenin tarafı olmayıp sadece sigorta şirketi ad ve hesabına sigorta sözleşmesini akdeden sigorta acentesi kredi kuruluşunun yenileme bildiriminde bulunmasının dayanağının MK m.2 veya asgari özen borcu olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Kanaatimizce, söz konusu kararın verildiği tarih de dikkate alındığında, sigorta sözleşmesinin süresinin bitmesi SK m.11/3 anlamında sözleşmenin devamı sırasındaki önemli bir gelişme olduğundan, acentenin yenileme

BKBSY m.12'nin yenileme yükümlülüğünün ifa şekline ilişkin 6. fıkrası, sadece kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından uygulama alanına sahip olmasına rağmen kredi kuruluşunun yenileme bildiriminde bulunmakla yükümlülüğü, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin akdedilme şekline bakılmaksızın mevcuttur. 2015/20 sayılı Genelgede yer alan ve "yenileme yükümlülüğünün ifası sırasında" bilgi formunun verilmesine gerek olmadığına ilişkin m.12/7'nin, kredi kuruluşunun aracılık etmediği krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından da uygulanacağını öngören hüküm, bu görüşümüzü dolaylı şekilde destekler niteliktedir.

BKBSY m.12'de, sadece kredi kuruluşunun yenileme bildiriminde bulunma yükümlülüğü altında olduğu düzenlenmekle yetinilmiş; yükümlülüğün ihlali halinde uygulanacak yaptırım hüküm altına alınmamıştır. Kredi kuruluşunun yenileme bildiriminde bulunma yükümlülüğünün, kredi kuruluşunun sigorta ettiren sıfatıyla akdettiği krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri hariç olmak üzere, sözleşmenin devamı sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin SK m.11/3 ve TTK m.1423'teki düzenlemelerin özel bir görünümü niteliğinde olduğuna ilişkin görüşümüz çerçevesinde, sözleşmenin devamı sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali halinde uygulanacak yaptırıma dair açıklamalarımız burada da geçerli olacaktır. Buna göre, yenileme bildiriminin ihlali halinde, TTK m.1423'te veya BKBSY'de bu hususta açık bir hüküm yer almadığı için SSBY'ndeki yaptırım sistemi uygulanacaktır. SSBY m.7'de sözleşmenin kurulması ve devamı sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali için ortak bir yaptırım öngörülmüş ve ihlal halinde "sigorta ettirenin sigorta sözleşmesini feshedebileceği gibi, varsa uğradığı zararın tazminini de talep edebileceği" düzenlenmiştir. Yenileme bildiriminin ihlal edildiği, uygulamada çok defa kredi kuruluşunun mirasçılara yapacağı ödeme ihtarı ile ortaya çıkacağından fesih hakkının kullanılmasının bir anlamı olmayacak, ancak bakiye borcu ödeyen mirasçılar, uğradıkları zararın tazminini isteyebileceklerdir. Diğer taraftan, "yan yükümlülük" niteliğindeki bu tür borçlarda, ifayı talep etmenin veya ifaya zorlamanın söz konusu olmadığı; borcun, sadece ihlal edildiğinde bir anlam

---

bildirimi yapmasının, "sözleşmenin devamı sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğü" olarak telakki edilmesi ve kredi kuruluşunun yenileme yükümlülüğünün dayanağının da asgari özen borcu veya dürüstlük kuralı değil, SK'nın ilgili maddesi olduğunun kabulü daha isabetli olacaktır.

taşıyacağı da belirtilmelidir⁴⁸². SSBY ve tazminat hukukunun genel esasları uyarınca, tazminat talebinin muhatabı sözleşmenin tarafı olan sigorta şirketidir. Ancak, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi kuruluşu tarafından sunulduğu hallerde, sigorta sözleşmesinin kredi kuruluşunun alacağını teminat altına almak amacıyla yapıldığı ve uygulamada kredi borçlusuna kredi kullanabilmenin bir şartı olarak sunulduğu da gözetildiğinde, kredi kuruluşunun, kaynağını aralarındaki “kredi sözleşmesinden” alan “dürüstlük kuralına” dayanan bir yenileme bildiriminde bulunma yükümlülüğünün olduğu savunulabilecektir⁴⁸³. Kredi kuruluşunun aracılık ettiği sigorta sözleşmelerinde de, kredi kuruluşu tarafından akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde olduğu gibi (sözleşmenin tarafı olmayan ve acente sıfatına sahip olan) kredi kuruluşunun “sigorta sözleşmesinden” doğan özen borcu altında olduğundan bahsetmek mümkün değil ise de,⁴⁸⁴ yukarıdaki açıklama geçerli olacaktır⁴⁸⁵. Uygulamada, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin sadece kredi

---

⁴⁸² Bu durumun ise borcun yapma veya yapmama borcu niteliğinde olmasından kaynaklandığı hakkında bkz. Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.1**, kn.46.

⁴⁸³ Sigorta ettiren ve sigortalının farklı kişiler olduğu sigorta sözleşmeleri bakımından, sigorta ettirenin, sigortalıya karşı sigorta sözleşmesinden ileri gelen bir bildirim-aydınlatma yükümlülüğünün bulunmadığı; ancak, bu hususta sigorta ettiren ve sigortalı arasındaki ana sözleşmeden kaynaklanan ve dürüstlük kuralına dayanan bir yan yükümlülüğün mevcut olabileceği; krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, kredi kuruluşunun, kredi sözleşmesinin karşı tarafını teşkil eden sigortalıya karşı BGB §241 Abs.2 çerçevesinde sözleşmeden doğan bir yan yükümlülük niteliğinde olan bilgilendirme yükümlülüğünün ne ölçüde yerine getirileceği hususunda açıklığın mevcut olmadığı; sigorta ettirenin kendisine verilen bilgiyi sigortalıya “aktarma” hususundaki yükümlülüğünün kaynağının, BGB §241 Abs.2’den çerçevesinde gündeme gelecek sözleşmesel yan yükümlülük değil, dürüstlük kuralı (*Fairnessgebot*) olduğu hakkında bkz. Franz, **a.g.m.**, s. 1569 ve s.1571; ayrıca bkz. Brömmelmeyer, Christopf Informations- und Beratungspflichten in der Restschuldversicherung, **VersR 2015 Heft 34**, s.1464. (BGB §241 Abs.2 uyarınca, “bir borç, içeriğine bağlı olarak, sözleşmenin taraflarına, hakları, yasal teminatları ve dier teminatları göz önünde bulundurma yükümlülüğü yükleyebilecektir.”)

⁴⁸⁴ Benzer husus, genel olarak bilgilendirme yükümlülüğünün niteliği bakımından, bkz. Yazıcıoğlu, **Sigorta Aracıları**, s.196: Yazar, sigorta acentesi ile sözleşme görüşmesi yaptığı kişi arasında sözleşme ilişkisinin mevcut olmadığını ve bu nedenle SK m.11/3’te düzenlenen bilgilendirme yükümlülüğünün sözleşmeden doğan bir yan yükümlülük olarak nitelendirilemeyeceğini isabetli şekilde ileri sürmektedir.

⁴⁸⁵ Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin yenilenmesi ile ilgili olarak uygulamada sıklıkla rastlanan bir diğer sorun ise, yıllık-yenilemeli şekilde akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin bir veya daha fazla dönem kredi kuruluşu tarafından re’sen yenilenmesine rağmen, sonraki süreçte yenilenmenin yapılmamasıdır. Bu gibi durumlarda, Yüksek Mahkemenin eğilimi, daha önce krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesini re’sen yenilemesi nedeniyle sözleşmenin karşı tarafından yarattığı güven nedeniyle adeta sonraki dönemde “sözleşmeyi yenileme yükümlülüğü” altına girdiği ve bu nedenle kredi kuruluşunun da kusurlu addedilmesi gerektiği yönündedir. BKBSY m.12/1 uyarınca, “Kredi bağlantılı sigortalarda, kredi vadesi boyunca, yenileme sorumluluğu kredi kuruluşuna ait” olup, aynı maddenin dördüncü fıkrasında ise, “Kredi kullanan veya şirket tarafından yenileme yapılmasına ilişkin taahhüt verilmiş olmasının, kredi kuruluşunun yenilemeye ilişkin bildirim yapma yükümlülüklerini ortadan kaldırmayacağı” hüküm altında alınmıştır. Kanaatimizce bu gibi durumlarda,

kuruluşunun değil, aynı zamanda kredi borçlusunun yararına da hizmet eden bir teminat aracı olması karşısında, kredi borçlusunun da müterafık kusurunun söz konusu olduğu kabul edilmekte ve bu nedenle çok defa sigorta şirketi veya kredi kuruluşundan talep edilen tazminat miktarı tenkis edilmektedir⁴⁸⁶.

---

kredi kuruluşunun yapması gereken sözleşmeyi re'sen yenilemek değil, sözleşmenin daha önce defalarca re'sen yenilenmiş olup olmadığına veya re'sen yenileneceği hususunda daha sözleşmenin kurulması esnasında taahhüt verilip verilmediğine bakılmaksızın, sözleşmenin süresinin sona erdiği ve yenilenmesi gerektiğine ilişkin bildirimde bulunulmasıdır. Örnek bir Yüksek Mahkeme kararı için bkz. *13. HD., E. 2014/5448 K. 2014/31802 T. 20.10.2014* : “....Davacılar, hayat sigortası poliçesi nedeniyle, poliçe bedelinin taraflarına ödenmesi istemi ile eldeki davayı açmışlardır. Davalı, davanın reddini dilemiş, mahkemece, davanın reddine karar verilmiştir. Davacılar murisinin 11.04.2005 tarihinde konut kredisi çektiği ve hayat sigortasının yapıldığı, 27.3.2006 tarihinde de kredisini yeniden yapılandığında hayat sigorta poliçesinin yenilediği anlaşılmaktadır. Öyle olunca iki yıl üst üste kredi için hayat sigortasının yapılması ile sigortanın yenileceği intibasının uyandırıldığı kabulü gerektiğinden, davalı bankanın sigortasının yenilenmesi için davacılar murisini ihtar ile bilgilendirmediğinden kusurlu olduğunun kabulü gerekir. Mahkemece davalının kusur oranının tespiti için yeniden uzman bilirkişiden rapor alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken aksi düşüncelerle yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozma gerektirir”. (Çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/13-hukuk-dairesi-e-2014-5448-k-2014-31802-t-20-10-2014> , 25.6.2018.

⁴⁸⁶ Uygulamada, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri ile ilgili ihtilafların pek çoğu, kredi kuruluşunun yenileme bildiriminde bulunma yükümlülüğünü ihlalinden ileri gelmektedir. Öyle ki, çok defa, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin kredi vadesine eşit süreli şekilde akdedilmek yerine, 1'er yıllık- yenilemeli şekilde yapılması tercih edilmekte; kredi kuruluşu tarafından sözleşmenin süresinin sona erdiği ve yenilenmesi gerektiğine ilişkin bildirim yapılması ihmal edilmekte ve sigorta teminatının bulunmadığı, kredi borçlusunun mirasçıları tarafından rizikonun gerçekleşmesini müteakip öğrenilmektedir. Bu hususta örnek bir karar için bkz. *13. HD., E. 2013/23271 K. 2014/132 T. 9.1.2014*: “....Oysa ki, kredi sözleşmesi nedeniyle hayat sigortası yapılmasındaki amaç, banka yönünden kredi borcunun teminat altına alınması olduğu kadar, belli bir prim borcu getirmekle birlikte, sigortalının da bunda menfaatinin olduğu kuşkusuzdur. Bu nedenle uyuşmazlığın çözümünde, her iki tarafın da hak ve menfaatlerinin gözetilip korunması esas alınmalıdır. Nitekim, kredi sözleşmeleriyle bağlantılı sigortaların yapılması halinde sigorta ettirenlerin, sigortalıların ve lehdarların hak ve menfaatlerinin korunması amacıyla çıkarılan, “Bireysel Kredilerde Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği”, 17.1.2008 tarihli Resmi Gazetede yayınlanarak, 1.2.2009 tarihinde de yürürlüğe girmiştir. Her ne kadar, az yukarda açıklanan kredi sözleşmesinin 10. maddesindeki düzenleme ile, hayat sigortası konusunda davalı bankaya değil, kredi borçlusuna yükümlülük getirildiği anlaşılmakta ise de, yine az yukarda sözü edilen Yönetmeliğin ilgili hükmü gereğince de, kredi süresi içerisinde sigorta poliçesini yenileme sorumluluğu kredi kullanana ait olmakla birlikte, yenilemeye ilişkin bildirim yapma ve bilgilendirme sorumluluğunun da kredi veren bankaya ait olduğunun kabulü gerekir.....Davalı bankanın, 4.5.2010 tarihinde sona eren davacıların murisine ait kredili hayat sigortasının yenilenmesi için, en azından muhatabına bildirim yapmak suretiyle kredi borçlusunu konu ile ilgili bilgilendirmesi, yönetmelik hükmü olup ayrıca asgari özen yükümlülüğünün bir sonucu olduğu gibi, Medeni Kanunun 2. maddesinde düzenlenen dürüstlük kurallarının da bir gereğidir. Kaldı ki, ... sigortası davalı banka tarafından yenilenmiştir. Ancak bu kabule rağmen, sigortanın yenilenip yenilenmediğinin de, kredi borçlusuna tarafından takibi gerekeceğinden, uyuşmazlık konusu olan “2010 yılı itibariyle sigortanın yenilenmemesi” ve bu nedenle davacıların uğradıkları zararlar nedeniyle tarafların müterafık kusurlu oldukları sonucuna varılmalıdır...”. Kararın tam metni için bkz. (Çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/13-hukuk-dairesi-e-2013-23271-k-2014-132-t-9-1-2014> , (25.6.2018).

Kredi kuruluşunun bireysel kredi niteliğinde olmayan kredi sözleşmesine istinaden akdedilen bir krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kuruluşuna aracılık ettiği hallerde ise, BKBSY'nin uygulama alanı sadece bireysel kredilere istinaden akdedilen sigorta sözleşmeleri ile sınırlı olduğundan BKBSY m.12'nin uygulanması söz konusu olmayacaktır. TTK m.1423 ve SK'da yer alan ve sigorta şirketi ile birlikte acenteyi de sözleşmenin devamı sırasında sözleşme ile ilgili önemli hususları bildirmekle yükümlü tutan düzenlemeler çerçevesinde, aracı kredi kuruluşu yenileme bildiriminde bulunmakla yükümlü olacak, bu yükümlülüğün ihlali halinde ortaya çıkan zararlardan SSBY m.7 çerçevesinde⁴⁸⁷ sorumlu tutulabilecektir.

BKBSY m.12'de kredi kuruluşu sadece sigorta süresinin bitmesinden önce değil, ayrıca sigorta süresinin bitiminde duruma göre sözleşmenin yenilediği veya yenilenmediği hususunda da bilgi vermekle de yükümlü tutulmuştur⁴⁸⁸. Maddenin

---

⁴⁸⁷ BKBSY'deki bildirim yükümlülüğün muhatabın tacir olduğu hallerde de bir ayırım yapılmaksızın uygulanacağı hakkında bkz.2008/7 sayılı Genelge m.1: Genelgede açıkça "...Ayrıca, tüzel kişilerin tacir sıfatını haiz olmaları halinde dahi, bu kişilerin "basiretli bir tacir" gibi hareket etmek durumunda olmaları göz önünde tutularak, bilgilendirme yükümlülüğünden istisna tutulmalarının genel hükümlere aykırılık arz edeceği" ifade edilmiştir.

⁴⁸⁸ Yüksek Mahkemenin, kredi sözleşmesi genel şartları arasında yer alan ve kredi kuruluşuna prim borcunun ödenmesi yükümlülüğü kredi borçlusu sigortalıya ait olmak üzere, re'sen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdetme ve halihazırdaki sözleşmeyi yenileme yetkisi veren şartın, haksız şart niteliğinde olmadığına ilişkin bir kararı için bkz. *13. HD., E. 2010/11062 K. 2011/3675 T. 10.03.2011*: "... Davacı banka ile davalı arasında düzenlenen 07.06.2006 tarihli konut kredisi sözleşmesinin 16. maddesinde "Banka, bu sözleşme esasları içinde tesis edilmesi ve verilmesi gerekli bütün teminatları, yangına, hırsızlığa ..... karşı Banka lehine olarak taraflarca mutabık kılınan bir sigorta şirketine sigorta ettirmeye, müddeti biten sigortaları yenilemeye ve ayrıca yine Banka lehine olarak kredi hayat sigortaları yapmaya yetkilidir." şeklinde düzenleme getirilmiştir. Böyle bir düzenleme karşısında davacı bankanın TTK'nun 1321.maddesi anlamında menfaat sahibi olduğu ve yine anılan yasanın 1329.maddesi hükmü gereğince de davalı tüketicinin sözleşmeden doğan hak ve menfaatleri sigortacıdan talep etmeye hakkı olduğu tartışmasızdır. Davacı bankanın kredi borçlusuna hayat sigortası yaptırmasındaki asıl amacının, kredi borcunun teminat altına alınması olduğu muhakkaktır. Ancak belli bir prim ödeme borcu getirmekle birlikte, hayat sigortası kapsamına alınmasında sigortalının da bir menfaatinin olduğu açıktır. Sözleşmede bu şekilde bir düzenleme yapılmasına yasal bir engel de bulunmamaktadır. Taraflar açısından sözleşme hükümlerinin yerine getirilmesi esas olup, bu düzenlemenin haksız şart niteliğinde olduğunun da kabulüne olanak yoktur. Böyle olunca mahkemece, davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken, yanlış değerlendirme ile yazılı şekilde kısmen kabulü usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir...." Karar için bkz. (çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/13-hukuk-dairesi-e-2010-11062-k-2011-3675-t-10-03-2011> , 1.7.2018. Daha önce de ayrıntılı şekilde izah edildiği üzere,, gerek kredi kuruluşunun sigorta ettiren sıfatıyla akdettiği gerekse de kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından TKHK m.29 uyarınca, temel şart, kredi borçlusunun sigorta sözleşmesi akdi hususunda (kredi kuruluşu tarafından sunulan sigortalar bakımından) açık ve yazılı talebinin mevcudiyetidir. TKHK'da yer alan ve sözleşmenin zayıf tarafı olan tüketicinin korunmasına yönelik emredici nitelikteki bu düzenlemenin aksinin kararlaştırılması ise mümkün değildir. Diğer taraftan, dava konusu olay bakımından ayrıca dikkat çekilmesi gereken husus, sigorta sözleşmesinin kredi kuruluşu tarafından akdedildiğidir. TTK m.1491/2 uyarınca, sigorta bedelinin cenaze masraflarından

üçüncü fıkrasında, “kredi kuruluşu, sigorta sözleşmesinin yenilenip yenilenmediğine ilişkin kredi kullanana yapılacak bildirim, yenileme yapıldıysa yenilenen poliçenin vade başlangıcından itibaren, yenileme yapılmadıysa mevcut poliçenin vade sonu tarihinden itibaren beş iş günü içinde gerçekleştireceği” düzenlenmiştir. Yenilemeden önce yapılacak sigorta süresinin bittiğine ilişkin bildirim hukuki niteliği ve ihlali halinde uygulanacak yaptırım sistemine ilişkin yukarıda yapılan açıklamalar üçüncü fıkrada yer alan bu yükümlülük bakımından da geçerli olacaktır⁴⁸⁹.

Ç. Himaye sağlama borcu

1. Genel olarak himaye sağlama borcu

Sigorta sözleşmesi, TTK m.1401’de “sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşme” olarak tanımlanmıştır. Bu tanım çerçevesinde, sigortacının sigorta sözleşmesinden doğan ana edimini teşkil eden

---

fazla olması ihtimalinde, başkasının hayatı üzerine sigorta sözleşmesi akdedilebilmesi için riziko şahsının yazılı rızası gerekli olup, m.1520/2 çerçevesinde söz konusu düzenleme emredici olduğundan, bu hükme aykırı sözleşme şartları geçersiz olacaktır. Bu nedenle, dava konusu olayda, kredi kuruluşuna primlerin ödenmesi yükümlülüğü kredi borçlusuna ait olmak üzere, re’sen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdetme yetkisi veren hükmün, haksız şart niteliğinde olmasından ziyade, emredici hükümlere aykırılığı nedeniyle geçersizliği gündeme gelecektir.

Ayrıca bkz. Göbel / Köther, **a.g.m.**, s.428: Yazarlar, krediye bağlı hayat sigortası teminatı sağlanmasına ve sigorta primlerinin kredi sözleşmesine ek kredi ile finanse edilmesine ilişkin kayıtların şartırcı nitelikte olmadığını ifade etmektedir.

⁴⁸⁹ Bildirim yükümlülüğü öngörüldüğü takdirde, bunun ihlaline bağlanan yaptırımın da açıkça düzenlenmesinin gerektiği ancak bunun Yönetmelikte düzenlenmesinin isabetli olmadığı; yasa ile düzenlenmesinin gerektiği; bu yükümlülüğün ifa edilmemesi nedeniyle sigorta sözleşmesi yapılamamış ise, kredi kullananın bu nedenle kredi kuruluşundan, sigorta yaptırılmış olması ihtimalinde isteyebileceği tutarın tazmin edilmesini isteyebileceği; ancak kredi kuruluşunu verdiği kredinin güvencesi olarak yaptırılmasını şart koştuğu sigorta sözleşmesi ile ilgili bu kadar ağır sonuçlar karşısında bırakmanın dengesiz bir çözüm olacağı hakkında bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.86. Ayrıca bkz. BKBSY m.12/3’ün lafzından, kredi kuruluşunun kendisine sunulmuş tüm sigortalar bakımından yenileme bildiriminde bulunma yükümlülüğünün bulunduğu yönünde bir anlam çıkarmanın mümkün olduğu; ancak bunun kabul edilebilir bir çözüm olmadığı; bu nedenle hükmün sadece kredi kuruluşunun aracılık ettiği sigorta sözleşmeleri ile sınırlı şekilde anlaşılmasının gerektiği hakkında bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.83. Ayrıca bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.3**, s.246.

rizikoyu taşıma (himaye sağlama) borcunun, sigorta ettirenin prim ödeme borcunun karşılığı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.⁴⁹⁰.

TTK m.1487/1’de “Hayat sigortası ile sigortacının, belli bir prim karşılığında, sigorta ettirene veya onun belirlediği kişiye, sigortalının ölümü veya hayatta kalması hâlinde, sigorta bedelini ödemeyi üstleneceği” hüküm altına alınarak, tarafların karşılıklı borçları TTK m.1401’deki sigorta sözleşmesi tanımındaki ile benzer şekilde tespit edilmiştir. Buna göre, hayat sigortası sözleşmelerinde, sigortacının himaye

---

⁴⁹⁰ Öğretide her ne kadar genellikle, söz konusu borcun rizikonun gerçekleşmesinden önceki ve sonraki safhada da mevcut olduğu; sözleşmenin kurulmasından önce statik halde olan sigorta himayesinin, sözleşmenin kurulmasından sonra dinamik hale geldiği ifade edilmektedir. (Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.311. Tehlike taşıma teorisi olarak adlandırılan bu teoriye göre (*tehrlike taşıma teorisi-Gefahrtragungstheorie*), sigortacının himaye sağlama borcu, tehlikenin gerçekleşmesinden önceki dönemde latal durumda iken tehlikenin gerçekleşmesi ile birlikte akut duruma geçmektedir. Buna göre latal evrede, sigortacı, tehlikenin gerçekleşmesi halinde ödemesi gereken sigorta bedeli- tazminatını ödeyebilmek için reasürans sözleşmesi kurmak, primleri nemalandırmak, rezerv miktarını ayarlamak gibi bazı işlemleri yerine getirmek zorunda olup, tehlikenin gerçekleşmesi ile birlikte ise sigortacının ediminin içeriği değişikliğe uğrayarak belli bir miktar paranın ödenmesi veya sözleşmede kararlaştırılan diğer bir edimin ifasına dönüşmektedir. Sigortacının himaye sağlama borcunu açıklamaya çalışan bir diğer görüş ise (*Para ödeme teorisi- Geldleistungstheorie*), sigortacının edimi sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesi ile doğmakta olup söz konusu geciktirici şartın gerçekleşmesine kadar olan dönemde sigortacının herhangi bir borcu bulunmamaktadır. Ayrıntılı açıklamalar için ayrıca bkz. Omağ, **Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri**, s.27; Şeker Öğüz, Zehra, **Sigorta Sözleşmesinin Hukuki Niteliği Üzerine**, Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan, s.1044 vd; Yazıcıoğlu, **Tekne Sigortası**, s.261; Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 1 Rn. 6.) Aslında himaye sağlama borcunun ifası (muaceliyeti), rizikonun gerçekleşmesi şartına bağlı olup, rizikonun gerçekleşmesinden önceki safha ile ilk primin ödenmesine kadar olan süreçte sigortacı tarafından ifa edilen, “primleri nemalandırmak, reasürans sözleşmesi akdetmek, rezerv miktarını ayarlamak” gibi edimlerin, sigortacının sözleşmeden doğan asıl edimi olan himaye sağlama borcunun ifasına yönelik, “hazırlık hareketleri” olarak nitelendirilmesi gereklidir. Öyle ki, hazırlık hareketinden ibaret olan bu davranış biçimlerinin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi halinde sigorta ettirenin dava hakkı söz konusu olmayacak; ancak borçlunun bu davranışının taraflar arasındaki güven ilişkisini zedelemesinden hareketle, MK m.2’deki dürüstlük kuralına dayanan oluşturduğu dönme hakkına sahip olduğu kabul edilebilecektir. (Şeker Öğüz, **Sigorta Sözleşmesinin Hukuki Niteliği**, s.1053 ve ayrıca dn.31. Sigortacının söz konusu hazırlık hareketlerini ifa etmemesi, sözleşmeden doğan asli borcu olan sigorta himayesi sağlama borcunun ifasını tehlikeye düşürmekte olup, borçlar hukuku öğretisinde, borcun ifa edilmeyeceğinin önceden anlaşılması halinde alacaklının sahip olduğu haklar ile ilgili olarak öğretide farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bunlardan biri, yukarıda da ifade edilen ve alacaklıya MK m.2’deki dürüstlük kuralı çerçevesinde sözleşmeden dönme hakkı veren görüştür. Bunun dışında, kıyasen borçlu temerrüdü hükümlerinin uygulanabileceğini; bu tür davranışları akdin müspet ihlali olarak kabul edilerek TBK m.112 vd.nin (BK m.106-108) uygulanacağını veya borç ilişkisinin imkânsızlık nedeniyle sona ereceği ve bunun yerine tazminat ödeme borcunun gündeme geleceğini kabul eden görüşler bulunmaktadır.)

Ayrıca bkz. Beckmann, Roland Michael / Matusche - Beckmann, Annemarie, **Versicherungsrecht-Handbuch**, C.H. Beck, 3. Vollständig überarbeitete Auflage, Frankfurt am Main, 2015, 1. Abschnitt. Grundlagen des Versicherungsvertragsrechts § 1. Einführung Rn. 131 vd.; Prölss/Martin/Armbrüster, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 1 Rn. 120 vd.; Reiff, Peter, Die bereicherungsrechtliche Rückabwicklung des Policenmodells in der Lebensversicherung, **Recht und Schaden**, 2015, Heft 3, s.108 (s.105-115)

sağlama borcu sigorta bedelinin ödenmesi suretiyle yerine getirilmekte olup, yukarıda himaye sağlama borcuna ilişkin yapılan açıklamalar hayat sigortası ve özel olarak krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde de geçerli olacaktır.

2. Riziko taşıma (himaye sağlama) borcunun kapsamı

Sigorta sözleşmesinin esaslı unsurlarından olan riziko, öğretilde, “ileride gerçekleşmesi muhtemel ve zarar veya başkaca uygun olmayan bir hal veya ihtiyaç doğuran bir olay” olarak tanımlanmaktadır⁴⁹¹. Rizikonun gerçekleşmesinin “muhtemel” olmasının iki farklı boyutu bulunmaktadır. Buna göre, rizikonun muhtemel olması, özellikle, zarar sigortası şeklinde akdedilen sigorta sözleşmelerinde olduğu gibi rizikonun gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin belirsiz olmasını veya ölüm rizikosuna karşı akdedilen hayat sigortası sözleşmelerindeki gibi gerçekleşeceği kesin olmakla birlikte ne zaman gerçekleşeceğinin bilinmemesini ifade etmektedir⁴⁹².

TTK m.1409’da sigortacının riziko taşıma borcunun kapsamı “sigortacı, sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesinden doğan zarardan veya bedelden sorumludur” şeklinde belirlenmiştir. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine de uygulanacak olan Hayat Sigortası Genel Şartlarında teminatın kapsamı hayat sigortaları bakımından özel olarak düzenlenmiş; hayat sigortası sözleşmeleri ile, “bir kimsenin belirli bir süre içinde veya sözleşmede belirtilen şart ve haller içinde ölümünün veya o kimsenin sözleşmede belirtilen belli bir süreden fazla yaşaması ihtimalinin ya da her iki ihtimalin beraber” teminat kapsamına alınabileceği düzenlenmiştir (HSGŞ A.2 / 1). Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde asıl amacın, riziko şahsının ölümü halinde ödenemeyen bakiye borcun sigorta bedelinden karşılanması olması karşısında, bu tür sigorta sözleşmelerinde hayatta kalma ihtimaline karşı teminat sağlanması, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin yerleşik hale gelmiş amaç ve yapısına uygun değildir. Bu nedenle, uygulamada,

⁴⁹¹Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.312; ayrıca bkz. Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 1 Rn. 10 vd.; Ulaş, **a.g.e.**, s.46.

⁴⁹²Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.312; Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 1 Rn. 10 vd.; Langheid/Wandt/Looschelders, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 1 Rn. 13

krediye bağı hayat sigortası sözleşmeleri sadece ölüm rizikosuna karşı teminat sağlayacak şekilde akdedilmektedir.

Sigorta teminatının kapsamına ilişkin olarak SK m.11/4'te bir düzenleme yer almaktadır. Bu maddede, sigorta sözleşmesinin kapsamına dâhil olmayan risklerin de açıkça belirtilmesi gerektiği, aksi halde kapsam dâhilinde olmadığı açıkça belirtilmeyen rizikoların da teminata dâhil sayılacağı hüküm altına alınmıştır. Bu düzenleme ile açıkça teminata dahil olmadığı belirtilmemiş rizikoların teminata dahil olacağı hususunda sigorta ettiren lehine bir karine kabul edilmiş ise de, çok defa rizikoların çeşitliliği nedeniyle, teminat kapsamında olmayan rizikoların hepsinin sözleşmenin akdi öncesinde öngörülüp belirtilmesinin mümkün olmayabileceğine veya özellikle de zaman içinde, sözleşmenin yapıldığı sırada mevcut olmayan rizikoların ortaya çıkabileceğine dikkat çekilmelidir. Diğer taraftan, eğer teminat kapsamına dâhil olmayan rizikolar zaten sözleşmede belirtilecek ise, ayrıca kapsam dâhilinde olan teminatların sayılmasının da bir anlamı bulunmamaktadır⁴⁹³. Ayrıca söz konusu hükmün uygulanması ile ilgili asıl sorun, sözleşmenin yapılmasından sonra ortaya çıkan ve bu nedenle sözleşmenin akdi sırasında her iki tarafça da öngörülmesi mümkün olmayan rizikolar (mesela sonradan ortaya çıkan salgın ve öldürücü hastalıklar) bakımından gündeme gelecektir. SK m.11/4'ün, istisnasız şekilde (özellikle sözleşmenin akdedildiği sırada öngörülemeyen rizikolar bakımından) uygulanması, sigorta şirketlerinin zaman içinde ekonomik yönden olumsuz etkilenmesine sebebiyet verebilecektir. Kanun Koyucu, sigorta sözleşmesinin zayıf tarafı olan sigorta ettiren, sigortalı ve lehtarın korunması amacıyla hareket etmiş ise de, sigorta ettirenin tam anlamıyla korunabilmesi, sigorta şirketlerinin mali bakımdan güçlü kalmasını da gerektirmektedir. Kaldı ki, sadece teminat dâhilinde olan rizikoların gösterilmesi ve bunlar hakkında TTK m.1423 çerçevesinde yapılacak bilgilendirme, sözleşmenin zayıf tarafının korunması için yeterli olacaktır⁴⁹⁴.

---

⁴⁹³ Bununla birlikte, krediye bağı hayat sigortası adı altında yapılan ve ölüm rizikosundan başka kaza ve hastalık rizikolarına karşı da koruma sağlayan sigorta sözleşmelerinde, uygulamada kullanılan bilgilendirme formlarında her bir sigorta sözleşmesi bakımından teminat ile ilgili istisnaların ilgili genel şartlara tâbi olacağı özellikle vurgulanmaktadır.

Sigortacının himaye sağlama borcunun kapsamı hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Omağ, **Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri**, s.34 vd.

⁴⁹⁴ Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.94

Kanaatimizce, öğretide de ifade edildiği üzere, “teminat kapsamı dışında olan hallerin teker teker sayma yöntemi ile belirlenmesi gerektiği” şeklinde değil, “karıştırılmaya elverişli olup da teminat dışında bırakılan hallerin belirtilmesi” zorunluluğunu hüküm altına aldığıнын kabul edilmesi gereklidir⁴⁹⁵. Diğer taraftan, TTK m.1409/2’de, “sözleşmede öngörülen rizikolardan herhangi birinin veya bazılarının teminat kapsamında olmadığını ispat yükünün sigortacıya ait olduğu”na ilişkin bir düzenlemeye yer verildiğine dikkat çekilmelidir. Kanaatimizce sonraki düzenleme olan TTK m.1409/2’deki hüküm karşısında, SK m.11/4’te yer alan ve teminat kapsamında sayılmamış rizikoların teminata dâhil olacağını öngören hükmün artık uygulanması mümkün görünmemektedir⁴⁹⁶.

Çalışma konumuz olan krediye bağlı hayat sigortalarına Hayat Sigortası Genel Şartlarının uygulanması nedeniyle, HSGŞ A.3’te “teminat dışında kalan haller”in sayıldığı düzenleme, krediye bağlı hayat sigortalarına da uygulanacaktır.

TMK m.29 uyarınca, “Bir hakkın kullanılması için bir kimsenin sağ veya ölü olduğunu veya belirli bir zamanda ya da başka bir kimsenin ölümünde sağ bulunduğunu ileri süren kimse, iddiasını ispat etmek zorunda”dır, Söz konusu iddiayı ispat yükü, sigorta bedelini talep hakkını haiz bulunan lehtar / lehtarlara ait olacaktır. Ölümün gerçekleştiğinin saptanmasında çok defa zorluk bulunmamakta ve resmi ölüm belgeleri ile sağlanmaktadır. Ayrıca, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin hayat sigortası sözleşmesinin bir türü olması karşısında riziko şahsı hakkında gaiplik kararı alınmasının sigorta bedeli- himayesi üzerindeki etkisinin incelenmesi de önem arz etmektedir. Bilindiği üzere, “ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya kendisinden uzun zamandan beri haber alınamayan bir kimsenin ölümü hakkında kuvvetli olasılık varsa” mahkeme belli bazı şartların da gerçekleşmesi ile gaiplik kararı verebilmekte ve TMK m.35 uyarınca, gaipliğe karar verilmesi ile “ölüme bağlı haklar, aynen gaibin ölümü ispatlanmış gibi kullanılabilen”dir⁴⁹⁷. Sigorta bedelinin ödenmesi riziko şahsının ölümü şartına bağlı olmakla birlikte, her ölüm olayı sigorta bedelinin ödenmesi için yeterli olmayıp aynı zamanda teminat kapsamında olan bir ölümün

⁴⁹⁵ Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.97

⁴⁹⁶ Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.99: Yazar, TTK m.1409’daki düzenlemenin, SK m.11/4’teki düzenlemeyi örtülü şekilde kaldırdığını ifade etmektedir.

⁴⁹⁷ Açıklamalar için bkz. Ünan, **Hayat Sigortası Sözleşmesi**, s.98

gerçekleşmesi aranacaktır. Bu çerçevede, TTK m. 1409/2'deki esas burada da geçerli olacak ise de sigortacı, “kişinin ölümü hakkındaki kuvvetli olasılık”tan yola çıkarak riziko şahsının maruz kaldığı tehlikenin sigorta teminatına dâhil olmadığını ve hatta “ölüm tehlikesi”ne maruz kalmadığını ispatlamak suretiyle sigorta bedelini vermekten kaçınabilecektir⁴⁹⁸.

3.Sigorta bedelinin ödenmesi

a. Genel olarak

Hayat sigortası sözleşmelerinde sigortacının asıl edimi, riziko gerçekleştiğinde sigorta bedelini ödemektir. Sigorta bedeli, taraflarca sözleşmenin akdi sırasında kararlaştırılarak sigorta poliçesinde gösterilen ve riziko gerçekleştiğinde sigortacının ödemekle yükümlü olduğu meblağdır⁴⁹⁹. Ölüm rizikosuna karşı akdedilen hayat sigortası sözleşmelerinde, sigortacı sözleşmede öngörülen sigorta bedelini ödemekle yükümlü olduğu için, zarar sigortalarında olduğunun aksine himaye sağlama borcunun kapsamının belirlenmesinde herhangi bir zorluk söz konusu olmayacaktır⁵⁰⁰. Bu nedenle, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde⁵⁰¹, sigortacının yapacağı ödemenin kapsamının belirlenmesinden ziyade lehtarlar arasında sigorta bedelinin ne surette ve hangi sıraya göre dağıtılacağı önem arz etmektedir. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, rizikonun gerçekleştiği tarihte bakiye borcun sözleşmenin akdi sırasında kararlaştırılan sigorta bedelinden düşük olması ihtimalinde, sigorta şirketinin karşısında asli lehtar olan kredi kuruluşu ve uygulamada çok defa yasal mirasçı / mirasçılar olarak belirlenen talî lehtar olmak üzere en az iki lehtar mevcut olacaktır. Sigorta şirketi, asli lehtar olan kredi kuruluşuna “bakiye borç tutarının” tamamını ödedikten sonra, sigorta bedelinden artan kısım olması halinde talî lehtara; talî lehtar belirlenmemiş ise TTK m.1494'teki yorum kuralı çerçevesinde lehtar

⁴⁹⁸ Ayrıca Hayat Sigortası Genel Şartlarında da rizikonun gerçekleşmesinden sonra hak sahipleri tarafından sigortacıya verilecek belgeler arasında “Gaiplik halinde mahkemen alınacak olan gaiplik kararı”nın da sayılmasından anlaşılacağı üzere, HSGŞ'de de riziko şahsı hakkında gaiplik kararı verilmesi, sigorta bedelinin talep edilebileceği bir durum olarak kabul edilmiştir. Ancak, bunun istisnasız her gaiplik kararında doğrudan sigorta bedeline hak kazanılacağı şeklinde yorumlanmaması ve her somut olay bakımından teminat kapsamında bir rizikonun bulunup bulunmadığına göre değerlendirme yapılması gereklidir.

⁴⁹⁹ Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.326; açıklamalar için bkz. Sevinç Kuyucu, **Sigortacının Ödeme Yükümlülüğü**, s.59; Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.2**, s.137 vd.

⁵⁰⁰ Ünan, **Hayat Sigortası**, s.172.

⁵⁰¹ Bu hususta ayrıntılı açıklamalar ve eleştirilerimiz için bkz. s.19.

sayılan yasal mirasçuya / mirasçılara ödeme yapacaktır. Azalan teminatlı krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde rizikonun gerçekleştiği tarihte sigorta bedeli her hâlükârda bakiye kredi borcuna eşit olacağından, sigorta bedeli üzerindeki tek hak sahibi kredi kuruluşu olacaktır.

b. Muacceliyeti

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, sigorta bedeli ödeme borcunun muacceliyetine ilişkin olarak BKBSY’de herhangi bir hüküm mevcut olmadığından, TTK’daki ve HSGŞ’da yer alan sigorta bedelinin ödenmesi ile ilgili esaslar krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından da uygulanacaktır. TTK m.1427/2’de, “Sigorta tazminatının veya bedelinin, rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve her hâlde 1446 ncı maddeye göre yapılacak ihbardan kırkbeş gün sonra muaccel olacağı” düzenlenmiştir. Son derece karışık bir şekilde kaleme alınmış olan bu hüküm çerçevesinde, sigorta bedeli ödeme borcunun muaccel olabilmesi için rizikonun gerçekleşmesi tek başına yeterli değildir. Aynı zamanda riziko ile ilgili belgeler sigortacıya verilmiş ve sigortacı araştırmalarını tamamlanmış olmalıdır. Buna göre, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde, resmi ölüm belgesi ile ölüm sebebinin gösterildiği hekim raporlarının sigortacıya teslim edilmesi ve sigortacının somut olayda teminat kapsamında bir riziko olup olmadığını tespit etmeye yönelik araştırmalarının tamamlanması sigorta bedelinin ödenmesi için ön koşul teşkil etmektedir. Maddenin devamında yer alan “herhalde 1446. madde uyarınca yapılacak bildirimden itibaren işleyecek 15 günlük süre”, sigortacının sigorta bedelinin muaccel olması için gerekli olan rizikoya ilişkin araştırmaların uzatılarak bu hakkın kötüye kullanılması suretiyle muacceliyetin ertelenmesinin önüne geçilmesi amacıyla getirilmiş bir üst süredir. TTK m.1427’de öngörülen 15 günlük azami sürenin işleminde TTK m.1446 uyarınca yapılacak bildirim sigortacıya ulaşma anının değil “bildirim tarihinin” esas alındığına dikkat çekilmelidir. Bilhassa da bildirim posta vs. bir yöntem ile yapılması durumunda bildirim sigortacıya geç ulaşma ihtimali gözetildiğinde, sigortacının 15 gün gibi kısa bir süre içinde, riziko şahsının ölüm sebebinin ve bunun teminat kapsamında olup olmadığını tespitini

sağlayabilmesini beklemek her zaman mümkün olmayabilir⁵⁰². Bu nedenle kanaatimizce isabetli bir şekilde, hükmün devamında, “sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı araştırmanın gecikmiş olması halinde 15 günlük sürenin işlemeyeceği” hüküm altına alınmıştır⁵⁰³. Zarar sigortalarında 45 gün olarak belirlenen bu sürenin hayat sigortalarında 15 güne indirilmesi, gerekçede, “can sigortalarında araştırma yapılacak şeylerin kapsamının, zarar sigortalarına kıyasla daha dar ve net olması”na bağlanmış olmakla birlikte, uygulamada bazen ölüm sebebinin ve bu sebebin teminat kapsamında olup olmadığının 15 gün gibi kısa bir süre içinde tespiti mümkün olmayabileceğinden isabetli değildir. TTK m.1427’deki sınırlı süre içinde rizikoyu ve teminata dâhil olup olmadığını belirlemek zorunda olan sigortacının 15 günlük sürenin biteceği kaygısı ile yetersiz araştırma yapması ihtimal dâhilindedir ve bu durum, TTK m.1409’daki ispat yükümlülüğünü yerine getirebilmesini de olumsuz etkileyebilecektir. Bu nedenle, 15 günlük sürenin işlemeyeceğine ilişkin istisnai düzenlemenin geniş yorumlanması, madde gerekçesinde de vurgulandığı üzere, “menfaatler dengesinin” temini bakımından isabetli olacaktır. Bu çerçevede, özellikle de ölüm sebebinin uzun araştırma yapılmasını gerekli kıldığı haller de kanaatimizce bu kapsamda değerlendirilebilmelidir.

c. Sigorta bedelinin ödenmesinde temerrüt

(1) Temerrüt ihtarının yapılmasına ilişkin esaslar

TBK m.117 çerçevesinde, ifası imkânsız olmayan ve muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının temerrüt ihtarı ile birlikte mütemerrit olacaktır. Buna göre, borçlunun temerrüde düşürülmesi ve alacaklının temerrütten doğan hakları kullanabilmesi için, borcun muaccel olmasının yanı sıra ayrıca borçluya temerrüt

⁵⁰² Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.2**, s.281.

⁵⁰³ Bununla birlikte, hükümde yer alan sigortacıya yüklenemeyen kusur” ifadesinin kapsamı ile ilgili öğretide farklı görüşler ileri sürülmektedir. “Sigortacıya yüklenemeyen kusur” ifadesinden sigorta ettiren / sigortalının kusurunun veya sözleşmenin taraflarının dahlinin bulunmadığı herhangi bir sebeple araştırmaların yapılamadığı hallerin anlaşılması gerektiği hakkında bkz. Şeker Ögüz/ Kuyucu, **Sigorta Hukuku**, s.32. Açık denizde veya ağır hava şartlarında batmış geminin tekne sigortacısının gerekli incelemeleri yapamaması gibi hallerde, Kanunda öngörüldüğü üzere kusur esasının gözetilmesinin adil olmayan sonuçlara sebebiyet verebileceği; bu gibi durumlarda da sürenin işlememesinin gerekli olduğu yalnızca sigortacının kendi kusuru ile gecikmeye sebep vermesi halinde muacceliyet süresinin işleyeceğinin öngörülmesinin sakıncalı sonuçların doğmasını engelleyeceği hakkında bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.2**, s.282; Sevinç Kuyucu, **Ödeme Yükümlülüğü ve Sınırları**, s.48; ayrıca bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Taslağı**, s.127.

ihtarında bulunulması da gereklidir. Bununla birlikte, TBK m.117/2’de ise, “temerrüt ihtarında” bulunmaya gerek olmaksızın borçlunun temerrüde düşebileceği istisnai haller sayılmıştır. Buna göre, taraflar borcun ifa edileceği tarihi aralarında anlaşmak suretiyle “belirlemiş” ise veya “sözleşmede saklı tutulan bir hakka istinaden taraflardan biri tarafından bildirimde bulunulmak suretiyle belirlenmiş” ise, borçlunun mütemerrit olması için ayrıca temerrüt ihtarında bulunulması gerekli olmayıp, borcun muacceliyeti yeterlidir. Sigortacının sigorta bedeli ödeme borcu bakımından TBK m.117 çerçevesinde “taraflarca borcun ifa edileceği günün belirlenmesi” veya “sözleşmedeki bir hükme istinaden borcun ifa edileceği tarihin taraflardan birince bildirimde bulunmak suretiyle belirlendiği”nden bahsetmek mümkün görünmemektedir. Öğretide de ifade edildiği üzere, TBK m.117/2’nin lafzı çerçevesinde sadece tarafların “anlaşması” suretiyle ifa gününün tayin edildiği haller bakımından ayrıca temerrüt ihtarı gerekli olmayacak⁵⁰⁴; TTK m.1427/1’de olduğu gibi muacceliyetin kanun hükmü ile belirlenmesi, ihtarda bulunma zorunluluğunu kaldırmayacaktır. Bununla birlikte, TTK m.1427/2’de, TBK m.117’deki temel düzenlemeden farklı şekilde, “borcun muaccel olması ile sigortacının ihtarına gerek kalmaksızın temerrüde düşeceği” hüküm altına alınmıştır. Ancak, TBK m.117’de öngörülen temerrüt ihtarının herhangi bir şekilde tâbi olmaması karşısında⁵⁰⁵ TTK m.1427’de sigorta bedelinin ödenmesi için öngörülen, “riziko ile ilgili belgelerin sigortacıya verilmesi” ve “m.1446 uyarınca yapılacak ihbar” ile zaten temerrüt ihtarında bulunma şartının sağlanmış olacağına dikkat çekilmelidir. Zira öğretide de ifade edildiği üzere temerrüt ihtarı, “hukuki işlem benzeri” niteliğindedir ve alacaklının beyanı ile ifayı istemesi yeterlidir; ayrıca borçluyu temerrüde düşürme niyetinin bulunması gerekli değildir⁵⁰⁶. HSGŞ’da, Tebliğ ve İhtarlar başlığı altında

⁵⁰⁴ Tercier / Pichonnaz / Develioğlu, **a.g.e.**, s.402; Yüce, Melek Bilgin, İfa Zamanı, **İstanbul Şerhi**, s.783; açıklamalar için ayrıca bkz. Hatemi / Gökyayla, **a.g.e.**, s.276.

⁵⁰⁵ Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.1**, kn.1512; Tercier / Pichonnaz / Develioğlu, **a.g.e.**, s.403; Nomer, **a.g.e.**, s.371; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.862.

⁵⁰⁶ Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.1**, kn.1508; Tercier / Pichonnaz / Develioğlu, **a.g.e.**, s.403; Hatemi / Gökyayla, **a.g.e.**, s.276; Nomer, **a.g.e.**, s.371; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.862.

Bilindiği üzere TTK m.18/3’te sözleşmenin her iki tarafının da tacir olduğu hallerde yapılacak ihtarlar ilişkin özel bir şekil kuralına yer verilmiştir. Buna göre, “Tacirler arasında, diğer tarafı temerrüde düşürmeye, sözleşmeyi feshe, sözleşmeden dönmeye ilişkin ihbarlar veya ihtarlar noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı elektronik posta sistemi ile yapılacak”tır. Dolayısıyla, sigorta ettirenin de tacir sıfatını haiz olduğu sigorta sözleşmeleri bakımından da, TTK m.18/3’teki hüküm uygulanacak ve temerrüt ihtarı bakımından buradaki şekil

“Sigortalı ve sigorta ettirenin bildirimlerinin, sigorta şirketinin merkezine noter eliyle veya taahhütlü mektupla yapılacağı” ve “Taraflara imza karşılığında, elden verilen mektup veya telgraf ile yapılan bildirimlerin de taahhütlü mektup hükmünde olduğu” düzenlenmiştir. Ancak TTK’nın “Tebliğler ve Bildirimler” başlıklı 1416. maddesinde “Sigorta ettiren tarafından yapılacak tebliğler ve bildirimlerin sigortacıya veya sözleşmeyi yapan ya da yapılmasına aracılık eden acenteye; sigortacı tarafından yapılan tebliğler ve bildirimlerin ise, sigorta ettirenin veya gerektiğinde sigortalının ya da lehtarın sigortacıya bildirilmiş son adreslerine yapılacağı” hüküm altına alınmış; bildirimlerin şekline ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Söz konusu hükmün TTK m.1452/3 uyarınca nisbi emredici olması nedeniyle, sigorta ettirenin bildirimlerini zorlaştıran ve aleyhine olan genel şart düzenlemesinin uygulanması mümkün görünmemektedir. Buna göre, TTK m.1446 uyarınca -TTK m.1416’ya uygun şekilde yapılacak- rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbarın aynı zamanda sigorta bedelinin ödenmesine ilişkin temerrüt ihbarı yerine de geçeceği belirtilmelidir. Hatta bu açıklama, TTK m.1427 uyarınca sigortacıya rizikoyla ilgili belgelerin verilmesi bakımından da geçerli olmalı ve m.1416’ya uygun şekilde sigortacıya rizikoyla ilgili belgelerin teslim edilmesi veya ulaştırılmasının örtülü bir temerrüt ihtarını niteliğinde olduğu kabul edilmelidir. Bu nedenle her ne kadar, TTK m.1427/4’de sigortacının sigorta bedeli ödeme borcu bakımından TTK m.117/1’deki temel kuraldan farklı bir şekilde, “borcun muaccel olması ile birlikte, sigortacının ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşeceği” düzenlenmiş ise de, zaten sigorta bedeli ödenmesinin bir gereği olarak düzenlenen TTK m.1446’ya göre yapılacak ihbar aynı zamanda temerrüt ihtarını işlevine de sahip olacağından sigortacının ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşeceğine ilişkin bu düzenlemenin çok anlamlı olmadığı ve TBK m.117’deki temerrüt ihtarına ilişkin temel prensip bakımından getirilmiş gerçek bir istisna olmadığı belirtilmelidir.

---

kuralına uyulması gerekecektir. Bu ihtimal, özellikle kredi kuruluşunun sigorta ettiren sıfatıyla akdettiği krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından önem taşımaktadır. Bununla birlikte, söz konusu düzenlemenin HSGŞ A.10’daki düzenlemeden tek farkı, “güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı elektronik posta sistemi” ile yapılacak bildirimlere de izin vermesidir. Kanaatimizce, bu şekilde akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde her iki tarafın da tacir olması karşısında, TTK m.18 çerçevesinde güvenli elektronik imza kullanılarak – kayıtlı elektronik posta” ile de bildirim yapılmasına imkân tanınması gereklidir.

(2) Sigortacının temerrüdünün sonuçları

TTK m.1427’de sigorta bedeli ödeme borcunun ifasında temerrüde düşülmesinin sonuçlarına ilişkin olarak özel bir düzenlemeye yer verilmemiştir. TTK’da sigorta sözleşmesinin tam iki taraflı bir sözleşme olarak kabul edilmesi karşısında⁵⁰⁷, TBK’da yer alan karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde temerrüdün sonuçlarına ilişkin hükümler, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından da uygulanacaktır. Diğer taraftan, sigorta bedeli ödeme borcunun bir “para borcu” olması nedeniyle, TBK’da para borcunda temerrüde düşülmesine bağlanan sonuçlar burada da geçerli olacaktır.

Öğretide ifade edildiği üzere, üçüncü kişi lehine akdedilen sözleşmelerde hem lehine sözleşme yapılan kişi hem de vaadettiren, borcu zamanında ifa etmeyen vaadedeni “temerrüde düşürerek” gecikme tazminatı ve temerrüt faizi talep edebilecektir⁵⁰⁸. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, sigorta sözleşmesinin kredi kuruluşu tarafından akdedildiği hallerde, sigorta bedelinin aslî alacaklısı olan kredi kuruluşu aynı zamanda sigorta ettiren sıfatını da haiz olacağından, bu halde kredi kuruluşunun gerek lehtar gerekse de sigorta ettiren sıfatına istinaden sigorta bedelinin ödenmesinde temerrüde düşülmesinden doğan hakları kullanabileceği hususunda tereddüt yoktur. Ancak, daha önce de ifade edildiği üzere, sabit ve değişir teminatlı krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde çok defa yasal mirasçılar talî lehtar olarak belirlenmektedir. Sigorta sözleşmesinin kredi kuruluşu tarafından akdedildiği bu halde, yasal mirasçılar bakımından (ölüm tarihinde bakiye borcun tamamen ya da kısmen ödenmiş olması şartına bağlı) üçüncü kişi yararına bir sözleşme söz konusudur. Kredi kuruluşunun sigorta ettiren olduğu krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde hem kredi kuruluşu (vaadettiren sıfatıyla) hem de yasal mirasçılar⁵⁰⁹ (lehtar sıfatı ile) temerrütten doğan hakları kullanabileceklerdir⁵¹⁰.

⁵⁰⁷ Açıklamalar için bkz. s.19’da yapılan açıklamalar.

⁵⁰⁸ Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.2**, kn.1322; Tercier / Pichonnaz / Develioğlu, **a.g.e.**, s.405 vd.; Hatemi / Gökyayla, **a.g.e.**, s.312; Sevinç Kuyucu, **Ödeme Yükümlülüğü ve Sınırları**, s.49; ayrıca bkz. Tunçomağ, Kenan, Borçlu Temerrüdünde Temerrüt Faizini Aşan Zarar ve Tazmini, **Sigorta Hukuku Dergisi**, Yıl:1998, Sayı:1, s.10 vd.

⁵⁰⁹ Veya yasal mirasçı yerine başka kişi veya kişiler lehtar olarak atandı ise bu kişilerin.

⁵¹⁰ Bununla birlikte, BKBSY uyarınca, kredi kuruluşu tarafından sunulan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri ancak azalan teminatlı şekilde akdedilebileceğinden, yukarıdaki ihtimal olsa olsa kredi borçlusunun ticari –mesleki amaçla hareket ettiği hallerde gündeme gelecektir.

Krediye bağılı hayat sigortası sözleşmelerinde ikinci ihtimal, sigorta sözleşmesinin kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilmesidir. Kredi borçlusunun sigorta ettiren sıfatını haiz olduğu bu halde asli lehtar olarak kredi kuruluşu; tali lehtar olarak (çok defa) yasal mirasçılar belirlendiğinden yine üçüncü kişi yararına sözleşme söz konusu olacak ve yukarıda yapılan açıklamalar geçerliliğini koruyacak; kredi kuruluşu ve yasal mirasçılar lehine sözleşme yapılan üçüncü kişi sıfatı ile temerrütten doğan hakları (kredi kuruluşunun asli lehtar sıfatından doğan öncelik hakkı bertaraf edilmemek kaydıyla) kullanabileceklerdir.

Para borcu niteliğinde olan sigorta bedeli ödeme borcunun ifasında temerrüde düşülmesi halinde, mütemerrit sigorta şirketine karşı sahip olunan ilk imkân, TBK m.120 çerçevesinde temerrüt faizi talep etme hakkıdır⁵¹¹. Hatta buna ilişkin olarak TTK m.1427'de de bir düzenlemeye yer verilmiş ve "sigortacının temerrüt faizi ödeme borcundan kurtulmasını öngören sözleşme hükümlerinin geçersiz olacağı" hüküm altına alınmıştır⁵¹². Diğer taraftan, TBK m.125 çerçevesinde sigortacının temerrüde düşmesi nedeniyle birtakım seçimsizlik haklara da sahip olunacaktır. Buna göre krediye bağılı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından bir değerlendirme yapıldığında alacaklı kredi kuruluşu (ve sigorta bedelinden artan meblağ bulunmakta ise talî lehtar olarak belirlenen yasal mirasçı ve diğer kişi veya kişiler) TBK m.125/1 uyarınca sigorta şirketine verilen süre içinde sigorta bedeli hala ödenmemiş ise, sigorta bedelini ve gecikme tazminatını talep edebilecektir. TBK m.118'de düzenlenen gecikme tazminatı, alacaklının borcun geç ifa edilmesinden doğan zararının karşılanmasını temine yöneliktir. Bu hüküm çerçevesinde alacaklının malvarlığının temerrüde düşülmeksizin borç zamanında ödenmiş olsa idi içinde bulunacağı durum ile gecikmeli ifa neticesinde içinde bulunduğu durum arasındaki farkın diğer bir ifade ile olumlu

---

⁵¹¹ Barlas, Nami, **Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü**, İstanbul, 1992, s.124 vd.; Hatemi / Gökyayla, **a.g.e.**, s.282; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, **a.g.e.**, s.920 vd. Bu halde, 3095 sayılı Kanun ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun m.2/2 uyarınca avans faiz oranı geçerli olacaktır. Bu oran, 29.6.2018 tarihi itibarıyla %19,5 olarak uygulanmaktadır. (çevrimiçi), <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Temel+Faaliyetler/Para+Politikasi/Reeskont+ve+Avans+Faiz+Oranlari>, 24.11.2018.

⁵¹² Söz konusu düzenleme ile yasaklananın, temerrüt faizi borcunun hiç doğmayacağına ilişkin anlaşmalar olduğu; temerrüt faizi doğduktan sonra bu alaktan feragat edilmesine ilişkin anlaşmaların hükmün kapsamı dışında olduğu kabul edilmektedir. Bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.2**, s.289; Sevinç Kuyucu, **Ödeme Yükümlülüğü ve Sınırları**, s.53.

zararının karşılanması söz konusu olacaktır⁵¹³. Bununla birlikte, uygulamada, çok defa sigorta ettirenler, sigorta bedeli ile yetinmekte; ayrıca temerrüt faizi talep etmemektedir⁵¹⁴. TBK m.118 uyarınca gecikme tazminatına hak kazanılabilmesi için borçlunun kusurunun varlığı gereklidir. TTK m.1427/2’de yer alan ve “sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı araştırmaların gecikmesi halinde muacceliyet için öngörülen sürenin işlemeyeceği”ne ilişkin hükmün TBK m.118’deki düzenleme ile uyumlu olduğu söylenebilir. TBK m.125’te karşılıklı sözleşmeler bakımından öngördüğü bir diğer imkân, aynen ifadan ve gecikme tazminatından vazgeçmek suretiyle sözleşmeden dönme hakkının kullanılması ve olumsuz zararın tazmininin talep edilmesidir. Ancak sigorta bedelinin rizikonun gerçekleşmesi şartına bağlı bir borç olması ve rizikonun gerçekleşmesinin sigorta sözleşmeleri bakımından olağan bir sona erme sebebi teşkil etmesi karşısında, bu imkânın sigorta bedelinin ödenmesinde temerrüde düşülmesi halinde kullanılması mümkün değildir⁵¹⁵.

Uygulamada, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, rizikonun gerçekleşmesi halinde lehtar kredi kuruluşunun hak kazanacağı sigorta bedelinin “rizikonun gerçekleştiği tarihteki” bakiye borç esas alınarak belirleneceğine ilişkin hükümlere yer verilmektedir⁵¹⁶. BKBSY’nin “teminat tutarı ve sigorta süresi” başlıklı 10. maddesi uyarınca, “sigorta teminat tutarı, sigorta konusuna dâhil olan anapara ile faiz ve benzeri ferî yükümlülükler de dikkate alınarak” belirlenecektir. Ancak,

---

⁵¹³ Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.1**, kn.1583; Tercier / Pichonnaz / Develioğlu, **a.g.e.**, s.384 ve s.451; Öz, Turgut, **İstanbul Şerhi Türk Borçlar Kanunu: Yürürlük Kanunu: Cilt-1 Genel Hükümler**, Ed., Borcun İfa Edilmemesi, Serozan, Rona / Öz, Turgut / Acar, Faruk / Gökyayla, Emre / Develioğlu, H. Murat, İstanbul, 2018, s.882. Olumlu zararın kapsamı hakkında bkz. Tunçomağ, **a.g.m.**, s.13 vd. ; bkz. Nomer, **a.g.e.**, kn.182a

⁵¹⁴ Bu hususta açıklamalar için bkz. Ünán, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.2**, s.289.

⁵¹⁵ Bununla birlikte, her ne kadar rizikonun gerçekleşmesi ile sigorta sözleşmesi zaten sona ermiş olduğu için kullanılması mümkün değil ise de, (TTK’nın pek çok hükmünden sigorta sözleşmelerini sürekli sözleşme olarak kabul ettiğinin anlaşılması karşısında) sürekli sözleşmeler bakımından TBK m.126’da dönme hakkı yerine fesih hakkının kullanılacağına hüküm altına alındığı özellikle belirtilmelidir.

Sigortacının sigorta bedeli ödeme yükümlülüğünü haklı bir sebep olmaksızın geciktirmiş ve bu nedenle sigorta ettiren sigorta bedelini aşan bir zarara uğramış ise TBK m.122 çerçevesinde munzam zararın da talep edilmesi mümkündür. Bkz. Ulaş, **a.g.e.**, s.113. Bu hususta örnek bir Yüksek Mahkeme kararı için bkz. 14.5.2002t. 2002/2070-4802s., karar için bkz. Ulaş, **a.g.e.**, s.114.

⁵¹⁶ Örnek krediye bağlı hayat sigortası genel şartlarında, genellikle, sigorta bedeli tutarı, “kredi sözleşmesine istinaden Sigortalıya verilen ilk kredi geri ödeme planında belirtilen riskin gerçekleştiği tarihteki Kredi Bakiye Borcu”; kredi bakiye borcu ise, “Dain-i Mürtehin tarafından sigorta başlangıcında Sigortalı’ya verilen kredi geri ödeme planında (azalan bakiyeli) riskin gerçekleştiği tarihe denk gelen tutar” olarak tanımlanmaktadır.

kanaatimizce hükümde yer verilen ve teminat tutarının belirlenmesinde esas alınacak faiz, gecikme faizini değil; bankaların kredi sözleşmesi ile ödünç alınan paranın kullanımı karşılığında alınan para”yı ifade etmektedir. Zira temerrüde düşülüp düşülmeyeceğini veya kredi borcunun ne kadar gecikmeli ödeneceğini, dolayısıyla da TBK hükümleri çerçevesinde ödenecek temerrüt faizi miktarını sigorta sözleşmesinin akdi sırasında tespit etmek ve sigorta bedelini buna göre (BKBSY m.10’ dan anlaşıldığı üzere, kesin olarak) belirlemek mümkün görünmemektedir. Bu nedenle, sigortacının sigorta bedelini ödemede geciktiği süre içinde işleyecek kredi borcu (temerrüt) faizi, sigorta bedeli kapsamında olmayacak ve bu halde, sigortacı, zamanında ödenmeyen kredi borcu nedeniyle işleyen temerrüt faizi için yasal mirasçılara başvurmak durumunda kalacaktır. Bu ihtimalde, yasal mirasçılar, temerrüt faizi ödemek zorunda kalmış ise bu meblağ için sigorta şirketinden TBK m.125 uyarınca gecikme tazminatı talep edebileceklerdir. Ancak, TBK m.125/2 uyarınca, yasal mirasçıların sigorta bedelinin ödenmesinden ve gecikme tazminatından vazgeçerek sözleşmeden dönmesi veya borcun ifa edilmemesinden doğan zararı talep etmesi işlevsel ve mümkün görünmemektedir.

ç. Avans ödeme yükümlülüğü

TTK m.1427/3’te, sigortacının araştırmalarının aradan uzun bir süre geçmiş olmasına rağmen hala tamamlanamamış olması ihtimali gözetilerek lehtar koruyucu nitelikte bir hükme yer verilmiştir. Buna göre, sigortacının TTK m.1446’ya göre yapılacak ihbardan itibaren 3 ay geçtiği halde, riziko ile ilgili araştırmalarını tamamlayamaması halinde⁵¹⁷ sigortacı, sigorta bedelinin yüzde ellisinden az olmamak üzere belirlenen meblağı⁵¹⁸ “avans” olarak ödemekle yükümlüdür. TTK m.1427’de

⁵¹⁷ Söz konusu fıkranın tam metni “Araştırmalar, 1446 ncı maddeye göre yapılacak ihbardan başlayarak üç ay içinde tamamlanamamışsa; sigortacı, tazminattan veya bedelden mahsup edilmek üzere, tarafların mutabakatı veya anlaşmazlık hâlinde mahkemece yaptırılacak ön ekspertiz sonucuna göre süratle tespit edilecek hasar miktarının veya bedelin en az yüzde ellisini avans olarak öder” şeklinde olup, “tarafların mutabakatı veya anlaşmazlık halinde mahkemece yaptırılacak ön ekspertiz sonucuna göre belirlenen hasar miktarı” ifadesinin sadece zarar sigortalı bakımından uygulanabilir olduğunu vurgulamak gereklidir. Buna göre, hayat sigortası sözleşmelerinde tarafların mutabakatı veya mahkemece ön ekspertiz incelemesi yaptırılması gündeme gelmeyecek, aksine avans olarak ödenecek meblağın sigorta bedelinin (yüzde elliden az olmamak şartı ile) ne kadarlık bir kısmına tekabül edeceği sigortacının inisiyatifinde olacaktır. Avans ödeme yükümlülüğüne ilişkin açıklamalar için bkz. Sevinç Kuyucu, **Ödeme Yükümlülüğü ve Sınırları**, s.50 vd.

⁵¹⁸ Maddede düzenlendiği gibi, “sigorta bedelinin yüzde ellisi” gibi hiçbir dayanağı olmayan ve haklı bir gerekçesi olmayan oranlar benimsemek yerine, öngörülen maksimum sürenin sona erdiği anda

öngörülen avans ödeme yükümlülüğü, sigortacının temerrüdüne bağlanan bir yaptırım değildir. Zira rizikoya ilişkin araştırmalar sigortacıya yüklenemeyen sebepler ile hala bitmemiş ise ihbardan itibaren başlayacak süre süre işlemeyecek ve sigortacının borcu muaccel olmayacaktır. Borçlunun mütemerrit olması için temel şartın muaccel bir borcun mevcudiyeti olması karşısında, sigortacının (kusuru söz konusu olmaksızın) araştırmalarını tamamlayamadığı bu halde temerrütten bahsetmek mümkün değildir. Bu nedenle, avans ödeme yükümlülüğü sigortacının “mütemerrit olmasından önceki safhada”, lehtar korumaya yönelik bir imkândır. TTK m. 1446’ya göre yapılan ihbarın üzerinden 3 aylık bir süre geçmesine rağmen araştırmaları sona ermediği için avans ödemek zorunda kalan sigortacının, daha sonraki dönemde araştırmalarının bitmesi ve borcun muaccel olmasına rağmen sigorta bedelini ödememesi durumunda lehtar kredi kuruluşu, ödenmeyen kısım bakımından temerrüde ilişkin haklarını kullanabilecek⁵¹⁹ ve TBK m.125/1 çerçevesinde, sigortacıya süre vermek suretiyle “avansın ödenmesinden sonra kalan kısmın” ifasını ve sigortacının kusurunun varlığı halinde gecikme tazminatını ve yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda temerrüt faizini talep edebilecektir.

TTK m.1427’de avans isteme hakkının kime ait olduğu hüküm altına alınmamıştır. Öğretide hâkim görüş, üçüncü kişi lehine akdedilen sözleşmelerde, vaadettiren kişinin de, edimin “lehine sözleşme yapılan kişiye” ifasını isteyebileceği yönündedir⁵²⁰. Kanaatimizce, avans isteme hakkı, sözleşmenin zayıf tarafının korunması amacıyla getirilen ve sigorta sözleşmesinden doğan sigorta bedeli ödeme borcunun “erken” ve “kısmen” ifa edilmesi amacıyla getirilen bir imkân olup krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde istisnasız şekilde asli lehtar olarak belirlenen kredi kuruluşu veya sözleşmenin kredi borçlusu tarafından akdedildiği hallerde ise sigorta ettiren sıfatına sahip kredi borçlusu sigortacıdan (lehtar kredi kuruluşuna)

“sigortacının ödeyeceği anlaşılan en az tutarın avans olarak ödenmesi”ni öngören bir hükmün daha isabetli olacağı hakkında bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Taslağı**, s.128.

⁵¹⁹ Bu hususta genel nitelikte açıklamalar için bkz. Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.1**, kn.1575 vd.; Hatemi / Gökyayla, **a.g.e.**, s.312; Akyol, **Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme**, s.112; Akyol, **Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme**, s.121 vd.

⁵²⁰ Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.2**, kn.1307; Akyol, **Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme**, s.112; Hatemi / Gökyayla, **a.g.e.**, s.311; Şenocak, **Üçüncü Şahıs Lehine Hayat Sigortası Sözleşmesi**, s.217.

avans ödenmesini talep edebilecektir⁵²¹. Bununla birlikte, azalan teminatlı şekilde akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde tek lehtar kredi kuruluşu olduğu için sorun olmayacaksa da, sabit ve değişir teminatlı şekilde akdedilen krediye bağlı hayat sigortalarında, kredi kuruluşu dışında – talî lehtarlar da söz konusu olabileceğinden, bu kişilerin de avans talebinde bulunma hakkının olup olmadığının belirlenmesi önem taşıyacaktır. Kanaatimizce, bu tür krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde kredi kuruluşunun, bakiye kredi borcunun ödenmemiş olması şartına bağlı ve “öncelikli-aslı” lehtar olarak atanması karşısında, avans isteme ve sigortacı tarafından avans olarak istenen tutarı tahsil etme hususunda bakiye borç tutarını aşmamak kaydıyla öncelik hakkının bulunduğu kabul edilmeli; “sigorta bedelinin yüzde ellisinden az olmamak üzere” belirlenecek avansın, bakiye kredi borcunun ödenmesinden sonra artan kısmı talî lehtarlara ödenmelidir. Bununla birlikte, uygulamada zaten kredi kuruluşu, sigorta bedeli üzerinde dain-i mürtehin sıfatıyla hak sahibi kılındığından ve dolayısıyla daha önce de ifade ettiğimiz üzere, “kısmî ve erken sigorta bedeli ödemesi” niteliğinde olan avans üzerinde kredi kuruluşu öncelikli hak sahibi olacağından, kredi kuruluşunun onayı olmadan talî lehtarlara ödeme yapılması mümkün değildir⁵²².

II. Sigorta Ettirenin Sigorta Sözleşmesinden Doğan Yükümlülükleri

Sigorta sözleşmesi ile sigortacı sigorta süresi boyunca himaye sağlama, sigorta ettiren ise prim ödemek yükümlülüğü altına girer⁵²³. Ancak, her ne kadar sigorta

---

⁵²¹ Karş. DeVVG §14: Söz konusu hüküm uyarınca, sigortacı, rizikonun gerçekleştiğini ve sigortacının sorumluluğunun tespiti için gerekli araştırmaların tamamlanmasından sonra ödeme yapmakla yükümlüdür (§14 Abs.1). hükmün devamında ise bu araştırmaların rizikonun gerçekleştiğinin ihbarından itibaren 1 ay geçmesine rağmen tamamlanamamış olması halinde, sigortacının ödenmesi beklenen en düşük tutar oranında kısmi ödemede (“...Abschlagszahlungen in Höhe des Betrags verlangen, den der Versicherer voraussichtlich mindestens zu zahlen hat.”) bulunacağı hüküm altına alınmıştır (§14 Abs.2).

Sonradan sigortacının sigorta tazminatı ödemekle yükümlü olmadığı anlaşılırsa, ödenen avansın sigortacıya iade edilmesinin gerektiği hakkında bkz. Sevinç Kuyucu, **Ödeme Yükümlülüğü ve Sınırları**, s.53; Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.2**, s.128.

⁵²² Uygulamada kredi kuruluşuna sigorta bedeli üzerinde istisnasız ve gerekli olmadığı halde verilen dain-i mürtehin sıfatına ilişkin açıklamalar ve eleştiriler için bkz. I, G, 2, c.

⁵²³ Maurer, Alfred, **Schweizerisches Privatversicherungsrecht**, Bern, 1986, s.194; Ayrıca bkz. sigorta sözleşmesinin tanımı ve hukuki niteliğine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için: Willy Koenig, **Schweizerisches Versicherungsrecht**, Bern, 1960, s.25 vd.; Roland Schaer, **Rechtsfolgen der Verletzung versicherungsrechtlicher Obliegenheiten**, Bern, 1972, s.15; Şeker, Zehra, “Sigorta Sözleşmesinin Hukuki Niteliği Üzerine”, Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan, İstanbul,

ettirenin sigorta sözleşmesinden doğan asli borcu prim ödemek ise de, prim ödemek dışında da bazı yükümlülükleri bulunmaktadır. Sigorta ettirenin, bu yükümlülüklerinin her biri Kanunda veya sigorta genel şartlarında ayrıca düzenlenmiş ve farklı yaptırımlara tâbi tutulmuştur. Bu yükümlülüklerinden bir kısmının ifa edilmemesi halinde sigortacı tazminat talep ve dava hakkına sahip olurken, bir kısmının ihlali ise sigorta ettirenin bazı haklarının kaybına sebebiyet vermekte; ancak sigortacıya dava veya tazminat talep hakkı kazandırmamaktadır. Prim ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmediği durumlarda, sigortacı bunun ifasını talep edebileceğinden bu yükümlülüğün “borç” niteliğinde olduğu hususunda tereddüt etmemek gerekir⁵²⁴. Sigorta ettirenin, prim ödeme borcu dışında kalan yükümlülüklerinin ihlali halinde sigortacıya sözleşmeyi sona erdirme hakkının yanı sıra sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinden doğan haklarını kaybetmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple prim ödeme borcu dışında kalan bu yükümlülüklerin, “borç” niteliğine sahip olmadığı anlaşılmaktadır⁵²⁵. Bu yükümlülüklerin ortak özelliği prim ödeme borcunun ihlalinde olduğunun aksine, ifa edilmemeleri halinde sigortacı tarafından ifasının talep ve dava edilememesi ve sigortacının tazminat talep hakkına sahip olmamasıdır⁵²⁶. İleride her bir yükümlülük bakımından ayrıca açıklanacağı üzere, sözleşmenin tarafı olmayan şahısların da bunları ifa ile yükümlü kılınmış olmaları; gereği gibi ifa edilmemeleri halinde sigorta ettirenin (veya sigortalının) sözleşmeden doğan haklarını kısmen veya tamamen kaybetmesi yönünde sonuç bağlanmış olması da, TTK’da düzenlenen bu

---

2000; Heinrich Honsell, **Berliner Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz: Kommentar zum deutschen und österreichischen VVG, Vol.III**, 1998, s.44 vd. ve s.54.

VVG §1’de yer alan ve TTK m.1401’deki ile benzer nitelikte tanım için bkz. Oliver Meixner, René Steinbeck, **Das Neue Versicherungsvertragsrecht**, München, 2008, s.6; Wandt, Manfred, **Versicherungsrecht**, München, 2009, s.7.

⁵²⁴ Koenig, **a.g.e.**, s.121; Maurer, **a.g.e.**, s.280.

⁵²⁵ TTK’da, “Sigorta ettirenin borç ve yükümlülükleri” üst başlığı altında, sadece sigorta ettirenin “prim ödeme” yükümü “borç” olarak nitelendirilirken, geri kalan başlıklarda “borç” değil “yükümlülük” ifadesi tercih edilmiştir. Kanun Koyucu, “sigorta ettirenin borç ve yükümlülükleri” başlığında borçları ayrı olarak zikredip, sadece prim ödemeyi borç olarak nitelendirmekle aslında bu üst başlık altında düzenlenen diğer davranış yükümlerinin borçtan farklı bir hukuki nitelik taşıdığı dolaylı şekilde vurgulamaktadır. Karş. Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu’nda, sigorta ettirenin ihbarının düzenlendiği üst bölümün başlığı, “*Anzeigepflicht, Gefährerhöhung, andere Obliegenheiten*” olup, her ne kadar ihbar görevi, “*Pflicht*” ile ifade edilmiş olsa da, başlığın devamında yer alan “*andere Obliegenheiten*” ifadesine yer verilmiş olması, bunun da borç değil külfet niteliğinde olabileceği izlenimini vermektedir. (DeVVG §19- §32)

⁵²⁶ Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.250; Yazıcıoğlu, **Tekne Sigortası**, s.218; Şeker Ögüz / Sevinç Kuyucu, **Sigorta Hukuku**, s.21.

yükümlülüklerin, “borç” niteliğinde olmadığını doğrulamaktadır⁵²⁷. Diğer taraftan, TTK’da “Sigorta Ettirenin Borç ve Yükümlülükleri” üst başlığı altında, prim ödeme için açıkça “borç”; diğer başlıklarda ise borç yerine “yükümlülük” ifadesinin kullanılması da, Kanun Koyucunun bu yükümlülüklerin hukuki nitelik bakımından prim ödeme “borcundan” farklı olduğunu kabul ettiğine işaret etmektedir. Bu halde, prim ödeme borcu dışındaki diğer yükümlülüklerin, bilhassa Kanun Koyucunun ihlali edilmelerine bağladığı sonuçlar gözetildiğinde, kanaatimizce, ifa edilmemeleri halinde dava ve talep edilmeleri mümkün olmayan; doğrudan bir hak bahşetmeyen ancak kişinin haklarını kaybetmemek veya kazanabilmek için yerine getirmek zorunda olduğu “davranış yükümlülüklerini” karşılamak üzere kullanılan “görev (kulfet)” olarak nitelendirilmesi gereklidir. Bu nedenle, “yükümlülüğün”, esasen “bir davranışta bulunma zorunluluğunu” ifade eden çok geniş kapsamlı bir kavram olması karşısında TTK’da kullanılan “yükümlülük” ifadesinin “kulfet” niteliğindeki bu davranış yükümlülüklerini karşılamak bakımından yetersiz kaldığı özellikle vurgulanmalıdır⁵²⁸. Türk Ticaret Kanunu’nda, “Sigorta ettirenin borç ve yükümlülükleri” üst başlığı altında “prim ödeme borcu” açıkça düzenlendikten başka, “sözleşmenin yapılması sırasında, sözleşme süresi içinde ve riziko gerçekleştiğinde beyan yükümlülüğü”, “bilgi verme ve araştırma yapılmasına izin verme yükümlülüğü”ne de yer verilmiş olup, bu yükümlülükler aşağıda krediye bağlı hayat sigortası bağlamında ele alınacaktır.

A.Prim ödeme borcu

1. Sigorta priminin tespiti

Prim, sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınan rizikonun gerçekleşmesi halinde sigorta şirketi tarafından ödenecek sigorta tazminatının veya hayat sigortası sözleşmelerinde sigorta bedelinin esasını teşkil eden ve sigortacılık tekniklerine göre belirlenerek, sigortacıya bir defada veya taksitler halinde ödenen paradır⁵²⁹. Sigorta

⁵²⁷ Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.250; Yazıcıoğlu, **Tekne Sigortası**, s.219.

⁵²⁸ TTK’da yer alan “Tarafların Borç ve Yükümlülükleri” başlığında yer alan “Yükümlülükleri” ifadesinin isabetli olmadığı; zira sigorta ettirenin prim ödeme borcu dışındaki düzenlemelerin birer “yükümlülük değil, “görev (Obliegenheit) niteliğinde olduğu hakkında bkz. Şeker Ögüz / Sevinç Kuyucu, **Sigorta Hukuku**, s.21.

⁵²⁹ Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.251; Langheid/Rixecker/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 33 Rn. 2; Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 33 Rn. 2; Pröls/Martin/Reiff,

sözleşmesinin esaslı unsuru olan sigorta priminin belirlenmesinde genel olarak, “rizikonun gerçekleşme ihtimali”; “sigorta bedeli” ve “sigorta akdinin süresi” göz önünde tutulmaktadır⁵³⁰. Buna göre, rizikonun gerçekleşme ihtimali ve sigorta bedeli arttıkça prim miktarı da doğru orantılı şekilde artarken; sigorta süresinin uzaması halinde ise, sigortacının primleri daha uzun süre faizlendirmesi mümkün olacağından, prim miktarı daha düşük olarak belirlenebilecektir⁵³¹. BKBSY m.10 uyarınca, “kredi bağlantılı yapılan meblağ sigortalarında, sigorta süresinin kredi vadesi ve bakiye borç tutarı ile uyumlu” olması gerekeceğinden, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde bakiye borç tutarı ve kredi vadesi de prim miktarını etkileyen unsurlar arasında yer alacaktır⁵³². Bununla birlikte, tüm hayat sigortası sözleşmelerinde olduğu gibi krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde de, rizikonun derecesi üzerinde etkili olan, riziko şahsının (kredi borçlusunun) yaşı ve sağlık durumu da sigorta priminin belirlenmesinde etkili olacaktır.

SK m.12/1 uyarınca, genel kural, sigorta tarifelerinin “sigortacılık esasları” ve “genel kabul görmüş aktüeryal teknikler” göz önünde bulundurularak sigorta şirketleri tarafından serbestçe belirlenmesidir⁵³³. Maddenin devamında, hayat sigortası sözleşmeleri bakımından bu kurala bir istisna getirilmiş ve “Bakanın⁵³⁴ gerekli görülen hallerde, hayat sigortası sözleşmesine ilişkin tarife, prim, formül ve cetvellerinin

---

Versicherungsvertragsgesetz 2018, VVG § 33 Rn. 5; Kayıhan, Şaban, **Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu**, Ankara, 2004, s.94. Sigorta primine ilişkin genel esaslar ve 6762 sayılı TTK'daki düzenlemeye ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Kayıhan, **Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu**, s.93 vd.

⁵³⁰ Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.251-s.252.

⁵³¹ Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.252.

⁵³² Daha önce de ifade edildiği üzere, benzer bir hükme TKHK'de de yer verilmiş olup, TKHK ve BKBSY'nin uygulama alanının bireysel krediler / tüketiciler ile sınırlı olması nedeniyle, prim tespitine ilişkin yukarıdaki açıklamanın da karşı tarafı tüketici olan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri ile veya bireysel bir kredi sözleşmesine istinaden akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri ile sınırlı olduğuna dikkat çekilmelidir.

⁵³³ Sigorta Murakebe Kanununun yürürlükte olduğu döneme ilişkin açıklamalar için bkz. Kayıhan, **Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu**, s.131 vd.

Alman Hukukunda da (Türk Hukukundaki ile benzer şekilde) kural olarak sigorta şirketlerinin sigorta prim ve tarifelerini belirlemek hususunda serbest olduğu hakkında bkz. Langheid/Rixecker/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 33 Rn. 15.

⁵³⁴ SK m.2 uyarınca, “Bakan”, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu bakanı ifade etmektedir. 10.7.2018 tarih ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın teşkilat yapısına ilişkin 217 vd.daki maddeleri uyarınca, artık, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı birleştirildiği için, maddede yer alan “Bakan” ifadesinin “Hazine ve Maliye Bakanı” şeklinde anlaşılması gereklidir.

uygulanmasını Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın onayına tâbi kılabilceği” hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm çerçevesinde, Bakanın inisiyatifine bağılı olarak öngörülen “tasdik sistemi”⁵³⁵, ülkemizde hayat sigortası sözleşmelerinin bir türü olarak nitelendirilmesi karşısında, krediye bağılı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından da geçerli olacaktır. Bununla birlikte, hayat sigortası tarifelerinin belirlenmesine ilişkin olarak Hayat Grubu Sigortalar Yönetmeliği'nin⁵³⁶ değişik 13. maddesinde özel bir düzenlemeye yer verilmiştir⁵³⁷. Bu maddede, “Hayat grubu sigortalarına ilişkin tarife ve varsa kâr payı teknik esasları ile bu esaslara ilişkin değişikliklerin herhangi bir onaya tâbi olmaksızın sigorta şirketlerince hazırlanarak uygulanacağı” hüküm altına alındıktan sonra, devamındaki fıkrada “ilk defa uygulamaya konulacak hayat grubu sigortaları tarife ve kâr payı teknik esasları ile bu esaslara ilişkin değişikliklerin, şirketlerce uygulamaya konmadan on iş günü öncesinde Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın⁵³⁸ belirleyeceği esaslar çerçevesinde elektronik ortamda Merkeze gönderileceği” ve “Bakanlık tarafından, tarife ve kâr payı teknik esaslarına ilişkin muhtelif hesap tabloları ile gerekli görülen diğere bilgi ve belgelerin yazılı veya elektronik kopya olarak şirketlerden istenebileceği”; “yapılacak inceleme neticesinde, teknik esasları ve diğere şartları mevzuata ve sigortacılık esaslarına aykırı bulunan veya sigorta ettirenler, sigortalılar ve lehtarlarının hak ve menfaatlerinin korunması açısından uygulanmalarında sakınca görülen hususların değiştirilmesinin talep edilebileceği” düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 13. maddesinin ilk fıkrası uyarınca, sigorta şirketlerinin SK m.12/1'deki genel prensip çerçevesinde hayat sigortası tarifeleri bakımından da serbest bırakıldığı ve hayat sigortası tarifelerinin onaya tâbi olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bununla birlikte, HGSY m.13/3'te yer alan,

---

⁵³⁵ Sigortacılıkta, çok defa, sigortalıların menfaatinin korunmasını sağlamak üzere primin tespiti tamamen bağımsız bırakılmamakta ve uygulamada genellikle iki farklı denetim sisteminin tercih edildiği görülmektedir. Bunlardan ilki olan “tasdik sisteminde”, sigorta şirketlerince tespit edilen primler denetim makamının onayına tâbi tutulurken; “tanzim sistemi”nde ise primleri bizzat denetim makamı belirlemektedir. Türk Hukukunda, 5684 sayılı SK m.12'de açıkça sayılanlar hariç olmak üzere, primlerin belirlenmesinin sigorta şirketlerinin inisiyatifine bırakıldığı belirtilmelidir. Açıklamalar için bkz. Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.253 vd.

⁵³⁶ 10.10.2012 t. ve 28437 s. RG

⁵³⁷ Değişiklik-R.G. 01.04.2015-29313

⁵³⁸ 1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın teşkilat yapısına ilişkin 217 vd.daki maddelerinden anlaşıldığı üzere, Hazine ve Maliye bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı birleştirildiği için, HGSY'nde yer alan “Müsteşarlık” ifadelerinin, “Hazine ve Maliye Bakanlığı” şeklinde anlaşılması gereklidir.

Bakanlığın “mevzuata aykırı veya sigortalı ve lehtarların hak ve menfaatleri bakımından sakıncalı durum yaratabileceği düşünülen hususların değiştirilmesini talep edebileceği” esasları ile, Bakanlığa oldukça geniş bir denetim yetkisi tanındığına işaret edilmelidir.

2. Prim borcunun ifasına ilişkin esaslar

Sigorta ettirenin prim ödeme borcunun ifasına ilişkin temel esaslar, TTK m.1430 vd.da düzenlenmiştir. TTK m.1500 ile 1502 arasındaki düzenlemeler ile hayat sigortası sözleşmeleri bakımından özel düzenlemeler getirilmiştir. Bu hükümler, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından da uygulama alanına sahiptir.

a. Prim borçlusu

TTK m.1430’da, sözleşmede kararlaştırılan primi ödemekle yükümlü olan kişinin sigorta ettiren olduğu hüküm altına alınmıştır⁵³⁹. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, prim borçlusu, sigorta sözleşmesinin akdedilme şekline göre değişiklik gösterebilecektir. Krediye bağlı hayat sigortasının kredi kuruluşu aracılığı ile akdedildiği hallerde, kredi sözleşmesinin tarafı olan kredi borçlusu aynı zamanda sigorta ettiren sıfatıyla sigorta sözleşmesinin de tarafı olmaktadır. Bu nedenle, kredi kullanan, prim ödemekle yükümlü olacaktır. Sigorta sözleşmesinin bizzat kredi kuruluşu tarafından akdedilmesi halinde, prim ödeme borcu, kredi kuruluşuna ait olacaktır. Ancak bu ihtimalde dahi, prim ödeme borcunun tamamen veya kısmen kredi

---

⁵³⁹ VVG § 33 uyarınca, sigorta priminin “sigorta ettiren tarafından” poliçenin tesliminden itibaren işleyecek 14 gün içinde ödenmesi gereklidir. Açıklamalar için bkz. Langheid/Rixecker/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 33 Rn. 2; Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 33 Rn. 3; Prölss/Martin/Reiff, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 33 Rn. 10.

6762 sayılı TTK dönemine ilişkin açıklamalar için bkz. Kayıhan, **Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu**, s.137, s.138.

Bununla birlikte, borcun üstlenilmesi ve borca katılmak suretiyle bu temel prensibin değiştirilmesi imkân dâhilindedir. TBK m.201’deki esaslar çerçevesinde katılan kişi ile sigorta şirketi arasında yapılan borca katılma sözleşmesi ile sigorta ettiren, primin “yegâne borçlusu” olmaktan kurtulacak ve sigorta primi ödeme borcuna “katılan” kişi ile “müteselsilen” sorumlu olacaktır. Benzer şekilde, TBK m.195-200 arasındaki hükümlere göre yapılacak borcun nakli (6098 sayılı TBK’da “borcun üstlenilmesi”) ile ise, sigorta priminin asli borçlusu olan sigorta ettirenin bu borçtan tamamen veya kısmen kurtulması mümkündür. Genel nitelikteki açıklamalar için bkz. Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.2**, kn.1825 vd.; Hatemi / Gökyayla, **a.g.e.**, s.398; bkz. Nomer, **a.g.e.**, kn.244; ayrıca bkz. Kahraman, Zafer, **Borcun Üstlenilmesi**, **İstanbul Şerhi**, s.1429; Kayıhan, **Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu**, s.145.

borçlusu tarafından ifa edildiğine dikkat çekilmelidir⁵⁴⁰. Kredi borçlusunun, sigorta ettiren olmadığı halde, primleri ödemesi ise uygulamada çok defa kredi veren ve kredi alan arasında akdedilen kredi sözleşmesine konulan kayıtlar ile sağlanmaktadır. TBK m.195/1 anlamında bir iç üstlenme sözleşmesinin söz konusu olduğu bu halde, toplam prim, kredi borcuna eklenerek taksitler halinde kredi kuruluşuna ödenmekte ve kredi borçlusu sadece kredi kuruluşu ile arasındaki iç ilişki gereği primleri kredi kuruluşuna karşı ifa ile yükümlü olmaktadır. Sigorta ettiren olmadığı için sigortacıya karşı prim borçlusu olmayan kredi alan- sigortalı kişinin, sigortacıya karşı sigorta ettiren kredi kuruluşunun yerine geçerek prim borçlusu haline gelmesi, TBK m.196 uyarınca, kredi alan ile sigortacı arasında akdedilecek “dış üstlenme sözleşmesi” ile sağlanacaktır⁵⁴¹.

Krediye bağlı hayat sigortasının bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedildiği hallerde, daha önce de ifade edildiği üzere, sigorta ettiren kredi borçlusu olabileceği gibi, herhangi bir başka kişi de olabileceğinden⁵⁴², prim ödeme borcu da bu kişilere ait olacaktır. Bu halde de, yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda prim borcunun TBK'nın borcun üstlenilmesi veya borca katılmaya ilişkin hükümleri uyarınca tamamen veya kısmen devredilmesi veya bir üçüncü kişinin borca katılmasının sağlanması mümkündür. Bununla birlikte gerek borca katılma gerekse de borcun üstlenilmesi halinde sadece borcun nakli veya yeni bir kişinin borcun ifasına iştiraki sağlanmakta olup, sigorta ettiren sıfatının devredilmesi söz konusu olmadığı için, borcu üstlenen veya borca katılan kişi sadece prim ödeme borcunu ifa ile yükümlü olacak; sigorta ettiren, sigorta sözleşmesinin tarafı olmaya bağlanan diğer yükümlülüklerden sorumlu kalmaya devam edecektir.

---

⁵⁴⁰ Bkz. Brömmelmeyer, **a.g.m.**, s.1461; Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.92. Prim ödeme borcunun tamamen veya kısmen sigorta ettiren dışındaki bir kişi tarafından ödendiği bu hallerde “iştirakli prim” söz konusu olmaktadır.

⁵⁴¹ Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.93. Kredi kuruluşu tarafından akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde genellikle primin tamamı sigortalı kredi borçlusu tarafından ödenmekte ise de, primlerin kredi kuruluşu ve kredi borçlusu tarafından müştereken ödendiğine de rastlanmaktadır. Bu uygulama genellikle, hesaplanan prim borcuna ilişkin taksitlerinden bir kısmının sigorta ettiren kredi kuruluşu, ger kalanının ise kredi borçlusu tarafından ödenmesi şeklinde görülmektedir. Bu konuda açıklamalar ve 2000 yılına ait bir krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesindeki benzer kayıtlar için bkz. Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.93-94 ve dn.146.

⁵⁴² Bu konuda kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, sigorta ettirenin kredi borçlusu dışındaki bir üçüncü kişi olabilmesi ihtimaline ilişkin açıklamalar için bkz. s.91 vd.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, prim ödeme borcunun yükümlüsünün tespiti bakımından TKHK m.4/3 hükmünün üzerinde durulmalıdır. Buna göre, “Tüketiciden; kendisine sunulan mal veya hizmet kapsamında haklı olarak yapılmasını beklediği ve sözleşmeyi düzenleyen yasal yükümlülükleri arasında yer alan edimler ile sözleşmeyi düzenleyen kendi menfaati doğrultusunda yapmış olduğu masraflar için ek bir bedel talep edilemeyecek”tir. Ayrıca, maddede açıkça hüküm altına alındığı üzere, “Bankalar, tüketici kredisi veren finansal kuruluşlar ve kart çıkaran kuruluşlar tarafından tüketiciye sunulan ürün veya hizmetlerde ise tüketiciye faiz dışında alınacak her türlü ücret, komisyon ve masraf türleri ile bunlara ilişkin usul ve esaslar Bakanlığın görüşü alınarak bu Kanunun ruhuna uygun olarak ve tüketiciyi koruyacak şekilde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından belirlenecek”tir. Maddenin gerekçesinde, “bu düzenlemenin temelindeki gerekçenin, piyasada özellikle tüketicilere sunulan mal ve hizmetler için ödenecek ücretlerin kapsamının belirlenmesinde zaman zaman sorunlar yaşanmasının olduğu; tüketicinin haklı olarak bir bütün olarak algıladığı ve tek fiyat biçtiği edimin sonradan parçalara bölünmesi ve her parça için ayrı ücret talep edilmesinin hakkaniyete uygun olmadığı; ancak bir sözleşmenin kapsamına giren bütün edimlerin sözleşmenin asli fiyat pazarlığına tâbi olduğu yorumunun yapılması ve yan edimler için ücret talep edilmesi engellenirse bu durumun fiyatların artmasına sebebiyet vereceği ve tüketicinin aleyhine olacağı” ifade edilmiştir. Bununla birlikte, gerekçede, “ortalama bir tüketicinin”, bir edimi, kendisine sunulan edimin kapsamında saymakta haklı olup olmadığının yargı organlarınca değerlendirilmesinde yol gösterecek iki kriter zikredilmiştir. Bu kriterlerden ilki, “kanunda özel olarak düzenlenmiş sözleşmelerde, edim kapsamında sayılmış hizmetler için ayrıca bir ücret talep edilemeyeceği”dir. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesini, kredi sözleşmesi kapsamında sunulacak bir hizmet olarak nitelendiren herhangi bir kanun hükmü bulunmadığından, bu kriterin, krediye bağlı hayat sigortası primlerinin kime ait olduğu hususunda yol gösterici olduğundan bahsedilemeyecektir. Gerekçede sayılan ikinci kriter, “mal ve hizmet sunanın kendi menfaatleri doğrultusunda yapmış olduğu masraflar için ücret talep edemeyecek olması”dır. Gerekçede, bu kriter, “sözleşmeyi düzenleyen kendisini belirli risklere karşı korumak için yaptığı masrafları sonradan tüketiciye yüklemesinin hakkaniyete uygun olmaması” ile açıklanmıştır. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin hem kredi

kuruluşunun hem de kredi borçlusunun yararına olduğu ve gerekçede yer alan ikinci kritere ilişkin açıklamalar dikkate alındığında, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinden doğan prim ödeme borcunun kredi kuruluşunun üzerinde bulunduğu sonucuna ulaşmak mümkün görünmektedir. Ancak, gerekçenin devamında, “bankacılık işlemlerinde yan edim, asli edim ve düzenleyenin kendi menfaatleri doğrultusunda yaptığı masrafların” neler olduğunun Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu tarafından belirlenmesinin uygun görüldüğü belirtilmiştir. Bu nedenle, krediye bağlı hayat sigortası primlerinin yükümlüsünün tespitinde, BDDK’nın düzenlemelerinin esas alınması gereklidir. 2014 yılında TKHK m.4/3’e istinaden BDDK tarafından Finansal Tüketicilerden Alınacak Ücretlere İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmelik çıkarılmıştır⁵⁴³. FTAÜHY m.6/1 uyarınca “Bu Yönetmelik ve ekinde yer alanların dışında herhangi bir ürün veya hizmet için ücret alınmayacak”tır. Yönetmelik’in “Kampanyalar ve Özel Hizmetler” başlıklı 15. maddesinde ise, krediye bağlı hayat sigortası primlerini de ilgilendiren bir düzenleme yer almaktadır. Buna göre, “kuruluşlar finansal tüketicinin talebi ve bilgilendirilmesi suretiyle sundukları özellikli ürün veya hizmetlerden de finansal tüketici ile mutabık kalarak ücret tahsil edebilecekler”dir. Kanaatimizce, kredi borçlusunun açık talebi ile yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin bu hüküm çerçevesinde değerlendirilmesi mümkündür. Bu halde, krediye bağlı hayat sigortası primlerinin kredi borçlusu tüketiciye yükletilmesinin yürürlükteki mevzuata aykırı olmadığı kanaatine varılmalıdır⁵⁴⁴.

(1) Acentenin prim tahsil yetkisi

Prim ödeme borcu, kural olarak sigortacıya karşı yerine getirilmektedir⁵⁴⁵. Bununla birlikte, sözleşmenin acente aracılığı ile yapıldığı hallerde, acentenin prim

---

⁵⁴³ Finansal Tüketicilerden Alınacak Ücretlere İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, RG 3.10.2014 t. ve 29138s.

⁵⁴⁴ Aksi yönde bkz. Uygulamada kredi sözleşmelerinde yer alan ve kredi borçlusunun sigorta sözleşmesi yaptırma yükümlülüğüne veya bu hususta kredi kuruluşunun yetkili olacağına ilişkin kayıtlar bakımından asıl sorunun, sigorta için ödenecek primin son aşamada kim tarafından karşılanacağına yönelik olduğu; kredi kuruluşunun kendi çıkarı için yapılan sigorta sözleşmesinin giderini tüketiciye yüklemesinin isabetli olmayacağı; TKHK m. 4/3 çerçevesinde prim borcunun kredi kuruluşuna yüklendiğini ve TKHK m.4/3’te getirilen bu çözümün uygun ve dengeli olduğu hakkında bkz. Ünán, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.64 vd.

⁵⁴⁵ Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 33 Rn. 3; Prölss/Martin/Reiff, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 33 Rn. 14

tahsiline yetkili olup olmadığının tespiti önem taşımaktadır. Bu ihtimal, hem krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi kuruluşu veya kredi borçlusu (veya diğer bir üçüncü kişi tarafından kredi borçlusu sigortalı gösterilerek) tarafından sigorta şirketinin acentesi ile yapıldığı, hem de (ve sıklıkla) kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen sigorta sözleşmeleri bakımından gündeme gelecektir. SK m.23/son uyarınca, TTK'da yer alan acentelere ilişkin genel hükümler sigorta acentelerine de uygulanır. TTK m.106'da prim tahsili, özel ve yazılı yetki alınmasını gerektiren durumlar arasında sayılmamıştır⁵⁴⁶. Buna karşılık, SAY m.17'de sigorta acentelerinin prim tahsil yetkisi özel olarak düzenlenmiştir. SAY m.17/1 uyarınca, prim tahsil yetkisinin acentelik vekâletnamesinde belirtilmek suretiyle, sigorta acentelerine devredilmesi mümkündür. Maddenin ilk fıkrasındaki bu düzenlemenin lafzından⁵⁴⁷ sözleşme yapma ve prim tahsili için ayrı ayrı yetkilendirme yapılmasının gerekli olduğu anlaşılmaktadır. SAY m.17/2'de yer alan, “Acentelerce düzenlenen poliçeler kapsamında sigortalı tarafından acentelere yapılan ödemenin sigorta şirketine yapılmış sayılacağı” yönündeki esastan, Düzenleyicinin, prim tahsili yetkisini, poliçe düzenleme veya diğer bir ifade ile sözleşme akdetme yetkisinin olağan bir sonucu olarak kabul ettiği ve sözleşme yapmaya yetkili acentenin, ayrıca yetki verilmesine gerek olmaksızın prim tahsiline de evleviyetle yetkili olduğu sonucuna ulaşılması mümkün görünmektedir⁵⁴⁸. Kanaatimizce, ilk fıkranın açık lafzı karşısında, hükmün ikinci fıkrasında yer alan ve “acentelerce düzenlenen poliçeler kapsamında yapılan ödemelerin sigorta şirketine yapılmış sayılacağı”na ilişkin ifade, sözleşme akdi hususunda yetkilendirilen acentenin ayrıca yetki verilmesine gerek olmaksızın prim

---

⁵⁴⁶ Bu maddede, “acentenin, bizzat teslim etmediği malların bedelini kabule ve bedelini bizzat ödemediği malları teslim almaya yetkili olmadığı” hüküm altına alınmış olup, acentenin bedel tahsil / kabul yetkisi çok sınırlı bir şekilde, “teslime ettiği mallar”ın bedelini kabul ile sınırlandırılmıştır. Bu nedenle sigorta acentesinin, bir mal tesliminin söz konusu olmadığı sigorta sözleşmesinde sigorta bedeli / tazminatının karşılığını teşkil eden edim niteliğindeki “prim” tahsilinin madde kapsamına dâhil edilmesi kanaatimizce mümkün görünmemektedir.

⁵⁴⁷ Söz konusu fıkranın son cümlesindeki, “sözleşme yapma ve/veya prim tahsil etme” ifadesinden sözleşme yapma ve prim tahsil etme yetkilerinin birbirinden tamamen bağımsız olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

⁵⁴⁸ Alman Hukukunda, VVG §33 çerçevesinde, kural olarak prim ödeme borcu, sigorta şirketine yapılacak ödeme ile ifa edilmiş olacağına da, sigorta ettirenin, sigorta şirketinin tahsile yetkili acentesine (*Empfang bevollmächtigten Vermittler*) yapacağı ödeme ile de borcun ifa edilmiş sayılacağı kabul edilmektedir. Bkz. Langheid/Rixecker/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 33 Rn. 7; Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 33 Rn. 3; Prölss/Martin/Reiff, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 33 Rn. 15.

tahsil edebileceği şeklinde anlaşılmalıdır; bu düzenlemenin prim tahsil yetkisinin sadece akdettiği sözleşmeler ile bağlantılı olarak verilebileceğine ilişkin bir sınırlama getirdiği kabul edilmelidir. Buna göre, sözleşme görüşmelerine katılmayarak, poliçenin düzenlenmesinde rol almamış bir aracı acentenin prim tahsil etmesi mümkün görünmemektedir.

(2) Brokerin prim tahsil yetkisine ilişkin değerlendirme

2015 yılında yürürlüğe giren Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği'nde (SRBY) m.16'da brokerin prim ödeme konusunda yetkilendirilmesi meselesi, "Protokol ve Prim Ödemesi" başlığı altında, sadece "sigorta şirketleri" tarafından yapılacak yetkilendirme bağlamında düzenlenmiştir⁵⁴⁹. Buna göre, "şirketler tarafından brokerlere verilecek yetkinin kapsam ve sınırı ile çalışma esasları protokol ile belirlenecek" ve "şirket tarafından prim transferi hususunda yetkilendirilen brokere yapılan ödeme şirkete yapılmış sayılacak"tır⁵⁵⁰.

⁵⁴⁹ Yürürlükten kalkan 2008 tarihli Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği'nde ise, yeni Yönetmelikten farklı olarak, brokerin prim ödemesi hususunda hem sigorta şirketi hem de sigorta ettiren / sigortalı tarafından yetkilendirilmesi düzenlenmiş; ancak burada da "sigortalı tarafından yapılan protokol ile yetkilendirilen brokerlere yapılan ödemenin de sigorta şirketine yapılmış sayılacağı" hüküm altına alınmıştı. Öyle ki, maddede brokerin, sigorta şirketi ile yapılacak protokol çerçevesinde "prim transferi" hususunda yetkilendirilmesi ifadesi kullanılmış ise de, aslında burada söz konusu olan, brokerin "sigorta şirketinin temsilcisi" sıfatıyla, "prim tahsili hususunda" yetkilendirilmesinden başka bir şey değildi. Dolayısıyla, eski Yönetmelikte, 2015 tarihli eski Yönetmelikten farklı olarak, brokerin "sigorta ettiren / sigortalı" tarafından da prim ödemesi hususunda yetkilendirilebileceği düzenlenmiş ise de, "sigortalı tarafından yapılan yetkilendirmeye, "brokere sigorta ettiren tarafından yapılan ödemenin de sigorta şirketine yapılmış sayılması" şeklinde bir sonucun bağlanması, SK'daki tanımdan anlaşıldığının aksine, brokerin sigorta şirketinin temsilcisi sıfatıyla hareket ettiği şeklinde yorumlanmaya müsait görünmekteydi. Diğer taraftan, brokerin, sigortalı tarafından kendine yapılacak prim ödemesinin şirket adına ve hesabına yapılmış sayılabilmesi, ancak sigorta şirketi tarafından prim tahsili hususunda yetkili kılınması ile mümkün olabileceğinden sigorta ettiren ile yapacağı protokol çerçevesinde "brokere yapılan ödemenin sigortacıya yapılmış sayılması" ise temsil kurumuna ilişkin temel prensipler ile çelişmekteydi ve bu nedenle, hükümde yer verilen primin ödenmesi hususunda "sigortalı ile yapılacak protokol"ün hangi amaca hizmet ettiğinin anlaşılması da mümkün değildi. SK'da yer alan ve brokeri sigorta ettirenin temsilcisi olarak kabul eden düzenlemeyi yok sayan eSRBY m.12'deki bu isabetsiz yaklaşım, 2015 tarihli SRBY'de de aynen devam ettirilmiş; hatta yeni düzenlemede, prim ödemesi hususunda sigorta ettiren ile yapılacak protokole hiç yer verilmemiştir.

⁵⁵⁰ Bu düzenlemenin, SK m.2'de yer alan ve brokeri sigorta ettirenin temsilcisi olarak nitelendiren hüküm ile çeliştiğine dikkat çekilmelidir. Zira SRBY m.16'daki bu hükmün devamındaki, "şirketlerce brokere yapılan prim iadesi ödemelerinin sigorta ettiren tarafından tahsil edilmedikçe ödenmiş sayılmayacağına" ilişkin hüküm de, ilk fıkradaki düzenleme ile benzer şekilde, Yönetmeliğin brokeri sigortacının temsilcisi olarak kabul edildiği şeklinde anlaşılmaya elverişlidir. Bunun en önemli sonucu, sigorta himayesinin TTK m.1421 uyarınca sigortacının temsilcisi olarak hareket eden brokere yapılacak ödeme ile başlayacak olmasıdır. Buna göre, Yönetmelikteki bu düzenlemenin, sigorta priminin broker tarafından sigortacıya geç ulaştırılmasının TTK m.1421 uyarınca himayenin geç başlamasına sebebiyet verebileceği ve aynı ihtimalde primin geç ifasına bağlanan temerrüde ilişkin sonuçlar gözetilerek ve

Uygulamada nadiren rastlanacak olmakla birlikte, krediye bağı hayat sigortasının akdedilmesinde brokerin rol oynadığı haller bakımından, brokerin sigorta şirketi tarafından prim tahsiline yetkilendirilmesi mümkündür. Bu halde, SRBY m.16/son'un açık hükmü uyarınca, broker, sigorta ettiren /sigortalı tarafından ödenen primlerin transferini ancak “kesin olarak ayrılmış müşteri hesapları” yolu ile yapabilecek ve bu şekilde sigorta ettiren tarafından brokere yapılan ödeme, sigortacıya yapılmış sayılacak; bunun bir neticesi olarak sigorta himayesi de brokere yapılan ödeme ile başlayacaktır.

b. Prim borcunun ifa şekli ve yeri

Sigorta priminin ödenmesine ilişkin esaslar, TTK m.1430'da düzenlenmiştir. Buna göre, sigorta priminin sigorta ettiren tarafından peşin olarak ve nakden ödenmesi esastır. Ancak hükümde açıkça düzenlendiği üzere, taraflar sigorta priminin taksitler halinde ödenmesini kararlaştırabilecekleri gibi, ilk primi peşin olarak ödemek şartıyla sonraki primler için kambiyo senedi vermek suretiyle de ödemede bulunabileceklerdir⁵⁵¹. Gerekçede de, “bu düzenlemenin temelinde, sigorta himayesinin primin ilk taksitinin veya peşin ödenecek ise primin tamamının ödenmesi ile başlayacağına ilişkin düzenlemenin bulunduğu ve primin ilk taksitinin nakden ödenmesi zorunluluğu getirilerek, ileride ortaya çıkması muhtemel ihtilafların önüne geçilmesinin amaçlandığı” özellikle vurgulanmıştır. Nihayetinde sigorta himayesinin sağlanması bakımından sigorta ettiren lehine olan ve bu açıdan bakıldığında, aslında isabetli görünen bu düzenlemenin, günümüz sigortacılık uygulamasında, prim ödeme borcunun ifasında çok defa kredi kartı ile ödeme yönteminin tercih edilmesi karşısında⁵⁵², işlevsel ve uygulanabilir olmadığı belirtilmelidir. HSGŞ'nın “C.1-

---

sigorta ettireni korumak amacıyla, SK m.2'deki, brokeri sigorta ettirenin temsilcisi olarak kabul eden hükme getirilen istisnai bir hüküm olarak değerlendirilmesi mümkündür.

⁵⁵¹ 6762 sayılı TTK'daki düzenlemeye ilişkin açıklamalar için bkz. Kayıhan, Şaban, **Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu**, s.162 vd.

⁵⁵² Kart ile yapılan ödemeler hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. 6762 sayılı TTK'daki düzenlemeye ilişkin açıklamalar için bkz. Kayıhan, **Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu**, s.170 vd.

TTK'da yer alan bu hükümde, kredi kartı ile ödeme yapılmasına ilişkin bir düzenleme yapılmasının isabetli olacağı hakkında bkz. Şeker Ögüz / Sevinç Kuyucu, **Sigorta Hukuku**, s.35; aynı yönde bkz. Memiş, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı**, s.99. Ayrıca bkz. Omağ, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı**, s.31: Yazar, prim ödeme borcunun ifası için kambiyo senedi verilmesi halinde ödemenin tahsil ile gerçekleşeceğinin Borçlar ve Kıymetli Evrak Hukukunun temel esaslarından olduğunu; bu nedenle Kanunda bu hususta açık bir düzenelemeye yer verilmemiş olsa dahi yine aynı sonuca ulaşılabileceğini ifade etmektedir. Aynı yönde bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Taslağı**, s.123 ve s.130.

Sigorta Priminin Ödenmesi ve Sigortacının Sorumluluğunun Başlaması” başlıklı maddesinde ise, “Sigorta priminin tamamının veya taksitle ödenmesi kararlaştırılmış ise ilk taksitinin poliçenin tesliminde ve kalan taksitlerin de poliçede belirtilen tarihlerde nakden ödeneceği” hüküm altına alınmıştır. Genel Şartlardaki bu düzenleme çerçevesinde, ilk taksitten sonraki taksitlerin dahi nakden ödenmesi gereklidir ve kambiyo senedi veya diğer herhangi bir yöntem ile ödeme yapılması mümkün görünmemektedir. TTK m.1452/2 uyarınca, TTK m.1430/2’de yer alan bu düznelmeye aykırı sözleşme şartları geçersiz olduğundan, HSGŞ C-2’deki bu hükmün uygulanması söz konusu olmayacaktır⁵⁵³.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi bakımından değerlendirildiğinde, sigorta ettirenin prim ödeme borcunun ifasına ilişkin bu açıklamalar, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedildiği hallerde de geçerli olacaktır. Ancak kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen veya kredi kuruluşunun sigorta ettiren sıfatıyla akdettiği krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından primin ödeme şekline ilişkin yerleşik uygulamaya değinilmesinde fayda bulunmaktadır. Bu yöntem ile yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, toplam prim kredi kuruluşu tarafından kredi borçlusuna verilen ek bir kredi ile finanse edilmektedir. Bu şekilde prim tutarı sigorta şirketine tek seferde ve peşin olarak ödenmekte; daha sonra kredi kuruluşuna borçlanılan bu meblağ, başlangıçta alınan kredi borcuna eklenerek kredi borcu ile birlikte kredi kuruluşuna taksitler halinde ödenmektedir⁵⁵⁴. Kredi borç tutarı ile sigorta bedelinin uyumlu olmasını öngören düzenleme karşısında, ek kredi sözleşmesi ile finanse edilerek kredi borcuna eklenen prim tutarı, sigorta bedelinin belirlenmesinde de dikkate alınmaktadır.

Borcun tam olarak ifa edilmiş sayılabilmesi için göz önünde bulundurulması gereken bir diğer husus da ifanın “doğru” yerde yapılıp yapılmadığıdır. TBK m.89’da ifa yerine ilişkin genel bir düzenlemeye yer verilmiş olup buna göre, esas olan, borcun ifa edileceği yerin, “ tarafların açık veya örtülü iradelerine” göre belirlenmesidir.

---

⁵⁵³ Aynı yönde bkz. Akgün, **a.g.m.**, s.565.

⁵⁵⁴ Bu nedenle de, kredi borcuna ek bir kredi ile eklenen prim borcuna karşılık gelen meblağ da sigorta bedelinin bir kısmını oluşturmaktadır. Geiler, s.743: Bkz. Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.98. bazen bu yöntem kredi kuruluşunun sigorta ettiren sıfatı ile hareket ettiği sigorta sözleşmeleri bakımından da uygulanmaktadır. Lau, **Bank und Markt**, 1980, s.32.

Ancak, ifa yerinin tarafların açık veya örtülü iradelerine göre belirlenmesinin mümkün olmadığı haller bakımından maddenin ikinci fıkrasında yer alan tamamlayıcı hukuk kuralı uygulanacaktır. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri de dâhil olmak üzere tüm sigorta sözleşmelerinde prim ödeme borcu her zaman bir “para borcu” olduğu için, TBK m.89/1,b.1 çerçevesinde “götürülecek borç” niteliğindedir. TTK m.1432’de prim ödeme borcunun ifa yeri özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre, “Sigorta primi, sigorta ettirenin, sözleşmede gösterilen adresinde ödenecek” olup, bu düzenleme ile prim ödeme borcu “aranılacak borç” haline getirilmiştir. Hükmün devamında, “Sözleşmede başka bir ödeme yeri gösterilmiş olmasına rağmen, sigorta primi fiilen sigorta ettirenin gösterdiği adreste ödenelmekte ise, bu ödeme yerine ilişkin söz konusu şartın yok sayılacağı” düzenlenmek suretiyle TBK m.89/1c.1’deki ifa yerinin tarafların “açık veya örtülü iradelerine göre belirlenmesini” öngören esas tekrar edilmiştir. Zira primin, sigorta sözleşmesinde gösterilen ödeme yerinde (veya TTK m.1432/1.c.1’deki ifade ile “sigorta ettirenin sözleşmede gösterilen adresi”) değil de, fiilen sigorta ettirenin gösterdiği adreste ödenmesi, taraflar arasında bu hususta “örtülü” bir anlaşmanın varlığını göstermektedir. TTK m.1432/1(c.2)’de yer alan bu düzenleme ile ilgili olarak, madde gerekçesinde, “uygulamadaki durum gözetilerek getirildiği”; “Borçlar Kanununun 73 üncü maddesinde yer alan ve ana ilkeye göre istisna niteliği taşıyan düzenlemenin, sigorta ettirenin menfaatleri göz önünde tutularak sevk edildiği” ifade edilmiştir. Gerekçenin bütünü dikkate alındığında, söz konusu düzenlemenin sigorta ettirenin meskeninin aynı zamanda ikametgâhı olmadığı haller bakımından önem taşıyacağı anlaşılmaktadır. Ancak kanaatimizce, TTK m.1432/1,c.1’deki düzenleme aslında uygulamadaki durumu karşılamamaktadır. Günümüzde, sigorta primi çok defa elden teslim şeklinde değil, kredi kartları aracılığı ile veya hesaba otomatik ödeme talimatı verilmesi gibi daha zahmetsiz yöntemler ile ödenmektedir. Bilhassa da, sigorta şirketlerinin / acentelerin müşteri sayısının azımsanmayacak derecede fazla olması karşısında, sigorta şirketinin her bir sigorta ettirenin ikametgâhına (veya sigorta ettirenin maddenin ikinci cümlesi çerçevesinde, fiilen başka bir ödeme yeri tayin ettiği ihtimalde bu yere), giderek sigorta primini tahsil etmesi gerçekçi bir yöntem değildir ve bu madde ile sigortacıya gereksiz bir külfet getirilerek, sigorta ettirenin prim ödeme borcunun ifasında temerrüde düşmesi

zorlaştırılmaktadır⁵⁵⁵. Diğer taraftan, bu yöntemin uygulanması ancak, sigorta şirketleri tarafından çok sayıda tahsil memuru istihdamı ile mümkün olabilecek; bunu sağlayamayan sigorta şirketleri bakımından da, primlerin geç tahsil edilmesi kaçınılmaz olacaktır. Nihayetinde, söz konusu düzenleme, uzun vadede sigorta şirketlerinin zayıflamasına ve TTK'da sigorta himayesinin başlangıcının, prim borcunun ilk taksitinin ödenmesine bağlı tutulmuş olması karşısında, himayenin geç başlamasına sebebiyet verebilecektir. Dolayısıyla da, bu düzenleme, gerekçede belirtildiğinin aksine, sigorta ettirenin korunmasının sağlanması için etkili veya olmazsa olmaz bir yöntem de değildir.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin kredi kuruluşu aracılığı ile yapıldığı hallerde, genellikle sigorta ettirenin kredili mevduat hesabından tek seferde çekilen primler asıl kredi borcuna eklenerek, kredi kuruluşuna kredi borcu ile birlikte ödenmekte; kredi kuruluşu “sigortacıya peşin olarak ödenen primi daha sonra kredi borcu taksitleri ile birlikte geri almakta; nihayetinde, prim sigortacıya, kredili mevduat hesabı aracılığı ile ödenmiş olmaktadır. Benzer şekilde, krediye bağlı hayat sigortasının değişir primli olarak akdedildiği hallerde de (aylık olarak), bakiye kredi tutarı esas alınarak belirlenen prim tutarı, kredili mevzuat hesabından çekilmekte ve aracı kredi kuruluşu tarafından sigorta şirketine aktarılmaktadır. Sigorta ettiren kredi borçlusu tarafından banka şubesine gidilerek veya diğer herhangi bir yöntem kullanılarak yapılan ödemeler aslında “sigortacıya karşı yapılan prim ödemesi” olmayıp, prim borcunun ödenmesi için alınan ek kredi borcunun kredi kuruluşuna ödenmesinden başka bir şey değildir. Bu nedenle, TTK m.1432'deki düzenleme, krediye bağlı hayat sigortasının kredi kuruluşu aracılığı ile yapılan yaygın türü bakımından, yerleşik uygulama ile hiçbir şekilde bağdaşmamaktadır. Krediye bağlı hayat sigortasının kredi kuruluşu aracılığı ile değil de bağımsız bir sigorta şirketi ile

---

⁵⁵⁵ VVG § uyarınca, sigorta priminin ifa yeri kural olarak sigorta ettirenin şahsi ikametgâhı (“*der jeweilige Wohnsitz des Versicherungsnehmers*”) ise de, sigorta ettiren risk ve masrafları kendine ait olmak üzere, sigorta primini sigorta şirketine gönderebilecektir. Açıklamalar için bkz. Langheid/Rixecker/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 36 Rn. 1 vd.; Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 36 Rn. 1 vd.; Prölss/Martin/Reiff, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 36 Rn. 1 vd. TTK m.1432'deki, ödeme yerine ilişkin hükmün mesafeli satışlar ile elektronik ticaret mevzuatları dikkate alınarak düzenlenmesinin gerektiği hakkında bkz. Karayazgan, **a.g.e.**, s.230

akdedildiği haller bakımından da, TTK m.1432'ye ilişkin olarak yukarıda yapmış olduğumuz eleştiriler geçerli olacaktır.

BKBSY'ne istinaden çıkarılan 2015/20 sayılı Genelge'ye ek olarak sunulan ve sigorta şirketlerinde verilen bilgilendirme formlarında asgari olarak bulunması gereken bilgileri içeren örnek bilgilendirme formu uyarınca, “kredi kuruluşu tarafından sunulan seçenekler arasından belirlenecek olan prim ödeme yeri ve prim tahsil yöntemine ilişkin bilgilere” de yer verilmesi gereklidir. Bu şekilde, sözleşmenin akdi sırasında primlerin ne şekilde ödeneceği hususu zaten taraflar arasında kararlaştırılmış olmaktadır.

c. Prim borcunun ifa zamanı

TBK m.90 uyarınca, “İfa zamanı taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukuki ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça, her borcun, doğumu anında muaccel olması” esastır⁵⁵⁶. Sigorta sözleşmelerinde, prim borcunun ifa zamanına ilişkin olarak özel bir düzenlemeye yer verilmiştir⁵⁵⁷. TTK m.1431/1,c.1'e göre, “sigorta priminin tamamı, taksitle ödenmesi kararlaştırılmışsa ilk taksidi, sözleşme yapılır yapılmaz ve poliçenin teslimi karşılığında ödenecek”tir. Maddenin devamında bu genel kurala bir istisna getirilerek, kara ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigorta sözleşmelerinde, sigorta poliçe henüz düzenlenmemiş olsa dahi sigorta priminin “sözleşmenin yapıldığı anda” ödeneceği hüküm altına alınmıştır (TTK m.1431/1,c.2). Söz konusu düzenlemenin ilk cümlesinde, “sözleşme yapılır yapılmaz” ifadesinin ayrıca zikredilmesi karşısında, prim ödeme borcunun sigorta sözleşmesinin kurulması ile birlikte muaccel olacağı; ancak poliçe kendisine teslim edilmeyen sigorta ettirenin, sigorta primini ödemekten kaçınmak hususunda bir defa hakkına sahip olduğu sonucuna varılması mümkündür⁵⁵⁸.

⁵⁵⁶ Sigorta priminin muaccel olduğunu ispat yükümlülüğünün sigortacıya ait olduğu hakkında bkz. Langheid/Rixecker/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 33 Rn. 12; Prölss/Martin/Reiff, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 33 Rn. 38.

⁵⁵⁷ 6762 sayılı TTK'daki düzenlemeye ilişkin açıklamalar için bkz. Kayıhan, Şaban, **Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu**, s.149

⁵⁵⁸ Bu yönde bkz. Demirsatan, Barış, Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcunda Temerrüdü, **İÜHFİM**, C. LXXV, S. 1, s.386. Yazar, “poliçenin tesliminin muacceliyet şartı olarak kabul edilmesinin isabetli olmadığını, eğer poliçe teslimi muacceliyet koşulu olarak kabul edilmek istense idi maddede açıkça “sözleşmenin kurulduğu anda primin ödeneceğinin” yasada belirtilmesine gerek duyulmayacağını; bu düzenleme ile poliçenin teslim edilmediği haller bakımından sigorta ettirene ödemezlik defi benzeri bir definin sağlandığını ve bu definin kullanılması halinde sigortacının ifaya ilişkin tüm istemlerinin bastırılmış olacağını” ifade etmektedir.

Ancak, kanaatimizce, hükmün devamında, kara ve denizde taşıma işleri ile ilgili sigortalarda “poliçe henüz düzenlenmemiş olsa dahi sözleşmenin kurulduğu anda sigorta priminin ödenmesi gerektiğine ilişkin istisnaya yer verilmiş olması, fıkranın ilk cümlesinin lafzından anlaşılanın aksine, poliçe tesliminin (kara ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalar dışında kalan sigortalarda) bir muacceliyet şartı olabileceğini düşündürmektedir. Hükmün gerekçesinde, bu hususta bir açıklamaya yer verilmemiş; söz konusu fıkranın 6762 sayılı Ticaret Kanunu’nun 1295. maddesinden değiştirilmeksizin alındığı belirtilmekle yetinilmiştir. 6762 sayılı eTTK m.1295’e ilişkin gerekçede, söz konusu hükümde, “primin muaccelik zamanının tanzim edilmek istendiği”; “esas kaidenin, primin tamamının veya ilk taksitinin ödeme borcunun akit yapılır yapılmaz ve poliçenin teslimi karşılığında doğması” olduğu ifade edilmiştir⁵⁵⁹. TTK m.1431/1’deki düzenlemenin temelini oluşturan eTTK’nın 1295. maddesine ilişkin gerekçedeki açıklamalar da, Kanun Koyucunun sigorta poliçesinin teslimini muacceliyet şartı olarak kabul ettiğine işaret etmektedir. TBK m.96 çerçevesinde, “sözleşmenin hükümlerinden veya özelliğinden ya da durumun gereğinden tarafların aksini kastettikleri anlaşılmadıkça borçlu, edimini sürenin sona ermesinden önce ifa edebilecekse de”, prim borcunun muacceliyetini poliçenin teslim edildiği ana erteleyen bu hüküm karşısında, sigorta hususunda teknik bilgi sahibi olmayan sigorta ettirenin kendi arzusu ile erken ifada bulunması çok defa söz konusu olmayacak ve sigorta ettiren, poliçenin teslimine kadar geçen süreçte sigorta himayesinden yoksun olacaktır⁵⁶⁰. Diğer taraftan kanaatimizce, primin ödenmesine sigorta himayesinin başlaması gibi önemli bir sonuç bağlanmış iken, poliçenin sözleşmenin kurulmasının bir şartı olmayıp sadece bir ispat aracı niteliği taşıdığı ve

⁵⁵⁹ Elbir, Halid Kemal, **Türk Ticaret Kanunu ve Tatbikat Kanunu ile Alakalı Mevzuat**, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1958, s.222

⁵⁶⁰ Sigorta himayesi primin ilk taksitinin (veya peşin olarak ödenecekse primin tamamının) ödenmesi ile birlikte başlayacağı için, sigorta priminin mümkün oldukça erken ödenmesi ve sigorta ettirenin erken ödemeye teşvik edilmesi onun yararına olacağından, primin ödenmesini poliçenin teslimine kadar erteleme imkânı veren bu düzenlemenin isabetli olmadığı kanaatindeyiz. Benzer eğilim, Alman Sigorta Sözleşmesi Kanununda da görülmekte olup, DeVVG §33’te, “sigorta priminin veya primin ilk taksitinin, poliçenin tesliminden 14 gün sonra gecikmeksizin (*unverzüglich nach Ablauf von 14 Tagen nach Zugang des Versicherungsscheins*) ödenmesi gerektiği” hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle, Alman Kanun Koyucu, Türk Kanun Koyucuya kıyasla, primin muacceliyetini daha da ertelemiş görülmektedir. DeVVG §33’teki bu hüküm çerçevesinde, öğretilde, poliçenin teslimi prim ödeme borcunun muacceliyetinin ön şartı olarak kabul edilmektedir. Bkz. Schimikowski, **VersVertrR**, 4. Teil. Prämienzahlungspflicht, Rn. 151; Langheid/Rixecker/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 33 Rn. 3.

sözleşmeye ilişkin önemli noktalardaki bilgilendirmenin de zaten sözleşme önceki safhada poliçeden bağımsız olarak TTK m.1423 çerçevesinde ifa edileceği gözetildiğinde, poliçe tesliminin prim ödeme borcunun muacceliyet şartı olarak düzenlenmesi kanaatimizce isabetli ve anlamlı değildir. Bu düzenlemenin olsa olsa, sigortacıyı, bir ispat vesikası olan poliçenin bir an önce düzenlenmesi hususunda zorlayıcı bir rolünden bahsedilebilir ise de, poliçenin teslimi sigorta sözleşmesinden doğan bir “yan borç” niteliğinde olduğundan, zaten bu düzenlemeden bağımsız şekilde, sigorta ettirenin sigortacıyı poliçenin teslimine zorlaması mümkündür. Bununla birlikte, yerleşik uygulama, sözleşme önerisi yapılırken sigorta priminin peşin tahsil edilmesi şeklinde olduğundan, poliçenin geç tesliminden ileri gelen prim ödeme gecikmelerinin söz konusu olmadığını ve bu tartışmaların teorik nitelikte olduğunu belirtmekte fayda bulunmaktadır⁵⁶¹.

TTK m.1431/2’de, primlerin peşin değil de, taksitler halinde ödenmesinin kararlaştırıldığı hallerde, sonraki primlerin ödeme zamanının poliçede belirtileceği hüküm altına alınmıştır. Maddenin açık hükmü gereği, taksitlere bölünmüş primlerin hepsi ödenmeden rizikonun gerçekleşmesi halinde ise prim borcunun tamamı muaccel hale gelecektir⁵⁶².

⁵⁶¹ Ünan, **Hayat Sigortası**, s.110.

⁵⁶² Alman Hukukunda, birden fazla ödenmemiş prim borcunun mevcudiyeti halinde, eğer prim borçlusunun hesabında yeterli bakiye mevcut değilse ve sigorta ettiren hangi borcun öncelikli olarak ödenmesi gerektiğini belirtmemiş ise, VVG §366,2’deki düzenlemenin uygulanacağı kabul edilmektedir. Söz konusu hüküm uyarınca, ilk olarak vadesi dolmuş olan borç (*fällige Schuld*); eğer birden fazla vadesi gelmiş borç söz konusu ise, en az güvenceye sahip olanı (“*welche dem Gläubiger geringere Sicherheit bietet*”); eğer birden fazla borcun teminatı eş değerde ise daha ağır olan borç; birden fazla borç eş derecede ağır (*lästigere*) ise, daha eski olanı tercih edilecek; bunların hepsi eşit derecede eski ise bu halde ise bakiye tutar hepsine orantılı şekilde paylaşılacaktır. Bkz. Langheid/Rixecker/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 33 Rn. 9; Prölss/Martin/Reiff, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 37 Rn. 15. TBK’da ise, benzer düzenlemeye TBK m.101 ve m.102’de yer verilmiştir. TBK m.101 uyarınca, “çok borcu bulunan borçlu, ödeme gününde bu borçlardan hangisini ödemek istediğini alacaklıya bildirebilecek; bildirimde bulunmadığı takdirde ise, yapılan ödeme, kendisi tarafından derhâl itiraz edilmiş olmadıkça, alacaklının makbuzda gösterdiği borç için yapılmış sayılacak”tır. m.102’de ise, “Kanunen geçerli bir açıklama yapılmadığı veya makbuzda bir açıklık bulunmadığı durumda ödemenin, muaccel borç için yapılmış sayılacağı; birden çok borç muaccel ise ödemenin, borçluya karşı ilk olarak takip edilen borç için yapılmış olduğunun kabul edileceği; takip yapılmamış ise ödemenin, vadesi ilk önce gelmiş olan borç için yapılmış olacağı; birden çok borcun vadesi aynı zamanda gelmişse, mahsubun orantılı olarak; borçlardan hiçbirinin vadesi gelmemişse ödeme, güvencesi en az olan borç için yapılmış sayılacağı” hüküm altına alınmıştır. Bu çerçevede değerlendirildiğinde, kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, sigorta primi borcunun asıl kredi borcuna yansıtılmadığı diğer bir ifade ile “sigortacıya karşı ödenmesi gereken prim borcu niteliğini muhafaza ettiği” hallerde,

Gerek uygulamadaki bu durum gerekse de yukarıdaki teorik tartışmalar, sigorta ettiren kredi borçlusunun bağımsız bir sigorta şirketi ile akdettiği krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından da geçerli olacaktır. Kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortalarında da, toplam prim borcu, çok defa kredi kuruluşu tarafından asıl kredi borcuna ek olarak sunulan kredi ile finanse edildiğinden, “diğer sigorta sözleşmeleri ile benzer şekilde “peşin olarak” ödenmektedir. Bu nedenle yukarıdaki teorik tartışmalar, kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortalarının uygulaması bakımından da herhangi bir önemi haiz değildir. Kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde primin ödenmesindeki bu özellik gözetildiğinde, TTK m.1431/3’te yer alan ve rizikonun gerçekleşmesi ile prim borcunun tamamının muaccel hale geleceğine ilişkin hükmün de uygulanması söz konusu olmayacaktır⁵⁶³.

3. Prim ödeme borcunun ifa edilmemesi

a. Genel olarak sigorta ettirenin temerrüdü ve temerrüt ihtarı

TTK m.1434’te prim ödeme borcunda temerrüde ilişkin ve “kural olarak” tüm sigorta türleri bakımından uygulanacak bir düzenlemeye yer verilmiştir. TTK m.1434/1 uyarınca, “1431 inci maddeye uygun olarak istenilen sigorta primini ödemeyen sigorta ettiren mütemerrit olacak”tır. TBK m.117/1’de, kural olarak, “muaccel bir borcun borçlusunun alacaklının ihtarı ile temerrüde düşeceği” hüküm

---

çok defa kredi borcu taksiti ve prim borcu taksiti aynı anda muaccel olacağı için, BGB §366,2’nin aksine, TBK’deki düzenleme ile kredi kuruluşunu ve kredi borçlusunu koruyan bir sonuca ulaşılması kanaatimizce mümkün değildir. Bu halde, genel şartlardaki kayıtlardan bağımsız olarak, bilhassa ilk prim borcunun, sigorta himayesinin başlama şartı olduğu gözetildiğinde asıl kredi borcu taksitine kıyasla öncelikle tahsil edilmesi, MK m.2’deki dürüstlük kuralının gereği ise de, sonraki prim borcu taksitleri bakımından genel şartlarda bir düzenleme mevcut değilse, aynı sonuca ulaşmak mümkün görünmemektedir. Bununla birlikte, krediye bağlı hayat sigortasının sadece kredi borçlusu değil aynı zamanda kredi kuruluşunun da lehine olduğu gözetildiğinde, sigorta teminatının devamında kredi borçlusu kadar kredi kuruluşunun da yararının bulunduğu ve bu nedenle kredi kuruluşunun prim borcunun tahsiline öncelik vermeyi arzu edeceği gözden kaçırılmamalıdır.

6762 sayılı TTK’da yer alan sonraki primlerin ifa zamanına ilişkin düzenlemeye ilişkin açıklamalar için bkz. Kayıhan, Şaban, **Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu**, s.153

⁵⁶³ Alman Hukukunda, VVG §33’te poliçenin tesliminden itibaren iki hafta olarak belirlenmiş ise de, borcun ifasının taraflarca yapılacak anlaşma ile ertelenmesinin mümkün olduğu kabul edilmektedir. Bkz. Langheid/Rixecker/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 33 Rn. 6; Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 33 Rn. 8; VVG §33’teki düzenlemenin borcun muacceliyetine ilişkin genel hüküm niteliğindeki BGB §271’e kıyasla istisnai ve özel bir düzenleme olduğu hakkında bkz. Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 33 Rn. 1; Pröls/Martin/Reiff, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 33 Rn. 31

altına alınmıştır. Bu hüküm çerçevesinde, borçlunun mütemerrit sayılabilmesi için borcun muaccel olması ve alacaklının borçluya ihtarda bulunması gereklidir. İhtar şartı bakımından Kanunda iki istisnaya yer verilmiştir. Buna göre, borcun ifa edileceği gün taraflarca belirlenmiş ise veya vade belirlenmemiş ancak tarafların anlaşması ile vadenin muacceliyet bildiriminde bulunmak suretiyle belirlenmesi hakkı taraflardan birine verilmiş ise ayrıca ihtarda bulunmaya gerek kalmayacaktır⁵⁶⁴. Diğer taraftan, Kanunda açıkça zikredilen ihtar ve muacceliyet şartı dışında, öğretide ifade edildiği üzere, borcun ifasının imkânsız olmaması ve alacaklının ifayı kabule hazır olması da borçlunun temerrüde düşmesi için gerekli şartlar arasında yer almaktadır⁵⁶⁵. “1431 inci maddeye uygun olarak istenilen sigorta primini ödemeyen sigorta ettirenin mütemerrit olacağı”nı düzenleyen TTK m.1434/1’deki hükümden, sigorta ettirenin herhangi bir ihtara gerek kalmaksızın prim borcunu TTK m.1431’e uygun şekilde ifa etmemekle temerrüde düşeceği şeklinde bir sonuç çıkarılması mümkün ise de, kanaatimizce söz konusu hükmün sigorta ettirenin mütemerrit olmasına ilişkin şartları düzenleyen bir madde olarak kabulü isabetli değildir⁵⁶⁶. Zira gerçekten de, TTK m.1434’teki düzenleme incelendiğinde, bu hükümde sigorta ettirenin prim ödeme borcunda temerrüde düşmesine ilişkin tüm esasların düzenlenmediği; sadece temerrüdün sonuçları bakımından TTK’daki genel hükümlere “alternatif” ve sigorta sözleşmelerinin özel bazı niteliklerinin gerekli kıldığı özel sonuçlar tayin edildiği anlaşılmaktadır. Aksi görüşün kabulü halinde, taraflarca muacceliyet tarihi kararlaştırılmamış olsa veya tarafların anlaşması ile taraflardan birine vadenin

⁵⁶⁴ Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.1**, kn.1520; Hatemi / Gökyayla, **a.g.e.**, s.276-277; bkz. Nomer, **a.g.e.**, kn.186.7. Kanun hükmü ile vadenin belirlenmiş olduğu haller bakımından ise borçlunun temerrüde düşürülmesi için ihtar şartı aranmaya devam edilecektir. Dolayısıyla TTK’da prim borcunun poliçenin teslimi ile muaccel olacağına ilişkin düzenlemenin, TTK m.117 çerçevesinde ihtar yapılması lüzumunu ortadan kaldırmayacağı vurgulanmalıdır.

⁵⁶⁵ Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.1**, kn.1526 vd.; Hatemi / Gökyayla, **a.g.e.**, s.277; bkz. Nomer, **a.g.e.**, kn.186.

⁵⁶⁶ Aksi yönde bkz. Kayıhan, **a.g.e.**, s.223: Yazar, ilk veya tek primi ödemede sigorta ettirenin temerrüde düşmüş sayılabilmesi için ayrıca ihtar çekilmesine gerek bulunmadığını; zira Kanun hükmünün bu süreyi açıkça hüküm altına aldığını ifade etmektedir.

1 yıldan uzun süreli hayat sigortası sözleşmelerinde prim ödemede temerrüde düşülmesinin sonuçlarının nisbi emredici olarak düzenlendiği, zarar sigortaları bakımından ise bu yönde bir düzenlemenin bulunmadığı 6762 sayılı TTK dönemi bakımından, sigorta (zarar sigortası) özel şartları arasında yer alan ve taksitletilirilmiş sigorta priminin belirlenen tarihte ödenmemesi halinde sigorta ettirenin ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşmesini ve temerrüdün bir süre devam etmesi halinde sözleşmenin münfesi olacağını öngören kayıtların geçerli olduğu hakkında bkz. Şeker, **Prim Ödeme Borcunda Temerrüt**, s.656 vd.

bildirimde bulunmak suretiyle belirlenmesi hakkı verilmemiş olsa dahi, sigorta ettirenin ihtarsız temerrüde düşeceği kanaatine varmak gerekecektir ki, söz konusu netice Kanunun sözleşmenin zayıf tarafını korumaya yönelik yaklaşımı ile bağdaşmayacaktır. Bu açıklamalar çerçevesinde, sigorta ettirenin prim ödeme borcunu ödemede temerrüde düşmesi halinde de TBK m.117'deki esasların geçerli olacağı kabulü gereklidir. Kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, sigorta ettirenin prim borcu, kredi kuruluşu tarafından asıl krediye ek olarak sunulan kredi ile finanse edilerek sigorta şirketine tek defada peşin olarak ödendiğinden, prim ödeme borcunda temerrüt ihtimali gündeme gelmeyecektir. Bu ihtimalde, sigorta ettiren olsa olsa kredi kuruluşuna asıl kredi borcu ile birlikte borçlandığı prim tutarının taksitini ödemede temerrüde düşebilecek; bu halde sigorta şirketine karşı prim ödeme borcunda temerrütten değil, kredi kuruluşuna karşı kredi borcunun ifasında temerrütten bahsetmek gerekecektir. Bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, çok defa sigorta primi ödemeleri kredi kartı ile tek seferde yapılmakta⁵⁶⁷ ve sigorta ettiren sigorta şirketine değil, kredi kartının bağlı olduğu bankaya borçlanmaktadır. Bununla birlikte, bu tür krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde prim ödemelerinin elden teslim veya otomatik ödeme talimatı suretiyle yapıldığı ve sigorta şirketine peşin ödeme yapılmasının söz konusu olmadığı hallerde sigorta ettirenin prim ödemesinde temerrüdü gündeme gelebilecek; bu ihtimalde, yukarıdaki sigorta sözleşmesinde temerrüt ihtarına ilişkin açıklamalar geçerli olacak ve yukarıda açıkladığımız görüşümüz çerçevesinde sigorta ettirenin ihtarsız temerrüde düşürülmesi mümkün olmayacaktır⁵⁶⁸.

---

⁵⁶⁷ Kredi kartı ile ödeme yapılan hallerde ise iki farklı ihtimal söz konusu olabilecektir. İlk ihtimalde, kredi kartından prim alacağının tamamı için sigorta şirketi lehine blokaj yapılmakta ve sigorta ettirenden tek defada tahsil edilmiş görünen bu para, gerek banka tarafından sigorta şirketine gerekse de sigorta ettiren tarafından bankaya geri ödenirken taksite bağlanmaktadır. Bu ihtimalde, banka tarafından sigorta şirketine yapılacak ödemeler, sigorta ettiren tarafından bankaya geri ödemenin yapılmasına bağlı değildir. İkinci ihtimalde ise, sigorta ettiren tarafından sigorta şirketine sadece önceden belirlenen tarihlerde prim tutarının tahsil edilmesi konusunda yetki verilmekte ve kredi kartından tüm prim tutarı için blokaj yapılması söz konusu olmadığından, bankanın öngörülen tarihlerde sigorta şirketine ödeme yapıp yapmayacağı hususunda bir garanti söz konusu olmamaktadır. Açıklamalar için bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.371

⁵⁶⁸ Primin, kural olarak sigortacı veya prim tahsiline yetkili acentesi tarafından tahsil edildiği (veya prim borcuna karşılık gelen tutarın bu kişilere ulaştığı anda) ifa edilmiş sayılacağı; sigorta şirketi tarafından bildirilen hesaba havale yolu ile ödemenin yapıldığı hallerde ise ifa anının, (kredi) dekont(u)

b. Sigorta ettirenin temerrüdünün sonuçları

TTK m.1434'te, prim ödeme borcunun temerrüdüne, prim borcunun ilk taksitinin (veya peşin olarak ödenmesi kararlaştırılmış ise tamamının) veya primin izleyen taksitlerinin ödenmesinde temerrüde düşülmüş olmasına göre farklı sonuçlar bağlanmıştır⁵⁶⁹. Diğer taraftan, TTK'da "Can Sigortaları" üst başlığı altında ise hayat sigortalarında prim ödenmesinde temerrüde ilişkin bazı düzenlemelere yer verilmiş olup, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin de hayat sigortasının bir türü olarak kabul edilmesi karşısında bu düzenlemelerin incelenmesi çalışmamız açısından önem arz etmektedir. Diğer taraftan, TTK m.1434'te açıkça zikredildiği üzere, TTK'da yer alan temerrüt hükümleri, TBK'daki düzenlemelerin uygulanma imkânını ortadan kaldırmayacaktır. Bu nedenle, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, sigorta ettirenin prim ödeme borcunda temerrüde düşmesi halinde sigortacı, TTK'daki

---

tarihine (*der Zeitpunkt der Gutschrift*) tekabül edeceği ifade edilmektedir. Bkz. Langheid/Rixecker/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 33 Rn. 7; Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 33 Rn. 13; Prölss/Martin/Reiff, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 33 Rn. 35

Ayrıca bkz. AVBRKLV §10: Almanya'da, Krediye bağlı hayat sigortası örnek genel şartlarında, tek defada ödenecek veya devamlı prim borcu bakımından, prim borcunun sözleşmenin kurulmasından sonra gecikmeksizin ifa edileceği hüküm altına alınmış olmakla birlikte, primin taraflar arasında kararlaştırılan bir hesaba yatırılması halinde de, sigorta şirketinin prim tutarını çekebilmesi / tahsil edilebilmesi için gerekli işlemlerin muacceliyet gününe kadar yapılmış olması şartıyla ödemenin zamanında yapıldığı kabul edilecektir. Bununla birlikte aynı hükümde, primin ifasında, riziko ve masrafların kredi borçlusuna ait olduğu; kredi borçlusunun / sigorta ettiren tarafından ifa için gerekli işlemlerin yapılmasına rağmen sigorta ettiren / kredi borçlusunun kusuru bulunmaksızın sigorta şirketinin sigorta primini tahsil edememesi ihtimalinde de primin zamanında ifa edildiğinin kabul edileceği hüküm altına alınmıştır.

⁵⁶⁹ Ayrıca bkz. AVBRKLV §10: Söz konusu madde uyarınca, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde primlerin tek seferde veya taksitler halinde ödenmesi mümkün olup, devamlı primlerin (*laufende Beiträge*) ve tek seferde ödenecek primin (*einmalbeitrag*) ifasına ilişkin esaslar ayrı ayrı hüküm altına alınmıştır. Her iki prim ifa şekli bakımından da, primin sözleşmenin kurulmasından sonra ödenmesinin gerektiği (sigorta sözleşmesi veya poliçesinde sigorta himayesinin başlangıcı için öngörülen süreden önce olmamak üzere) hüküm altına alınmıştır.

Karş. (AVBRKLV § 11): Almanya'da Krediye Bağlı Hayat Sigortası Örnek Genel Şartları'nda, tek defada ödenmesi kararlaştırılan primin ifasında temerrüde düşülmesi durumunda, sigortacının, prim borcu ödenmediği sürece sözleşmeden cayması mümkün olup bu halde sigortacı, sağlık kontrollü amacı ile yaptırılan doktor muayenesi masraflarını talep edebilir. Rizikonun gerçekleştiği tarihte tek defada ödenmesi kararlaştırılan prim hala ödenmemiş ise, sigortacı, sigorta bedelini ödemekle yükümlü olmayacaktır. Ancak sigortacının sigorta bedelini ödeme hakkından kaçınması için, ilgiliye bu sonuca ilişkin olarak metin formatında (yazılı olarak veya mail yolu ile vb. şekilde) bildirimde bulunması veya sigorta poliçesinde / sözleşmesinde bu hususta dikkat çekici bir uyarının ("*einen auffälligen Hinweis*") yer alması gerekmektedir. (AVBRKLV § 11,2)

hükümlerin yanı sıra, TBK’da yer alan temerrüde ilişkin genel hükümlere de başvurabilecektir⁵⁷⁰.

(1) İlk primin ödenmemesi

i. Temerrüde ilişkin sonuçlar

TTK m.1434’te, “İlk taksidi veya tamamı bir defada ödenmesi gereken prim, zamanında ödenmemişse, sigortacının, ödeme yapılmadığı sürece, sözleşmeden üç ay içinde cayabileceği” hüküm altına alınmıştır. Sigorta sözleşmesine ilişkin “Genel Hükümler” başlığı altında yer alan bu hüküm, hayat sigortalarında temerrüde ilişkin TTK m.1501 vd.da, sadece ilk 1 yıldan sonraki primlerin ödenmesinde temerrüde düşülmesinin sonuçlarının düzenlenmiş olması itibariyle, hayat sigortaları bakımından da uygulanacaktır.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi kuruluşu aracılığı ile akdedildiği hallerde, prim ödemesi, daha önce de ifade edildiği üzere genellikle tek seferde yapıldığı için, sözleşme kurulur kurulmaz ve poliçenin teslimi karşılığında sigorta priminin “tamamı”nın ödenmemesi halinde, sigortacı TTK m.1434’teki cayma hakkını kullanabilecektir. Sigorta sözleşmesinin, kredi borçlusu tarafından bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedildiği hallerde –uygulamada nadiren rastlanacak olmakla birlikte- sigorta priminin taksitlere bölünerek ödeneceğinin kararlaştırılması ihtimalinde ilk taksitin; uygulamada sıkça rastlandığı üzere kredi kartı veya başkaca bir yöntem ile peşin olarak tek defada ödenmesinin kararlaştırıldığı ihtimalde ise primin tamamının zamanında ödenmemesi, sigortacıya TTK m.1434 çerçevesinde sözleşmeden cayma hakkı verecektir⁵⁷¹.

⁵⁷⁰ 6762 sayılı TTK dönemindeki düzenlemeye ilişkin açıklamalar için bkz. Kayıhan, **Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu**, s.229 vd.

⁵⁷¹ Alman Kanun Koyucu da, TTK ile benzer şekilde, ilk primin veya tamamının bir defada ödenmesi kararlaştırılan primin ödenmemesi halinde sigortacıya “fesih hakkı” yerine “cayma hakkı” (“...zum Rücktritt vom Vertrag berechtigt”) tanımıştır. Sigortacıya VVG §37,1 çerçevesinde tanınan cayma hakkına ilişkin bkz. Langheid/Rixecker/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 37 Rn. 11; Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 37 Rn. 12; Prölss/Martin/Reiff, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 37 Rn. 19 ve 20.

TTK'nın Sigorta Hukuku Kitabındaki düzenlemelerden, sigorta sözleşmesini sürekli edimleri içeren bir sözleşme olarak nitelendirdiği anlaşılan Kanun Koyucu⁵⁷², daha ilk primin ödenmediği bu safhada, tarafların karşılıklı edimlerinin ifasına başlamamış olmalarını gözeterek sözleşmeyi sona erdirme hakkını ifade etmek üzere, “fesih” değil “cayma” terimini tercih ettiğine dikkat çekilmelidir. Maddede, 3 aylık cayma süresinin vadeden itibaren başlayacağı⁵⁷³ hüküm altına alındığından, sigortacının ihtarda bulunmak suretiyle sigorta ettireni temerrüde düşürdüğü tarih cayma süresinin başlangıcında önem taşımayacak; sigortacı TTK m.1434 uyarınca “poliçenin verilmesinden” itibaren 3 aylık süre içinde bu hakkını kullanabilecektir. Hükmün devamında, sigortacının vadeden itibaren 3 ay içinde sessiz kalarak herhangi bir şekilde cayma hakkını kullanmamış olmasına, sözleşmeden re'sen cayılması sonucu bağlanmıştır⁵⁷⁴. Bununla birlikte, söz konusu madde, gerekçesi ile birlikte

⁵⁷² Ayrıca bkz. Armbrüster, Christian, “Ewige Widerrufsrechte und ihre Rechtsfolgen”, **VersR 2012 Heft 13**, s.513 (s.513-556); Martin, Anton, *Inhaltskontrolle von Allgemeinen Versicherungsbedingungen (AVB) nach dem AGBG (Zugleich Anmerkung zum Urteil des BGH vom 9.5.1984 (IV a ZR 176/82) VersR 1984 Heft 45 (A)*, s.1116. Yazarlar da sigorta sözleşmelerini sürekli edim borcu doğuran bir sözleşme (*Dauerschuldverhältnis*) olarak nitelendirmektedir.

⁵⁷³ Bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.365. Yazar, 3 aylık sürenin vadeden başlayacağına ilişkin hükmün isabetli olmadığını; çünkü TTK'da ilk primin ödenmesi için herhangi bir vadeye yer verilmediğini; TTK m.1431/1 uyarınca, ilk taksitin veya primin tamamının sözleşme yapılır yapılmaz ve poliçenin teslimi karşılığında ödeneceğini; vade öngörülerek (primin ertelenmesinin) ayrık uygulama teşkil ettiğini ifade etmektedir.

⁵⁷⁴ Kanaatimizce, TTK m.1434/1'de ilk primin ödenmemesi halinde, 3 ay içinde dava veya takip yolu ile primin talep edilmemesine sigorta sözleşmesinin re'sen sona ermesi sonucunu bağlayan bu hüküm, Kanun Koyucunun gerekçede sıklıkla ifade ettiği sigorta ettireni –lehtarı koruma gayesi ile bağdaşmamaktadır. Diğer taraftan, ilk prim ödenmediği müddetçe, zaten sigortacının sorumluluğu kural olarak doğmamaktadır. Hüküm ile amaçlanan, sigortacının karşı edimi almadan sigorta himayesi sağlamasının önüne geçilmesi suretiyle sigorta şirketlerinin korunması ise, bu sadece sigorta himayesinin başlamasının sigorta priminin ödenmesine bağlı olmadığı kara ve denizde eşya taşıma sigortaları bakımından istisnai bir düzenleme yapılarak da sağlanabilirdi. Bu açıklamalar doğrultusunda, söz konusu düzenleme ile aslında Kanun Koyucunun, sigorta ettireni korumaktan ziyade, “ilk primi ödemede temerrüde düşen sigorta ettirenin, sonraki primlerin ödenmesinde de zorlanabileceği önyargısı” ile hareket etmiş ve ileride benzer sorunların yaşanabileceği kaygısı ile henüz himaye başlamadan ve sigortacının inisiyatifi dışında, sigorta ilişkisinin kesin surette sona erdirilmesini hedeflemiş görünmektedir. Bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.381: Yazar, söz konusu düzenlemeyi eleştirmekte ve prim borcunun zamanında ifa edilememesinin sonuçları hakkında yeterince uyarılmış olmak şartıyla, temerrüdü izleyen belirli bir süre sonunda sigortacının sorumluluğunun ödeme yapılmaya kadar askıya alınacağı ve askı süresince gerçekleşen rizikolar nedeniyle sigortacının sorumlu olmayacağı” şeklinde bir düzenleme yapılmasının daha uygun olacağını, kanaatimizce de isabetli şekilde ifade etmektedir.

Karş. DeVVG §37: Alman Kanun Koyucu, “ilk prim veya tek defada ödenecek prim zamanında ödenmez ise, sigortacının primin ödenmediği müddetçe, sigorta ettirenin primin ödenmemesinden sorumlu olmadığı haller hariç olmak üzere, sözleşmeden cayma hakkına sahip olduğunu” hüküm altına almıştır. VVG §37,2 uyarınca ise, “rizikonun gerçekleştiği anda, prim hala ödenmemiş ise sigorta

değerlendirildiğinde, hükmün amacının TBK'daki temerrüde ilişkin genel hükümlerin tamamen bertaraf edilmesi olmadığı; sadece sigorta sözleşmelerinin özelliği gereği bazı noktalarda özel düzenlemeler getirildiği sonucuna ulaşılmaktadır⁵⁷⁵. Buna göre, her ne kadar TTK m.1434'te, "sigortacının, sigorta ettirenin temerrüdünden dolayı TBK'dan doğan haklarının saklı olduğuna" ilişkin bir düzenlemeye sadece sonraki prim borçlarının ifasında temerrüdün düzenlendiği fıkra da yer verilmiş ise de⁵⁷⁶, TTK m.1434/2'deki ilk primin ödenmesinde temerrüde düşülmesi ihtimalinde de TBK hükümlerinin uygulanabileceği kabul edilmelidir. Bilindiği üzere, TBK m.118 vd. uyarınca, alacaklı, mütemerrit borçludan temerrüt faizi ve gecikme tazminatı talep edebilecektir. TTK m.1434/2'de sigortacıya sadece cayma suretiyle sözleşmeyi sona erdirmeye imkânı verilmiş olduğundan, prim ödeme borcunun para borcu niteliğinde olması nedeniyle temerrüt faizi isteyebileceği ve TBK'da sayılan ve sözleşmeyi sona erdirmek hariç olmak üzere, "diğer" haklardan faydalanabileceği hususunda tereddüt bulunmamaktadır. TTK m.3 uyarınca, "TTK'da düzenlenen hususlar ile bir ticari işletmeyi ilgilendiren tüm işlem ve fiiller ticari iş sayılacak" ve buna göre, sigortacının mütemerrit sigorta ettirenden talep edeceği temerrüt faizinin belirlenmesinde,

---

ettirenin ödememeden sorumlu olmadığı haller dışında, sigortacı sigorta bedelini ödemekle yükümlü değildir. Sigortacı sigorta bedeli ödeme yükümlülüğünden ancak, sigorta ettireni, ödememenin sonuçlarına ilişkin, metin formatında (*Textform*) hazırlanmış bir ayrı bir bildirim ile veya poliçede dikkat çekici bir şekilde (*einen auffälligen Hinweis im Versicherungsschein*) uyarılmış olması halinde kurtulabilir". Söz konusu düzenleme TTK m.1434/1'deki düzenleme ile kıyaslandığında, Alman Kanun Koyucu, bir taraftan rizikonun gerçekleştiği tarihte prim hala ödenmemiş ise sigorta bedeli ödemekle yükümlü tutmayarak sigortacıyı korurken, diğer taraftan sözleşmeden cayma için herhangi bir süre sınırlamasına veya sözleşmeden cayma zorunluluğuna yer vermemiş ve "sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesi anına kadar (bu süreç içinde sigortacı sözleşmeden cayma hakkını kullanmadığı takdirde) primi ödeyerek himayeye kavuşma imkânı" tanımıştır. Görüldüğü üzere, kanaatimizce çok isabetli şekilde, VVG'de sigorta ilişkisinin ilk prim ödenmediği halde devamı sigortacının inisiyatifine bırakılmıştır.

VVG §37'ye ilişkin açıklamalar için ayrıca bkz. Langheid/Rixecker/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 37 Rn. 6-9; Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 33 Rn. 16 vd.; Prölss/Martin/Reiff, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 33 Rn. 5; Prölss/Martin/Reiff, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 33 Rn. 19 vd.

⁵⁷⁵ Bu husus, TTK m.1434'e ait madde gerekçesinde aynen şu şekilde ifade edilmektedir: "İki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde temerrüt Borçlar Kanununda düzenlenmiştir. Hukukta bir bütünlüğün sağlanması bakımından, sigorta sözleşmeleri bakımından düzenlenecek temerrüt hükümleri ile Borçlar Kanunu hükümleri arasında esasta önemli farklılıklara gidilmemesi gerektiği düşüncesi maddede hâkim olmakla birlikte sigorta sözleşmelerinin özelliği gereği bazı noktalarda özel düzenlemeler yapılmıştır."

⁵⁷⁶ Demirsatan, **a.g.m.**, s.374 ve s.375: Yazar da kanaatimizce de isabetli şekilde, TTK m.1434/3'te TBK'nın temerrüde ilişkin hükümlerine yapılan atfın isabetli olmadığını, bu hükümlerin sadece sonraki primlerin ödenmesinde temerrüt hali ile sınırlı şekilde uygulanmasının kabul edilemez olduğunu ifade etmektedir.

sigortacının açık talebi ile 3095 sayılı Kanun m.2/2 uyarınca avans faiz oranı esas alınacaktır⁵⁷⁷. TBK’da temerrüt faizinden başka ayrıca m.123 ve devamında karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde temerrüdün sonuçları özel olarak düzenlenmiştir. Alacaklı, borçluya süre vermek suretiyle, bu süre içinde borç hala ifa edilmemiş ise sürenin sonunda borcun aynen ifasını ve gecikme tazminatını isteyebileceği gibi, aynen ifa ve gecikme tazminatından vazgeçtiğini hemen bildirerek borcun ifa edilmemesinden doğan zararın giderilmesini isteyebilecek veya sözleşmeden dönebilecektir. Sigortacının ilk primin ödenmesinde temerrüde düşen sigorta ettirene karşı TBK uyarınca sahip olacağı seçimlik hakların kullanılması bakımından önemli bir hususa değinilmesinde fayda bulunmaktadır. TBK m.125’te, “cayma ve menfi zarar tazmininin talep edilebilmesi için borcun ifasından ve gecikme tazminatı talep hakkından vazgeçilmiş olduğunun bildirilmesi” gerektiği hüküm altına alınmıştır. TBK’nın aynı anda hem cayma hakkının kullanılmasını hem de aynen ifa ile gecikme tazminatı talebinde bulunulmasını engelleyen düzenlemesi, TTK m.1434’te yer alan ve üç ay içinde prim primin dava ve talep edilmemiş olmasına re’sen cayma yaptırımını bağlayan hüküm ile birlikte değerlendirildiğinde, sigortacının TBK m.125/1 çerçevesinde sahip olduğu aynen ifa ve gecikme tazminatı talep hakkının 3 aylık bir zaman dilimi ile sınırlandırıldığına dikkat çekilmelidir. Zira, 3 aylık sürenin sonunda sözleşmeden cayılmış olacağı için artık TBK m.125/1’deki hakların kullanılmasından bahsetmek mümkün olmayacaktır⁵⁷⁸.

TBK m.1434’teki cayma hakkının, TBK m.126’daki dönme hakkından esas farkı, ihtarda bulunarak süre vermeye gerek olmaksızın sözleşmeyi sona erdirebilme imkânı tanınmasıdır. Bu husus, TTK m.1434’e ait madde gerekçesinde, “sigortacının, prim ödeme borcundaki temerrüt nedeniyle her bir sigorta sözleşmesi için ihtarname göndermesinin oldukça masraflı ve sigorta şirketlerinin portföyleri ve sigorta

---

⁵⁷⁷ Demirsatan, **a.g.m.**, s.374

⁵⁷⁸ Ayrıca bkz. Demirsatan, **a.g.m.**, s.378: Yazar, TTK m.1434/2,c.son’daki düzenlemenin sigortacıya talep edilebilir olduğu andan itibaren, dava veya takip yolu ile sigorta priminin ödenmesini talep etme hususunda bir külfet yüklediğini; 3 aylık süre içinde dava veya takip yolu ile primin ifasını istemeyen sigortacının hak kaybına uğrayacağını; bu halde sözleşmenin geçmişe etkili şekilde sona ereceğini ifade etmekte ve SchVVG m.21’deki, “Bu Kanunun 20. maddesi uyarınca belirlenen sürenin dolmasından itibaren 2 ay içinde ifa edilmeyen prim sigortacı tarafından takip edilmez ise, sigortacı sözleşmeyi sona erdirmiş ve ödenmemiş primlerden vazgeçmiş sayılır” şeklindeki düzenlemesini de örnek olarak göstermektedir.

sözleşmenin süresi de göz önünde bulundurulduğunda takibinin de zor olması” ile izah edilmiştir. Diğer taraftan, primin ödenmesinde temerrüde düşülmesi halinde sigortacı aynen ifa ve gecikme tazminatı isteme veya bunlardan vazgeçtiğini bildirerek borcun ifa edilmemesinden doğan zararın tazminini isteme hakkına sahip ise de, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde prim miktarının çok defa oldukça düşük meblağlara tekabül etmesi ve çok sayıda müşteri ile muhatap olmak zorunda kalan sigorta şirketlerinin, TBK çerçevesinde tazminat veya aynen ifa taleplerinin yerine getirilmesini talep etmesi hayatın olağan akışına uygun değildir. Bununla birlikte, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi kuruluşu aracılığı ile yapıldığı ve kredi kuruluşu tarafından sağlanan ve asıl krediye “ek” bir kredi ile finanse edildiği hallerde veya bağımsız bir sigorta şirketi veya acentesi ile yapıp da prim borcunun kredi kartı ile ödendiği hallerde çok defa sigorta priminin ödenmesinde değil ancak kredi – kredi kartı borcunun ödenmesinde temerrüt söz konusu olabileceğinden⁵⁷⁹ TTK m.1434 veya TBK’nın temerrüt hükümlerinin uygulanmasının zaten gündeme gelmeyeceği özellikle belirtilmelidir.

ii. Prim ödeme borcunun ifasında temerrüde düşülmesinin himaye üzerinde etkisi

İlk primin ödenmemesinin, sigorta himayesi üzerinde de etkisi bulunmaktadır. TTK m.1421 uyarınca, sigorta himayesi, kural olarak ilk primin ödenmesi ile başlamaktadır. Krediye bağlı hayat sigortaları bakımından da, kredi borçlusunun henüz ilk prim ödenmeden ölmesi ihtimalinde sigortacı sigorta bedelini ödemekle yükümlü olmayacaktır. Bu ihtimal, çok defa sigorta ettiren tarafından kredi kartı veya banka hesabından sigortacı veya acentesine prim tahsili hususunda yetki verildiği hallerde rizikonun provizyon alınmadan veya hesaptan çekim yapılmadan önce gerçekleşmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır⁵⁸⁰. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilip de prim borcunun kredi kuruluşu tarafından verilen ek kredi ile finanse edildiği hallerde de bu ihtimal gündeme

---

⁵⁷⁹ Bununla birlikte, ödemenin kredi kartı ile yapıldığı hallerde, sigortacı lehine blokaj yapılarak primin tek defada tahsil edilmesi yerine; sigortacıya, kredi kuruluşuna önceden belirlenen tarihlerde prim tutarının tahsil edilmesi hususunda yetki verilmesi de ihtimal dahilindedir. Bu halde, bankanın, sigorta şirketine öngörülen tarihlerde ödeme yapıp yapmayacağı belli olmadığında bu ihtimalde, nadiren de olsa prim ödeme borcunda temerrüt gündeme gelebilecektir.

⁵⁸⁰ Ayrıca bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.370.

gelebilecektir. Kredi kuruluşu aracılığı ile yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, ödemenin yapılamamasının kredi kuruluşundan kaynaklandığı hallerde, kredi kuruluşunun aynı zamanda sigorta acentesi sıfatı ile hareket ediyor olması sebebiyle, kanaatimizce, prim sigortacının hesabına gecikmeli şekilde ulaşmış olsa ve bu zaman aralığında kredi borçlusunu vefat etmiş olsa dahi acente kredi kuruluşu, kendisinin sebebiyet verdiği bu duruma dayanarak, sigorta himayesinin henüz başlamadığını ileri sürmemelidir. Özellikle de, kredi kuruluşlarının, sigorta acentesi sıfatıyla hareket ettiği bu halde neredeyse istisnasız şekilde, prim tahsili hususunda da yetkilendirilmiş olmaları ve SAY m.17/2'nin, "Acentelerce düzenlenen poliçeler kapsamında sigortalı tarafından acentelere yapılan ödeme sigorta şirketine yapılmış sayılacağına" ilişkin hükmü karşısında bu sonuca varılması gereklidir. Diğer taraftan, asıl kredi sözleşmesine ek bir kredi almak suretiyle sigorta şirketinin temsilcisine ödemede bulunduğunu düşünen sigorta ettirenin prim borcunun ifa edildiğine ilişkin güveninin korunması gereklidir; aksi neticenin kabulü halinde sigortacının himaye sağlama borcunun başlamadığını ileri sürmesi, MK m.2'deki hakkın kötüye kullanılması yasağı prensibi ile de bağdaşmayacaktır. Kredi kuruluşu aracılığı ile değil de, bağımsız bir sigorta şirketi veya onun acentesi aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde ise, sigorta primi, diğer sigorta sözleşmelerinde olduğu gibi genellikle kredi kartı, banka havalesi, otomatik ödeme talimatı gibi yöntemlerle ödenmekte olduğundan, özellikle sigortacı veya acentesinin kredi kartından veya banka hesabından prim borcunun tahsili hususunda yetkilendirilmiş olması halinde de, rizikonun provizyon alınmadan veya hesaptan çekim yapılmadan önceki safhada gerçekleşmesi ihtimali bu halde de mevcut olacaktır. Bu halde de, kredi kartı limitinin yetersiz olması veya sigorta ettirenin tahsilat için gerekli kredi kartı bilgilerini eksik – yanlış vermesi nedeniyle sigortacı / acentenin tahsilat yapamaması gibi sigortacıya / acenteye herhangi bir sorumluluğun yüklenemediği durumlarda, sigortacının sigorta bedelini ödemekle yükümlü olmadığı kabul edilmelidir⁵⁸¹. Ancak, kredi kartının limiti

---

⁵⁸¹ Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.369 vd. Yazar, ayrıca, sigortacının prim borcunun tamamının peşin olarak kredi kartından tahsil edilmesi hususunda yetkilendirilmiş olup da kredi kartı limitinin yetersiz olduğu durumlarda, kısmi tahsilat yaparak ilk primi tahsil etme ve sigorta himayesini başlatma yükümlülüğü bulunmamakta ise de tek taraflı kararı ile prim ödeme borcunu taksitlere bölünmek suretiyle ödeneceği hususunda sözleşmede değişiklik yapmaya yetkili olduğunu ifade etmektedir.

yeterli olduğu halde, tahsilat sigortacı veya acenteden kaynaklanan sebepler ile gerçekleşmemiş ve bu arada kredi borçlusu ölmüş ise, sigortacının sorumluluğu başlayacak ve sigorta bedelini ödemekle yükümlü olacaktır⁵⁸². VVG §37’de ilk primin ödenmesinde temerrüt nedeniyle sigortacının sigorta bedelini ödeme borcundan kurtulabilmesi, “sigorta ettirenin sorumluluğunun bulunmamasına⁵⁸³” bağlanmıştır. Söz konusu hüküm, bu yönüyle, günümüz uygulamasında kredi kartı, hesaba havale gibi yöntemler ile ödeme sırasında rastlanabilecek olan teknik aksaklıklara da çözüm getirmektedir. Kanaatimizce, TTK’da da bu yönde açık bir düzenlemeye yer verilmesinin son derece isabetli olacağı hususunda tereddüt olmamakla birlikte Türk Hukukunda da, MK m.2’deki hakkın kötüye kullanılmaması prensibi çerçevesinde aynı sonuca ulaşılması mümkündür.

(2) Sonraki primlerin ödenmesinde temerrüt

i. İlk 1 sene içindeki primler

TTK m.1434/2’de, sigorta sözleşmesinde, prim borcunun taksitlere bağlanmış olması halinde, ilk taksitten sonraki taksitlerin ödenmesinde temerrüde düşülmesinin sonuçları, hüküm altına alınmıştır⁵⁸⁴. Bununla birlikte, hayat sigortası sözleşmelerinde

⁵⁸² Ünán, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.369.

⁵⁸³ VVG 37’de ilk primin ödenmesinde temerrüt nedeniyle sigortacının sigorta bedelini ödeme borcundan kurtulabilmesi, “sigorta ettirenin sorumluluğunun bulunmamasına” (“*es sei denn, der Versicherungsnehmer hat die Nichtzahlung nicht zu vertreten*”) bağlanmıştır. Söz konusu hüküm, bu yönüyle, günümüz uygulamasında kredi kartı, hesaba havale gibi yöntemler ile ödeme sırasında rastlanabilecek olan teknik aksaklıklara da çözüm getirmektedir. Kanaatimizce, TTK’da da bu yönde açık bir düzenlemeye yer verilebilirdi.

VVG §37,2 çerçevesinde TTK ile benzer şekilde sigortacıya tanınan ifa serbestisi (*Leistungsfreiheit*) hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Langheid/Rixecker/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 37 Rn.12 vd.; Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG§ 33 Rn. 24 vd.; Prölss/Martin/Reiff, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 37 Rn. 21 vd.

⁵⁸⁴ Almanya’da Krediyeye Bağlı Hayat Sigortası Örnek Genel Şartlarında da, prim ödeme borcunun ifasında temerrüdün sonuçları devam eden primler ve tek defada ödenecek prim borcu bakımından ayrı ayrı düzenlenmiştir. §11 uyarınca, sürekli prim borcu (birden fazla taksitler halinde ödenecek prim borcu) bakımından da ilk primin veya sonraki primlerin ödenmesinde temerrüde düşülmesine göre farklı sonuçlar bağlandığı görülmektedir. Bu halde, ilk primin ödenmesinde temerrüde düşülmesi durumunda, sigortacı sözleşmeden cayabilecektir. Bu ihtimalde ise, doktor muayenesi masraflarının kredi borçlusu / sigorta ettirenden talep edilmesi mümkün olacaktır. Rizikonun gerçekleştiği tarihte ilk prim hala ödenmemiş ise sigortacı sigorta bedelini ödemekle yükümlü olmayacaktır. Ancak sigortacının sigorta bedelini ödeme hakkından kaçınması için, ilgiliye bu sonuca ilişkin olarak metin formatında (yazılı olarak veya mail yolu ile vb. şekilde) bildirimde bulunması veya sigorta poliçesinde / sözleşmesinde bu hususta dikkat çekici bir uyarının (“*einen auffälligen Hinweis*”) yer alması gerekmektedir. (AVBRKLV § 11,2)

sadece ilk 1 yıllık primleri ödedikten sonraki süreçte temerrüde düşen sigorta ettirenin temerrüdüne bağlanan sonuçlar özel olarak düzenlendiği için, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde de, TTK m.1434/2'deki düzenleme, sözleşmenin kurulmasından sonraki ilk 1 sene içindeki primlerin ödenmesinde temerrüt bakımından uygulanmaya devam edecektir. Sonraki primlerin ödenmemesi, sigortacı, himaye sağlama borcunun askıya alınmasına sebebiyet vermeyecekse de⁵⁸⁵, söz konusu madde

---

Sürekli prim borcunun, sonraki taksitlerinin ödenmesinde temerrüde düşülmesi halinde ise, kredi borçlusu / sigorta ettirenin ödemesi gerekli tutara ilişkin olarak metin formatında yapılacak bir bilgilendirme ile 2 haftadan az olmamak üzere bir ödeme süresi tayin edilecektir (AVBRKLV § 11,3). Bu sürenin dolmasından sonraki süreçte riziko gerçekleşmesi ve sigorta ettirenin hala prim borcunu ödemiş olması ihtimalinde, sigortacı, sigorta himayesinin ifasından tamamen veya kısmen ifa etmeme hakkına sahip olacaktır (AVBRKLV § 11,4). Bunun yanı sıra, hükmün devamındaki fıkrada, sigortacının, sigorta ettirenin prim borcu, faizler ve masrafların ödenmemiş olduğu süreç içinde, sözleşmeyi her zaman ve bir süre tayinine gerek olmaksızın (süre tayinine ilişkin ihtarda bu hususta uyarıda bulunulmak şartıyla) feshedebileceği hüküm altına alınmıştır (AVBRKLV § 11,5).

⁵⁸⁵ Sonraki primlerin ödenmemesinin himaye sağlama borcu üzerindeki etkisi bakımından Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu'ndaki düzenlemenin gözden geçirilmesinde fayda bulunmaktadır. DeVVG §38,2 uyarınca, "riziko, borcun ifası için verilen sürenin bitmesinden sonra gerçekleşmiş olup da rizikonun gerçekleştiği sırada sigorta ettiren sigorta primi ile faiz ve masrafların ödenmesindeki temerrüdü devam ediyor ise, sigortacı sigorta bedelini ödemekle yükümlü olmayacak"tır. Diğer taraftan, DeVVG'nin ilgili maddesi (§38,3), verilen sürenin sonunda sigortacı fesih hakkını kullanarak sözleşmeyi sona erdirse dahi, fesihden itibaren 1 ay içinde sigorta ettirenin borcunu ifa etmesi halinde, feshin geçersiz olacağını hüküm almakta, diğer bir ifade ile verilen süreden sonraki safhada askıya alınan himaye tekrar başlatılmış olmaktadır.

Ayrıca, AVBRKLV'ta, TTK'dakinden farklı olarak, prim borcunun sözleşmenin sigortacı tarafından geçerli bir şekilde feshedilmesinden sonraki süreçte de ödenebileceğine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre, sigorta ettiren, "sözleşmenin feshinden sonraki 1 ay içinde" veya "fesih, süre tayini suretiyle gerçekleşmiş ise, tayin edilen sürenin dolmasından itibaren 1 ay içinde" prim, faiz ve masrafları ödeyebilecektir (AVBRKLV § 11,6) bu süreler içinde ödeme yapılması halinde, fesih hükümsüz olacaktır. Eğer hükümde tayin edilen bu süreler ile prim, masraf ve faizlerin ödenmesi arasındaki süreçte riziko gerçekleşir ise, sigortacı, sigorta bedelinin ödenmesinden tamamen veya kısmen sarfınazar edebilecektir.

VVG §38 çerçevesinde sigortacıya tanınacak haklara ilişkin bkz. . Langheid/Rixecker/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 37 Rn.12 vd.; Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 38 Rn. 3 vd.daki açıklamalar; Prölls/Martin/Reiff, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 38 Rn. 25 vd.

TTK m.1421 uyarınca ise, sigorta himayesi "aksine sözleşme yok ise", ilk primin ödenmesi ile başlayacak ise de, söz konusu maddenin m.1452/son'da sigorta ettiren lehine emredici olarak zikredilmesi karşısında, sigorta himayesinin başlangıcının ertelenmesi veya sigorta süresi içinde temerrüt veya diğer herhangi bir haklı gerekçe ile dahi olsa askıya alınması kanaatimizce mümkün değildir. Aksi yönde bkz. Can, Mertol, Sigorta Ettirenin Sigorta Primini Ödeme Borcunu İfade Temerrüde Düşmesinin Sonuçları, **Batider**, Yıl 2005, C.XXIII, Sa.4, s.155, dn.2. Bu konuda ayrıca bkz. Demirsatan, **a.g.m.**, s.384 vd.daki açıklamalar: Yazara göre, Kanunda açıklık bulunmadığı için sigorta ettirenin temerrüdünün askı hali oluşturmamaktadır. Bununla birlikte, Yazar, sigortacının, primi ödemeyen sigorta ettirene karşı, ödemezlik defini ileri sürmesinde Kanun sistematığı bakımından bir sakınca bulunmadığını; sigorta ettirenin ödeme teklifinde bulunması ile birlikte definin hükümden düşeceğini; sigorta ettirenin TBK hükümleri çerçevesinde takas hakkını kullanabileceğini; sigortacının ise TTK m.14310/5 çerçevesinde doğrudan takas hakkını kullanarak sigorta ettirenin hak kazandığı sigorta bedelinden prim borcunu takas edilmesini sağlayabileceğini ifade etmektedir.

uyarınca, “izleyen primlerden herhangi birinin zamanında ödenmemesi halinde, sigortacının sigorta ettirene iadeli taahhütlü mektupla 10 günlük süre vererek borcun ifa edilmesi gerektiği ve aksi halde sürenin sonunda sözleşmenin feshedilmiş sayılacağı hususunda ihtarda bulunacağı; bu sürenin sonunda borç hala ifa edilmemiş ise sigorta sözleşmesinin feshedilmiş sayılacağı” hüküm altına alınmıştır. TTK m.1431/2 uyarınca, “İzleyen taksitlerin ödeme zamanı, miktarı ve priminin vadesinde ödenmemesinin sonuçları, poliçe ile birlikte yazılı olarak sigorta ettirene bildirilecek veya bu şartlar poliçe üzerine yazılacak” ve izleyen primlerin zamanında ödenip ödenmediğinin belirlenmesinde poliçede yazılı tarih esas alınacaktır⁵⁸⁶.

Kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, temerrüt ihtarının, TTK m.105/1’deki açık hüküm gereği sigorta acentesi sıfatıyla kredi kuruluşu tarafından yapılması mümkündür. TTK m.105/1 uyarınca, “Acente, aracılıkta bulunduğu veya yaptığı sözleşmelerle ilgili her türlü ihtar, ihbar ve protesto gibi hakkı koruyan beyanları müvekkili adına yapmaya ve bunları kabule yetkili”dir ve TTK m.1434/2 çerçevesinde primin ödenmesi için süre vererek sürenin sonunda borcun hala ifa edilmemiş olması ihtimalinde sözleşmenin feshini sağlamaya yönelik ihtar da TTK m.105 çerçevesinde acentenin yetkili olduğu işlemler arasında yer almaktadır⁵⁸⁷. Sigorta ettirene TTK m.1434/2 çerçevesinde yapılacak ihtar ile ilgili bir diğer husus ihtarın şekline ilişkindir. Maddede, sözleşmenin feshine ilişkin ihtarın “iadeli taahhütlü mektup ile veya noter aracılığı ile” yapılabileceği düzenlenmiştir. TTK m.18/3 uyarınca, tacirler arasında bile, “diğer tarafı temerrüde düşürmeye, sözleşmeyi feshe, sözleşmeden dönmeye ilişkin ihbarların veya ihtarların noter aracılığıyla ve taahhütlü mektupla yapılmasından başka, “telgrafla veya güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı elektronik posta sistemi” ile de yapılması mümkün kılınmışken, günümüzün iletişim tekniklerinin çeşitliliği de göz önünde bulundurulduğunda sigorta ettirene yapılacak ihtarın yapılmasında bu kadar sınırlı sayıda yöntem öngörülmesi, kanaatimizce isabetli değildir. Daha önemlisi, bu sınırlandırma, madde gerekçesinden de anlaşıldığı üzere,

---

⁵⁸⁶ TTK m.1434/3’te yer alan ihtarın gönderilme şekline ilişkin hükmün, TTK m.1525 ve yaptığı gönderme uyarınca m.18’deki düzenlemenin, elektronik ticaret ve mesafeli satış hükümleri de dikkate alınarak ve iadeli taahhütlü mektup veya noter ile sınırlandırılmaksızın yeniden düzenlenmesinin gerektiği hakkında bkz. Karayazgan, **a.g.e.**, s.230.

⁵⁸⁷ Acentenin aktif temsil yetkisi hakkında bkz. Kaya, **a.g.e.**, s.58.

Kanun Koyucunun, “sigortacının, prim ödeme borcundaki temerrüt nedeniyle her bir sigorta sözleşmesi için ihtarname göstermesinin oldukça masraflı ve sigorta şirketlerinin portföyleri ve sigorta sözleşmenin süresi de göz önünde bulundurulduğunda takibinin de zor olduğu” gerekçesi ile TBK’daki genel esaslardan ayrılarak ilk prim taksitinin ödenmesinde temerrüde düşülmesi halinde “ihtara gerek olmaksızın” sözleşmeden cayılabileceği yönündeki ilk fıkradaki yaklaşımı ile de çelişmektedir. Kanaatimizce, ilk prim taksitinde temerrüde düşülmesi halinde, sigortacının ihtarda bulunmasının zor olması nedeniyle, sözleşmeden cayılması için ihtar yapılmasını aramayan bir sistem içinde, sonraki fıkradaki düzenleme ile ihtarın yalnızca belirli yöntemlerle yapılmasına olanak sağlanması son derece anlamsızdır⁵⁸⁸. Hükümün devamında, ilk primin ödenmesinde temerrüde düşülmesinden farklı olarak, “TBK’dan doğan haklarının saklı olduğu” açıkça düzenlenmiştir. Sigortacının TBK’nın genel hükümleri çerçevesinde, karşılıklı edimleri içeren bir sözleşmede, alacaklı, borcun ifa edilmesi için “uygun bir süre” verecek veya hâkimden uygun bir süre verilmesini isteyecektir. TBK m.125’te verilen uygun süre içinde borcun hala ifa edilmemiş olması ihtimalinde, alacaklıya bazı seçimlik haklar tanınmaktadır. Buna göre, alacaklı her zaman borcun ifasını ve gecikme tazminatını isteyebileceği gibi, ifadan ve gecikme tazminatından vazgeçtiğini “hemen bildirmek suretiyle” sözleşmeden dönebilecek ve borcun ifa edilmemesinden doğan zararın tazminini talep edebilecektir. Bununla birlikte, TBK m.126’da ifasına başlanmış sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmeler bakımından özel bir düzenleme getirilerek, bu tür sözleşmelerde sözleşmenin “feshedilmek” suretiyle ileriye etkili şekilde sona erdirileceği hükme bağlanmıştır. TTK m.1434/2’de borcun ifası için süre verilecek süre, 10 gün olarak

---

⁵⁸⁸ Karş. DeVVG §38,1 uyarınca, sigortacı, sigorta eden takip eden primleri ödemede temerrüde düştüğünde en az 2 haftalık süre vermek suretiyle sigorta ettirene bir ödeme süresi tayin eder. Maddede, TTK’dakinden farklı olarak söz konusu süre tayininin metin formatında (*Textform*) hazırlanması yeterlidir. Ancak, söz konusu süre tayininin hüküm ifade edebilmesi, yine, TTK’dakinden farklı olarak yapılacak ihtarın geçerli olabilmesi, “ödenmemiş primler, faiz ve masrafların karşılık geldiği tutarın ve bunların sonuçlarının belirtilmesine” bağlı kılınmıştır.

TTK m.1434/2’deki ihtar bakımından öngörülen şekil şartının kanaatimizce de isabetli eleştirisi için bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.382. Yazar, noterde yapılacak işlemlerin çok pahalı olduğunu; iadeli taahhütlü mektupta ise, zarfın ulaştığı kanıtlanabilmekte ise de içerğin ne olduğu hususunun belirsiz olması nedeniyle ispat sorunlarının gündeme geldiğini; bu nedenle 6102 sayılı TTK’da elektronik ortamda ihtar gönderilmesine imkân verilmemiş olmasının önemli bir eksiklik olduğunu ifade etmektedir.

belirlenmiştir⁵⁸⁹. Bu hüküm, m.1453 uyarınca nisbi emredici nitelikte olduğu için, TTK'daki 10 günlük sürenin uzatılması mümkündür. Diğer taraftan TBK'daki hükmün aksine, TTK m.1434/2'de, sözleşmeyi fesih hakkının kullanılması için ayrıca bir bildirimde bulunulmasının aranmadığına, primin ifasını istemek için yapılacak ihtarda süre sonunda sözleşmenin feshedileceğine ilişkin bir bildirimde de yer verilmek suretiyle 10 günlük sürenin sonunda prim borcu hala ifa edilmemiş ise sözleşmenin ileriye etkili şekilde sona ereceğine dikkat çekmek gerekir⁵⁹⁰.

Uygulamada, kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, toplam prim borcu ek bir kredi ile finanse edilerek, sigorta şirketine tek seferde ödendiği için sigorta ettiren, kredi borçlusunun sigorta şirketine karşı temerrüde düşmesinden ziyade, “ek” kredi borcunun zamanında ödenmemesi nedeniyle kredi kuruluşuna karşı mütemerrit olması gündeme gelecektir. Bu nedenle de, kredi kuruluşunun TTK m.1434/3 çerçevesinde sigorta acentesi sıfatıyla ihtarda bulunması söz konusu olmayacak; aksine sigorta acentesi sıfatından bağımsız şekilde, “kredi sözleşmesinden doğan borcun alacaklısı” sıfatıyla kendi adına ve hesabına TTK m.125 uyarınca fesih ihbarında bulunacaktır⁵⁹¹.

ii. 1 seneden sonraki primlerin ödenmesinde temerrüt

(i) Sözleşmeden ayrılma ve ödünç para verilmesini talep hakkı

TTK, hayat sigortası sözleşmelerinin “tasarruf” işlevini göz önünde bulundurarak, sigorta ettirenin prim ödeme borcunun ifasında temerrüde düşmesine özel birtakım sonuçlar bağlamıştır. Bu çerçevede, primlerini belli bir süre düzenli şekilde ödemiş sigorta ettirenin, bu birikiminin temerrüt nedeniyle kaybını önlemek için sigorta

⁵⁸⁹ TTK m.1434'teki sonuçların “esasen Borçlar Kanunu hükümlerinden çıktığı”; ihtar şekli ve sürenin 10 gün olarak belirlenmesine ilişkin TBK'dan farklılık arz eden noktaların ise özel düzenlemeyi haklı gösteren farklılık olmadığı hakkında bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.383.

⁵⁹⁰Kar. DeVVG §38,3: Söz konusu hükümden, Alman Kanun Koyucunun, sonraki primlerin ödenmesinde temerrüdün sonucunu düzenlerken “sigorta sözleşmesinin mümkün oldukça ayakta tutulması” eğilimi içinde olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre, “sigorta ettirene verilen iki haftalık sürenin sonunda prim borcunu ödemiş ise sigortacı süre vermeye gerek olmaksızın sözleşmeyi feshedebilecektir; ancak, feshin geçerli olabilmesi için sigorta ettirenin fesih konusunda açıkça uyarılmış olması gereklidir”. Hükümde özellikle dikkat çekilmesi gereken ise, “fesihten itibaren 1 ay içinde sigorta ettirenin prim borcunu ödemesi halinde feshin hüküm ifade etmeyeceğine” ilişkin düzenlemedir.

⁵⁹¹ Bu açıklama, sadece kredi kuruluşu “aracılığı” ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortaları bakımından değil, genel olarak kredi kuruluşu tarafından sunulan tüm krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri için geçerli olacaktır. Bununla birlikte, prim borcunun, borcun dış üstlenilmesi yolu ile kredi borçlusuna yükletildiği halleri hariç tutmak gerekecektir.

ettirene bazı haklar tanınmış; sigortacının ise temerrüt nedeniyle sözleşmeyi fesih hakkı sınırlandırılmıştır.

TTK m.1500 uyarınca, “Sigorta ettiren, en az bir yıldan beri yürürlükte bulunan ve bir yıllık primi ödenmiş olan sigorta sözleşmelerinde, istediği zaman sözleşmeyi sona erdirerek sigortadan ayrılma” hakkına sahiptir. Bu hakkını kullanan sigorta ettirene, “ayrılmanın istenildiği andaki genel kabul görmüş aktüerya kurallarına uygun bir biçimde hesaplanan ayrılma değeri” ödenecektir⁵⁹². TTK’da ayrılma hakkı olarak ifade edilen bu imkânın kullanılması halinde, sigorta ettirenin o ana kadar ödediği primlerin sigortacılık teknik esaslarına göre belirlenen kısmı karşılığında sigortacı poliçeyi satın almakta, diğer bir ifade ile aslında sigorta sözleşmesi sona ermektedir⁵⁹³. Kanunda bir seneden beri yürürlükte olan ve bir senelik primi ödenmiş sigorta sözleşmelerinde sigorta ettirene tanınan bir diğer imkân ise sigorta ettirenin ödünç verilmesini talep hakkıdır⁵⁹⁴. Bu ihtimalde de, “sigorta ettirenin istemesi hâlinde sigortacı, istem anındaki, genel kabul görmüş aktüerya kurallarına uygun bir biçimde hesaplanan değer üzerinden sigortalıya ödünç para vermek zorunda olacaktır (TTK m.1501).

TTK m.1501’deki düzenleme, sigorta ettirene, lehtar olarak belirlenen kişinin bilgisi dahi olmaksızın sigorta sözleşmesini sona erdirme hakkı tanımaktadır. Bu durum, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin geleneksel hayat sigortası sözleşmelerinden farklı şekilde⁵⁹⁵, ayrıca bir teminat aracı olması karşısında daha da önem kazanmaktadır. Lehtar kredi kuruluşuna sözleşmenin sona erdirilmesinde inisiyatif tanımayan bu düzenleme, TKHK ve BKBSY’nin, kredi kuruluşunun, kredi sözleşmesinin yapılmasını, krediye bağlı hayat sigortası akdedilmesine bağlayamayacağı ve krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin ancak kredi borçlusunun açık talebi ile yapılabileceğine (diğer bir ifade ile sigorta ettirenin krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdetme zorunluluğunun bulunmadığına) ilişkin düzenlemeleri ile uyum içinde olmakla birlikte, üçüncü şahıs yararına sözleşmeye

⁵⁹² 6762 sayılı eTTK bakımından ayrıntılı açıklamalar için bkz. Kayıhan, **a.g.e.**, s.259.

⁵⁹³ Ünan, **Hayat Sigortası**, s.134 ve s.136.

⁵⁹⁴ 6762 sayılı eTTK bakımından ayrıntılı açıklamalar için bkz. Kayıhan, **a.g.e.**, s.265.

⁵⁹⁵ Bu konuda bkz. Ünan, **Hayat Sigortası**, s.135-136: Yazar, gerek iştirah gerekse de ödünç alma hakkının sadece sigortacının ediminin toplu olarak kararlaştırıldığı ve ifasının da kesin olduğu sigortalarda söz konusu olması gerektiğini; yabancı hukuk sistemlerinde bu hakların sadece birikimli hayat sigortaları için öngörüldüğünü ifade etmektedir.

ilişkin olarak TBK ve TTK’da getirilen esaslar ile çelişmektedir. Nitekim TBK m.129 uyarınca, “üçüncü kişi lehtar, sözleşmeden doğan hakkı kullanacağını borçluya (vadedene) bildirdikten sonra, alacaklı (vaadettiren) borçluyu ibra edemeyecek veya borcun nitelik ve kapsamını değiştiremeyecektir. Diğer bir ifade ile TBK uyarınca, lehtar olarak belirlenen üçüncü kişinin bildiriminden sonra alacaklının alacak üzerindeki tasarruf hakkı sınırlanmaktadır. Sigorta sözleşmelerinde, sigorta ettirenin, sigorta ettirenin lehtarı değiştirme hakkından vazgeçtiğini poliçe üzerinde yazması ve poliçenin lehtara teslim edilmesi ile sağlanan bu tasarruf sınırlamasına⁵⁹⁶, 1501. maddedeki sigorta ettirene tanınan “ayrılma hakkı” ile istisna getirilmiş olmaktadır. Zira her ne kadar, TTK m.1493/6’da, “Lehtarın değiştirilemeyeceği durumlarda, sigorta ettiren tarafından ayrılma ve ödünç alma hakları kullanıldığı takdirde, ödenecek tutar üzerinde lehtarın hak sahibi olduğu” hüküm altına alınmış ise de, ayrılma hakkının kullanılması ile hak kazanılacak “ayrılma değerinin”, rizikonun gerçekleşmesi ile elde edilmesi beklenen sigorta bedeline denk bir meblağ olmadığı belirtilmelidir. Bu nedenle, tasarruf amacı ile akdedilen hayat-meblağ sigortası sözleşmeleri bakımından anlamlı sayılabilecek bu düzenleme, kanaatimizce, kredi borcuna teminat sağlama özelliği ön plana çıkan ve borcun ödenmesinden doğan “zararı” karşılama amacına hizmet eden krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin akdediliş amacına ters düşmektedir. Nihai olarak, asıl amacı kredi borcuna teminat sağlamak olan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin amacına uygun olup olmadığı gözetilmeksizin, doğrudan geleneksel hayat sigortası sözleşmelerine ilişkin düzenlemelere tâbi tutulması, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesini etkili bir teminat aracı olmaktan çıkararak “teminat sağlama” işlevini zayıflatmakta ve kanaatimizce uygulamada kredi kuruluşlarının krediye bağlı hayat sigortasının yanında başka teminat talep etmelerini haklı göstermektedir⁵⁹⁷. Kanaatimizce, benzer şekilde, “ödünç para verilmesini talep hakkı” da krediye bağlı hayat sigortası

---

⁵⁹⁶ Dönülebilir lehtarın, sigorta bedeli üzerindeki alacak hakkını riziko gerekeştiğinde; dönülemez lehtarın ise, lehtar tayini işleminin yapıldığı anda hak kazanacağı hakkında bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Taslağı**, s.181. Ayrıca bkz. Şenocak, **Üçüncü Şahıs Lehine Hayat Sigortası Sözleşmesi**, s.43

⁵⁹⁷ Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin akdediliş amacına uygun düşmeyen bu düzenlemeler, uygulamada sigorta özel şartlarına konulan ve “İşbu sigortanın prim ödemesinden muaf sigorta, sigortadan ayrılma değerleri ve matematik karşılığı yoktur” şeklindeki kayıtlarla bertaraf edilmeye çalışılmakta ise de, TTK m.1520/3 uyarınca, “Kanununun 1497 ilâ 1503. maddelerinin sigorta ettiren ve lehtar lehine nisbi emredici olduğu” ve bu yöndeki kayıtların geçerli olmayacağı gözden kaçırılmamalıdır.

sözleşmesinin akdediliş amacı ve işleyiş esasları ile uyumlu değildir. Zira, bu halde, sigortacının, sigorta ettirenin talebi üzerine vermekle yükümlü olduğu ödünç para üzerinde TTK m.1493 uyarınca lehtar hak sahibi olacaktır. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, kredi kuruluşu, bakiye borcun ödenmemesi şartına bağlı olarak lehtar atandığı için, kredi kuruluşunun bu meblağ üzerinde hak sahibi olması mümkün değildir. Bu nedenle, henüz bakiye borcun ödenmemesi şartının gerçekleşmediği bu dönemde, ödünç verilen tutar üzerinde TTK m.1494'teki yorum kuralı gereği yasal mirasçıların hak sahibi olduğunu kabul etmek gerekecektir. Dolayısıyla, ilk görünüşte sigorta sözleşmesinin devamını sağladığı için krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin amacı ile uyumlu görünen bu imkânın, netice olarak sigorta himayesini zayıftığını söylemek mümkündür.

BKBSY'de krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde ayrılma hakkının kullanılması bakımından özel bir hükme yer verilmiştir. Buna göre, “Dain-i mürtehin bulunan sigorta poliçelerine yönelik iştirah edilmesi (sigortadan ayrılma) talepleri dain-i mürtehinin konuya ilişkin olarak elektronik ortamda veya benzeri araçlarla şirket tarafından bilgilendirilmesinden itibaren üç iş günü sonra sonuç doğuracak”tır.

(ii) Prim ödenmesinden muaf sigorta ve fesih yasağı

TTK m.1502 uyarınca, “En az bir yıldan beri yürürlükte bulunan ve bir yıllık primi ödenmiş olan sigorta sözleşmelerinde, sigorta ettiren daha sonra prim ödeme borcunu ifa etmezse, sigortacı bu sebeple sözleşmeyi feshedemeyecek ve prim isteyemeyecek”tir. Maddenin devamında, bu ihtimalde sigorta sözleşmesinin “prim ödenmesinden muaf sigortaya” dönüşeceği hüküm altına alınmıştır. Hükümde açıkça zikredilmemiş ise de, sigorta sözleşmesinin prim ödenmesinden muaf hale gelmesi için, mütemerrit sigorta ettirenin m.1500 ve m.1501'de yer alan ödünç verilmesini isteme ve sözleşmeden ayrılma hakkını kullanmayarak hareketsiz kalması gereklidir⁵⁹⁸. Buna göre, sigorta ettirenin en az 1 yıldan beri yürürlükte bulunan ve 1 yıllık primleri ödenen sigorta sözleşmelerinde, ödünç alma veya sözleşmeden ayrılma hakkını kullanmayan sigorta ettirenin inisiyatifinden bağımsız olarak, sigorta

⁵⁹⁸ 6762 sayılı eTTK bakımından ayrıntılı açıklamalar için bkz. Kayıhan, **a.g.e.**, s.263 vd.

sözleşmesi “kısmen” ve “kendiliğinden” dondurulmakta⁵⁹⁹; sözleşmenin prim ödenmesinden muaf sigorta haline geldiği bu süreçte rizikonun gerçekleşmesi ihtimalinde, sigorta bedeli ödenen prim ile ödenmesi gereken prim arasındaki oran esas alınarak ödenmektedir⁶⁰⁰.

Kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen sigorta sözleşmelerinde prim ödenmesinden muaf sigorta, primin kredi kuruluşu tarafından finanse edilen ek kredi ile ödenmesi karşısında gündeme gelmeyecektir. Kredi kuruluşundan bağımsız akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde ise, prim ödenmesinden muaf sigorta ancak prim ödeme borcunun kredi kartı veya diğer bir şekilde tek seferde ödenmediği haller bakımından söz konusu olabilecektir. Bununla birlikte, bu ihtimalin uzun vadeli kredileri teminat altına almak üzere yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından ortaya çıkabileceği vurgulanmalıdır. Ancak, uygulamada 1 yıldan uzun süreli akdedilen kredi sözleşmelerine teminat sağlamak üzere yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin çok defa 1’er yıllık periyotlar ile yenilemeli şekilde akdedilmesi karşısında, yenilenen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi bakımından TTK m.1502’deki “en az bir yıldan beri yürürlükte olma” koşulunun sağlanmış olduğu hususunda tereddüte düşülebilecektir. TTK m.1502’deki

---

⁵⁹⁹ Sigortanın prim ödemediği muaf sigorta haline kendiliğinden mi yoksa Yargıtay’ın kabul ettiği üzere sigortacının ihtar yollayıp süre vermesinden sonra mı geleceği hususunun madde hükmünde açıklığa kavuşturulmamış olmasının isabetsiz olduğu hakkında bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Taslağı**, s.188. 11. Hukuk Dairesi 2004/12656 E.N , 2005/10321 K.N.

⁶⁰⁰ Ancak, uygulamada istisnaen de olsa, ödemenin tek seferde değil de, taksit taksit yapılması da mümkündür. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin ayakta tutulması aynı zamanda alacaklı kredi kuruluşunun da yararına olduğundan, kredi / krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin kredi kuruluşu aracılığı ile akdedildiği hallerde, müşteriden hem asıl kredi borcuna hem de sigorta primine yetecek kadar tahsilat yapılamaması halinde, yapılan kısmi tahsilat var ise bu tutardan, öncelikle sigorta priminden kaynaklanan alacağın tahsil edileceğine ilişkin kayıtlar konulmaktadır. Örnek için bkz.: “Müşteri Bankanın, sona eren sigorta poliçelerini yenileme yetkisini kullanması halinde, sigorta prim borçları ve masraflarını derhal ödemeyi, ödemediği takdirde sigorta prim tutarının müşteri namına sigorta şirketine Banka tarafından ödeneceğini, Bankanın, ödemiş olduğu sigorta prim tutarını, Müşterinin vadesiz hesabından, vadesiz hesabının bakiyesinin müsait olmaması ve Kredili Mevduat Hesabının bulunması halinde Kredili Mevduat Hesabından tahsile yetkili olduğunu, kısmen veya tamamen tahsilat yapılamamış olması halinde ise Müşteri’nin yapacağı ödeme tutarından Banka’nın ilk önce sigorta priminden kaynaklanan alacağını tahsil etmeye yetkili olduğunu, söz konusu tahsilat yetkisinin kullanılması nedeniyle taksit tutarının eksik kalması ve/veya ödenmemesi halinde Bankanın sorumluluğunun bulunmadığını kabul ve taahhüt eder”. Çevrimiçi, <http://www.ziraat.com.tr/tr/diger/Documents/KrediBaglantiliSigortalaraIlskinSozlesme.pdf>, 14.11.2017.

bu düzenlemeden farklı olarak, hayat sigortası sözleşmelerinde “İntihar” başlıklı 1503. madde ile hayat sigortası sözleşmelerinde “Sözleşmenin yapılması sırasındaki beyan yükümlülüğünün ihlali” ve “Sözleşmenin devamı sırasındaki beyan yükümlülüğünün ihlali” başlıklı 1498 ve 1499. maddelerinde, maddede öngörülen sürelerle “yenilemelerin de dâhil olduğu” açıkça hüküm altına alınmıştır. Kanaatimizce, TTK m.1502’de, m.1498’in gerekçesinde belirtilen “mümkün olduğu kadar yapılmış sözleşmelerin devamının sağlanmasına yönelik düzenlemelere gidilmek amacı”ndan ayrılmayı haklı kılacak bir sebep mevcut değildir. Bu nedenle, prim ödenmesinden muaf sigorta bakımından da, yenileme suretiyle yapılan sigorta sözleşmesinin, eski sözleşmenin devamı niteliğinde olduğu kabul edilmeli ve 1 yıllık süre buna göre hesaplanmalıdır.

Geleneksel hayat sigortası sözleşmelerinde ön plana çıkan “tasarruf işlevi” nedeniyle geleneksel hayat sigortaları bakımından isabetli sayılabilecek bu düzenleme, öncelikli olarak bir borcun ödenmesini “teminat altına alma” amacı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin “teminat” sağlama gücünü zayıflatabilecek niteliktedir. Sigorta ettirenin sözleşmeyi sona erdirme hakkını elinden alan ve edimlerin ifasını sigorta ettirenin inisiyatifine tâbi olarak donduran bu imkânın mevcudiyeti, sigorta ettirenin, ilk bir senelik primi ödedikten sonraki safhada, sigorta himayesinin kısmen de olsa devam edeceğine ve sonradan primleri tekrar ödeyerek sözleşmeye devam etme imkânına güvenerek, prim ödeme borcunun ifasında daha esnek davranmaya teşvik edebilecek niteliktedir⁶⁰¹.

Prim ödemesinden muaf sigorta sözleşmesi ile ilgili olarak krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bağlamında değinilmesi gereken bir diğer husus bildirim yükümlülüğüdür. BKBSY m.12/5 uyarınca, “sigorta sözleşmesinin prim ödemesinden muaf sigorta haline gelmesi halinde, söz konusu işlemin gerçekleştirildiği günden itibaren beş iş günü içinde, kredi kuruluşu tarafından kredi kullanana bildirim

---

⁶⁰¹ Alman Kanun Koyucunun, bu imkânı TTK’dakine göre çok daha sınırlı bir şekilde tanıdığına dikkat çekilmelidir. DeVVG §165 uyarınca, prim ödemediği muaf sigortanın söz konusu olabilmesi TTK’da olduğu gibi belli bir süre sözleşmenin yürürlükte olmasına ve bu süre boyunca primlerin ödenmiş olmasına değil; “sözleşmede kararlaştırılan asgari sigorta bedeline ulaşılmış olması” şartı aranmıştır. Diğer taraftan, TTK’da olduğunun aksine prim ödenmesinden muaf sigorta (*prämienfreie Versicherung*), hayat sigortasında (belli bir süreden sonra gerçekleşen temerrüdün otomatik sonucu olmayıp, sigorta ettirenin, sözleşmenin, primden muaf sigortaya dönüştürülmesini talep etmesi gereklidir.

yapılması”nı öngörmektedir. Söz konusu Yönetmeliğin uygulama alanının sadece bireysel krediler ve kredi kuruluşu tarafından sunulan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri ile sınırlı olması karşısında, sözleşmenin prim ödenmesinden muaf sigortaya dönüştüğüne ilişkin bildirim ticari amaçlı akdedilen kredileri teminat altına almak üzere akdedilen veya kredi kuruluşundan bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından böyle bir bildirim yükümlülüğünün bulunmadığı düşünülebilir. BKBSY m.12/5’te düzenlenen bu bildirim, TTK m.1423 çerçevesinde sigortacı ve acentesinin sözleşmenin devamı sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğünün özel bir görünümü niteliğindedir ve Yönetmelikte, sözleşmenin devamı sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin bir hüküm yer almadığından olsa gerek, sözleşmenin prim ödemediği muaf sigorta haline gelmesi özel olarak zikredilerek, Yönetmelikteki sözleşme öncesi bilgilendirmeye ilişkin esasların buna da uygulanması sağlanmıştır. Bu açıklamalar çerçevesinde, özel bir düzenlemenin varlığına gerek olmaksızın, sözleşmenin prim ödemediği muaf hale gelmesi, TTK m.1423 çerçevesinde sözleşmenin devamı sırasında ortaya çıkan önemli bir husus olarak kabul edilmeli ve sigorta sözleşmesinin ticari bir krediye istinaden akdedilmesi veya bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedilmesi ihtimalinde de, sigortacı veya acentesi tarafından sigorta ettirene bildirilmelidir⁶⁰².

BKBSY m.12/5’te “işlemin gerçekleştirildiği günden itibaren 5 gün içinde”; SSBY m.10’da ise “en geç 10 iş günü içinde” bilgilendirmenin yapılması gereği hüküm altına alınmıştır. TTK m.1500 vd.daki düzenlemelerden sözleşmenin ne zaman prim ödemediği muaf sigorta haline geldiğinin tam olarak anlaşılması mümkün görünmemektedir. En az bir yıldan beri yürürlükte olan ve primleri ödenen bir sigorta sözleşmesinde, sigorta ettirenin ödünç isteme veya sözleşmeden ayrılma haklarını

---

⁶⁰² BKBSY’de yer alan ve kredi kuruluşunu, sigorta sözleşmesinin prim ödenmesinden muaf sigorta haline gelmesi durumunda bilgilendirmekle yükümlü tutan bu hükmün neden gerekli görüldüğünün anlaşılmadığını; kredi kullanan kişinin prim ödeyip ödemediğini ve primin ödenmemesine bağlanan sonuçları bilmesinin gerektiği hakkında bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.85. Ayrıca bkz. BKBSY m.12/3’ün lafzından, kredi kuruluşunun kendisine sunulmuş tüm sigortalar bakımından yenileme bildiriminde bulunma yükümlülüğünün bulunduğu yönünde bir anlam çıkarmanın mümkün olduğu; ancak bunun kabul edilebilir bir çözüm olmadığı; bu nedenle hükmün sadece kredi kuruluşunun aracılık ettiği sigorta sözleşmeleri ile sınırlı şekilde anlaşılmasının gerektiği hakkında bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.83. Ayrıca bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.3**, s.245-246.

kullanmadığı takdirde sözleşmenin prim ödemediği muaf sigorta haline geleceği anlaşılabilir. İse de ödünç verme ve sözleşmeden ayrılma haklarının kullanımı için de bir süre tayin edilmediği dikkate alınmalıdır. Buna göre, sözleşmenin prim ödenmesinden muaf sigorta haline gelmesinden sonraki süreçte de bu hakların kullanılması mümkün olduğundan, SSBY’de öngörülen 10 günlük süre, kredi borçlusunun temerrüt tarihinden itibaren işlemeye başlamalıdır. Bu halde, sigortacı, prim farkı talep edemeyeceğine veya sözleşmeyi feshedemeyeceğine göre, bildirimde bulunmak için, TTK m.1434’te sözleşmeyi feshetme veya prim farkı talep etmek için öngörülen sürelerin beklenmesine gerek yoktur. BKBSY’nin 12. maddesinde 5 günlük bildirim süresinin “işlem tarihinden” itibaren işleyeceği açıkça hüküm altına alınmıştır. Ancak, primin zamanında ödenmemiş olması ve ödünç alma veya ayrılma haklarının kullanılmaması ile “herhangi bir işlem yapılmasına gerek kalmaksızın” krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin re’sen prim ödenmesinden muaf sigorta haline gelmesi karşısında “işlem tarihi” ile hangi anın kastedildiği anlaşılabilir. Kanaatimizce, prim ödenmesinden muaf sigorta haline geldiğine ilişkin bildirim yapılması için öngörülen 5 günlük sürenin de, yukarıda anılan gerekçeler gözetilerek, temerrüt tarihinden itibaren işlemeye başlaması gereklidir.

(3) Hayat Sigortası Genel Şartlarındaki düzenleme

HSGŞ’da “C.1- Sigorta Priminin Ödenmesi ve Sigortacının Sorumluluğunun Başlaması” başlığı altında, sigorta priminin ödenmesinde temerrüde düşülmesinin sonuçları, TTK m.1434’te yer alan esaslardan farklı şekilde düzenlenmiştir. Buna göre, prim borcunun zamanında ifa edilmemesinin sonuçları bakımından, TTK m.1434’te yer verilen “ilk prim veya tek defada ödenmesi gereken prim borcu” veya “sonraki primler” ayırımına yer verilmemiş; temerrüdün sonuçları, sigorta sözleşmesinin 1 yıldan uzun süreli veya daha kısa süreli olmasına göre tayin edilmiştir. Primin ödenmesinde temerrüde düşülmesi halinde, HSGŞ’daki veya TTK’daki düzenlemelerden hangisinin uygulanacağı tespit edilirken, TTK’nın koruyucu hükümleri dikkate alınmalıdır. Bu halde, TTK’nın emredici veya sigorta ettiren lehine nispi emredici hükümlerine aykırı olan genel şart hükümleri uygulanmayacaktır.

HSGŞ C.1 uyarınca, “Bir yıldan uzun süreli hayat sigortalarında sigorta ücretinin veya taksitlere bağlanmış olduğu takdirde ‘herhangi bir taksitinin’ vadesinde

ödenmemesi halinde sigortacı, sigorta ettirenin kendisine bildirmiş olduğu son ikametgâh adresine taahhütlü mektupla veya noter kanalıyla ücret veya taksitin bir ay içinde ödenmesini, aksi takdirde sigortanın feshedilmiş olacağını ihtar edecek; bu sürenin sonunda söz konusu ücret veya taksit ödenmemiş ise sözleşme feshedilmiş olacaktır.” Yukarıda ayrıntılı şekilde izah edildiği üzere, TTK m.1502 uyarınca, en az 1 yıldan beri yürürlükte bulunan ve en az 1 yıllık primi ödenmiş hayat sigortası sözleşmelerinde sonraki primlerin ödenmesinde temerrüde düşülmesi halinde fesih hakkının kullanılması mümkün değildir. HSGŞ C.1’deki bu hüküm çerçevesinde, bir yıldan sonraki primlerin ödenmesinde temerrüde düşülmesi ihtimalinde dahi sigortacının sözleşmeyi fesih imkânı devam etmektedir. TTK m.1520/son uyarınca, TTK m.1502’deki bu düzenlemenin sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilmesi mümkün değildir. Bu nedenle, 1 yıldan uzun süreli olmak üzere akdedilen hayat sigortası sözleşmelerinde, 1 yıldan sonraki taksitlerde temerrüde düşülmesi halinde uygulanması mümkün görünmemektedir⁶⁰³.

Bir yıldan uzun süreli hayat sigortası sözleşmelerinde, primin ilk taksitinin veya tek defada ödeneceği kararlaştırılan primin tamamının ödenmesinde temerrüde düşülmesi halinde, TTK’ya göre değerlendirme yapılırsa, sigortacı 3 ay içinde sözleşmeden cayma hakkını kullanabilecektir. Bu süre, HSGŞ’de 1 ay olarak düzenlenmiştir. Bu halde, mütemerrit sigorta ettirene daha uzun süre tanıyan TTK düzenlemesinin daha lehe olduğu ve TTK m.1434’teki bu düzenlemenin sigorta ettiren lehine nisbi emredici olması nedeniyle (TTK m.1452/3), HSGŞ’daki düzenlemenin bu ihtimalde de uygulanması mümkün değildir⁶⁰⁴. HSGŞ’da “fesih”, TTK m.1434/2’de ise “cayma” ifadelerinin kullanılması bu değerlendirmede önemi haiz değildir. Zira TTK m.1434/2, henüz ilk primin ödenmesinden önceki safhaya ilişkin olduğu, diğer bir ifade ile bu halde “ifasına başlanmamış sürekli edimli” bir sözleşme söz konusu olduğu için, Kanun Koyucu bilinçli olarak “fesih” yerine “cayma” ifadesini kullanmıştır.

Bir yıldan uzun süreli hayat sigortası sözleşmelerinde, 1 yıl içindeki “sonraki primlerin” ödenmesinde temerrüde düşülmesi halinde, TTK m.1434’e göre, sigortacı,

⁶⁰³ Bkz. Akgün, **a.g.m.**, s.566

⁶⁰⁴ Aynı yönde bkz. Akgün, **a.g.m.**, s.566

“sigortacı sigorta ettirene, noter aracılığı veya iadeli taahhütlü mektupla on günlük süre vererek borcunu yerine getirmesini, aksi hâlde, süre sonunda, sözleşmenin feshedilmiş sayılacağını ihtar edecek; bu sürenin bitiminde borç ödenmemiş ise sigorta sözleşmesi feshedilmiş olacak”tır. HSGŞ, ise, 1 yıldan uzun süreli sigorta sözleşmeleri bakımından önceki- sonraki prim ayırımı yapmaksızın 1 aylık süre içinde fesih imkânı getirmektedir. Bu ihtimalde, sigortacıya sözleşmeyi sona erdirmesi için HSGŞ’da daha uzun bir süre öngörüldüğünden, daha lehe olan genel şart düzenlemesi uygulanabilecektir⁶⁰⁵.

HSGŞ C.1 uyarınca, 1 yıldan kısa süreli hayat sigortası sözleşmelerinde temerrüde düşülürse, “sigorta ettiren, temerrüt gününü takip eden on beş gün içerisinde prim borcunu ödemediği takdirde bu müddetin bitiminden itibaren on beş gün süre ile sigorta teminatı duracak; bu sürenin sonuna kadar prim ödenmediği takdirde sigorta sözleşmesi herhangi bir ihtarla gerek kalmadan feshedilmiş olacak”tır. Bu düzenlemeyi, TTK’daki prim ödeme borcunda temerrüde bağlanan yaptırım sisteminden ayıran en önemli farklılık, sigortacıya, primin ödenmesinde temerrüde düşülmesi durumunda, “sigorta himayesini askıya alma” hakkının sağlanmasıdır. 1 yıldan kısa süreli sözleşmelerde, gerek ilk primin gerekse de sonraki primin ödenmesinde temerrüde düşülmesine sigorta himayesinin askıya alınması sonucunu bağlayan bu düzenleme, kanaatimizce, TTK m.1452’deki koruyucu hükümler düzenlemesi gereği uygulanamayacaktır⁶⁰⁶. Son olarak , HSGŞ’da “satın alma” ve “ödünç verme” imkanlarının kullanılması için TTK m.1500 ve m.1501’dekinden daha uzun (3 yıl) bir süre öngörüldüğünden, TTK m.1520’deki koruyu hüküm düzenlemesi gereği TTK’daki 1 yıllık süre uygulanacaktır⁶⁰⁷.

---

⁶⁰⁵ Bkz. Akgün, **a.g.m.**, s.566

⁶⁰⁶ TTK uyarınca, ihtardan itibaren 10 günde ödeme yapılmazsa sözleşmenin feshedilmiş sayılacağı; genel şarta göre ise ihtar yapılmayacağı ancak sözleşme vadeden itibaren 1 ay içerisinde feshedilmiş olacağı; ilk ihtimalde süre sigortacının aktif hareketi ile başlarken, ikincisinde sürenin vade ile başladığı; bu hükümlerden hangisi daha lehe kabul edilirse onun uygulanmasının gerekli olduğu hakkında bkz. bkz. Akgün, **a.g.m.**, s.567

⁶⁰⁷ Bkz. Akgün, **a.g.m.**, s.580.

B. Sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinden doğan görevleri

1.Sözleşme öncesi ihbar görevi

Sigortacının, sağlayacağı himayenin kapsamını belirleyebilmesi veya himaye sağlamayı kabul edip etmeyeceği hususunda karar verebilmesi için rizikoyu kıymetlendirmesi gereklidir⁶⁰⁸. Rizikonun değerlendirilmesi ve bu şekilde sigortacının himaye sağlama borcunun karşılığını oluşturan primin miktarının tespit edilebilmesi için, sigortacının rizikonun ilişkin olduğu mal veya kişinin durumu hakkında ön bilgilere sahip olması gerekir⁶⁰⁹. Bu nedenle, sigortacı, sözleşmenin yapılmasından önce, sağlayacağı himayeye karşılık olan primin miktarını belirleyebilmek ve bu şekilde prim – riziko dengesini temin edebilmek için, sigorta konusu menfaatin veya hayat sigortası sözleşmelerinde hayatı sigorta sözleşmesine konu edilen riziko şahsının gerçek durumunu bilmek ister⁶¹⁰. Sigortacı, bunun için hayat sigortası sözleşmelerinde, riziko şahsının sağlık durumu ve bunu etkileyen faktörleri bizzat araştırarak veya bu hususta sigorta ettirene ve riziko şahsına sorular sorarak, rizikonun ağırlığını bu sorulara verilen yanıtlar doğrultusunda belirleyecektir⁶¹¹. Uygulamada,

⁶⁰⁸ Omağ, Merih Kemal, **Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu**, İstanbul, 1985, s.4; ayrıca bkz. Langheid/Rixecker/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn. 1; Langheid/Wandt, **Münchener Kommentar zum VVG 2016**, VVG § 19 Rn. 1; Prölss/Martin, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 19 Rn. 1; Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 19 Rn. 1-3; Britz, Tobias, “Die vorvertragliche Anzeigepflicht in der Leistungsprüfung einer Lebensversicherung”, **VersR 2015 Heft 10**, s.410

⁶⁰⁹ Omağ, **Riziko Ağırlaşması**, s.4; Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.276; Langheid/Rixecker/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn.2; Langheid/Wandt, **Münchener Kommentar zum VVG 2016**, VVG § 19 Rn. 1; Açıklamalar için ayrıca bkz. Şeker, Zehra, Sigorta Ettirenin Akit Öncesi İhbar Görevine İlişkin Alman Eyalet Yüksek Mahkemesi Kararının Değerlendirilmesi, **Prof. Dr. Hayri Domaniç’e 80. Yaş Günü Armağanı, I. Cilt**, İstanbul, 2001, s.550 vd.; Şeker Ögüz, Zehra, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.21 vd.

Bununla birlikte beyan edilmesi gereken ve rizikoya etki eden faktörlerin prime etki etmesi veya etmemesi mümkündür. Primi etkileyen faktörler, sözleşmenin daha ağır şartlarda yapılmasını gerektiren faktörler olup, sigortalının yaşı, mesleği veya sağlık durumu gibi hususlar bunlar arasındadır. Primi etkilemeyen (sübjektif) faktörler ise sigorta ettirenin şahsına yönelik hususlardır. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Omağ, **Riziko Ağırlaşması**, s.5 ve s.6; Kabukçuoğlu Özer, **Hayat Sigortası**, s.253; Öztan, **İhbar Mükellefiyeti**, s.41 vd. ve s.56 vd.’daki açıklamalar. Ayrıca bkz. Langheid/Rixecker/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn.33 vd.; ; Langheid/Wandt, **Münchener Kommentar zum VVG 2016**, VVG § 19 Rn. 81 vd.; Almanya’da Krediyeye Bağlı Hayat Sigortası Örnek Genel Şartları’nda, sözleşme öncesi ihbar görevi, “sigorta himayesinin tamamen veya kısmen kaybedildiği haller” başlığını taşıyan §8’in alt paragrafında düzenlenmiştir. Buna göre, sigorta ettiren, sözleşmenin kurulmasına ilişkin beyanını sununcaya kadar, sigortacı tarafından metin formatında sunulan (e-mail veya kağıt üzerinde yazılı şekilde, vs.) formda soruların bildiği ve önemli ölçüde riskli durumları (*...alle Ihnen bekannten gefahrerheblichen Umstände*), gerçeğe uygun olarak yanıtlamak / bildirmekle yükümlü olacaktır.

⁶¹⁰ Öztan, Fırat, **Sigorta Akdinin İnikadında İhbar Mükellefiyeti**, Ankara, 1965, s.1

⁶¹¹ Öztan, **İhbar Mükellefiyeti**, s.1

sigorta şirketlerinin tarafı olduğu her bir sigorta sözleşmesi bakımından böyle bir araştırma içine girmesi veya araştırma neticesinde sağlıklı bilgiler edinebilmesi neredeyse imkânsız olduğundan, pek çok ülke mevzuatında, prim miktarının tespitini ve nihayetinde prim – riziko dengesini sağlamak üzere, sigorta ettireni ve hatta riziko şahsını, doğru ve tam beyanda bulunmaya zorlayan düzenlemeler ihdas edilmiştir⁶¹².

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, çok defa sigortacılığa ilişkin teknik bilgisi olmayan kredi kuruluşu çalışanının yanlış yönlendirmesi ile kredi borçlusunun sağlık durumu ile ilgili sorulara eksik veya yanlış yanıtlar verildiği; kredi borçlusunun sağlık durumuna ilişkin soruların yer aldığı formun sigorta ettiren tarafından incelenmesine fırsat verilmeksizin, kredi sözleşmesi ile ilgili çok sayıdaki evrak ile birlikte imzalatıldığı veya kredi kuruluşu veya sigorta şirketi veya acentesinin bir kusuru veya yanlış yönlendirmesi olmaksızın, soruların kredi borçlusu tarafından bilinçli şekilde yanlış yanıtladığı hallere sıkça rastlanmaktadır. Bu nedenle sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlali, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından uygulamadaki en ihtilafli konular arasında yer almaktadır ve bu tür aksaklıkların çözüme kavuşturulması büyük önem arz etmektedir.

a. Sözleşme öncesi ihbar görevini ifa ile yükümlü kişiler

TTK m.1435 uyarınca, sözleşme öncesi beyan görevinin asli yükümlüsü, “sigorta ettiren”dir⁶¹³. Sözleşmeden doğan hak ve yükümlülükler kural olarak

⁶¹²Öztañ, **İhbar Mükellefiyeti**, s.1

⁶¹³ Karş. DeVVG §19,1: Alman Kanun Koyucu da, sözleşme öncesi ihbar yükümlüsü olarak sözleşmenin tarafı olan sigorta ettireni tayin etmiştir. “Öncelikli yükümlünün” sigorta ettiren olduğu; birden fazla sigorta ettirenin bulunduğu hallerde her bir sigorta ettirenin tam ve gerçeğe uygun beyanda bulunmak zorunda olduğu hakkında bkz. Langheid/Wandt, **Münchener Kommentar zum VVG (2016)**, VVG § 19 Rn.40; Prölss/Martin, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 19 Rn. 61; Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 19 Rn. 33.

Langheid/Wandt, **Münchener Kommentar zum VVG 2016**, VVG § 19 Rn. 40; Bkz. Kabukçuoğlu Özer, Dilek, **Mukayeseli Hukukta ve Uygulamada Hayat Sigortası**, Ankara, 2005, s.176: Yazar, beyan yükümlüğünün henüz sigorta sözleşmesinin akdinden önceki safhada ifa edilmesi nedeniyle, Kanunda yer alan “sigorta ettiren” tabirinin yerinde olmadığını ifade etmekte ve bunun yerine “beyanda bulunan” ifadesinin kullanılmasını önermektedir. Aksi yönde bkz. Şeker Ögüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.58, dn.107: Yazar, sözleşme öncesi ihbar görevinin ifasının ancak sözleşmenin kurulması halinde anlam ifade edecek olması karşısında, Kanundaki “sigorta ettiren” ifadesinin yerinde olduğunu kanaatimizce de isabetli şekilde belirtmektedir. Aynı yönde bkz. Öztañ, **İhbar Mükellefiyeti**, s.82: Yazar, her ne kadar sözleşme öncesi beyan görevinin sözleşme öncesi safhaya ait olması nedeniyle, henüz sigorta ettiren sıfatının kazanılmamış olduğunu, sadece bir “ıcapçı”dan bahsedilebileceğini; ancak kolaylık sağlaması bakımından “sigorta ettiren” teriminin kullanılmasının isabetli olduğunu ifade etmektedir.

sözleşmenin taraflarına ait olduğundan, Kanunda, sözleşme öncesi beyan yükümlüsü olarak sözleşmenin tarafı olan sigorta ettirenin belirlenmesi olağandır ve sigorta ettiren ile riziko şahsının farklı kişiler olması halinde dahi sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü devam edecektir⁶¹⁴.

TTK m.1412’de, “Kanunda sigorta ettirenin bilgisine ve davranışına hukuki sonuç bağlanan durumlarda, sigortadan haberi olması şartı ile sigortalının, temsilci söz konusu ise temsilcinin, can sigortalarında da lehtarın bilgisi ve davranışının da dikkate alınacağı” düzenlenerek sözleşme öncesi ihbar görevinin ifasında rol alacak kişilerin kapsamı genişletilmiştir⁶¹⁵. Maddede, hayat sigortası sözleşmeleri bakımından hayatı sigorta sözleşmesine konu edilen riziko şahsının ayrıca zikredilmeyip, sadece “lehtar” a yer verilmesi⁶¹⁶, riziko şahsının ihbar yükümlülüğünün bulunmadığı şeklinde anlaşılmaya elverişli görünmektedir. Madde gerekçesinde, hükmün amacı, “sigorta sözleşmesinin azami iyiniyet esası üzerine kurulmuş olması; sigortacının doğru bir prim hesabı yapabilmesinin, diğer bir ifade ile üzerine aldığı riski ölçebilmesinin, yaptığı sözleşme ile tüm gerçeklikleri tam ve doğru bir şekilde bilmesine bağlı olması ve bu nedenle de sigortacının riskle ilgili her bilgiye sahip olabilecek bir konuma getirilmesi gereği” ile açıklanmıştır. Sigorta ettirenin ve riziko şahsının farklı kişiler olduğu hallerde, rizikonun kapsamının belirlenmesine yönelik sorular doğrudan riziko şahsının durumu ile ilgili olduğundan, soruların yanıtına en üst düzeyde hâkim olacak kişinin riziko şahsı olduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Diğer taraftan Kanun Koyucunun, can sigortası başlığı altındaki düzenlemelerinde, riziko şahsını ifade etmek üzere (isabetsiz bir şekilde de olsa) “sigortalı” ifadesini kullanması

⁶¹⁴ Şeker Öğüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.58

⁶¹⁵ Ayrıntılı açıklamalar için ayrıca bkz. Şeker Öğüz, **Sempozyum**, s.155-156; Şenocak, **TTK m.1412 Anlamında Sigorta Ettirenin Temsilcileri**, s.193 vd. Yazarın ifade ettiği üzere, TTK m.1412 çerçevesinde “temsilci” olarak değerlendirilebilecek olan “sigorta ettiren yerine geçen üçüncü kişiler”, sigorta konusu riskin ait bulunduğu iş sahasında temsil veya diğer benzer bir ilişki uyarınca sigorta ettirenin yerini alan ve bu olguya dayanarak tamamen önemsiz olmayan kapsamda sigorta ettiren gibi davranmaya yetkili olan kişileri” ifade etmektedir.

⁶¹⁶ Üçüncü kişi yararına sözleşmelerde, lehine sözleşme yapılan üçüncü kişi, sözleşmenin tarafı değilse de, edimden yararlanmasının bazı borç veya yükümlülüklerin yerine getirilmesi şartına bağlanmasının mümkün olduğu; sigorta sözleşmesinin üçüncü kişi lehine sözleşme niteliğinde olduğu hallerde, lehine sigorta sözleşmesi akdedilen “sigortalı”nın, sigorta sözleşmesinden haberdar olmak ve bildirim yapılacağı dönemde belirlenmiş olmak koşulu ile ihbar yükümlüsü olabileceği hakkında bkz. Şeker Öğüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.60 ve s.61. Ayrıca bkz. Yazıcıoğlu, Emine, Zarar Sigortalarında Sigorta Himayesinin Sınırlanması ve Davranış Yükümlülüklerinin Teminat Şartı ya da İstisna Olarak Öngörülmesi Sorunu, **Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegan Kender’e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı**, İstanbul, 2007, s.1187- s.1188.

karşısında, TTK m.1492'deki "sigortalı"nın hem zarar sigortalarında lehine sigorta sözleşmesi akdedilen kişiyi hem de hayat sigortalarındaki riziko şahsını kapsayacak şekilde anlaşılması uygun olacaktır⁶¹⁷.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, sözleşme öncesi ihbar görevinin yükümlüsü, sözleşmenin ne şekilde akdedildiğine göre tespit edilecektir. Sigorta sözleşmesinin kredi kuruluşu tarafından yapıldığı hallerde, kredi kuruluşu; kredi kuruluşu aracılığı ile veya bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedildiği hallerde kredi borçlusuna⁶¹⁸ sigorta ettiren sıfatı ile sözleşme öncesi ihbar görevinin "asli" yükümlüsü olacaktır. Bununla birlikte sigorta sözleşmesinin kredi kuruluşu tarafından akdedildiği haller bakımından, "lehtar ve sigorta ettiren" sıfatıyla ihbar yükümlüsü olan kredi kuruluşunun, kredi borçlusunun hâlihazırdaki sağlık durumuna vâkıf olması hayatın olağan akışına uygun değildir⁶¹⁹. Bu nedenle, lehtar ve sigortalının beyanlarına da

⁶¹⁷ Şeker Öğüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.74.

Ayrıca bkz. ve karşı. HSGŞ C.2.1.: Bu hükümde de, yukarıdaki açıklamalarımız ile benzer şekilde, "Sigortacı, bu sözleşmeyi, gerek sigorta ettiren gerekse bilgisinin olduğu hallerde hayatı sigorta edilenlerin ve temsilci aracılığıyla sigorta yapıyorsa temsilcinin de beyanını esas tutarak yapmıştır" denilmektedir.

TTK m.1412'deki ile benzer bir düzenleme kaza sigortaları üst başlığı altında yer almaktadır. Kaza sigortası sözleşmelerinde riziko şahsının (Alman Kanun Koyucunun ifadesi ile "Versicherte Person" – sigortalı) düzenlendiği hükümde (DeVVG §1179,3), sigorta sözleşmesi, sigorta ettiren dışındaki üçüncü bir kişinin maruz kalabileceği kaza rizikosuna karşı akdedilmiş ise, Kanunun sigorta ettirenin bilgisine ve davranışına hukuki önem atfettiği hallerde, üçüncü kişinin bilgisi ve davranışının da dikkate alınacağı" düzenlenmiştir. Hükmün tamamı okunduğunda, söz konusu düzenlemenin yer aldığı fıkradaki "anderen.." ifadesinin aslında sigorta ettiren dışındaki herhangi bir diğer kişi değil; sigorta ettirenden başka bir kişi olan riziko şahsı (Alman Kanun Koyucunun ifadesi ile "Versicherte Person") olduğu anlaşılmaktadır. Yukarıda da ifade edildiği üzere rizikonun kapsamının belirlenmesine ilişkin soruların yanıtına en iyi hâkim olabilecek kişi riziko şahsında gerçekleşecek kişi olduğu için, sigorta ettirenden başka kişilere de sözleşme öncesi ihbar yükümlülüğü getirilecek ise, riziko şahsı bu kişiler arasında ilk sırada yer almalıdır. §47'de açıkça zikredilmemiş ise de, aynı sonucun, hayat sigortalarındaki riziko şahsı bakımından da geçerli olacağı hakkında bkz. Langheid/Wandt, **Münchener Kommentar zum VVG (2016)**, VVG § 19 Rn.40; Prölss/Martin, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 19 Rn. 61; Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 19 Rn. 33

Ayrıca bkz. AVBRKLV §8,2: Söz konusu örnek genel şartlarda, üçüncü bir kişinin hayatı üzerine krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi yapılması ihtimalinde, sigorta ettiren ile birlikte riziko şahsı olan üçüncü kişinin de tam ve gerçeğe uygun bilgi vermekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir. AVBRKLV §8,3'te ise, TTK m.1412'deki ile benzer bir düzenlemeye yer verilerek, önemli hususlar ile ilgili soruların sigorta ettiren yerine riziko şahsı (*andere Person*) tarafından yanıtlanması halinde, riziko şahsı üçüncü kişinin önemli hususlar ile ilgili bilgisine veya kötü niyetli / hileli ("...oder arglistig handelt...") davranışlarına, sigorta ettirenin bilgisi veya hileli davranışımı gibi sonuç bağlanacağı hüküm altına alınmıştır.

⁶¹⁸ Veya uygulamada rastlanmasa da kredi borçlusuna dışındaki üçüncü bir kişi tarafından kredi borçlusuna hesabına yapıldığı hallerde sözleşmenin tarafı olan üçüncü kişi.

⁶¹⁹ Hayat sigortası sözleşmelerinde, lehtarın, riziko şahsının sağlık durumu hakkında sigortacının kararını etkileyebilecek düzeyde bilgiye sahip olmasının, nadiren karşılaşılabilecek bir durum olduğu hakkında bkz. Şeker Öğüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.68.

önem atfedilmesini öngören TTK m.1412'deki düzenleme çerçevesinde, uygulamada, bu şekilde akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, sözleşme öncesi ihbar görevi, kredi kuruluşu tarafından borçlu "riziko şahsına" verilecek soru listesindeki soruların doldurulması suretiyle yerine getirilmektedir.

b. Sözleşme öncesi beyan görevinin muhatabı

Sözleşme öncesi beyan görevi çerçevesinde yapılacak bildirim geçerliliği yetkili kişi veya birime yapılmış olmasına bağlıdır. TTK m.1435 uyarınca, sigorta ettiren sözleşme öncesi beyan görevini "sigortacı"ya karşı yerine getirecektir⁶²⁰. 5684 sayılı SK uyarınca sigorta şirketleri ancak anonim şirket ve kooperatif şirket şeklinde kurulabileceği için, bildirim almaya yetkili kişi veya birim yönetim kurulu tarafından belirlenmektedir⁶²¹.

Bu açıklamalar, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin herhangi bir sigorta aracısı olmaksızın akdedildiği haller bakımından geçerli olmakla birlikte, ülkemizdeki krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin büyük bir kısmının kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilmesi karşısında, sigorta acentesi sıfatı ile hareket eden kredi kuruluşunun kredi borçlusunun sözleşmenin kurulmasından önceki safhadaki bildirimlerini kabule yetkili olup olmadığının açıklığa kavuşturulması önemlidir. Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesinde acentenin de yetkili olduğunu düzenleyen Kanun Koyucu, sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar görevine ilişkin TTK m.1435 ve devamındaki hükümlerde acentenin sözleşme öncesi ihbarı kabule yetkili olup olmadığı hususunda bir açıklık getirmemiştir. Acentenin pasif temsil yetkisine ilişkin genel düzenleme niteliğindeki TTK m.105 uyarınca, acente, "aracılıkta bulunduğu veya yaptığı sözleşmelerle ilgili her türlü ihtar, ihbar ve protesto gibi hakkı koruyan beyanları müvekkili adına yapmaya ve bunları kabule yetkili"dir⁶²². Söz konusu düzenleme ile, acentenin pasif temsil yetkisi, "hakkı

⁶²⁰ Langheid/Wandt, **Münchener Kommentar zum VVG 2016**, VVG § 19 Rn. 92.

Sigortacı tarafından yetkilendirilen doktora karşı yapılan beyanlar bakımından da sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlalinin gündeme gelebileceği; "göz ve kulak kararında" olduğu gibi, burada da sigortacının "ağzı ve sesi (*Mund und Stimme*)" olması gerektiği ifade edilmektedir. bkz. Neuhaus, Kai Jochen, *Vorvertragliche Anzeigepflicht – Die Eigene Frage des Versicherten nach §19 Abs.1 VVG*, **VersR 2014 Heft 10**, s.433 (s.432-437)

⁶²¹ Sigorta şirketine yapılmış bir bildirim, hangi sözleşmeye ilişkin olduğunun belirlenebildiği durumlarda, geçerli olduğunun kabulünün isabetli olduğu ifade edilmektedir. Bu hususta bkz. Şeker Öğüz, **Sözleşme Öncesi Ihbar**, s.79

⁶²² Acentenin kanuni temsil yetkisi hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Kaya, **a.g.e.**, s.57 vd.

koruyan beyanlar” ile sınırlandırılmıştır. Sigorta ettirenin sözleşme öncesi safhada yapmakla yükümlü olduğu bildirim, hakkı koruyan beyan olarak nitelendirilemeyeceğinden, kredi kuruluşunun acente sıfatıyla sözleşme öncesi beyan görevinin ifasına yönelik bildirimleri kabule yetkili olup olmadığı meselesinin TTK m.105 çerçevesinde çözülmesi mümkün görünmemektedir⁶²³. Bu nedenle, sigorta acentelerinin TTK m.1435 çerçevesinde yapılacak bildirimleri almaya yetkili olup olmadığı meselesi, öğretide genel olarak acentenin yetkisinin kapsamı göz önünde bulundurulmak suretiyle belirlenmelidir. Temsile ilişkin genel esaslar çerçevesinde, sözleşme görüşmeleri yürütmeye yetkili olan acentenin, sözleşmenin kurulmasına ilişkin beyanları kabule de evleviyetle yetkili olacağı⁶²⁴ isabetli şekilde kabul edilmektedir. Ancak aracı acente, sözleşme yapma hususunda yetkili değildir ve sadece sözleşmenin akdine aracılık etmektedir. Dolayısıyla, aynı sonuca ulaşılması, aracı acenteler bakımından ise çok kolay görünmemektedir⁶²⁵. Bu konuda Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu’nda açık bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre Kanunun sigortacının bilgisine önem atfettiği hallerde, acentenin bilgisinin, sigortacının bilgisine eşdeğer sayılacağı hüküm altına alınmıştır⁶²⁶ (DeVVG §70).

⁶²³ Aynı husus eTTK m.119 bakımından, bkz. Şeker Öğüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.83.

⁶²⁴ Şeker Öğüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.84

⁶²⁵ Sözleşme öncesi ihbarın, bir irade açıklaması (*Willenserklärung*) değil “bilgi açıklaması (*Wissenserklärungen*)” olduğu ve bu çerçevede sözleşme öncesi ihbar görevi bakımından temsilin, Alman Hukukunda, bilgide temsil (*Wissensvertretung*) kuramına dayandırıldığı özellikle vurgulanmalıdır. (Bu hususta Türk Hukukunda farklı olarak, BGB §166’da da açık bir hükme yer verilmiştir.) TTK’da da 1412. maddede, “Kanunda sigorta ettirenin bilgisine ve davranışına hukuki sonuç bağlanan durumlarda, sigortadan haberi olması şartı ile ..... temsilci söz konusu ise temsilcinin, ...bilgisi ve davranışının da dikkate alınacağı” hüküm altına alınmak suretiyle “bilgide temsil” kuramı, sigorta sözleşmeleri bakımından kanun hükmü haline getirilmiştir. Bu hususta bkz. Şeker Öğüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.70 vd.; Langheid/Rixecker/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn. 23; Langheid, Dr. Theo / Müller-Frank, Christoph, **Neue Juristische Wochenschrift**, Heft:6 / 2003, “Rechtsprechungsübersicht zum Versicherungsvertragsrecht 2002”, s.400 (s.399-405); ayrıca bkz. *BGH, Urteil vom 19. 9. 2001 - IV ZR 235/00 (Karlsruhe)* : “Kenntniszurechnung bei Antragsteller – Vertreter”, **Neue Juristische Wochenschrift Rechtsprechungs-Report Zivilrecht** Heft 3/2002, s.169 vd. (s.169-170); Langheid/Wandt, **Münchener Kommentar zum VVG (2016)**, VVG § 19 Rn.42 – 47; Prölss/Martin, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 19 Rn. 68. TTK m.1412’ye ilişkin olarak ayrıca bkz. Şenocak, **TTK m.1412 Anlamında Sigorta Ettirenin Temsilcileri**, s.193 vd.

⁶²⁶ Bununla birlikte, söz konusu hükümde, acentenin, acentelik görevi haricinde veya ilgili sigorta sözleşmesi ile bağlantılı şekilde öğrenmediği bilgi (“....*die er außerhalb seiner Tätigkeit als Vertreter und ohne Zusammenhang mit dem betreffenden Versicherungsvertrag erlangt hat.*”) ise bu genel pr2008 yılında yürürlüğe giren VVG’de yer verilen bu hükmün temelinde ise Federal Mahkemenin 1987 yılında verdiği “Göz ve Kulak Kararı”nda (*Ohr und Auge Bescheidung*) bulunmaktadır. Söz konusu kararda, Federal Mahkeme, aracı acentenin pasif temsil yetkisinin sınırlarını genişleterek, aracılık yapan acentenin, sigortacının gözü – kulağı gibi hareket ettiği kanaatine varmıştır. Türk Hukukunda ise, bu konuda verilmiş bir yargı kararı bulunmadığı gibi yasal düzenleme de mevcut

Türk Hukukunda, Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu'ndaki gibi bir düzenleme mevcut olmadığından aracı acentenin sözleşme öncesi ihbar görevinin ifasına yönelik beyanları kabule yetkili olduğunu söylemek pozitif hukuk düzenlemeleri çerçevesinde mümkün görünmemektedir. Alman Hukukunda temsilci olmayan kişilerin, sözleşmenin kurulması veya içeriğinin belirlenmesi sırasında vâkıf olduğu hususların, o kişiyi sözleşme görüşmelerinde görevlendiren kişi tarafından bilindiği farz edilmektedir⁶²⁷. Türk Hukukunda da, öğretide isabetli şekilde, aracı acentelerin, Alman Hukukunda “Wissenvertreter” olarak adlandırılan ve temsil yetkisi bulunmaksızın sözleşmenin kurulması ve içeriğinin belirlenmesi hususunda görevlendirilmiş kişiler kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür⁶²⁸. Buna göre, kanaatimizce de, aracı acenteye sözleşme öncesi beyan görevi çerçevesinde yapılan bildirimler sigortacıya yapılmış gibi sonuç doğuracaktır⁶²⁹. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin kredi kuruluşu aracılığı ile akdedildiği hallerde zaten kredi kuruluşu sözleşme akdetmeye yetkili acente niteliğinde olduğu için genel temsil ilkelerine göre sözleşme öncesi ihbar görevinin ifasına yönelik bildirimleri kabule yetkili olacağı hususunda tereddüt söz konusu olmayacaktır. Ülkemizde, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri neredeyse istisnasız şekilde kredi kuruluşu aracılığı ile akdedildiğinden aracı acentenin, sözleşme öncesi ihbar görevinin ifası çerçevesinde yapılacak bildirimleri kabul yetkisine ilişkin yukarıdaki tartışmalar, pratik açıdan herhangi bir önemi haiz olmayacaktır⁶³⁰.

---

değildir. Langheid/Rixecker/Langheid, *Versicherungsvertragsgesetz 2016*, VVG § 19 Rn. 36; Langheid/Wandt, **Münchener Kommentar zum VVG 2016**, VVG § 19 Rn. 95; Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 19 Rn. 26-29;

Kararın tam metni için bkz. *BGH, Urteil vom 11-11-1987 - IVa ZR 240/86 (Celle)*, “Zurechnung der Kenntnis des Versicherungsvermittlungsagenten”, **Neue Juristische Wochenschrift**, Heft 15/1988, s.973-975.

⁶²⁷ Şeker Ögüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.87

⁶²⁸ Bkz. Şeker Ögüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.87

⁶²⁹ bkz. Şeker Ögüz, **Sempozyum**, s. 156; Bkz. Şeker Ögüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.87

⁶³⁰ Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdinde, sigorta aracıları sıfatına sahip olan bankanın, sözleşme öncesi beyanlarını kabul hususunda yetkili olduğu hakkında bir Alman Mahkeme kararı için bkz. *OLG Hamm, Beschluß vom 11-12-1990 - 20 W 49/90*, “Rücktritt des Versicherers bei Restschuldversicherung”, **Neue Juristische Wochenschrift**, Heft 17/ 1991, s.1118-1119. Bu hususta ayrıca bkz. Langheid/Rixecker/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn.46; ; Langheid/Wandt, **Münchener Kommentar zum VVG 2016**, VVG § 19 Rn. 101

c. Krediyeye bağılı hayat sigortalarında sözleşme öncesi ihbar görevinin kapsamı

Sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar görevinin kapsamı, TTK m.1435'te zarar ve hayat sigortaları bakımından ortak bir düzenlemeye tâbi tutulmuştur. Buna göre, sigorta ettiren, sözleşmenin yapılması sırasında “bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları⁶³¹” sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Hükmün devamında, “sigortacıya bildirilmeyen, eksik veya yanlış bildirilen hususların, sözleşmenin yapılmamasını veya değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikte ise, önemli sayılacağı” hüküm altına alınmıştır⁶³². Yukarıda belirtildiği gibi, sözleşme öncesi beyan görevinin düzenlenmesindeki temel amaç, prim- riziko dengesinin sağlanmasıdır. Bu nedenle, her ne kadar, maddede yer verilen “sözleşmenin değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek” hususlar ifadesi, sözleşme koşullarını ağırlaştırılan hususların yanısıra, “hafifleten” unsurları da kapsamına almakta ise de, hükmün, getiriliş amacı doğrultusunda anlaşılması gereklidir. Kanaatimizce, sözleşme öncesi ihbar görevi kapsamında beyan edilmesi gereken hususlar sadece, sözleşmenin daha ağır şartlar altında yapılmasını gerektirecek haller ile sınırlı tutulmalıdır⁶³³. Buna göre, bir hususun “önemli” sayılabilmesi için rizikonun gerçekleşmesine olanak

---

⁶³¹ Maddede yer verilen “bilmesi gereken hususlar” ifadesinin objektif bir kriter niteliğinde olduğu; bu ifadenin “bilmek zorunda olduğu” şeklinde anlaşılmasının gerektiği; sigorta sözleşmesi akdetmek üzere talepte bulunan kişinin, kendi zekası, tecrübeleri ve eğitim durumuna göre bilmek zorunda olduğu- riziko ile ilgili tüm hususları ihbar etmesinin gerektiği hakkında bkz. Şenocak, **Sözleşme Öncesi İhbar Külfeti**, s.184.

⁶³² Ayrıca bkz. AVBRKLV §8,1: Söz konusu örnek genel şartlarda da, sözleşme öncesi ihbar görevi çerçevesinde bildirilmesi gereken “önemli ölçüde riskli hususlar (*gefährerheblichen Umstände*)”, TTK'daki ile benzer şekilde, “sigortacının, sözleşmenin, hiç yapılmaması veya kararlaştırıldığı şekilde yapılması hususundaki kararı bakımından önem arz eden hususlar” olarak tanımlanmıştır. DeVVG §19,1'de de, benzer tanıma yer verilmektedir. Ayrıca bkz. Langheid/Rixecker/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn. 27; Langheid/Wandt, **Münchener Kommentar zum VVG (2016)**, VVG § 19 Rn.64;

⁶³³ Hükmün eleştirisi için bkz. Kender, **Türk Ticaret Kanunu Taslağı**, s.8. Yazar, hükümdeki “değişik şartlarda” ifadesi yerine, “daha ağır şartlarda” ifadesinin kullanılmasının daha isabetli olacağını ifade etmektedir. Ayrıca bkz. Şeker Ögüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.96; bkz. Şeker Ögüz, **Sempozyum**, s.157; Şenocak, **Sözleşme Öncesi İhbar Külfeti**, s.183.

Ayrıca bkz. ve karşı. HSGŞ C.2.2.: Bu hüküm uyarınca, önemli hususun, sözleşmenin daha ağır şartlarda yapılmasını gerektiren değişikliklerle sınırlı olarak anlaşılmasına yönelik açıklamalarımızla benzer olarak, “Gerek sigorta ettiren gerekse sigortalı ve temsilci, sigorta sözleşmesinin yapılması sırasında kendisince bilinen ve sigortacının sözleşmeyi yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını gerektirecek bütün halleri bildirmekle yükümlü”dür.

sağlayabilecek, rizikoyu tek başına gerçekleştirebilecek nitelikte olması gereklidir⁶³⁴. Bu çerçevede, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, sözleşme öncesi beyan görevi kapsamında bildirilmesi gereken hususlar, hayat sigortası sözleşmelerinde olduğu gibi, riziko şahsının yaşı, geçirdiği hastalıklar, genetik özellikler sigortacının sigorta sözleşmesi yapma kararını etkileyecek unsurlardır⁶³⁵.

Kanunda, bildirilmeyen veya eksik bildirilen bir hususun, sigortacının sözleşme yapma kararını etkileyip etkilemediğinin belirlenmesinde hangi kriterin esas alınacağı hakkında herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. Bu konuda öğretilerde farklı görüşler ileri sürülmektedir. İlk görüş, bir hususun önemli olup olmadığının tespitinde, sigorta branşları arasındaki farklılıklar, sigorta tekniği ve sigorta matematiğine ilişkin veriler çerçevesinde “mantıklı” bir sigortacının değerlendirmesinin esas alınması gerektiğini kabul etmektedir⁶³⁶. Subjektif görüş olarak bilinen diğer görüşe göre ise, her sigorta şirketinin rizikoyu taşıma kabiliyeti farklılık gösterebileceği için, bir hususun önemli olup olmadığının belirlenmesinde, sigortacının konuya ilişkin somut değerlendirmesi dikkate alınmalıdır⁶³⁷. Kanaatimizce de isabetli şekilde, Türk Hukukunda, bir hususun önemli olup olmadığının belirlenmesinde, sigortanın zorunlu veya isteğe bağlı sigorta olmasına göre ikili bir ayırım yapılmasının gerektiği; zorunlu sigortanın bulunmadığı hallerde, sigortacının subjektif değerlendirmede bulunacağı ifade edilmiştir⁶³⁸.

Bildirilmeyen veya eksik bildirilen hususun, TTK m.1435 uyarınca “önemli” olduğunun ispatı, kural olarak sigortacıya aittir. Bununla birlikte, Kanunda bir hususun “önemli” nitelikte olduğuna ilişkin bazı karineler düzenlenmiştir. Bunlardan ilki, “sigortacı tarafından yazılı veya sözlü olarak sorulan” sorulara ilişkindir. Buna göre, sigortacının yazılı veya sözlü olarak sorduğu soruların kural olarak, “önemli bir hususa

---

⁶³⁴ Şeker Ögüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.97-98; bu hususta açıklamalar için ayrıca bkz. Şenocak, **Sözleşme Öncesi İhbar Külfeti**, s.182-184.

⁶³⁵ Şeker Ögüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.98

⁶³⁶ Bu görüş hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Şeker Ögüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.99; Aynı yönde bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s. 414: Yazar, bir olgunun bir sigortacı tarafından önemli sayılmasına rağmen, diğer sigortacı tarafından önemsiz görülebileceğini; bu nedenle nesnel bir ölçütün esas alınmasının gerektiğini; bu halde, o çeşit rizikoları temin eden için o olgunun genellikle önemli sayılıp sayılmadığına bakılmasının isabetli olduğunu ileri sürmektedir. Bu görüş hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Şeker Ögüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.99

⁶³⁷ Bu görüş hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Şeker Ögüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.99; Şenocak, **Sözleşme Öncesi İhbar Külfeti**, s.184

⁶³⁸ Bkz. Şeker Ögüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.100

ilişkin” olduğu kabul edilecek ve sigorta ettiren bu sorulara tam ve doğru yanıt vermekle yükümlü olacaktır. Bir diğer karine ise, m.1436’da düzenlenmiştir. TTK m.1436 uyarınca, sigortacı tarafından sigorta ettirene, soru listesi verilmiş ise, sigorta ettiren kural olarak, sunulan listede yer alan soruları yanıtlamakla yükümlü olup bunun dışında kalan hususlar bakımından sigorta ettirene hiçbir sorumluluk yüklenemeyecektir⁶³⁹. Bunun istisnasını, “sigorta ettirenin önemli bir hususu kötü niyetle saklaması” oluşturmaktadır⁶⁴⁰.

Sözleşme öncesi beyan görevinin kapsamına ilişkin bu açıklamalar, ne şekilde ve kim tarafından akdedildiği önem taşımaksızın krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından da uygulanacaktır.

ç. Sözleşme öncesi ihbar görevinin yerine getirilmesinde kullanılan yöntemler

Sözleşme öncesi beyan görevinin yerine getirilmesinde genel olarak üç farklı yöntemle başvurulduğu görülmektedir. Bu yöntemlerden ilki olan beyan yönteminde, sigorta ettiren, sigortacının verdiği bir soru listesine bağlı olmaksızın bildirimde bulunmaktadır⁶⁴¹. Bu halde bir hususun önemli olup olmadığının değerlendirmesi sigorta ettirene ait olduğu için, sigorta ettirenin yükünü ağırlaştırmaktadır⁶⁴². Sözleşme öncesi beyan görevinin ifasında kullanılan bir diğer yöntem olan liste yönteminde ise, önemli sayılan hususlar sigortacı tarafından tespit edilerek sigorta ettirene sorulmaktadır⁶⁴³. Ortalama bir sigorta ettirenin, ihbar yükümlülüğünün

---

⁶³⁹ Sözleşme öncesi ihbar görevinin ifa şekli bakımından bkz. ve karşı. DeVVG §19,1: Alman Kanun Koyucu, sigorta ettirenin, sigortacı tarafından “metin formatında (Textform) sorulan sorulara” yanıt vermekle yükümlü olduğunu hüküm altına alarak, sözleşme öncesi ihbar görevinin ifasında “liste” yöntemini esas almış olmaktadır. Hatta DeVVG §32’de, sözleşme öncesi ihbara ilişkin hükmün sigorta ettiren lehine nisbi emredici olduğu; ihbar görevinin yazılı veya metin formatında ifa edilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Langheid/Rixecker/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn.42. Ayrıca bkz. Langheid/Wandt, **Münchener Kommentar zum VVG (2016)**, VVG § 19 Rn.67 ve özellikle 99; Prölss/Martin, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 19 Rn. 33 ve 79;

⁶⁴⁰ Bu halde “sigorta ettirenin kötüniyeti”, “bildirmediği durumun varlığını ve riziko açısından önemli olduğunu bilmesi, riziko bakımından önemli olduğunun sigorta ettiren açısından aşikâr olması, sigortacı tarafından soru sorulmamasına rağmen, sigortacının sözleşme akdetme kararı üzerinde önemli olabileceğinin bilincinde olmasını” ifade etmektedir. Bkz. Şenocak, **Sözleşme Öncesi İhbar Külfeti**, s.186

⁶⁴¹ Öztan, **İhbar Mükellefiyeti**, s.74. ; Şeker Öğüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s. 102.

⁶⁴² Öztan, **İhbar Mükellefiyeti**, s.76. ; Şeker Öğüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s. 103.

⁶⁴³ Öztan, **İhbar Mükellefiyeti**, s.76. ; Şeker Öğüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s. 103. Liste usulünün uygulandığı hallerde, sigortacılar tarafından soru sorulmayan hususlarda, sigorta ettirenin sözleşme

sınırlarını doğru bir şekilde belirlemesinin zorluğu göz önünde bulundurulduğunda, liste yönteminin sigorta ettirenin lehine olduğu söylenebilir⁶⁴⁴. Her iki yöntemin de birtakım olumlu ve olumsuz sonuçlarının bulunduğu gözetilerek zaman içinde bazı hukuk sistemlerinde beyan ve liste yönteminin birlikte uygulandığı “karma” yöntem benimsenmiştir⁶⁴⁵.

TTK m.1435’te yer alan ve “sigorta ettirenin sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya bildirmekle yükümlü” olduğunu düzenleyen hüküm çerçevesinde Kanun Koyucunun, sözleşme öncesi beyan görevinin ifasında beyan yöntemi esas alındığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bununla birlikte, 1436. maddede “yazılı sorular” başlığı altında “Sigortacı sigorta ettirene, cevaplama için sorular içeren bir liste vermişse, sunulan listede yer alan sorular dışında kalan hususlara ilişkin olarak sigorta ettirene hiçbir sorumluluk yüklenemeyeceği” hüküm altına alınmıştır. Madde gerekçelerindeki açıklamalar ve özellikle de sigorta ettirenin listede yer alan soruları yanıtlamasının yeterli olduğuna ilişkin hüküm gözetildiğinde, Kanun Koyucunun asıl olarak liste yöntemini benimsediği sonucuna varılmaktadır⁶⁴⁶. Bununla birlikte, TTK m.1436 uyarınca listede yer alan sorulara yanıt vermesi sözleşme öncesi beyan görevinin yerine getirilmesi için yeterli olmakla birlikte, sigorta ettiren önemli bir hususu kötü niyetle saklamış ise, beyan görevini ihlal etmiş sayılacaktır. Nihai olarak, TTK’da hangi yöntemin uygulanacağı sigortacının inisiyatifine bırakılmış olmakla sözleşme öncesi beyan görevinin ifasında karma yöntemin esas alındığı görülmektedir⁶⁴⁷.

öncesi beyan görevinin kapsamında bir daralmanın söz konusu olduğu hakkında bkz. Şenocak, **Sözleşme Öncesi İhbar Külfeti**, s.186.

⁶⁴⁴ Ancak, öğretilerde de ifade edildiği üzere, sigortacı tarafından sorulan soruların “evet” veya “hayır” şeklinde yanıtlanması karşısında, sorular yeterli açıklıkta değilse, sigorta ettirenin tereddüte düşmesi mümkündür. Açıklamalar için bkz. Öztan, **İhbar Mükellefiyeti**, s.76. ; Şeker Öğüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s. 103.

⁶⁴⁵ Öztan, **İhbar Mükellefiyeti**, s.78 ; Şeker Öğüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s. 103.

⁶⁴⁶ Şeker Öğüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s. 106.

⁶⁴⁷ Şeker Öğüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s. 106. Sigortacının liste yöntemini kullanmak zorunda olmadığı; bu halde, ihbar yükümlüsünün kendi değerlendirmeleri neticesinde bildiği veya bilmesi gereken önemli hususları ihbar etmekle yükümlü olduğu hakkında bkz. bkz. Şeker Öğüz, **Sempozyum**, s. 161.

d. Sözleşme öncesi beyan görevinin yerine getirilmesinde özellik arz eden durumlar

(1) Doktor İncelemesi

Ölüm ihtimaline karşı akdedilen hayat sigortası sözleşmelerinde, sigorta bedeli ödeme yükümlülüğü riziko şahsının ölümüne bağlı olduğu için, sigortacı riziko şahsının sağlık durumu hakkında mümkün oldukça fazla bilgi almak istemektedir⁶⁴⁸. Ölüm ihtimaline karşı yapılmış bir hayat sigortası sözleşmesi olan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde de, sigorta ettirene çok sayıda soru yöneltilmektedir. Bu soruların başında, sigorta sözleşmesinin teminat sağladığı kredi sözleşmesine (kredi tutarı, vade, vs.) ilişkin sorular gelmekte ise de, sunulan soru listesindeki soruların çok önemli bir kısmını ise kredi borçlusunun yaşı ve sağlık durumu ile ilgili sorular oluşturmaktadır. Uygulamada, sigorta şirketleri veya kredi kuruluşları tarafından sigorta ettirene sunulan bilgilendirme formlarında, sigorta teminatında faydalanabilmek için belli bir yaş sınırını geçmiş olmamak şartı aranmakta; bu yaş sınırının altında iken sigorta sözleşmesinin kurulması halinde, primlerin düzenli ödenmesi ve sözleşmenin düzenli şekilde “yenilenmesi” şartı ile bir daha yüksek bir yaş sınırı daha öngörülmekte; bu üst sınırı aşan sigortalılar bakımından ise artık yenileme yolu ile dahi olsa sigorta teminatı sağlanmamaktadır⁶⁴⁹. Riziko şahsının sağlık durumuna ilişkin sorular, sadece sözleşmenin akdi sırasındaki sağlık durumuna ilişkin olmayıp, aynı zamanda geçmişte geçirilen rahatsızlıkları da kapsamaktadır. Bu çerçevede, sigorta ettiren kredi borçlusuna sunulan listede, genel olarak sağlığı ile ilgili bir şikâyetinin bulunup bulunmadığı, hâlihazırda bir tedavi görüp görmediği, ilaç

⁶⁴⁸ Öztan, **İhbar Mükellefiyeti**, s.45. Riziko şahsının hayatta kalma ihtimaline karşı akdedilen hayat sigortası sözleşmelerinde, riziko şahsının sözleşmede belirlenen süreden önce ölmesinin, sigortacının lehine olması nedeniyle, genellikle hayatı sigorta sözleşmesine konu edilen kişinin yaşı dışında çok fazla bilgi talep edilmemektedir

Şahıs sigortaları bakımından bildirilmesi gereken hususlara ilişkin ayrıntılı örnekler ve mahkeme kararları için bkz. Langheid/Rixecker/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn. 29; Langheid/Wandt, **Münchener Kommentar zum VVG (2016)**, VVG § 19 Rn.68 ve 69; Prölss/Martin, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 19 Rn.22.

⁶⁴⁹ Örnek bir krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi bilgilendirme formu için bkz. (Çevrimiçi), <https://www.ziraatbank.com.tr/tr/Bireysel/SigortaEmeklilik/Pages/KrediHayatSigortalari.aspx>, 17.11.2017. İlgili kredi hayat sigortası örnek bilgilendirme formunda, “18-75 yaş arasındaki müşterilerin sigorta süresi içinde hayatını kaybetmesi hâlinde, Ziraat Bankası'na olan borcunun kapatılmasını amaçlayan bir hayat sigortası” olarak tanımlandıktan sonra, bu hükme bir istisna getirilerek, “11.03.2013 tarihinden önce kredi kullanan müşterilerin kredi hayat sigortalarının yıllık yenilemeli poliçelerinin 85 yaşa kadar yenilenmeye devam edileceği” düzenlenmiştir.

kullanıp kullanmadığı, daha önce ameliyat olup olmadığı, sigara veya alkol kullanıp kullanmadığı ve boy-kilo gibi fiziksel özelliklerine ilişkin oldukça ayrıntılı sorulara yer verilmektedir. Listede ayrıca kredi borçlusunun, hâlihazırdaki sağlık durumu ve geçirmiş olduğu rahatsızlıklar ile yaş ve fiziksel özelliklerinden başka, yaşam süresine etki edebilecek genetik bir rahatsızlığa yakalanma ihtimalini belirlemek üzere, aile fertlerinin sağlık durumuna dair sorular da bulunmaktadır⁶⁵⁰.

Bu soruların yanıtına ulaşmak için, sigortacının, riziko şahsının geçirmiş olduğu rahatsızları öğrenme amacıyla, daha önce doktor muayenesine tâbi olup olmadığını; olmuş ise doktorun isim ve iletişim bilgilerini de talep etmesi ve doktor ile bizzat iletişime geçerek sigorta ettirenin beyanlarının doğruluğunu da tetkik etmesi de imkân dâhilindedir⁶⁵¹. Sigortacı sigorta ettirenden doktor incelemesi talep edebilecek olmakla birlikte⁶⁵², riziko şahsı ve sigorta ettirenin farklı kişiler olması halinde, riziko şahsı olan üçüncü kişiyi doktor incelemesine zorlamanın, TMK m.23 çerçevesinde mümkün olmayacağı vurgulanmalıdır. 6762 sayılı eTTK’da açıkça hüküm altına alınmayan bu husus 6102 sayılı TTK’da düzenlenmiştir. TTK m.1492 uyarınca, “Sigorta ettiren ile sigortacı arasında, sigorta edilecek kişinin doktor incelemesinden geçmesi kararlaştırılmış olsa bile, sigortacı sigortalanan kişiyi bu incelemeyi yaptırmaya zorlayamayacak”tır⁶⁵³. Ayrıca, üçüncü kişi riziko şahsının rızası söz konusu olmaksızın doktor incelemesine tâbi tutulması TMK m.23 uyarınca kişilik haklarına aykırı olması itibarıyla sigortacıya karşı tazminat talep hakkı sağlayacak ve riziko şahsının doktor muayenesine tâbi tutulması zorunluluğu öngören sözleşme hükümleri de kişilik haklarına aykırı olması nedeniyle, TTK m.1492’de öngörülen açık düzenlemeden bağımsız olarak- TBK m.27 çerçevesinde, kesin hükümsüz olacaktır⁶⁵⁴.

⁶⁵⁰ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Öztan, **İhbar Mükellefiyeti**, s.47; Ünan, **Hayat Sigortası**, s.141 vd
⁶⁵¹ Öztan, **İhbar Mükellefiyeti**, s.47

⁶⁵² Alman sigortacılık uygulamasında, doktor incelemesi genellikle çok yüksek meblağlı sigorta sözleşmelerinde talep edilmektedir. Goll, Gillbert, **a.g.e.**, s.122

⁶⁵³ Benzer düzenleme Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu’nda da yer almış olup, buna göre, riziko şahsının doktor incelenmesine tâbi tutulmasına ilişkin anlaşmalar sigortacıya doktor muayenesi yaptırmayı isteme hakkını vermeyecek”tir (DeVVG §151).

⁶⁵⁴ Bu husus, m.1492’ye ait gerekçede, “Ancak, sigorta ettiren ile hayatı sigorta sözleşmesine konu teşkil eden sigortalının aynı kişi olmaması halinde, sigortacı ve sigorta ettirenin sözleşmenin tarafı olmayan sigortalının cismani varlığı üzerinde anlaşmaları yapmaları *doğal olarak* sigortalıyı bağlamayacaktır” denilmek suretiyle üstü kapalı bir şekilde ifade edilmiştir.

(2) Genetik inceleme sonuçları

Genetik incelemeler, genlerin taşıdığı bilgiler kullanılarak, kişinin genetik yapısı hakkında belirli sonuçlara varılmak üzere yapılan çalışmalar olarak tanımlanmaktadır⁶⁵⁵. Bu incelemeler sayesinde kişinin kalıtsal bir hastalığının bulunup bulunmadığı ve hatta kalıtsal bir hastalığa yakalanma riskinin mevcut olup olmadığı dahi tespit edilebilmektedir⁶⁵⁶. Genetik test sonuçlarının kullanım alanları öğretilerde genellikle üç başlık altında toplanmaktadır⁶⁵⁷. Bunlar, “hastalıkların teşhis ve tedavisi, kişinin kimliğinin tespiti ve bazı iş ilişkilerinin kurulmasında ilgililerin seçimi” olarak sıralanmaktadır⁶⁵⁸. Bilhassa ölüm ihtimaline karşı akdedilen hayat sigortası sözleşmelerinde, riziko şahsının sağlık durumu büyük önem taşımaktadır. Öyle ki, riziko şahsının sağlık durumu, prim miktarının ve hatta sigorta sözleşmesini akdedip akdetmeyeceğinin belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır⁶⁵⁹. Bu nedenle, genetik inceleme sonuçları, hayat sigortası sözleşmeleri bakımından da önem taşımaktadır. TTK’da riziko şahsının sigorta ettirenden farklı bir kişi olması halinde doktor incelemesine zorlanamayacağı hususunda açık bir hüküm yer almakla birlikte, genetik test sonuçlarının kullanılıp kullanılmayacağına veya sigortacının, sigorta ettirenden veya riziko şahsından genetik test yaptırmasını talep edip edemeyeceğine dair bir hüküm bulunmamaktadır⁶⁶⁰. TTK m.1492’de yer alan ve sigortacı ile sigorta ettiren anlaşmış olsalar dahi, riziko şahsının doktor muayenesine zorlanamayacağına ilişkin hüküm, kanaatimizce, riziko şahsından talep edilen genetik test sonuçları bakımından da evleviyetle uygulanmalıdır⁶⁶¹.

---

⁶⁵⁵ Sonat, Ali, Soybağının Tespiti Amacıyla İsteğe Bağlı Olarak Yapılan Gen İncelemeleri, **MÜHF – HAD**, C. 19, S. 3, s.327

⁶⁵⁶ Taupitz, Jochen, **Genetische Diagnostik und Versicherungsrecht**, Verlag Versicherungswirtschaft, Karlsruhe, 2000, s.5

⁶⁵⁷ Sonat, Ali, **a.g.m.**, s.326

⁶⁵⁸ Sonat, Ali, **a.g.m.**, s.326

⁶⁵⁹ Taupitz, **a.g.e.**, s.13

⁶⁶⁰ 6762 sayılı TTK dönemine ilişkin açıklamalar için bkz. Uyanık Çavuşoğlu, Ayfer, Genom Analiz Sonuçlarının Özel Sigorta Sözleşmeleri Kapsamında Değerlendirilmesi, **MHB**, Yıl 23 2003, s.831 vd. (s.827-s.849)

⁶⁶¹ 26 Ekim 2016 tarihinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından, genetik test sonuçlarını da kapsayan kişisel verilerin sigorta hukukuna müteallik amaçlar ile işlenmesi hakkında bir tavsiye kararı (*Recommendation CM/Rec(2016)8 of Committee of Ministers to the member States on the processing of personal health-related data for insurance purposes, including data resulting from genetic tests*) yayınlanmıştır.

Alman Hukukunda sigorta ettirenin, genetik test yaptırmaya veya genetik test sonuçlarını paylaşmaya zorlanıp zorlanamayacağı meselesinin, ikili bir ayırım yapılmak suretiyle çözüme kavuşturulması gerektiği ileri sürülmektedir⁶⁶². Buna göre, “henüz bulgu vermiş olmayan ve ileride gerçekleşme olasılığı bulunan hastalıkları ve ilgilinin bir hastalığa yakalanma yatkınlığını ortaya koyan ileriye dönük genetik testler bakımından bir yükümlülük bulunmamalıdır⁶⁶³. Bu halde, kanaatimizce, bu tür genetik

---

Söz konusu tavsiye kararında düzenlenen “*Prensip 1*” uyarınca, “Sigortacılar, sağlıkla ilgili kişisel veri işlenmesini gerekçelendirmelidir”: Bu halde, “Sağlıkla ilgili kişisel veri, ancak aşağıdaki şartların gerçekleşmesi halinde sigorta hukukuna müteallik amaçlar ile işlenebilecektir:

- kullanım amacı açıkça belirtilmeli ve verinin alakası yeterince gerekçelendirilmiş olmalı;
- bilgilerin nitelik ve geçerliliği genel kabul gören bilimsel ve klinik standartlar ile uyumlu olmalı;
- öngörücü araştırma (*predictive examination*) neticesinde elde edilen verilerin yüksek derecede olumlu öngörücü değerinin (*high positive predictive value*) bulunması,
- işleme, söz konusu rizikonun doğası ve önemi ile ilgili olarak orantılılık ilkesi çerçevesinde gerekçelendirilmiş olmalıdır.” (Para.5)

Tavsiye kararının 6. paragrafında, “Sigorta hukukuna ilişkin amaçlarla sigortalının aile üyelerinden sağlıkla ilgili kişisel veri alınması, yetkili hukuk izin vermedikçe mümkün değildir. Yetkili hukukun izin verdiği hallede ise, 5 ve 17 numaralı paragraftaki esaslara uyulması gerekir” şeklinde bir hükme yer verilmiştir. Bununla birlikte, “Kamuya açık alanlardan (sosyal medya veya internet üzerindeki forumlardan) elde edilen verilerin, riziko değerlendirmesinde veya primin hesaplanmasında kullanımına izin verilmemektedir” (Para.7) ve “sigortalının kapsamında bulunduğu araştırmalardan elde edilen sağlıkla ilgili kişisel verilerin sigorta hukukuna müteallik amaçlarla kullanımına izin verilmemektedir”. (Para.8). “Sigortacı tarafından sorulan sorular açık, doğrudan, anlaşılır ve kesin olmalıdır. Sigortacı, sağlıkla ilgili kişisel verilerin toplanması için sunulan belgelerin anlaşılmasında karşılaşılabilecek zorluklarla ilgili olarak kolay ulaşılabilecek bir irtibat kişisi göstermelidir” (Para. 9).

Kararda yer verilen 2 numaralı Prensip uyarınca “sağlıkla ilgili kişisel veri sigorta hukukuna özgü amaçlarla, sigortalının yazılı, aydınlatılmış, açık ve özgür rızası olmaksızın elde edilemez” (Para. 10). “Sağlıkla ilgili kişisel veriler, ancak sigortacı tarafından ve sigortalıdan toplanır. Sağlıkla ilgili kişisel verilerin üçüncü bir kişi tarafından gönderilmesi, sigortalının iznini gerektirir” (Para. 11).

“Prensip 3” uyarınca, “sigortacılar sağlıkla ilgili verilerin saklanması için yeterli güvenlik donanımına sahip olmalıdır (Para.11). “Sigortacılar, sağlıkla ilgili verileri, bunların toplanmasında gözetilen amaca ulaşılması için gerekli süreden daha uzun süre saklayamazlar” (Para12). “Sigortacılar, sigortalının sağlıkla ilgili kişisel verilerinin güvenliğinin sağlanması bakımından, öngörülen iç hukuk düzenlemelerine uymalıdır. Sağlıkla ilgili kişisel veriler, diğer verilerden ve istatistiki amaçlarla saklanılan verilerden farklı olarak “sınırlı erişim”e tabi olacak şekilde depolanmalıdır (Para 13).

Prensip 4 uyarınca, “Sigortacılar, sigorta hukukuna müteallik amaçlar ile genetik testler yapılmasını şart koşamaz” (Para.14). “İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi’nin (*Convention on Human Rights and Biomedicine*) 12. maddesindeki esas ile uyumlu olarak, sigorta hukukuna müteallik amaçlar ile öngörücü (*predictive*) genetik testler uygulanamaz” (Para.15). “Genetik testlerden elde edilmiş, mevcut öngörücü bilgiler, yetkili hukuk izin vermedikçe sigorta hukukuna müteallik amaçlar için kullanılamaz. Bu halde, kullanıma ancak, kullanılan testin türüne göre 5 numaralı paragrafta yer verilen kriterle uygun ve bağımsız bir değerlendirme yapılmış olmasından sonra ve veri sadece sigorta edilen ilgili riziko bağlamında izin verilir (Para.16). “Sigortalının aile üyelerine ilişkin genetik testlerden elde edilen veriler sigorta hukukuna müteallik amaçlar ile kullanılamaz (Para.17).

⁶⁶² Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.429.

Karşılaştırmalı hukuktaki duruma ilişkin ayrıntılı bir değerlendirme için bkz. Uyanık Çavuşoğlu, **a.g.m.**, s.836 vd.

⁶⁶³ Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.429’daki açıklamalar.

Almanya’da genetik analizler, genetik araştırmalar ve genetik örnek alınmasına ilişkin temel esasları belirlemek üzere 2009 yılında “İnsanlar Üzerinde Genetik Araştırmalara İlişkin Kanun (*Gesetz über genetische Untersuchungen bei Menschen (Gendiagnostikgesetz - GenDG)*)” çıkarılmıştır. Kanunda,

testler bakımından, Türk hukukunda da, TBK ve TMK'daki temel ilkeler çerçevesinde değerlendirme yapılmalı; bu tür testlerin yapılmasını veya paylaşılmasını zorunlu kılan sözleşmeler TBK m.27 çerçevesinde, kişilik haklarına aykırılık nedeniyle kesin hükümsüz sayılmalıdır. Diğer taraftan, sigortacının bu tür talepleri bakımından “kişilik haklarının korunması”na ilişkin TMK m.23 ve devamındaki hükümlerin uygulanması da gündeme gelecektir⁶⁶⁴.

---

genetik araştırma ve analizler bakımından ayrıntılı genel düzenlemelere yer verildiği gibi genetik araştırmaların sigorta sözleşmelerinin akdi sürecindeki kullanımı ile ilgili bir hüküm de bulunmaktadır. “Arztvorbehalt” başlıklı GenDG §7 uyarınca, tanı amaçlı genetik araştırmalar (*eine diagnostische genetische Untersuchung*) ancak “doktorlar” veya bir “doktor” aracılığı ile yapılabilecektir. Öngörücü genetik araştırmalar (*eine prädiktive genetische Untersuchung*) ise insan genetiği alanında “uzman doktor” veya “uzman doktorlar” aracılığı ile veya uzmanlık alanı ile ilgili genetik araştırmalar bakımından yetkili olan “diğer” uzman doktorlar ile yapılacaktır. (GenDG §7,1)

Kanunun 8. paragrafında genetik araştırma, analiz ve genetik örnek alınması bakımından rıza verilmesine ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Buna göre, “Genetik analiz veya genetik araştırma yapılması veya genetik örnek alınması ancak araştırma veya genetik veri elde edilmesi hususunda sorumlu tıbbi kişiye yazılı ve açık rızası verilmesi ile mümkün olabilecektir” (GenDG § 8 Abs. 1). Bununla birlikte, “İlgili kişi, rızasını her zaman ileriye etkili şekilde sorumlu tıbbi kişiye yönelteceği yazılı veya sözlü beyan ile geri alabilir. Sözlü geri almanın geçerli olması için gecikmeksizin belgelenmesi gereklidir. Sorumlu tıbbi kişi, görevli kişi veya kuruluşuna gecikmeksizin geri almaya ilişkin belgeyi iletmekle yükümlüdür” (GenDG § 8 Abs. 2).

Genetik verilerin kullanılması ve imha edilmesi başlığını taşıyan GenDG§ 13,1 uyarınca, “Genetik veri, sadece elde edildiği amaçlar için kullanılabilir”. Bu amaca duyulan ihtiyaç ortadan kalkar kalkmaz veya ilgili kişi § 8 Abs. 2 uyarınca verdiği rızayı geri aldığı takdirde, genetik veri sorumlu tıbbi görevli taraftan imha edilecektir. Fıkra 1'deki düzenlemeden farklı olarak, genetik verilerin elde edildiği amaç dışındaki diğer bir amaç için kullanılması ancak bunun diğer yasal hükümlere uygun olması veya genetik örnek- veri alınan kişinin, aydınlatıldıktan sonra, verinin diğer bir amaçla kullanılması hususunda yazılı ve açık rıza vermesi halinde mümkün olabilecektir (GenDG § 13 Abs. 2). Son olarak ise, hükümde, “Genetik veri kullanan kişinin, verilerin usule aykırı kullanımının önüne geçmek için gerekli olan teknik ve organizasyonel önlemleri almasının gerektiği” düzenlenmiştir (GenDG § 13 Abs. 3).

Kanunun, 18. paragrafında, genetik araştırmaların ve analizler, sigorta sözleşmelerinin akdedilmesi bağlamında düzenlenmiştir. Buna göre, “Sigortacı, sigorta sözleşmesinin akdinden önce veya sonra, sigortalıdan genetik araştırma veya analiz yapılmasını isteyemez veya halihazırda mevcut olan genetik araştırma veya analiz sonuçlarının ve verilerin gönderilmesini talep edemez ve bunları kabul edemez veya kullanamayacak”tır (GenDG § 183 Abs. 1). Bununla birlikte hükmün ikinci fıkrasında “Sigorta bedelinin 300000 Euro'dan fazla olduğu veya yıllık iratın 30000 Euro'dan fazla olduğu hayat sigortaları, işgöremezlik sigortaları (*die Berufsunfähigkeitsversicherung und die Erwerbsunfähigkeitsversicherung*) ve bakım sigortalarında (*Pflegerentenversicherung*) 1. fıkranın 2 numaralı paragrafının ikinci cümlesinin uygulanmayacağı” düzenlenmiştir. Buna göre, Alman Kanun Koyucu, 2. fıkrada sayılan bu sigortalar bakımından hâlihazırda mevcut olan genetik araştırma sonuçlarını ve verilerinin gönderilmesini talep edebilecektir. Alman Hukukuna ilişkin açıklamalar için bkz. Langheid/Wandt, **Münchener Kommentar zum VVG 2016**, VVG §19 Rn.23-24.

⁶⁶⁴ Ayrıca bkz. Kabukçuoğlu Özer, **Hayat Sigortası**, s.260 ve s.261: Yazar, genetik testler bakımından Alman Hukukunda yapıldığı gibi bir ayırım yapmaksızın genel olarak her türlü genetik test bakımından TMK m. 23 ve m.24'ün uygulama alanı bulacağını ifade etmektedir.

e. Bildirimin yapılması gereken zaman

(1) Genel olarak ifa zamanı

TTK m.1435 uyarınca, “sigorta ettiren ‘sözleşmenin kurulması sırasında’ bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya bildirmekle yükümlü”dür. Buna göre, Kanun Koyucu, sözleşme öncesi ihbar görevinin ifa edileceği zaman diliminin, “sözleşmenin kurulma anı”nda ifa edileceğini hüküm altına almıştır. Bununla birlikte, kanaatimizce ve öğretide de ifade edildiği üzere Kanunda sözleşme öncesi ihbar görevinin ifa zamanını belirlemek üzere kullanılan “sözleşmenin kurulması sırasında” ifadesi, noktasal bir zamanı değil, sözleşme öncesi ihbar görevinin ifa edilebileceği zaman diliminin üst sınırını göstermektedir⁶⁶⁵. Sözleşme öncesi ihbar görevi kapsamında verilecek bilgiler, sigortacının sözleşme kurma iradesi üzerinde doğrudan etkili olduğundan, sözleşme öncesi ihbar görevinin amacı ve işlevi, bilgilendirmenin sözleşmenin kurulması sırasında değil, sözleşmenin kurulmasından önceki safhada yapılmasını gerekli kılmaktadır. Diğer taraftan, Kanun Koyucu, 6762 sayılı eTTK ile benzer şekilde⁶⁶⁶ “sözleşmenin yapılması sırasındaki” beyan yükümlülüğü ifadesini tercih etmiş ve maddenin kenar başlığı da “Sözleşmenin Yapılmasında” şeklinde ise de, maddenin gerekçesinde, bilgilendirmenin amacı, “sigortacının sorduğu sorular çerçevesinde riski üstlenip üstlenmeyeceğine veya hangi şartlar altında üstleneceğine karar vermesinin sağlanması” ile izah edilmiştir⁶⁶⁷. Kanaatimizce, gerekçedeki açıklamalardan, maddedeki “sözleşmenin kurulması sırasında” ifadesinin, sözleşmenin kurulmasından “önceki” ve hatta “sözleşmenin kurulması anına kadar” olan zaman dilimini de kapsayacak şekilde kullandığı

⁶⁶⁵ Öztan, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.70; Şeker Öğüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.88 vd; bkz. Şeker Öğüz, **Sempozyum**, s.156. Sigorta sözleşmesinin kurulmasına yönelik kabul beyanının muhataba ulaşması sözleşme öncesi ihbar görevinin ifa zamanı bakımından esas alınca zaman noktası olduğu hakkında bkz. Şenocak, Kemal, Sorumluluk Sigortalarında Sözleşme Öncesi İhbar Külfeti, **Sigorta Hukuku Sempozyumları: Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu, 1-2 Aralık 2017 İstanbul-Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2-3 Şubat 2018 Bursa**, Ed. Ünan, Samim / Yazıcıoğlu, Emine, İstanbul, 2018, s.181.

⁶⁶⁶ 6762 sayılı TTK’da sözleşme öncesi ihbar, deniz sigortaları ve mal sigortaları bakımından ayrı ayrı düzenlenmiş olup gerek mal sigortalarına ilişkin m.1290’da gerekse de deniz sigortalarına ilişkin m.1363’te ihbar görevinin “mukavele yapılırken” ifa edileceği hüküm altına alınmıştır. Açıklamalar için bkz. Şeker Öğüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.88 vd.

⁶⁶⁷ Bkz. 6102 sayılı TTK m.1435’e ilişkin gerekçe altında yapılan açıklamalar.

anlaşılmaktadır⁶⁶⁸. Buna göre, sigortacının sözleşme yapma kararına etki edebilecek önemli hususlarda, “ek bilgi verilmesinin veya önceden verilen bilgilere ilişkin güncelleme yapılmasının” mümkün olduğu kabul edilmelidir. Nitekim bu husus, TTK’da açıkça hüküm altına alınmıştır. TTK m.1443 uyarınca, sigorta ettiren, “teklifin yapılması ile kabulü arasındaki değişiklikleri de” beyan etmekle yükümlü olacak” ve “teklifin yapılması ile kabulü arasındaki değişiklikler hakkında sözleşmenin kurulmasındaki beyan yükümlülüğüne ilişkin madde hükümleri kıyas yolu ile uygulanacak”tır. Belirtmek gerekir ki, teklifin yapılması ile kabulü arasındaki değişiklikleri bildirme görevi, TTK m.1435’te düzenlenen “sözleşme sırasındaki beyan görevinden” farklı bir görev değildir. Zira m.1435’te yükümlülüğün “sözleşmenin yapılması sırasında” ifa edileceği hüküm altına alınmış ise de, yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda, “sözleşmenin kurulması anı”, noktasal bir anı değil; aksine, sözleşme öncesi ihbar görevinin ifa edilebileceği zamansal sınırı ifade etmektedir. Bu nedenle sözleşmenin kurulmasından önce sigortacıya verilen bilgilerin sözleşmenin kurulmasına kadar olan süreçte değiştirilmesi veya güncellenmesi de m.1435’teki hükmün kapsamında olacaktır⁶⁶⁹. Kanaatimizce bu konuda ayrı bir

---

⁶⁶⁸Bununla birlikte, her ne kadar TTK m.1435’e ait madde gerekçesinde de, sözleşme öncesi ihbar görevi yerine sözleşme sırasındaki ihbar görevi ifadesi tercih edilmiş ise de, teklifin yapılması ile kabulü arasındaki değişikliklerin ihbarına ilişkin hükümde ise isabetli şekilde “sözleşme öncesi ihbar görevi” ifadesinin kullanılmış olması, bu da ihbarın “sözleşmenin kurulmasından önce ve sözleşmenin kurulmasına kadar” yapılacağını kanıtlar niteliktedir.

Alman Kanun Koyucunun, sözleşme öncesi ihbar görevinin zamansal sınırını, “sigorta ettirenin sözleşmeyi kabul beyanına kadar (*bis zur Abgabe seiner Vertragserklärung*)” olan süreç ile sınırladığı görülmektedir (DeVVG §19). Kanaatimizce TTK’daki “sözleşmenin yapılmasında” şeklindeki ifade ile düzenlenmek istenen, (hükmün gerekçesindeki açıklamalar ile birlikte okunduğunda) tam olarak Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu’ndaki düzenleme ile örtüşmektedir. Langheid/Wandt, **Münchener Kommentar zum VVG (2016)**, VVG § 19 Rn.49 ve özellikle 103; Prölss/Martin, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 19 Rn. 100; Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 19 Rn. 21.

Ayrıca bkz. AVBRKLV §8: Söz konusu örnek genel şartlarda da, DeVVG §19,1’deki ile benzer şekilde, sigorta ettirenin sözleşmenin kurulmasına ilişkin beyanından sonra ancak sözleşmenin kabulünden önceki safhadaki (“.. *nach Ihrer Vertragserklärung, aber vor Vertragsannahme*”) önemli hususlara ilişkin olarak sorular bakımından da, sözleşme öncesi ihbar yükümlülüğünün söz konusu olacağı hüküm altına alınmıştır. DeVVG §19,1’e ilişkin açıklamalar için bkz. Langheid/Rixecker/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn. 48 ve 49; Langheid/Wandt, **Münchener Kommentar zum VVG (2016)**, VVG § 19 Rn.103;

⁶⁶⁹ Kanaatimizce, teklif ile kabul arasındaki değişiklikleri bildirme yükümlülüğüne ilişkin ayrı bir madde koymak yerine, DeVVG §19’da olduğu gibi, sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğünün “sigorta ettirenin kabul beyanına kadar” ifa edilebileceğine ilişkin bir hüküm koyulması yeterli olabilir.

Alman Kanun Koyucu,, DeVVG §19,1’de, sigorta ettirenin sözleşmeyi kabulüne kadar olan safhada beyan yükümlülüğünün ifa edilebileceğini hüküm aldıktan sonra, fıkranın ikinci cümlesinde ise, sigorta ettirenin kabulünden sonra ancak sözleşmenin kurulmasına kadar olan safhada da (“*nach der*

düzenlemeye ihtiyaç olmadığı gibi, zaten m.1435'teki beyan görevinin bir parçası olan “teklifin yapılması ve kabulü arasındaki değişiklikleri beyan görevi” bakımından sözleşmenin yapılması sırasında beyan yükümlülüğüne ilişkin hükümlerin “kıyasen” uygulanacağına öngörülmesi isabetli değildir⁶⁷⁰. Ayrıca bu fıkranın lafzından “teklifin yapılması ile kabulü arasındaki her türlü değişiklik ve gelişmenin bildirilmesinin” gerekli olduğu anlaşılabilir. Kanaatimizce, bu safhadaki bildirim yükümlülüğü de sadece sigorta ettirenin “bildiği ve bilmesi gereken” önemli hususlar ile veya (sigortacı zaten sorularını sigorta ettirene daha önceki safhada yöneltmiş olacağından uygulamada gündeme gelmeyecek ise de) sigortacının (sonradan) sorduğu sorular ile sınırlı tutulmalıdır⁶⁷¹. Madde gerekçesinde de, “teklifte

---

Vertragserklärung des Versicherungsnehmers, aber vor Vertragsannahme”) sigorta ettirenin sigortacı tarafından sorulan sorulara yanıt vermekle yükümlü olduğunu düzenlemiştir.

Ayrıca bkz. AVBRKLV §8: Söz konusu örnek genel şartlarda da, DeVVG §19,1'deki ile benzer şekilde, sigorta ettirenin sözleşmenin kurulmasına ilişkin beyanından sonra ancak sözleşmenin kabulünden önceki safhadaki (“.. nach Ihrer Vertragserklärung, aber vor Vertragsannahme”) önemli hususlara ilişkin olarak sorulan sorular bakımından da, sözleşme öncesi ihbar yükümlülüğünün söz konusu olacağı hüküm altına alınmıştır. DeVVG §19,1'e ilişkin açıklamalar için bkz. Langheid/Rixecker/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn. 48 ve 49; Langheid/Wandt, **Münchener Kommentar zum VVG (2016)**, VVG § 19 Rn.103.

⁶⁷⁰ Aynı yönde bkz. Şeker Ögüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.92; Şeker Ögüz / Sevinç Kuyucu, **Sigorta Hukuku**, s.56. Ayrıca bkz. Omağ, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı**, s.31: Yazar, sözleşmenin kurulması sırasında” ifadesinin öneri ile kabul arasındaki zaman dilimini kapsadığı; bu nedenle bu hususta Kanunda açık bir düzenleme yer almasa idi dahi aynı sonuca ulaşılacağını ifade etmektedir.

⁶⁷¹ Bu hususta ayrıntılı açıklamalar için bkz. Şeker Ögüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.92: Yazar, Kanun Koyucunun bu safhada ihbarda bulunmasını kendi değerlendirmelerine tâbi tutmak yerine, Alman Hukukunda olduğu gibi “sigortacının ihbar yükümlülüğünün ifasından sonra soru sorması halinde sigorta ettirenin ihbar yükümlülüğünün bulunduğu”na ilişkin bir düzenlemeye yer verilmesinin daha isabetli olacağını ileri sürmektedir.

DeVVG §19,1'de, gerçekten de, “sözleşmenin kabulüne ilişkin beyanına kadar, kendisi tarafından bilinen- sigortacının sözleşmeyi kararlaştırılan şekilde akdetmesine etki eden ve sigortacı tarafından yazılı olarak sunulan – önemli risk faktörlerini (*Gefahrzustände*) bildirmek zorunda olduğu hüküm altına alınmıştır. Hükmün devamındaki cümlede ise sigorta ettirenin sözleşmeye ilişkin açıklamasından (teklifinden) sonra sözleşmenin kabulünden sonraki safhada sigortacı tarafından ilk cümle çerçevesinde sorulan soruları yanıtlamakla yükümlü olduğu” hüküm altına alınmıştır. Kanaatimizce, sigortacılık konusunda teknik bilgiye sahip olmayan sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar yükümlülüğünün ilk defa ifası sırasında hangi hususun önemli hangisinin önemsiz olduğunu ayırt etmesindeki güçlük gözetildiğinde Alman Kanun Koyucusunun sözleşme öncesi ihbar yükümlülüğünü sigortacının sorduğu sorular ile sınırlandırması isabetli ise de, yükümlülük ifa edildikten sonra, sözleşmenin henüz kurulmamış olduğu süreçteki değişiklikleri – güncellemeleri bildirim yükümlülüğünü sadece sigortacının sorduğu sorulara tabi tutmak ve bunlarla sınırlandırmak isabetli bir çözüm değildir. Zira uygulamada neredeyse istisnasız şekilde sözleşme öncesi ihbar görevi bir defa yerine getirildikten sonra sözleşmenin kurulmasına kadar olan safhada ortaya çıkan değişikliklerden haberi olmayan sigortacının, sigorta ettirene kendiliğinden yeni sorular sorması hayatın olağan akışına uygun değildir. Bu safhada değişiklik ve gelişmelerden sigortacının haberdar olabilmesi istisnai haller hariç olmak üzere, ancak sigorta ettirenin yapacağı ihbar ile söz konusu olabilir. Ayrıca, sözleşme öncesi ihbar görevi bir defa yerine getirildikten sonra, sözleşmenin henüz kurulmamış olduğu döneme kadar ortaya çıkan değişiklik ve gelişmelerin önemli olup olmadığını, kendisine önceden sigortacı tarafından sorulan soruları da

bulunan kimse tarafından beyanda bulunulduktan, ancak söz konusu teklif henüz sigortacı tarafından kabul edilmeden önce “sigortacının sözleşmeyi yapıp yapmamasına veya farklı şartlarla yapmasına etki edebilecek konularda” değişiklikler ile ilişkilendirilmiş olması karşısında, Kanun Koyucunun gerçek iradesinin de bu safhada yapılacak bildirimleri önemli hususlar ile sınırlandırmak yönünde olduğu sonucuna varılmaktadır⁶⁷².

(2) Sözleşmenin yenilenmesi, sözleşme koşullarının değiştirilmesi ve prim ödenmesinden muaf sigorta bakımından özellikli durumlar

Sözleşme öncesi ihbar görevinin ifası ile ilgili değinilmesi gereken bir diğer husus, sözleşme şartlarının değiştirilmesi ve sözleşmenin süresinin uzatılması ihtimalinde TTK m.1435 uyarınca yeniden ihbarda bulunmanın gerekli olup olmadığıdır. Sözleşmenin şartlarında değişiklik yapılması halinde, öğretide de ifade edildiği üzere, değişikliğin niteliği bakımından ayırım yapılarak değerlendirmede bulunulması gereklidir. Buna göre, sözleşme şartlarında yapılan değişikliğin sigortacının ediminin sınırlarını genişlettiği hallerde sözleşme öncesi ihbar görevinin yeniden ifa edilmesi gerekli iken, sigortacının edimini sınırlandıran ve sigortacıya yeni bir yükümlülük getirmesi söz konusu olmayan değişikliklerde yeni bir ihbar yapılması gerekli olmayacaktır⁶⁷³.

Bu açıklamalar çerçevesinde, yenileme halinde, TTK m.1435 uyarınca sigortacıya bildirilmesi gereken hususlar, “sigortacının edimini ağırlaştıran haller” ile sınırlı olacaktır. Sigortacının ediminin ağırlaşması, rizikonun gerçekleşme ihtimalinin artması veya muhtemel zarar miktarının artması şeklinde ortaya çıkabilecektir. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin, hayat sigortalarının bir türü olarak kabul edilmesi ve uygulamada rizikonun gerçekleşmesine meblağ sigortalarına ilişkin sonuçların bağlanması karşısında, bu sigorta türü bakımından sigortacının ediminin ağırlaşması çok defa “rizikonun gerçekleşme ihtimalinin artması” şeklinde

---

gözeterik, tespit etmesi daha kolay olacaktır. Diğer taraftan, Kanunda böyle bir düzenleme olmasaydı dahi (TTK m.1443), kendisine bir defa sözleşme öncesi ihbar görevinin ifasına yönelik soru listesi verilen sigorta ettirenin, sonradan ortaya çıkan değişikliklerin daha önce sorulan sorularla bağlantılı olduğu hallerde, TBK m.2’deki dürüstlük kuralı çerçevesinde ihbar ile yükümlü olduğu kabul edilmelidir.

⁶⁷² Bkz. 6102 sayılı TTK m.1443’e ilişkin gerekçe altında yapılan açıklamalar.

⁶⁷³ Şeker Ögüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.93.

görülebilecektir. Buna göre, krediye bağlı hayat sigortasının, ölüm rizikosuna karşı teminat sağladığı gözetildiğinde, bilhassa riziko şahsı olan kredi borçlusunun can güvenliğine etki edebilecek bir işe başlaması veya tehlikeli bir yolculuğa çıkması gibi ihtimallerinde, sigortacının durumunu ağırlaştıran haller arasında zikredilmesi mümkündür⁶⁷⁴. Diğer taraftan, benzer şekilde, riziko şahsının sağlık durumunda ortaya çıkan ve ölüm rizikosunun gerçekleşme ihtimalini arttıracak nitelikteki hastalıkların da yenileme esnasında TTK m.1435 çerçevesinde bildirilmesi gereken hususlar arasında bulunduğu kabul edilmelidir. TTK m.1445'te “riziko şahsının sağlık durumunda meydana gelen değişikliklerin riziko ağırlaşması sayılmayacağı” hüküm altına alınmış olmakla birlikte, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından değerlendirildiğinde, yenileme esnasında yapılacak bildirim, TTK m.1445 uyarınca sözleşmenin devamı sırasında yapılması gereken bildirim kapsamında olmadığı; aksine, bu bildirim dayanağının “sigorta ettirenin, sözleşmenin kurulması sırasında bildiği ve bilmesi gereken tüm önemli hususları bildirmekle” yükümlü kılan TTK m.1435 olduğuna dikkat çekmek gerekir. Kanaatimizce, kredi sözleşmesinin süresi, kredi borcu taksitinin ödenmesinde temerrüde düşülmesi sonucunda işleyen faizlerin eklenmesi nedeniyle bakiye borç tutarının artması vs. gibi rizikonun gerçekleştirme ihtimalini arttırmayan kredi sözleşmesi ile ilgili değişikliklerin ayrıca bildirilmesine gerek bulunmamaktadır. Zira, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin, “amaç” bakımından zarar sigortalarına benzemesi karşısında, bakiye borç tutarının artması ihtimalinde sigortacının daha yüksek bir bedel ödemek zorunda kalacağı ve dolayısıyla bu halde “sigortacının edimini ağırlaştıran bir hal”in mevcudiyeti hususunda tereddüte düşülebilecekse de, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde rizikonun gerçekleşmesi halinde meblağ sigortaları ile benzer şekilde poliçede yazılı tutarın ödenecek olması karşısında, bakiye borç tutarındaki artışın, sigortacının değil, olsa olsa kredi kuruluşunun durumunu ağırlaştırabilecek ve ek teminat talep edilmesini haklı kılabilecek bir değişiklik olarak kabul edilmesi isabetli olacaktır.

---

⁶⁷⁴ Bununla birlikte, bu tür gelişmelerin sigortacıya bildirilmemesinin, sözleşme öncesi ihbar veya sözleşmenin devamı sırasındaki ihbar yükümlülüklerinden hangisinin ihlali niteliğinde olduğu, her bir somut olay bakımından ayrıca değerlendirilmelidir. Yenilemeden önce (sözleşmenin devamı sırasında) ortaya çıkan ve bildirilmeyen “önemli” bir husus da, sözleşmenin yenilenmesi sırasında, TTK m.1435 kapsamında sigortacıya / kredi kuruluşuna bildirilmelidir.

Son olarak, hayat sigortası sözleşmesi primlerinin ödenmemesi nedeniyle TTK m.1502 uyarınca prim ödenmesinden muaf sigorta haline gelen hayat sigortası sözleşmesinin, bir süre sonra primlerin tekrar ödenmeye başlaması suretiyle tekrar yürürlüğe konulması halinde yeniden m.1435 çerçevesinde beyanda bulunmasının gerekli olup olmadığı üzerinde durulmalıdır. TTK m.1502 çerçevesinde, sigorta sözleşmesinin prim ödenmesinden muaf sigorta haline gelmesi durumunda sigorta ettirenin sonradan primleri ödemeye devam ederek sözleşmeyi yeniden yürürlüğe koyma imkânı mevcut olmakla birlikte, maddede sigortacının bunu kabul etmek zorunda olduğunu gösterir bir hüküm mevcut değildir⁶⁷⁵. Bu nedenle, kanaatimizce, hem sigortacının hem de sigorta ettirenin sözleşmenin primlerinin ödenmesi suretiyle tekrar yürürlüğe konulması hususunda anlaşmaları gerekli olup, primlerin tekrar ödenmeye başlaması ile aktif hale gelen sözleşme, yeni bir sigorta sözleşmesi niteliğinde olacaktır⁶⁷⁶. Bunun bir neticesi olarak, HSGŞ C.4'te, "Sigortanın yeniden yürürlüğe konması esnasında yapılacak beyanların gerçeğe aykırı olması halinde madde sözleşme öncesi ihbar yükümlülüğüne ilişkin C.2 hükümlerinin uygulanacağı"nın hüküm altına alındığına dikkat çekilmelidir. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde "primin ödenmesinde temerrüt" başlığı altında izah edildiği üzere, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi kuruluşu aracılığı ile akdedildiği hallerde, toplam prim borcuna karşılık gelen meblağ, kredi kuruluşundan sağlanan ek kredi ile finanse edilerek primler sigorta şirketine peşin olarak tek seferde ödendiği için çok defa, sigorta ettirenin prim ödemediği düşmesi gündeme gelmeyeceğinden, prim ödemediği muaf sigorta sözleşmesinin tekrar yürürlüğe girmesi halinde ihbarda bulunmanın gerekli olup olmadığı meselesi, sadece teorik bir tartışmadan ibaret olacaktır. Bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, primin kredi kartı veya diğer herhangi bir şekilde peşin olarak ödendiği haller dışında, prim ödemediği temerrüt ve m.1502 çerçevesinde prim ödenmesinden muaf sigorta uygulaması gündeme gelebilecek ve sigorta sözleşmesinin tenzil edilmesinden sonra tarafların anlaşması ile primlerin yeniden

⁶⁷⁵ Aynı yönde bkz. Şeker Ögüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.94.

⁶⁷⁶ Bkz. Şeker Ögüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.94.

ödenmeye başlaması durumunda, sigorta ettiren m.1435 uyarınca yeniden ihbarda bulunmakla yükümlü olacaktır.

f. Sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlali

Sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlal edilmiş sayılması için, sözleşmenin yapılmasına etki eden önemli hususların, sigortacıya “hiç beyan edilmemesi” veya “eksik veya yanlış beyan edilmesi” gereklidir⁶⁷⁷. 6102 sayılı TTK’da, sözleşme öncesi ihbar görevine ilişkin, eski Ticaret Kanununa kıyasla çok daha ayrıntılı bir yaptırım sistemi getirilmiştir. BKBSY’de, bu görevin ihlali ile ilgili herhangi bir düzenleme mevcut olmadığından TTK’nın sözleşme öncesi ihbar görevinin ifasına ilişkin hükümleri ve bu görevin ihlaline bağladığı sonuçlar krediye bağlı hayat sigortası bakımından da uygulanacaktır.

TTK’da, sözleşme öncesi ihbar görevine ilişkin m.1439’da “genel hükümler” başlığı altında yer verilen düzenlemeden başka, beş yıldan beri yürürlükte olan ve ilk beş yıllık primi ödenmiş hayat sigortaları bakımından m.1498’de özel bir hükme yer verilmiştir. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin, hayat sigortası sözleşmesinin bir türü olarak kabul edilmesi nedeniyle, m.1439’daki genel düzenlemenin yanı sıra hayat sigortalarında sözleşme öncesi ihbar görevinin sonuçları özel olarak incelenecektir.

(1) Yaptırım

i. Sigortacının ihlali rizikonun gerçekleşmesinden önce öğrenmesi

TTK m.1439’da, görevin ihlaline bağlanan yaptırım, ihlalin sigortacı tarafından “rizikonun gerçekleşmesinden önce veya rizikonun gerçekleşmesinden sonra öğrenilmiş” olmasına göre farklı şekilde düzenlenmiştir. Buna göre, sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlal edildiğini, rizikonun gerçekleşmesinden önce öğrenen sigortacı, sözleşmeden cayabilecek veya sigorta ettirenden prim farkı talep edebilecektir⁶⁷⁸. Cayma hakkının ne kadar süre içinde kullanılacağı m.1440’ta

⁶⁷⁷Langheid/Wandt/Langheid, **Verischerungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn. 110; Prölss/Martin/Armbrüster, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 19 Rn. 81.

⁶⁷⁸ Karş. AVBRKV §8, 4: Örnek Genel Şartlarda, sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlal edilmesi halinde, sigortacının belli şartlar altında sözleşmeden cayabileceği; sözleşmeden fesih, sözleşmeyi

hüküm altına alınmıştır. Buna göre, sigortacı “15 gün içinde” ve “sigorta ettirene yöneltilmesi gerekli bir beyan ile” bu hakkını kullanabilecektir⁶⁷⁹. 15 günlük süre, bildirim yükümlülüğünün ihlalinin sigortacı tarafından öğrenildiği tarihten itibaren” işlemeye başlayacaktır. Öğretide, sigortacının acentesinin ve muayene ile görevlendirilmiş hekimin görevin ihlali hususunda bilgi sahibi olmasının 15 günlük cayma süresinin işlemeye başlaması için yeterli olduğu kabul edilmektedir⁶⁸⁰. Kanaatimizce, temsile ilişkin genel ilkeler çerçevesinde, sözleşme yapma yetkisine sahip acentelerin bu hususta da yetkili olduğu kabul edilmelidir. Sigorta sözleşmesinin akdindeki rolü sözleşmenin taraflarını biraraya getirmekten ibaret olan aracı acente bakımından ise bu soruya olumsuz yanıt verilmelidir. Bu halde, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin kredi kuruluşu veya bağımsız bir sigorta şirketinin sözleşme akdetmeye yetkili acentesi aracılığı ile akdedildiği hallerde, kredi kuruluşunun

---

değiştirme ve hile ile aldatma nedeniyle sözleşmeyi iptal (“...wegen arglistiger Täuschung anfechten.”) haklarını kullanabileceği hüküm altına alınmıştır.

⁶⁷⁹ Bunun dışında maddede, “Caymanın, sigorta ettirene bir beyanla yöneltilmesinin şart olduğu” da ayrıca düzenlenmiştir. Bilindiği üzere, yenilik doğuran hakların bir kısmı karşı tarafa yöneltilmesi gerekli irade beyanı ile kullanılırken, bir kısmı ise dava yolu ile kullanılmaktadır. Cayma hakkının karşı tarafa yöneltilmesi gerekli bir beyan ile kullanıldığı hususunda tereddüt bulunmadığı halde, Kanunda, bu hakkın sigorta ettirene yöneltilmek üzere bir beyan ile kullanılması gereğinin ayrıca düzenlenmiş olması, olsa olsa, prim borcunda temerrüt halinde sigortacının 3 aylık süre içinde cayma hakkını kullanmamasına sözleşmeden cayılmış olması sonucunu bağlayan m.1434’ün aksine, “re’sen cayma”nın söz konusu olmadığını vurgulamak amacı ile izah edilebilecektir.

Cayma hakkının kullanılması durumunda, sigorta ettiren sigorta himayesinden faydalanamayacak ve sigorta ettiren de ödediği primlerin iadesini talep edemeyecektir. (AVBRKV §8, Abs.6,7)

Ayrıca bkz. DeVVG §19,2: Söz konusu düzenlemede, yaptırım sistemi, TTK’da olduğunun aksine, sigortacının ihlali rizikonun gerçekleştirilmesinden önce veya sonra öğrenmiş olmasına önem atfedilmeksizin hüküm düzenlenmiştir. Buna göre, sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlali halinde, sigortacı, sözleşmeden cayma hakkını kullanabilecektir. Ancak maddenin 3. fıkrasında, yükümlülüğün ağır ihmal veya kasten ihlali söz konusu olmadıkça cayma hakkının kullanılmasının mümkün olmadığı hüküm altına alınmıştır. Bu halde, sigortacı 1 aylık süre içinde sözleşmeyi fesih hakkına sahip olacaktır. Bununla birlikte, sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlali nedeniyle tanınan cayma ve fesih haklarının kullanımı, sigortacı bildirilmeyen hususu bilseydi sözleşmeyi farklı şartlar altında akdedecek idi ise, kullanılamayacaktır. (DeVVG §19,4) Bu halde ise, söz konusu “farklı şartlar”, kural olarak, geçmişe etkili şekilde uygulanacaktır. Bununla birlikte, aynı madde uyarınca, eğer ihlal nedeniyle sigorta ettirenin sorumlu tutulması mümkün değil ise, değişik şartların, geçmişe etkili şekilde uygulanması söz konusu olmayacak; bu değişiklikler, sadece devam eden sözleşme dönemi bakımından uygulanacaktır. Açıklamalar için bkz. Langheid/Rixecker/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn. 102 vd.; Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 19 Rn. 40 vd.; ayrıca bkz. Schäfers, Dominik, “Das Verhältnis der vorvertraglichen Anzeigepflicht (§§19 ff. VVG) zur Culpa in contrahendo”, **VersR 2010 Heft 7**, s.302 (s.301-308)

⁶⁸⁰ Ayrıca bu bilgilerin sigortacıya ne şekilde aktarıldığının veya sigortacının kusur ve nedensellik bağına ilişkin hususlar hakkında bilgi sahibi olup olmadığının ise bir önemi bulunmamaktadır. Açıklamalar için bkz. Şeker Ögüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.133-134.

/acentenin sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlal edildiği yönündeki bilgisi ile 15 günlük süre işlemeye başlamış olacaktır⁶⁸¹.

Sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlalinin, rizikonun gerçekleşmesinden önceki safhada öğrenilmesi halinde, sigortacının başvurabileceği bir diğer imkân, sigorta ettirenden prim farkı talep edilmesidir. TTK m.1439/1 uyarınca, sigortacı, “1440 ıncı maddede belirtilen süre içinde sözleşmeden caymak yerine prim farkı isteyebilecek”tir⁶⁸². Buna göre, cayma hakkına alternatif olarak ayrıca prim farkı talep

⁶⁸¹ Karş. AVBRKV §8, 5: Söz konusu Örnek Genel Şartlarda, sigortacının cayma hakkının kullanılmasına ilişkin esasların düzenlendiği bu madde uyarınca, ağır ihmal veya kasit söz konusu olmaksızın (“...weder eine vorsätzliche noch eine grob fahrlässige...”) ihbar görevinin ihlal edildiği hallerde cayma hakkının kullanılamayacağı; ağır ihmal ile ihlal halinde ise, sözleşmeyi başka şartlar ile yapmak imkânı (örneğin, daha yüksek prim ile akdedilmesi veya daha sınırlı bir sigorta himayesi sağlama imkânı bulunuyor ise) mevcut olduğu sürece, sigortacı cayma hakkını kullanamayacağı hüküm altına alınmıştır. DeVVG’de de yer verilen bu esas hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 19 Rn. 41 vd; ; Prölss/Martin, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 19 Rn. 121 vd.

Sözleşme öncesi ihbar görevinin kasten veya ağır ihmal suretiyle ihlali nedeniyle cayma hakkının kullanılmasının mümkün olmadığı hallerde, sigortacı sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlali nedeniyle sözleşmeyi fesih hakkını 1 aylık süre içinde kullanabilecektir. (AVBRKV §8, 8) Maddenin devamında ise, sigortacının sözleşmeyi fesih hakkını kullanması halinde, sigorta ettirenin sözleşmeyi §12’deki şartlar altında prim ödenmesinden muaf sigortaya dönüştürebileceği hüküm altına alınmıştır. (AVBRKV §8, Abs.10) . Örnek genel şartların 12. paragrafında ise, sigorta ettirenin, devam eden sigorta döneminin sonunda (hüküm ifade etmek üzere), sözleşmenin tamamen veya kısmen prim ödenmesinden muaf (*Beitragsfreistellung*) sigortaya dönüştürülmesini metin formatında (kâğıt üzerine yazılı şekilde veya e-posta ile vs.) her zaman talep edebileceği hüküm altına alınmıştır. Bu halde ise, prim muafiyeti esas alınmak suretiyle, sigorta bedeli tamamen veya kısmen indirilir. Ayrıca bkz. AVBRKV §12, Abs.1: Örnek genel şartların 12. paragrafında ise, sigorta ettirenin, devam eden sigorta döneminin sonunda (hüküm ifade etmek üzere), sözleşmenin tamamen veya kısmen prim ödenmesinden muaf (*Beitragsfreistellung*) sigortaya dönüştürülmesini metin formatında (kâğıt üzerine yazılı şekilde veya e-posta ile vs.) her zaman talep edebileceği hüküm altına alınmıştır. Bu halde ise, prim muafiyeti esas alınmak suretiyle, sigorta bedeli tamamen veya kısmen indirilir.

⁶⁸² Alman Krediyeye Bağlı Hayat Sigortası Örnek Genel Şartları’nda, TTK’dakinden farklı olarak, sigortacıya, sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlali halinde, prim farkı talep hakkını da kapsayan, ancak prim farkı talep hakkından daha geniş kapsamlı olan “sözleşmeyi değiştirme (*Vertragsänderung*)” hakkı da tanınmıştır. (AVBRKV §8,4 ve 11)

bkz. AVBRKV §8 Abs. 11: Örnek Genel Şartlarda, sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlali halinde sigortacıya tanınan imkânlardan biri de “sözleşmeyi değiştirme” hakkıdır. Bu maddeye göre, sigortacının sözleşmeyi değişik şartlarla devam ettirme imkânı var ise (sözleşmenin daha yüksek prim ile veya daha sınırlı himaye ile ayakta tutulması gibi), sözleşmeden cayma veya sözleşmeyi fesih haklarını kullanması mümkün olmayacaktır.

Ayrıca bkz. DeVVG §19,6: Sigortacının sözleşmenin kurulması sırasında kararlaştırılan prim miktarını %10’dan daha yüksek bir oranda arttırmış veya bildirilmeyen hususa ilişkin bir rizikoyu teminat haricinde bırakır ise ise, sigorta ettirene, sigortacının bu değişikliğe ilişkin yapacağı bildirimden itibaren 1 ay içinde sözleşmeyi feshetme hakkı tanınmıştır. Sigortacı, prim farkı talebine ilişkin bildiriminde, sigorta ettireni bu hakkı hususunda da bilgilendirmekle yükümlüdür. Benzer düzenlemeye Alman krediyeye Bağlı Hayat Sigortası Örnek Genel Şartları’nda da yer verilmiştir. (AVBRKV §8 Abs. 12). Bu hususta açıklamalar için ayrıca bkz. Langheid/Rixecker/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn 125 vd; Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 19 Rn. 54; ; Prölss/Martin, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 19 Rn. 118.

imkânını düzenlenmekle, sözleşme öncesi ihbar görevinin eksik yerine getirilmesi veya hiç yerine getirilmemesi nedeniyle doğru bir şekilde tesis edilemeyen prim-riziko dengesinin temini ve bu şekilde de sigorta himayesinin ayakta tutulması sağlanmış olmaktadır. Maddenin başlığının, “caymanın şekli ve süresi” olması sebebiyle, maddenin sadece cayma hakkına ilişkin olduğu sonucuna varmak mümkün ise de, m.1439/1’in açık hükmü gereği, m.1440’taki 15 günlük hak düşürücü süre, prim farkı talep hakkı bakımından da uygulanacak ve bu süre yukarıda cayma hakkı bakımından izah edildiği üzere, ihlalin sigortacı tarafından öğrenildiği andan itibaren kullanılabilir.

Prim farkı talep hakkı ile ilgili olarak değinilmesi gereken bir diğer husus, sözleşmenin acente aracılığı ile akdedildiği hallerde, prim farkı talep etme hususunda acentenin yetkili olup olmadığıdır. Acentenin yetkilerine ilişkin genel düzenleme niteliğinde olan TTK m.105 uyarınca, “Acente, aracılıkta bulunduğu veya yaptığı sözleşmelerle ilgili her türlü ihtar, ihbar ve protesto gibi hakkı koruyan beyanları müvekkili adına yapmaya yetkili”dir. Kanaatimizce, prim farkı talep etme hakkının kullanılmasının, sigortacının sözleşmenin kurulması sırasında temin edilememiş prim riziko dengesinin sağlanmasına hizmet etmesi karşısında “hak koruyucu beyan” olarak nitelendirilmesi mümkündür. Kanaatimizce sigortacının ihlali öğrendikten itibaren 15 gün içinde, “10 gün içinde prim farkını ödenmesi, bu süre içinde prim farkının ödenmesinin kabul edilmemesi halinde sözleşmeden cayılmış olacağı” hususunda ihtarda bulunması isabetli olacaktır⁶⁸³. Bu çerçevede, yapılan bu “ihtar”ın TTK m.105 uyarınca, “hak koruyucu beyan” niteliğinde olduğu ve acente tarafından da yapılabileceği sonucuna varmak gerekecektir. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin, kredi kuruluşu aracılığı ile akdedildiği hallerde, kredi kuruluşunun “sözleşme yapmaya yetkili acente” sıfatıyla, sözleşme öncesi ihbar görevini ihlal eden sigorta ettirenden prim farkı talep etme ve aksi halde sözleşmeden cayılmış olacağı hususunda ihtarda bulunmaya yetkili olduğu kabul edilmelidir.

---

⁶⁸³ Sözleşmeden cayılmış sayılacağı yönündeki esasın uygulanabilmesi için ek prim ödeme teklifinin reddi halinde sözleşmenin geçmişe etkili şekilde sona ereceğinin sigorta ettirene bildirilmesinin gerektiği hakkında bkz. Şeker Ögüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.169. Ayrıca bkz. Şenocak, **Sözleşme Öncesi İhbar Külfeti**, s.189.

ii. Sigortacının ihlali rizikonun gerçekleşmesinden sonra öğrenmesi

Sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlali çok defa rizikonun gerçekleşmesinden sonraki safhada öğrenilmektedir. Bu aşamada öğrenilen ihlal bakımından m.1439/2’de düzenlenen yaptırım uygulanacaktır⁶⁸⁴.

Sigortacı, sözleşme öncesi beyan görevinin ihlalini rizikonun gerçekleşmesinden sonra öğrendiği takdirde uygulanacak yaptırım, TTK m.1439/2 uyarınca, kusurun derecesi ve nedensellik bağı esas alınarak belirlenecektir⁶⁸⁵. Bu halde, öncelikle kusurunun bulunup bulunmamasına; sigorta ettirenin kusurlu olması halinde kusurun “kast” derecesine ulaşip ulaşmadığına ve nedensellik bağının mevcudiyetine göre farklı yaptırımlar düzenlenmiştir. TTK m.1437’de “bağlantı” şeklinde ifade edilen nedensellik bağı, “bildirilmeyen veya yanlış bildirilen bir husus ile rizikonun gerçekleşmesi arasındaki bağlantı”yı ifade etmek üzere kullanılmıştır. Bu hüküm çerçevesinde, sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar görevini kasten ihlal etmesi ve ayrıca ihlal ile rizikonun gerçekleşmesi arasında nedensellik bağının bulunduğu hallerde, sigortacı sigorta bedelini ödemekle yükümlü olmayacaktır⁶⁸⁶.

⁶⁸⁴ Cayma hakkına ilişkin BGB’de ve diğer başlıca mevzuatta da temel düzenlemeler mevcut ise de, VVG §19’daki düzenleme özel hüküm niteliğinde olduğu için, diğer cayma düzenlemeleri ile yarışmanın söz konusu olmayacağı hakkında bkz. Langheid/Rixecker/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn. 83. Benzer şekilde, DeVVG § 19’da tanınan sigorta sözleşmesini iptal hakkı bakımından da geçerli olduğu ve bu halde, VVG § 19 özel hüküm niteliğinde olduğu için, BGB § 119 çerçevesindeki iptal hakkı ile (ve hatta culpa in contrahendo sorumluluğu) ile yarışmanın söz konusu olmayacağı ifade edilmektedir. Prölss/Martin/Armbrüster, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 19 Rn. 152. Bu hususun vurgulandığı örnek bir karar için bkz. *OLG Köln, Urteil vom 14. 9. 1989 - 5 U 245/88*, “*OLG Köln: Zum Fortbestand des KT-Vertrages bei anfänglichem Fehlen der VersFähigkeit*”, s.410, **recht und schaden**, Heft 12/1989, (s.410-413). Culpa in contrahendo sorumluluğunun da, VVG §19’un konuluş amacı ile çelişmediği sürece uygulanmasının mümkün olduğu hakkında bkz. Schäfers, **a.g.m.**, s.307.

⁶⁸⁵ İhlalin rizikonun gerçekleşmesinden önceki safhada sigortacı tarafından öğrenilmesi durumunda uygulanacak yaptırımı düzenleyen m.1439/1’de açıkça kusur şartına yer verilmediği gibi, gerekçede de bu husus, “sigorta ettirenin bilebileceği bir hususu kendi kusuru ile öğrenememiş olması da önemli değildir” denilmek suretiyle açıkça ifade edilmiştir.

⁶⁸⁶ Rizikonun gerçekleşmesi ile bildirilmeyen hastalık arasında illiyet bağının olmaması nedeniyle, sigorta şirketinin sigorta bedelini ödemekten kaçınamayacağına ilişkin örnek bir karar için bkz. *17. HD., E. 2015/4444 K. 2017/11556 T. 12.12.2017*: “Davacılar vekili, davacıların...’ın yasal mirasçıları olduğunu, murisin ...Bankası’ndan kredi çektiğini, daha sonra kredi veren banka tarafından verilen kredinin teminatı amacıyla muris ile davalı şirket arasında 29.03.2012 tarihli ve 40.000,00 TL teminat bedelli Hayat Sigortası Sözleşmesi yapıldığını,..... murisin işbu sözleşmenin hazırlanmasından yaklaşık 9 ay sonra 14.12.2013 tarihinde mikrobik bir rahatsızlık sebebiyle ... Üniversitesi ... Eğitim ve Araştırma Hastanesi-Nöroloji Kliniği’ne kaldırıldığını, durumu daha sonra ağırlaşarak, bu mikrobik rahatsızlığın beyin damarlarında tıkanıklık yarattığını, bunun sonucunda beyin kanaması geçirerek vefat ettiğini, miras bırakanın mirasçıları olan davacıların vefatı davalı ... şirketine bildirerek ... teminatı olan 40.000,00 TL.nin taraflarına ödenmesini istediklerini, davalı şirketin cevabi yazısında, ... ettirenin hayat sigortası sözleşmesi hazırlanırken kronik akciğer hastalığı ile ilgili bilgi vermediğini, bu sebeple beyan

İhbar yükümlülüğünün kasten ihlali, sigorta ettirenin veya ihbar yükümlüsü olan üçüncü kişilerin “bilerek ve isteyerek” yanlış veya eksik bilgi vermelerini veya önemli bir hususta hiç bilgi vermemelerini ifade etmektedir⁶⁸⁷.

İhbar görevinin kasten ihlal edildiği ancak rizikonun gerçekleşmesi ile ihlal arasında nedensellik bağının bulunmadığı hallerde, sigortacının sigorta bedeli ödeme borcu tamamen sona ermeyecek ancak indirime tâbi tutulacaktır. Bu halde, ödenmesi gereken sigorta bedelinin belirlenmesinde, maddenin açık hükmü gereği, “ödenen prim ile ödenmesi gereken prim arasındaki oran” esas alınacaktır. Bilindiği üzere, SK m.12 uyarınca “Sigorta tarifeleri, sigortacılık esasına ve genel kabul görmüş aktüeryal tekniklere uygun olarak sigorta şirketleri tarafından serbestçe belirlenmekte”dir ve dolayısıyla farklı sigorta şirketlerinin aynı sigorta teminatlarını farklı tutarda prim karşılığında sunması olağandır. Bu nedenle ödenmesi gereken primin tespit edilmesinde, faaliyet gösteren herhangi bir sigorta şirketi değil, somut

---

yükümlülüğüne aykırı, kötü niyetli davrandığı gerekçesiyle taleplerini reddettiğini, murisin ölümünün kronik astım akciğer rahatsızlığı sonucu değil, mikrobik bir rahatsızlığın beyin damarlarını tıkaması ve bunun sonucu beyin kanamasının gerçekleşmesi sonucunda gerçekleştiğini, bu nedenle kasten söylenmediği bildirilen hastalık ile ölüm sebebi arasında bir nedensellik bağlantısı olmadığını, belirterek fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 20.000 TL.hayat sigortası teminat tazminatının, davalı şirketten tahsili ile bu tazminata davalı şirkete rizikonun ihbar edildiği tarihten 15 gün sonraki tarihten ticari faiz uygulanmasına karar verilmesini talep etmiş, yargılama sırasında talebini 40.000 TL ye yükseltmiştir.....Mahkemece,davanın talep arttırım dilekçesi de dikkate alınarak 40.000,00-TL üzerinden kabulüne, alacağa 06/03/2013 tarihinden itibaren avans faizi yürütülmesine, karar verilmiş; hüküm, davalı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Dosyadaki yazılara kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre, davalı vekilinin yerinde görülmeyen bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA ve aşağıda dökümü yazılı 2.049,40 TL kalan onama harcının temyiz eden davalıdan alınmasına, 12/12/2017 gününde oybirliğiyle karar verildi.” Kararın tam metni için bkz. (çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/17-hukuk-dairesi-e-2015-4444-k-2017-11556-t-12-12-2017> , 2.11.2018.

⁶⁸⁷ Şeker Öğüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.125.

Alman Hukukunda, sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlali halinde aranacak olan “kast (*Vorsatz*)”, “görevin ihlalini(n) (sonucunu) -bilinçli bir şekilde- bilme ve isteme (*Wissen und Wollen des Erfolges im Bewusstsein der Pflichtwidrigkeit*)” olarak ifade edilmektedir. Langheid/Rixecker/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn. 89; Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 19 Rn. 38; ayrıntılı açıklamalar için ayrıca bkz. Pohlmann, Petra, Beweislast für das Verschulden des Versicherungsnehmers bei Obliegenheitsverletzungen, **VersR 2008 Heft 10**, s.438 ve s.441.

Sigorta ettirenin, imza atmakla formda yer alan bildirimlerin doğru olduğuna ilişkin tüm sorumluluğu üzerine aldığı; yetersiz bilgilendirmenin yapıldığı; soruların eksik sorulduğu; formun sigorta acentesi tarafından doldurulduğunu ileri sürerek yanlış bilgi vermeden ileri gelen sorumluluğunu hafifletmesinin mümkün olmadığı hakkında bkz. *OLG Frankfurt / M., Urteil vom 7.11.1990 (23 U 55/90)*, **VersR 1991 Heft 12**, s.450.

olaydaki sigorta şirketinin yaptığı benzer nitelikteki sigorta sözleşmeleri esas alınarak sübjektif bir değerlendirme yapılması gereklidir⁶⁸⁸.

Sözleşme öncesi ihbar görevinin kast düzeyine varmayan bir kusurla ihlal edildiği durumlarda ihlalin sigortacının edimi üzerindeki etkisi nedensellik bağının mevcut olup olmamasına göre farklılık gösterecektir. Bu durum, Kanunda, “sigorta ettirenin ihmali ile beyan yükümlülüğünü ihlal etmesi” şeklinde ifade edilmiştir⁶⁸⁹. Buna göre, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü “ihmal” ile ihlal ettiği hallerde, ihlal ile rizikonun gerçekleşmesi arasında nedensellik bağının bulunması halinde, sigortacının ödemekle yükümlü olduğu sigorta bedeli, “ihmalin derecesi”ne göre belirlenecek, sigorta bedelinde buna göre indirim yapılacaktır⁶⁹⁰. Beyan görevinin ihmal ile ihlal edildiği ancak görevin ihlal edilmesinin rizikonun gerçekleşmesi üzerinde etkisinin bulunmadığı hallerde sigortacının ödeyeceği sigorta bedelinde

---

⁶⁸⁸ Yüksek Mahkemenin, davacının, sigorta priminin “olağandan daha yüksek belirlendiği” iddiasına ilişkin olarak, “farklı sigorta şirketlerince farklı prim uygulamasının mümkün olduğu”nun isabetli şekilde vurgulandığı ancak neticede primin yüksekliğinin diğer sigorta şirketlerinden alınan örnek tekliflere göre belirlendiği; ilgili sigorta şirketinin yaptığı diğer benzer sigorta sözleşmelerindeki prim uygulamalarının ise dikkate alınmadığı bir ilk derece mahkemesi kararını onadığı örnek bir karar için bkz. *İstanbul BAM, 17. HD., E. 2017/1594 K. 2018/424 T. 14.3.2018*: Bunun üzerine, mahkemece, değişik hayat sigortası şirketlerinden muhtemel prime ilişkin uygulamaları sorulmuş, ... Emeklilik ve Hayat A.Ş. muhtemel prim için yıllık 590,15-TL prim uygulanabileceği, ... Emeklilik ve...A.Ş. örnek hesaplama tablosuyla toplam primin 1.960,78-TL olabileceği, ... Hayat Emeklilik A.Ş. ise prim miktarının 1.675,87-TL olabileceği bildirilmiş, bu bilgiler ışığında uzman görüşü alınmamış, mahkemece, aynı dönemlere ilişkin farklı sigorta şirketlerince farklı prim uygulanmasının söz konusu olduğu, örnek prim tabloları arasındaki farkın dört kata kadar ulaşabildiği, bu durum, sigorta şirketlerinin farklı risk değerlendirmeleri yaparak değişik miktarda prim hesapladıklarını gösterdiği, davacı taraftan tahsil edilen primin bugünlerde uygulanan en yüksek primden de yüksek olmasının davacı lehine bir karine teşkil edebilirse de kayıt ve belgelerin bunu doğrular mahiyette olmadığı şeklinde resen değerlendirme yoluna gidilmiştir. (çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/bolge-adliye-mahkemesi/istanbul-bam17-hd-e-2017-1594-k-2018-424-t-14-3-2018-1> , 2.11.2018.

⁶⁸⁹ DeVVG’de sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlaline bağlanan fesih ve cayma haklarının kullanılması için gerekli olan “ağır ihmal (grob Fahrlässigkeit)” unsuru, her (“...die im Verkehr erforderliche Sorgfalt unter Berücksichtigung sämtlicher Umstände in ungewöhnlich hohem Maße verletzt türlü hukuki ilişkide gösterilmesi gereken özenin olağanın çok üzerinde bir şekilde ihlal edilmesi) olarak tanımlanmaktadır. Langheid/Rixecker/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn. 90.

⁶⁹⁰ Sigorta tazminatından kusurun derecesine göre indirim yapılmasının isabetli olmadığı; bunun yerine bildirilmeyen hususun rizikonun gerçekleşmesine veya ödenmesi gereken tazminat miktarının artmasına etkisine uygun bir miktarda indirim yapılacağına öngörülmesinin daha isabetli olacağı hakkında bkz. Yazıcıoğlu, Emine, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın “Sigorta Hukuku” Kitabındaki Hükümler Hakkında Bazı Değerlendirmeler, **Sigorta Hukuku Dergisi**, Özel Sayı, Yıl:2005, s.87. Hükümde geçen, “ihlal tazminatın veya bedelin miktarına yahut rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise” ifadesinin anlamının araştırılmasının gerektiği; bu ifadenin isabetli olmadığı; bu nedenle bu ifadenin, “ihlal tazminatın veya bedelin miktarına yahut rizikonun gerçekleşmesine etki etmişse” şeklinde anlaşılmasının gerektiğine dair kanaatimizce de isabetli açıklamalar için bkz. Şenocak, **Sözleşme Öncesi İhbar Külfeti**, s.190-191.

herhangi bir değişiklik söz konusu olmayacak, poliçede kararlaştırılan sigorta bedelini ödeme yükümlülüğü devam edecektir.

TTK m.1412 uyarınca, m.1439'daki "kast" ve "ihmal" değerlendirmesi, sadece sigorta ettiren değil, maddede sayılan kişiler bakımından da yapılacaktır⁶⁹¹. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi kuruluğu aracılığı ile akdedildiği hallerde, kredi sözleşmesi ve krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin akdi süreci iç içe geçtiği için neredeyse istisnasız olarak, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi, bizzat kredi borçlusunu tarafından akdedilecek ve bu nedenle temsilci/aracı kullanımı gündeme gelmeyecektir. Ancak, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin bağımsız bir sigorta şirketi aracılığı ile akdedildiği durumlarda ise, sigorta sözleşmesinin broker veya temsilci aracılığı ile akdedilmesi nadiren de olsa gündeme gelebilecektir. Bu ihtimalde, sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlaline bağlanan yaptırım sistemi tespit edilirken, broker veya temsilcinin kusur derecesi esas alınacaktır⁶⁹².

iii. 5 yıldan beri yürürlükte olan ve 5 yıllık primi ödenmiş sigortalar

Hayat sigortası sözleşmelerinin, zarar sigortası sözleşmelerinden farklı olarak aynı zamanda "bir tasarruf aracı olma" işlevi göz önünde tutularak TTK m.1498'de, 6762 sayılı TTK'da bulunmayan yeni bir düzenleme getirilmiş ve en az beş seneden beri yürürlükte olan hayat sigortası sözleşmelerinde, sigortacının sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlaline ilişkin genel hüküm niteliğindeki TTK m.1439'daki cayma hakkını kullanmasının mümkün olmadığı hüküm altına alınmıştır⁶⁹³. TTK m.1498

⁶⁹¹ Ayrıca bkz. DeVVG §20: Söz konusu düzenlemede de TTK ile benzer şekilde, sigorta sözleşmesinin, sigorta ettirenin temsilcisi ile kurulması halinde, temsilcinin kast ve ağır ihmeline de sonuç bağlanacağı hüküm altına alınmıştır. Açıklamalar için bkz. Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 20 Rn. 1 vd.

⁶⁹² Sigorta ettirenin temsilcisi tarafından, soru listesindeki sorular yanıtlanmadan evvel, sigorta ettiren tarafından atılmış bir beyaza imza (*Blankounterschrift*) var ise ve soru listesindeki sorular gerçeğe aykırı surette yanıtlanmış ise, Alman Hukukunda, bu yanlış yanıtların sigorta ettirene atfedileceği kabul edilmektedir. Bkz. Langheid/Rixecker/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn. 79; Prölss/Martin, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 19 Rn. 65. Bu hususta örnek bir karar için bkz. *OLG Frankfurt, Urteil vom 13. 10. 1966 - 11 U 20/66*, "*OLG Frankfurt: Anfechtung des Versicherungsvertrages wegen Verschweigens von gefahrerheblichen Umständen*", **Neue Juristische Wochenschrift**, Heft 15/1967, s.680-681.

⁶⁹³ TTK m.1498'deki ile benzer bir düzenlemeye Alman Krediye Bağlı Hayat Sigortası örnek Genel Şartlarında da yer verilmiştir. Buna göre, sözleşmenin kurulmasından itibaren 5 yıl geçmiş ise sigortacının, sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlali nedeniyle sahip olduğu cayma, fesih ve sözleşmeyi değiştirme hakları sona erecektir. Bu hüküm ile ilgili dikkat çekilmesi gereken husus ise, TTK m.1498'deki düzenlemeden farklı olarak, sigortacının 5 yılın dolması ile sözleşmeyi değiştirme ve

uyarınca, “Sigortacı, yenilemeler de dâhil olmak üzere, sözleşmenin yapılmasından itibaren beş yıl geçmişse, sözleşmenin yapılması sırasında beyan yükümlülüğünün ihlal edilmiş olması nedeniyle sözleşmeden cayamayacak, sadece prim farkı isteyebilecektir”. Hükmün devamında sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar görevini kasten ihlal ettiği haller bakımından sigortacının cayma hakkının devam ettiği düzenlenmiştir. TTK m.1498 ile ilgili olarak dikkat çekilmesi gereken ilk husus, hayat sigortalarında temerrüdü düzenleyen ve benzer şekilde uygulanabilmesi, sözleşmenin bir süredir yürürlükte kalmış olmasına bağlı olan hükümden (m.1500 vd.) farklı olarak, m.1498’de, açıkça, “yenilemelerin” de 5 yıllık sürenin hesaplanmasında dikkate alınacağını düzenlenmiş olmasıdır⁶⁹⁴. Öğretide de ifade edildiği üzere, sözleşmenin yenilenmesi halinde, yenilenen sözleşmenin eski sözleşmenin devamı olduğu genellikle kabul edilmektedir. Bu nedenle, 5 yıllık süreye yenilemelerin de dâhil olduğunun belirtilmesi, bu hususun açıklığa kavuşturulması bakımından yerindedir. Uygulamada krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin çok defa yenilemeli şekilde akdedildiği ve her defasında sözleşmenin kredi vadesi ile uyumlu şekilde 1’er yıllık periyotlar halinde (veya o anda kalan kredi vadesi 1 yıldan daha kısa bir süreye tekabül ediyor ise o süre ile sınırlı olarak) yenilediği için, söz konusu düzenleme krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından da önem taşımaktadır.

---

dolayısıyla da prim farkı talep hakkını da kaybedeceğidir. Hükmün devamında ise, yine TTK’nın kasten ihlal halinde cayma hakkının kullanılabilceğini öngören düzenlemesinden farklı olarak, ihbar görevinin “kasten veya ağır ihmal ile ihlal edildiği hallerde cayma –fesih- sözleşmeyi değiştirme haklarının kullanılmaması için sözleşmenin kurulmasından itibaren 10 yıllık sürenin dolmasının gerekli olduğu hüküm altına alınmıştır. Bkz. AVBRKLV §8, Abs.16. Söz konusu düzenleme, DeVVG § 21,3’teki hüküm ile uyum içindedir. Bu hususta açıklamalar için bkz. Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 21 Rn.13 vd

⁶⁹⁴ Yukarıda temerrüt başlığı altında da açıkça izah edildiği üzere, m.1500 vd.daki ilgili maddelerde açıkça “yenileme” sürelerinin dahil olduğunun açıkça belirtilmemiş olması, yenileme sürelerinin hesaba katılmayacağı anlamına gelmemektedir. Sigorta sözleşmelerinin uygulamada 1’er yıllık periyotlar ile yapıyor olması ve maddede “en az 1 yıldır yürürlükte olan sigorta sözleşmelerinden” bahsedilmesi karşısında ayrıca “yenilemelerin” de 1 yıllık süreye dâhil olacağını düzenlenmesi esasen gerekli de değildir.

Ayrıca bkz. ve karşı. AVBRKLV §8, Abs.18: Örnek Genel Şartlarda, bu hususta açık bir düzenlemeye yer verilerek, sözleşme öncesi ihbar görevine ilişkin 8. paragrafın 1 ilâ 17. fıkralarının, sigorta himayesinin kapsamının sonradan genişletilmesi (“.....*Versicherungsschutz nachträglich erweitert..*”) veya sözleşmenin yeniden kurulması (“*Wiederherstellung der Versicherung*”) halinde yeniden riziko değerlendirilmesi yapılacağı ve bu halde, sigortacının sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlalinden doğan haklarını kullanma imkanının kaybı bakımından öngörülen 5 ve 10 yıllık sürelerin (§8, Abs.16), sözleşmenin değiştirilen veya yeniden kurulan kısmı bakımından, yeniden kurma veya değiştirme tarihinden itibaren yeniden başlayacağı hüküm altına alınmıştır.

TTK m.1498 ile ilgili olarak değinilmesi gereken bir diğ er husus, söz konusu düzenlemenin, sözleşme öncesi ihbar görevine ilişkin m.1439'daki düzenlemenin tamamına ilişkin değil, sadece "ihlalin rizikonun gerçekleşmesinden önceki süreçte öğrenilmesinin" yaptırımının hüküm altına alındığı m.1439/1'e ilişkin bir istisna öngördüğüdür⁶⁹⁵. Zira hükmün lafzından anlaşıldığı üzere, Kanun Koyucu, 5 yıldan beri yürürlükte olan sigortalar bakımından, sadece "prim farkı ödeme" ve "cayma" arasında bir "yaptırım seçimi" yapmıştır. Diğer taraftan, ilgili hükmün gerekçesinde, düzenlemenin amacının, "mümkün olduğu kadar yapılmış sözleşmelerin devamının sağlanmasına yönelik düzenlemelere gidilmek istenmesi" olarak ifade edilmesi de bu sonucu destekler niteliktedir. Bu nedenle, en az beş yıldan beri yürürlükte olan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlalinin rizikonun gerçekleşmesinden önceki safhada öğrenilmesi durumunda, sigortacının sözleşmeyi "cayma" suretiyle sona erdirme hakkı mevcut olmayıp, sadece prim farkı isteyebilecektir⁶⁹⁶. TTK m.1439'dan farklı olarak, m.1498'de, sigorta ettirenin prim ödemeyi kabul etmemesine "re'sen cayma" sonucu bağlanmamış, hayat sigortası sözleşmelerinin "tasarruf işlevi" göz önünde bulundurularak, sigorta ettirenin prim farkı ödemeyi kabul etmemesi halinde dahi, sözleşmenin sona erdirilmeyerek, rizikonun gerçekleşmesine kadar olan safhada ayakta tutulması; riziko gerçekleştiğinde ise poliçede kararlaştırılan sigorta bedelinde "ödenen prim ile ödenmesi gereken prim arasındaki" oran esas alınarak indirim yapılacağı hüküm altına alınmıştır. Ayrıca, ihlalin rizikonun gerçekleşmesinden önceki safhada öğrenilmesi

---

⁶⁹⁵ TTK m.1498'de ihlalin rizikodan sonra anlaşılması haline ilişkin herhangi bir düzenlemenin yer almadığı; sigortacının yararlanabileceği olanakların hayat sigortalarında diğer sigortalardan daha geniş veya sigorta ettirenin zararına olmasının uygun olmadığı; bu nedenle, sigortacıya bildirilmeyen husus ile rizikonun gerçekleşmesi arasında bağlantı bulunuyor ise yaptırımın uygulanmasının gerektiği; sigorta ettirenin ihlale kasten sebebiyet verdiği hallerde bağlantının mevcudiyetine göre sigortacı sigorta bedelini ödemekten kurtulacağı veya ödenen prim ile ödenmesi gereken prim arasındaki orana göre indirim yapılacağı hakkında bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.3**, s.146-147.

TTK m.1498'deki düzenlemenin isabetsizliği hakkında bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Taslağı**, s.186.

⁶⁹⁶ Alman Krediye Bağlı Hayat Sigortası Örnek Genel Şartları uyarınca, sigortacı, sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlali halinde sahip olduğu haklar ile ilgili olarak sigorta ettirene yazılı bir açıklama verecektir. Ancak, sigorta ettireni temsile yetkili herhangi biri tayin edilmemiş ise, sigorta ettirenin ölümünden sonra, bu husustaki açıklamanın muhatabı lehtar olacaktır. Sözleşmede herhangi bir lehtar da tayin edilmemiş veya ikametgâh tespit edilemiyor ise, sigortacı, sigorta poliçesinin hamilini söz konusu açıklamanın muhatabı olarak kabul edebilecektir. (AVBRKLB §8, Abs.19)

halinde uygulanacak yaptırıma ilişkin genel düzenleme niteliğindeki m.1439/1’de, sigorta ettirenin kusuruna herhangi bir önem atfedilmemişken, m.1498’de, cayma hakkının kullanılabilmesinin, sigorta ettirenin “kast” düzeyindeki kusurunun mevcudiyetine tâbi tutulduğu özellikle vurgulanmalıdır.

Bu açıklamalar çerçevesinde, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından bir değerlendirme yapıldığında, söz konusu düzenlemenin, sözleşme öncesi ihbar yükümlülüğünün ihlaline TTK m.1439’da bağlanan yaptırım nedeniyle, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin son derece zayıflayan teminat işlevini bir ölçüde kuvvetlendirdiği ifade edilmelidir.

iv. Hayat Sigortası Genel Şartlarındaki düzenleme

Hayat Sigortası Genel Şartları’nda, sözleşme öncesi beyan görevinin ihlali halinde uygulanacak yaptırım sistemine ilişkin ayrıntılı bir düzenlemeye yer verilmiştir. 6762 sayılı eski Ticaret Kanunu’nu döneminde yürürlüğe giren Hayat Sigortası Genel Şartları’ndaki bu düzenleme, 6102 sayılı TTK’daki yaptırım sistemi ile uyumlu değildir⁶⁹⁷. Nitekim HSGŞ C.2 uyarınca, “yükümlülüğün ihlali halinde, sigortacı durumu öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sözleşmeden cayabilecek veya sözleşmeyi yürürlükte tutarak sekiz gün içinde prim farkını talep edebilecek”tir. Ayrıca, genel şartlarda, “Sigorta ettirenin, talep edilen prim farkını kabul ettiğini sekiz gün içinde bildirmediği takdirde sözleşmeden cayılmış olacağı; ancak, prim farkının kabul edilmemesi nedeniyle sözleşmeden cayılması sigortacının gerçeğe aykırı veya eksik beyanı öğrendiği tarihten itibaren bir aylık süre içinde söz konusu olabileceği” düzenlenmiştir. Bununla birlikte Genel Şartlara göre, sözleşme öncesi beyan görevinin kusur olmaksızın ihlal edildiği hallerde sigortacı sözleşmeden cayma hakkını kullanamayacaktır.

TTK ve HSGŞ’da yer alan bu düzenlemelerden hangisinin uygulanacağı, TTK m.1452’deki koruyucu hükümlere ilişkin esaslar çerçevesinde belirlenmelidir. Bu hükme göre, TTK m.1439 sigorta ettirenin lehine nisbi emredicidir. Bu nedenle, sigorta ettiren lehine olan düzenleme tercih edilmelidir. Bu halde, TTK’daki cayma hakkının kullanılmasına ilişkin 15 günlük süre ile kıyaslandığında, süre sonunda

⁶⁹⁷ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Akgün, **a.g.m.**, s. 557-586.

yenilik doğuran işlem niteliğindeki cayma hakkının düşeceği de gözetildiğinde, TTK'da öngörülen 15 günlük daha kısa cayma süresi, sigortacının cayma hakkını kullanabileceği zaman dilimini kısaltması nedeniyle sigorta ettirenin lehine olacak ve Genel Şartta öngörülen 1 aylık süre yerine 15 günlük süre uygulanacaktır⁶⁹⁸.

Prim farkı talep hakkı, sigorta sözleşmesini ayakta tutmaya yönelik bir imkân olduğu ve dolayısıyla da sigorta ettirenin lehine olduğu için, bunun için öngörülen sürenin uzun olması sigorta ettirenin yararına sonuç doğuracaktır. Bu nedenle, HSGŞ'daki 8 günlük süre yerine TTK'daki 10 günlük süre esas alınmalıdır⁶⁹⁹. Bununla birlikte, Genel Şartarda yer alan ve sigorta ettirenin kusurunun bulunmadığı hallerde, sözleşmeden cayma hakkının kullanılmayacağına ilişkin düzenleme, esasen, TTK m.1442 ile uyum içinde olmakla birlikte, TTK m.1442'deki hüküm, sigorta ettirenin kusursuz olduğu tüm halleri kapsamadığından, genel olarak TTK m.1442'ye kıyasla çok daha geniş kapsamlıdır. Bu nedenle, sadece TTK m.1442'de sayılan hallerde değil, genel olarak sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlalinin sigorta ettirenin kusuruna dayandırılmadığı her durumda, HSGŞ'deki bu hüküm çerçevesinde cayma hakkının kullanılmamacayağı neticesine varmak gerekecektir⁷⁰⁰.

Sözleşme öncesi beyan görevinin ihlalinde, TTK ile HSGŞ'daki önemli bir diğer farklılık, sigortacının, ihlalden doğan cayma hakkını kullanamayacağı süre

---

⁶⁹⁸ Bkz. Akgün, **a.g.m.**, s.571 : Yazar, cayma hakkının kullanılabilirliği süre bakımından, "TTK m. 1439 ve 1440 hükümlerinin m.1452/3'te nisbi emredici olarak düzenlendiğini; burada getirilmiş 15 günlük sürenin mi yoksa genel şartlardaki 8 günlük sürenin mi sigorta ettiren, sigortalı ve lehtarın lehine olduğuna bakılmasının gerektiğini; daha kısa sürenin daha lehe olduğu kabul edilirse bu takdirde genel şart düzenlemesinin,, aksi halde TTK hükmünün uygulanmasının gerektiğini" ifade etmektedir.

⁶⁹⁹ TTK m. 1439 ve 1440 hükümleri m.1452/3'te nisbi emredici olarak düzenlendiğinden, burada getirilmiş 15 günlük sürenin mi yoksa genel şartlardaki 8 günlük sürenin mi sigorta ettiren, sigortalı ve lehtarın lehine olduğuna bakmanın gerekli olduğu; eğer daha kısa sürenin daha lehe olduğu kabul edilirse bu takdirde genel şart düzenlemesinin uygulanması, aksi halde TTK hükmünün uygulanmasının gerekeceği hakkında bkz. Akgün, **a.g.m.**, s.571.

⁷⁰⁰ Aksi yönde bkz. Akgün, **a.g.m.**, s. 571 : Yazar, "yaptırım uygulanabilmesi için kişinin en azından kusurunun mevcudiyetini arayan genel şart hükmünün sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar açısından daha lehe olduğunu ve bu nedenle, genel şart düzenlemesinin uygulanmasının gerektiğini" ifade etmektedir. Bununla birlikte, HSGŞ ve TTK hükümlerinin kıyaslanması bir tarafa bırakılırsa, genel itibariyle TTK'da ihlalin riziko öncesi dönemde öğrenilmesi halinde kusurun aranmamış olmasının tek başına sigorta ettiren aleyhine bir düzenleme olmadığını belirtmek gerekir. Aynı yönde bkz. 6102 sayılı TTK m.1439'da, ihlalin rizikonun gerçekleşmesinden önceki safhada öğrenildiği hallerde, kusur ve nedensellik bağının aranmamasının, sigorta ettiren aleyhine bir durum olarak yorumlanmasının mümkün olmadığı; zira bu safhada sigorta ettirenin zaten sigorta sözleşmesini yeni koşullara göre uyarlama imkânının mevcut olduğu hakkında, kanaatimizce de son derece isabetli açıklamalar için bkz. Şeker Ögüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.126.

bakımındandır. TTK m.1498 uyarınca, “Sigortacı, rizikonun artmasından itibaren, yenilemeler de dâhil olmak üzere beş yıl geçmişse, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün ihlal edilmiş olması nedeniyle sözleşmeyi feshedemeyecektir”. Bu süre, HSGŞ C.2.2.’de, 2 yıl olarak düzenlenmiş olduğundan, HSGŞ’deki bu hüküm, sigorta ettirenin daha lehine görünmektedir. Bu nedenle, kanaatimizce, TTK m.1499’daki 5 yıllık süre yerine bu süre uygulanabilecektir⁷⁰¹.

Her iki düzenlemede de ihlal halinde cayma ve prim farkı talep etme hakları tanınmış olsa da, TTK’da ihlalin rizikonun gerçekleşmesinden önce veya sonra öğrenilmiş olmasına göre bir ayırım yapılmış olması, Genel Şartlar ve Kanundaki yaptırım sistemini önemli ölçüde farklılaştırmaktadır. Sadece sözleşme öncesi beyan görevi ile sınırlı olmayan bu farklılıklar, uygulamada, sigorta genel şartlarına eklenen ve “6102 sayılı TTK ile uyumlu olmayan düzenlemeler bakımından, genel şartlardaki hükümlerin değil, TTK’nın ilgili maddesinin uygulanacağı” yönündeki kayıtlarla telafi edilmeye çalışılmakta⁷⁰² ise de, kanaatimizce, yürürlükteki Kanun ile uyumlu bir hayat sigortası genel şartlarının hazırlanmasında fayda bulunmaktadır.

v. Yanlış yaş bildiriminde uygulanacak yaptırım

Hayat sigortası sözleşmelerinde sözleşme öncesi beyan görevi bağlamında yer verilen özel bir diğer düzenleme de “yanlış yaş bildirimine”ne ilişkindir⁷⁰³. TTK m.1497’de sigortalının yaşının yanlış bildirilmesine bağlanan sonuçlar, farklı ihtimaller gözetilerek hüküm altına alınmıştır. Buna göre, sigortalının yaşının yanlış bildirilmiş olması nedeniyle primin düşük belirlenmiş olması ihtimalinde, sigortacı lehine iki farklı yaptırım düzenlenmiştir. TTK m.1497/1 uyarınca, sigortalının yaşının yanlış belirlenmesi nedeniyle prim düşük belirlenmiş ise, rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortacı sigorta bedelini indirimli öder. Bu halde, eğer sigorta bedeli

⁷⁰¹ Aynı yönde bkz. Akgün, **a.g.m.**, s.574

⁷⁰² “...6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun yürürlüğe girmesinden (01.07.2012) sonra yapılan sözleşmeler bu yeni düzenlemeye tabidir. Hayat Sigortası Genel Şartlarında yeni kanuna uyumu sağlayacak değişiklikler yapılmıyaya kadar genel şart hükümlerinin yeni yasal düzenlemenin emredici kurallarına aykırı düşen hükümleri yerine yeni kanundaki hükümler geçerli olacaktır. Aynı şekilde, kullanımda olan bilgilendirme formunda yer alan, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun emredici hükümleri ile uyumlu olmayan hususlar yerine yeni yasanın düzenlemesi esas alınacaktır.” (çevrimiçi), https://www.isbank.com.tr/TR/bireysel/sigorta-urunleri/kredi-karti-destek-sigortasi/Documents/KKDS_BilgilendirmeFormu.pdf , 27.7.2018.

⁷⁰³ Bu konuda ayrıntılı açıklamalar için bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, s.138 vd.

yaşın yanlış bildirildiği anlaşılmadan önce ödenmiş ise, sigortacı ödediği fazla kısmı faiziyle birlikte geri isteme hakkını haiz olacaktır.

TTK m.1497’de düzenlenen bir diğer ihtimal, yanlış yaş bildirim neticesinde sigorta ettirenden fazla prim alınmasıdır. Bu halde, sigorta bedeli ödenen prime göre arttırılacak; sigorta bedeli arttırmadan önce ödenmiş ise eksik kısım sigortacı tarafından tamamlanacaktır.

Sigortalının yaşının yanlış bildirilmesi durumunda kural olarak sigortacıya TTK m.1435 vd.daki hükümlerden farklı şekilde cayma hakkı tanınmamakla birlikte, TTK m.1497/3’te buna bir istisna getirilmiştir. Buna göre, yanlış yaş bildirim nedeniyle gerçek yaş, sözleşmenin yapıldığı sırada teknik esaslara göre belirlenen sınırların dışında kalıyor ise, sigortacı sözleşmeden cayma hakkını kullanabilecektir. TTK m.1497/3’teki bu düzenlemenin, sözleşme öncesi beyan görevinin ihlali halinde cayma yaptırımını düzenleyen TTK m.1439’daki düzenlemeden önemli bir farkı, görevin ihlali bakımından bir kusur derecelendirmesinin öngörülmemiş olmasıdır⁷⁰⁴.

(2) Yaptırımların uygulanamayacağı haller

TTK m.1442’de, “cayma hakkının düşmesi” başlığı altında cayma hakkının kullanılamayacağı haller düzenlenmiştir. Öğretide de isabetli şekilde ifade edildiği üzere, sözleşme öncesi beyan görevinin ihlaline bağlanan en ağır yaptırım olan cayma hakkının kullanımını engelleyen bu sebepler, sadece cayma hakkı için değil, TTK m.1439’da öngörülen diğer yaptırımlar için de uygulanmalıdır⁷⁰⁵. Bu nedenle, hükmün, “sigortacının cayma hakkından açıkça feragat etmesi” hali hariç olmak üzere TTK m.1439’daki sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlaline bağlanan tüm yaptırımları kapsayan geniş bir uygulama alanına sahip olduğu kabul edilmelidir.

---

⁷⁰⁴ TTK m.1497’nin yanlış yaş beyanının kusur veya kasıtlı gerçekleşmiş olup olmadığı önem taşımaksızın uygulanacağını kabulünün gerektiği; bununla birlikte yanlış bildirim söz konusu olduğu hallerde çok defa kastın bulunacağı hakkında bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, s.140

⁷⁰⁵ Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.460; Şeker Öğüz, **Sempozyum**, s.171.

i. Sigortacının cayma hakkının kullanılmasından açıkça veya zımnen vazgeçmesi

Maddede ifade edilen, sigortacının cayma hakkının kullanılmasından açıkça veya zımnen vazgeçmesi halinde sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlaline ilişkin yaptırımlar uygulanmayacaktır. Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine ilişkin bir değerlendirme yapıldığında, özellikle sözleşmenin kredi kuruluşu aracılığı ile akdedildiği hallerde sigorta şirketinin temsilcisi sıfatıyla hareket eden kredi kuruluşunun TTK m.1439'daki cayma hakkından "sigorta şirketi ad ve hesabına" feragat edemeyeceği, bu hakkın münhasıran sigorta şirketi tarafından kullanılacağı vurgulanmalıdır. Bilindiği üzere, TTK m.105 uyarınca, acente her ne kadar aracılık ettiği veya akdettiği sözleşmelerle ilgili beyanlarda bulunmaya yetkili kılınmış ise de bu yetkisi, "ihtar, ihbar, protesto gibi hakkı koruyan beyanlar ile" sınırlı olup cayma hakkından feragat hakkının acente tarafından kullanılması, hükmün ruhu ile de bağdaşmamaktadır.

Bu çerçevede açıklığa kavuşturulması gereken diğer bir husus, sigortacının TTK m.1442 uyarınca, cayma hakkından feragat etmiş olmasının, sözleşme öncesi ihbar görevini ihlal eden sigorta ettirenin 10 gün içinde prim farkını kabul etmemesine Kanun Koyucu tarafından bağlanan "re'sen cayma" sonucunun ortaya çıkmasını engelleyip engellemeyeceğidir. Her ne kadar, 10 günlük süre içinde prim farkının kabul edilmemesine re'sen cayma sonucu bağlanmış ise de, sigorta ettirenin cayma hakkında feragat etmesinin, TTK m.1439'da düzenlenen re'sen cayma sonucunun ortaya çıkmasına engel olmayacağına kabulü, TTK m.1443'te sigorta ettirene tanınan cayma hakkından feragat hakkının işlevini önemli ölçüde sınırlandıracak ve bu halde, sigortacıya sözleşmeden cayma hakkından feragat etme imkânı tanınmasının herhangi bir pratik önemi kalmayacaktır. Bununla birlikte, sigorta himayesinin mümkün oldukça ayakta tutulmasının sağlanması, Kanun Koyucunun da arzuladığı bir sonuçtur. Bu gerekçeler doğrultusunda, kanaatimizce, cayma hakkından feragat edildiği hallerde, prim farkı ödemesinin kabul edilmemesi nedeniyle sözleşmeden re'sen cayılmış olacağı kanaatine varmak isabetli ve Kanunun ruhu ile bağdaşan bir çözüm yolu değildir.

ii. Sorulardan bazıları yanıtız bırakıldığı halde sözleşmenin yapılması

TTK m.1442 uyarınca, sigortacının sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlali nedeniyle sahip olduğu hakların düşmesine sebebiyet veren diğer bir sebep, “sigortacının yönelttiği sorulardan bir kısmının yanıtız bırakılmasına rağmen sözleşmenin yapılması”dır⁷⁰⁶. Her ne kadar maddede “sigortacı tarafından yöneltilen sorular” ifadesi kullanılmış ise de, sözleşme yapmaya yetkili acentenin de sözleşme öncesi ihbar görevinin ifasına yönelik beyanları kabule yetkili olması karşısında, bu hüküm, sadece sigortacıyı değil, acenteyi de ve krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde ise acente sıfatını haiz kredi kuruluşunu da kapsayacak şekilde anlaşılmalıdır. Sözleşme öncesi ihbar görevine yönelik soru listesinin, sigorta ettirene, sigorta hukuku konusunda çok defa yeterli teknik bilgiye sahip olmayan kredi kuruluşları tarafından sunulduğu hallerde, bu ihtimal sıklıkla gündeme gelebilecek ve bu halde, kredi kuruluşunun teklifnamedeki soruların bir kısmı boş bırakılmasına rağmen teklifnameyi kabul etmesi, sigortacının TTK m.1439’daki haklarını kullanmasına engel teşkil edecektir.

iii. İhlale sigortacının sebebiyet vermesi

TTK m.1442 uyarınca, sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlaline sigortacı sebebiyet vermiş ise TTK m.1439’da öngörülen yaptırımlara başvurulamayacaktır⁷⁰⁷. Yukarıda izah edildiği üzere, hükümde her ne kadar ihlale “sigortacının” sebebiyet vermesi ifadesi kullanılmış olmakla birlikte, sigortacının temsilcisi olan acentelerin sebep olduğu ihlaller bakımından da TTK’daki yaptırımlara başvurulması mümkün olmayacaktır⁷⁰⁸. Bu ihtimal, kredi kuruluşu çalışanının kredi borçlusunu yanlış yönlendirmesinden ileri gelen ihlaller bakımından oldukça önemlidir ve uygulamada da sıklıkla gündeme gelmektedir.

⁷⁰⁶ Bu hususta ayrıntılı açıklamalar için bkz. s.289.

⁷⁰⁷ Bu hususta ayrıntılı açıklamalar için bkz. s.289.

⁷⁰⁸ Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.459

iv. Bildirilmeyen veya yanlış bildirilen hususun sigortacı tarafından bilinmesi

TTK m.1438’de, sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlaline bağlanan yaptırımlara başvurulmasının mümkün olmadığı bir ihtimal daha düzenlenmiştir. Buna göre, “Bildirilmeyen veya yanlış bildirilen bir hususun ya da olgunun gerçek durumu sigortacı tarafından biliniyorsa, sigortacı beyan yükümlülüğünün ihlal edilmiş olduğunu ileri sürerek sözleşmeden cayamayacak”tır. Bu durumda, bildirilmeyen veya yanlış- eksik bildirilen hususun sigortacı veya acente tarafından bilindiğini ispat yükü sigorta ettirene ait olacaktır⁷⁰⁹. Bu hususta, acente kredi kuruluşunu temsilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesini akdeden banka çalışanının bilgisi, temsile ilişkin esaslar gereği, sigortacının bilgisine eş değerde sayılacaktır. Sigortacının, riziko şahsının bildirmedeği bir hususa vâkıf olması, uygulamada farklı şekilde gündeme gelebilmektedir. Özellikle, sigortalı kredi borçlusunun hastalığının dışarıdan açıkça tespit edilebilmesinin mümkün olduğu haller bu durumun tipik örneğini oluşturmaktadır⁷¹⁰. Bunun dışında, sigortacının daha önce sigortalıya hayat sigortası teminatı sağladığı ve önceki hayat sigortası sözleşmesinin akdi sırasında sunulan soru listesinde ilgili hastalığın beyan edildiği ancak sonradan yapılan sigorta sözleşmesinde bu hastalığın beyan edilmediği durumlarda, TTK m.1438 uyarınca sigortacının cayma hakkını kullanmasının mümkün olup olmadığının da değerlendirilmesi gerekir⁷¹¹. Yakın tarihli bir ihtilafta, kredi borçlusunun mirasçıları tarafından ileri sürülen ve “kredi borçlusunun kanser hastası olduğunun daha önce aynı sigortacı ile hayat sigortası sözleşmesi akdetmiş olması nedeniyle bilindiği ve hatta bu nedenle de hastalığı gözetilerek primin sağlıklı bir kişi ile akdedilen sigorta sözleşmelerine kıyasla daha yüksek belirlendiği” yönündeki iddiası ilk derece mahkemesi ve Yargıtay

---

⁷⁰⁹ Sigortacının sigorta ettiren tarafından ihbar edilmeyen hususu bildiği hallerde, TTK m.1438 çerçevesinde cayma hakkının bulunmaması nedeniyle, sigortacının prim farkı talebi karşısında sigorta ettirenin susmasının veya prim farkı ödeme talebinin reddedilmesinin, sözleşmeden kendiliğinden cayılmış olmasına sebebiyet vermeyecektir. Bkz. Şenocak, **Sözleşme Öncesi İhbar Külfeti**, s.188.

⁷¹⁰ Bu hususta örnek bir karar ve değerlendirmesi için bkz. bkz. II, B, 2, a, ff, bbb, (2) başlığı altında yapılan açıklamalar.

⁷¹¹ Gerekeçedeki açıklamalardan anlaşıldığı üzere, maddede sadece sigortacının bu halde, “cayma hakkını” kullanamayacağı hüküm altında alınmış ise de, asıl düzenlenmek istenen, sigortacının ihbar külfetinin ihlaline dayanamayacak olmasıdır. Şenocak, **Sözleşme Öncesi İhbar Külfeti**, s.185

tarafından değerlendirmeye alınmamıştır⁷¹². Yüksek Mahkeme, bu kararında, primin yüksek belirlenmesinden ve daha önce aynı sigorta şirketi ile yapılan hayat sigortası sözleşmelerinde kanser hastası olduğunun beyan edilmiş olmasından hareketle, sigortacının hastalığı bildiği sonucuna ulaşılmamasının mümkün olmadığını ifade etmiştir. Kanaatimizce, her somut olay bakımından ayrıca değerlendirilmesi gerekli olmakla birlikte, günümüzde, teknolojik gelişmelerin bir neticesi olarak, akdedilen sigorta sözleşmelerine ilişkin bilgilerin bilgisayar ortamında uzun yıllar boyunca saklanabilmesi ve sigorta ettirenlere ilişkin dosyalara kolaylıkla ulaşma imkânı mevcuttur. Diğer taraftan, bir tacir olan sigorta ettirenin, daha önce sigorta sözleşmesi akdettiği kişinin önceki sigorta sözleşmesi çerçevesinde beyan ettiği hastalıklarını “bilmesi”, TTK m.18/2 uyarınca, “basiretli bir tacir gibi hareket etme yükümlülüğünün” gereğidir. Diğer taraftan, aksi yorumun kabulü halinde, TTK m.1438’deki bu düzenlemenin uygulama alanı sınırlanacak; hatta uygulanma imkânı kalmayacaktır. Bu nedenle, kanaatimizce, daha önceki sigorta sözleşmesi kapsamında beyan edilen hastalık bakımından TTK m.1438 uyarınca “sigortacının bilgisinin

---

⁷¹² *İstanbul BAM, 17. HD., E. 2017/1594 K. 2018/424 T. 14.3.2018*: “.....Dosyadan da anlaşılacağı üzere murisin ödediği, primin çok yüksek olduğu, mahkemenin bu konuda araştırma yaptığı, ancak yanlış sonuca vardığı, yazılı belge ile ispat gerçekleşmediği iddiası ile davanın reddedildiği, oysa davalıların önceki hayat sigortaları sebebiyle hastalığı bildikleri, sigorta sözleşmesindeki hastalık bildirim bölümündeki yazıların bilgisayarla yazılmış olması, murisin el yazısının olmaması dikkate alınarak basiretli bir tacir olması gereken davalıların hastalığı bildiklerinin kanıtlandığı, kaldı ki diğer sigorta şirketlerinin sigorta primine dair cevabi yazıları da birlikte değerlendirildiği, davalıların muristen tahsil ettiği prim ile diğer şirketlerin primleri arasında fahiş farkın anlaşıldığı, davada ana iddialarının davalıların murisin hastalığını bilerek yüksek prim ile hayat sigortası yaptıkları ancak murisin ölümü ile bu hastalığı bahane ederek ödeme yapmaktan kaçındıkları ve bu durumun açıkça hakkın kötüye kullanılmasını oluşturduğu, hususları istinaf sebebi olarak ileri sürülmüştür. .... Yukarıda yapılan açıklamalar ve anılan maddeler ışığında, sigortalı müteveffanın hastalığını daha önce biliyor olmasına ve hastalığına ilişkin sigorta poliçe soru formunda soru sorulmuş olmasına rağmen, hastalığını kasten sigortacıya bildirmede, sigortalının ölüm nedeni ile bildirilmeyen hastalık arasında illiyet bağı bulunduğu, sigorta priminin yüksek miktarda olarak belirlenmesi nedeniyle tek başına, sırf bu nedenle, ölüme sebebiyet veren hastalığın sigortacı tarafından bilindiği sonucuna varılamayacağı, hastalığın sigortacı tarafından sözleşme sırasında bilindiğine dair dosyada başkaca somut delil bulunmadığı, bu nedenle sigortalının TTK 1435.maddesinde belirtilen beyan yükümlülüğüne aykırı davranışta bulunduğu gerekçesi ile davanın reddine dair verilen ilk derece mahkemesi kararının esas ve usul yönünden hukuka uygun olduğu anlaşıldığından davacı tarafın istinaf başvurusunun HMK 353.1.b.1 maddesi uyarınca esastan, reddine karar vermek gerekmele aşağıdaki hüküm kurulmuştur. ....” Kararın tam metni için bkz. (çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/bolge-adliye-mahkemesi/istanbul-bam17-hd-e-2017-1594-k-2018-424-t-14-3-2018-1> , 2.11.2018.

bulunduğu” kabul edilmeli ve sigortacının sözleşme öncesi beyan görevinin ihlalinden kaynaklanan haklarını kullanması mümkün olmamalıdır⁷¹³.

(3) Sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlali bakımından liste yönteminin kullanılmasında ortaya çıkması muhtemel haller

i.Soruların bir kısmının yanıtsız bırakılması veya üzerinin çizilmesi

Sözleşme öncesi ihbar görevinin ifa edilmesi ile ilgili olarak uygulamada en sık rastlanılan sorunlardan birisi, sigorta ettirenin soru listesinde yer alan soruların bazılarını boş bırakması veya soruların üzerini çizmesidir. Krediye bağlı hayat sigortası teklifnamesinde soruların boş bırakıldığı haller bakımından iki farklı şekilde gündeme gelebilecektir. Bunlardan ilki, sigorta ettiren kredi borçlusunun soruların hiç birini yanıtlamayıp sadece formu imzalamasıdır. Bu olasılık, “Kredi borçlusunu imzaladığı başvuru formunun acente tarafından doldurulması” başlığı altında incelenecektir. İkinci ihtimal ise, teklifnameyi inceleyen kredi borçlusunun, soruların “bazılarını” boş bırakmasıdır.

İhbar yükümlüsünün, soruların bazılarını yanıtsız bıraktığı haller bakımından, TTK m.1442’de açık bir hükme yer verilmiştir. Buna göre, formda yer alan soruların bazıları boş bırakıldığı halde sigortacı sözleşmeyi yapmış ise, sigortacının sözleşme öncesi beyan görevinin ihlali nedeniyle sahip olduğu cayma hakkı düşecektir. Her ne kadar maddede sadece “cayma” hakkının düşeceği düzenlenmiş ise de, öğretide de ifade edildiği üzere, hükmün prim farkı talep ve sigorta bedelini ödemekten kaçınma hakkını da kapsayacak şekilde anlaşılması gereklidir⁷¹⁴. Buna göre, “soruların bazılarının boş bırakılmasına rağmen iyi niyet esaslarına aykırı şekilde sigorta ettireni

⁷¹³ Ayrıca bkz. DeVVG §19,5: TTK m.1438 ile paralel şekilde, Alman Kanun Koyucu, 19 numaralı paragrafta düzenlenen hakların kullanımını, ancak sigortacı tarafından sigorta ettirenin, sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlaline yönelik metin formatında bilgilendirilmiş olması ve bildirilmeyen veya yanlış bildirilen husus hakkında ‘önceden bilgi sahibi olmamasına’ bağlı tutmaktadır. Ayrıca bkz. Langheid/Rixecker/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn. 123; Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 19 Rn. 50; Prölls/Martin, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 19 Rn. 125. Benzer şekilde, Alman Krediye Bağlı Hayat Sigortası Örnek Genel Şartları’nda da, sigortacının “bildirilmeyen veya yanlış bildirilen hususu bilmesi ihtimalinde, sözleşmeyi fesih, sözleşmeden cayma ve sözleşmeyi değiştirme hakkı”nı kullanamayacağı düzenlenmiştir.

⁷¹⁴ Aynı yönde bkz. Şeker Ögüz, **Sigorta Hukuku Sempozyumu**, s.171; Bkz. Ünán, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.430.

uyarmayan sigortacı, bu davranışının sonuçlarına katlanacak⁷¹⁵ ve sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlali nedeniyle TTK m.1439 çerçevesinde sahip olduğu haklarını kullanamayacaktır⁷¹⁶. Diğer taraftan, TTK m.1442'deki bu düzenlemenin mutlak şekilde uygulanmayacağı; bu hükmün uygulanması için yanıtlanmayan soru ile ihlal arasında nedensellik bağının bulunmasının gerekli olduğu vurgulanmalıdır⁷¹⁷. Buna halde, soruların hepsi boş bırakılmamış ve rizikonun gerçekleşmesi ile sağlık beyan formunda yanıtı verilen soru bakımından nedensellik bağı mevcut ise sigortacının yaptırım uygulama hakkı varlığını koruyacaktır.

Yargıtay'ın krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde kredi kuruluşu tarafından verilen soru listesindeki soruların bazılarının boş bırakılması ile ilgili son dönemlerdeki yaklaşımı, kredi borçlusunu korumaya yöneliktir. Nitekim yakın tarihli bir kararında, tüketicinin başvuru formunda yer alan soruların bir kısmını doldurup, sağlık beyanı bölümündeki soruları yanıtı bırakıldığı bir ihtilafta, ilk derece mahkemesinin sözleşme öncesi beyan görevi ifa edilmediği için sigorta şirketinin sözleşmeden caymada haklı olduğuna hükmettiği kararını bozmuştur. Yüksek Mahkeme, bu kararı, “kredi borçlusunun sağlık durumu ile ilgili soruları doldurmaması; krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin sigorta ettirenin ihtiyaçlarından ziyade kredi kuruluşunun ihtiyaçları ve zorlaması ile ortaya çıkan bir sözleşme olması nedeniyle sözleşmelerde bulunan irade özgürlüğünün mevcut olmaması ve eksik beyanda bulunulması halinde hangi yaptırımlara maruz kalınacağı hususunda aydınlatılmaması” ile açıklamıştır⁷¹⁸.

---

⁷¹⁵ Sözleşmenin kurulması sırasında acentenin çaba harcamasının gerektiği; genel işlem şartlarının şaşırtıcı ve birden fazla anlama gelen kayıtlarının yorumlanmasına ilişkin BGB §305c ile genel işlem şartlarının içerik denetimine ilişkin BGB §307'de yer alan düzenlemelerin kısmen uygulanmasının mümkün olduğu; soruların yanıtı bırakılması halinde sigortacı- acentesinin araştırmada bulunması için bir “sebebe” ihdas ettiği hakkında, bkz. Langheid/Wandt/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn. 111

⁷¹⁶ Sözleşmede açıkça kararlaştırılmış olsa dahi, yanıt verilmeyen sorulara ret yanıtı verildiğinin kabulünün “her zaman mümkün olmadığı hakkında bkz. Langheid/Wandt/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn. 111

⁷¹⁷ Şeker Ögüz, **Sigorta Hukuku Sempozyumu**, s.171. Bazı sorulara yanıt verilmemiş olmasının, sigortacının cayma hakkını sadece yanıtlanmayan soru / soruların ilişkin bulunduğu haller bakımından ortadan kaldırmayacağı hakkında açıklamalar için bkz. Ünán, **Türk Ticaret Kanunu Taslağı**, s.139.

⁷¹⁸ Bkz. 17. HD., E. 2013/7007 K. 2014/6591 T. 29.4.2014 :“.....Genel olarak hayat sigortalılarında bir kimsenin hastalığı, nihai olarak sigortacının taşıdığı rizikoyu arttıran bir husustur. Sigortacı bu durumda ya hiç sigorta sözleşmesi yapmamakta ya da daha ağır şartlarla sigorta sözleşmesi yapmaktadır. Davaya konu kredi hayat sigorta sözleşmelerinde asıl amaç sigorta ettirenin bir ihtiyacının karşılanması

Kanaatimizce, Yüksek Mahkeme'nin kararında vardığı sonuç doğru olmakla birlikte, kararını dayandırdığı gerekçeler isabetli değildir. Zira bu halde, kredi borçlusunun soruları boş bırakmasına sebebiyet verebilecek bir irade sakatlığından bahsetmek mümkün değildir. Uygulamada krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi, kredi borçlusuna kredi sözleşmesi akdetmenin şartı olarak “dayatılmakla” birlikte, bu ihtimal, TKHK m.29 uyarınca çözülmesi gereken bir meseledir. Bu nedenle, Yargıtay'ın kararında ifade ettiği üzere, başvuru formundaki soruların bazılarının yanıtlanmamasını veya sözleşme öncesi beyan görevinin ihlali nedeniyle sahip olunan cayma hakkının kullanılmamasını “sözleşmenin irade özgürlüğü mevcut olmaksızın akdedilmesi” ile izah etmek doğru değildir. Kararda, sigortacının sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlalinden ileri gelen cayma hakkının bulunmamasının diğer bir sebebi, sözleşme öncesi ihbar görevinin sonuçları hakkında kredi borçlusunu aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi olarak gösterilmiştir. Sözleşmenin kurulması sırasında, sigortacının veya acentesi kredi kuruluşunun sigorta ettiren kredi borçlusunu, sözleşme öncesi ihbar görevi ve bunun yerine getirilmemesinin sonuçları hakkında bilgilendirmesinin gerektiği ve bu iki yükümlülük arasında sıkı bir ilişki bulunduğu hususunda şüphe bulunmamaktadır⁷¹⁹. Ancak, kararda ifade edildiğinin

---

olmayıp, bankanın kredi verdiği kişinin ölüm nedeniyle krediyi geri ödeyememesi nedeniyle maruz kalacağı riskin teminat altına alınmasıdır. Somut olayda Tüketici kredi sözleşmesinde müteveffanın hayat sigorta yaptıracağı düzenlenmiş olması ve kredi sözleşmesinin yapıldığı banka şubesi tarafından düzenlenen kredi hayat sigortaları başvuru formunun matbu olarak düzenlenerek müteveffanın kimlik bilgileri dışında diğer kısımların doldurulmamış olması da değerlendirildiğinde sigorta ettirenin ihtiyaçlarından ziyade kredi veren kurumun, bankanın ihtiyaçları ve zorlaması ile ortaya çıkan bir sözleşme söz konusu olduğundan sözleşmelerde görülen irade özgürlüğü bulunmadığı, ayrıca eksik beyanda bulunulması halinde sigortalının hangi yaptırımlara maruz kalacağı kendisine bildirilmemesinin bilgilendirme yükümlülüğüne aykırılık teşkil ettiği değerlendirilmeksizin yazılı gerekçeyle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın bu nedenlerle davacılar yararına bozulması gerekmiştir...” Kararın tam metni için bkz. (28.10.2018), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/17-hukuk-dairesi-e-2013-7007-k-2014-6591-t-29-4-2014> , Çevrimiçi.

Almanya'da sigortacı tarafından sorulan soruların yanıtı bırakılmasının, mahkeme kararları çerçevesinde kural olarak “hayır” anlamına geldiği kabul edilmekte ise de öğretilerde bu eğilime şüphe ile yaklaşmakta ve sigorta ettirenin korunması gerektiği ifade edilmektedir. Buna göre, ortalama bir sigorta ettirenin, soruları boş bırakmasını “ret” anlamına geldiği karinesini tahmin etmesinin mümkün olmadığı hakkında bkz. Langheid/Wandt/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn. 111. Soruların yanıtlanmamasının “ret” anlamına geldiği hakkında bkz. *OLG Düsseldorf, Urteil vom 2. 3. 1999 - 4 U 37/98: Rückforderung der VersLeistung nach Rücktritt wegen Verletzung der vorvertraglichen Anzeigepflicht - hier: Falsche Angaben zu Vorvers. und Vorschäden, Recht und Schaden, 1999, Heft 9*, s.356-357; Prölss/Martin/Armbrüster, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 19 Rn. 86.

⁷¹⁹ Omağ, **Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri**, s.27

aksine, sigortacının cayma hakkını kullanamamasını doğrudan aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi ile açıklamak uygun değildir. Aydınlatma yükümlülüğünün ifa edilmemesi, TTK m.1442 uyarınca “ihlale sigortacının sebebiyet verdiği” bir hal olarak değerlendirilmeli ve aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeyen sigortacının cayma hakkını kullanmasının mümkün olmadığı kabul edilmelidir⁷²⁰. Bununla birlikte, sigortacı veya kredi kuruluşunun, aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirirken, sigorta ettirene sözleşme öncesi ihbar görevi ile ilgili yanlış bilgi verdiği veya sigorta ettireni yanlış yönlendirdiği hallerde de TTK m.1442 anlamında “ihlale sigortacının sebebiyet verdiği”nden, dolayısıyla da cayma hakkını düşüren bir halden bahsedilebilecektir. Dolayısıyla, karara konu olan olay bakımından, sigortacının cayma hakkını kullanamaması, TTK m.1442 uyarınca, “ihlale sigortacının sebebiyet vermesi” ve “soruların bazılarının boş bırakılmasına rağmen sigorta sözleşmesinin yapılması” ile açıklanmalıdır.

Sözleşme öncesi ihbar görevi bakımından karşılaşılan sorunlardan bir diğeri, soru listesindeki soruların boş bırakılması kadar sık rastlanmamakla birlikte, sigortacının verdiği listedeki soruların bazılarının üzerinin çizilmesidir. Bu halde, öğretilde, üzeri çizilen sorulara olumsuz yanıt verildiği⁷²¹; ancak bu olumsuz yanıt diğer sorulara verilen yanıtlar ile çelişiyor ise sigortacının bu çelişkiyi gidermek için ek inceleme ve araştırma yapmasının gerektiği ifade edilmektedir⁷²².

---

⁷²⁰ Aynı yönde bkz. Şeker Ögüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.150. Ayrıca bkz. DeVVG§19 Abs.5'te bu hususta açık bir hükme yer verilmiş ve sigortacının sigorta ettireni sözleşme öncesi ihbar yükümlülüğünün ihlalinin sonuçları hakkında yazılı olarak bilgilendirmemesi durumunda, sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlalden doğan hakları kullanamayacağı düzenlenmiştir.

⁷²¹ Soruların üzerinin çizilmesinin ret anlamına geldiği hakkında bkz. bkz. Langheid/Wandt/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn. 112; ; Prölss/Martin/Armbrüster, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 19 Rn. 87. Bu hususta ayrıca bkz. *OLG Bremen, Urteil vom 29.07.1997 - 3 U 160/96, Repräsentantenhaftung des Ehemanns durch Übertragung der Versicherungsangelegenheiten*, **NJW-Entscheidungsdienst Versicherungs- und Haftungsrecht, Heft 9**, 1998, s.194 ve s.195.

⁷²² Bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.430. Aynı yönde bkz. Şeker Ögüz, **Sempozyum**, s. 164.

Soruların üzerinin çizilmesi, ret anlamına gelmekle birlikte, bir sorunun üzerinin tamamen çizildiği hallerde sigortacının araştırma yükümlülüğünün doğacağı; bu ihtimalde sigortacının söz konusu rizikoyu üstlenmemesi veya sigorta ettirene sorunun üzerinin neden çizildiğini sorması gerektiği hakkında bkz. bkz. Langheid/Wandt/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn. 112.

Sözleşme öncesi ihbar görevinin ifası için verilen listede bulunan soruların, yanıtlanmaksızın, üzerinin çizilmesi halinde, soruya olumsuz yanıt verilmiş olduğu hakkında ayrıca bkz. Langheid/Rixecker/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn. 77;

ii.Bilgisayar ortamında sigortacı tarafından doldurulan başvuru formunun sigorta ettiren tarafından okunmadan imzalanması

Krediyeye bağılı hayat sigortası sözleşmelerinin akdinde, sözleşme öncesi beyan görevi çok defa acente kredi kuruluşunun bilgisayarda doldurduğu başvuru formunun kredi borçlusuna tarafından imzalanması suretiyle yerine getirilmektedir. Soruların kredi borçlusunun beyanına uygun şekilde doldurulduğu haller bakımından bir sorun çıkmayacaksa da, kredi kuruluşu çalışanın, kredi borçlusunun iradesine uygun olmayan yanıtları işaretlemesi halinde sözleşme öncesi beyan görevinin ihlal edilip edilmediğinin belirlenmesi önem taşıyacaktır. Başvuru formundaki soruların, sigorta ettirenin iradesine aykırı şekilde yanıtlanmış olması, bazen, sigorta ettiren kredi borçlusunun gerçeğe uygun şekilde verdiği yanıtların kredi kuruluşu çalışanı tarafından yanlış işaretlenmesinden kaynaklanabilir. Kanaatimizce, bu ihtimalde, TTK m.1442 çerçevesinde “ihlale sigortacının sebebiyet verdiği” ve dolayısıyla sözleşme öncesi beyan görevini ihlal nedeniyle sahip olunan hakların kullanımını engelleyen bir durumun varlığı kabul edilebilir. Ancak, uygulamada sıklıkla görülen sorun, kredi kuruluşu çalışanın, sigorta ettirene formdaki soruları sormaksızın, soruların hepsini “hayır” olarak yanıtlaması ve kredi borçlusunun bu evrakı okumadan imzalamasıdır. Kanaatimizce, başvuru formunun kredi borçlusuna tarafından okunmadan imzalandığı bu halde, ikili bir ayırım yapmak gerekir. Buna göre, içeriği hakkında hiç bilgi sahibi olmadığı bir belgeyi, durumu bilerek ve karşı tarafın her isteğine önceden razı olarak imzalayan kişinin yanılma hükümlerine dayanması mümkün değildir⁷²³. Ancak, kişinin, okumadan imzaladığı belgenin içeriği hakkında fikir sahibi olduğu; mesela gerçekte yer almayan bazı hükümlerin bulunduğunu veya metnin bazı esaslardan

---

Prölss/Martin/Armbrüster, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 19 Rn. 86. Bu hususta örnek bir karar için ayrıca bkz. *OLG Frankfurt, Urteil vom 10-06-1992 - 19 U 168/91*, “*OLG Frankfurt: Wichtigkeit des Versicherungsvertrages bei unrichtigen Angaben*”, **Neue Juristische Wochenschrift Rechtsprechungs-Report Zivilrecht**, Heft 20/1992, s.1250-1251.

Yanıt için bırakılan alanların üzerinin çizilmesinin de “ret” olarak değerlendirildiği hakkında bkz. Prölss/Martin/Armbrüster, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 19 Rn. 87. Bu hususta bir karar için bkz. *OLG Koblenz, Beschluss vom 03.07.2008 - 10 U 1262/07*, kararın tam metni için bkz. **BeckRS 2009**, 08802, beck-online (çevrimiçi), <https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bibdata%2fents%2fbeckrs%2f2009%2fcont%2fbeckrs.2009.08802.htm>, 11.11.2018.

⁷²³ Bkz. Kocayusufpaşaoğlu, **Hata**, s.33 ve s.34'teki açıklamalar.

ayrılmadığını düşündüğü ihtimalde, yanılma hükümlerine başvurulabileceği kabul edilmektedir⁷²⁴. Kredi borçlusunun, başvuru formunu, kredi sözleşmesine ilişkin bir evrak olduğunu veya kendi beyanına uygun surette doldurulduğunu düşünerek imzaladığı haller bakımından sözleşme öncesi beyan görevinin ihlalinden bahsetmek mümkün olmayacak ve kredi borçlusu TBK'nın yanılma hükümlerine başvurabilecektir⁷²⁵. Sigorta ettiren kredi borçlusunun, kredi kuruluşunun başvuru formunu ne şekilde doldurduğunu önemsemeksizin veya içeriğine razı olarak imzalaması halinde, bu halde sözleşme öncesi beyan görevinin ihlal edildiği kabul edilecek ve sigortacı TTK m.1439 çerçevesinde sahip olduğu hakları kullanabilecektir. Bu ihtimalde, kredi borçlusu yanılma hükümlerine de dayanamayacaktır.

⁷²⁴ Bkz. Kocayusufoğlu, **Hata**, s.33 ve s.34'teki açıklamalar.

⁷²⁵ Uygulamada çok defa yanılma hali, kredi borçlusunun vefatından sonra anlaşıldığından, mirasçılarının "yanılma" hükümlerine dayanarak bundan doğan haklarını kullanmalarının mümkün olup olmadığının açıklığa kavuşturulması önemlidir. Bu ihtimalde, kredi borçlusu ölümüne kadar olan süreçte krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi primlerini sözleşme geçerliymiş gibi ödemesinden hareketle, sağlığında sözleşmenin geçersizliğini ileri sürmek niyetinde olmadığı düşünülebilirse de burada, karara konu olaydan farklı olarak, sağlık beyan formu kendisine teslim edilmediği için, kredi borçlusunun formun iradesine aykırı surette doldurulduğunu – aldatıldığını bilmesi mümkün değildir. Bu nedenle, kredi borçlusunun ölümünden sonra, sözleşmenin geçersizliğinin mirasçılar tarafından ileri sürülebilmesi ve tazminat talebinde bulunulabilmesi kanaatimizce mümkün olmalıdır. Murisin ölümünden önce yapılmış bir ölüncüye kadar bakma sözleşmesinin, bakım alacaklısı murisin sağlığında sözleşmenin geçersizliğini ileri sürmemiş olmasından hareketle, şekil eksikliği nedeniyle geçersiz olduğunun murisin ölümünden sonra mirasçılar tarafından ileri sürülmesinin mümkün olmadığı hakkında bir Yüksek Mahkeme kararı için bkz. *E.1991/7828, K.1992/6695., 11.5.1992t.*: "..... Çekişmeli parsellerin tarafların miras bırakanına ait olduğu, 6.6.1980 tarihli adiyen düzenlenen ölüncüye kadar bakma akdi uyarınca senet kapsamına giren 1 sayılı parselin tamamı ile diğer parsellerin 20 dönümlük bölümünün davacıya temlik olunduğu, dosya kapsamı ile sabittir. Taraflar arasındaki uyuşmazlık, adiyen düzenlenen ölüncüye kadar bakma sözleşmesinin geçerli olup olmadığına ilişkindir. Mahkemece, ölüncüye kadar bakma sözleşmesinin Borçlar Kanununun 512 ve Medeni Kanununun 492. maddelerinde öngörülen resmi şekilde düzenlenmediklerinden sözedilerek davanın reddine ve taşınmazların tamamının payları oranında mirasçılar adına tapuya tesciline karar verilmiştir. Davaya konu olan parseller tapusuz olup, zilyetlikleri bakım borçlusuna devir ve teslim edilmiştir. Bakım alacaklısı 28.9.1988 tarihinde vefat etmiş ve sağlığında sözleşmenin geçersizliğini ileri sürmemiştir. Ölüncüye kadar bakma sözleşmesi yasal şekilde düzenlenmediğinden geçersizdir. Ancak, sözleşmenin tarafları, geçersiz sözleşmenin öngördüğü yükümlülükleri, ortada geçerli bir sözleşme varmış gibi eksiksiz yerine getirmişlerdir. Bakım alacaklısı sağlığında bu duruma itiraz etmemiştir. Bakım alacaklısının itiraz etmemesi karşısında mirasçılar artık sözleşmenin geçersizliği savunmasına dayanamazlar. Hukuk Genel Kurulu'nun 8.3.1989 gün, 1989/8-14 esas ve 1989/135 sayılı kararı da bu doğrultudadır. Açıklanan nedenlerle davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi isabetsiz olduğundan temyiz itirazlarının kabulü ile hükmün (BOZULMASINA), 11.5.1992 gününde oybirliğiyle karar verildi." Kararın tam metni için bkz. (Çevrimiçi), http://www.hukuki.net/ictihat/917828_16h.asp, 29.10.2018.

Yargıtay, 2012 yılında verdiği bir kararda⁷²⁶, davacı mirasçının, “murisinin poliçe düzenlenmeden önce tek bacağının diz üstünden kesildiğini ve tekerlekli sandalyede yaşamını sürdürdüğünü, bu durumdayken otuz sekiz sağlık sorusu bulunan poliçedeki soruların sorulmadan bilgisayar çıktısı hâlinde murise poliçenin imzalatıldığını, sigorta görevlisinin murisin beden engelli olduğunu görmesine rağmen "Eksik ya da işlevini yapmayan bir uzvunuz var mı?" sorusuna "Hayır" yanıtını işaretlediği” yönündeki iddialarını değerlendirmeye almaksızın, soru listesinde yazılı “tüm hastalıkların karşısında ‘Hayır’ seçeneğinin işaretlenmiş olmasından ve listenin altında murisin imzasının bulunması”ndan hareketle, sözleşme öncesi beyan görevinin ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

Kanaatimizce, soru listesindeki soruların banka çalışanı tarafından bilgisayar ortamında doldurulduktan sonra, okumasına fırsat vermeksizin diğer belgeler ile birlikte kredi borçlusuna imzalatıldığı bu olayda, sözleşme öncesi beyan görevinin ihlal edilip edilmediği ve yanılma hükümlerine başvurulmasının mümkün olup olmadığı, yukarıda izah edildiği üzere kredi borçlusunun formu hangi saikle imzaladığı göz önünde bulundurularak tespit edilmelidir. Bununla birlikte, özellikle, hukuk davalarında tanıkla ispat için öngörülen para sınırının oldukça düşük olması ve krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde çok defa bu para sınırından oldukça

---

⁷²⁶ Bkz. Anayasa Mahkemesi Kararı - 2. B., B. 2013/6835 T. 26.10.2017: Davacı, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin, 6/12/2012 tarihli ve E.2010/16300, K.2012/20101 sayılı onama kararından sonra, “hayat sigortası sözleşmesinden doğan tazminat davasında esasa yönelik iddiaların mahkeme ve Yargıtay kararlarında karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası” ile AYM’ye başvurmuştur. AYM kararının tam metni için bkz. (çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/anayasa-mahkemesi/k-2013-6835-t-26-10-2017> , 2.11.2018. AYM, “Yargılama sürecinde alınan sağlık raporlarına göre başvuruçunun murisinin sözleşme öncesinde hastalığı nedeniyle ayağının kesildiği, tekerlekli sandalye ile sözleşmeyi imzaladığı, murisinin bu durumunu gördüğü halde sigorta yetkilisinin sırf sözleşme yapmak amacıyla "Eksik ya da işlevini yapmayan bir uzvunuz var mı?" sorusuna "Hayır" yanıtını işaretlediği, matbu olarak düzenlenmiş poliçeyi bu şekilde murisine imzalatan sigortacının, dürüstlük kuralına dayanan sözleşme öncesi aydınlatma ve bilgilendirme yükümlülüğünü ihlal ettiği, kendisinden beklenen özeni göstermediği, bu açıdan sigortacının cayma hakkına esas tutulan ve gizlendiği iddia edilen hususları bilmesi gerektiğinin açık olduğu, sözleşmeden caymasının mümkün olmadığına ilişkin ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren ve uyumsuzluğun çözümü için esaslı olan itirazların Mahkeme kararı ve bu karara atıf yapılmak suretiyle verilen Yargıtay kararlarında değerlendirilmediği, ileri sürülen iddia ve itirazların dosyadaki diğer delil ve olgularla birlikte tartışılarak karar verildiğinin Mahkeme ve temyiz mercii tarafından makul ve kabul edilebilir ölçüde ortaya konulmadığı” gerekçeleri ile, “başvuruçunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine” karar vermiştir.

yüksek meblağların söz konusu olması karşısında, bu tür ihtilaflarda çok defa ispat gücüğü ile karşılaşılaçağı belirtilmelidir⁷²⁷.

Söz konusu karar bakımından, ayrıca, sigortacının araştırma yapma yükümlülüğünden bahsetmekte fayda bulunmaktadır. Zira olayda, murisin poliçenin tanzimi öncesinde “diyabet ve hipertansiyon hastalıklarının bulunduğu, bu hastalıkların tüm damarlarda tahribat yaptığı, göz ve böbrekleri etkilediğı, kronik böbrek hastalığı oluştuğı, dolaşım sisteminin bozulduğı, mevcut hastalıklar nedeniyle 18.04.2007 tarihi itibarıyla sol dizin diz üstü seviyesinden kesildiğı ve formda ölümle illiyet bağı içinde bulunan hipertansiyon, diyabet, böbrek yetmezliğı hastalıklarının da

---

⁷²⁷ Alman Hukukunda, sözleşme öncesi beyanın, yetkili üçüncü kişiye sözlü olarak yapılması halinde, ihlalin yalnızca teklifname ile ispat edilemeyeceğı; ihlal olduğunu iddia eden sigortacının öncelikle listede yer alan soruları okuduğunu ve sigorta ettiren tarafından beyan edildiğı şekilde işaretlediğini ispat etmesinin gerektiğı aksi halde sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlaline bağlanan yaptırımların uygulanamayacağı kabul edilmektedir. Ancak sigorta ettirenin, verdiği yanıtların acente tarafından aktarılmadığını tahmin ettiğı haller, bundan istisna sayılmaktadır. Prölss/Martin/Armbrüster, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 19 Rn. 156; Langheid/Rixecker/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn. 139. Bu yönde bir karar için bkz. *BGH, Urteil vom 23. 5. 1989 - IV a ZR 72/88 (Zweibrücken)*, “Zur Beweislast einer Falschbeantwortung von Gesundheitsfragen [Anzeigeobliegenheitsverletzung], wenn der VersAgent den Antrag ausgefüllt hat”, **recht und schaden**, 1989, s.242 ve s.243. Ayrıca bkz. Şeker Öğüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.114. Yüksek Mahkemenin, acentenin bilgisayar ortamında başvuru formundaki sorulara “hayır” seçeneğinin işaretlendiğı ve formdaki sorulardan kredi borçlusunun haberdar dahi olmaksızın sadece formu imzaladığı benzer bir olayda, Yüksek Mahkeme, kredi borçlusunun yanlışlıkla olasığını hiç değerlendirmemiş; yerel mahkemenin kararını “riziko ile bildirilmeyen husus arasında illiyet bağının mevcudiyeti araştırılmaksızın hüküm verildiğı” gerekçesiyle bozmuştur: *17. HD., E. 2016/19629 K. 2017/7920 T. 19.9.2017*, “.....Somut olayda, muris ile davalı ... şirketi arasında 24.2.2012-24.2.2025 tarihlerini kapsayan hayat ... sözleşmesi düzenlenmiş, muris 12.1.2013 tarihinde vefat etmiştir. Davalı ... şirketi cevap dilekçesinde murisin poliçeden önce mevcut olan KOAH hastalığını gizlediğini savunmuştur. Dosya içerisinde yer alan 24.2.2012 tarihli sağlık beyan formunda başka sorular yanında kalp hastalığı, diğer solunum sistemi rahatsızlıkları soruları ile "Son üç yıl içinde geçirdiğiniz bir rahatsızlık veya kaza sonucu bir hekime muayene oldunuz mu?" sorusuna bilgisayar yazısıyla "hayır" seçeneklerinin işaretlendiğı, formda sigortalı murisin ıslak imzasının yer aldığı görülmüştür. Mahkemece hukukçu, göğüs hastalıkları uzmanı ve kardiyoloji uzmanından aldırılan bilirkişi raporunda; ... Devlet Hastanesi'nin sağlık kurulu raporuna göre sigortalı murise 5.6.2007 tarihinde kronik obstrüktif akciğer hastalığı (KOAH) tanısı konulduğı, verilen ilaçların 2 yıl sürekli kullanılması gerektiğinin belirtildiğı, ... Devlet Hastanesi'nin uzman hekim raporuna göre de murise kronik obstrüktif akciğer hastalığı (KOAH) tanısı konulduğı, verilen ilaçların 6 ay sürekli kullanılması gerektiğinin belirtildiğı, ... Üniversitesi ... Hastanesi'nin hasta epikrizine göre murisin mevcut tedaviye rağmen serebral hipoksi sonrası gelişen beyin ödemi ve kardiyak arrest sonrası gelişen kardiyak yetmezlik tablosu ile kaybedildiğı, muriste poliçenin düzenlendiğı sırada KOAH hastalığı mevcut olup, bildirilmeyen bu hastalıkla meydana gelen ölüm arasında kesin illiyet bağı olduğunun söylenemeyeceğı belirtilmiş ve mahkemece davanın kabulüne karar verilmiştir. Eksik inceleme ile karar verilemez. Mahkemece ...'dan yeni bir heyet raporu aldırılarak tedavi gördüğü gizlendiğı ve iddia edilen hastalıkla ölüm rizikosu arasında doğrudan illiyet bağının olup olmadığı, başka bir anlatımla ölümün gelişen hastalaktan meydana gelip gelmediğı tespit ettirilerek yukarıdaki açıklamalar ışığında sonucuna göre karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi doğru görülmüştür....” Kararın tam metni için bkz. (çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/17-hukuk-dairesi-e-2016-19629-k-2017-7920-t-19-9-2017> , 2.11.2018.

yer aldığı, bu hastalıkların da olmadığına dair "hayır" ibaresinin yazılı olduğu” hususları bilirkişi raporu ile sabittir. Kural olarak, sigortacının riziko hakkında araştırma yapma yükümlülüğü yoktur⁷²⁸. Ancak, riziko şahsının verdiği bilgilerin açık olmaması, çelişkili olması veya gerçeğe aykırı olduğunun açıkça anlaşıldığı hallerde, sigortacının sigortalıyı uyarması, ek sorular yöneltmesi veya araştırma yapması, dürüstlük kuralının gereğidir⁷²⁹. Olayda da, sigortacının soruların seçeneklerini kredi borçlusunun beyanına uygun şekilde işaretlediği varsayımında, kredi borçlusunun, gözle görülebilir sakatlığını farketmediği halde, herhangi bir sakatlığının bulunup bulunmadığına ilişkin soruya “hayır” seçeneğini işaretlemesi, sakatlığının sebepleri ile ilgili ek sorular yöneltmemesi ve neticede sigortalının gerçeğe uygun olmayan yanıtına rağmen sigorta sözleşmesini akdetmesi de dürüstlük kuralına aykırıdır. Bu nedenle kanaatimizce, sigortacının / acentenin sözleşme öncesi beyan görevinin ihlali nedeniyle sigorta bedeli ödeme yükümlülüğünün olmadığını ileri sürmesi mümkün olmamalıdır. Olayda, soruların bilgisayar ortamında, kredi borçlusuna sorulduğu ve soruların kredi borçlusunun verdiği yanıtlara uygun şekilde doldurulduğu varsayımı ile hareket eden ve neticede sözleşme öncesi beyan görevinin ihlal edildiği sonucuna ulaşan Mahkemenin, sigortacının araştırma yükümlülüğünü yerine getirmediğini göz önünde bulundurmadan karar vermesi isabetli olmamıştır. Bununla birlikte, sigorta görevlisinin murisin bedensel engelli olduğunu görmesine rağmen "Eksik ya da işlevini yapmayan bir uzvunuz var mı?" sorusuna "Hayır" yanıtını işaretlenmiş olması karşısında, TTK m.1438'deki düzenleme bakımından bir değerlendirme yapılması gereklidir. TTK m.1438 uyarınca, “Bildirilmeyen veya yanlış bildirilen bir hususun ya da olgunun gerçek durumu sigortacı tarafından biliniyorsa, sigortacının beyan yükümlülüğünün ihlal edilmiş olduğunu ileri sürerek sözleşmeden cayamayacağı” hüküm altına alınmıştır. Maddede açıkça ifade edilmemiş ise de, kanaatimizce, TTK m.1438'in uygulanabilmesi için, riziko ile sigortacının bildiği ancak sigorta ettiren tarafından ihbar edilmeyen – yanlış ihbar edilen husus arasında bağlantının bulunması aranmalıdır. Olayda, ölümün, hipertansiyon, diyabet, böbrek yetmezliği hastalıklarından ileri geldiği anlaşılmakta; ancak “acentenin vâkıf olduğu” bedensel

⁷²⁸ Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.423

⁷²⁹ Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.423

engellilik hali ile bir ilgisinin bulunup bulunmadığı anlaşılammamaktadır. Bu nedenle, TTK m.1438 çerçevesinde sigortacının yaptırım uygulama hakkını kullanmasını engelleyen bir durumun bulunup bulunmadığının tespit edilebilmesi için, kredi borçlusunun bacaklarının kesilmiş olması ile ölüm arasında nedensellik bağının mevcudiyetinin ortaya konulması gereklidir.

iii. Formun imzalanmaması

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde soruların tamamen boş bırakılmasının en sık rastlanan sebebi, bilhassa sözleşmenin kredi kuruluşu aracılığı ile akdedildiği hallerde, krediye bağlı hayat sigortası sağlık beyan formunun, sigorta ettirenin incelemesine fırsat verilmeksizin çok sayıdaki kredi sözleşmesi evrakı ile birlikte imzalatılmasıdır. Öyle ki, uygulamada çok defa kredi borçlusunun soru listesinden haberi olmamaktadır. Banka görevlileri, krediye bağlı hayat sigortasının kredi kullanılabilmesi için gerekli şekli bir prosedürden ibaret olduğunu düşünmekte ve sağlık beyan formu kredi borçlusuna imzalaması için dahi sunulmamaktadır. Sağlık beyan formunun, kredi borçlusuna hiç sunulmadığı hallerde, form kredi borçlusu tarafından imzalanmamış ise, kredi borçlusunun hiç beyanı bulunmadığından, TTK m.1442'deki formdaki soruların boş bırakılması ihtimalinde, sigortacının ihlalden doğan haklarını kullanamayacağına ilişkin düzenleme "evleviyetle" uygulanacak ve sigortacı sigorta bedelini ödemekle yükümlü olacaktır. Ayrıca, bu ihtimalde, ihlale, sigorta ettireni sözleşme öncesi beyan görevi ile bu görevin ihlalinin sonuçları hakkında haberdar etmeyen; görevin ifası için soru listesini sunmayan banka çalışanınin sebebiyet verdiği bu halde m.1442 uyarınca, sigortacının ihlalden doğan haklarını kullanması mümkün görünmemektedir. Formun kredi borçlusuna hiç sunulmadığı hallerde, gündeme gelebilecek ikinci ihtimal, formun sonradan banka görevlisi tarafından imzalanmasıdır ki, bu halde öncelikle imzanın kime ait olduğunun ispat hukuku ilkelerine göre belirlenmesi gereklidir⁷³⁰.

---

⁷³⁰ Örnek bir karar için bkz. *11. HD., E. 2010/9612 K. 2012/1566 T. 08.02.2012*: "Davacılar vekili, davacılarından K2'nun babası K1'nun 05.12.2007 tarihinde davalı bankadan kredi çektiğini, diğer davacıların kefil olduklarını, bankanın kredi sözleşmesine istinaden K1'ya hayat sigortası yaptığını, gerekli masrafları da aldığını, ancak kredi çekildiği sırada davaya konu 05.12.2007 hayat sigortaları başvuru formunun düzenlenmediğini, K1'nun 05.12.2008 tarihinde vefat ettiğini, poliçe başlangıç tarihinden önce var olan hastalığın gizlendiği gerekçesiyle borcun sigorta şirketi tarafından karşılanmadığını, fotokopisi ibraz olunan hayat sigortaları başvuru formundaki imzanın K1'ya ait

iv.Kredi borçlusunun imzaladığı başvuru formunun acente tarafından doldurulması

Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlalinde incelenmesi gereken bir diğer durum, kredi borçlusunun imzaladığı formun sonradan acente kredi kuruluşunun çalışanı tarafından kredi borçlusunun iradesine aykırı olarak doldurulmasıdır. Beyaza imzanın bulunduğu bu halde, sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlali nedeniyle sözleşmeden doğan hakların kullanılıp kullanılmayacağı, farklı ihtimaller gözetilerek değerlendirilmelidir. TBK’da açığa atılan imza ile ilgili herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır⁷³¹. Öğretide, imzanın üstünü dolduran kimsenin, metni imza sahibinin arzusuna uygun şekilde doldurduğu kanısında olması halinde, sözleşmenin, güven teorisi uyarınca imzalı metne uygun olarak kurulacağı;

---

olmadığını ileri sürerek sahte olarak düzenlenmiş bu belgeye istinaden davaya konu kredi borcundan sorumlu ve borçlu olmadıklarına karar verilmesini talep ve dava etmiştir. Davalı vekili, ... müteveffanın sigorta ilişkisi kurulmadan önce larinks kanseri hastası olmasına rağmen bu hastalığını beyan etmeyerek hayat sigortaları genel şartlarına aykırı davrandığını, kredi borçlusunun kanuni mirasçuları ile müşterek müteselsil kefillerin krediden kaynaklanan borçtan sorumlu olduklarını savunarak davanın reddini istemiştir.

Mahkemece, iddia, savunma ve dosya kapsamına göre; 05.12.2007 tarihli kredi hayat sigortaları başvuru formu altındaki imzanın ölü K1’ya ait olup olmadığını tesbiti için belge aslının davalı bankadan istendiği, davalı bankanın bu belgenin aslının olmadığını bildirdiği, böyle bir belge düzenlenmediğinin anlaşıldığı, aslı olmayan veya esasen hiç var olmayan bir belgenin müteakip işlemlerde esas alınmayacağı gerekçesiyle 05.12.2007 tarihinde düzenlendiği beyan edilen kredi hayat sigortaları başvuru formu altında bulunan imzanın K1’ya ait olmadığına ve hükümsüz olduğuna karar verilmiştir.

Davacılar, kredi nedeniyle borçlu olmadıklarını ileri sürmeyip bu borcun murisin hayat sigortası bulunması sebebiyle dava dışı sigortadan tahsil edilmesi gerektiğini, bu sebeple bankaya borçlu olmadıklarının tespitini talep etmişlerdir. Mahkemece, sigorta akdi yapılmadan evvel düzenlenen beyan formundaki imzanın murise ait olmadığı gerekçesiyle beyan formunun hükümsüzlüğüne karar verilmiş olup, davacıların beyan formunun hükümsüzlüğü yönünde bir talebi bulunmadığı gibi kredi borcu nedeniyle davacıların bankaya borçlu olup olmadıklarına dair hüküm de kurulmamış, taraflar arasındaki bu konuda oluşan muaraza da giderilmemiştir. Bu nedenle, davacıların talebi göz önüne alınarak olumlu veya olumsuz bir hüküm kurulması gerekirken davacıların talebi ile ilgili olmayan ve infazda tereddüt yaratacak şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiş, kararın temyiz eden taraflar yararına bozulmasına karar vermek gerekmiştir. Kararın tam metni için bkz. 29.10.2018, <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hd-e-2010-9612-k-2012-1566-t-08-02-2012> , (çevrimiçi)

Örnek bir başka karar için ayrıca bkz. 11. HD., E. 2015/14161 K. 2016/854 T. 27.1.2016, kararın tam metni için bkz. 29.10.2018, <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2015-14161-k-2016-854-t-27-1-2016> , (çevrimiçi)

⁷³¹ Açığa atılan imza ile ilgili olarak, 6098 sayılı TBK’nın Komisyondan çıkan metninde m.15/3’te beyaza atılan imza özel olarak düzenlenmiş ve açığa atılan imzanın anlaşmaya aykırı olduğunu ispat yükünün imza atana ait olduğu düzenlenmişti. Yasalaşan metinde ise bu hükme yer verilmemiştir. Ancak, öğretide ifade edildiği üzere, açığa atılan imza bakımından bu hüküm bulunmasa dahi aynı sonuca ulaşmak gereklidir. Açıklamalar için bkz. Oğuzman/ Öz, **Borçlar Hukuku C.1**, kn.320; bkz. Nomer, **a.g.e.**, kn.73.2

ancak metin imza atanın gerçek arzusuna uygun değil ise, yanılma hükümlerine dayanılabileceği kabul edilmektedir⁷³². Bununla birlikte, metnin imzalayanın gerçek arzusuna uygun olarak doldurulmadığı haller bakımından da ikili bir ayırım yapılması gereklidir⁷³³. Buna göre, kredi borçlusu, formu hiç incelemeyen ve içeriğinin ne şekilde doldurulacağını önemsemeyen imzaladığı takdirde, sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlal edildiği kabul edilecek ve TTK m.1439’da düzenlenen yaptırımlar uygulanabilecektir⁷³⁴. Ancak, kredi borçlusu formu iradesine uygun şekilde doldurulacağı düşüncesi ile imzaladı ise, sözleşme öncesi ihbar görevinin yerine getirildiği kabul edilmeli ve kredi borçlusu yanılma hükümlerine başvurabilmelidir. Bu halde, yasal mirasçılarının öncelikle soru listesindeki soruların, kredi borçlusunun “iradesine aykırı şekilde”, “banka görevlisi” tarafından doldurulduğunun ispat edilmesi gerekecektir. Ancak, bu hususların ispatı son derece zor olduğundan, çok defa bu açıklamalar sadece teorik açıdan anlam taşıyacaktır.

v. Kredi borçlusunun soruları önemsiz sayması

Hayat sigortalarının akdi sırasında sunulan “sağlık beyan formunda” birtakım teknik ifadeler sigorta ettirenin soruları hiç anlamamasına veya yanlış anlamasına sebebiyet verebilmektedir. TTK m.1436’da açıkça hüküm altına alındığı üzere, sigortacı tarafından sunulan listedeki soruların “yazılı ve açık” olması gereklidir.

⁷³² Kocayusufpaşaoğlu, Necip, **Güven Nazariyesi Karşısında Borç Sözleşmelerinde Hata**, İstanbul, 1968, s.35 vd.; Oğuzman/ Öz, **Borçlar Hukuku C.1**, kn.325; Kocayusufpaşaoğlu /Hatemi / Serozan / Arpacı, **a.g.e.**, s.425 vd.; Kurşat, **İstanbul Şerhi**, s.173

⁷³³ Bkz. Kocayusufpaşaoğlu, **a.g.e.**, s.33 ve s.34’teki açıklamalar. Bu açıklamalar doğrultusunda, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin akdi sırasında, kendisine kredi sözleşmesine ilişkin belgeler ile birlikte verilen soru listesini, sözleşme öncesi beyan görevinin varlığından haberdar dahi olmadan “kredi sözleşmesinin akdi ile ilgili bir belge” olduğu düşüncesi ile imzalayan kredi borçlusunun yanılma hükümlerine başvurması (yukarıda açıklanan gerekçelerle uygulamada işlevsiz olsa da) mümkündür.

⁷³⁴ Bu durum eğer sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlali sonucunu doğurursa, ihbar yükümlüsü hakkında yaptırım uygulanacağı hakkında bkz. bkz. Şeker Öğüz, **Sempozyum**, s. 165 Sigorta ettirenin, soruların yer aldığı forma sadece imzasını atarak formdaki soruların doldurulmasını sigortacıya devrettiği hallerde, soruların yanlış yanıtlanmasının sigorta ettirene atfedilebileceği ve hatta formdaki soruların sigorta ettiren tarafından bilinçli şekilde yanıtlanmadığı ve sigortacı tarafından bilgisi ve isteği dışında sonradan doldurulduğu haller bakımından da aynı sonuca ulaşılmasının gerektiği hakkında bkz. Langheid/Wandt/Langheid, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 19 Rn. 113; ayrıca bkz. *OLG Hamm, Urteil vom 23. 6. 1989 - 20 U 86/89, Eintritt des VersFalls vor VersBeginn; Angaben gegenüber dem Agenten, recht und schaden 1989*, Heft 11, s.370 ve s.371.

Beyaza imza halinde, yanlış yanıtlanan sorular bakımından sigorta ettirenin sorumluluğunun devam edeceği hakkında bkz. *OLG Frankfurt/M., Urteil vom 31. 3. 1993 - 19 U 52/92, Ärztliche Invaliditätsfeststellung und Verschweigen einer Unfallvers.*, **recht und schaden 1994**, Heft 3, s.117 ve s.118.

Soruların açık ve anlaşılır olmamasının beraberinde getirdiği en önemli sorun, listedeki soruların ne şekilde yorumlanacağıdır. Öğretide, soru listesinin ve genel işlem şartlarının hazırlanması farklı amaca hizmet etseler de, sigorta ettirenin korunması ihtiyacı gözetildiğinde, soruların genel işlem şartlarının yorumlanmasında kullanılan yorum yöntemleri esas alınarak yorumlanmasının gerektiği ifade edilmektedir⁷³⁵. Buna göre, soru listesindeki sorular yorumlanırken, genel işlem şartlarının yorumlanmasında olduğu gibi, metinde kullanılan ifadelerden başka sözleşmenin amacı ve tarafların menfaatleri gözetilmeli; “özenli bir sigorta ettirenin anlayışı” esas alınmalı⁷³⁶; soruların açık ve anlaşılır olmayıp birden fazla farklı anlama geldiği hallerde, sözleşmenin zayıf tarafı olan sigorta ettiren lehine yorum yapılmalıdır⁷³⁷. Bununla birlikte, sigortacının öğrenmek istediği bazı hususları, sigorta ettirenin önemsiz adderek, yanıtlamaması halinde ise sözleşme öncesi beyan görevinin ihlal edildiği sonucuna varılmalıdır⁷³⁸. Zira TTK m.1435 uyarınca, sigortacı tarafından yazılı veya sözlü olarak sorulan sorular kural olarak “önemli” niteliktedir. Ayrıca, TTK m.1439/1’de ise, “Önemli olan bir hususun sigorta ettirenin kusuru sonucu öğrenilememiş olmasının veya sigorta ettiren tarafından önemli sayılmamasının” sigorta ettirenin yaptırıma tâbi tutulmasını engellemeyeceği açıkça hüküm altına alınmıştır.

---

⁷³⁵ Şeker Öğüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.111; Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.431. Bu hususta bir Alman Eyalet Yüksek Mahkemesi kararına ilişkin değerlendirme ve ayrıntılı açıklamalar için bkz. Şeker, Sigorta Ettirenin Akit Öncesi İhbar Görevine İlişkin Alman Yüksek Eyalet Mahkemesi Kararının Değerlendirilmesi, **Prof. Dr. Hayri Domanıç’e 80. Yaş Günü Armağanı**, I. Cilt, İstanbul, 2001, s.550-554.

⁷³⁶ Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.431. Ayrıca bkz. Şeker Öğüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.111 Sözleşmenin içeriğinin belirlenmesinde, metinde yer alan ifadelerin, kendi teknik anlamları doğrultusunda yorumlanması gerekirken, özellikle hastalık sigortalarına yönelik hazırlanan soru listelerinin yorumlanmasında sigorta ettirenin anlayışının esas alınmasının isabetli olacağını ifade etmektedir.

⁷³⁷ Şeker Öğüz, **Sözleşme Öncesi İhbar**, s.111; Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.431.

Sigorta genel şartlarının yorumlanmasında, kullanılan ifadelerin önem taşıdığı ancak tek başına yeterli olmadığı; bilhassa sözleşmenin anlam ve amacının göz önünde bulundurulmasının gerekli olduğu hakkında, bkz. Şeker, **Armağan**, s.553.

⁷³⁸ Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, s.431 ve s.421; bkz. Şeker Öğüz, **Sempozyum**, s. 159.

2. Sözleşmenin devamı sırasındaki ihbar görevi

a. Kapsamı

Sözleşmenin kurulması sırasında, sözleşme öncesi ihbar görevi çerçevesinde yapılan bildirim ile temin edilen prim –riziko dengesinin, sözleşme süresince de devamını sağlamak üzere, TTK m.1444'te, “sözleşme süresi içinde rizikoyu ağırlaştırmama ve riziko ağırlaşması söz konusu ise sigortacıyı bilgilendirme” yükümlülüğü düzenlenmiştir⁷³⁹. TTK m.1444/1 uyarınca, “Sigorta ettiren, sözleşmenin yapılmasından sonra, sigortacının izni olmadan rizikoyu veya mevcut durumu ağırlaştırarak tazminat tutarının artmasını etkileyici davranış ve işlemlerde bulunamayacak” ve “Sigorta ettiren veya onun izniyle başkası, rizikonun gerçekleşme ihtimalini artırıcı veya mevcut durumu ağırlaştırıcı işlemlerde bulunursa yahut sözleşme yapılırken açıkça riziko ağırlaşması olarak kabul edilmiş bulunan hususlardan biri gerçekleşirse derhâl; bu işlemler bilgisi dışında yapılmışsa, bu hususu öğrendiği tarihten itibaren en geç on gün içinde durumu sigortacıya bildirecek”tir⁷⁴⁰. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, TTK m.1444 uyarınca, rizikoyu ağırlaştırmama / riziko ağırlaşmasının ihbarı yükümlülüğüne ilişkin temel esasların belirlenmesi için, öncelikle, genel olarak hangi hallerde “riziko

⁷³⁹ Riziko ağırlaşmasına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Omağ, Merih Kemal, **Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu**, Sigorta Hukuku Türk Derneği, İstanbul, 1985. TTK m.1444 vd.daki düzenlemelerin, işlem temelini çökmesinin yasal normları olduğu hakkında bkz. Şenocak, Kemal, Sigorta Ettirenin Rizikoyu Ağırlaştırmama ve Rizikonun Ağırlaşması Halinde Ağırlaşan Rizikoyu İhbar Külfeti, **Sigorta Hukuku Sempozyumları: Sorumluluk Sigortalı Sempozyumu, 1-2 Aralık 2017 İstanbul, Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu, 2-3 Şubat 2018, Bursa**, Ed. Ünan, Samim / Yazıcıoğlu, Emine, İstanbul, 2018, s.201.

⁷⁴⁰ Benzer düzenleme, DeVVG §23'te de yer almakta olup, söz konusu hükmün ilk fıkrası uyarınca, sigorta ettiren, sözleşmenin kurulmasından sonra, sigortacının rızası olmaksızın rizikoyu ağırlaştırmayacak veya rizikonun üçüncü bir kişi tarafından ağırlaştırılmasına izin veremeyecektir (DeVVG §23,1). Eğer riziko, sonradan, sigorta ettiren veya onun izni ile bir üçüncü kişi tarafından ağırlaştırılmış ise, sigorta ettiren bu hususta, sigortacıyı gecikmeksizin bilgilendirme yükümlülüğü altında olacaktır (DeVVG §23,2). Görüldüğü üzere, Alman Kanun Koyucu da, TTK'daki ile benzer şekilde, rizikoyu ağırlaştırmama ve riziko ağırlaşmasını ihbar yükümlülüklerini ayrı yükümlülükler olarak düzenlemiştir.

Bu hususta öğretide “sübjektif riziko ağırlaşması” ve “objektif riziko ağırlaşması” şeklinde bir ayırım yapılmaktadır. Buna göre, sübjektif riziko ağırlaşması, “sigorta ettirenin sebebiyet verdiği veya sigorta ettirenin açık veya zımni rızası ile bir başkası tarafından gerçekleştirilen riziko ağırlaşma”larını; objektif riziko ağırlaşması, “sigorta ettirenin açık veya zımni rızası olmaksızın bir başkası tarafından gerçekleştirilen veya doğal veya sosyal olayların sebep olduğu” riziko ağırlaşmalarını ifade etmektedir. 6762 sayılı eski Türk Ticaret Kanunumuzda sadece sübjektif riziko ağırlaşması düzenlenmişti. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Omağ, **Riziko Ağırlaşması**, s.65 vd. Ayrıca bkz. Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.289 vd.

ağırlaşması”nın söz konusu olacağıın açıklanması gerekir. Öğretide de ifade edildiği üzere, riziko ağırlaşması, “rizikonun gerçekleşme ihtimalinin artması” veya “muhtemel zarar miktarının artması” şeklinde görülebilecektir⁷⁴¹. Bu halde, sözleşme öncesi ihbar görevi başlığı altında sigortacıya bildirilmesi gereken “önemli hususlar” ile ilgili yapılan açıklamalar esas itibariyle “rizikoyu ağırlaştırır haller”in tespiti bakımından da geçerli olacaktır⁷⁴². Buna göre, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacının, zarar veya bakiye borç miktarından bağımsız olarak kredi kuruluşuna ve yasal mirasçılara poliçede yazılı tutarı ödemekle yükümlü olması karşısında, kredi sözleşmesinin vadesinin uzatılması, kredi borcu taksitlerinin zamanında ödenmemiş olması neticesinde işleyen temerrüt faizleri nedeniyle bakiye borç tutarının artması gibi kredi sözleşmesi ve bakiye borç tutarı ile ilgili veya sigorta ettirenin iflas etmesi gibi ödeme gücünü etkileyen hususların, TTK m.1444 anlamında sigortacının durumunu ağırlaştırır değişiklik olarak kabul edilmesi mümkün görünmemektedir.

Krediye bağlı hayat sigortalarında rizikonun gerçekleşmesine meblağ sigortalarına benzer sonuçların bağlanmış olduğu gözetildiğinde, bu sigorta türü bakımından sigortacının durumunun ağırlaşması, çok defa teminat altına alınan ölüm rizikosunun gerçekleşme olasılığını kuvvetlendiren değişiklikler şeklinde ortaya çıkacaktır⁷⁴³. Buna göre, aynı zamanda kredi borçlusunu olan riziko şahsı bakımından ölüm rizikosunun gerçekleşme ihtimalini arttıracak nitelikteki meslek- iş değişiklikleri ile riziko şahsının can güvenliği bakımından tehlikeli sayılabilecek seyahate çıkması vs.gibi değişikliklerin, “önceden öngörülememesi; devamlı nitelikte olması ve sigorta himayesi altında bulunan bir hususa ilişkin olması” şartıyla⁷⁴⁴, bu kapsamda değerlendirilmesi mümkündür. TTK m.1445/4 uyarınca, “rizikonun artmasına, hayat

⁷⁴¹ Şenocak, **Rizikoyu Ağırlaştırılmama**, s.203; Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.291; Riziko ağırlaşmasında sadece “tazminat tutarının artmasının” söz konusu olmayacağı; rizikonun gerçekleşme ihtimali veya her ikisinin birden artabileceği; bu nedenle rizikoyu ağırlaştırılmama yükümlülüğüne ilişkin TTK m.1444’ün (TTK Tasarısı m.1422) eksik düzenlendiği hakkında bkz. Omağ, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı**, s.31.

⁷⁴² Omağ, **Riziko Ağırlaşması**, s.56 vd.daki açıklamalar. Ayrıca bkz. Şenocak, **Rizikoyu Ağırlaştırılmama**, s.205. Ayrıca bkz. II, B, 2, a başlığı altında yapılan açıklamalar.

⁷⁴³ Riziko ağırlaşmasının, nisbi nitelikte olduğu; riziko değişikliğinin bir sigorta branşı bakımından rizikoyu az nispette veya hiç ağırlaştırmadığı halde, aynı riziko değişikliği diğer bir sigorta branşı bakımından rizikoyu daha fazla ağırlaştırdığı söylenebilir. Bkz. Omağ, **Riziko Ağırlaşması**, s.72.

⁷⁴⁴ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Omağ, **Riziko Ağırlaşması**, s.48 vd.; Şenocak, **Rizikoyu Ağırlaştırılmama**, s.202 vd.; Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.469 vd.

sigortalarında, sigortalının sağlık durumunda meydana gelen değişikliklerin sebep olması halinde ” hükmün birinci ila üçüncü fıkrasının uygulanmayacağı hüküm altına alınmış ise de, riziko ağırlaşmasının sigortacı tarafından rizikonun gerçekleşmesinden sonra öğrenilmiş olması ihtimali için m.1445/5 vd.da öngörülen yaptırım sisteminin uygulanmaya devam edecek olması karşısında, sigortalının sağlık durumunda meydana gelen değişikliklerin de riziko ağırlaşması olarak kabul edileceği ve bu çerçevede sigortacıya bildirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmalıdır⁷⁴⁵.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde rizikoyu ağırlaştırmama ve bilhassa riziko ağırlaşmasını bildirim görevinin yükümlüsü ve muhatabı bakımından, sözleşme öncesi ihbar görevi başlığı altında yapılan açıklamalar burada da geçerli olacaktır⁷⁴⁶. Rizikonun ağırlaşmasına ilişkin bildirim yapılması gereken zaman, ikili bir ayırım yapılarak hükme bağlanmıştır. Buna göre, sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşme olasılığını kuvvetlendiren değişikliğin bizzat sigorta ettiren veya onun bilgisi dâhilinde bir başkası tarafından gerçekleştirilmesi halinde “derhal” bildirimde bulunmak zorundadır⁷⁴⁷. Söz konusu süre, rizikoyu ağırlaştıran değişiklik tarihinden itibaren işlemeye başlayacaktır. Rizikonun ağırlaşmasına sebebiyet veren değişikliğin, sigorta ettirenin bilgisi olmaksızın gerçekleşmesi halinde sigorta ettiren, bu değişikliği öğrendiği tarihten itibaren en geç 10 gün içinde bildirimde bulunmakla yükümlüdür⁷⁴⁸. Ayrıca, sözleşme yapılırken açıkça riziko ağırlaşması olarak kabul edilmiş bulunan hususlardan birinin gerçekleşmesi halinde sigorta ettirenin “derhal” bildirimle yükümlü olduğu hüküm altına alınmıştır. Sözleşmede açıkça riziko ağırlaşması olarak belirlenen hususların sigortacıya bildirilmesi için öncelikle sigorta ettiren tarafından

---

⁷⁴⁵ Riziko şahsının sağlık durumunda meydana gelen değişikliklerin, sigortacı bakımından “öngörülemeyen” bir hal olmadığı ve bu nedenle riziko ağırlaşması olarak nitelendirilemeyeceği hakkında bkz. Şenocak, **Rizikoyu Ağırlaştırmama**, s.213; Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.488. Açıklamalar için ayrıca bkz. Omağ, **Riziko Ağırlaşması**, s.49.

⁷⁴⁶ Bkz. s.250 vd.da yapılan açıklamalar. Riziko ağırlaşması halinde ihbarla yükümlü olanlar ve ihbar görevinin muhatabı bakımından bkz. Omağ, **Riziko Ağırlaşması**, s.91 vd.

⁷⁴⁷ 6762 sayılı Eski Türk Ticaret Kanunu’nda öngörülen yaptırım sistemine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Omağ, **Riziko Ağırlaşması**, s.98 vd.

⁷⁴⁸ Ayrıca karşı. DeVVG §23,1: Söz konusu hükümde de, TTK’daki ile benzer şekilde, riziko ağırlaşmasının “geciksiz (unverzüglich)” ihbar edileceği düzenlenmiştir. Ancak, riziko ağırlaşmasının sigorta ettiren veya onun izni ile bir başkası tarafından gerçekleştirilmediği hallerde, TTK’dakinden farklı olarak, hükmün ilk fıkrası ile uyumlu şekilde, “riziko ağırlaşmasının öğrenilmesinden sonra geciksiz (“...nachdem er von ihr Kenntnis erlangt hat, dem Versicherer unverzüglich ”) ihbar edilmesi gerekmektedir.

öğrenilmiş olması gerektiği ve bu nedenle, riziko ağırlaşmasının, sigorta ettiren tarafından veya onun bilgisi dâhilinde gerçekleşmiş olması hali hariç olmak üzere, sigorta ettiren tarafından öğrenilmesinden itibaren “derhal” bildirilmesi gerektiği vurgulanmalıdır.

b. İhlali ve sonucu

TTK’da, rizikoyu ağırlaştırmama ve sözleşme süresi içinde ortaya çıkan riziko ağırlaşmalarını ihbar görevinin ihlaline, sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlali bakımından öngörülen yaptırım sistemi ile oldukça benzer sonuçların bağlandığı görülmektedir. Bu çerçevede, ihlale, rizikonun gerçekleşmesinden önce veya sonraki safhada gerçekleşmiş olmasına göre farklı sonuçlar tayin edilmiştir. TTK m.1444’te sigorta ettirenin rizikoyu ağırlaştırmama ve riziko ağırlaşması söz konusu olduğunda bunu sigortacıya bildirim görevi olmak üzere iki farklı görevin düzenlendiğine dikkat çekilmelidir. Hükmün ilk fıkrasında sigortacının “riziko ağırlaşmasının sigortacıya ihbar edilmemesini” değil, “rizikonun gerçekleşmesi veya mevcut durumun ağırlaşması ihtimalini ya da sözleşmede riziko ağırlaşması olarak kabul edilebilecek olayların varlığını” sözleşme süresi içinde öğrenmiş olması ihtimaline sonuç bağlanmıştır. Bu halde, “hükmün lafzından anlaşıldığı üzere”, bu fıkrada yer alan yaptırımın uygulanabilmesi için TTK m.1444 çerçevesinde riziko ağırlaşması olarak kabul edilebilecek bir durumun varlığı yeterlidir ve bu hususun sigortacıya bildirilmiş olması hükümde yer alan yaptırımın uygulanmasını engelleyemeyecektir. Buna göre, “Sigortacı sözleşmenin süresi içinde, rizikonun gerçekleşmesi veya mevcut durumun ağırlaşması ihtimalini ya da sözleşmede riziko ağırlaşması olarak kabul edilebilecek olayların varlığını öğrendiği takdirde, bu tarihten itibaren bir ay içinde sözleşmeyi feshedebilecek veya prim farkı isteyebilecek⁷⁴⁹; prim farkının on gün

---

⁷⁴⁹ Ayrıca bkz. ve karşı. DeVVG §24,1 : Bu hükmü göre, sigorta ettirenin kasıt veya ağır ihmal suretiyle rizikoyu ağırlaştırmama yükümlülüğünün ihlaline sebebiyet vermesi durumunda, sigortacı herhangi bir süre vermeye gerek olmaksızın sözleşmeyi feshedebilecek iken, hafif ihmal halinde ise, 1 aylık ihtar süresine tabi olarak sözleşmeyi fesih hakkını kullanabilecektir. Benzer şekilde, rizikonun, bizzat sigorta ettiren tarafından veya onun izni ile bir başkası tarafından ağırlaştırıldığı hallerde “ihbar” görevini ihlal etmesi veya onun rızası olmaksızın rizikonun ağırlaştırılması halinde de, 1 aylık ihtar süresine uymak suretiyle sözleşmeyi feshedebilecektir (DeVVG §24,2). Sigortacının bu hakkını 1 aylık süre içinde kullanmaması halinde, fesih hakkı kaybedilecektir (DeVVG §24,3) .

içinde kabul edilmemesi hâlinde sözleşme feshedilmiş sayılacaktır⁷⁵⁰. Sözleşme öncesi beyan görevinin ihlalinin rizikonun gerçekleşmesinden önceki safhada öğrenilmiş olmasının sonuçlarını düzenleyen TTK m.1439/1 ile benzer şekilde, prim-riziko dengesinin temininin amaçlandığı bu hükümde, TTK m.1439/1'den farklı olarak “cayma” yerine “fesih” hakkı tanınmış ve m.1439'daki 15 günlük süre yerine 1 aylık süre öngörülmüştür. Maddede, fesih imkânının getirilmiş olması, ifasına başlanmış sürekli edimleri içeren sözleşme ilişkilerinin ancak ileriye etkili şekilde sona erdirilebilecek olmasının sonucudur⁷⁵¹. Bununla birlikte, m.1445/2'de fesih hakkının kullanılması bakımından bir istisna getirilmiş ve rizikonun gerçekleşmesinden önce riziko ağırlaşması teşkil eden durum ortadan kalkmış ise fesih hakkının kullanılamayacağı hüküm altına alınmıştır. TTK m.1445/1'de düzenlenen, riziko ağırlaşmasını rizikonun gerçekleşmesinden önceki süreçte öğrenilmesi halinde sigortacının sahip olduğu sözleşmeyi fesih ve prim farkı talep haklarının kullanılmasına ilişkin olarak sözleşme öncesi ihbar görevi başlığı altında yapılan açıklamalar geçerli olacaktır⁷⁵². Bununla birlikte, TTK m.1445/1'in lafzından, sadece “rizikoyu ağırlaştırmama” yükümlülüğünün ihlaline sonuç bağlandığı anlaşılmakta ise de, riziko ağırlaşmasını beyan görevinin yerine getirilmediği haller bakımından da TTK m.1445/1 çerçevesinde fesih ve prim farkı talep haklarının evleviyetle kullanılabilmesi kabul edilmelidir. Zira TTK m.1499'da, 5 yıldan uzun süreli hayat sigortası sözleşmelerinde, riziko ağırlaşmasını “beyan görevinin” ihlal edilmesi halinde “sigorta ettirenin sözleşmeyi feshedemeyeceği; sadece prim farkı talep edebileceğinin” hüküm altına alınmış olması da bu görüşü desteklemektedir.

---

⁷⁵⁰ Sigorta ettirenin sözleşme süresi içinde ifa etmesi gereken bu görevin ihlali halinde “cayma” yerine “fesih” yaptırımının öngörülmüş olması, Kanun Koyucunun, sigorta sözleşmesini sürekli edimleri içeren bir sözleşme olarak kabul ettiğini kanıtlar niteliktedir.

Ayrıca bkz. ve karşı. DeVVG §25: Söz konusu hükümde, sigortacının ihlal halinde sözleşmeyi fesih etmek yerine daha yüksek bir prim talep edebileceği veya ağırlaşan rizikoyu teminat dışı bırakma haklarına da sahip olduğu hüküm altına alınmıştır. Bu halde ise, sigortacı tarafından teklif edilen prim farkının yüzde 10'unun üzerinde ise, sigorta ettiren herhangi bir süreye tabi olmaksızın sözleşmeyi feshedebilecektir. Bu yönüyle, Alman Kanun Koyucunun, TTK m.1445'tekinden daha farklı bir yaptırım sistemi öngördüğü söylenebilir.

⁷⁵¹ TTK m.1445/1'deki hükmün, sigorta ettirenin kusuruyla veya kusursuz olarak sebebiyet verdiği veya tamamen sigorta ettirenin dışındaki sebeplerle ortaya çıkan riziko ağırlaşmaları bakımından da uygulanacağı; sigortacı lehine olan bu düzenlemenin isabetli olmadığı; sadece sigorta ettirenin rizikoyu ağırlaştırmama görevini ihlal ettiği haller ile sınırlı bir fesih hakkı öngörülmesinin daha isabetli olacağı hakkında bkz. Ünán, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.485.

⁷⁵² Bkz. s.271 vd.da yapılan açıklamalar.

TTK m. 1445/4'te krediye bağı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından da önemli sayılabilecek bir istisnaya yer verilerek, "rizikonun artmasına sigortalının sağlık durumunda meydana gelen değişiklikler sebep olmuş" ise, sigortacının ilk fıkrada yer verilen sözleşmeyi fesih veya prim farkı talep hakkını kullanamayacağı düzenlenmiştir (Bu halde, krediye bağı hayat sigortasının, ölüm rizikosuna karşı teminat sağladığı gözetildiğinde, ancak riziko şahsı olan kredi borçlusunun can güvenliğine etki edebilecek bir işe başlaması veya tehlikeli bir yolculuğa çıkması gibi durumlarda, TTK m.1445 çerçevesinde prim farkı veya sözleşmeyi fesih hakkı veren bir riziko ağırlaşmasından bahsedilebilecektir⁷⁵³. Bu nedenle, TTK m.1445/4'te yer alan bu düzenlemenin, geleneksel hayat sigortalarında olduğu gibi, krediye bağı hayat sigortası sözleşmelerinde de rizikonun gerçekleşmesinden önceki safhada sigorta ettirenin ihbar görevinin ihlali halinde başvurulabilecek hakların kullanımını önemli ölçüde daralttığı söylenebilecektir. Ayrıca TTK m.1445/4'te, fesih ve prim farkı talep haklarının kullanımına ilişkin başka istisnalar da sayılmıştır. Buna göre, "Rizikonun artması, "sigortacının menfaati ile ilişkili bir husus", "sigortacının sorumlu olduğu bir olay" veya "insanî bir görevin yerine getirilmesi"nden ileri gelmiş ise, yine prim farkı talep veya fesih hakkı kullanılamayacaktır⁷⁵⁴.

Kanun Koyucu, sözleşmenin devamı sırasındaki ihbar görevinin ihlal edildiğinin, rizikonun gerçekleşmesinden sonraki safhada öğrenilmesi ihtimalinde sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlaline ilişkin düzenleme ile benzer şekilde, kusurun ağırlığı ve nedensellik bağının mevcudiyetini esas almak suretiyle yaptırım tayin etmiştir⁷⁵⁵ ve bu nedenle sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlalinin rizikonun

---

⁷⁵³ Bununla birlikte, bu tür gelişmelerin sigortacıya bildirilmemesinin, sözleşme öncesi ihbar veya sözleşmenin devamı sırasındaki ihbar yükümlülüklerinden hangisinin ihlali niteliğinde olduğu, her bir somut olay bakımından ayrıca değerlendirilmelidir. Yenilemeden önce (sözleşmenin devamı sırasında) ortaya çıkan ve bildirilmeyen "önemli" bir husus da, sözleşmenin yenilenmesi sırasında, TTK m.1435 kapsamında sigortacıya / kredi kuruluşuna bildirilmelidir.

⁷⁵⁴ Bu istisnalar hakkında açıklamalar için bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.487-488.

⁷⁵⁵ Kanunda (Tasarıda) görevlerin ihlali halinde uygulanacak yaptırımlar bakımından kusur / illiyet bağının aranmış olmasının bir tercih sorunu olduğu, ancak kusur ve illiyet bağı olsa da olmasa da kural olarak prim-riziko dengesinin bozulduğu ve bu dengenin düzeltilmesinin gerektiği; prim-riziko dengesinin sigorta tekniğine ilişkin olduğu ve kusurun burada önem taşımasının gerektiği; kusurun varlığını ispat etmenin oldukça zor olduğu ve kusur – illiyet bağı aranmasının uygulamada önemli sakıncalara sebebiyet verebileceği hakkında ayrıntılı açıklamalar ve eleştiriler için bkz. Omağ, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı**, s.32. Hükümde yer alan "etki edebilecek nitelikte ise" ifadesinin "etki etmişse" şeklinde anlaşılması gerektiği hakkında bkz. Şenocak, **Rizikoyu Ağırlaştırmama**, s.211.

gerçekleşmesinden sonra öğrenilmiş olmasına bağlanan yaptırım sistemine ilişkin açıklamalar burada da geçerli olacaktır⁷⁵⁶. TTK m.1445/4 uyarınca, “Rizikonun artmasının, sigortacının menfaati ile ilişkili bir husus, sigortacının sorumlu olduğu bir olay veya insanî bir görevin yerine getirilmesi ve hayat sigortalarında da sigortalının sağlık durumunda meydana gelen değişikliklerden ileri geldiği” hallerde, riziko ağırlaşmasının rizikonun gerçekleşmesinden sonra öğrenilmesine ilişkin yaptırım sistemini düzenleyen TTK m.1445/5 vd.daki hükümler geçerliliğini koruyacaktır. Zira bu haller TTK m.1445/4’te, “sadece prim farkı talep ve fesih” haklarının kullanımını engelleyen sebepler olarak sayılmıştır. Riziko ağırlaşmasının, rizikonun gerçekleşmesinden sonra öğrenilmesi yaptırım uygulanabilmesi için, “kusur”un varlığı gereklidir. TTK m.1445/4’te sayılan bu sebeplerin sigorta ettirene “kusur yüklenmesi mümkün olmayan” haller olduğu gözetildiğinde, sadece prim farkı talep ve fesih haklarının kullanılmasını engelleyeceği”nin öngörülmesinin, Kanun Koyucunun bilinçli tercihi olduğu sonucuna ulaşılmaktadır ve dolayısıyla, bu düzenleme, TTK m.1445’te yer alan yaptırım sistemi ile uyum içindedir.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin, hayat sigortasının bir türü olarak kabul edilmesi karşısında, TTK m.1499’da yer alan ve hayat sigortası

TTK m.1445’teki düzenleme uyarınca, rizikonun gerçekleşmiş olduğu ihtimalde sadece riziko ağırlaşmasının bildirilmemiş olması bakımından yaptırım öngördüğü hakkında isabetli eleştiri için bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.484

⁷⁵⁶ Bkz. s.275’te yapılan açıklamalar.

Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu’nda riziko ağırlaşması halinde sigortacıya tanınan bir diğer imkân ise, sigorta bedeli ödeme yükümlülüğünün ortadan kalkmasıdır. Buna göre, riziko ağırlaşmasından sonra, rizikonun gerçekleşmesi halinde, sigorta ettirenin riziko ağırlaşmasını kasten gerçekleştirmesi ihtimalinde, sigortacı sigorta bedelini ödemekten kaçınma hakkına sahip olacaktır. Sigorta ettirenin ihlale ağır kusuru ile sebebiyet vermesi durumunda ise, sigortacı, sigorta bedelini sigorta ettirenin kusurunun ağırlığına uygun şekilde tenkis ederek ödeyebilecektir. Bu halde, ağır ihmalin mevcut olmadığını ispat yükümlülüğü sigorta ettirene ait olacaktır. (DeVVG §26,1) bununla birlikte, bu yaptırım sisteminin sadece DeVVG §23,1’de düzenlenen “sigortacının rızası olmaksızın rizikonun ağırlaştırılması veya sigorta ettirenin izni dâhilinde üçüncü bir kişi tarafından ağırlaştırılması halinde uygulanacağı; riziko ağırlaşmasının ihbarı görevinin ihlali halinde bu yaptırımın değil, bir sonraki fıkrada düzenlenen yaptırım sisteminin uygulanacağı vurgulanmalıdır. Bu halde, Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu’nda da, riziko ağırlaşmasını ihbar yükümlülüğü ve rizikoyu ağırlaştırmama yükümlülüğünün ihlaline farklı sonuçların bağlandığına dikkat çekilmelidir. Buna göre, DeVVG §23,2 ve 3 çerçevesinde riziko ağırlaşmasını bildirim yükümlülüğünün ihlal edilmesi durumunda, bilgilendirmenin yapılması gereken süreden itibaren 1 ayın geçmesinden sonra riziko gerçekleşmiş ise, sigortacı, o anda riziko ağırlaşmasında herhangi bir şekilde haberdar olmadıkça, sigorta bedelini ödemekle yükümlü olmayacaktır. Bildirim yükümlülüğünün kasit olmaksızın ihlal edildiği hallerde ise, sigortacı sigorta bedelini ödeme yükümlülüğü altında olacak; ancak ağır ihmal suretiyle ihlal halinde, DeVVG §26,1’deki hüküm uygulanarak, sigortacı, sigorta bedelinden, sigorta ettirenin kusurunun ağırlığı oranında indirim yapacaktır. (DeVVG §26,2)

sözleşmelerinde, sözleşmenin devamı sırasındaki beyan görevinin ihlali halinde sigortacıya tanınan fesih hakkını sınırlandıran düzenleme de önem arz etmektedir. Bu hükme göre, “rizikonun artmasından itibaren 5 yıl geçmiş ise”, kasten ihlal bulunmadığı sürece, sigortacı beyan yükümlülüğünün ihlal edildiğini ileri sürerek sözleşmeyi feshedemeyecek, sadece prim farkı talep edecektir⁷⁵⁷. Bu düzenleme de, 5 yıldan uzun süreli hayat sigortası sözleşmelerinde sözleşme öncesi ihbar görevini ihlaline ilişkin TTK m.1498 ile, sigorta sözleşmesinin “sürekli edimleri içeren” bir sözleşme olması nedeniyle TTK m.1499’da “cayma” yerine “fesih” kavramının kullanılmış olması dışında benzemektedir. Bu nedenle, TTK m.1498’deki düzenlemeye dair açıklamalar, rizikoyu ağırlaştırmama görevi bakımından da geçerliliğini koruyacaktır.

Bu açıklamalar çerçevesinde, krediye bağlı hayat sigortaları bakımından, kredi borçlusu sigortalının, rizikoyu ağırlaştırmama ve riziko ağırlaşmasını ihbar görevinin ihlali, gerek ihlalin rizikonun gerçekleşmesi gerekse de sonraki safhada öğrenilmiş olması önem taşımaksızın, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin teminat işlevini zayıflatan ve hatta bazen tamamen ortadan kaldıran bir etken olduğunu ifade etmek gereklidir.

c. Hayat Sigortası Genel Şartlarındaki Düzenleme

Hayat Sigortası Genel Şartları arasında, “Sigorta Süresi İçinde Beyan Yükümlülüğü” başlığı altında ayrıntılı bir düzenlemeye yer verilmiştir (HSGŞ C.3). Rizikoyu ağırlaştırma ve riziko ağırlaşmasını beyan görevi bakımından TTK veya HSGŞ düzenlemelerinin hangisinin esas alınacağı, TTK m.1452/3’te yer alan ve sözleşmenin devamındaki beyan görevine ilişkin düzenlemeyi sigorta ettiren lehine nisbi emredici olarak düzenleyen hüküm çerçevesinde belirlenecektir.

HSGŞ C.3 f.1 uyarınca, “Sözleşmenin yapılmasından sonra, sigortacının izni olmadan, rizikoya etki edebilecek hususlarda meydana getirilen değişikliklerin sekiz gün içinde

---

⁷⁵⁷ TTK m.1499’daki düzenleme ile m.1439’da yer alan ve sözleşmenin devamı sırasındaki ihbar görevine ilişkin temel esasların bulunduğu düzenleme ile arasındaki ilişkinin belirlenmediği ve özel hüküm- genel hüküm ilişkisine dair bu belirsizliğin uygulamada sorunlara sebebiyet verebileceği hakkında bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Taslağı**, s.186.

sigortacıya bildirilmesi gerekli”dir⁷⁵⁸. Riziko ağırlaşmasının, zamanında ihbar edilmemesinin bir yaptırıma tâbi tutulması nedeniyle, ihbar için öngörülen sürenin uzun olması sigorta ettiren lehinedir. Hükümün lafzından anlaşıldığı üzere, Genel Şartlarda, sadece rizikonun sigorta ettirenin izni olmadan ağırlaştırılmasına diğer bir ifade ile objektif riziko ağırlaşmasına yönelik bir düzenleme getirildiği anlaşılmaktadır. TTK m.1444’te, objektif riziko ağırlaşmalarının “öğrenildiği tarihten itibaren 10 gün içinde” bildirileceği öngörülmüştür. TTK’daki hüküm ile kıyaslandığında, TTK’daki 10 günlük süre, sigorta ettirenin daha lehine olduğundan HSS’deki 8 günlük sürenin uygulanması mümkün olmamalıdır⁷⁵⁹.

Sözleşmenin devamındaki beyan görevinin ihlaline bağlanan yaptırım bakımından, HSGŞ’da yer alan sistem TTK’dakinden oldukça farklıdır. HSGŞ C.3.1 uyarınca, “Sigortacı sekiz gün içinde sözleşmeyi feshedebilecek veya prim farkı talep edebilecek”tir. Bu halde, “Sigorta ettiren talep edilen prim farkını kabul ettiğini sekiz gün içinde bildirmediği takdirde sözleşme feshedilmiş sayılacak”; ancak, “prim farkının kabul edilmemesi nedeniyle sözleşmenin feshi, sigortacının değişikliği öğrendiği tarihten itibaren sekiz gün içinde söz konusu olacak”tır⁷⁶⁰. TTK m.1445/1 uyarınca yukarıda izah edildiği üzere fesih ve prim farkı talep hakları bakımından 1 aylık süre öngörülmüştür. Prim farkı talep etmek hakkı, sigorta sözleşmesinin ayakta tutulmasına hizmet ettiği için, prim farkı talebi ve talebin kabul edilmemesine bağlanan re’sen fesih sonucu bakımından daha uzun süre öngörülmesi sigorta ettirenin lehinedir. Bu nedenle, bu halde HSGŞ’daki 8 günlük süre yerine TTK’daki 1 aylık sürenin uygulanması gereklidir⁷⁶¹. Fesih hakkının süresi içinde kullanılmaması, hakkın sona ermesine sebebiyet vereceği için, bu hakkın kullanılması bakımından daha kısa süre öngörülmesi sigortacının bu hakkı kullanabileceği zaman diliminin

⁷⁵⁸ Aynı yönde bkz. Akgün, **a.g.m.**, s.575

⁷⁵⁹ Akgün, **a.g.m.**, s.576

⁷⁶⁰ Bu halde, sigortacı 8 gün içinde prim farkı talep ederse, sigorta ettirenin de bu farkı kabul etmesi için yine 8 günlük süresinin bulunacağı; ancak mevcut fıkranın prim farkının kabul edilmemesi nedeniyle sözleşmenin feshini, sigortacının değişikliği öğrenmesinden itibaren 8 günle sınırladığı; dolayısıyla sigorta ettirenin henüz daha prim farkı talebini düşünme safhasında olduğu bir sırada sürenin bitecek ve fesih hakkının da düşeceği hakkında kanaatimizce de isabetli eleştiri için bkz. Ünan, **Hayat Sigortası**, s.215; Akgün, **a.g.m.**, s.576

⁷⁶¹ Bu durumda hangi sürenin daha lehe olduğuna bakılmasının gerektiği; sigortacının yaptırıma başvurması bakımından daha kısa olan süre sigorta ettiren açısından daha lehe kabul edilirse, bu takdirde genel şartlardaki 8 günün uygulanacağı hakkında bkz. Akgün, **a.g.m.**, s.576

sınırlandırılması anlamına gelecektir. Bu nedenle, fesih hakkının kullanılabilmesi süre bakımından, HSGŞ’da yer alan düzenlemenin uygulanması mümkün görünmektedir.

HSGŞ C.3.3’te, sözleşmenin devamı sırasındaki beyan görevinin ihlaline, rizikonun gerçekleşmesinden sonraki safha bakımından sonuç bağlanmıştır. Buna göre, “Sigortacının sözleşmeyi bu değişikliklere göre yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını gerektiren hallerde, sigortacı durumu öğrenmeden önce, sigortacının fesih ihbarında bulunabileceği süre içinde veya fesih ihbarının hüküm ifade etmesi için geçecek süre içinde riziko gerçekleşirse, sigortacı tazminatı, o tazminata ilişkin olarak tahakkuk ettirilen prim ile tahakkuk ettirilmesi gereken prim arasındaki orana göre ödeyecek”tir. TTK m.1445/5 ve devamında, ihlalin rizikonun gerçekleşmesinden sonra öğrenilmesi ihtimalinde, Genel Şartlardaki bu düzenlemeye kıyasla çok daha ayrıntılı bir yaptırım sistemi öngörülmüştür. Bu düzenlemelerden herhangi birinin bir bütün olarak daha lehe olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Bu nedenle, HSGŞ C.3.3.’te sayılan ihtimallere göre ikili bir ayırım yapılması gerekir. Bu halde, riziko sigortacı ihlali öğrenmeden gerçekleşmiş ise, TTK m.1445/5 uyarınca, kusur kademelendirilmesi yapılmaktadır. Buna göre, ihlal ihmal ile gerçekleştirilmiş ise, TTK’da da sigortacının ödenen prim – ödenmesi gereken prim oranında sigorta bedelinde indirim yapma hakkı bulunduğundan, HSGŞ’daki düzenleme ile TTK düzenlemesi arasında herhangi bir farklılık bulunmayacaktır. İhlale kasten sebebiyet verilmesi halinde, TTK nedensellik bağının mevcudiyetine göre, sigorta bedelini hiç ödemeyecek veya bedelden kusurun ağırlığı oranında indirim yapabilecektir. Bu ihtimalde, TTK’da öngörülen bu yaptırıma kıyasla Genel Şarttaki düzenlemenin sigorta ettirenin daha lehine olduğu söylenebilir⁷⁶².

HSGŞ C.3.3. çerçevesinde, ihlal, “riziko eğer sigortacının fesih ihbarında bulunulabileceği veya fesih ihbarının hüküm ifade etmesi için gerekli süre içinde gerçekleşmiş ise” bu halde TTK m.1445/7’ye göre karşılaştırma yapmak gerekecektir. TTK m.1445/7 uyarınca, “Sigortacıya tanınan feshin bildirim süresi veya feshin hüküm ifade etmesi için verilen süre içinde, yapılan değişiklikle bağlantılı olarak rizikonun gerçekleşmesi hâlinde, sigorta tazminatı veya bedeli ödenen primle

---

⁷⁶² Akgün, a.g.m., s.578

ödenmesi gereken prim arasındaki oran dikkate alınarak hesaplanacak”tır. Bu halde, TTK’daki bu hüküm, yaptırımın uygulanabilmesini “rizikonun gerçekleşmesi ile riziko ağırlaşması arasında bağlantının” mevcudiyetine bağlamakta, diğer bir ifade ile zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, TTK’daki bu hükmün sigorta ettirenin daha lehine olduğu kabul edilmeli ve Genel Şart düzenlemesi uygulanmamalıdır⁷⁶³.

3. Rizikonun gerçekleştiğini ihbar görevi

TTK’nın Sigorta Hukuku Kitabının genel hükümleri arasında, rizikonun gerçekleşmesinin sigortacıya bildirilmesini öngören ortak bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre, “sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiğini gecikmeksizin sigortacıya bildirmekle yükümlü” olacaktır (TTK m.1446/1). Burada yer alan “gecikmeksizin” ifadesi mümkün olan en kısa zaman olarak anlaşılmalıdır⁷⁶⁴. Hükümde açık bir düzenlemeye yer verilmemekle birlikte, mücbir sebep halinde bu sürenin işlemeye başlamayacağı kabul edilmeli; somut olay şartlarında makul sayılabilecek bir sürede bildirim yapılması yeterli sayılmalıdır⁷⁶⁵.

TTK m.1446/2’ye göre, “Rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildirim yapılmaması veya geç yapılması, ödenecek tazminatta veya bedelde artışa neden olmuşsa, kusurun ağırlığına göre, tazminattan veya bedelden indirim yoluna gidilecek”tir. Ancak, m.1446/3 uyarınca, “sigortacı rizikonun gerçekleştiğini biliyorsa, bu hükümden yararlanamayacak”tır. Bununla birlikte, hayat sigortası sözleşmelerinde, bildirim geç yapılmasının “bedelde artışa sebebiyet vermesi” ancak “dövize veya belli bir kıymete endeksli sözleşmeler” bakımından söz konusu

⁷⁶³ Akgün, **a.g.m.**, s.578

⁷⁶⁴ Aynı yönde bkz. Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.299. Bu hüküm kapsamında, sadece “rizikonun gerçekleştiği” bilgisinin sigortacıya aktarılmasının yeterli olmadığı; rizikonun “nerede, ne zaman, ne şekilde gerçekleştiğinin ve sonuçlarının” da sigortacıya anahatları ile bildirilmesinin gerektiği hakkında bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Taslağı**, s.143.

⁷⁶⁵ Aynı yönde bkz. Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.299. Bu sürenin gaiplik halinde, gaiplik kararının kesinleşmesinden; ölüm karinesinin uygulandığı hallerde ise ölümün sicile işlendiği tarihten itibaren işlemeye başlayacağı hakkında bkz. Ulaş, Işıl, **Can Sigortası**, s.81; Kabukçuoğlu Özer, **Hayat Sigortası**, s.302.

Karş. DeVVG §30: Alman Kanun Koyucu da benzer şekilde, riizkonu gerçekleştiğinin gecikmeksizin (*unverzüglich*) bildirilmesi gerektiğini hüküm altına almaktadır. Bu süreye ilişkin açıklamalar için bkz. Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 30 Rn. 5; Prölss/Martin/Armbrüster, **Versicherungsvertragsgesetz 2018**, VVG § 30 Rn.7 ve 8; Langheid/Rixecker/Rixecker, **Versicherungsvertragsgesetz 2016**, VVG § 30 Rn.8.

olabilecektir⁷⁶⁶. Sigortacının bedel ödeme borcu rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbar ile muaccel olacağı için, dövize veya belli bir kıymete endeksli sözleşmelerde, döviz veya kıymetteki değer artışına göre sigortacının ödemesi gereken sigorta bedeli de artabilir.

Tüm hayat sigortası sözleşmelerinde olduğu gibi krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde de rizikonun gerçekleştiğinin bildirilmesinin asıl önemi, çok defa sigortacının ifa borcunun muaccel hale gelmesi ve sigortacının avans ödeme yükümlülüğünün doğması bakımından ortaya çıkmaktadır. Nitekim TTK m.1427/2 uyarınca, Sigorta tazminatı veya bedeli, rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve her hâlde 1446 ncı maddeye göre yapılacak ihbardan 15 gün sonra muaccel olacak”tır⁷⁶⁷. Ayrıca Kanun Koyucu, sigortacının avans ödeme yükümlülüğünün doğması bakımından da rizikonun gerçekleştiğinin ihbarına önem atfetmiştir. TTK m.1427/3’e göre, “1446 ncı maddeye göre yapılacak ihbardan başlayarak üç ay içinde sigortacının araştırmaları tamamlanamamışsa”, sigortacı sigorta bedelinin yüzde ellisinden az olmamak üzere belirlenen bir meblağı avans olarak ödeme yükümlülüğü altına girecektir⁷⁶⁸.

Rizikonun gerçekleştiğini ihbar bakımından, HSGŞ’da da bir düzenleme yer almaktadır. Genel Şartların “B. Rizikonun gerçekleşmesi halinde hak sahiplerinin yükümlülükleri” başlıklı maddesi uyarınca, “Hak sahipleri, rizikonun gerçekleştiğini öğrendiği tarihten itibaren durumu beş gün içinde sigortacıya bildirmekle yükümlüdür”ler. Bu düzenlemede, TTK m.1446’dakinden farklı şekilde bildirim yapılması için “5 günlük süre” öngörülmüştür. TTK’da yer verilen “gecikmeksizin” kavramı, her somut olaya göre göre belirlenecek makul süreyi ifade ettiğinden, HSGŞ’daki 5 günlük süreye kıyasla daha lehe bir düzenlemedir. Zira, somut olay şartları bakımından, Genel Şartlarda öngörülen 5 günlük sürenin “makul olmadığı- kısa sayılabileceği” durumlarla karşılaşılabilecektir. TTK m.1446’daki bu

---

⁷⁶⁶ Kabukçuoğlu Özer, **Hayat Sigortası**, s.303; Hayat sigortalarında bu görevin ihlali halinde sigorta bedelinde nasıl bir artma olacağına açıklanmasının zor olduğu ve sözleşmede özel hüküm bulunmasını gerektirdiği hakkında bkz. Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.302.

⁷⁶⁷ Bu hususta ayrıntılı açıklamalar için bkz. s.198 vd.

⁷⁶⁸ Bu hususta ayrıntılı açıklamalar için bkz. s.205 vd.

düzenlemenin, TTK m.1520/3 uyarınca nisbi emredici olması karşısında, HSGŞ'daki 5 günlük süre uygulanmamalıdır.⁷⁶⁹.

---

⁷⁶⁹ Bu hususta ayrıca bkz. Akgün, **a.g.m.**, s.563: Yazar, 5 günlük sürenin “gecikmeksizin”e göre lehe mi yoksa aleyhe olduğunun her somut olay bakımından ayrıca değerlendirilmesinin gerektiğini; daha uzun süre olduğu yorumu yapılabilirse, bunun sigorta ettirenin lehine olacağı ve dolayısıyla m.1446 yerine genel şart hükmünün uygulanacağını; aksi halde genel şart hükmü aleyhe kabul edileceğinden TTK m.1446 hükmünün uygulanacağını ifade etmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KREDİYE BAĞLI HAYAT SİGORTASI SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ

I. Sona Erme Sebepleri

Sigorta sözleşmelerini sona erdiren farklı sebepler mevcuttur. Genel olarak sigorta sözleşmelerinin sona ermesine sebebiyet veren haller, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerini de sona erdirecektir. Bununla birlikte, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin bir kredi sözleşmesine istinaden akdedilmelerinden ileri gelen özel bazı sona erme sebepleri de bulunmaktadır. Aşağıda, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine özgü sona erme sebeplerinin yanı sıra genel sona erme sebepleri de krediye bağlı hayat sigortası uygulaması bakımından gösterdikleri özellikler gözetilerek incelenecektir.

A. Sigorta Sözleşmesinin Süresinin Sona Ermesi

Sigorta süresi, sözleşmenin akdi sırasında genellikle başlangıcı ve bitimi kararlaştırılan, kararlaştırılmadığı hallerde ise TTK m.1410 uyarınca, “taraf iradeleri, yerel teamül ile hâl ve şartlar göz önünde bulundurularak, mahkemece belirlenen” süreyi ifade etmektedir⁷⁷⁰. Kanunda açıkça hüküm altına alınmamış olmakla birlikte, sözleşmede kararlaştırılan veya TTK m.1410 çerçevesinde belirlenen sürenin bitimi, kural olarak tüm sigorta sözleşmeleri için “olağan” sona erme sebebidir⁷⁷¹. Bununla birlikte, tarafların sözleşmenin sona ermesinden önce anlaşarak “sözleşmeyi yenilemeleri” mümkündür⁷⁷². Uygulamada, BKBSY m.10 uyarınca krediye bağlı

⁷⁷⁰ Diğer taraftan, “sözleşme süresi (şekli süre)” ile sigortacının sorumluluğunun devam ettiği süreyi ayırt etmek gereklidir. Sigortacının sorumlu olduğu süre, aksi kararlaştırılmadıkça kural olarak ilk primin veya ilk taksitin ödenmesi ile başlarken, sözleşme süresi ise tarafların sözleşmenin kurulmasına ilişkin karşılıklı ve uygun iradeleri ile birlikte işlemeye başlayacaktır. Bu hususta bkz. Can, **Sigorta Hukuku**, s.323; Kender, **Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku**, s.248 vd.; Arseven, **a.g.e.**, s.74 vd.TTK m.1410 ile ilgili ayrıntılı açıklamalar için ayrıca bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, s.115 vd.

⁷⁷¹ Kender, **Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku**, s.368; Ulaş, **a.g.e.**, s.118; Kender, Rayegan, **Sigorta Sözleşmesinin Süresine İlişkin Bazı Sorunlar**, **Sigorta Hukuku Dergisi**, Yıl: 1998, Sayı:1, s.41.

Diğer taraftan, HSGŞ A.5’te yer alan, “Sigorta, poliçede başlama ve sona erme tarihleri olarak yazılan günlerde, aksi kararlaştırılmadıkça Türkiye saati ile öğleyin saat 12.00’de başlayıp, öğleyin saat 12.00’de sona ereceğine” ilişkin hüküm, hayat sigortası sözleşmelerinin özel bir türü olan krediye bağlı hayat sigortaları bakımından da geçerli olacaktır

⁷⁷² Bu konuda bkz. Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.108-109. Bu halde, tarafları, konusu vs . diğer herhangi bir hususta değişiklik yapılmaksızın yenilenen sözleşme bakımından yeni bir sigorta

hayat sigortaları çok defa doğrudan kredi vadesi ile uyumlu olacak şekilde veya bazen de 1'er yıllık dönemler halinde akdedilmekte; sigorta süresinin kredi vadesinden kısa olduğu hallerde, sigorta sözleşmesi yenilenerek sözleşmenin sona ermesinin önüne geçilmektedir. Bununla birlikte, BKBSY m.12/1'de sigorta sözleşmesini yenileme "sorumluluğu" ifadesi kullanılmış ise de, sigorta ettirenin sözleşmeyi yenileme yükümlülüğü bulunmamaktadır. BKBSY m.12/4 uyarınca "kredi kullanan veya şirket tarafından sözleşmenin yenileneceği hususunda taahhüt verilmesi, kredi kuruluşunun yenileme bildirimini yapma yükümlülüğünü kaldırmayacağı" için, 1 yıllık sürenin sonunda sözleşme re'sen yenilenmeyecek ve sona erecektir. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi, kredi sözleşmesinin bir şartı olmadığı için, sigorta süresinin sona ermesi ve sözleşmenin yenilenmemesi nedeniyle sigorta sözleşmesinin de sona ermesinin kredi sözleşmesi üzerinde herhangi bir etkisi olmayacak, mevcut teminatlar ile veya mevcut teminatlara yeni teminatlar dahil edilmek suretiyle kredi sözleşmesi varlığını devam ettirecektir⁷⁷³.

Sigorta sözleşmesi, önceden rizikonun gerçekleşmesi veya diğer herhangi bir sebeple sona ermemiş ise, taraflarca kararlaştırılan veya TTK m.1410 çerçevesinde tayin edilen sürenin bitimi ile birlikte, sigortacının sigorta bedeli ödemesine gerek kalmaksızın, sigorta sözleşmesi de sona erecektir.

B. Rizikonun gerçekleşmesi

1. Genel olarak rizikonun gerçekleşmesinin sözleşmeye etkisi

Himaye kapsamında yer alan rizikonun gerçekleşmesi, kural olarak tüm sigorta sözleşmeleri için olağan sona erme sebebidir⁷⁷⁴. Sigorta sözleşmesi ile sağlanan

---

sözleşmesinin mi yoksa süre uzatımının mı söz konusu olduğu önem kazanmaktadır. Yargıtay, bu hususta verdiği eski tarihli bir kararda, bütün unsurları aynı tutularak birbirini izleyen poliçeler düzenlenmesi durumunda sözleşme fesih- cayma suretiyle sona erdirilmedikçe veya diğer herhangi bir şekilde ara verilmedikçe, yenilenen bir sözleşmeden bahsetmek yerine, eski sözleşmenin devamı niteliğinde olduğunun kabulünün yasaya ve olayların doğal akışına uygun düşeceği yönünde karar vermiştir. Yargıtay 11. HD, E: 1976/4390, K: 1976/5786, T: 31.12.1976, Karar için bkz. Uygur, Turgut, **Açıklamalı- İctihatlı Borçlar Kanunu: Sorumluluk ve Tazminat Hukuku**, 4. Cilt, Ankara 2003, s. 4010. Aksi yönde bkz. Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.368; Kender, **SHD 1998**, s.46.

⁷⁷³ Bu açıklama, sadece (asıl) kredi sözleşmesi bakımından geçerlidir. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin sona ermesinin, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi ile bağlı sözleşme olan ve sigorta primlerinin ödenmesine hizmet eden (ek) kredi sözleşmesi üzerindeki etkisi için bkz. III, A,3,d,bbb başlığı altında yapılan açıklamalar.

⁷⁷⁴ Ulaş, **a.g.e.**, s.119. Zarar sigortalarında ise, kural olarak tam hasarın gerçekleşmesi sigorta sözleşmesini sona erdirirse de kısmi hasarın gerçekleştiği ve sigorta tazminatının kısmen ödendiği

teminat kapsamında kalmak koşuluyla, rizikonun gerçekleşmesi ile sigortacı, sigorta bedeli ödeme yükümlülüğü altına girecektir⁷⁷⁵.

Sadece ölüm rizikosuna karşı teminat sağlamak üzere akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, kredi borçlusunun ölümü ile riziko gerçekleşmiş olacak ve sigorta sözleşmesi sona erecektir. Ölüm rizikosunun yanında, hastalık rizikosuna karşı da ek teminat sağlamak üzere akdedilen krediye bağlı hayat sigortalarında, teminat kapsamında sayılan bir hastalığın gerçekleşmesinin sigorta sözleşmesine etkisinin ayrıca incelenmesi gereklidir. Bilindiği üzere, TTK m.1512 uyarınca, “Sözleşmede birden çok hastalık sigorta teminatına bağlanmışsa, hastalıklardan birinin gerçekleşmesi veya ortaya çıkması hâlinde bedel ödenecek ve sözleşme ‘sona erecek’ tir. Maddenin devamında, “Teminatın, aksi kararlaştırılmamışsa, hastalıklardan sadece birinin gerçekleşmesi hâli için verildiğinin kabul edileceği” hüküm altına alınmıştır. Bu düzenleme çerçevesinde, kural olarak, ölüm rizikosuna karşı yapılan krediye bağlı hayat sigortasında “hastalık veya kaza rizikosuna” karşı da ek teminat sağlandığı hallerde, teminat kapsamında sayılan hastalığın gerçekleşmesi ile kural olarak sigortacı sigorta bedelini ödeme yükümlülüğü altına girecek ve sigorta sözleşmesi sona erecektir. Bununla birlikte, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi uygulaması gözetildiğinde, ölüm rizikosunun gerçekleşmesi halinde sigorta sözleşmesinin sona ereceği hususunda şüphe olmamakla birlikte, uygulamada, hastalık ve kaza sonucu geçici iş göremezlik ve gündelik hastane teminatlarına ilişkin olarak, rizikonun sigorta süresi boyunca devamlılık gösterdiğinden hareketle, hastalık ve kaza rizikolarının gerçekleşmesi sigorta sözleşmesini sona erdiren bir durum olarak görülmemekte ve bu rizikoların gerçekleşmesi halinde, hastalık veya maluliyet halinin devamı süresince belli bir süre ve sözleşmede belirtilen tazminat tutarı (sigorta bedeli) ile sınırlı olarak aylık dönemler

---

hallerde, poliçede yazılı bedelin kalan kısmı çerçevesinde sigorta sözleşmesi devam eder. Bkz. Kender, **Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku**, s.369; Can, **Sigorta Hukuku**, s.324 vd.;

Her ne kadar hayat ve zarar sigortası bakımından rizikonun gerçekleşmesi ile sözleşmenin sona ereceğine ilişkin açık bir düzenleme mevcut değil ise de, ileride ayrıntılı şekilde değinileceği üzere m.1512’de hastalık ve sağlık sigortaları bakımından bu husus açıkça hüküm altına alınmıştır.

⁷⁷⁵ DeVVG §31,1 uyarınca, rizikonun gerçekleşmesinden sonraki süreçte ise, sigorta ettiren, rizikonun ve ifa görevinin kapsamının belirlenmesi için gerekli her türlü bilgiyi vermek suretiyle sigortacıya yardım edecektir. Açıklamalar için bkz. Britz, Tobias, “Die vorvertragliche Anzeigepflicht in der Leistungsprüfung einer Lebensversicherung”, **VersR 2015 Heft 10**, s.411 (s.410-416)

halinde ödeme yapılacağına ilişkin kayıtlara yer verilmektedir⁷⁷⁶. Bu nedenle, krediye bağlı hayat sigortası ile sağlanan “ölüm teminatı” bakımından, rizikonun gerçekleşmesi sözleşmeyi sona erdirmekle birlikte, ek teminat niteliğinde sunulan “Kaza veya Hastalık Sonucu Geçici İş göremezlik ve Gündelik Hastane Teminatları” bakımından değerlendirildiğinde, sözleşmelere konulan kayıtlar ile, hastalık veya kaza rizikolarının gerçekleşmesine rağmen sigorta sözleşmesinin devamının sağlandığını belirtmek gereklidir.

2. Rizikonun gerçekleşmesinde özellikli durumlar

a. Rizikonun kasten gerçekleştirilmesi

Sigortanın kötüye kullanılarak bir kazanç elde etme vasıtası haline gelmesinin engellenmesi, rizikonun, sigorta ettiren veya rizikonun gerçekleşmesi ile tazminata veya bedele hak kazanacak kişiler tarafından gerçekleştirildiği haller bakımından özel düzenleme yapılmasını gerekli kılmaktadır. Bu amaçla, TTK m.1429’da “genel hükümler” arasında tüm sigorta sözleşmeleri bakımından uygulanacağı “anlaşılan” ortak bir hükme yer verilmiştir⁷⁷⁷. Buna göre, sigortacı, “sigorta ettirenin, lehtarın ve sigortalı ile bunların fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin ‘ihmallerinden’

⁷⁷⁶ Örnek bir krediye bağlı hayat sigortası bilgilendirme formu için bkz. Çevrimiçi, https://www.avivasa.com.tr/i/Assets/pdf/kredi_hayat_27_70.pdf, (7.12.2017)

Bilgilendirme formunda yer verilen bir madde, “Sigortalının istem dışı işsiz kalması, kaza veya hastalık sonucu geçici işgöremez olması ve kaza veya hastalık sonucu hastaneye yatması hallerinde azami tazminat süresi ve azami tazminat tutarı ile sınırlı olmak kaydıyla, sigortalıya bu hallerinin devam ettiği her bir ay için aylık tazminat tutarı kadar ödeme yapılır. Bir aydan eksik süreler için, her bir gün başına aylık tazminat tutarının 1/30’una eşit bir tutar hesap edilir ve ödenir. / İstem dışı işsizlik, kaza veya hastalık sonucu geçici işgöremezlik ve gündelik hastane teminatları ile ilgili riskin gerçekleşmesi durumunda yapılacak aylık tazminat tutarları poliçe üzerinde belirtilir. Aylık tazminat ödemelerinin süresi, sigortalının teminattan yararlanma durumunun devam ettiği süredir. Bu süre birbirini takip eden en fazla altı ay ve sigortalılık süresi içinde toplam 12 adet aylık ödeme sayısı ile sınırlandırılmıştır. / Geçici işgöremezlik ve Gündelik Hastane teminatlarına ikinci kez hak kazanabilmesi için aşağıda belirtilmiş olan hak ediş sürelerinin tamamlanmış olması gerekmektedir: İkinci kez hasar talebinde bulunulan olay, hasarı ödenen bir önceki olaydan farklı bir sebebe bağlı ise, en son ödenen tazminat tarihi itibarıyla 1 aylık (30 gün) dönemin geçmesi gerekir. İkinci kez hasar talebinde bulunan olay şeklinde, hasarı ödenen bir önceki olay ile aynı sebebe bağlı ise, en son ödenen tazminat tarihi itibarıyla altı aylık (180 gün) dönemin geçmesi gerekir” şeklinde kaleme alınmış olup, görüldüğü üzere, kaza ve hastalık rizikolarının gerçekleşmesi, sözleşmeyi sona erdirmemekte, aksine sigortalıya belli bir süre ve sigorta bedeli ile sınırlı olmak kaydıyla – irat şeklinde ödeme yapılmasına sebebiyet vermekte ve teminat kapsamında yeni bir rizikonun sözleşme süresi içinde gerçekleşmesi durumunda, “sigortacıdan ikinci defa ödeme talebinde bulunulması” belli şartlar ile mümkün olmaktadır.

⁷⁷⁷ TTK m.1429’a ilişkin açıklamalar için bkz. Şenocak, Kemal, Sorumluluk Konusu Olaya Kasten Neden Olma (TTK m.1477), Sigorta Hukuku Sempozyumları: Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1-2 Aralık 2017 İstanbul, **Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2-3 Şubat 2018 Bursa**, Ed. Ünan, Samim / Yazıcıoğlu, Emine, İstanbul, 2018, s.173 vd.

kaynaklanan zararları tazmin ile yükümlü” olacaktır. Ancak, “sigorta ettiren, sigortalı ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebebiyet vermeleri ihtimalinde, tazminat ödeme borcundan kurtulacak ve aldığı primleri iade etmeyecek”tir. Sigorta Hukuku Kitabının “Genel Hükümler” başlığı altında yer alan bu düzenlemenin, hükümde kullanılan “lehtar” ifadesi ve Kanundaki düzenlenme yeri istisna tutulursa, sadece “zarar sigortalı”na ilişkin bir düzenleme imiş gibi hüküm altına alındığına dikkat çekilmelidir. TTK m.1429/1’de ihmali davranışları ile rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet veren kişiler arasında “lehtar” sayıldıktan sonra, fıkranın devamında, rizikonun gerçekleşmesi ile ortaya çıkan “zararın tazmin edilmesi” ifadesine yer verilmesi isabetli değildir. Zira hayat sigortalarında amaç zararın tazmin edilmesi değil, poliçede yazılı meblağın elde edilmesidir⁷⁷⁸. Bu nedenle, genel hükümler arasındaki bu düzenleme, eğer gerçekten hayat sigortalı bakımından da uygulanacak bir düzenleme olarak kaleme alınmak arzu edildiyse, “zararı tazmin ile yükümlü olunması” ve (sigorta tazminatı ve bedeli ifadesini kullanmak yerine) sadece “sigorta tazminatı” ifadesinin kullanılması isabetli değildir.

Maddenin, rizikonun “ihmal” ile gerçekleştirilmesine ilişkin ilk cümlesinde, “lehtar” da rizikoyu gerçekleştiren kişiler arasında zikredilmiş iken, rizikonun kasten gerçekleştirilmesine ilişkin ikinci cümlede, sadece “sigorta ettiren, sigortalı ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişiler” sayılmış; sonraki fıkrada, hayat sigortalılarına ilişkin 1503. ve 1504. maddelerin istisna olduğu hüküm altına alınmıştır. TTK m.1504’te, rizikonun hem sigorta ettiren hem de lehtar tarafından gerçekleştirilmesi ihtimalleri ayrı ayrı düzenlenmiştir. Buna göre, “Sigorta ettiren, sigorta bedelini ödeme borcunun doğmasını sağlamak amacıyla sigortalıyı öldürür veya öldürülmesinde suç ortaklığı ederse, sigortacı bedel ödeme borcundan kurtulacak” iken⁷⁷⁹, “Lehtar, sigortalıyı öldürmüş veya onun öldürülmesinde herhangi

---

⁷⁷⁸ Kender, **Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku**, s.222;Can, **Ders Kitabı**, s.173; Arseven, **a.g.e.**, s.40 vd.

⁷⁷⁹ Bkz. ve karşı. DeVVG§162,1: Söz konusu hükümde de, TTK m.1504’teki ile benzer şekilde, “sigorta ettirenden başka bir kişinin ölümü rizikosuna karşı akdedilen hayat sigortası sözleşmelerinde, sigorta ettirenin kasıtlı ve hukuka aykırı bir fiili ile riziko şahsının ölümüne sebebiyet vermesi halinde sigortacının, sigorta bedelini ödemekle yükümlü olmayacağı” hüküm altına alınmıştır. Ancak, TTK m.1504/1’deki düzenlemeden farklı şekilde, sigorta ettirenin, riziko şahsının ölümüne sebebiyet veren

bir şekilde suç ortaklığı etmişse, sigorta bedelinden mahrum kalacak ve bu bedel ölenin mirasçılara ödenecek”tir⁷⁸⁰. Buna göre, lehtarın sigorta bedelinden mahrum kalması için kusurunun bulunup bulunmaması önem taşımamakla birlikte, sigorta ettiren bakımından “sigorta bedelini elde etme amacı” aranmaktadır. Bu yönüyle bakıldığında, “sigorta bedelinin lehtara ödenmeyip, yasal mirasçılara ödenmesinin” öngörüldüğü bu hükmün, TTK m.1429/1 uyarınca, hayat sigortalarındaki lehtarı da kapsayacak şekilde hüküm altına alınan ve lehtarın rizikoyu ihmal ile gerçekleştirmesi durumunda “sigortacının sigorta bedeli ödeme yükümlülüğünün devam edeceğini” öngören düzenleme ile tam anlamıyla uyum içinde olduğunu söylemek mümkün olmayacaktır. Zira yukarıda izah edildiği üzere, TTK m.1504’te de, TTK m.1429 ile uyumlu şekilde, rizikonun lehtar tarafından gerçekleştirilmesi halinde, aslında sigortacının sigorta bedeli ödeme yükümlülüğü sona ermeyecek ise de, TTK m.1429’dan farklı olarak sigorta bedelinin lehtara değil, yasal mirasçılara ödeneceğine ilişkin özel bir sonuç bağlanmıştır. Ayrıca, m.1429/1 uyarınca, lehtarın rizikoyu ancak “kasten” gerçekleştirmesi halinde sigortacının ifa yükümlülüğü ortadan kalkacak iken, m.1504/2’de, rizikonun lehtar tarafından gerçekleştirilmesi halinde, kast veya ihmalinin mevcudiyeti önem taşımaksızın, sigorta bedeli “yasal mirasçılara” ödenecektir. Bu nedenle, kanaatimizce, her ne kadar hükmün gerekçesindeki açıklamalardan⁷⁸¹, m.1429/1’deki “lehtar” ifadesinin kullanılmasının Kanun Koyucunun bilinçli bir tercihi olduğu sonucuna varmak mümkün ise de, zaten, “lehtar” ifadesine yer verilmesi dışında, sanki sadece “zarar sigortalarını” düzenlemek üzere kaleme alınmış gibi görünen bu hükümde, TTK m.1504’teki özel düzenlemenin

---

fiilinin “hukuka aykırı” (*widerrechtliche Handlung*) olması aranmış; ayrıca, TTK m.1504’ün aksine, “kasıtlı” sebebiyet verme yeterli görülerek, “sigorta bedelini elde etme amacı” ise aranmamıştır.

⁷⁸⁰ Bkz. ve karşı. DeVVG§162,2: Alman Kanun Koyucu, TTK ile benzer şekilde lehtarın, riziko şahsını öldürmesine özel olarak sonuç bağlamış ise de, TTK’dakinden farklı olarak, lehtarın “herhangi bir fiili” ile değil, “kasıtlı ve hukuka aykırı” davranışı ile riziko şahsının ölümüne sebebiyet vermesini aramaktadır. Bu hükme göre, “ölüm rizikosuna karşı akdedilen hayat sigortası sözleşmelerinde, üçüncü kişi lehtarın, kasıtlı ve hukuka aykırı davranışı ile riziko şahsının ölümüne sebebiyet vermesi ihtimalinde, üçüncü kişinin lehtar olarak atanmadığı kabul edilecektir.

⁷⁸¹ Bkz. 6102 sayılı TTK, m.1429’a ilişkin gerekçe altında yapılan açıklamalar: “.....Maddede, rizikonun gerçekleşmesine kasıt ve kusurla sebebiyet verilmesi hali, temelde 6762 sayılı Kanunun 1278 inci maddesi korunarak düzenlenmiştir. Maddenin gayesi, sigortadan para almak kastıyla rizikonun gerçekleştirilmesine engel olmaktır. Ancak, mevcut düzenlemede yer alan sigortadan yaralanan ifadesi, sigorta terminolojisine uygun olarak “sigortalı ve lehtar” olarak değiştirilmiş, kasıtlı gerçekleşen riziko bakımından ise sigorta ettiren veya sigortalının eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerindeki kast hali tazminat ödenmesi amacına bağlanmıştır.....”

mevcudiyeti de gözetildiğinde, “lehtar”a hiç yer verilmemesi ve “Zarar Sigortaları” üst başlığı altında düzenlenmesi daha isabetli olabilirdi.

Kanunun Can Sigortaları başlığı altında hayat sigortaları bakımından getirdiği bir diğer istisna 1503. maddede yer almaktadır. Bu hükme göre, “Sigortalı, yenilemeler de dâhil olmak üzere⁷⁸², en az üç yıldan beri devam eden ve ölüm ihtimaline karşı yapılan bir sözleşmede, bu süre geçtikten sonra intihar ederse veya intihara teşebbüs sonucu ölürse, sigortacı sigorta bedelini ödemekle yükümlü”dür. Bu hükmün istisnası ise, “Sigortalının intiharı veya intihara teşebbüsü sonucu ölümü, akli melekelerindeki bir rahatsızlık sebebiyle” gerçekleşmesidir. Bu ihtimalde sigortacı, sözleşme 3 yıldan daha kısa bir süredir yürürlükte olsa dahi sigorta bedelini ödemek yükümlülüğü altında olacaktır. Sigortalının intiharına ilişkin HSGŞ’da da (A.3.2.) bir düzenleme yer almaktadır. Buna göre, “Sigortalı, intihar veya intihara teşebbüs sonucunda öldüğü takdirde, sigortalının intiharı anında akli melekeleri ne olursa olsun, sigortacı sigortanın o andaki “riyazi ihtiyatın”ı ödemekle yükümlü iken, aksine bir sözleşme ile süre kısaltılmış olmadıkça aralıksız olarak en az üç yıldan beri yürürlükte olan sözleşmelerde sigorta teminatının tamamını ödenecek”tir. TTK m.1520/3 uyarınca, sigortalının intiharını düzenleyen 1503. madde, sigortalı lehine nisbi emredici niteliktedir. HSGŞ’da yer alan ve sigortalının akli melekelerindeki rahatsızlıktan ileri gelen intihar bakımından bir istisna öngörmeyen bu düzenleme, sigortalının aleyhine olduğu için uygulanması söz konusu olmayacaktır⁷⁸³.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, bir tüzel kişi olan kredi kuruluşunun m.1504 çerçevesinde sigorta bedelini elde etmek kastı ile kredi borçlusu sigorta ettireni öldürmesi veya öldürülmesinde suç ortaklığı etmesi fiilen mümkün ve hayatın olağan akışına uygun değildir. TTK m.1504/2’deki düzenlemenin amacının sigorta bedeline hak kazanmak amacıyla rizikonun gerçekleştirilmesinin engellenmesi olduğu gözetildiğinde, kredi kuruluşunun kredi borçlusu riziko şahsından olan

---

⁷⁸² DeVVG § 161’deki benzer düzenlemede, yenilemelerin 3 yıllık sürenin hesabında dikkate alınıp alınmayacağına ilişkin açık bir hükme yer verilmemiştir. Bununla birlikte, Alman Krediye Bağlı Hayat Sigortası Örnek Genel Şartları’nda ise, bu husus açıkça hüküm altına alınmış ve sözleşmenin süresinin uzatılması suretiyle değiştirilmesi veya sözleşmenin yenilenmesi halinde değiştirilen veya yenilenen kısım bakımından öngörülen süre yeniden işlemeye başlayacaktır. (AVBRKLV §7,3)

⁷⁸³ Bkz. Akgün, **a.g.m.**, s.561.

alacağını teminat altına almak üzere akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde kredi borçlusu riziko şahsının ölümü kredi kuruluşunun lehine bir durum yaratmayacaktır. Zira kredi kuruluşu, sözleşme öncesi ihbar görevinin ihlali vs. gibi sebepler ile sigorta bedeline hak kazanılıp kazanılmayacağını dahi belli olmaması ve elde edilmesi için aşılması gereken prosedürler karşısında, sigorta bedelini elde etmeye uğraşmak yerine kredi borçlusunun hayatta kalarak borçlarını ödemesini tercih edecektir. Bu nedenle, azalan teminatlı şekilde akdedilmeyen ve kredi kuruluşundan başka kişi ya da kişilerin ikincil lehtar olarak belirlendiği haller bakımından ise, uygulamada, neredeyse istisnasız şekilde, tali lehtar olarak belirlenen kişi / kişilerin, ayrıca kredi borçlusunun “borçlarından sorumlu” yasal mirasçı / mirasçılar olması karşısında, TTK m.1504/2’nin uygulanması oldukça zor görünmektedir⁷⁸⁴. Diğer taraftan, krediye bağlı hayat sigortalarında çok defa sigorta ettiren ve riziko şahsı sıfatları aynı kişide (kredi borçlusu) toplandığından, sigorta ettiren tarafından sigortalının öldürülmesi veya öldürülmesine suç ortaklığında bulunmasına ilişkin m.1504/1’in uygulanması, ancak kredi borçlusu dışındaki bir üçüncü kişi ile bağımsız bir sigorta şirketi ile kredi borçlusu riziko şahsı gösterilmek suretiyle yapılan krediye bağlı hayat sigortaları bakımından gündeme gelebilecektir. Ayrıca krediye bağlı hayat sigortalarında kredi borçlusu istisnasız şekilde riziko şahsı olarak belirlendiğinden, sözleşme yapma ehliyetini sınırlandıran akli melekelerde bozukluk halinin, akli melekelerde eksiklik nedeniyle sigortalının 3 yıldan önce intihar etmesinin sonucunu düzenleyen m.1503/2’nin uygulaması, akli melekelerdeki bozukluğunun sözleşmenin akdinden sonraki safhada ortaya çıktığı haller bakımından söz konusu olabilecektir⁷⁸⁵.

---

⁷⁸⁴ Öyle ki, Alman Kanun Koyucunun DeVVG §162’de, sigorta bedeli üzerinde hak sahibi olan kişilerce riziko şahsının öldürülmesi bahsini özel olarak düzenlemiş ise de, Örnek Krediye Bağlı Hayat Sigortası Sözleşmesi Genel Şartları’nda, riziko şahsı kredi borçlusunun sigorta ettiren veya lehtar tarafından öldürülmesi ihtimaline hiç yer verilmemiş; sadece riziko şahsının sigorta süresi içindeki intiharının sonucu özel olarak düzenlenmiştir (AVBRKLV §7).

⁷⁸⁵ Bkz. ve karşı. DeVVG §161: Alman Kanun Koyucu da, TTK m.1503 ile benzer şekilde, ölüm rizikosuna karşı akdedilen hayat sigortası sözleşmelerinde, riziko şahsının sigorta sözleşmesinin akdinden itibaren işleyecek 3 yıldan önce intihar etmesi halinde, sigortacının sigorta bedeli ödemekle yükümlü olmadığını hüküm altına almıştır. Ayrıca, maddede, TTK m.1503’ten farklı olarak, ayrıca, bu sürenin ayrı bir anlaşma ile uzatılmasının mümkün olduğu da düzenlenmiştir (.DeVVG §161,2). TTK m.1503’te bu hususta açık bir hükme yer verilmediği gibi, emredici hükümlerin düzenlendiği 1520. maddede, 1503. maddedeki düzenlemenin sigortalı, lehtar ve sigorta ettiren aleyhine değiştirilmesine ilişkin kayıtların geçersiz olacağı ve bu yöndeki kayıtlar yerine TTK’daki hükümlerin uygulanacağı

b. Rizikonun ilk primin ödenmesinden önce gerçekleşmesi

TTK m.1487’de, hayat sigortası sözleşmelerinde rizikonun gerçekleşmesine ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre, “Hayatı sigorta edilen kimse, ilk primin ödenmesinden önce ölmüşse sigorta sözleşmesi geçersiz olacak”tır. Bu düzenleme, TBK m.136’da hükme bağlanan “sonraki imkânsızlık” halinin özel bir görünümüdür. TBK m.136’da “borcun ifası, borçlunun sorumlu olmadığı sebeplerle imkânsızlaşmış ise, sözleşmenin sona ereceği” esası yer almaktadır. Buna göre, sonradan ortaya çıkan imkânsızlık hali, bir geçersizlik sebebi değildir. TTK m.1487/2’de yer verilen “geçersizlik”in ne tür bir geçersizlik olduğunu ve bu geçersizliğin sonuçlarını tayin etmek zorlaşmaktadır. Maddedeki “geçersizlik” ile ne tür bir yaptırımın kast edildiğine ve buna bağlanan sonuçlara ilişkin olarak madde gerekçesinde de bir açıklama bulunmamakta; gerekçede sadece söz konusu hükmün 6762 sayılı TTK’nın 1321. maddesinden değiştirilmeksizin alındığı ifade edilmekle yetinilmektedir⁷⁸⁶. Kanaatimizce, maddedeki “geçersizlik” ifadesi teknik manada bir geçersizlik halini ifade etmek üzere kullanılmamıştır. Maddede hüküm altına alınmak istenen, sigortalının ölümü ile birlikte, rizikonun gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalkmasının sebebiyet verdiği “sonraki imkânsızlık” nedeniyle sözleşmenin sona ereceğidir.

TTK m.1421 uyarınca, himaye sağlama borcu ilk primin ödenmesinden sonra başlayacaktır. Sigortalının bu safhadan sonra ölümünün sigortacının tazmin borcunu doğuran olağan bir sona erme sebebidir. Maddedeki ifade ile sözleşmeyi “geçersiz”

---

hüküm altına alınarak, DeVVG §161,2’dekinin aksine, 3 yıllık sürenin uzatılması engellenmiştir. Alman Krediye Bağlı Hayat Sigortası Örnek Genel Şartlarında da esas itibarıyla, DeVVG §161,2’deki ile benzer bir hükme yer verilmiş ise de, Kanunda yer verilen 3 yıllık süre boş bırakılarak, bu kısmın doldurulması sigorta şirketlerinin inisiyatifine bırakılmıştır. Ancak, DeVVG’den farklı şekilde, bu boşluğun, sigorta şirketi tarafından en fazla 3 yıl olarak doldurulabileceğine ilişkin bir dipnota yer verilmiştir. Ayrıca, DeVVG §161’den farklı olarak, TTK m.1503/2’de olduğu gibi, intihar eden riziko şahsının zihinsel aktivitelerinde bir bozukluk bulunması ihtimali de ayrıca hüküm altına alınmıştır. (AVBRKLV §7,2).

⁷⁸⁶ Bkz. 6762 s. TTK m.1321/3: eTTK m.1321/3’ün, “Hayatı sigorta olunan kimse, ilk primin ödenmesinden önce ölmüş ise sigorta hükümsüzdür” şeklindeki lafzı, TTK m.1487/2 ile kıyaslandığında hükmün dilinin güncellenmiş olması dışında bir değişiklik yapılmadığı anlaşılmaktadır.

kılan “ölüm” hali, ilk primin ödenmesine diğer bir ifade ile sigortacının himaye sağlama borcunun başladığı ana kadar olan süreç ile sınırlandırılmıştır⁷⁸⁷.

TTK m.1487/2’de, ilk primin ödenmesinden önce sigortalının ölümüne bağlanan sonuç düzenlenmiş değildir. TBK m.136 uyarınca, "imkânsızlık sebebiyle borçtan kurtulan borçlu, karşı taraftan almış olduğu edimi sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca geri vermekle yükümlü olacak; henüz kendisine ifa edilmemiş olan edimi isteme hakkını kaybedecek”tir. Bu esaslara göre, primler henüz ödenmemiş olduğu için sigortacının himaye sağlama borcu başlamamış ve dolayısıyla da karşılıklı edimler henüz ifa edilmemiş olduğundan, sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca edimlerin iadesi söz konusu olmayacaktır. Sigorta ettiren prim borcunu, sigortacı ise sözleşmede yazılı rizikonun gerçekleşmesine rağmen sigorta bedeli ödeme borcunu ifa ile yükümlü olmaksızın sözleşme sona erecektir⁷⁸⁸.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin, kredi kuruluşu aracılığı ile akdedildiği hallerde, uygulamada zaten kredi ve sigorta sözleşmelerinin akdi ile prim borcunun ifası safhaları iç içe geçmiş olduğu için, TTK m.1487/2’nin uygulanması nadiren gündeme gelecektir. Bununla birlikte, her ne kadar, kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortalarında, prim ödeme borcunun ifası için finanse edilen ek kredi ile (sözleşmelerin akdi ile eş zamanlı olarak) prim ödeme borcunun ifası sağlanmakta ise de, ödemenin daha ileri bir tarihte yapılması da ihtimal dâhilindedir. Bu halde, m.1487/2 hükmü uygulanacaktır. Daha önce de ifade edildiği üzere, kredi borçlusunu, sigorta sözleşmesini kredi kuruluşu ile yapmak zorunda olmayıp, bağımsız bir sigorta şirketi veya acentesi ile ve istediği zamanda yapabilecektir. Bu gibi durumlarda da, uygulamada, çok defa sigorta primleri, kredi kartı aracılığı ile ve peşin olarak ödenmektedir. Bu nedenle, bu ihtimalde de,

---

⁷⁸⁷ Bununla birlikte, maddede genel olarak, “primin ödenmesinden önce sözleşme ile teminat altına alınan rizikonun gerçekleşmesinden” değil de, sadece sigortalının “ölümü”nden bahsedilmiş ise de, hayat sigortalarının tüm türleri bakımından (hastalık sigortası, hayatta kalma ihtimaline karşı akdedilen hayat sigortaları, vs.) sigortalının ölümü tek başına rizikonun gerçekleşmesini “imkânsızlaştıran” bir sebeptir.

⁷⁸⁸ Bununla birlikte, her ne kadar çalışma konumuz bakımından önemi haiz değil ise de, TBK m.136/2’de, “Kanun veya sözleşmeyle borcun ifasından önce doğan hasarın alacaklıya yükletilmiş olduğu durumların, bu hükmün dışında” olduğunun hükmü altına alınması karşısında, sigorta priminin sözleşme yapılır yapılmaz ödendiği ve himaye sağlama borcunun da sözleşmenin yapılması ile birlikte başladığı kara ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin olarak akdedilen sigortalar bakımından istisnai bir durumun söz konusu olacağına işaret edilmelidir.

sigortalının ilk primin ödenmesinden önce ölmesinden ziyade, sigorta sözleşmesinin kredi sözleşmesi ile eş zamanlı yapılmamasından kaynaklanan sorunlar gündeme gelecek ve m.1487/2'nin uygulanması söz konusu olmayacaktır.

C. Fesih ve cayma

1. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndaki düzenleme

a. Genel olarak

Fesih, geçerli bir sözleşmenin, taraflarından birinin tek taraflı beyanı ile sözleşmeyi ileri etkili şekilde sona erdirmesini ifade etmektedir⁷⁸⁹. Sözleşmeyi ileri etkili olarak sona erdirmesi karşısında, fesih, edimlerin ifasına başlanmış olan sürekli edimli sözleşmelerde söz konusu olacak iken; ani edimli sözleşmeler ve ifasına henüz başlanmamış sürekli edimleri içeren sözleşmeler cayma yolu ile geçmişe etkili şekilde sona erdirilebilecektir⁷⁹⁰.

TTK'da m.1413 vd.daki maddelerde “fesih ve cayma” başlığı altında, tüm sigorta türleri bakımından sözleşmenin sona erdirilmesine ilişkin bazı ortak düzenlemelere yer verilmiş; sigorta ettiren ve sigortacının sözleşmeyi feshedebileceği haller ayrı ayrı hüküm altına alınmıştır. Krediye bağlı hayat sigortaları bakımından da uygulanması gündeme gelebilecek olan bu haller, aşağıda, ayrı başlıklar halinde incelenecektir.

BKBSY m.14'te krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin feshi bakımından özel bir hükme yer verilmiştir. Buna göre, “Dain-i mürtehin bulunan sigorta poliçelerine yönelik fesih talepleri dain-i mürtehinin konuya ilişkin olarak

⁷⁸⁹ Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.1**, kn.1685; Hatemi / Gökyayla, **a.g.e.**, s.284; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.922.

⁷⁹⁰ Kanun Koyucu tarafından sürekli edimleri içeren bir sözleşme olarak kabul edildiği anlaşılan sigorta sözleşmeleri bakımından, sözleşmenin cayma yolu ile sona erdirilmesi imkânının, mevzuatta açıkça sözleşmenin bu şekilde sona erdirilmesinin mümkün kılındığı hallerde ve sigorta ettirenin henüz prim ödeme borcunu ifa etmesinden önceki dönemde kullanılabileceğine; prim ödeme borcunun ifasına başlanmış sigorta sözleşmelerinde ise sözleşmenin ileri etkili şekilde fesih yolu ile sona erdirilebileceğine dikkat çekilmelidir. Bu hususun, sözleşme öncesi ihbar görevi başta olmak üzere, sigortacıya sözleşmeyi sona erdirmeye hakkı veren düzenlemelerden anlaşılması mümkün olduğu gibi, gerekçede de yer yer sigorta sözleşmelerinin sürekli edimleri içeren bir sözleşme olduğuna dair açık ifadelerle yer verildiği görülmektedir. Buna ilişkin bir örnek için bkz. m.1413'e ilişkin gerekçe altında yapılan açıklamalar: Sigorta sözleşmesinin taraflarının fesih ve cayma hakkının düzenlendiği bu hükümde, sigorta sözleşmesi, açıkça “sürekli borç ilişkisi doğuran bir sözleşme” olarak zikredilmiştir.

elektronik ortamda veya benzeri araçlarla şirket tarafından bilgilendirilmesinden itibaren üç iş günü sonra sonuç doğuracak”tır.

b. Olağanüstü hallerde fesih

TTK m.1413 uyarınca, “Sigortacının, konkordato ilan etmesi, ilgili sigorta dalına ilişkin ruhsatının iptâl edilmesi veya sözleşme yapma yetkisinin kaldırılması gibi hâllerde; sigorta ettiren, bu olguları öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sigorta sözleşmesini feshedebilecek”tir. Sigorta ettirenin sözleşmeyi “olağanüstü fesih” yolu ile sona erdirmesi imkânı, sadece maddede zikredilen “sigortacının konkordato ilan etmesi, ruhsat iptali ve sözleşme yapma yetkisinin kaldırılması” halleri ile sınırlı değildir. Diğer olağanüstü fesih hallerinin belirlenmesi bakımından madde gerekçesinde yapılan açıklamalar yol gösterici niteliktedir. Gerekçede, “Sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelerde güven ilişkisinin büyük önem arz ettiği ve bu nedenle birçok düzenlemede, bu ilişkinin ortadan kalktığı hallerin haklı neden olarak görülerek taraflara sözleşmeyi sona erdirebilme hakkı tanındığı” vurgulanmıştır. Ayrıca, “sigorta sözleşmelerinin güven ilişkisinin en yoğun yaşandığı sözleşmeler olması itibariyle güven ilişkisinin ortadan kalkmasının borç ihlallerine veya öngörülemeyen ifa güçlüklerine dayanabileceği ve bu nedenle hükümde özellikle Sigorta Murakabe Kanununa⁷⁹¹ göre mali bünye zafiyeti içinde olan veya sigortalıların hak ve menfaatlerini yeteri derecede koruyamadıkları için ruhsatları iptal edilen veya sözleşme yapma yetkileri kaldırılan ya da konkordato ilân eden şirketlerin bu durumlarının sigorta ettirenler bakımından haklı fesih nedeni sayıldığı” ifade edilmiştir. Buna göre, “karşılıklı sözleşme ilişkisi içinde sigorta ettiren tarafın güven duygusunu zedeleyen her türlü borç ihlali veya öngörülemeyen ifa güçlüğü halleri” m.1413 çerçevesinde olağanüstü fesih sebebi sayılabilecektir. Diğer taraftan gerekçede “sigortalı lehine yorum ilkesi çerçevesinde eşitlik ilkesi her ne kadar sigorta

---

⁷⁹¹ Hükümün gerekçesinde, yürürlüğe girmesinin üzerinden (2007) uzunca bir süre geçmiş olmasına rağmen, 5694 sayılı Sigortacılık Kanunu yerine 1959 tarihli Sigorta Murakabe Kanunu’na gönderme yapılması isabetsizdir.

Sigortacının konkordato ilan etmesi, ilgili sigorta dalında ruhsatının iptal edilmesi veya sözleşme yapma yetkisinin kaldırılması hallerinde, SMK m.20 (5684 sayılı SK m.7) çerçevesinde, sigorta şirketinin bağlantılı portföylerini devretmekle yükümlü olduğu; bu nedenle TTK m.1413’teki bu hüküm kaleme alınırken, SMK m.20 (SK m.7)’de yer alan bu hüküm dikkate alınmadığını ifade etmektedir. Açıklamalar için bkz. Memiş, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı**, s.95.

sözleşmelerinde sigortalı lehine bozulmuşsa da sigortacının da korunması gereken menfaatleri vardır” denilmektedir. Bu ifadeden, sigorta ettiren ile ilgili olup da güven ilişkisini zedeleyen hallerin “sınırlayıcı” olmaksızın sigortacı bakımından olağanüstü fesih sebebi olduğu sonucunu çıkarmak mümkün olmakla birlikte, m.1413/2’nin lafzı buna imkân vermemektedir. Çünkü, sigorta ettirenin olağanüstü fesih hakkının düzenlendiği ilk fıkranın aksine, maddenin ikinci fıkrasında, “Primlerin tamamını ödememişken sigorta ettiren konkordato ilan etmişse, sigortacının, bunu öğrendiği tarihten itibaren, bir aylık bildirim süresine uyarak, sigorta sözleşmesini feshedebileceği” hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla, hükmün lafzı çerçevesinde, sigortacıya sigorta sözleşmesini fesih imkânı veren hallerin, sigorta ettirenin “primin tamamının ödenmediği sırada sigorta ettirenin konkordato ilan etmesi” hali ile sınırlı şekilde sayıldığına dikkat çekmek gerekir. Bununla birlikte, sigorta ettirenin prim ödeme borcunda temerrüde düşmesi başta olmak üzere, karşılıklı güven ilişkisini zedeleyebilecek ve gerekçedeki ifade ile, “sigortacının korunmasının gerektiği” ihtimallerde sözleşmenin sona erdirilmesi imkânının zaten özel olarak düzenlendiği ve bu nedenle, TTK m.1413/2’de fesih hakkının, sadece konkordato ilanı ile sınırlı şekilde düzenlenmesinin önemli bir eksiklik olmadığı belirtilmelidir.

TTK m.1413/2’de sigortacıya tanınan fesih imkânı, “primlerin henüz ödenmediği dönemde konkordato ilan edilmesi ile sınırlı”dır. Bu nedenle, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin kredi kuruluşu tarafından sunulduğu hallerde, sigorta primleri, çok defa ek kredi sözleşmesi ile kredi kuruluşu tarafından finanse edilerek sigortacıya peşin olarak ve dolayısıyla da sözleşmenin kurulması ile eş zamanlı olarak ödendiğinden m.1413/2’nin uygulanması gündeme gelmeyecektir. Bağımsız sigorta şirketi ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortalarında ise uygulamada prim ödemesi genellikle kredi kartı ile yapıldığından, kredi kartı ile tek defada prim borcunun tamamının peşin olarak ödenmesi veya prim borcunun taksitlere bölünerek vadesi geldikçe kredi kartı hesabından otomatik olarak çekilmesi mümkündür ve TTK m.1413’ün uygulanma ihtimalinin gündeme gelip gelmeyeceği, tercih edilen ödeme yöntemine göre farklılık gösterebilecektir. Diğer taraftan, m.1413’ün son fıkrasında, ikinci fıkra uyarınca sigortacıya tanınan fesih hakkı bakımından bir istisna getirilmiş ve “zorunlu sigortalar ve prim ödenmesinden muaf hale gelmiş can sigortaları”

bakımından bu maddenin uygulanmayacağı düzenlenmiştir. Hayat sigortalarının, zarar sigortalarından farklı şekilde “tasarruf” işlevinin bulunduğu dikkate alındığında, m.1413/3’teki bu hüküm, TTK m.1502’deki hayat sigortalarında “en az üç yıldan beri yürürlükte olan ve 3 yıllık primleri ödenmiş hayat sigortalarında sigorta ettirenin prim ödemede temerrüde düşmesinin sigortacıya fesih hakkı veremeyeceğine” ilişkin düzenlemesi ile uyumludur.

c. Tarafların aczi ve takibin semeresiz kalması halinde fesih

TTK m.1417’de, tarafların acze düşmesi ve takibin semeresiz kalması, “haklı” fesih sebebi olarak öngörülmüştür⁷⁹². Buna göre, “Sigorta ettiren, aciz hâline düşen veya hakkında yapılan takip semeresiz kalan sigortacıdan, taahhüdünün yerine getirileceğine ilişkin teminat isteyebilecektir. Bu istemden itibaren bir hafta içinde

⁷⁹² TTK m.1413/2 ve m.1417/2 ile ilgili olarak üzerinde durulması gereken bir diğer konu ise TTK m.1434’teki prim ödemede temerrüt hükümleri karşısında, sigortacıya m.1417/2’de ayrıca bir fesih hakkı tanınmasının gerçekten gerekli olup olmadığıdır. m.1417 ve m.1413 düzenlemeleri ile sigortacıya tanınan fesih hakkı, m.1434’tekinden farklı olarak sigorta ettirenin prim ödeme borcunda temerrüde düşmesini gerektirmemektedir; öyle ki, prim borcunun taksitlerini düzenli şekilde ödeyen sigorta ettirenin konkordato ilan etmesi, iflası veya diğer borçlarını ödemede acze düşmesi halinde, sigortacı sözleşmeyi fesih yolu ile sona erdirebileceğinden, m.1434’e kıyasla daha geniş bir koruma sağladığı söylenebilir⁷⁹². Bu şekilde, daha sigorta priminin ödenip ödenmeyeceğinin belli olmadığı süreçte, sigortacıya sözleşmeyi sona erdirmeye imkânı tanınarak, karşı edim olan prim borcunun ifa edilip edilmeyeceğinin muallakta olduğu dönemde himaye sağlamaya devam etmesinin önünde geçilmektedir. m.1434/3 ve m.1417/2’nin aşağı yukarı birbirine yakın fesih sürelerigetirmesi karşısında, kanaatimizce m.1417’nin önemi ancak, büyük rizikolara karşı yapılmış, dolayısıyla prim taksitlerinin oldukça yüksek olduğu ve muacceliyet tarihinin ileri bir tarih olarak belirlendiği hallerde ortaya çıkacaktır (Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, s.151). Bunun dışındaki hallerde, özellikle de krediye bağlı hayat sigortası gibi sigorta primlerinin zaten çok defa peşin olarak ödendiği veya taksitler halinde ödeniyor olsa bile prim taksitlerinin oldukça düşük meblağlara tekabül ettiği hallerde, sigortacı henüz primin ödenip ödenmeyeceğinin belirsiz olduğu süreçte bilhassa teminat talebi gibi prosedürlere girişmeyecektir. Ancak ne olursa olsun, sigorta ettirenin primi henüz ödemiş olduğu süreçte, rizikonun her an gerçekleşebileceği ve sigortacının sigorta bedeli ödeme borcunun ortaya çıkabileceği ihtimali de gözetildiğinde, prim borcunu ifa etmeyeceği anlaşılan sigorta ettirenin tarafı olduğu sözleşme ilişkisinin bir an önce sona erdirilmesi her hâlükârda sigortacının lehine olacağından, fesih süreleri arasında önemli bir farklılık bulunmasa dahi, şartların mevcudiyeti halinde m.1417’deki hükme başvurulması sigortacının lehine olacaktır.

Karş. TTK m.1434/3 ve m.1417/2: TTK m.1434/3 uyarınca sigortacının fesih hakkını kullanması için prim ödeme borcunu ifa etmemesi halinde sigorta ettirene borcun 10 gün içinde ödenmemesi halinde sözleşmesinin feshedileceği hususunda ihtarda bulunması gerekli iken, m.1417/2’de ise, sigortacı, sigorta ettirene ihtarda bulunarak teminat göstermesini isteyecek, 1 hafta içinde teminat gösterilmez ise sözleşmeyi feshedecektir. m.1434/3’te 10 günlük süre sonunda sigorta priminin ödenmemiş olması halinde sözleşme kendiliğinden feshedilmiş sayılacak iken, m.1417 uyarınca ise bir haftalık süre sonunda teminat gösterilmemiş olması doğrudan sözleşmenin feshedilmiş olması sonucunu doğurmamakta, sigortacıya sözleşmeyi feshetme imkânı vermektedir. “Bir hafta içinde teminat gösterilmemesi durumunda ayrıca sözleşmenin feshedileceğine” ilişkin bir ihtar yapılmadıkça, maddenin lafzı çerçevesinde ayrı bir fesih beyanı gerekli olacağından ve bozucu yenilik doğuran bu hak, ancak karşı tarafa ulaşmakla hüküm doğuracağından, sözleşmenin sona erdirilmesi için, maddede öngörülen 1 haftalık süreden daha uzun bir süreye ihtiyaç duyulması ihtimal dâhilindedir.

teminat verilmemiş ise⁷⁹³ sigorta ettiren sözleşmeyi feshedebilecek”; “Primin ödenmesinden önce acze düşen, iflas eden veya hakkında yapılan takip semeresiz kalan sigorta ettirene de, sigortacının istemiyle, aynı şartlarla, birinci fıkra hükmü uygulanacak”tır⁷⁹⁴. Bununla birlikte, öğretide de ifade edildiği üzere, aciz halinde olan veya hakkındaki takip semeresiz kalan kişinin veya sigortacının teminat göstermesi çok gerçekçi görünmemektedir⁷⁹⁵.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi, kredi borcunun ödenmesini teminat altına almak amacıyla akdedilmektedir. Bu nedenle, “ödeme gücü” hallerinde, sigorta şirketine sözleşmeyi fesih hakkı verilmesinin, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin akdediliş amacına uygun olmadığı hususunda tereddüte düşülebilecektir⁷⁹⁶. Bununla birlikte, ölüm rizikosuna karşı akdedilen krediye bağlı

⁷⁹³ Sigortacının zaten SK m.17 uyarınca teminat ayırma yükümlülüğünün düzenlenmiş olması karşısında, TTK m.1417/1 çerçevesinde ayrıca bir teminat göstermenin gerekli olup olmadığı hakkında bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, s.149: Yazar, TTK'daki düzenlemenin, Kanun Koyucu tarafından, denetim hukukundaki koruyucu mekanizmalardan farklı olarak sunulan ek bir imkân niteliğinde olduğuna ve bu nedenle de denetim hukukunun sağladığı bu korumanın, TTK'dan doğan hakların kullanımına engel olmadığını kanaatimizce de isabetli şekilde ifade etmektedir.

⁷⁹⁴ m.1413'te haklı fesih sebebi olarak düzenlenen “konkordato ilanı” ile m.1417'de haklı fesih sebebi olarak sayılan “takibin semeresiz kalması” veya “ödemede acze düşülmesi” halleri için, sözleşmenin feshi bakımından farklı prosedürlerin öngörüldüğü iki ayrı düzenleme yapılmış olmasının dikkat çekici olduğu belirtilmelidir. Nitekim, gerek konkordato ilanı gerekse de ödemede acze düşen veya hakkında yapılan icra takibinin semeresiz kalması hallerinin hepsinin, “sigorta sözleşmesinden doğan edimlerin ifasında olası bir güçlüğe neden olabileceği” ve m.1413'ün gerekçesinde yapılan açıklamalar çerçevesinde, “karşılıklı güven ilişkisini zedeleyebilecek nitelikte” oldukları hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Takibin semeresiz kalması ve aciz halleri bakımından fesih hakkının kullanılması, taahhüdün yerine getirileceği hususunda teminat istenmiş olması ve 1 hafta içinde teminatın gösterilmemiş olması şartına bağlanmışken, konkordato ilanı halinde, ifa edilmeme olasılığı yaratan bu durumun öğrenildiği andan itibaren 1 aylık fesih süresi öngörülmüştür.

⁷⁹⁵ Bu hususta isabetli bir eleştiri için bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, s.146: Yazar, aciz haline düşen veya hakkında yapılan takip sonuçsuz kalan sigortacının teminat göstermesini beklemenin gerçekçi olmadığını ifade etmektedir.

TTK m.1413'teki düzenleme ile benzer şekilde, bu hükümde de, SMK m.20 (SK m.7)'deki düzenlemenin göz ardı edildiği ve kişinin acze düşmesi veya iflas etmesinin onu tek başına sigorta himayesinden mahrum etmeyi gerektirmeyeceği hakkında kanaatimizce de isabetli açıklama ve eleştiriler için bkz. Memiş, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı**, s.96.

⁷⁹⁶ TTK m.1413/2'de, sigorta ettirenin konkordato ilan etmesi halinde sigortacının sahip olacağı fesih hakkına ilişkin olarak prim ödenmesinden muaf hale gelmiş sigorta sözleşmeleri bakımından istisna getiren Kanun Koyucunun, aynı istisnaya m.1417/2'de yer vermemiş olması da, özellikle dikkat çekilmesi gereken bir durumdur. Daha önce de ifade edildiği üzere, m.1502'de yer alan ve sigortacının en az 3 yıldan beri yürürlükte bulunan ve 3 yıllık primi ödenmiş sigorta sözleşmelerinde primin ödenmesinde temerrüde düşülmüş olması halinde dahi sözleşmeyi feshetmesinin mümkün olmadığını hüküm altına aldığı düzenleme gözetildiğinde, sigorta ettirenin gerek konkordato ilan etmesi gerekse de iflası ve ödemede acze düşmesi halleri arasında bir ayırım yapılmaksızın sözleşmenin feshedilemeyeceğinin kabulü, Kanun maddeleri arasında uyumun sağlanmasının bir gereğidir. Kanaatimizce Kanun Koyucunun özen eksikliği nedeniyle m.1417/2 bakımından unutulmuş bu istisnanın, TTK m.1502'deki hüküm karşısında, Kanunda açık bir düzenleme bulunmasa da m.1417/2 bakımından

hayat sigortası sözleşmelerinde, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin “teminat sağlama ve borç ödeme” işlevinin “her halde” değil; ancak ölüm rizikosunun gerçekleşmesi şartına bağlı olarak mevcut olması karşısında⁷⁹⁷, sigortacıya, sigorta ettiren kredi borçlusunun ödeme güçlüğüne düştüğü sayılı hallerde sözleşmeyi fesih suretiyle sona erdirmeye imkânı veren bu hükmün, krediye bağlı hayat sigortasının akdediliş amacına aykırı olmadığı vurgulanması gereklidir. Bu nedenle, TTK m.1417’de öngörülen sözleşmeyi sona erdirmeye imkânı veren düzenlemeye ilişkin olarak yapılan açıklamalar krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından da geçerli olacaktır. Bununla birlikte, TTK m.1413’teki ile benzer şekilde, m.1417’de de sigortacıya tanınan fesih hakkının, maddede zikredilen ödeme güçlüğü hallerinin, “primlerin ödenmesinden önceki” dönemde gerçekleşmiş olduğu dikkate alındığında, TTK m.1413’ün krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde uygulanmasına ilişkin yukarıda yapılan açıklamalar geçerli olacaktır⁷⁹⁸. Özellikle kredi kuruluşu tarafından sunulan ve prim borcunun, kredi borcuna eklenmek suretiyle finanse edilerek peşin tahsil edildiği krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde ve gerek genel olarak sigorta sözleşmesi primlerinin ödenmesinde uygulamada kullanılan yöntemler gerekse de bu sigorta türünde prim miktarlarının oldukça düşük meblağlara tekabül ettiği de gözetildiğinde, akdedilme şekli önem taşımaksızın tüm krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde TTK m.1417’deki hükmün uygulaması nadiren gündeme gelebilecektir.

2. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanundaki Düzenleme

Sigorta sözleşmelerinin fesih ve cayma suretiyle sona erdirilmesine ilişkin olarak, TTK m.1413 vd. da yer alan hükümlerden başka TKHK’da da sigorta sözleşmelerinin de aralarında bulunduğu, “finansal hizmetlere ilişkin mesafeli

---

da uygulanması gerektiği kabul edilmeli ve prim ödenmesinden muaf hale gelmiş krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde kredi borçlusunun iflası veya borçlarını ödemediği acze düşmesi, sigortacıya fesih hakkı vermemelidir.

⁷⁹⁷ Ölüm rizikosuna ek olarak kaza ve hastalık rizikolarına karşı da teminat sağlayan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde ise, hastalık nedeniyle işgöremez hale gelen ve dolayısıyla da TTK m.1417’de öngörülen ödeme güçlüğü halleri ile karşı karşıya kalan sigorta ettiren- kredi borçlusuna karşı, sigorta şirketince fesih hakkının kullanılması mümkün olmayacaktır. Zira bu halde, sözleşmede yazılı riziko gerçekleştiği için, sigortacının sigorta bedeli ödeme yükümlülüğü doğmuş olacaktır.

⁷⁹⁸ Bkz. s.326’da yapılan açıklamalar

sözleşmeler” başlığı altında cayma hakkına ilişkin bazı esaslara yer verilmiştir. TKHK m.49 uyarınca, “Tüketici, finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmelerden on dört gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin cayma hakkına sahip olacak”tır. Maddenin devamında, sigorta ve bireysel emeklilik sözleşmeleri bakımından, “diğer mevzuatta yer alan ve tüketici lehine olan hükümlerin uygulanacağı” hüküm altına alınmıştır. Bu hususta, TTK m.1489’daki düzenlemenin incelenmesi önem taşımaktadır. TTK m.1489 uyarınca, can sigortalarında, “Sigorta ettiren, sigortacının kendisine cayma hakkını kullanabileceğini bildirmesinden itibaren onbeş gün içinde sözleşmeden cayma hakkına sahip olacaktır”⁷⁹⁹. Maddede ayrıca, “bilgilendirmenin yapıldığının sigortacı tarafından ispatlanacağı; bilgilendirme yapılmamışsa cayma hakkının ilk primin ödenmesinden bir ay sonra sona ereceği” hüküm altına alınmıştır. TKHK m.49’a kıyasla, TTK m.1489’da daha uzun cayma süresinin öngörülmesi, kredi borçlusunun lehinedir. Ancak hükmün devamında cayma hakkının kullanımı bakımından 1 aylık üst süre getirilmiş olması, bazen kredi borçlusunun aleyhine sonuçlara sebebiyet verebilecektir. Bu nedenle, TKHK m.49 çerçevesinde, cayma hakkının kullanılması bakımından TTK m.1489’un mu yoksa TKHK m.49’daki düzenlemenin mi daha lehe olduğunun her somut olay bakımından ayrıca değerlendirilmesi gereklidir⁸⁰⁰.

---

⁷⁹⁹ Benzer bir düzenlemeye, Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu’nda da sigorta ettirenin tüketici veya tacir olmasına önem atfedilmeksizin yer verilmiştir. Buna göre, DeVVG §8 uyarınca, “sigorta ettiren sigorta sözleşmesinin kurulmasına yönelik beyanından 14 gün içinde cayma hakkına sahip olup, cayma hakkının, herhangi bir gerekçeye yer verilmesine gerek bulunmaksızın, metin formatında ve 14 günlük süre içinde karşı tarafa gönderilmesi yeterli olacaktır. Aynı maddenin devamında, 14 günlük cayma süresinin ancak, sigortacının aydınlatma- bilgilendirme yükümlülüğünü DeVVG §7,1 ve 2 çerçevesinde bilgilendirilmesi ile başlayacağından, bilgilendirme yükümlülüğünün hiç veya gereği gibi yerine getirilmemesi durumunda, 14 günlük süre işlemeye başlamayacaktır (DeVVG §8,2)

⁸⁰⁰ Aynı yönde bkz. Süzel, **a.g.m.**, s.125. TTK m.1489’daki düzenlemeye ilişkin ayrıntılı açıklama ve eleştiriler için bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.3**, s.20 vd.

Bununla birlikte, TTK m.1489/2’de TTK m.1430’daki düzenlemenin saklı olduğu hüküm altına alınmıştır. TTK m.1430 uyarınca ise, “Sigorta ettiren, sigortacının sorumluluğu başlamadan önce, kararlaştırılmış primin yarısını ödeyerek sözleşmeden cayabilecek”tir. TTK m.1489’a ilişkin gerekçede yer alan ve “sigorta ettirene cezai şart ödemedi sözleşmeyi sona erdirmeye hakkının tanındığına” ilişkin açıklamalar da göz önünde bulundurulduğunda, sigorta ettirenin TTK m.1489’daki süre sona ermeden ve sigortacının sorumluluğunun başlamadığı dönemde sözleşmeden cayma hakkını kullanması halinde TTK m.1430’un değil, TTK m.1489/1’deki düzenlemenin uygulanacağı kabul edilmelidir. Diğer bir ifade ile, bu ihtimalde, sigorta ettiren hiçbir ödemede bulunmaksızın sözleşmeden cayabilecektir. TKHK m.49 uyarınca, mesafeli sözleşme şeklinde yapılan sigorta sözleşmelerinden cayma hakkının kullanılmasında hangi düzenlemenin daha lehe nitelikte olduğunun tespiti bakımından bu hususun da göz önünde bulundurulması ve her somut olayda ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir.

3. Fesih ve Cayma Hakkının Kullanılması ve özellikle kısmi fesih / cayma sorunu

TTK m.1415 uyarınca, “Sigortacının sigorta sözleşmesini, bazı hükümlerine ilişkin olarak feshetmesi veya ondan cayması haklı sebeplere⁸⁰¹ dayanıyorsa ve sözleşmeyi geri kalan hükümlerle, aynı şartlarla yapmayacağı durumdan anlaşılıyorsa, sigortacı sözleşmenin tamamını feshedebilecek veya ondan cayabilecek”tir. Söz konusu düzenlemenin uygulama alanının tespiti için, öncelikle kısmi feshe hangi ihtimallerde ihtiyaç duyulabileceğinin açıklığa kavuşturulması gerekir.

Birleştirilmiş sigorta sözleşmelerinde, sağlanan her bir teminat ayrı sigorta sözleşmesi sayılacağı için⁸⁰², fesih veya cayma hakkı, her bir teminat bakımından bağımsız şekilde kullanılacak ve kısmi fesih gündeme gelmeyecektir⁸⁰³. Benzer durum, birleştirilmiş sigorta sözleşmelerinin özel bir türü olan grup sigortaları bakımından da geçerli olacaktır. Buna göre, kısmi fesih uygulanması, birden fazla değer ve kişilerin teminat altına alındığı ancak birleştirilmiş sigorta sözleşmesi niteliği taşımayan sözleşmeler bakımından söz konusu olabilecektir⁸⁰⁴. Birden fazla

---

TTK m.1489/2'deki hükmün uygulanması bakımından aynı yönde bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.3**, s.22. Ayrıca bkz. Süzel, **a.g.m.**, s.124: Yazar, “TTK m. 1489 hükmünün 1430'uncu maddeyi saklı tutmasıyla, hayat sigortasından cayma hakkının kullanılması için benzer ödemenin yapılması gerekip gerekmediği sorununun gündeme geleceği; hükmün gerekçesinde açıkça sigorta ettirenine herhangi bir cezai şart ödemediği sözleşmeyi sona erdirebilme hakkının tanındığını; bu nedenle bu soruya olumsuz yanıt verilmesinin gerektiğini” ifade etmektedir.

⁸⁰¹ Maddede yer alan “haklı sebep” ile kast edilen, TTK m.1413 vd. yer alan genel fesih ve cayma sebepleri ile sözleşmeden doğan görevlerin ihlali halinde tanınan fesih ve cayma hakları başta olmak üzere TTK'nın Sigorta Hukuku Kitabında yer verilen ve numerus clausus olarak sayılmış fesih ve cayma halleridir ve bu ifade ile kanaatimizce, kapsamı dürüstlük kuralı çerçevesinde taraflarca veya hâkim tarafından belirlenecek sınırsız bir “haklı fesih” hali öngörülmüş değildir.

Maddede yer verilen “haklı fesih” ifadesi ile ilgili olarak kanaatimizce de son derece isabetli eleştirisi için bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.137: Yazar, “haklı sebep şeklinde bir ifade kullanmanın gereksiz olduğunu; sigortacının kanunen düzenlenmiş fesih veya cayma hakkının bulunmasının yeterli olduğunu ve kanunen düzenlenmiş fesih veya cayma hakkının kullanılmasının zaten hukuka uygun ve haklı olacağını” belirtmektedir.

⁸⁰² Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.138

⁸⁰³ Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.138

⁸⁰⁴ Aynı yönde bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.139; Prölss/Martin/Armbrüster, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 29 Rn. 2

Bu hususta ayrıca bkz. gerçek anlamda tek – bütünleşik bir sözleşmenin bulunup bulunmadığının anlaşılması için her bir somut olayda taraf iradelerinin araştırılmasının gerekli olduğu hakkında bkz. Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 29 Rn. 4 ve ayrıca bkz. Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1**, s.139

değere ilişkin olsa dahi tek bir poliçenin düzenlenmiş olduğu hallerde, tek bir sigorta sözleşmesinin mevcut olduğu kural olarak kabul edilmektedir⁸⁰⁵.

Bu açıklamalar doğrultusunda, hükümde geçen “sigorta sözleşmesinin bazı hükümlerine ilişkin olarak feshedilmesi veya sözleşmeden cayılması” ifadesi ile neyin kastedildiğinin açıklığa kavuşturulmasında fayda bulunmaktadır. DeVVG §29’da isabetli şekilde, “sigortanın ilişkin olduğu kişi veya nesnelerin bir kısmı hakkında”⁸⁰⁶ ifadesi tercih edilmiştir. Çünkü kısmi fesih, TTK m.1415’tekinin aksine sözleşme hükümlerinden ziyade, sözleşmenin konusunu oluşturan veya sözleşme ile teminat altına alınan kişi, nesne veya değerler bakımından gündeme gelecektir. Hatta Alman Hukukunda, VVG §29’un, tek bir kişinin veya nesnenin birden fazla rizikoya karşı sigorta ettirildiği hallerde uygulanmasının söz konusu olmayacağı belirtilmektedir⁸⁰⁷. TTK m.1415’e ilişkin gerekçede hükmün uygulanmasına ilişkin bir örnek verilerek, “hem yaşama hem de ölüm ihtimaline karşı yapılan sigortada, birbirine zıt iki riziko teminat altına alındığından risklerden biri için ağırlaştırıcı bir durumun diğeri için hafifletici nitelikte olacağı; bu durumda sigortacının isterse sözleşmeyi ağırlaşan kısım için kısmi olarak sona erdirebileceği isterse de sözleşmeyi tamamıyla da sona erdirebileceği; zira sigortacının iki riski birlikte sigortaladığı düşüncesi ile tüm hesaplamalarını yapmış ya da sözleşmede ağırlık kazanan kısım sona erdirilen kısım kalan kısım ile sözleşmeye devam edilmesinin cazibesini yitirmiş olabileceği” ifade edilmiştir⁸⁰⁸. Gerekçede yer verilen bu açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda,

---

⁸⁰⁵Prölss/Martin/Armbrüster, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 29 Rn. 2; Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 29 Rn. 4

⁸⁰⁶ “... bezüglich eines Teils der Gegenstände oder Personen vor, auf die sich die Versicherung bezieht....”

⁸⁰⁷Prölss/Martin/Armbrüster, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 29 Rn. 3; Ruffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 29 Rn.5. Alman Hukukunda bu duruma örnek olarak ise, sigorta ettirenin evini hırsızlık ve yangın rizikolarına karşı birlikte sigorta ettirmesi halinde, sigortacının hırsızlık bakımından haklı fesih hakkını kullandıktan sonra yangın teminatı ile ilişkili şekilde devam etmesini talep etmesinin mümkün olmaması hali gösterilmektedir.

Ayrıca bkz. DeVVG §29: Sigortacının kısmi fesih hakkının düzenlendiği söz konusu madde uyarınca, “bu Bölüm hükümleri çerçevesinde sigorta sözleşmesini bazı kişiler veya durumlar ile ilgili olarak kısmen feshetme veya sözleşmeden kısmen cayma hakkına sahip olan sigortacı, kalan kısım bakımından sözleşmeyi aynı şartlar altında yapmayacağı kabul ediliyor ise, sözleşmenin geri kalan kısmı için de sözleşmeyi feshedebilecek veya sözleşmeden cayabilecektir”.

⁸⁰⁸ Ayrıca bkz. AVBRKLV §12: Alman Krediye Bağlı Hayat Sigortası Sözleşmesi Örnek Genel Şartlarında da fesih ve kısmi fesih haklarının düzenlendiği hükümlere yer verilmiştir. Genel Şartlarda, fesih hakkının kullanımı, primi tek defada veya taksitlere bölünerek ödenecek olmasına göre farklı

kanaatimizce, TTK'da DeVVG §29'dakinden farklı olarak⁸⁰⁹, “kişi veya nesnelere” yerine “sigorta sözleşmesinin bazı hükümleri” ifadesinin kullanılmasının, bilinçli bir tercih olduğu anlaşılmaktadır. Bu da, Türk Kanun Koyucunun, Alman Kanun Koyucudan farklı şekilde, sadece sigorta sözleşmesinin ilişkin olduğu kişi veya nesnelere⁸¹⁰ ile sınırlı şekilde değil; aynı zamanda teminat altına alınan rizikolar ile de bağlantılı, son derece geniş bir kısmi fesih / cayma hakkı tanıdığını göstermektedir. Bununla birlikte, yukarıda da işaret edildiği üzere, her teminatın ayrı sigorta sözleşmesi olarak kabul gördüğü birleştirilmiş sigorta sözleşmeleri bakımından kısmi feshin gündeme gelmeyeceği, her bir teminat bakımından fesih hakkının zaten bağımsız olarak kullanılabilmesi gözetildiğinde, TTK m.1415'teki düzenlemenin isabetli olmadığı kanaatindeyiz.

Krediye bağlı hayat sigortaları bakımından değerlendirme yapıldığında, TTK m.1415'in VVG §29'a kıyasla daha geniş olduğu anlaşılan lafzı karşısında, sigorta ettiren tarafından akdedilen sözleşmelerde, ölüm rizikosuna ek olarak başka teminatların da (hastalık, kaza vs. gibi) sağlandığı haller bakımından m.1415 uyarınca kısmi fesih imkânının kullanılması “teorik” olarak gündeme gelebilecektir. Zira ek teminat olarak kaza teminatının da sunulduğu “birleşik” hayat sigortası sözleşmelerinin de tek bir sigorta sözleşmesi niteliğinde olduğu kabul edilmektedir⁸¹¹. Ancak bu örnekte olduğu gibi, özellikle de teminatların birbiri ile yakın ilişki içinde bulunduğu krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, teminat altına alınan

---

şekilde hüküm altına alınmıştır. Buna göre, prim ödeme borcunu taksitlere bölünmek suretiyle birden fazla defada ödenmesinin kararlaştırıldığı krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, sigorta ettiren, sözleşmeyi takvim ayının sonunda hüküm ifade etmek üzere her zaman “metin formatında”ki bildirim ile feshedebilir (AVBRKLV §12,6). Ayrıca, sigorta ettiren sözleşmeyi kısmen fesih hakkını da haiz olup, kısmi fesih hakkının kullanılabilmesi için ödenme yükümlülüğü bulunan kalan sigorta bedelinin belli bir tutarın üzerinde olması gerekmektedir. Bu sigorta bedelinin daha düşük olması halinde ise, kısmi fesih geçersiz olacaktır ve böyle bir durumda, sigorta ettiren sözleşmeyi ancak tamamen fesih hakkını haizdir (AVBRKLV §12,7). Sigorta priminin tek defada ödendiği krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde ise, benzer şekilde, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesini takvim ayının sonunda hüküm ifade etmek üzere her zaman feshedebileceği hüküm altına alınmış ise de, kısmi fesih hakkı düzenlenmemiştir. Buna göre, sözleşmeyi tamamen fesih hakkını kullanan sigorta ettirene, fesihten sonraki döneme ait primlerin iade edilmesi gerekecektir. (AVBRKLV §12, 2 ve 3)

⁸⁰⁹ Alman Kanun Koyucu, sözleşmenin kısmen sona erdirilmesinin düzenlediği VVG §29'da isabetli şekilde, “sigortanın ilişkin olduğu kişi veya nesnelere bir kısmı hakkında” (“... bezüglich eines Teils der Gegenstände oder Personen vor, auf die sich die Versicherung bezieht....”) ifadesini tercih etmiştir.

⁸¹⁰ “Gegenstände oder Personen”

⁸¹¹ Prölss/Martin/Armbrüster, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 29 Rn. 2

Alman eşlerin hayatı üzerine yapılan ve kaza teminatının ek teminat olarak sunulduğu hayat sigortası sözleşmesinin tek bir sözleşme olduğunu kabul edilmektedir.

rizikolardan biri bakımından fesih veya cayma sebebi teşkil eden bir durum pek çok defa diğer rizikolara ilişkin olarak da fesih veya cayma sebebi sayılacağından sözleşmenin kısmen değil, bir bütün olarak feshedilmesi ihtiyacı söz konusu olacaktır. Dolayısıyla da özellikle krediye bağlı hayat sigortalarında, m.1415 çerçevesinde sözleşmenin kısmen sona erdirilmesi pratik açıdan son derece güç görünmektedir⁸¹².

4. Cayma hakkının kullanılması halinde “bağlı sözleşme”nin mevcudiyetine bağlanan sonuçlar

a. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin “bağlı sözleşme” niteliği

(1)Kredi kuruluşu tarafından sunulan sözleşmeler

TBK’da, “bağlı sözleşme”lere yönelik herhangi bir tanıma yer verilmemiştir. Bu konuya ilişkin Türk mevzuatında yer alan yegâne düzenleme, TKHK m.30’da, bağlı sözleşmenin özel bir türü olan, “bağlı krediler” başlığı altındaki hükümdür. Hem bağlı kredi sözleşmesinin tanımlandığı hem de bağlı kredi sözleşmesine ilişkin bazı temel esasların hüküm altına alındığı bu düzenleme, Türk Hukukunda, “bağlı sözleşme” kavramının açıklığa kavuşturulması bakımından yol gösterici niteliktedir. Söz konusu düzenleme uyarınca, bağlı kredi, “tüketici kredisinin münhasıran belirli bir malın veya hizmetin tedarikine ilişkin bir sözleşmenin finansmanı için verildiği ve bu iki sözleşmenin objektif açıdan ekonomik birlik oluşturduğu sözleşme⁸¹³” olarak

⁸¹² Uygulamada krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, asli olarak ölüm rizikosun karşı teminat sağlandıktan başka çok defa, hastalık, kaza ve kaza-hastalık sonrası iş göremezlik rizikolarına karşı da ek teminat sunulmaktadır. Sözleşmede birden fazla rizikonun teminat altına alındığı hallerde, sözleşmenin kısmi feshi, ancak, m.1435 vd. hüküm altına alınan görevlerin ihlali nedeniyle ortaya çıkabilecektir. Bu nedenle, birbirine çok yakın olan bu rizikoların biri bakımından ortaya çıkan ağırlaşma, diğeri için de ağırlaşma hali teşkil edecek veya biri bakımından sözleşmenin kurulması sırasında bildirilmeyen veya yanlış bildirilen bir husus, neredeyse istisnasız olarak, diğer rizikolar bakımından da sözleşme öncesi bildirim görevinin ihlali sayılacaktır.

Aksi yönde bir karar için bkz. *BGH, Urteil vom 20-09-1989 - IVa ZR 107/88 (Koblenz), Aufklärungspflicht des Versicherers bei Verdacht auf Rücktrittsgründe, Neue Juristische Wochenschrift 1990, Heft 1*, s.47-49: Yüksek Mahkeme, hayat sigortası sözleşmesinin ek olarak işgöremezlik teminatının sunulduğu hallerde, iş göremezlik ek teminatı bakımından cayma hakkının kullanılması halinde, bağlı olduğu hayat sigortası sözleşmesinden de cayılmış olduğu sonucuna varılamayacağı sonucuna ulaşmıştır. Açıklamalar için ayrıca bkz. Rüffer/Halbach/Schimikowski, **Versicherungsvertragsgesetz 2015**, VVG § 29 Rn. 6.

⁸¹³ Ekonomik birlik şartının subjektif değil objektif nitelikte olması gereği, TKHK’da olduğu gibi, 2008/48 EC sayılı Direktifte de (Art. 3(n)) özel olarak vurgulanmıştır (“*from an objective point of view, a commercial unit...*”). BGB §358,3’te ise sadece ekonomik birlik (*eine wirtschaftliche Einheit*) ifadesi kullanılmış, objektif olma şartına ise yer verilmemiştir.

tanımlanmıştır⁸¹⁴. Buna göre, bağlı kredinin mevcudiyetinden bahsedebilmek için kredi sözleşmesinin, bir mal veya hizmetin sağlanmasına hizmet etmesi tek başına yeterli değildir⁸¹⁵; bu sözleşmelerin ekonomik birlik içinde bulunmaları da gerekmektedir. TKHKm.30'da ayrıca, hangi hallerde “ekonomik birliğin” mevcut olacağı açıklığa kavuşturulmuştur. Buna göre, ekonomik birliğin bulunduğu kabul edilebilmesi için, “satıcı veya sağlayıcının tüketici için krediyi finanse etmiş olması”; “kredinin, üçüncü bir tarafça finanse edilmesi durumunda, kredi verenin kredi sözleşmesinin imzalanması veya hazırlanması ile ilgili olarak satıcı veya sağlayıcının hizmetlerinden yararlanması” veya “belirli bir mal veya hizmetin verilmesinin kredi sözleşmesinde açıkça belirtilmesi” hallerinden en az birinin bulunması gerekmektedir⁸¹⁶.

TKHK m.30 anlamında kredi sözleşmesi ile krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin bağlı işlem niteliğinde olup olmadığı; diğer bir ifade ile krediye bağlı

---

⁸¹⁴ Bu tanım, Avrupa Birliği'nin, Tüketici Kredilerine İlişkin 2008/48 sayılı Direktif'inde yer alan “Tanımlar” başlıklı maddesindeki bağlı kredi (*linked credit agreement*) tanımı ile de uyum içindedir. (bkz. *Directive 2008/48/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on Credit Agreements for Consumers and Repealing Council Directive 87/102/EEC*, Art.3/1(n)).

Bununla birlikte, gerek 2008/48 EC sayılı Direktifte gerekse de BGB §358'de de, bağlı kredi / bağlı işlem düzenlemelerinin, TKHK m.30 ile benzer şekilde sadece karşı tarafını tüketicinin oluşturduğu işlemler ile sınırlı şekilde hüküm altına alındığına dikkat çekilmelidir.

⁸¹⁵ TKHK m.30'daki bu maddede, bağlı kredi kavramı, BGB§358'deki ile benzer şekilde hüküm altına alınmıştır. Bkz. BGB §358,3: Söz konusu maddede de genel bir bağlı sözleşme tanımına yer verilmemiş; bir eşyanın teslimine veya sözleşmenin kredi- ödünç sözleşmesi ile “bağlı” sözleşme oluşturabilmesi için gerekli şartlar zikredilmiştir. Buna göre, kredi sözleşmesinin tamamen veya kısmen mal veya hizmetin sunulmasına- teslimine ilişkin sözleşmenin finansmanına hizmet etmesi ve bu sözleşmelerin ekonomik birlik (*eine wirtschaftliche Einheit*) içinde olması halinde, bağlı sözleşme (*Verbundene Verträge*) söz konusu olacaktır. Ayrıca bkz. Lange / Schmidt, **a.g.e.**, s.495 vd.daki açıklamalar

⁸¹⁶ Benzer şekilde, BGB §358,3'te de, ekonomik birliğin hangi hallerde bulunacağı özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre, kredinin, bizzat satıcı- sağlayıcı tarafından finanse edildiği hallerde veya kredinin üçüncü bir kişi tarafından finanse edilmesi halinde kredi veren kredi sözleşmesinin hazırlanmasında veya kurulmasında, satıcı- sağlayıcının hizmetlerinden yararlanmış/ satıcı – sağlayıcının işbirliğinden faydalanmış ise iki sözleşme arasında ekonomik birliğin mevcut olduğu hüküm altına alınmıştır. Söz konusu hükmün kaynağı, her ne kadar 2008/48 EC sayılı Direktif ise de, Direktifte (ve yukarıda izah edildiği üzere ayrıca TKHK m.30'da) ekonomik birliğin mevcut olduğu bir hal olarak sayılan “belirli mal veya hizmetin sunulmasının kredi sözleşmesinde açıkça sunulması” haline BGB §358'de açıkça yer verilmemiştir. *BT / Drucks 16 /11643* sayılı Hükümet Taslağında, tüketici kredisi sözleşmeleri ile ilgili birtakım kanun değişikliklerinin yapılmasının planlandığı ve bu halde, BGB'ye eklenecek §358a maddesi ile, Direktif Art.3(n)'de yer verilen ve ekonomik birliğin mevcut olduğunu gösteren bu halde de, cayma hakkı bakımından, BGB§358'de bağlı sözleşmelere bağlanan sonucun uygulanması gerektiği hakkında bkz. Shacht, **a.g.e.**, s.81.

Bağlı kredi kavramına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Üzeler, Rabia Sanem, **Tüketici Hukukunda Bağlı Kredi Sözleşmesi**, Ankara, 2011, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), özellikle s.60 vd.daki açıklamalar. Ayrıca bkz. Ünan, **Sigorta Tüketici Hukuku**, s.89 vd.

hayat sigortası sözleşmesinin akdedildiği ihtimalde bir “bağlı kredi”nin mevcut olup olmadığı hususunda değerlendirme yapabilmek için öncelikle krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kurulma yöntemine göre bir ayırım yapılması gereklidir. TKHK m.30’da öngörülen, “kredinin belli bir mal veya hizmetin sunulmasına hizmet etmesi” şartı⁸¹⁷, ancak kredi kuruluşu tarafından sunulan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından gündeme gelebilecektir. Zira bu şekilde akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, krediye bağlı hayat sigorta teminatının sağlanması için ödenmesi gerekli olan prim borcu, ek bir kredi sözleşmesi ile finanse edildiğinden, “kredinin bir hizmetin sunulması”na hizmet ettiği hususunda bir şüphe bulunmamaktadır⁸¹⁸.

Kredi kuruluşu tarafından sunulan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, TKHK m.30’da öngörülen diğer şart olan “ekonomik birlik” içinde olma şartının bulunup bulunmadığı bakımından ayrıca değerlendirmede bulunmak gereklidir. Alman Hukukunda, bağlı sözleşmeye ilişkin genel hüküm niteliğindeki BGB §358,3’teki düzenleme, TKHK m.30 ile büyük ölçüde benzeşmektedir. Bu nedenle, Alman Hukukunda, BGB §358’de yer verilen “ekonomik birlik” şartının gerçekleştiğinin kabul edilebilmesi için geliştirilen kriterlerin gözden geçirilmesinde fayda bulunmaktadır. Bunlardan ilki, amaç-araç ilişkisinin⁸¹⁹ mevcudiyetidir⁸²⁰. Buna göre, sözleşmelerin hukuki veya hiç değilse ekonomik bir birliğin parçaları imiş gibi görünmeleri ve sözleşmelerden biri olmadan diğerinin akdedilemeyecek olması halinde, araç-amaç ilişkisinin ve dolayısıyla da BGB §358,3’teki anlamda bir

⁸¹⁷ 6502 sayılı TKHK m.3(d) uyarınca, “Hizmet”, “Bir ücret veya menfaat karşılığında yapılan ya da yapılması taahhüt edilen mal sağlama dışındaki her türlü tüketici işleminin konusu” olarak tanımlanmıştır. Bu halde, sigorta sözleşmelerinin de bu kapsamda yer aldığı belirtilmelidir.

⁸¹⁸ Bağlı sözleşme ilişkisinin, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi primlerinin ek kredi sözleşmesi ile finanse edildiği hallerde mevcut olacağının vurgulandığı bir karar için bkz. *OLG Rostock, Beschluß vom 23. 3. 2005 - 1 W 63/03*, “*Im Verbraucherkredit mitfinanzierte Restschuldversicherung*”, **NJW – RR 2005**, Heft 20, s.1416-1417. Aksi görüşte bkz. Lange / Schmidt, **a.g.e.**, s.497.

Krediye bağlı hayat sigortası ve kredi sözleşmesinin bağlı işlem olabileceği hakkında bkz. *BGH Urteil vom 15 Dezember 2009, (XI ZR 45/09, Köln)*, **VM Heft 4/2010**, s.166-170: Kararda, özellikle, BGB §358 Abs.3 uyarınca, kredinin tamamen veya kısmen diğer sözleşmenin finanse edilmesinin gerekli olduğu ve somut olaydaki 10.241,90 € tutarındaki kredinin, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi primlerini karşılamak üzere kullanıldığı vurgulanmıştır. Benzer bir diğer karar için bkz. *L G Bremen, Urteil vom 27 August 2009, (2 S 374/08)*, **VM 2009 Heft 47**, s.2215-2220

⁸¹⁹ *Zweck-Mittel Verhältnis*

⁸²⁰ Schacht, **a.g.e.**, s.60. Bu hususun vurgulandığı bir karar için bkz. bkz. *OLG Köln, Urteil vom 14 Januar 2009, (13 U 103/08)*, **VM 2009 Heft 17**, s.794

ekonomik birliğin mevcut olduğu kabul edilmektedir⁸²¹. Ayrıca, öğretilerde ifade edildiği üzere, amaç-araç ilişkisinin mevcut olduğu bu halde, hukuki-ekonomik birlik öylesine kuvvetlidir ki, satıcı ve sağlayıcı sanki sözleşmenin aynı tarafındaymış gibi görünmektedir⁸²². Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından değerlendirildiğinde ise, öğretilerde ifade edildiği üzere, bu sigorta sözleşmesinin, bizzat sigortacı tarafından değil, kredi kuruluşu tarafından “sunulması”⁸²³; kredi sözleşmesinde krediyeye bağlı hayat sigortasına dair kayıtlara yer verilmesi⁸²⁴; mekan, zaman ve personel birliğinin⁸²⁵ söz konusu olması, diğer bir ifade ile kredi ve krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin her ikisinin de aynı anda, aynı yerde ve aynı personel aracılığı ile akdedilmesi⁸²⁶; her iki sözleşmenin de akdine ilişkin belgelerin gerek şekil gerekse de içerik bakımından uyum içinde olması⁸²⁷ gibi bazı uygulamalar, kredi sözleşmesi ile krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri arasında “ekonomik birliğin” bulunduğu delil olarak gösterilmektedir. Diğer taraftan, krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, “sigortalı” ifadesi ile birlikte “kredi borçlusunu”, “sigorta ettiren” ile birlikte, kredi kuruluşu veya kredi borçlusunu, lehtar olarak ise “kredi kuruluşu” ifadelerinin de kullanılması⁸²⁸; kredi hesap numarasının, sigorta

---

⁸²¹ Bu hususun vurgulandığı bir mahkeme kararı için bkz. *BGH, Urteil vom 7. 2. 1980 - III ZR 141/78 (Stuttgart)*: “*Mißverhältnis zwischen Leistung und Gegenleistung beim finanzierten Abzahlungskauf*”, NJW 1980, Heft 21, s.1155-1156. Açıklamalar için ayrıca bkz. Wendt, **a.g.e.**, s.58.

Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesi ile kredi sözleşmesi arasında BGB§358,3'teki anlamda ekonomik birliğin mevcut olmadığı yönünde bkz. Lange / Schmidt, **a.g.e.** s.496-497: Yazar, bu halde, tüketicinin tarafından bakıldığında, ekonomik birliğin mevcut olmadığını; makul- ortalama bir tüketicinin bu sözleşmelerin taşınmaz satım sözleşmesi ve kredi sözleşmesinde olduğu gibi, yaşamın farklı alanlarına ilişkin olduğunu bilebileceğini; bu iki sözleşmenin birbirinden bağımsız düşünülebileceğini; krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesi olmadan da kredi sözleşmesinin yapılmasının mümkün olduğunu; bu nedenle, *Knops'un* “kredi sözleşmesi olmadan krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin akdedilemeyeceği ancak aksine, kredi sözleşmesinin akdedilmesi için krediyeye bağlı hayat sigortası akdedilmesinin gerekli olmadığı” yönündeki görüşünün isabetli olmadığını ileri sürmektedir.

⁸²² Schacht, **a.g.e.**, s.61; Wendt, **a.g.e.**, s.58.

⁸²³ Schacht, **a.g.e.**, s.73; Wendt, **a.g.e.**, s.58.

⁸²⁴ Schacht, **a.g.e.**, s.75; Wendt, **a.g.e.**, s.58. Bu hususun vurgulandığı bir mahkeme kararı için bkz. *OLG Schleswig, Urteil vom 26.04.2007 - 5 U 162/06*: Mahkeme, kredi sözleşmesinde, yapılacak krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin “öngörülmüş” olmasını, bu iki sözleşmenin bağlı sözleşme niteliğinde olduğunun göstergesi olarak kabul etmiştir. Kararın tam metni için bkz. *OLG Schleswig, Urteil vom 26. 4. 2007 - 5 U 162/06*, “*Verbrauchercredit und Restschuldversicherung als verbundenes Geschäft*”, NJW-RR 2007, Heft 19, 1347.

⁸²⁵ *zeitlicher-örtlicher-personeller Zusammenhang*

⁸²⁶ Schacht, **a.g.e.**, s.75.

⁸²⁷ Schacht, **a.g.e.**, s.76.

⁸²⁸ Schacht, **a.g.e.**, s.77.

sözleşmesinde – poliçesinde de bulunması⁸²⁹ da bu iki sözleşme arasında ekonomik birliğin mevcudiyetini kanıtlayan uygulamalar arasındadır. Kanaatimizce, bu kriterler TKHK m.30 çerçevesinde “ekonomik birliğin” bulunup bulunmadığının tespitinde de esas alınmalı ve krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin akdedildiği hallerde “ekonomik birlik” şartının sağlandığı kabul edilmelidir. Bununla birlikte, Alman öğretisinde ve mahkeme kararları ile geliştirilen bu kriterler bir tarafa bırakıldığında, TKHK m.30/2(c)’de, BGB §358’den farklı şekilde, “ belirli bir mal veya hizmetin verilmesinin kredi sözleşmesinde açıkça belirtildiği” hallerde ekonomik birliğin varlığının kabul edileceğine ilişkin açık bir hükme yer verildiğine özellikle dikkat çekilmelidir. Kredi sözleşmelerinde genel şartlar arasında neredeyse istisnasız şekilde kredi sözleşmesine istinaden yapılan veya yapılması istenen sigorta sözleşmesine ilişkin açık hükme yer verildiği gözetildiğinde⁸³⁰, Alman öğretisinde zikredilen kriterlerden bağımsız olarak, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde TKHK m.30/2’de aranan ekonomik birlik şartı zaten sağlanmış olacaktır⁸³¹. Bununla birlikte, ekonomik birlik şartına ilişkin bu açıklamaların sadece kredi kuruluşu tarafından sunulan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından geçerli olacağı; bağımsız bir kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortalarında ise TKHK m.30 çerçevesinde bağlı krediden bahsetmenin mümkün olmadığı vurgulanmalıdır⁸³².

⁸²⁹ Schacht, **a.g.e.**, s.77.

⁸³⁰ Örnek bir kredi sözleşmesi için bkz. “Müşteri, Banka tarafından kendisine sunulan sigortalı ve/veya sigortasız kredi alternatiflerini değerlendirerek, sigorta yaptırmayı tercih etmesi ve bu konuda talimatının bulunması halinde, kredi tutarı üzerinden ve tüketici kredisinin taksitleri ve krediden doğan her türlü borç tamamıyla ödeninceye kadar varsa kredi konusuna uygun sigortaları yaptırmayı ve yenilemeyi, poliçelerde Banka’nın dain ve mürtehin sıfatıyla kayıtlı olmasını, sigortayla ilgili bir riskin doğması halinde sigorta bedellerinin Bankaca sigorta şirketinden alınmasını ve kredi alacağına mahsup edilmesini kabul ve taahhüt eder. Kredi kullanımı aşamasında Müşteri’nin Banka’dan sigorta yaptırmak istemesi halinde, bu sigortalara ilişkin poliçeler/katılım sertifikaları ayrıca düzenlenerek prim tahsil edilecektir. Müşteri’nin mevcut sigorta poliçelerinin bu krediyle ilişkilendirilebilmesi için, sigorta poliçelerinin krediyle uyumlu olması gerekir.” (çevrimiçi), <https://www.isbank.com.tr/TR/bireysel/sozlesme-ve-formlar/Documents/2018/nisan/20-43trks%C3%B6zlesme.pdf>, 7.8.2018.

⁸³¹ Kredi ve krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin bağlı işlem niteliğinde olabileceği ve bu halde sözleşmelerin cayma suretiyle geriye etkili şekilde sona erdirilmesinde bağlı sözleşmelere ilişkin BGB §358’in uygulanacağı hakkında bkz. *BGH, Urteil vom 15.12.2009 (XI ZR 45/09 Köln)*, **VersR 2010 Heft 11**, s.469-471.

⁸³² Alman Hukukunda uzunca bir süre krediye bağlı hayat sigortası bakımından “bağlı işlem”in söz konusu olup olmadığı ve bağlı sözleşmeye ilişkin BGB §358’in uygulanıp uygulanmayacağı tartışılmış; en sonunda Alman Federal Mahkemesi 2009 yılında verdiği bir karar, bu tartışmayı sona erdirmiştir.

(2)Bağımsız bir sigorta şirketi ile yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri

Kredi borçlusunun bağımsız bir sigorta şirketi ile akdettiği krediye bağlı hayat sigorta sözleşmelerinde, prim borcunun ödenmesi için kredi kullanılmamakta; aksine,

Bu çerçevede, Yüksek Mahkeme, bu sorunun açıklığa kavuşturulabilmesi için üç soruya yanıt aramıştır: bunlardan ilki, “BGB §358’de yer alan bağlı sözleşmede caymaya ilişkin hükümler ve VVG’nin cayma hükümleri arasında yarışma söz konusu olacak mıdır? Bu hükümler, VVG’deki cayma hükümlerinin yanında uygulanabilir mi?” sorusudur. İkincisi, “BGB §358,1 uyarınca, krediye bağlı hayat sigortasının, kredi sözleşmesi ile finanse edilmekte midir?” ve son olarak ise, “BGB §358 çerçevesinde bir ekonomik birlik bulunmakta mıdır?” sorularındır. Yüksek Mahkeme, ilk soruya olumlu yanıt vermiş ve VVG’de yer alan özel hükümlerin, BGB §358,2 uyarınca sözleşmeden cayma hakkının bulunduğu hallerde, BGB §358’in uygulanmasını engellemeyeceğine kanaat getirmiştir. Ayrıca, Mahkemeye göre, kredi sözleşmesinin, kısmen, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi primlerinin karşılanmasına da hizmet etmesi nedeniyle, BGB 358,3’te yer alan “finanse edilme” şartı gerçekleşmiştir. Son olarak ise, Yüksek Mahkeme, krediye bağlı hayat sigortası primlerinin, kredi sözleşmesi ile finanse edilmesi nedeniyle, “ekonomik birlik” şartının da sağlandığına hükmederek, üçüncü soruya da olumlu yanıt vermiştir. Nihai olarak ise Yüksek Mahkeme, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi ve kredi sözleşmesinin bağlı sözleşme olduğunu kabul etmektedir. Açıklamalar için bkz. Heinig, Jens, “Anwendbarkeit der Vorschriften über verbundene Verträge auf Verbrauchervertrags- und Restschuldversicherungsverträge (Zugleich Besprechung des Urteils des BGH vom 15.12.2009 (XI ZR 45/09)”, **VersR 2010 Heft 19**, s.863-869; ayrıca bkz. Wendt, Domenik Hennig, **Zum Widerruf im Versicherungsvertragsrecht: Motive, Probleme und Lösungen**, Verlag Versicherungswirtschaft, Karlsruhe, 2013, s.53 vd.. Anılan kararın tam metni için bkz. *BGH, Urteil vom 15.12.2009 (XI ZR 45/09, Köln)*, **VersR 2010 Heft 11**, s.469-471. Almanya’da ilk dönemlerde, başkası hesabına yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin bağlı işlem niteliğinde olmadığına yönelik kararların verildiği; mahkemelerin bağlı işlemin mevcudiyetini zaman içinde kabul ettiğine dikkat çekilmelidir. Açıklamalar için bkz. Lange, Martin/ Schmidt, Patrick, “Restschuldversicherung und verbundenes Geschäft”, **BKR 2007**, s.493. Krediye bağlı hayat sigortası ve kredi sözleşmesi bakımından bağlı işlemin söz konusu olmadığına ilişkin eski tarihli bir karar için bkz. *LG Celle, Beschluss vom 03.05.2005 - 3 W 79/05*, BeckRS 2009, 09736. VVG’de yer alan cayma hakkına ilişkin hükümlerin, özel hüküm niteliğinde olduğu ve bu nedenle BGB §358’de yer verilen cayma hükümlerinin krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından uygulanmaması gerektiği ve nihai olarak kredi sözleşmesi ve krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi bakımından bağlı sözleşmenin söz konusu olmadığı hakkında bkz. Lange / Schmidt, **a.g.e.**, s.497 ve s.494.

Kredi sözleşmesinin geçersiz olduğu hallerde dahi, kredi borçlusu tarafından akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin mevcut olduğu ve sigortacı tarafından riziko gerçekleştiğinde ifa edilmesi gereken sigorta bedeli ödeme yükümlülüğünün dayanağı olmaya devam ettiği hakkında eski tarihli bir karar için bkz. *Urteil des Kammergerichts vom 28.9.1982 (4 U 2328/81)*, **VersR 1983 Heft 15**, s.365.

Kredi sözleşmesi ile kredi sözleşmesi ile finanse edilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin, kredi kuruluşu tarafından akdedildiği ve kredi borçlusunun sadece sigortalı sıfatını haiz olduğu hallerde, BGB §358 Abs.3 uyarınca bağlı işlem teşkil etmeyeceği hakkında bkz. *L G Hamburg, Urteil vom 22 Januar 2010 (320 S 98/09)*, **VM 2010 Heft 44**, s. 2080-2081. Söz konusu kararda, Mahkeme, BGB 358, Abs.3 çerçevesinde bağlı sözleşmenin söz konusu olabilmesi için tüketicinin iki “ayrı” sözleşmenin kurulmasına yönelmiş, iki ayrı irade açıklamasının mevcut olmasının gerekli olduğunu; bu nedenle, dava konusu olayda olduğu gibi kredi borçlusu tüketicinin, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin tarafı olmadığı grup krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde bağlı sözleşmeden bahsetmenin mümkün olmadığını özellikle vurgulamıştır. Aynı yönde bkz.: Eşzamanlı akdedilen kredi ve krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin BGB §358 Abs.3 çerçevesinde bağlı işlem teşkil etmeyecekleri hakkında; *OLG Oldenburg, Urteil vom 15 Januar 2009 (8 U 122/8)*, **VM 2009 Heft 17**, s.796-800. Ayrıca bir diğer benzer karar için bkz. *OLG Köln, Urteil vom 14 Januar 2009, (13 U 103/08)*, **VM 2009 Heft 17**, s.793-796.

prim tutarı, bağımsız bir sigorta şirketi ile yapılan sözleşmeye istinaden bu sigorta şirketine ödenmektedir. Bu nedenle, bu şekilde akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, “kredi sözleşmesi”nin, krediye bağlı hayat sigortası teminatının sunulmasına hizmet etmesi söz konusu değildir. Bu ihtimalde, kredi sözleşmesi ile krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri “arasında” TKHK m.30 çerçevesinde bağlı kredi ilişkisinden bahsetmek mümkün olmamaktadır⁸³³.

Bağımsız bir sigorta şirketi ile yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, TKHK m.30 çerçevesinde bağlı kredi söz konusu olmamakla birlikte, bu iki sözleşmenin “bileşik sözleşme” olduğu kabul edilebilecektir. Öğretide, hukuki nitelikleri itibariyle birbirinden tamamen ayrı ve bağımsız olan sözleşmelerin, tarafların serbest iradesi ile birbirine bağlı kılınması, bileşik sözleşme olarak adlandırılmaktadır⁸³⁴. Bileşik sözleşmelerde hukuki bütünlük bulunmamakta; ancak sözleşmelerin iktisadi açıdan bir bütün oluşturmaları önem kazanmaktadır⁸³⁵. İktisadi bütünlük, sözleşmelerden birinin varlığı ve geçerliliğinin diğer sözleşmenin varlığı ve geçerliliğinin zımnî şartını veya işlem temelini oluşturması şeklinde görülmektedir⁸³⁶. Bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde sigortacı tarafından ödenecek olan sigorta bedeli, bakiye borcun ödenmesine hizmet ettiğinden iktisadi bir bütünlüğün mevcut olduğu söylenebilecektir⁸³⁷. Bunun yanısıra, bileşik sözleşmeden bahsedebilmek için, sözleşmelerden birinin varlığının ve geçerliliğinin, diğerinin varlığına ve geçerliliğine bağlandığının açıkça veya örtülü şekilde anlaşılması gereklidir⁸³⁸. Bu bağlılık, tek taraflı veya iki taraflı olarak ortaya çıkabilecektir. Tek taraflı bağlılık halinde, sözleşmelerden birinin varlığı ve geçerliliği diğerinkine bağlı iken, iki taraflı bağlılıkta ise sözleşmelerin varlığı ve geçerliliği

---

⁸³³ Bununla birlikte, bu ihtimalde, her ne kadar kredi sözleşmesi ve sigorta sözleşmesi arasında bir “bağlı kredi” ilişkisi mevcut değilse de, çok defa, sigorta ile teminat altına alınan kredi sözleşmesi, bir malın teslimini veya hizmetin sunulmasını (ev, otomobil vs. alınması vs. gibi) sağlamak üzere akdedileceğinden, TKHK uyarınca “bağlı kredi”den bahsedilebilecektir.

⁸³⁴ Yavuz, **a.g.e.**, s.19; Oktay Özdemir, Saibe, İsimli Sözleşmelerde Yorum, **İUHFM**, C. LV, Yıl:1996, s.275

⁸³⁵ Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.114; Tandoğan, **a.g.e.**, s.76; Kuntalp, **a.g.e.**, s.167

⁸³⁶ Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.114; Kuntalp, **a.g.e.**, s.103; Tandoğan, **a.g.e.**, s.76; Kuntalp, **a.g.e.**, s.164

⁸³⁷ Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.114. Genel nitelikli anlaşmalar için bkz. Tandoğan, **a.g.e.**, s.76; Kuntalp, **a.g.e.**, s.164 vd.

⁸³⁸ Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.114; Kuntalp, **a.g.e.**, s.166.

karşılıklı olarak birbirine bağlıdır⁸³⁹. Daha önce de izah edildiği üzere, Türk Hukukunda krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdetme zorunluluğu bulunmamaktadır ve bu yüzden krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi, Türk Hukukunda kredi sözleşmesi yapılmasının bir şartı değildir⁸⁴⁰. Bu nedenle de, kredi sözleşmesinin geçerliliğinin ve varlığının krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin geçerliliğine ve varlığına bağlı olduğundan bahsetmek mümkün görünmemektedir. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin varlığının, kredi sözleşmesinin varlığına bağlılığı bakımından ise ikili bir ayırım yapılmalıdır. Azalan teminatlı şekilde akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, sadece kredi kuruluşu lehtar olarak belirlenmekte ve sigorta bedeli zaman içinde bakiye borç ile orantılı şekilde azalmaktadır. Bu nedenle, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin tek işlevi kredi borcunun ödenmesidir. Azalan teminatlı olarak akdedilmeyen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, kredi kuruluşundan başka lehtarlar da belirlenmekte; kredi borçlusunun öldüğü tarihte bakiye borç mevcut değil ise sigorta bedeli kredi borçlusunun mirasçılara (diğer lehtarlara) ödenmektedir. Diğer bir ifade ile krediye bağlı hayat sigortasının tam olarak meblağ sigortası niteliğini taşıdığı bu ihtimalde, sigorta sözleşmesinin tek işlevi kredi borcunun ödenmesi değildir. Bu nedenle, azalan teminatlı krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri, kredi sözleşmesinin varlığına ve geçerliliğine bağlı iken, azalan teminatlı olarak akdedilmeyen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde aynı sonuca varılamayacaktır. Buna göre, ilk ihtimalde tarafların krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin varlığını, kredi sözleşmesinin varlığına tâbi tutmak hususunda zımni iradelerinin mevcut olduğu ve dolayısıyla da bileşik sözleşmenin bulunduğu kabul edilmelidir. Bununla birlikte, bağımsız sigorta şirketi ile yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından geçerli olan

---

⁸³⁹ Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.115; Kuntalp, **a.g.e.**, s.166; sözleşmelerin her birinin varlığının ve geçerliliğinin diğerinin varlık ve geçerliliğine dayanmasa dahi akdi temelini (*Geschäftsgrundlage*) teşkil ettiği hakkında bkz.Tandoğan, **a.g.e.**, s.76

⁸⁴⁰ Bununla birlikte, TKHK m.29 ile yasaklananın, “bankaların kredi verilmesini sigorta yaptırılması şartına tâbi tutmalar”ı değil, bankanın “kendisi tarafından sunulacak” sigortayı yapmaya / yaptırmaya zorlamaları olduğu ve dolayısıyla kredi kuruluşlarının, krediye bağlı hayat sigortasını, kredi sözleşmesi akdinin bir şartı olarak sunabilecekleri gözetildiğinde, bileşik sözleşmenin tek taraflı veya iki taraflı olup olmadığı, her somut olay bakımından ayrıca değerlendirilmelidir. Zira kredi kuruluşunun, kredi sözleşmesi akdini, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi yapılması şartına bağladığı anlaşılıyor ise, iki taraflı bağlılık söz konusu olabilir. Bu ihtimal, her somut olay bakımından ayrıca değerlendirilmelidir. Kredi sözleşmesi yapılmasının, krediye bağlı hayat sigortası akdi şartına bağlanmasının mümkün olup olmadığı hususunda açıklamalar için bkz. s.50.

bu açıklamalar, sigorta primlerinin ek bir kredi sözleşmesine istinaden finanse edildiği ve bu nedenle “iktisadi bütünlük” şartının çok daha belirgin şekilde görüldüğü kredi kuruluşu tarafından sunulan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından evleviyetle geçerli olacaktır.

b. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinden cayılmasının kredi sözleşmesine etkisi

Sigorta primlerinin, asıl kredi sözleşmesine “ek” bir kredi sözleşmesi ile finanse edildiği krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından TKHK m.30 anlamında “bağlı kredi”nin söz konusu olduğuna ilişkin görüşümüz çerçevesinde, bağlı işlem niteliğindeki bu iki sözleşmeden herhangi birinin sona ermesinin, diğer sözleşme üzerindeki etkisinin incelenmesi önem taşımaktadır. TKHK m.30’da, sadece mal ve hizmet tedarikine ilişkin sözleşmenin cayma suretiyle sona ermesine bağlanan sonuçlar hüküm altına alınmıştır⁸⁴¹. Buna göre, “tüketicinin mal veya hizmet tedarikine ilişkin sözleşmeden cayması ve buna ilişkin bildirim cayma süresi içinde ayrıca kredi verene de yöneltilmesi hâlinde, bağlı kredi sözleşmesi de herhangi bir tazminat veya cezai şart ödeme yükümlülüğü olmaksızın sona erecek”tir. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından değerlendirildiğinde, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinden cayılması halinde, TKHK m.30 uyarınca, kredi kuruluşuna yapılacak bildirim ile sona erecek sözleşme, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi ile teminat altına alınan “asıl” kredi sözleşmesi değil, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin primlerinin ödenmesi için kredi kuruluşu tarafından sağlanan ve prim borcuna tekabül eden “ek” kredi sözleşmesidir. Bu nedenle, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinden cayma hakkının kullanılması halinde, TKHK m.30 uyarınca, başka bir sözleşme (konut veya motorlu araç satış sözleşmesi gibi) ile bağlı

---

⁸⁴¹ 2008/48 EC sayılı Direktif ve BGB §358’de de benzer şekilde sadece “mal ve hizmet tedarikine” ilişkin sözleşmeden cayılmasının kredi sözleşmesine etkisi düzenlenmiştir. Buna göre, tüketicinin, mal veya hizmet tedarikine ilişkin sözleşmeden cayması halinde artık bağlı kredi sözleşmesi ile bağlı olmayacaktır. (BGB §358 Abs.1; 2008/48 EC Art.15/1) . Ayrıca bkz. Heinig, **Anwendbarkeit der Vorschriften über verbundene Verträge**, s. 866.

BGB §358, 2’de, TKHK m.30’dakinden farklı olarak, “tüketicinin, kredi sözleşmesinden geçerli bir şekilde cayması halinde, artık söz konusu kredi sözleşmesinin bağlı olduğu mal veya hizmet tedarikine ilişkin sözleşmeyle bağlılığın da sona ereceği” hüküm altına alınmıştır. Ayrıca bkz. Heinig, **Anwendbarkeit der Vorschriften über verbundene Verträge**, s. 869; Wendt, **a.g.e.**, s.53

sözleşme ilişkisi içinde olduğu kuvvetle muhtemel olan asıl kredi sözleşmesi varlığını devam ettirecektir.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri ile kredi sözleşmelerinin “bileşik sözleşme” olduğuna ve bu sözleşmeler arasında kural olarak tek taraflı bağlılığın bulunduğu ilişkin açıklamalarımız⁸⁴² çerçevesinde değerlendirildiğinde, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin cayma suretiyle sona erdirilmesinin kredi sözleşmesinin geçerliliği üzerinde bir etkisi bulunmayacaktır.

Ç. Kredi borcunun erken ödenmesi

Kredi sözleşmesinin erken ödenmesinin, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi üzerindeki etkisi BKBSY m.10’da hüküm altına alınmıştır. Buna göre, “Kredi bağlantılı yapılan meblağ sigortalarında kredi borcunun belirlenen vadeden önce ödenmesi veya kredi borç yapısında değişiklik olması durumlarında, kredi kullananın kredi kuruluşu tarafından bilgilendirilmesi ve onayının alınması şartıyla; poliçe mevcut koşullarıyla devam ettirilebilecek, sonlandırılabilir veya kredi borç yapısında gerçekleştirilen değişikliğe göre mevcut sigorta poliçesi teminat tutarları ve sigorta süresi revize edilebilecektir”. Sadece kredi kuruluşu tarafından sunulan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine uygulanacak bu düzenleme uyarınca, kredi sözleşmesinin sona ermesi, doğrudan sigorta sözleşmesinin sona ermesine sebebiyet vermeyecek; sözleşmenin devam ettirilmesi veya sona erdirilmesi hususunda kredi borçlusunun onayı alınacaktır. Kanaatimizce bu düzenleme, ancak krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin azalan tutarlı şekilde akdedilmediği ve dolayısıyla da “amaç” itibariyle meblağ sigortası özelliğinin ağır bastığı haller bakımından anlam ifade edecektir. Zira azalan tutarlı krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde yegâne amacın bakiye kredi borcunun ödenmesini teminat altına almak olması; bu amaç

⁸⁴² Bkz. s.340’ta yapılan açıklamalar.

⁸⁴² TKHK m.29 ile yasaklananın, “bankaların kredi verilmesini sigorta yaptırılması şartına tâbi tutmalar”ı değil, bankanın “kendisi tarafından sunulacak” sigortayı yapmaya / yaptırmaya zorlamaları olduğu ve dolayısıyla kredi kuruluşlarının, krediye bağlı hayat sigortası akdini kredi sözleşmesi akdinin bir şartı olarak sunabilecekleri gözetildiğinde, bileşik sözleşmenin tek taraflı veya iki taraflı olup olmadığı, her somut olay bakımından ayrıca değerlendirilmelidir. Zira kredi kuruluşunun, kredi sözleşmesi akdini, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi yapılması şartına bağladığı anlaşılıyor ise, iki taraflı bağlılıktan söz etmek ve bu ihtimali, her somut olay bakımından ayrıca değerlendirerek krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin sona ermesinin kredi hayat sigortası üzerindeki etkilerini buna göre tayin etmek gerekir. Kredi sözleşmesi yapılmasının, krediye bağlı hayat sigortası akdi şartına bağlanmasının mümkün olup olmadığı hususunda açıklamalar için bkz. s.50.

doğrultusunda poliçede “tek” lehtar olarak kredi kuruluşunun belirlenmesi ve daha önce ayrıntılı şekilde izah edildiği üzere amaç itibariyle meblağ sigortalarından ziyade “zarar” sigortaları ile benzerlik göstermesi karşısında, kredi sözleşmesinin sona ermesinden sonra sigorta sözleşmesinin hala devam etmesine ihtiyaç bulunmamaktadır. Diğer taraftan, TKHK m.29 ve BKBSY m.10/1 uyarınca, bir tüketici kredisine istinaden yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin “azalan tutarlı ve kredi vadesi ile uyumlu olması” gereklidir. Dolayısıyla, BKBSY m.10/3’te yer alan bu hükmün kapsamında sadece “azalan teminatlı” şekilde akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bulunmaktadır. Bu nedenle kanaatimizce kredi borcunun erken ödenmesi halinde, tüketicinin onayı alınmak koşulu ile krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin devam ettirilebileceğini öngören bu düzenleme, son derece isabetsiz ve BKBSY m.10/1 ve TKHK m.29’daki düzenlemeler ile çelişkilidir. Diğer taraftan, azalan teminatlı şekilde akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi ile kredi sözleşmesinin “bileşik sözleşme” niteliğinde olduğu ve bu krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin varlığının kredi sözleşmesinin varlığına bağlı olduğu dikkate alındığında, BKBSY m.10’daki bu düzenlemenin, bileşik sözleşmelere ilişkin genel esaslar ile de uyumsuz olduğu görülmektedir. Ayrıca gerek TTK m.1490 uyarınca, başkasının hayatı üzerine sigorta yapılabilmesi için o kişinin hayatının devamında lehtarın menfaatinin bulunmasının gerekli olması⁸⁴³, gerekse de azalan tutarlı şekilde akdedilen krediye bağlı hayat sigortası genel şartlarında ve poliçelerinde sigorta sözleşmesinin amaç ve işlevininin “bakiye kredi borcunun ödenmesi” olduğuna işaret eden kayıtların bulunduğu gözetildiğinde, kredi borcunun erken ödenmesi, kanaatimizce, krediye bağlı hayat sigortaları bakımından TBK m.136 uyarınca “sonraki ifa imkânsızlığı” teşkil edecektir. Bu halde, TBK m.136 çerçevesinde, “Borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle imkânsızlaşırsa, borç sona erecek”; karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde,

---

⁸⁴³ TTK m.1490 ile ilgili bu açıklama, kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde değil, kredi kuruluşu tarafından sigorta ettiren sıfatı ile yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından ve sigorta sözleşmesinin azalan veya değişir- sabit tutarlı olmasından bağımsız şekilde geçerli olacaktır.

Ayrıca, amaç bakımından zarar sigortalarına benzemekle birlikte, meblağ sigortası niteliğini taşıyan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde teknik manada bir “sigortalı menfaat” söz konusu olmadığı için, sigorta menfaatinin sözleşmenin devamı sırasında ortadan kalkması halinde sözleşmenin sona ereceğini düzenleyen TTK m. 1408’in uygulanması söz konusu olmayacaktır.

“imkânsızlık sebebiyle borçtan kurtulan borçlu, karşı taraftan almış olduğu edimi sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca geri vermekle yükümlü olup, henüz kendisine ifa edilmemiş olan edimi isteme hakkını kaybedecektir. Bununla birlikte, TTK m.1419’da sigorta sözleşmelerinin sona ermesi halinde prim borcunun iadesi bakımından özel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Bu hüküm çerçevesinde, “Sigorta sözleşmesi sona erdiği takdirde, işlemeyen günlere ait ödenmiş primler sigorta ettirene geri verilecek” ve TBK m.136/2’deki esas, primlerin iadesi bakımından uygulanmayacaktır. Kredi kuruluşu tarafından sunulan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, prim borcunun ek kredi ile finanse edilerek sigorta şirketine “peşin” olarak ödendiği hallerde, sigortacının kredi borcunun (vadeden önce) ödendiği döneme kadar olan primlere hak kazandığı kabul edilmeli, fazla kısım ise kredi borçlusu tarafından sebepsiz zenginleşme hükümleri çerçevesinde talep edilebilmelidir. Bu açıklamalar doğrultusunda, kredi borcunun vadeden önce ödenmesi ile krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi TBK m.136/1 çerçevesinde zaten kendiliğinden sona ermiş olacağı için, BKBSY m.10/3’te öngörülen ve bu ihtimalde, kredi borçlusunun onayı alınmak suretiyle krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin “sona erdirilebileceği veya devam ettirebileceğine” ilişkin hükmün herhangi bir anlamı bulunmamaktadır. Bu nedenle, hükümde yer verilen “kredi kullananın kredi kuruluşu tarafından onayının alınması” koşulunun, kredi kullananın sözleşmenin sona erdiği hususunda “bilgilendirilmesi”; “poliçenin mevcut koşullarıyla devam ettirilebileceği” ifadesinin, lehtar kredi kuruluşundan farklı bir kişi olarak belirlenen ve sigorta bedeli, prim ödemeleri gibi diğer esasların da yeniden belirlendiği “yeni bir sigorta sözleşmesinin” akdedilmesi olarak anlaşılması gereklidir.

D. Kredi sözleşmesinin geçersizliği

Kredi sözleşmesinin herhangi bir sebeple geçersiz olması, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi ile kredi sözleşmesinin “bileşik sözleşme” niteliğinde olması nedeniyle son derece önemlidir. Kredi sözleşmesinin geçersizliğinin, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi üzerindeki etkisi değerlendirilirken, öncelikle, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin varlığının ve geçerliliğinin kredi sözleşmesinin varlığına ve geçerliliğine bağlı ve bu iki sözleşmenin ekonomik açıdan bütünlük içinde olduğunun dikkate alınması gerekmektedir. Öğretide, krediye bağlı hayat sigortası

sözleşmelerinde kredi borçlusunun iradesinin, “sigorta sözleşmesi” değil, sadece kredi sözleşmesi akdetmeye yöneldiği ve bu nedenle kredi sözleşmesinin sona ermesi halinde de farazi iradesinin sigorta sözleşmesine devam etmek yönünde olmayacağından hareketle, kredi sözleşmesinin herhangi bir sebeple geçersiz olması halinde krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin de geçersiz olacağı ifade edilmektedir⁸⁴⁴. Bu görüş, azalan teminatlı krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından kanaatimizce de isabetlidir. Ancak, azalan teminatlı şekilde akdedilmeyen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, yasal mirasçılarının da lehtar olarak belirlenmesi ve ölüm tarihinde bakiye borcun bulunmadığı hallerde, sigorta bedelinin yasal mirasçılara ödenecek olması karşısında, münhasıran kredi borcunun ödenmesine hizmet ettiğinden ve dolayısıyla, sigorta sözleşmesinin kredi sözleşmesinin geçerliliğine veya varlığına bağlılığından söz etmek mümkün olmayacaktır.

E. Sigortacının İflası

TTK’da, “Olağanüstü Durumlar” başlığı altında yer verilen düzenlemelerden ikincisi sigortacının iflasıdır. TTK m.1418 uyarınca, “Sigortacının iflası hâlinde sigorta sözleşmesi sona erecek”tir. Sigortacın iflası, sigorta ettirenin iflasından farklı olarak, bir haklı fesih sebebi olarak değil, sigorta sözleşmesi ilişkisini doğrudan sona erdiren bir hal olarak düzenlenmiştir. Maddenin devamında, sigortacının iflasının sözleşmeyi sona erdirme dışındaki neticeleri hüküm altına alınmıştır. Bilindiği üzere, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu m.17/1 uyarınca, “Sigorta şirketleri, yurt içinde akdetmiş oldukları sigorta sözleşmelerinden doğan taahhütlerine karşılık olarak maddede belirlenen esaslara göre teminat ayırmak zorunda”dır. Sigorta şirketlerinin SK ile öngörülen bu yükümlülüğünü göz önünde bulunduran Kanun Koyucu, sigorta şirketlerinin iflası ve sonuçlarına ilişkin m. 1418’de, sigortacı tarafından ödenmeyen tazminat veya bedelin, öncelikle, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu çerçevesinde ayrılması gereken teminatlardan karşılanacağını; teminatlardan karşılanmayan kısım için iflas masasına başvurulması gerektiğini hüküm altına almıştır. Buna göre,

---

⁸⁴⁴ Bu hususta bkz. Yongalık, **Kredi Hayat Sigortası**, s.118: Yazar, buna dayanak olarak, “kredi sözleşmesinin geçersizliği üzerine ödenmesi talep edilen kredi miktarının bazı masrafların düşülmesi dolayısıyla azalacağını; kredi hayat sigortası sözleşmesindeki sigorta bedelinin ise brüt kredi miktarı esas alınarak kararlaştırıldığını; bu halde kredi borçlusunun yüksek bedel üzerinden prim ödemeye devam edeceğini ve bu sözleşmeye devam etmek yerine daha düşük bedelli yeni bir sigorta sözleşmesi akdetmeyi tercih edeceğini ifade etmektedir.

sigortacının iflasından önce rizikonun gerçekleşmiş olduğu; sigorta bedelinin henüz ödenmediği ve sigortacı tarafından ayrılan teminatlardan karşılanamadığı ihtimalde, sigortacı sigorta bedeline hak kazanan kimseler, “iflas masasına İcra ve İflas Kanununun 206 ncı maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenen üçüncü sırada katılacak”tır.

II. Krediye Bağlı Hayat Sigortası Sözleşmesinin Sona Ermesinden Kaynaklanan Taleplerin İleri Sürülmesi

A. Genel Olarak

Rizikonun gerçekleşmesi halinde, diğer sigorta sözleşmelerinde olduğu gibi, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde de, sigorta bedelini elde etmek için öncelikle usulüne sigorta şirketine başvurulması gerekmektedir. TTK m.1427 uyarınca sigorta bedeli ödeme borcu, “Sigorta tazminatı veya bedeli, rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve her hâlde can sigortalarında, 1446 ncı maddeye göre yapılacak ihbardan onbeş gün sonra muaccel olacak”tır⁸⁴⁵. TTK m.1446 uyarınca, “sigorta ettirenin, rizikonun gerçekleştiğini öğrenince durumu gecikmeksizin sigortacıya bildirmesi” gereklidir. Dolayısıyla TTK m.1446’daki bildirim görevinin ifa edilmesi, sigortacının sigorta bedeli ödeme yükümlülüğünden haberdar edilmesi ve TTK m.1427 çerçevesinde bu borcun muaccel hale gelmesinde rol oynamaktadır. Ayrıca, riziko şahsının öldüğünün bildirimine ilişkin HSGŞ’de yer alan düzenlemenin incelenmesinde fayda bulunmaktadır. HSGŞ uyarınca, “Hak sahipleri, rizikonun gerçekleştiğini öğrendiği tarihten itibaren durumu beş gün içinde sigortacıya bildirmek” ve ayrıca, maddenin devamında yazılı evrakları sigortacıya teslim etmek zorundadırlar (HSGŞ, B). Bu halde, ölüm rizikosunun gerçekleştiğinin 5 gün içinde bildirilmesini öngören bu düzenlemenin, TTK m.1446’da yer alan ve “rizikonun gerçekleştiğinin gecikmeksizin sigortacıya bildirilmesini” öngören düzenleme ile uyumlu olmadığı dikkat çekmektedir. TTK m.1446’daki hüküm, TTK m.1452 uyarınca, “nisbi emredici” bir düzenlemedir. HSGŞ’de öngörülen 5 günlük süre içinde yapılacak bildirim uygulamada pek çok defa, TTK m.1446’daki “gecikmeksizin”

⁸⁴⁵ Bu hususta bkz. s.198’de yapılan açıklamalar.

ihbar şartını sağlayacağı muhakkak ise de, riziko şahsının ölüm sebebine veya ölüm rizikosunun gerçekleştiği şartlara göre, 5 günlük sürenin “makul bir süre” olarak kabul edilmesinin mümkün olmadığı ihtimaller gündeme gelebilecektir. Bu nedenle, kanaatimizce, bildirim yapılmasında, HSGŞ’deki bu düzenlemenin yerine, TTK m.1446’daki hüküm uygulanması isabetli olacaktır⁸⁴⁶. Uygulamada da, sigorta ettirene poliçe ile birlikte verilen genel şartlarda da, 6102 sayılı Kanunun emredici hükümleri ile uyumlu olmayan şartlar yerine TTK’nın ilgili emredici düzenlemelerinin uygulanacağına ilişkin kayıtlara yer verildiği görülmektedir⁸⁴⁷.

B. Taleplerin Dava Yolu ile İleri Sürülmesi

Hak sahiplerinin, sigorta şirketine yukarıda izah edilen esaslar çerçevesinde başvurduğu ancak başvurusunun tamamen veya kısmen reddedildiği hallerde, sigorta bedeli talep hakkının dava yolu ile ileri sürülmesi gündeme gelecektir. Bununla birlikte, 7155 sayılı “Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Usulü Hakkında Kanun”un 20. maddesi ile Türk Ticaret Kanunu’nun 5 inci maddesinden sonra gelmek üzere yeni bir hüküm eklenmiştir⁸⁴⁸. “Dava Şartı Olarak Arabuluculuk” başlığını taşıyan m.5/A uyarınca, “Bu Kanunun 4 üncü maddesinde ve diğer kanunlarda belirtilen ticari davalardan, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartı”dır⁸⁴⁹. Maddenin 2. fıkrasına göre,

⁸⁴⁶ HSGŞ’deki veya TTK’deki düzenlemelerden hangisinin uygulanacağı bakımından öncelikle, 5 günlük sürenin “gecikmeksizin”e göre lehe mi yoksa aleyhe bir nitelik mi teşkil ettiği”nin belirlenmesinin gerekli olduğu; bunun için ise her olay bakımından, olayın özelliğine göre ayrıca değerlendirme yapılacağı hakkında bkz. Akgün, **a.g.m.**, s. 563.

⁸⁴⁷ Örnek bir genel şart için bkz. “...6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun yürürlüğe girmesinden (01.07.2012) sonra yapılan sözleşmeler bu yeni düzenlemeye tabidir. Hayat Sigortası Genel Şartlarında yeni kanuna uyumu sağlayacak değişiklikler yapılmaya kadar genel şart hükümlerinin yeni yasal düzenlemenin emredici kurallarına aykırı düşen hükümleri yerine yeni kanundaki hükümler geçerli olacaktır. Aynı şekilde, kullanımda olan bilgilendirme formunda yer alan, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun emredici hükümleri ile uyumlu olmayan hususlar yerine yeni yasanın düzenlemesi esas alınacaktır.” (çevrimiçi), https://www.isbank.com.tr/TR/bireysel/sigorta-urunleri/kredi-karti-destek-sigortasi/Documents/KKDS_BilgilendirmeFormu.pdf , 27.7.2018.

⁸⁴⁸ 19.12.2018t. ve 30630s. RG. Kanunun tam metni için bkz. (çevrimiçi), <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/12/20181219.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/12/20181219.htm> , 23.12.2018.

⁸⁴⁹ 7155 sayılı Kanun’un 1. maddesinde, bu Kanunun amacının “abonelik sözleşmelerinden ve bu sözleşmelerin ifası amacıyla tüketiciye sunulup bedeli faturaya yansıtılan mal veya hizmetten kaynaklanan para alacaklarına ilişkin haciz yoluyla ilamsız icra takiplerinin, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) bünyesinde oluşturulan Merkezî Takip Sistemi üzerinden başlatılmasına ve haciz aşamasına kadar yürütülmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemek” olduğu hüküm altına alınmıştır. Bu

“Arabulucu, yapılan başvuruyu görevlendirildiği tarihten itibaren altı hafta içinde sonuçlandırır. Bu süre zorunlu hâllerde arabulucu tarafından en fazla iki hafta uzatılabilecek”tir.

TTK m.4/1(a) çerçevesinde, “bu Kanunda öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları” ve dolayısıyla krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinden doğan ihtilaflar ticari dava niteliğindedir. Ancak aşağıda ayrıntılı şekilde açıklanacağı üzere, TKHK’da karşı tarafını tüketicinin teşkil ettiği sigorta sözleşmeleri “tüketici işlemi” olarak zikredilmiş (m.3/1(l)) ve bu şekilde TTK m.4’teki genel kurala bir istisna getirilmiştir. Ayrıca, TKHK’da tüketici işlemlerine ilişkin ihtilaflarda tüketici mahkemelerinin görevli olacağının hüküm altına alındığı 73. maddenin gerekçesindeki açıklamalar, tüketici mahkemelerinin oluşturulmasındaki asıl amacın “tüketicilerin uyuşmazlıklarının hızlı ve masrafsız şekilde çözüme kavuşturulması” olduğuna işaret etmektedir⁸⁵⁰. Bu nedenle, tüketici işlemi niteliğindeki sigorta sözleşmelerinde arabulucuya başvuruyu dava şartı kılmayı haklı kılan bir ihtiyaç da bulunmamaktadır. TKHK m.3’te yer alan ve sigorta sözleşmelerini tüketici işlemi olarak zikreden hüküm doğrultusunda, karşı tarafında tüketicinin bulunduğu sigorta sözleşmelerinden doğan ihtilafların artık ticari dava olarak nitelendirilemeyeceği de gözetildiğinde, bu tür ihtilafların TTK m.5/A’daki düzenlemenin kapsamı dışında kaldığı kanaatine varmak gerekecektir. Buna göre, arabulucuya başvuruyu dava şartı haline getiren bu hüküm, ancak kredi kuruluşu tarafından akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından önem taşıyacak; bu tür ihtilaflarda arabulucuya başvurmadan önce açılan davalar, dava şartı yokluğu nedeniyle reddedilecektir.

1. Yetkili ve Görevli Mahkeme

TTK m.4 uyarınca, “Bu Kanunda öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ticari dava ve ticari nitelikte çekişmesiz yargı işi sayılır” ve

---

amaç ile, Kanun’un 20. maddesinde yer verilen ve ticari davalarda arabuluculuğu zorunlu hale getirmek üzere TTK’ya eklenen 5/A maddesinin bağdaştırılması mümkün görünmemektedir.

⁸⁵⁰ 7155 sayılı Kanun’un ticari davalarda arabuluculuğu dava şartı haline getiren 20. maddesine ilişkin gerekçede de benzer amaç zikredilmiştir. İlgili gerekçede, “Maddeyle, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 4 üncü maddesinde belirtilen davalardan, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurma zorunluluğu getirilerek bu uyuşmazlıkların temelinden, çok daha kısa süre içinde, daha az masrafla ve tarafların iradelerine uygun bir şekilde çözülmesi amaçlanmaktadır” ifadesine yer verilmektedir.

TTK m.5'e göre, "Aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesi tüm ticari davalar ile ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevli"dir⁸⁵¹. Bununla birlikte, 6502 sayılı TKHK'nın karşı tarafını tüketicinin teşkil ettiği sigorta sözleşmelerini "tüketici işlemi" olarak zikretmesi karşısında, sigorta sözleşmelerinden doğan ihtilaflardaki görevli mahkemeye ilişkin TTK m.5'deki genel kurala bir istisna getirildiği belirtilmelidir. Zira TKHK m.73 uyarınca, "Tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemeleri görevli"dir ve TKHK'nın sonraki tarihli düzenleme olduğu da gözetildiğinde, sigorta sözleşmesinin karşı tarafını ticari veya mesleki amaçla hareket etmeyen "tüketicinin" oluşturduğu sigorta hukukuna ilişkin ihtilaflar TKHK m.73 çerçevesinde tüketici mahkemelerinin görev alanına girecektir⁸⁵².

⁸⁵¹ Maddenin devamında, "Bir yerde ticaret davalarına bakan birden çok asliye ticaret mahkemesi varsa, iş durumunun gerekli kıldığı yerlerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca, asliye ticaret mahkemelerinden birinin veya birkaçının münhasıran bu Kanundan ve diğer kanunlardan doğan deniz ticaretine ve deniz sigortalarına ilişkin hukuk davalarına bakmakla görevlendirilebileceği" hüküm altına alınmıştır. Bu halde, birden fazla asliye ticaret mahkemesinin bulunmakta ve Hakimler Savcılar Kurulu tarafından bu mahkemelerden biri veya birkaçı münhasıran sigorta hukukundan doğan ihtilaflara bakmak üzere görevlendirilmiş ise, bu mahkeme veya mahkemeler görevli olacaktır.

⁸⁵² 6502 sayılı TKHK'nun yürürlüğe girmesinden önceki dönemde, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinden doğan ilişkinin, kanaatimizce son derece isabetsiz şekilde "tüketici işlemi" olarak nitelendirildiği ve tüketici mahkemelerinin görevli olduğunun vurgulandığı bir Yüksek Mahkeme kararı için bkz. 20. HD., E. 2015/14002 K. 2015/12025 T. 2.12.2015: "... 4822 sayılı Kanun ile değişik 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanununun Amaç başlıklı 1. maddesinde kanunun amacı açıklandıktan sonra Kapsam başlıklı 2. maddesinde "Bu Kanun, 1. maddede belirtilen amaçlarla mal ve hizmet piyasalarında tüketicinin taraflardan birini oluşturduğu her türlü tüketici işlemi kapsar." hükmüne yer verilmiştir. Kanunun 3. maddesinde "Tüketici: Bir mal veya hizmeti ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edinen, kullanan veya yararlanan gerçek ya da tüzel kişi" şeklinde tanımlanmıştır. Bir hukukî işlemin 4077 sayılı Kanun kapsamında kaldığının kabul edilmesi için kanunun amacı içerisinde yukarıda tanımları verilen taraflar arasında mal ve hizmet satışına ilişkin bir hukukî işlemin olması gerekir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 4/1. maddesinde her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işlerinin ticari dava ve ticari nitelikte çekişmesiz yargı işi sayılacağı hüküm altına alınmıştır. Buna göre bir uyuşmazlığın ticari nitelikte olabilmesi için, her iki tarafın da ticari işletmesini ilgilendirmesi yahut aynı maddenin alt bentlerinde düzenlenen istisnalardan birine dahil olması gerekmektedir. Somut olayda, davacının mirasbırakanı ile dava dışı banka arasında tüketici kredisi sözleşmesi düzenlendiği, davalı tarafından tüketici kredisi kapsamında hayat sigortası yapıldığı, mirasbırakanın ölümünden sonra davalı sigorta şirketince murisin poliçe başlangıç tarihinden önce şeker hastası olduğu ve bu hastalığı beyan etmediği gerekçesi ile kalan kredi borcunun düzenlenen sigorta sözleşmesi gereğince karşılanmadığı, davalı banka tarafından ödenmeyen tüketici kredisinin kalan kısmının, davacılarından mirasçı olarak tahsil edildiği, ancak borcun sigorta şirketinden tahsili gerektiği iddiasıyla, ödenen paranın davalılardan tahsili istemiyle dava açıldığı anlaşılmaktadır. Uyuşmazlığın konusu, olayda, davacıların irsi halefi oldukları murisleri ile davalı arasında tüketici kredisi ve hayat sigortası sözleşmesi bulunmakta olup ihtilaf bu sözleşmeden kaynaklanmaktadır. Taraflar arasında 4077 sayılı Kanun anlamında mal veya hizmet satışına dair bir ilişki bulunduğu ve miras bırakan, tüketici sıfatına haiz bulunduğu göre uyuşmazlığın tüketici

Bu açıklamalara göre, krediye bağlı hayat sigortasının kredi kuruluşu tarafından kredi borçlusu riziko şahsı olarak gösterilmek suretiyle akdedildiği hallerde, TKHK m. 3(1) çerçevesinde bir tüketici işlemi söz konusu olmayacağı için, TTK m.5 uyarınca asliye ticaret mahkemesi görevli olacak⁸⁵³ iken, kredi kuruluşu aracılığı ile veya bağımsız bir sigorta şirketi veya acentesi ile tüketici sıfatını haiz kredi borçlusu arasında akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinden doğan ihtilaflar tüketici mahkemelerinin⁸⁵⁴ görev kapsamına girecektir.

---

mahkemesince incelenip sonuçlandırılması gerekmektedir...”. Ayrıca, kanaatimizce, Yüksek Mahkemenin, TTK m.4/1’i zikretmesine ve “buna göre bir uyuşmazlığın ticari nitelikte olabilmesi için, her iki tarafın da ticari işletmesini ilgilendirmesi yahut aynı maddenin alt bentlerinde düzenlenen istisnalardan birine dahil olması gerektiğini” de açıkça ifade etmesine rağmen, sigorta sözleşmesinden doğan ilişkinin tüketici işlemi olarak zikredilmesi isabetli değildir. Kararın tam metni için bkz. (çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/20-hukuk-dairesi-e-2015-14002-k-2015-12025-t-2-12-2015> , 26.7.2018.

⁸⁵³ Bununla birlikte, Yüksek Mahkemenin, bazı kararlarında, bu ayrıma dikkat etmediği ve isabetsiz şekilde kredi kuruluşunun sigorta ettiren sıfatıyla kredi borçlusunu riziko şahsı göstererek akdettiği krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerini de “tüketici işlemi” olarak nitelendirmektedir. Bu hususta örnek ve kanaatimizce yukarıda zikredilen gerekçe ile isabetsiz bir karar için bkz. *17. HD., E. 2016/7489 K.2016/6365 T. 25.5.2016*: “..Davacılar vekili, müvekkillerinin murisi .....’in .....Şubesinde konut kredisi kullandığını, ve muris adına davalı tarafından Konut Kredisi Grup Hayat Sigortası yapıldığını, müvekkillerinin murisininin 20.05.2015 tarihinde vefat ettiğini, müvekkillerince 35.597,19 TL kredi borcunun dava dışı bankaya ödendiğini, davalı tarafından başvuruya rağmen ölüm tazminatının ödenmediğini ileri sürerek, fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydı ile 1000 TL tazminatın yasal faizi ile birlikte davalıdan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.... Mahkemece, iddia, savunma ve toplanan delillere göre, taraflar arasındaki ihtilafların bireysel kredi sözleşmesi ve eki olan hayat sigortası sözleşmesinden kaynaklandığı tüketici işlemi olduğu gerekçesiyle mahkemenin görevsizliğine, görevli ve yetkili mahkemenin ..... Tüketici Mahkemesi olduğuna karar verilmiş; hüküm, davacılar vekili ile davalı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Dosya içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, taraf vekillerinin yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddiyle usul ve yasaya uygun bulunan hükmün ONANMASINA 25/05/2016 gününde oybirliğiyle karar verildi.” Kararın tam metni için bkz. (Çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/17-hukuk-dairesi-e-2016-7489-k-2016-6365-t-25-5-2016> , 26.7.2018.

⁸⁵⁴ Bu hususta örnek bir karar için bkz. *13. HD., E. 2015/27632 K. 2015/28498 T. 05.10.2015*: “....somut uyuşmazlıkta davacılar murisi ile davalı banka arasındaki konut kredisine dayalı hayat sigortasına ve buna dair ödemelere ilişkin uyuşmazlığın 6502 sayılı Kanun’un 3/1-1 bendi kapsamında bir tüketici işlemi olduğu anlaşılmaktadır.

6502 sayılı Kanun’un 73/1. maddesi uyarınca tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemeleri görevlidir. Taraflar arasındaki uyuşmazlık Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun kapsamında kaldığına göre davaya bakmaya tüketici mahkemesi görevlidir.

Görevle ilgili düzenlemeler kamu düzenine ilişkin olup taraflar ileri sürmese dahi yargılamanın her aşamasında resen gözetilir. Görevle ilgili hususlarda kazanılmış hak söz konusu olmaz. O halde mahkemece tüketici mahkemesi sıfatıyla davaya bakılması ve karar verilmesi gerekirken, davanın esasına girilerek hüküm kurulması, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.....”. Kararın tam metni için bkz. (Çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/13-hukuk-dairesi-e-2015-27632-k-2015-28498-t-05-10-2015> , 26.7.2018.

Bununla birlikte, 6502 sayılı TKHK’dan önceki dönemde açılan davalar bakımından ise asliye ticaret mahkemelerinin görevi devam edecektir. Bu hususta örnek bir Yüksek Mahkeme kararı için bkz. *17.*

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinden doğan ihtilaflarda yetkili olan mahkemenin tespiti bakımından 6100 sayılı HMK'daki düzenlemeler uygulanacaktır. HMK m.15/2'deki "sigorta sözleşmelerinden doğan davalarda yetki" başlıklı hüküm çerçevesinde, "Can sigortalarında, sigorta ettirenin, sigortalının veya lehtarın leh veya aleyhine açılacak davalarda onların yerleşim yeri mahkemesi kesin yetkili olacak"tır. HMK m.15/2'deki düzenleme, kesin yetki kuralı olduğu için, (kredi) hayat sigortası genel ve özel şartlarında bu hükmün aksine bir yetki kuralına yer verilmesi mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla, HSGŞ'da yer alan ve "sigorta şirketi aleyhine açılacak davalarda, sigorta şirketi merkezinin veya sigortalının ikametgâhının bulunduğu", sigorta şirketince açılacak davalarda ise davalının ikametgâhının bulunduğu yerdeki mahkemeleri yetkili kılan hükmün de HMK m.15/2'deki kesin yetki kuralına aykırı olması nedeniyle uygulanmasının söz konusu olmadığı özellikle vurgulanmalıdır⁸⁵⁵.

2. Davanın tarafları

Lehtarın, sigorta şirketine başvurmasına rağmen sigorta bedelini tamamen veya kısmen elde edememesi halinde, sigorta şirketine dava açması mümkündür. Bununla birlikte, üçüncü bir kişinin lehtar olarak belirlendiği hallerde, aksi kararlaştırılmadıkça, tam üçüncü şahıs lehine sözleşme bulunması nedeniyle, lehtar doğrudan sigorta şirketine başvurabileceği gibi sözleşmenin tarafı olan sigorta ettiren (vaadettiren) de sözleşmeden doğan edimin lehtara ifa edilmesi hususundaki talep hakkını koruyacaktır. Bu nedenle, üçüncü şahıs lehtar gösterilmek suretiyle akdedilen

---

HD., E. 2015/7777 K. 2015/8111 T. 2.6.2015: "...Dava, 6502 sayılı Tüketici Yasasının yürürlüğe girdiği 28.05.2014 tarihinden önce açılmış olup, bankadan alınan tüketici kredisi sebebiyle düzenlenen hayat sigorta poliçesi kapsamında tazminat istemine ilişkindir. Mahkemece yukarıda yazılı gerekçeler ile görevsizlik kararı verilmiştir. Oysa, uyuşmazlık tüketici kredisinden değil, banka kredisi sebebiyle yapılan hayat sigorta poliçesi kapsamında, TTK'da düzenlenen sigorta hukukundan kaynaklanmakta olup, mutlak ticari dava niteliği taşıyan işbu davaya bakma görevi Ticaret Mahkemesi'ne ait olduğu halde, mahkemece davacıların murisinin kredi kullanması nedeniyle yaptırılan hayat sigortasından kaynaklanan uyuşmazlığın çözümünde Tüketici Mahkemesinin görevli olduğundan bahisle görevsizlik kararı verilmesi doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir....." Kararın tam metni için bkz. (Çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/17-hukuk-dairesi-e-2015-7777-k-2015-8111-t-2-6-2015> , 26.7.2018.

⁸⁵⁵ HMK m.15/2 ve HSGŞ'daki yetki hükümleri arasındaki farklılığın temel sebebi ise, HSGŞ'nın, 6100 sayılı HMK'dan önceki dönemde yürürlüğe girmiş olmasıdır. Bununla birlikte, HSGŞ'daki bu düzenlemenin 1086 sayılı HMK'nın sigorta sözleşmelerinde yetkili mahkemeye ilişkin düzenlemesine aykırı olduğunu söylemek mümkün değildir. Zira bu dönemde, HMK m.19'un, sigorta sözleşmelerine ilişkin davalar bakımından özel yetkiyi haiz mahkemeleri tayin ettiği; bu düzenlemenin sözleşmenin zayıf tarafını korumak amacı ile getirildiği; ancak yetki sözleşmesi ile sigortalı lehine başka mahkemelerin yetkili kılınmasının mümkün olduğu kabul edilmekteydi. Bkz. Üstündağ, Saim, **Medeni Yargılama Hukuku**, 7. Bası, İstanbul, 2000, s.218. Ayrıca bkz. Akgün, **a.g.m.**, s.583.

hayat sigortası sözleşmelerinde hem lehtarın hem de sigorta ettirenin sigorta şirketine dava yöneltebileceği kabul edilmelidir. Bu halde, ölüm rizikosuna karşı akdedilen hayat sigortası sözleşmelerinde, riziko şahsının ölümü ile hak kazanılacak olan sigorta bedelini talep hakkı, yasal mirasçılara intikal edecektir.⁸⁵⁶ Kredi borçlusunun, kredi kuruluşu aracılığı ile veya bağımsız bir sigorta şirketi ile akdettiği krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde sıkça gündeme gelebilecek olan bu ihtimalde, yasal mirasçıların da sigorta şirketine karşı davacı sıfatı ile dava açma hakkına sahip oldukları kabul edilmelidir. Ancak kredi kuruluşu tarafından, kredi borçlusu riziko şahsı gösterilerek akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde sigorta sözleşmesinin tarafı olmayan kredi borçlusunun sigorta şirketine doğrudan başvuru hakkı olmadığı için, mirasçıların da bu hukuki sebebe istinaden sigorta şirketine davacı sıfatı ile dava açması mümkün görünmemektedir. Bu halde, ancak, yasal mirasçıların,

---

⁸⁵⁶ Birden fazla mirasçının bulunduğu hallerde, mirasçıların tereke üzerinde iştirak halinde hak sahibi olmaları karşısında, HMK m.59 uyarınca mecburi dava arkadaşlığından bahsetmek ve dava hakkının tüm mirasçılar tarafından birlikte kullanılması veya diğer mirasçıların davaya muvafakatlerinin temin edilmesi gerekmektedir. Bu hususun vurgulandığı bir Yüksek Mahkeme kararı için bkz. 19. HD., E. 2008/5940 K. 2009/862 T. 09.02.2009: "...Dava, muris C. U.'ün kullandığı 38.000 YTL bedelli traktör kredisinin hayat sigortası kapsamında olması ve hayat sigortası poliçesi düzenlemesinin zorunlu bulunması nedeniyle 38.000 YTL asıl borcun olmadığına tespiti istemine ilişkindir.....Dava, murisin kullandığı kredi borcundan dolayı borçlu bulunmadığının tespiti istemine ilişkindir. Krediyi kullanan muris C. U.'ün davacıdan başka mirasçıların da bulunduğu anlaşılmaktadır. Ölüm tarihi itibarıyla terekesi iştirak halinde olduğundan, mahkemece Türk Medeni Kanununun 640.maddesi (Türk Kanunu Medenisinin 581.maddesi) uyarınca davacı dışındaki diğer tüm mirasçıların davaya muvafakatlerinin sağlanması ya da terekeye temsilci tayin ettirilerek bunun huzuruyla davaya devam edilmesi ve bu konularda davacıya uygun süre verilerek taraf teşkili ile ilgili dava şartının oluşmasının sağlanması gerekirken bu yönler üzerinde durulmadan yargılamaya devam edilerek yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.....". Kararın tam metni için bkz. (çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/19-hukuk-dairesi-e-2008-5940-k-2009-862-t-09-02-2009>, 26.7.2018.

Kredi borçlusuna kefil olan ve bu sıfatla kredi borcunu ödeyen kefilin ise sigorta şirketine karşı bağımsız bir dava hakkından bahsedilmesi mümkün değildir. Bu hususa ilişkin örnek bir karar için bkz. 11. HD., E. 2012/17011 K. 2013/15191 T. 09.09.2013: "...Dava, kredili hayat sigortası sözleşmesine dayalı sigorta bedelinin tazmini davası olup, davacı poliçenin lehdarı olan K2' nin mirasçısı ve aynı zamanda kredi sözleşmesinin kefilidir. Kredi borcunun davacı/mirasçı kefil tarafından ödenmiş olması hayat sigortası poliçe bedelini tek başına davacıya isteme hakkı bahsetmez. Murisin terekesi iştirak halinde mülkiyet hükümlerine tabi olduğuna göre, davacıya, diğer mirasçıların davaya muvafakatlarını sağlanması ve diğer mirasçıların davaya iştirakinin sağlanması için mehil verilerek sonucuna göre aktif dava ehliyetinin değerlendirilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile davacının aktif dava ehliyetinin kabulü doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir...." Kararın tam metni için bkz. (çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2012-17011-k-2013-15191-t-09-09-2013>, 26.7.2018.

“kredi kuruluşuna” karşı borcunun bulunmadığı hususunda bir “menfi tespit” davası açılacaktır.⁸⁵⁷

Uygulamada, dava açma hakkını haiz olduğu hususunda şüphe bulunmayan kredi kuruluşları, sigorta şirketine dava açmak yerine, sigorta bedelinden karşılanması mümkün olmayan bakiye borcun ödenmesi için kredi borçlusunun yasal mirasçılara başvurmakta⁸⁵⁸ ve kredi borcunu yasal faizi ile birlikte ödemek zorunda kalan mirasçılar ödedikleri bedel karşılığında sigorta şirketine maddi tazminat istemiyle dava açmaktadır. Bu şekilde, yasal mirasçılar uzun süren yorucu yargılama prosedürleri ile uğraşmak zorunda bırakılmakta; sigorta şirketine açılan bu davalar, dava sürecinde dain-i mürtehin olan kredi kuruluşunun, muvafakatinin alınamaması

---

⁸⁵⁷ Örnek bir Yargıtay kararı için bkz. 13. HD., E. 2015/6419 K. 2016/2722 T. 3.2.2016: Davacı, muris eşi . ..' ın 27.12.2011 tarihinde davalı bankadan toplam 5.446.45.TL bedelli tüketici kredisi çektiğini, kredinin güvenceye alınması için davalı banka ile bağlantılı ve davalı bankanın yönlendirdiği.....' den kredi ödeme güvenceli hayat sigortası yaptırıldığını, eşinin kredi taksitlerini öderken 23.04.2012 tarihinde vefat ettiğini, davalı bankanın hayat sigortası kapsamında kredinin kalan bölümünü dava dışı sigorta şirketinden tahsil etmesi gerekirken muris eşinin mirasçısı olarak kalan borcun kendilerinden istendiğini ileri sürerek tüketici kredisinin kalan kısmının sigorta şirketinden davalıya ödenmesine karar verilmesini istemiştir.....Mahkemece, davalının tek başına husumet ehliyeti bulunmadığı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiş; hüküm, davacı tarafından temyiz edilmiştir. Her ne kadar mahkemece, murisin kalan tüketici kredisi borcunun hayat sigortası nedeniyle sigorta şirketi tarafından ödenmesine ilişkin davacının davalı bankaya yönelik istemi ile ilgili olarak sigorta şirketinin davada taraf olmasının mecburi olduğu ancak davacı tarafından verilen süre içerisinde taraf teşkilinin sağlanmadığı, davalı bankanın tek başına husumet ehliyeti bulunmadığı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiş ise de; Davacının murisi ile davalı banka arasında tüketici kredisi ilişkisi vardır. Uyuşmazlık sözleşmeden kaynaklanmaktadır. “Çoğun içinde azı da vardır” kuralı gereğince davacının talebinin tüketici kredisine bağlı ödeme güvenceli hayat sigortası poliçesinden dolayı muris eşin vefatından dolayı mirasçı olarak kalan tüketici kredisi borcundan davalı bankaya karşı sorumlu olmadığının tespiti istemini içerdiği mahkemece kabul edilerek bu yönde tarafların delil ve karşı delilleri toplanıp hâsıl olacak sonuca uygun bir karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ve yanlış değerlendirme ile az yukarıda yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırıdır. Bozmayı gerektirir.....”. Kararın tam metni için bkz. (çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/13-hukuk-dairesi-e-2015-6419-k-2016-2722-t-3-2-2016> , 26.7.2018.

Söz konusu kararda, Yüksek Mahkeme, her ne kadar, “çoğun içinde az da vardır” kuralından hareketle davacı eş tarafından açılan davanın “mirasçı olarak kalan tüketici kredisi borcundan davalı bankaya karşı sorumlu olmadığının tespiti” istemini içerdiğinden hareketle, ilk derece mahkemesinin, mirasçı eşin tek başına husumet ehliyetinin bulunmadığı gerekçesi ile verdiği “davanın reddi” kararını bozmuş ise de, kararın bütününe okunmasından anlaşıldığı üzere, mirasçı eş zaten “tüketici kredisinin kalan kısmının sigorta şirketi tarafından davalıya ödenmesini” talep etmiştir. Mahkemenin verdiği karar, yasal mirasçının hakkının korunması bakımından isabetli olmakta ise de, olayda zaten üçüncü şahıs lehine sözleşmenin olağan bir sonucu olarak, kredi borçlusunun (ve dolayısıyla yasal mirasçı eşin) ifanın lehtar kredi kuruluşuna yapılmasını talep hususunda bağımsız bir talep- dava hakkına sahip olduğu; bu nedenle kanaatimizce, kararda ifade edildiği üzere, somut davanın “menfi tespit davası” olarak nitelendirilmesine gerek bulunmadığı vurgulanmalıdır.

⁸⁵⁸ Bunun temelinde ise çok defa ödeme yapmayan sigorta şirketinin davalı kredi kuruluşunun bağlı şirketi niteliğinde olması veya bu sigorta şirketinin acentesi / temsilcisi sıfatıyla hareket etmesi bulunmaktadır.

nedeniyle çok defa “dava şartı yokluğundan” reddedilmekte ve böylece sigorta bedeline gerçekten hak kazanılıp kazanılmadığını mahkemeler nezdinde tetkik etme imkânı da bertaraf edilmektedir. Bilhassa ülkemiz uygulamasındaki krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin neredeyse tamamına yakınında, sözleşmenin tarafı olan sigorta şirketi ile kredi kuruluşu arasında TTK m.195 uyarınca “hâkim ve bağlı şirket ilişkisi”nin mevcudiyeti de gözetildiğinde, bu uygulamanın, MK m.2’deki dürüstlük kuralına ve iyiniyet esasına açıkça aykırı olduğu söylenmelidir. Zira olması gereken, sigorta bedelinin asli alacaklısı olan kredi kuruluşunun, sigorta bedelinin ödenmesi yönündeki talebinin tamamen veya kısmen reddedilmesi halinde, sigorta şirketine karşı dava açmak ve gerekirse (sigorta bedelinin ödenmeme gerekçesinin çok defa riziko şahsı ile ilgili bir sebebe dayandırılması karşısında) davaya yasal mirasçılardan da katılımının sağlanması suretiyle, sigorta bedelinin ödenmesi için tüketilmesi gerekli yolların tüketilmesi, olumlu bir netice alınamaması halinde mirasçılara başvurulmasıdır⁸⁵⁹. Bu nedenle, (kredi kuruluşu tarafından) kredi borcunu ödemeyen yasal mirasçılara karşı açılacak davada, kredi kuruluşunun sigorta bedelinin elde

---

⁸⁵⁹ Bu konuda Yargıtay’ın eğilimi, alacaklı kredi kuruluşunun, sigorta bedelini elde etmek için sigorta şirketine karşı başvurabileceği yolları tüketip tüketmediğini araştırmaksızın, doğrudan dain-i mürtehin kredi kuruluşunun onayının bulunmadığı hallerde dava şartı yokluğu nedeniyle davanın reddi yönündedir. Bu genel eğilim ile çelişkili ancak isabetli şekilde, kredi kuruluşu tarafından yasal mirasçılara kredi borcunun ödenmesi istemi ile açılan bir davada, kredi kuruluşunun, *sigorta şirketine karşı başvurabileceği hukuki yollar tüketilmeksizin mirasçılara takip yapılamayacağı*; bu halde davanın usulden reddinin gerektiği” yönündeki, kanaatimizce son derece isabetli bir Bölge Adliye Mahkemesi kararı için bkz. *Ankara BAM, 3. HD., E. 2017/404 K.2017/394 T. 20.4.2017*: “Davacı vekili, 09/09/2016 tarihli dava dilekçesiyle; davalıların murisi K1 tarafından davacı bankadan kredi kullandığını ve murisin ölümü ile kredi taksitlerinin ödenmemesi üzerine davalılar hakkında Eskişehir 6. İcra Müdürlüğü’nün 2016/9735 ve 2016/9738 Esas sayılı dosyaları ile yapılan icra takibine davalıların itiraz ettiğini, itirazın haksız olduğunu ileri sürerek davalıların itirazının iptali ile davacı lehine icra inkar tazminatına hükmedilmesini talep etmiştir..... Mahkemece yapılan yargılama neticesinde; davacı banka tarafından sigorta şirketine karşı hukuki yollar tüketilmeden mirasçılara takip yapılamayacağı gerekçesiyle davanın reddinde karar verilmiştir..... Dosya kapsamı, mevcut delil durumu ve ileri sürülen istinaf sebepleri ile birlikte değerlendirildiğinde; dava konusu ihtiyaç kredisinin ölüm nedeniyle ödenmemesi halinde, kredinin ödenmesini teminat altına almak amacıyla yapılan hayat sigortasının geçerli olacağı, geriye kalan ve ödenmeyen kredi borcunun hayat sigortasının sağladığı teminatla ödenmesi gerektiği, kredi ve sigorta alacaklısı bankanın, sigorta şirketinin menfi yanıtına karşı, öncelikle sigorta teminatına başvurarak alacağını tahsil etmeye yönelik hukuki yollar tüketilmeden, doğrudan kredi borçlusunun mirasçıları hakkında icra takibi yapılmasının hukuka aykırı olduğu, sigorta teminatının istenmesine hukuki engel bulunmadığı gözetilerek, vaktinden önce açıldığı anlaşılan davanın usulden reddi gerekmektedir.”. Kredi kuruluşunun, öncelikle sigorta şirketine başvurusunun gerekli olduğuna ilişkin bir Alman Mahkemesi kararı için bkz. Kredi kuruluşunun aynı zamanda sigorta ettiren olduğu ve ölüm rizikosuna karşı teminat sağlamak üzere akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, rizikonun gerçekleşmesi halinde, kredi kuruluşunun bakiye borcun ödenmesi için öncelikli olarak, sigortaya başvurusunun gerektiği hakkında bir Alman Federal Mahkemesi kararı için bkz. *Urteil des BGH vom 7.12.1978 (III ZR 171/76, KG)*, **VersR 1979 Heft 15**, s.345-346

edilmesi için başvurabileceği hukuki yolları tüketmediği gözetilerek, erken açılan davanın “hukuki yarar yokluğu” nedeniyle usulden reddedilmesi gerekecektir.

3. Sigorta bedeli ödeme borcunun ifa edilmemesi nedeniyle kredi kuruluşuna açılan davalar

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine ilişkin ihtilaflarda, uygulamada sıklıkla görülen sorunlardan biri, sigorta bedelinin ödenmesi istemiyle, kredi kuruluşuna dava açılmasıdır. Kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, sigorta bedelinin ödenmesine ilişkin ihtilaflar ile ilgili olarak, acente sıfatını haiz kredi kuruluşuna karşı sigorta şirketine “izafeten” dava açılması mümkündür (TTK m.105/2). Belirtilmelidir ki, TTK m.105/3 uyarınca, “Acentelerin ad ve hesabına hareket ettikleri kişilere karşı Türkiye’de açılacak olan davalar sonucunda alınan kararların acentelere uygulanması mümkün olmayacak”tır⁸⁶⁰. Bu halde, sigorta bedelinin ödenmesi istemiyle kredi kuruluşuna açılan davalar, “sigorta şirketine izafeten” açılmadı ise, davanın pasif husumet yokluğu nedeniyle reddedilmesi gerekmektedir⁸⁶¹. Sözleşmenin karşı tarafının tüketici

---

⁸⁶⁰ Bununla birlikte, bu açıklama, kredi kuruluşuna sigorta bedelinin ödenmesi ile ilgili olarak açılacak davalar bakımından geçerli olup, mesela, kredi kuruluşuna, acente sıfatıyla aydınlatma yükümlülüğünü hiç veya gereği gibi yerine getirmemesi nedeniyle, husumet yöneltilmesi ise, (TTK m.1423’ün sigorta acentesini de yükümlü kılması ve aradaki kredi sözleşmesinden doğan dürüstlük kuralına aykırılık sebebiyle- bu konuda bkz. II, A, 1, e, cc başlığı altında yapılan açıklamalar.) mümkündür.

6762 sayılı TTK döneminde acenteler aleyhine müvekkillerine izafeten açılan davalara ilişkin açıklamalar ve eleştiriler için bkz. Çağa, Tahir, Acenteler Aleyhine Müvekkillerine İzafeten Açılan Davalarda Sadır Olan İlamların İcrası, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu: Bildiriler- Tartışmalar**, Ankara, 1984, s.3-21.

⁸⁶¹ Sigorta acentesi sıfatıyla hareket eden kredi kuruluşuna karşı sigorta bedeli ödenmesi talebi ile dava açılması mümkün değilse de, yasal mirasçılarının kredi kuruluşuna borçlu olmadığına tespitine yönelik bir dava açmalarının mümkün olduğuna ilişkin kanaatimizce de isabetli bir Yüksek Mahkeme kararı için bkz. 19. HD., E. 2014/19722 K. 2015/5019 T. 08.04.2015: “Davacılar vekili, müvekkillerinin murisi K1’in davalı bankadan kullandığı kredi borcunun murisin mirasçıları olan müvekkillerinden talep edilmemesi için hayat sigortası yapıldığını, borcun bu sigortadan karşılanması gerektiğini, oysa davalı bankaca murisin ölüm sebebi ile verdiği bilgilerin örtüşmediği gerekçesiyle kredi borcunun müvekkillerinden talep edildiğini ileri sürerek, müvekkillerinin murisinin kullandığı krediden dolayı borçlu olmadığına tespitine karar verilmesini talep ve dava etmiştir..... Mahkemece yapılan yargılamada toplanan delillere göre; davaya konu hayat sigortası sözleşmesinin banka tarafından bizzat imzalanmayıp F4 Sigorta A.Ş. adına acenta sıfatıyla imzalandığının anlaşıldığı, 6102 sy. TTK.nın 105/2. maddesine göre acentelere karşı doğrudan doğruya dava açılmasının mümkün olmadığı, ancak acentenin aracılık yaptığı sözleşmenin tarafı olan kişi veya şirket taraf gösterilerek bu kişi veya şirkete izafeten acentaya karşı dava açılacağı, dosyada ise acenta olan davalı F3bank A.Ş.’ye karşı doğrudan doğruya dava açıldığı, sigorta şirketine izafeten dava açıldığına dair herhangi bir ibare yer almadığı gerekçesiyle davanın husumet yokluğu nedeniyle reddine karar verilmiş, hüküm davacılar vekilince temyiz edilmiştir..... Dava, davacıların murisi tarafından kullanılan 01.07.2013 tarihli sabit faizli tüketici kredisinin, aynı tarihte düzenlenen ve primleri ödenen hayat sigortası poliçesi kapsamında

olduğu haller bakımından, TKHK m.30'daki hükmün dikkate alınması gereklidir. TKHK m.30'da bağlı kredi sözleşmesinin mevcudiyetine, mal veya hizmet tedarikine ilişkin sözleşmenin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesinden kaynaklanan sorumluluk bakımından özel bir sonuç bağlanmıştır. Hükmün 4. fıkrası uyarınca, “Bağlı kredilerde, mal veya hizmet hiç ya da gereği gibi teslim veya ifa edilmez ise satıcı, sağlayıcı ve kredi veren, tüketicinin satış sözleşmesinden dönme veya bedelden indirim hakkını kullanması hâlinde müteselsilen sorumlu olacak”tır⁸⁶². Bununla birlikte, bu hükmün uygulama alanının, sadece “mal veya hizmetin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi” nedeniyle kredi borçlusunun “dönme veya bedelde indirim” haklarını kullanması hali ile sınırlandırıldığına dikkat çekilmelidir. Krediyeye bağlı hayat

---

olması sebebiyle davacı-mirasçılardan borçlu olmadıklarının İİK'nın 72. maddesi hükmü uyarınca tespiti istemine ilişkindir. Somut olayda uyumsuzluk konusu sözleşme tüketici kredisi niteliğinde olup dava da davacıların murisi tarafından kullanılan tüketici kredisinden borçlu olunmadığının tespiti istemine ilişkindir. İş bu davada davalı bankadan sigorta alacağı talep edilmemiş, kullanılan kredinin hayat sigortası poliçesi kapsamında kaldığı iddiasıyla borçlu olunmadığının tespiti talep edilmiştir. O halde anılan kredinin kullanıldığı bankaya husumet yöneltilmesinde bir isabetsizlik bulunmamaktadır. ....” (Çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/19-hukuk-dairesi-e-2014-19722-k-2015-5019-t-08-04-2015> , 26.7.2018.

Kredi borcunun kapatılarak, borcun kapatılmasından sonra kalan meblağın kendilerine ödenmesi talebi ile kredi borçlusunun yasal mirasçıları tarafından “kredi kuruluşuna” açılan davanın pasif husumet yokluğu ile reddedilmesi gereğinin vurgulandığı bir Yüksek Mahkeme kararı için bkz. 17. HD., E. 2015/15768 K. 2015/11941 T. 10.11.2015: “...Davacılar vekili; müvekkilinin murisi K.l E. K.'nin davalı bankadan 22.03.2012 tarihinde kullandığı konut kredisi nedeniyle davalı tarafından 19.03.2012 tarihinde hayat sigortası yapıldığını, murisin 04.05.2012 tarihinde vefat ettiğini, poliçe teminatının murisin kredi borcuna mahsuben ödenerek kredi borcunun kapatılması ve bakiye miktarın müvekkillerine ödenmesi taleplerinin davalı sigorta şirketince reddedildiğini ileri sürerek, fazlaya ilişkin talep hakları saklı kalmak kaydıyla, bilirkişi incelemesi ile belirlenecek miktarın faiziyle birlikte davalı sigorta şirketinden tahsili ile bu miktarın davalı banka şubesindeki müteveffanın kredi borcunun kapatılarak bakiye teminat miktarının müvekkillerine ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir..... Mahkemece, ...davalı bankanın davada taraf sıfatı bulunmadığı gerekçesiyle davalı A. TAŞ.'a yönelik davanın pasif husumet yokluğu nedeniyle reddine karar verilmiş, karar davacılar vekili tarafından temyiz edilmiştir. ....Dosya içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacılar vekilinin yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddiyle usul ve yasaya uygun bulunan hükmün ONANMASINA, ... karar verildi.” (Çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/17-hukuk-dairesi-e-2015-15768-k-2015-11941-t-10-11-2015> , 26.7.2018.

⁸⁶² TKHK m.30/4'te yer alan bu düzenleme, 2008/48 EC Art.15/3'teki hükümler ile uyumludur. Bununla birlikte Direktifte, TKHK m.30/4'ten farklı olarak, satıcı/ sağlayıcı ile kredi kuruluşunun müteselsil sorumluluğu sadece “mal veya hizmet hiç ya da gereği gibi teslim veya ifa edilmez ise satıcı, sağlayıcı ve kredi veren, tüketicinin satış sözleşmesinden dönme veya bedelden indirim hakkını kullanması hâli” ile sınırlı şekilde değil, genel olarak “satıcı / sağlayıcıya karşı tüketicinin sahip olduğu herhangi bir talep hakkı bakımından (*in respect of any claim which the consumer may have against the supplier*)” öngörülmüştür. Ayrıca bkz. Heinig, **Anwendbarkeit der Vorschriften über verbundene Verträge**, s. 866-867

Satıcı / sağlayıcı ile kredi kuruluşunun , tüketiciye karşı müteselsilen sorumlu tutulmasının temelinde, satıcı / sağlayıcı ile kredi kuruluşunun işbirliği içinde hareket ederek tüketicinin durumunu ağırlaştırmalarının önüne geçilmesi amacı bulunmaktadır. Açıklamalar için bkz. Üzeler, **a.g.e.**, s.40.

sigortası sözleşmelerinde, sigortacının edim yükümlülüğü ölüm rizikosunun gerçekleşmesi neticesinde doğduğundan, edimin ifa edilip edilmeyeceği ancak bu safhadan sonra anlaşılabilir. Dolayısıyla, hak sahiplerinin, borcun hiç veya gereği gibi ifa edilmemesinden doğan haklarını bu safhadan önce kullanmaları mümkün olmadığı gibi, ölüm rizikosunun gerçekleşmesi ile sigorta sözleşmesi sona ereceği için, bu safhadan sonra cayma veya indirim hakkını kullanmaları da mümkün değildir. Bu nedenle, sadece ölüm rizikosuna karşı teminat sağlayan krediye bağlı hayat sigortaları bakımından bu hükmün bir işlevi bulunmayacaktır. Hükmün gerekçesindeki açıklamalardan anlaşıldığı üzere, madde, sadece “dönme ve bedelden indirim” haklarına ilişkin “müteselsil sorumluluk” öngörmektedir ve “içeriği değiştirilmiş ifa taleplerini” kapsamamaktadır⁸⁶³. Dolayısıyla, bu maddenin, sigorta bedelinin hiç veya gereği gibi ifa edilmediği hallerde söz konusu olabilecek “tazminat” veya dönme – bedelin indirilmesini isteme hakkı dışındaki diğer taleplere kıyasen uygulanması da mümkün değildir. Ancak, kaza, hastalık veya iş göremezlik rizikolarına karşı ek teminat sağlamak üzere akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, bu rizikolardan birinin gerçekleşmesine rağmen sigorta bedelinin hiç veya gereği gibi ödenmediği haller bakımından kredi borçlusunun kullanacağı “dönme ve indirim hakları” ile sınırlı olmak kaydıyla, TKHK m.30/4’ün uygulanması teorik açıdan mümkün olabilecektir. Bu düzenlemenin önemi, maddede sayılan hallerle sınırlı olarak, sigorta bedeli ödeme borcunun tamamen veya kısmen ifa edilmemesi nedeniyle kredi kuruluşunun da sigorta şirketi ile birlikte müteselsilen sorumlu olması ve dolayısıyla da sigorta şirketi ile birlikte kredi kuruluşuna da “müteselsil borçlu” sıfatıyla dava açılabilmesi ve müteselsil borçluluğun söz konusu olduğu bu ihtimalde, ayrıca, kredi kuruluşu ve sigorta şirketi arasında HMK m.57 çerçevesinde “ihtiyari dava arkadaşlığı”nın gündeme gelecek olmasıdır⁸⁶⁴. Bununla birlikte, TKHK m.30/4’ün açık hükmü gereği, kredi kuruluşunun, sigorta şirketi ile birlikte müteselsil sorumluluğu için zamansal bir sınır getirilmiştir. Buna göre, “kredi verenin sorumluluğu; malın teslim veya hizmetin ifa edilmediği durumlarda satış sözleşmesinde veya bağlı kredi sözleşmesinde belirtilen malın teslim veya hizmetin

⁸⁶³ Bkz. 6502 sayılı TKHK, m.30’a ilişkin gerekçe altında yapılan açıklamalar.

⁸⁶⁴ Tanrıver, Süha, **Medeni Usul Hukuku, Cilt I: Temel Kavramlar ve İlk Derece Yargılaması**, Ankara, 2016, s.544 vd.

ifa edilme tarihinden, malın teslim veya hizmetin ifa edildiği durumlarda malın teslim veya hizmetin ifa edildiği tarihten itibaren, kullanılan kredi miktarı ile sınırlı olmak üzere bir yıl” ile sınırlı olacağından, bu süreden sonra açılan davalarda da kredi kuruluşu ve sigorta şirketi arasında “ihtiyari dava arkadaşlığı”ndan bahsedilemeyecektir.

4. Dain-i mürtehinin davaya muvafakati

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine ilişkin yargılama süreci bakımından, üzerinde durulması gereken diğer bir husus, dain-i mürtehin kredi kuruluşunun muvafakatine başvurulmasıdır. Uygulamada, kredi borçlusunun ölümünden sonra, sigorta bedelinin ödenmesi amacıyla mirasçılar tarafından sigorta şirketine açılan davalarda, kredi kuruluşunun davaya muvafakat vermesi talep edilmekte; kredi kuruluşu ise çok defa muvafakat vermekten kaçınmakta; netice olarak dava reddedilmektedir. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde lehtar tayin edilen kredi kuruluşunun, rehinli alacaklı sıfatını kazanamadığına ilişkin açıklamalarımız saklı kalmak üzere⁸⁶⁵, burada kanaatimizce değinilmesi gereken iki husus bulunmaktadır. Bunlardan ilki, sanki HMK m.59 çerçevesinde “zorunlu dava arkadaşlığı” söz konusuymuş gibi, kredi kuruluşunun muvafakatinin aranmasının isabetli olmadığıdır. HMK m.59 uyarınca, “Maddi hukuka göre, bir hakkın birden fazla kimse tarafından birlikte kullanılması veya birden fazla kimseye karşı birlikte ileri sürülmesi ve tamamı hakkında tek hüküm verilmesi gereken hâllerde, mecburi dava arkadaşlığı mevcut olacak” ise de, kanaatimizce, (kredi borçlusunun sigorta ettiren sıfatı ile tarafı olduğu) krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından HMK m.59 anlamında “bölünemeyen ve bu nedenle kredi kuruluşu ile birlikte- onun onayı alınarak dava açılmasını gerektiren bir hukuki ilişki” söz konusu değildir. Zira, yukarıda da izah edildiği üzere, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri esasen tam üçüncü kişi yararına sözleşme niteliğine sahiptir. Bunun sonucu olarak, kredi borçlusunun (vadettiren), sigorta şirketine (vadeden) karşı, sigorta bedelinin lehtar kredi kuruluşuna ödenmesi hususunda, lehtardan “bağımsız” bir talep hakkı

⁸⁶⁵ Bkz. s.125’te yapılan açıklamalar.

bulunmaktadır⁸⁶⁶. Dolayısıyla bu hakkın dava yolu ile kredi kuruluşunun “onayına” gerek kalmaksızın kullanılması mümkündür⁸⁶⁷. Üzerinde durulması gereken bir diğer hüküm olan MK m.961 uyarınca, “borcun asıl alacaklıya veya rehin alacaklısına ancak diğerinin rızasıyla ödenebileceği” düzenlenmiş ise de, kanaatimizce, bu düzenleme çerçevesinde alınması gereken “rıza” sadece “borcun ödenmesi” bakımından gereklidir; üçüncü kişi yararına sözleşmenin hükümleri de dikkate alındığında, “ifanın talep edilmesi”, MK m.961’e göre kredi kuruluşunun rızasının alınmasını gerektirmemektedir. Bu nedenle, bu tür davaların, yasal mirasçılarının sigorta bedeline hak kazanıldığı hususunun “tespitine” veya bu hususun tespiti halinde lehtar kredi kuruluşuna ödeme yapılmasına yönelik olması şartıyla, kredi kuruluşunun rızasına gerek olmaksızın dava açmasında hukuken bir engel bulunmamaktadır. Değinilmesi gereken ikinci husus, mahkemelerce genellikle göz ardı edilmekle birlikte, davaya muvafakat etmeleri istenen kredi kuruluşlarının muvafakat vermemelerine ilişkin bu

---

⁸⁶⁶ Oğuzman / Öz, **Borçlar Hukuku C.2**, kn.1306 vd.; Kocabaş, Gediz, Üçüncü Kişi Yararına Sözleşmede Yararlananın Edimi Ret Hakkı, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi – Özel Sayı- Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan**, Yıl: 2016 Cilt: 22 Sayı: 3, s.1817 (s.1797-1822); Akyol, Şener, **Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme**, İstanbul, 2008, s.112; Şenocak, **Üçüncü Şahıs Lehine Hayat Sigortası Sözleşmesi**, s.43.

⁸⁶⁷ Alacaklı ve üçüncü şahsın ayrı dava açabileceği, bu halde basit dava arkadaşlığının söz konusu olacağı hakkında bkz. Akyol, **Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme**, s.112-113.

Bu hususun dolaylı şekilde vurgulandığı bir Yargıtay kararı için bkz. *11. HD 2015/8658 E. , 2016/3866 K.*: “.....Somut uyuşmazlıkta iddianın ileri sürülüş biçimi ve taraflar arasındaki sözleşmenin üçüncü kişi yararına sözleşme olduğu hususları dikkate alındığında, davacının taleplerinin 818 sayılı BK.'nın 111. (6098 sayılı TBK'nın 129.) maddesine dayandığı anlaşılmaktadır. Bir sözleşmede ifanın taraflarca üçüncü kişiye yapılmasının kararlaştırılmasına, üçüncü kişi yararına sözleşme denir. Üçüncü kişi yararına sözleşmeler de eksik üçüncü kişi yararına sözleşme ve tam üçüncü kişi yararına sözleşme olmak üzere ikiye ayrılır. Eksik üçüncü kişi yararına sözleşmede üçüncü kişi sadece vaat eden tarafından teklif edilen ifayı kabul yetkisine sahip olup, buna karşılık ondan borcun ifasını isteme hakkına sahip değildir. Bu tür sözleşmelerden yalnız vaat ettiren lehine alacak hakkı doğar. Borcun üçüncü kişiye ifasını talep hakkı da vaat ettirene aittir. Tam üçüncü kişi yararına sözleşmelerde ise üçüncü kişi, vaat edilen edimin ifasını talep yetkisine sahiptir. Tam üçüncü kişi yararına sözleşmeden doğan borç da üçüncü kişiye ifa edilir. Sözleşmede aksine bir hüküm yoksa bu yetkinin vaat ettirene de tanınması gerekir. Ancak bu halde vaat ettiren ile üçüncü kişi, vaat edene karşı müteselsil alacaklı sıfatına sahip olmazlar. Zira burada üçüncü kişi veya vaat ettiren, borcun içlerinden birine değil, sadece üçüncü kişiye ifa edilmesini isteyebilirler. Dolayısıyla gerek eksik gerekse tam üçüncü kişi yararına sözleşme olsun, borcun ancak üçüncü kişiye ifası istenebilir. Somut uyuşmazlıkta ise davacı tarafca alacağın kendisine verilmesi istendiğinden, davacının bu şekilde bir talepte bulunabilmesi de mümkün değildir. Bununla birlikte tam üçüncü kişi yararına sözleşmelerde borçlu, üçüncü kişiye hiç veya gereği gibi ifade bulunmazsa, vaat ettiren bu yüzden uğradığı zararın tazmin edilmesini, üçüncü kişiden bağımsız olarak veya onun yanında talep edebilir (Prof. Dr. Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 18. Baskı, s:1150).....”. Kararın tam metni için bkz. (çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2015-8658-k-2016-3866-t-7-4-2016>, 4.10.2018.

uygulamaların, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin tarafı olan sigorta şirketi ile kredi kuruluşu arasında TTK m.195 uyarınca “hakim ve bağlı şirket ilişkisi”nin mevcudiyeti ve hatta pek çok defa kredi kuruluşunun sigorta şirketinin acentesi sıfatıyla da hareket ettiği de gözetildiğinde, MK m.2’deki dürüstlük kuralına ve ayrıca iyiniyet esasına aykırı olarak nitelendirilebileceğidir.⁸⁶⁸.

Azalan teminatlı şekilde akdedilmemiş olan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, öncelikli lehtar kredi kuruluşu dışında ayrıca tali lehtarların da belirlendiği ve bilhassa da kredi kuruluşunun hak kazanılması muhtemel sigorta bedeli üzerinde (alacak) rehin hakkının mevcut olduğu gözetildiğinde, kredi borçlusunun ölümü tarihinde bakiye borcun kısmen ödenmiş olması nedeniyle, sigorta bedeli üzerinde kısmen hak sahibi olma ihtimali bulunan yasal mirasçılarının (veya yasal mirasçı dışında tali lehtar /lehtarlar belirlenmiş ise onların) lehtar sıfatlarına istinaden dava açma hakkını haiz olup olmadıkları hususunda tereddüte düşülebilecektir⁸⁶⁹. Bu

---

⁸⁶⁸Bu tür davalarda, Yargıtay’ın genel eğilimi, dain-i mürtehin kredi kuruluşunun davaya muvafakat vermemesinin MK m.2’ye uygun olup olmadığını değerlendirmeksizin, doğrudan dava şartı olarak kabul etmek ve muvafakatin sağlanmadığı durumlarda, dava şartı yokluğu nedeniyle davanın reddine karar verme yönünde ise de, kanaatimizce isabetli şekilde, kredi kuruluşunca muvafakat verilmemesinin MK m.2’ye aykırı olduğunun vurgulandığı bir karar için bkz. 11. HD., E. 2015/14557 K. 2017/2081 T. 12.4.2017: “...Davacılar vekili; müvekkillerinin murisi ...’ın davalı Banka şubesinden kredi kullandığını, bu kapsamda hayat sigortası poliçesi düzenlendiğini, bu kredi düzenli olarak geri ödenirken ...’ın 01/07/2014 tarihinde vefat ettiğini, bunun üzerine müvekkillerinin bu kredinin hayat sigortası kapsamında ödenmesini talep ettiklerini, ancak taleplerinin haksız olarak reddedildiğini ileri sürerek müvekkillerinin murisleri ...’dan kalan kredi nedeni ile davalılara borçlu bulunmadıklarının tespitine karar verilmesini talep ve dava etmiştir..... Dava, davacılar murisinin kullandığı kredinin bakiye borcunun hayat sigortası poliçesi kapsamında ödenmesi talebine dayalı menfi tespit istemine ilişkin olup, mahkemece, davanın reddine karar verilmiştir. Davalı ... hayat sigortası poliçesinde daini mürtehin olarak yer almaktadır. Mahkemece, mümeyyiz davalıya davaya muvafakat edip etmediği sorulmuş, davalı da davaya muvafakat etmediği yönünde cevap vermiştir. Ancak, davacılar murisinin kredi borcunun poliçe kapsamında sigorta şirketinden tahsili konusunda davalı/alacaklı ...’nın hareketsiz kalması ve açılan davaya da muvafakat etmemesi, ... ile davalı Sigorta Şirketi olan ...nin aynı sermaye grubuna dahil olduğu gözetildiğinde TMK’nın 2. maddesine aykırıdır. Bu durumda, davacının talebinin sigorta tazminatının tahsiline ilişkin olmayıp menfi tespit istemine ilişkin olduğu da dikkate alınarak işbu davayı açabileceğinin ve davalı ...’nın işbu davaya muvafakat etmemesinin sonuca etkili olmadığı kabulü gerekir...” (Çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2015-14557-k-2017-2081-t-12-4-2017> , 26.7.2018.

⁸⁶⁹ Bu hususta bir karar için bkz. 11. HD., E. 2011/11729 K. 2012/17869 T. 12.11.2012: “...Davacılar vekili, müvekkillerinin murisi Ü. Ş. ’un sağlığında G. Bankası’ndan kullandığı tüketici kredisi sebebiyle davalı tarafından 07.07.2008 başlangıç tarihli yıllık kredi hayat sigortası ile sigorta ettirildiğini, murisinin 23.04.2009 tarihinde vefatı üzerine talebe rağmen davalı şirketin ödeme yapmadığı ileri sürerek, şimdilik 7.500,00 TL’nin ihbar tarihinden itibaren ticari faizi ile birlikte tahsilini talep ve dava etmiştir..... Davalı davada diğer savunmalarının yanı sıra vefat tazminatına ilişkin poliçe bedelinden öncelikle dain-i mürtehin dava dışı G. Bankasının yararlanacağını, ayrıca davacıların murisinin beyan yükümlülüğünü kasten ihlal etmesi nedeniyle rizikonun teminat harici olduğunu savunmuştur. Dosya içerisinde bulunan poliçe ve eklerinden poliçenin dava dışı banka tarafından açılan krediye teminat

halde de yukarıdaki açıklamalar geçerli olacaktır. Buna göre, kredi kuruluşunun aslî, yasal mirasçılardan talî lehtar olarak belirlenmiş olması, sigorta bedelinin ödenmeyeceği ve gerekçesi kendisine bildirilen ve bu nedenle bakiye borcu ödemek zorunda kalan yasal mirasçı / mirasçıların, sigorta şirketine dava açmasına engel bulunmamaktadır.

5. Süre

Kredi borçlusunun ölümünü müteakip olarak, sigorta şirketinden sigorta bedelinin ödenmesini talep eden ancak talebi tamamen veya kısmen reddedilen hak sahipleri, görevli ve yetkili mahkemede TTK m.1420’de yazılı zamanaşımı süresi içinde dava açabileceklerdir. Hayat sigortası sözleşmeleri bakımından da uygulanacak olan TTK m.1420’de, iki farklı zamanaşımı süresi düzenlenmiştir. Buna göre, sigorta bedeline ilişkin olanların da dâhil olduğu, “sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemler” alacağın muacceliyetinden itibaren 2 yıl içinde; her halde ise rizikonun gerçekleşme tarihinden itibaren 6 yıllık süre içinde zamanaşımına uğrayacaktır⁸⁷⁰. Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından değerlendirildiğinde 6 yıllık üst süre kredi borçlusunu riziko şahsının ölümü ile birlikte işlemeye başlayacak iken, 2 yıllık sürenin ne zaman işlemeye başlayacağını tespiti için öncelikle krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesinden doğan sigorta bedeli ödeme borcunun muacceliyet anının belirlenmesi gereklidir. Nitekim, TTK m.1427 uyarınca, “Sigorta tazminatı veya bedeli, rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve her hâlde 1446 ncı maddeye göre rizikonun gerçekleştiğine ilişkin olarak sigortacıya yapılacak ihbardan itibaren 15 gün içinde” muaccel olacaktır. Ancak, maddede açıkça hüküm altına alındığı üzere, “Sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikmiş ise” bu süre işlemeyecek ve incelemenin tamamlanmasına kadar borç

---

olarak düzenlendiği anlaşılmaktadır. Bu durumda kredi borcu ödenmemiş ise sigorta bedelini talep hakkı öncelikle dava dışı bankaya ait olup, ancak artan kısım varsa davacıların bunu istemesi mümkündür. Mahkemece re’sen nazara alınması gereken bu husus araştırılmadan, kredi borcunun ödenip ödenmediği ve davacıların isteyebileceği bir tutar kalıp kalmadığı değerlendirilmeden karar verilmesi doğru olmamıştır. ....” Kararın tam metni için bkz. çevrimiçi, <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2011-11729-k-2012-17869-t-12-11-2012>, (26.7.2018).

⁸⁷⁰ TTK m.1420’de öngörülen 2 yıllık süreden farklı olarak 6 yıllık üst zamanaşımı süresinin sigorta sözleşmesinden doğan her türlü istem bakımından değil, sadece “sigorta tazminatına veya sigorta bedeline” ilişkin istemler bakımından uygulanacağına dikkat çekilmelidir.

muaccel hale gelmeyecektir. Bu halde, kredi borçlusunun öldüğünün sigorta şirketine bildirilmesinden itibaren işleyecek 15. günün sonunda sigorta bedeli ödeme borcu muaccel olacak; kredi borçlusu riziko şahsının somut olay şartları altında ölüm nedeninin tespit edilememesi gibi hallerde 15 günlük süre işlemeye başlamayacağından sigorta bedeli ödeme borcunun muacceliyeti de ertelenecektir. Bu halde, TTK m.1420’de öngörülen 2 yıllık sürenin başlangıç anı, TTK m.1427 çerçevesinde, yukarıda izah edildiği gibi gerçekleşecek “muacceliyet”ten itibaren işlemeye başlayacaktır.

Sigorta bedelinin talep edilebileceği zamansal sınır bakımından, ayrıca HSGŞ’da da özel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre, “Sigorta sözleşmesinden doğan bütün talepler iki yılda zaman aşımına uğrayacak” olup (HSGŞ C.13), söz konusu düzenlemenin, halihazırdaki HSGŞ’nın, 6102 sayılı TTK’dan önce yürürlüğe girmiş olması nedeniyle TTK m.1420 ile tam anlamı ile uyumlu olmadığına; rizikonun gerçekleşme tarihinden itibaren işlemeye başlayacak olan 6 yıllık süreye yer verilmediğine dikkat çekilmelidir. Ancak, gerek TTK m.1452/2’de, TTK m.1420’ye aykırı sözleşme şartlarının geçersiz olduğunun⁸⁷¹, gerekse de TTK m.6’daki “Ticari hükümler koyan kanunlarda öngörülen zamanaşımı süreleri, Kanunda aksine düzenleme yoksa sözleşme ile değiştirilemeyeceğinin” hüküm altına alınmış olması karşısında, akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde HSGŞ C.13’teki bu düzenlemenin değil, TTK m.1420’deki düzenlemenin uygulanması gerekecektir.

C. Sigorta sözleşmesinin sona ermesinden doğan taleplerin tahkim yolu ile ileri sürülmesi

Rizikonun gerçekleşmesi neticesinde hak kazanılan sigorta bedelinin elde edilebilmesinde öncelikli yol, tarafların anlaşmasıdır. Ancak uygulamada, sigorta şirketleri, poliçede yazılı meblağı ödemekten pek çok defa belirli gerekçelerle kaçınmaktadır. Bu halde, sigorta sözleşmesinin sona ermesinden doğan taleplerin mahkeme nezdinde dava yolu ile ileri sürülmesi kaçınılmaz hale gelmektedir. Mahkemelerin iş yükünün fazlalığı ve özellikle de sigorta hukuku alanındaki ihtilafların uzmanlık gerektirmesi nedeniyle bilirkişiye başvurma gereksinimi,

---

⁸⁷¹ Akgün, a.g.m., s.583.

yargılama sürecini uzatmaktadır⁸⁷². Sigorta tahkim sistemi, 5684 sayılı SK m.30'da, alternatif bir uyuşmazlık çözüm yolu olmak üzere düzenlenmiştir. Sigortacılık Kanunu'nun yürürlüğe girmesini takiben tahkim sistemine ilişkin usul ve esasları belirlemek üzere, "Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik" çıkarılmıştır⁸⁷³. Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde de, sigorta bedelinin ödenmesinde ortaya çıkan ihtilaflar bakımından, yargı yoluna başvurmak yerine SK m.30 çerçevesinde Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurmak mümkün görünmektedir.

Türk Hukukunda sigorta tahkim sistemi, sigorta kuruluşlarının iradi katılımı esasına dayanmaktadır⁸⁷⁴. SK m.30 uyarınca, "Sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümü amacıyla" Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurulabilecektir (SK m.30/1, c.1). HMK uyarınca, tahkime başvurabilmenin temel şartı taraflar arasında yapılacak tahkim anlaşması olmakla birlikte, sigorta tahkim sistemi bakımından bu temel esasa bir istisna getirilmiştir. Zira SK'da yer alan açık hüküm gereği, sigorta tahkim sistemine üye olan kuruluşlarla uyuşmazlığa düşen kişi, uyuşmazlık konusu sözleşmede özel bir hüküm olmasa bile tahkim usûlünden faydalanabilecektir⁸⁷⁵ (SK m.30/1, c.3). Bununla birlikte, Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurabilmenin bir diğer şartı, "sigortacılık yapan kuruluşla uyuşmazlığa düşen kişinin, uyuşmazlığa konu teşkil eden olay ile ilgili olarak sigortacılık yapan kuruluşa gerekli başvuruları yapmış ve talebinin kısmen ya da tamamen olumsuz sonuçlandırıldığının belgelenmiş olması"dır (SK m.30/13,c.2). Ayrıca Kanunda, "başvuru tarihinden itibaren onbeş iş günü içinde başvuru yapılan sigorta

⁸⁷² Bkz. Kender, **Hususi Sigorta Hukuku**, s.363. Sigorta tahkimine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Yeşilova Aras, Ecehan / Yeşilova, Bilgehan, Sigortacılık Tahkimi-Sigorta Tahkim Usulü ve Ayırdedici Özellikleri, **Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.8**, Özel Sayı: Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, s.275-379. Bağatur, Mehmet Çağrı / Öge, Hande, **Sorularla Sigorta Tahkimi**, İstanbul, 2017. Ayrıca bkz. **a.e.**, s.9.

⁸⁷³ Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik, RG 17.8.2007 t. ve 26616 s.

Bu Yönetmeliğin bazı maddelerinde değişiklik yapmak üzere, son olarak, 14 Haziran 2018'de "Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" (RG 14.6.2018 t. ve 30451 s.) çıkarılarak yürürlüğe girmiştir. Ayrıca 2016 yılında sigorta tahkimine ve hakemlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemek üzere bir Tebliğ çıkarılmış ise de (Sigorta Tahkim Usulü ve Sigorta Hakemlerine İlişkin Tebliğ), bu Tebliğ, 19.01.2016 tarihli ve 29598 sayılı Resmi Gazete ile yürürlükten kaldırılmıştır. Açıklamalar için bkz. Bağatur / Öge, **a.g.e.**, s.11.

⁸⁷⁴ Bağatur / Öge, **a.g.e.**, s.12; Yeşilova Aras /Yeşilova, **a.g.m.**, s.368.

⁸⁷⁵ SK m.30/1, c.2 uyarınca "Sigortacılık yapan kuruluşlardan, sigorta tahkim sistemine üye olmak isteyenler, durumu yazılı olarak Komisyona bildirmek zorunda"dır.

şirketinin yazılı olarak cevap vermemesi”nin, tahkime başvuru bakımından yeterli olduğu hüküm altına alınmıştır⁸⁷⁶ (SK m.30/13,c.2). Bu şart gerçekleşmeksizin Sigorta Tahkim Komisyonu’na yapılan başvurular, başvuru şartı yokluğu nedeniyle usulden reddedilmektedir⁸⁷⁷. Benzer şekilde, “Mahkemeye intikal etmiş uyuşmazlıklar ile ilgili olarak Komisyona başvuru yapılması mümkün olmadığından (SK m.30/14), Sigorta Tahkim Komisyonu’na, mahkeme nezdinde dava açılmasından sonra yapılacak başvurular da usulden reddedilecektir⁸⁷⁸.

---

⁸⁷⁶ Başvuru tarihinden itibaren 15 iş günü içinde sigorta şirketinin yazılı olarak yanıt vermemesini, tahkime başvuru bakımından yeterli kabul eden SK m.30/13’teki bu düzenlemenin, sigortacının sigorta tazminatını ödeme borcunun muacceliyetine ilişkin TTK m.1427 ile uyumlu olmadığı belirtilmelidir. Zira TTK m.1427 uyarınca, “Sigorta tazminatı veya bedeli, rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve her hâlde 1446 ncı maddeye göre yapılacak ihbardan kırkbeş gün sonra muaccel olacak”tır. Can sigortaları için bu süre onbeş gündür. TTK m.1446 uyarınca rizikonun gerçekleştiğine ilişkin yapılan ihbar, uygulamada aynı zamanda sigorta tazminatının ödenmesi için yapılan bir başvuru niteliğinde olacaktır. Bu nedenle, zarar sigortalılarında sigorta tazminatı ödeme borcunun muacceliyeti için ihbardan itibaren 45 günlük süre öngörüldüğünden, SK m.30/13’teki bu düzenleme, ilgiliye henüz sigorta tazminatı ödeme borcu muaccel olmadan tahkim yoluna başvuru imkanı getirmektedir. TTK m.1427’de can sigortalılarında sigorta bedeli ödeme borcunun muacceliyeti bakımından öngörülen 15 günlük süre ise, SK m.30/13’teki süre ile uyumlu görünmektedir. Ancak, TTK m.1427/3’te sigorta bedeli ödeme borcunun “incelemenin sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı gecikmesi halinde” muaccel olmayacağına ilişkin bir hükme yer verilmiştir. SK m.30/13’teki hükmün lafzı çerçevesinde, TTK m.1427/3 uyarınca sigorta bedeli ödeme borcunun sigortacıya yüklenemeyen sebeplerle muaccel olmadığı hallerde, muacceliyetten önceki safhada tahkime başvurmak mümkün görünmektedir. Kanunda somut olayda çözümlenmesi gereken soruna ilişkin açık bir hüküm bulunmasına rağmen bu hükmün lafzı ile ruhunun bağdaştırılmasının mümkün olmadığı; mevcut hükmün aynı değerde başka bir hükümle çatıştığı hallerde veya söz konusu hükmün lafzı ve ruhu itibarıyla tespit edilen anlamda uygulanmasının dürüstlük kuralı ile bağdaşmadığı durumlarda kanunda uygulanabilir bir hüküm bulunmadığı sonucuna varılmakta ve bu ihtimalde “örtülü (gizli) kanun boşluğu (*verdeckte Lücke*)”nun mevcut olduğu kabul edilmektedir. Kanaatimizce, sigortacıya yüklenemeyen bir sebepten dolayı sigorta bedeli ödeme borcunun muaccel olmadığı hallerde, muacceliyetten önce SK m.30/13 uyarınca tahkime başvurma imkânı tanıyan bu düzenleme, TTK m.1427’deki hüküm ile çatışmaktadır ve düzenlemenin bu haliyle uygulanması adalete aykırı sonuçlara sebebiyet verebilecektir. Bu nedenle bu ihtimalde, örtülü bir kanun boşluğunun bulunduğu ve bu boşluğun amaca uygun şekilde doldurularak, SK m.30/13’teki hükmün, TTK m.1427/3 kapsamına giren haller bakımından uygulanmaması gerektiği kanaatindeyiz. Örtülü boşluk kavramı ve bu boşluğun doldurulmasına ilişkin esaslar hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Kırca, **a.g.m.**, s.95 vd.

⁸⁷⁷ Bağatur / Öge, **a.g.e.**, s.32; Yeşilova Aras /Yeşilova, **a.g.m.**, s.314.

⁸⁷⁸ Sigorta Tahkimine İlişkin Yönetmelik m.16/1 uyarınca, ilgililer, tahkim için, “Komisyonun merkezine ya da başvuru yapan kişinin ikametgâhının bulunduğu ya da rizikonun gerçekleştiği yerdeki büroya başvurabilecek”tir. Yapılan başvurular, öncelikle, uyuşmazlığın hayat veya hayat dışı sigortalardan hangisine ilişkin olduğu gözetilerek, bu konudaki uzmanlığına göre ilgili raportöre gönderilmektedir (STİY m.16/1). Raportörler tarafından yapılan ön incelemede, ilgilinin önceden ilgili sigorta şirketine başvurmuş olup olmadığı ve ihtilaf ile ilgili olarak daha önce mahkeme nezdinde dava açılıp açılmadığı incelenir. Yönetmelikte raportörler tarafından yapılacak ön incelemeler bakımından 15 günlük bir süre sınırı getirilmiştir (STİY m.16/6). Bu şartlar sağlandığı takdirde, raportör, başvuru dosyasını Komisyon merkezine iletacaktır. Komisyon Merkezinde, öncelikle uyuşmazlığın hakem heyeti tarafından incelenmesinin gerekli olup olmadığı değerlendirilir. Buna göre, 15.000 TL’nin üzerindeki uyuşmazlıklarda heyet tarafından inceleme yapılır (STİY m.16/7). Hakemler, 4 ay içinde

Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Usulü Hakkında Kanun m.23 ile 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'na (HUAK) eklenen 18/A, f.18'de, "Özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun olduğu veya tahkim sözleşmesinin bulunduğu hâllerde, dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümlerin uygulanmayacağı" düzenlenmiştir. Bu şekilde, ticari davalarda, dava açılmadan önce arabulucuya gidilmesini dava şartı olarak düzenleyen TTK m.5/A bakımından bir istisna getirilmiştir. Sigorta tahkimi bakımından tahkim yoluna başvurmayı zorunlu kılan bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Diğer taraftan, yukarıda izah edildiği üzere, HMK uyarınca, tahkime başvurabilmenin temel şartı taraflar arasında yapılacak tahkim anlaşması olmakla birlikte, SK m.30/1, c.3 uyarınca tahkim sistemine üye olan kuruluşlarla uyuşmazlığa düşen kişi, uyuşmazlık konusu sözleşmede özel bir hüküm olmasa bile tahkim usûlünden faydalanabilecektir. Dolayısıyla, sigorta sözleşmesinden doğan ihtilaflarda tahkime başvuru, tahkim anlaşması ile sağlanmamakta; sigorta şirketinin sigorta tahkim sistemine üye olması, tahkime başvuru bakımından yeterli olmaktadır. Buna göre, HUAK m.18/A, f.18'deki hükmün, arada bir tahkim anlaşmasının bulunmadığı ancak hak sahiplerinin SK m.30/1'e istinaden tahkime başvurduğu halleri kapsayıp kapsamadığının açıklığa kavuşturulması gereklidir. 7155 sayılı Kanun'un gerekçesinde arabuluculuğun dava şartı haline getirilmesi, "uyuşmazlıkların, çok daha kısa süre içinde, daha az masrafla" çözümlenmesi ile açıklanmaktadır. Sigorta tahkim sisteminin de, mahkemelerin iş yükü fazlalığının sebebiyet verdiği uzun yargılama süreleri nedeniyle getirilen bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olduğu gözetildiğinde, kanaatimizce, HUAK

---

karar vermek zorunda olmakla birlikte bu sürenin tarafların açık- yazılı izni ile uzatılması mümkündür (STİY m.16/10).

SK m.30/12'den anlaşıldığı üzere, "Beşbin Türk Lirası ve daha üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararları için 10 gün içinde itiraz başvurusunda bulunulabilecektir (SK m.30/12, c.2). İtiraz talebi hakkında işin heyete intikalinden itibaren iki ay içinde karar verilir bulunulabilecektir (SK m.30/12, c.7). İtiraz edilmeyen kararlar, kesinleşir. Bununla birlikte, "uyuşmazlıklar hakkında itiraz üzerine verilen kararlar kesin" olmakla ise de, "tahkim süresinin sona ermesinden sonra karar verilmiş olması, talep edilmemiş bir şey hakkında karar verilmiş olması, hakemlerin yetkileri dâhilinde olmayan konularda karar vermesi ve hakemlerin, tarafların iddiaları hakkında karar vermemesi" durumlarında herhâlükârda temyiz yolu açıktır bulunulabilecektir (SK m.30/12, c.112). Kırk bin Türk Lirasının üzerindeki uyuşmazlıklar hakkında itiraz üzerine verilen kararlar için ise temyize başvurulabilecektir bulunulabilecektir (SK m.30/12, c.10). Temyize ilişkin usûl ve esaslar hakkında Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu uygulanacaktır bulunulabilecektir (SK m.30/12, c.12)Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Bağatur / Öge, **a.g.e.**, s.61 vd.; Yeşilova Aras /Yeşilova, **a.g.m.**, s.314 vd.

m.18/A'daki bu düzenlemenin geniş yorumlanması ve tarafların tahkim yoluna başvurduğu sigorta hukuku ihtilaflarında tahkimden önce arabulucuya başvuru şartının aranmaması gerekmektedir.

SONUÇ

İlk olarak 20. yüzyılın başında yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanmaya başlayan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi, çok geçmeden Avrupa ülkelerinde de hızla yaygınlaşmıştır. Bu sigorta türü, ülkemizde ise yakın bir zamandan beri akdedilmektedir. Türk Hukukunda krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesine ilişkin 6102 sayılı TTK'da herhangi bir özel hüküm mevcut olmadığı gibi, SK m.11/1 çerçevesinde hazırlanmış ayrı bir "krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi genel şartları" da bulunmamaktadır. Bu nedenle, ülkemizde, hayat sigortası genel şartları ile TTK'nın ve 5684 sayılı SK'nın genel nitelikli hükümleri ile hayat sigortası sözleşmelerine ilişkin hükümleri krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine de uygulanmaktadır. 2015 yılında yürürlüğe giren "Kredi ile Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği"nde pek çok husus ayrıntılı şekilde düzenlenmiş olmakla birlikte, Bu Yönetmelikte hiç hüküm altına alınmamış konular veya yeterli açıklıkta olmadığı için incelenmeye muhtaç hükümler de bulunmaktadır. Diğer taraftan 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da sigorta sözleşmelerinin, "tüketici işlemi" olarak nitelendirilmesi, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine TKHK'nın hangi hükümlerinin uygulanacağını tespitini gerekli kılmaktadır. Ülkemiz krediye bağlı hayat sigortası uygulamasında, Almanya ve İsviçre'den farklı şekilde ve neredeyse istisnasız olarak çok defa kredi kuruluşu, bir sigorta şirketinin acentesi sıfatı ile hareket etmekte; bu nedenle de sözleşmenin kuruluş ve devamındaki safhalarda kredi borçlusu sigorta ettirenin muhatabı, bir banka çalışanı olmaktadır. Gerek krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin teknik bilgi sahibi olmayan banka çalışanları aracılığı ile akdedilmesi, gerekse de bu sigorta türünün ülkemizde çok uzun bir geçmişe sahip olmaması, uygulamada pek çok sorunu beraberinde getirmektedir. Ülkemizde krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin neredeyse her tüketici kredisi sözleşmesi ile birlikte akdedilmesi, uygulamadaki ihtilaf sayısını, dolayısıyla da konunun önemini arttırmaktadır. Çalışmada, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi, TTK, SK ve TKHK hükümleri ile HSGŞ esas alınmak suretiyle, uygulamada sıklıkla karşılaşılan sorunlar göz önünde bulundurularak incelenmiştir. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri ile ilgili ulaşılan sonuçlar esas itibariyle şu şekildedir.

1. Uygulamada kullanılan krediye bağılı hayat sigortası genel şartlarında, “sigortalının ölüm tarihinde kredi borcunun henüz ödenmediğı hallerde, sigorta bedelinin kredi kuruluşuna; kredi borcunun ödenmiş olduğı ihtimalde ise sigorta bedelinin tamamının veya bakiye borcun kredi kuruluşuna ödenmesinden sonra sigorta bedelinden artan kısmının sigortalının mirasçılara ödeneceğı” yönünde kayıtlara yer verilmektedir. Buna göre, krediye bağılı hayat sigortası sözleşmelerinin, rizikonun gerçekleştiğı tarihte bakiye borcun ödenmiş olup olmadığına göre iki farklı görünümü ortaya çıkmaktadır. Kredi borçlusunun ölümü tarihinde kredi borcu tamamen ödenmiş ise “sözleşmede belirlenen meblağın lehtara (uygulamada çok defa mirasçıya) ödenmesi” söz konusu olduğundan bu ihtimalde, krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesinin “hayat-meblağ” sigortası niteliğinde bir tereddüt olmayacaktır. Krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesinin hukuki niteliğı ile ilgili olarak asıl incelenmesi gereken, ölüm rizikosunun gerçekleştiğı tarihte bakiye kredi borcunun ödenmemiş olması ihtimalidir. Zira bu halde, krediye bağılı hayat sigortası, aslında “kredi kuruluşunun alacağıının ödenmesine”, diğere bir ifade ile “sözleşmede belirlenen rizikonun gerçekleşmesinin sebep olacağı zararı karşılamaya” hizmet etmekte ve dolayısıyla hukuki nitelik bakımından zarar sigortalarına yaklaşmaktadır. Özellikle de “azalan teminatlı” şekilde akdedilen krediye bağılı hayat sigortası sözleşmelerinde bu durum daha da belirgin hale gelmektedir. Azalan teminatlı krediye bağılı hayat sigortası sözleşmelerinde, ödeme planındaki her vade sonunda, o vadede geri ödenmesi gereken anapara tutarı ile orantılı şekilde teminat tutarı da azalmakta ve nihai olarak rizikonun gerçekleştiğı tarihte geçerli olan teminat tutarı, kredi sözleşmesindeki ödeme planı uyarınca rizikodan önceki son vadede olması gereken bakiye borç tutarına eşit olmaktadır. Bu ihtimalde, sigorta bedeli, bakiye kredi borcu ile orantılı şekilde azaldığı ve her vade sonunda bakiye borç tutarı ile teminat tutarı eşitlendiğı için mirasçılarının (veya diğere üçüncü kişilerin) talî lehtar olarak belirlenmesi söz konusu olmamakta; sadece kredi kuruluşuna rizikonun gerçekleştiğı tarihteki “alacak” miktarı ile sınırlı ödeme yapılmaktadır. Bu ihtimalde krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesi sadece kredi kuruluşunun alacağıının ödenmesine, diğere bir ifade ile aslında “ölüm rizikosunun gerçekleşmesinin sebebiyet vermesi muhtemel bir zararı karşılamaya” hizmet etmektedir. Bu açıklamalar çerçevesinde, kanaatimizce, krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesinin, azalan teminatlı şekilde akdedildiğı hallerde “amaç”

bakımından zarar sigortalarına benzediği; sabit teminatlı akdedildiği hallerde ise “amaç” bakımından hem meblağ hem de zarar sigortalarına benzeyen “karma” nitelik taşıdığı sonucuna varılmalıdır. Bununla birlikte, bu açıklamalarımız saklı kalmak üzere, ilk ortaya çıktığı andan günümüze kadar geçen sürede gerek akdedilme şekli / tekniği ve akdine bağlanan sonuçlar, krediye bağlı hayat sigortasının hayat sigortalarının özel bir türü olarak kabul edildiğine işaret etmektedir. Ülkemizde ayrı bir krediye bağlı hayat sigortası genel şartları mevcut olmadığından sözleşmenin yapılmasında hayat sigortası genel şartları kullanılmakta ve kredi borçlusuna sunulan bilgilendirme formlarında ve poliçelerde açıkça TTK’nın hayat sigortasına ilişkin hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir.

2. Alman Hukukunda, kredi kuruluşunun sigorta ettiren sıfatı ile hareket ettiği krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin “başkası hesabına sözleşme” niteliğinde olduğu ve VVG §43 vd.deki başkası hesabına sözleşmeye ilişkin hükümlerin, bu şekilde akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine de uygulanacağı kabul edilmektedir. Alman Hukukunda, kredi borçlusuna “açıkça lehtar atanmamış olsa da”, neticede lehtar olarak belirlenen kredi verene olan borcunun ödenmesine hizmet edildiği için bu halde aslında kredi borçlusuna lehine yapılan bir sözleşmenin mevcut olduğu ileri sürülmekte ve bu tür sözleşmelerde, aynı zamanda sigorta sözleşmesinin tarafı olan kredi kuruluşunun lehtar olarak atanmak suretiyle sigorta sözleşmesinden faydalanmasının, sözleşmenin üçüncü kişi yararına sözleşme niteliğine halel getirmeyeceği kabul edilmektedir.

m.129 uyarınca, “kendi adına sözleşme yapan kişi, sözleşmeye üçüncü kişi yararına bir edim yükümlülüğü koydurmuşsa, edimin üçüncü kişiye ifa edilmesini isteyebilecek”tir. Bilindiği üzere, günümüzde üçüncü kişi yararına sözleşmeler bakımından “üçüncü kişiye yarar sağlama unsurunun en geniş şekilde anlaşılması” ve her türlü “yapma, yapmama ve verme” taahhüdünün bu unsuru sağlayacağı kabul edilmektedir. Kredi verenin riziko şahsı olan kredi borçlusunun hayatını ölüm ihtimaline karşı sigorta ettirdiği bu halde de, kredi veren ile sigorta şirketi arasındaki sözleşmede, “kredi borçlusunun ölümü halinde kredi verene olan borcunun, sigorta şirketi tarafından kredi verene ödenmesi”, geniş anlamda “üçüncü kişiye yarar sağlama” unsurunu gerçekleştirdiği için burada da üçüncü kişi yararına bir sözleşme

olduğunun kabulü mümkün görünmektedir. Ancak bu bağlamda dikkat çekilmesi gereken bir diğer husus, sigorta sözleşmesinin kredi kuruluşu ile sigorta şirketi arasında akdedilemesine rağmen, sigorta primlerinin nihai olarak kredi borçlusuna yükletilmesinin sözleşmenin üçüncü kişi yararına sözleşme niteliğini engelleyip engellemeyeceğidir. Gerçekten de, uygulamada prim borcu kredi sözleşmesine “ek” bir kredi ile finanse edilerek asıl kredi borcuna yansıtılmakta ve nihai olarak da kredi borçlusuna ödetilmektedir. Bu nedenle bu halde, “teknik anlamda” üçüncü kişi yararına sözleşme şeklinde akdedildiği hususunda bir şüphe bulunmamakta ise de, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinden doğan prim ödeme borcu, neticede ek bir kredi sözleşmesi ile kredi borçlusundan tahsil edildiğinden, “gerçek anlamda” üçüncü kişi yararına sözleşme olduğunu söylemek kanaatimizce mümkün olmamalıdır.

3. TKHK m.29’da krediye bağlı hayat sigortalarını da kapsayan özel bir düzenlemeye yer verilerek, “tüketicinin yazılı açık talebi olmaksızın kredi ile ilgili sigortanın yaptırılmayacağı” hüküm altına alınmıştır. TKHK m.29’un “tüketicinin talebi olmaksızın sigorta yaptırılmayacağı” şeklindeki lafzından, hükmün “kredi kuruluşu tarafından” kredi borçlusuna hesabına “yaptırılacak” krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesini düzenlediği sonucuna ulaşılmaktadır. TKHK m.29’da yer verilen bu düzenleme, madde gerekçesinde, “uygulamada bankalar tarafından kredi verilmesinin, yapılması isteğe bağlı sigortaların yapılması şartına bağlanması; bu sigortaların tüketicilere ek maliyetler getirmesi ve bu sigortayı yaptırmak isteyen tüketicilerin başka bir sigorta kuruluşunu tercih etmesinin engellenmesi” amacı ile açıklanmaktadır. TKHK m.29’un lafzından kredi kuruluşu “aracılığı” ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde “tüketicinin talepte bulunması” şartının aranacağı açıkça anlaşılammakta ise de, hükmün gerekçesinin neredeyse kredi kuruluşu aracılığı ile akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri ile buna ilişkin uygulamada mevcut olan sorunlar esas alınarak kaleme alındığı sonucuna varılmaktadır. Bu nedenle, uygulamada krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi sözleşmesinin tarafı olan kredi kuruluşu ile akdedilmesinin “kural”, kredi kuruluşu tarafından kredi borçlusuna riziko şahsı gösterilerek akdedilmesinin “istisna” haline gelmiş olmasının yanısıra TKHK m.29’da “sigorta sözleşmesi akdetme ve sözleşmenin tarafını seçme özgürlüğü”nün sadece kredi kuruluşu tarafından akdedilen

krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri ile sınırlandırmanın anlamsızlığı göz önünde bulundurulduğunda, hükmün lafzı ile amacının bağdaştırılmasının mümkün olmadığı ve örtülü bir kanun boşluğunun bulunduğu kabul edilmeli ve bu boşluk, hükmün gerekçesinde ifade edilen amaç gözetilerek doldurulmalıdır.

4. Kredi verenin sigorta ettiren sıfatıyla krediye bağlı hayat sigortası yaptırdığı hallerde üçüncü şahsın ölümü ihtimaline karşı hayat sigortası söz konusu olduğundan, TTK m.1490 uyarınca kredi borçlusunun (riziko şahsının) hayatının devamında lehtar kredi kuruluşunun menfaatinin bulunmasının yanı sıra ayrıca sigorta bedelinin cenaze masraflarını aşması ihtimalinde kredi borçlusunun “yazılı” rızası da aranacaktır. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin genellikle yüksek meblağlı kredileri teminat altına almak üzere akdedildiği gözetildiğinde, kredi borcu ile uyumlu olarak belirlenen sigorta bedelinin (TKHK m.12, m.38 ve BKBSY m.10) hemen hemen her somut olayda cenaze masrafından fazla olacağı ve dolayısıyla da kredi borçlusunun rızasının aranacağı açıktır. Diğer bir ifade ile, kredi kuruluşu tarafından hayatı krediye bağlı hayat sigortasına konu edilen kredi borçlusu aslında TTK m.1490’daki korumadan faydalanmakta ve maddede yer verilen “rıza” şartı ile hayatının bilgisi olmaksızın / iradesine aykırı surette sigorta sözleşmesine konu edilmesi ihtimalinin bertarafı ile birlikte, tüketici, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin (iradesi dışında) getirdiği ek maliyetlere karşı da dolaylı olarak korunmuş olmaktadır. Bu açıklamalar doğrultusunda, m.1490’taki düzenleme, TKHK m.29’daki “talep” şartını, kredi kuruluşu tarafından kredi borçlusu riziko şahsı gösterilerek akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından gereksiz hale getirmektedir. Ancak, kanaatimizce, farklı amaca hizmet eden bu iki düzenleme arasında bir çatışma ve yarışmadan bahsetmek söz konusu olmamalıdır. Kaldı ki, her ne kadar TKHK’da “yazılı talep”, TTK’da ise “yazılı rıza” ifadeleri kullanılmış ise de, kredi borçlusunun m.1490 çerçevesinde hayatının kredi kuruluşu tarafından sigorta sözleşmesine konu edilmesi için vereceği rızanın, TKHK m.29 anlamında “yazılı talep” şartını da evleviyetle sağlayacağından şüphe duymamak gerekir. Hatta kanaatimizce bu hüküm, kredi kuruluşlarının krediye bağlı hayat sigortası yapılmasını kredi sözleşmesinin bir şartı haline getirmeye yönelik uygulamalarına karşı getirilmiş ve amacını aşan bir “tepki düzenlemesi” niteliğindedir ve maddede hüküm altına alınmak istenen, krediye

bağlı hayat sigortası yapılması için kredi borçlusunun “talepte” bulunması gereğinden ziyade, kredi borçlusunun “özgür iradesi ile şekillenmiş rızası” olmaksızın kredi kuruluşlarınca krediye bağlı hayat sigortası akdetmeye ve prim ödemeye zorlanamayacağıdır.

5. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin, uygulamada kullanılan diğer teminat yöntemlerine kıyasla çok daha ucuz ve güvenilir olduğu dikkate alındığında, TKHK m.29’da yer alan talep şartı kanaatimizce isabetli değildir. “Hâkim şirket” konumundaki “kredi kuruluşlarının”, “bağlı şirket” niteliğinde olan sigorta şirketleri ile sigorta sözleşmesi akdedilmesi hususundaki uygulamalarına karşı getirilen bir tepki düzenlemesi niteliğindeki TKHK m.29’daki bu hükmün sadece sözleşmenin karşı tarafının tüketici olduğu hallerde uygulanabilir olduğuna işaret edilmelidir. Ayrıca, kredi borçlusunun, “kredi kuruluşunun iştiraki niteliğinde olmayan” bir sigorta şirketi ile yapacağı sigorta sözleşmesi için, “kredi kuruluşundan açık ve yazılı talepte” bulunmasının anlamsız olacağı ve ayrıca gerekçedeki açıklamalar gözetildiğinde, hükümdeki bu sınırlamanın sadece “kredi kuruluşu tarafından sunulan” sigortalar ile sınırlı olduğu kanaatine varılması gerekir. Diğer bir ifade ile kredi kuruluşunun kredi sözleşmesi akdini krediye bağlı hayat sigortası yaptırılması şartına tâbi tutmasının önünde TKHK m.29 uyarınca bir engel bulunmamakta; bu hükümde, sadece kredi kuruluşu tarafından sunulan sigortaların yapılmasına ilişkin bir yasak getirilmektedir.

6. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi de dâhil olmak üzere, hiçbir teminat aracının, alacağın ödenmesini mutlak şekilde teminat altına alamayacak olması karşısında, kredi alacağı tamamen teminat altına alındığı halde ayrıca krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi akdedilmesinin talep edilmesi makul kabul edilmelidir. TMK’da rehnin sağladığı güvencenin zayıflaması veya tehlikeye girmesi ihtimalinde yeni bir teminat gösterilmesi başta olmak üzere rehinli alacaklıya birtakım imkânlar tanınmış ise de, kredi kuruluşunun, çok sayıdaki müşterisinin her birinin gösterdiği teminatın durumundan haberdar olması ve TMK’da tanınan hakları kullanması çok defa işlevsel ve hayatın olağan akışına uygun olmayabilir. Bu nedenle, kanaatimizce, gerek hiçbir teminatın kredi borcunun geri ödenmesi konusunda mutlak bir himaye sağlamayacak olması ve MK’da öngörülen imkânlara başvurulmasının çok defa işlevsiz ve hayatın olağan akışı ile uyumlu olmaması gerekse de krediye bağlı hayat

sigortası primlerinin sanıldığı kadar yüksek olmaması nedeniyle, bilhassa da kredi borcunun yüksek meblağlara tekabül ettiği hallerde, aslında ilk bakışta kredi borçlusunun aleyhine gibi görünen bu tür şartların dürüstlük kuralına aykırılığından ve TBK m.25 / TKHK m.5 çerçevesinde hükümsüzlüğünden bahsetmek mümkün görünmemektedir.

7. Kredi kuruluşunun değiştirilemez lehtar olarak atanması ile birlikte, sigorta bedeli üzerinde tasarruf yetkisi sona eren kredi borçlusunun kredi kuruluşu yerine lehtar belirleme hakkının da sona erdiği de gözetildiğinde, kredi kuruluşunun sigorta bedeli üzerindeki hak sahipliğini tehlikeye sokan herhangi bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla, kredi kuruluşunun krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin ne şekilde akdedildiği fark etmeksizin her halde “değiştirilemez ve sigorta bedeli üzerinde öncelikli lehtar” olarak atanması karşısında, kredi kuruluşuna aynı zamanda “dain-i mürtehin” sıfatının da verilmesi, dain-i mürtehin kavramının hizmet ettiği amaç ile uyuşmadığı gibi kanaatimizce gerekli de değildir. Ayrıca, dain-i mürtehin sıfatı uygulamada kredi kuruluşları tarafından kötüye kullanılmakta; sigorta bedelinin ödenmesi için rehinli alacaklı sıfatıyla rızası gerektiği halde kredi kuruluşları çok defa bu onayı vermekten imtina etmekte ve bu durum, sigortalı kredi borçlusunun borçlarından sorumlu yasal mirasçılarının mağduriyetine sebebiyet vermektedir. Bu nedenle, tasarruf yetkisi eksikliğine ilişkin açıklamalarımız saklı kalmak üzere, bir an için bu rehin tesisi işleminin geçerli ve mümkün olduğu kabul edilse dahi, bu kredi kuruluşunun alacağının teminat altına alınması bakımından olmazsa olmaz ve işlevsel nitelikte olmadığı da gözetildiğinde, kredi kuruluşuna dain-i mürtehin sıfatını kazandıran kayıtların, TBK m.25 ve TKHK m.5 çerçevesinde, “dürüstlük kuralın aykırı şekilde karşı tarafın aleyhine” nitelikte ve kesin hükümsüz olduğunun kabulü gereklidir.

8. BKBSY m.12’de, sadece kredi kuruluşunun yenileme bildiriminde bulunma yükümlülüğü altında olduğu düzenlenmekle yetinilmiş; yükümlülüğün ihlali halinde uygulanacak yaptırım hüküm altına alınmamıştır. Kredi kuruluşunun yenileme bildiriminde bulunma yükümlülüğünün, kredi kuruluşunun sigorta ettiren sıfatıyla akdettiği krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri hariç olmak üzere, sözleşmenin devamı sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin SK m.11/3 ve TTK

m.1423'teki düzenlemelerin özel bir görünümü niteliğindedir. Buna göre, yenileme bildiriminin ihlali halinde, TTK m.1423'te veya BKBSY'de bu hususta açık bir hüküm yer almadığı için SSBY'ndeki yaptırım sistemi uygulanacaktır. SSBY m.7'de sözleşmenin kurulması ve devamı sırasındaki bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali için ortak bir yaptırım öngörülmüş ve ihlal halinde "sigorta ettirenin sigorta sözleşmesini feshedebileceği gibi, varsa uğradığı zararın tazminini de talep edebileceği" düzenlenmiştir. Yenileme bildiriminin ihlal edildiği, uygulamada çok defa kredi kuruluşunun mirasçılara yapacağı ödeme ihtarı ile ortaya çıkacağından fesih hakkının kullanılmasının bir anlamı olmayacak, ancak bakiye borcu ödeyen mirasçılar, uğradıkları zararın tazminini isteyebileceklerdir. Diğer taraftan, "yan yükümlülük" niteliğindeki bu tür borçlarda, ifayı talep etmenin veya ifaya zorlamanın söz konusu olmadığı; borcun, sadece ihlal edildiğinde bir anlam taşıyacağı da belirtilmelidir. SSBY ve tazminat hukukunun genel esasları uyarınca, tazminat talebinin muhatabı sözleşmenin tarafı olan sigorta şirketidir. Ancak, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi kuruluşu tarafından sunulduğu hallerde, sigorta sözleşmesinin kredi kuruluşunun alacağını teminat altına almak amacıyla yapıldığı ve uygulamada kredi borçlusuna kredi kullanabilmenin bir şartı olarak sunulduğu da gözetildiğinde, kredi kuruluşunun, kaynağını aralarındaki "kredi sözleşmesinden" alan "dürüstlük kuralına" dayanan bir yenileme bildiriminde bulunma yükümlülüğünün olduğu savunulabilecektir.

9. TKHK m.4/3 uyarınca, "Tüketiciden; kendisine sunulan mal veya hizmet kapsamında haklı olarak yapılmasını beklediği ve sözleşmeyi düzenleyen yasal yükümlülükleri arasında yer alan edimler ile sözleşmeyi düzenleyen kendi menfaati doğrultusunda yapmış olduğu masraflar için ek bir bedel talep edilemeyecek"tir. Ayrıca, maddede açıkça hüküm altına alındığı üzere, "Bankalar, tüketici kredisi veren finansal kuruluşlar ve kart çıkaran kuruluşlar tarafından tüketiciye sunulan ürün veya hizmetlerde ise tüketiciden faiz dışında alınacak her türlü ücret, komisyon ve masraf türleri ile bunlara ilişkin usul ve esaslar Bakanlığın görüşü alınarak bu Kanunun ruhuna uygun olarak ve tüketiciyi koruyacak şekilde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından belirlenecek"tir. Maddenin gerekçesinde, "bu düzenlemenin temelindeki gerekçenin, piyasada özellikle tüketicilere sunulan mal ve

hizmetler için ödenecek ücretlerin kapsamının belirlenmesinde zaman zaman sorunlar yaşanmasının olduğu; tüketicinin haklı olarak bir bütün olarak algıladığı ve tek fiyat biçtiği edimin sonradan parçalara bölünmesi ve her parça için ayrı ücret talep edilmesinin hakkaniyete uygun olmadığı; ancak bir sözleşmenin kapsamına giren bütün edimlerin sözleşmenin asli fiyat pazarlığına tâbi olduğu yorumunun yapılması ve yan edimler için ücret talep edilmesi engellenirse bu durumun fiyatların artmasına sebebiyet vereceği ve tüketicinin aleyhine olacağı” ifade edilmiştir. Bununla birlikte, gerekçede, “ortalama bir tüketicinin”, bir edimi, kendisine sunulan edimin kapsamında saymakta haklı olup olmadığının yargı organlarınca değerlendirilmesinde yol gösterecek iki kriter zikredilmiştir. Bu kriterlerden ilki, “kanunda özel olarak düzenlenmiş sözleşmelerde, edim kapsamında sayılmış hizmetler için ayrıca bir ücret talep edilemeyeceği”dir. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesini, kredi sözleşmesi kapsamında sunulacak bir hizmet olarak nitelendiren herhangi bir kanun hükmü bulunmadığından, bu kriterin, krediye bağlı hayat sigortası primlerinin kime ait olduğu hususunda yol gösterici olduğundan bahsedilemeyecektir. İkinci kriter, “mal ve hizmet sunanın kendi menfaatleri doğrultusunda yapmış olduğu masraflar için ücret talep edemeyecek olması”dır. Gerekçede, bu kriter, “sözleşmeyi düzenleyenin kendisini belirli risklere karşı korumak için yaptığı masrafları sonradan tüketiciye yüklemesinin hakkaniyete uygun olmaması” ile açıklanmıştır. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin hem kredi kuruluşunun hem de kredi borçlusunun yararına olduğu ve gerekçede yer alan ikinci kritere ilişkin açıklamalar dikkate alındığında, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinden doğan prim ödeme borcunun kredi kuruluşunun üzerinde bulunduğu sonucuna ulaşmak mümkün görünmektedir. Ancak, gerekçenin devamında, “bankacılık işlemlerinde yan edim, asli edim ve düzenleyenin kendi menfaatleri doğrultusunda yaptığı masrafların” neler olduğunun Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu tarafından belirlenmesinin uygun görüldüğü belirtilmiştir. Bu nedenle, krediye bağlı hayat sigortası primlerinin yükümlüsünün tespitinde, BDDK’nın düzenlemelerinin esas alınması gereklidir. 2014 yılında TKHK m.4/3’e istinaden BDDK tarafından Finansal Tüketicilerden Alınacak Ücretlere İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmelik çıkarılmıştır. FTAÜHY m.6/1 uyarınca “Bu Yönetmelik ve ekinde yer alanların dışında herhangi bir ürün veya hizmet için ücret alınamayacak”tır. Yönetmelik’in “Kampanyalar ve Özel Hizmetler” başlıklı 15.

maddesinde ise, krediye bağı hayat sigortası primlerini de ilgilendiren bir düzenleme yer almaktadır. Buna göre, “kuruluşlar finansal tüketicinin talebi ve bilgilendirilmesi suretiyle sundukları özellikli ürün veya hizmetlerden de finansal tüketici ile mutabık kalarak ücret tahsil edebilecekler”dir. Kanaatimizce, kredi borçlusunun açık talebi ile yapılan krediye bağı hayat sigortası sözleşmelerinin bu hüküm çerçevesinde değerlendirilmesi mümkündür. Bu halde, krediye bağı hayat sigortası primlerinin kredi borçlusu tüketiciye yükletilmesinin yürürlükteki mevzuata aykırı olmadığı kanaatine varılmalıdır.

10. TKHK m.30 uyarınca, bağı kredi, “tüketici kredisinin münhasıran belirli bir malın veya hizmetin tedarikine ilişkin bir sözleşmenin finansmanı için verildiğı ve bu iki sözleşmenin objektif açıdan ekonomik birlik oluşturduğu sözleşme”dir. TKHK m.30’da öngörülen, “kredinin belli bir mal veya hizmetin sunulmasına hizmet etmesi” şartı, ancak kredi kuruluşu tarafından sunulan krediye bağı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından gündeme gelebilecektir. Zira bu şekilde akdedilen krediye bağı hayat sigortası sözleşmelerinde, krediye bağı hayat sigorta teminatının sağlanması için ödenmesi gerekli olan prim borcu, ek bir kredi sözleşmesi ile finanse edildiğinden, “kredinin bir hizmetin sunulması”na hizmet ettiği hususunda bir şüphe bulunmamaktadır.

Kredi kuruluşu tarafından sunulan krediye bağı hayat sigortası sözleşmelerinde, TKHK m.30’da öngörülen diğer şart olan “ekonomik birlik” içinde olma şartının bulunup bulunmadığı bakımından ayrıca değerlendirmede bulunmak gereklidir. Krediye bağı hayat sigortası sözleşmelerinin bizzat sigortacı tarafından değil, kredi kuruluşu tarafından “sunulması”; kredi sözleşmesinde krediye bağı hayat sigortasına dair kayıtlara yer verilmesi; mekân, zaman ve personel birliğinin söz konusu olması, diğer bir ifade ile kredi ve krediye bağı hayat sigortası sözleşmesinin her ikisinin de aynı anda, aynı yerde ve aynı personel aracılığı ile akdedilmesi; her iki sözleşmenin de akdine ilişkin belgelerin gerek şekil gerekse de içerik bakımından uyum içinde olması gibi bazı uygulamalar, kredi sözleşmesi ile krediye bağı hayat sigortası sözleşmeleri arasında “ekonomik birliğin” bulunduğu delil olarak gösterilmektedir. Diğer taraftan, krediye bağı hayat sigortası sözleşmelerinde, “sigortalı” ifadesi ile birlikte “kredi borçlusu”, “sigorta ettiren” ile

birlikte, kredi kuruluğu veya kredi borçlusunu, lehtar olarak ise “kredi kuruluğu” ifadelerinin de kullanılması; kredi hesap numarasının, sigorta sözleşmesinde – poliçesinde de bulunması da bu iki sözleşme arasında ekonomik birliğin mevcudiyetini kanıtlayan uygulamalar arasındadır. Bununla birlikte, ekonomik birlik şartına ilişkin bu açıklamaların sadece kredi kuruluğu tarafından sunulan krediye bağılı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından geçerli olacağı; bağımsız bir kredi kuruluğu aracılığı ile akdedilen krediye bağılı hayat sigortalarında ise TKHK m.30 çerçevesinde bağılı krediden bahsetmenin mümkün olmadığı vurgulanmalıdır.

11. Bağımsız bir sigorta şirketi ile yapılan krediye bağılı hayat sigortası sözleşmelerinde, TKHK m.30 çerçevesinde bağılı kredi söz konusu olmamakla birlikte, bu iki sözleşmenin “bileşik sözleşme” olduğu kabul edilebilecektir. Öğretide, hukuki nitelikleri itibarıyla birbirinden tamamen ayrı ve bağımsız olan sözleşmelerin, tarafların serbest iradesi ile birbirine bağılı kılınması, bileşik sözleşme olarak adlandırılmaktadır. Bileşik sözleşmelerde hukuki bütünlük bulunmamakta; ancak sözleşmelerin iktisadi açıdan bir bütün oluşturmaları önem kazanmaktadır. İktisadi bütünlük, sözleşmelerden birinin varlığı ve geçerliliğinin diğer sözleşmenin varlığı ve geçerliliğinin zımnî şartını veya işlem temelini oluşturması şeklinde görülmektedir. Bağımsız bir sigorta şirketi ile akdedilen krediye bağılı hayat sigortası sözleşmelerinde sigortacı tarafından ödenecek olan sigorta bedeli, bakiye borcun ödenmesine hizmet ettiğinden iktisadi bir bütünlüğün mevcut olduğu söylenebilecektir. Bunun yanı sıra, bileşik sözleşmeden bahsedebilmek için, sözleşmelerden birinin varlığının ve geçerliliğinin, diğerinin varlığına ve geçerliliğine bağılandığının açıkça veya örtülü şekilde anlaşılması gereklidir. Bu bağılılık, tek taraflı veya iki taraflı olarak ortaya çıkabilecektir. Tek taraflı bağılılık halinde, sözleşmelerden birinin varlığı ve geçerliliği diğerinkine bağılı iken, iki taraflı bağılılıkta ise sözleşmelerin varlığı ve geçerliliği karşılıklı olarak birbirine bağılıdır. Daha önce de izah edildiği üzere, Türk Hukukunda krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesi akdetme zorunluluğu bulunmamaktadır ve bu yüzden krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesi, Türk Hukukunda kredi sözleşmesi yapılmasının bir şartı değildir. Bu nedenle de, kredi sözleşmesinin geçerliliğinin ve varlığının krediye bağılı hayat sigortası sözleşmesinin geçerliliğine ve varlığına bağılı olduğundan bahsetmek mümkün görünmemektedir. Krediye bağılı hayat sigortası

sözleşmesinin varlığının, kredi sözleşmesinin varlığına bağlılığı bakımından ise ikili bir ayırım yapılmalıdır. Azalan teminatlı şekilde akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, sadece kredi kuruluşu lehtar olarak belirlenmekte ve sigorta bedeli zaman içinde bakiye borç ile orantılı şekilde azalmaktadır. Bu nedenle, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin tek işlevi kredi borcunun ödenmesidir. Azalan teminatlı olarak akdedilmeyen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, kredi kuruluşundan başka lehtarlar da belirlenmekte; kredi borçlusunun öldüğü tarihte bakiye borç mevcut değil ise sigorta bedeli kredi borçlusunun mirasçılarına (diğer lehtarlara) ödenmektedir. Diğer bir ifade ile krediye bağlı hayat sigortasının tam olarak meblağ sigortası niteliğini taşıdığı bu ihtimalde, sigorta sözleşmesinin tek işlevi kredi borcunun ödenmesi değildir. Bu nedenle, azalan teminatlı krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri, kredi sözleşmesinin varlığına ve geçerliliğine bağlı iken, azalan teminatlı olarak akdedilmeyen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde aynı sonuca varılamayacaktır. Buna göre, ilk ihtimalde tarafların krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin varlığını, kredi sözleşmesinin varlığına tâbi tutmak hususunda zımni iradelerinin mevcut olduğu ve dolayısıyla da bileşik sözleşmenin bulunduğu kabul edilmelidir. Bununla birlikte, bağımsız sigorta şirketi ile yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından geçerli olan bu açıklamalar, sigorta primlerinin ek bir kredi sözleşmesine istinaden finanse edildiği ve bu nedenle “iktisadi bütünlük” şartının çok daha belirgin şekilde görüldüğü kredi kuruluşu tarafından sunulan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından evleviyetle geçerli olacaktır.

12. Kredi sözleşmesinin erken ödenmesinin, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi üzerindeki etkisi BKBSY m.10’da hüküm altına alınmıştır. Buna göre, “Kredi bağlantılı yapılan meblağ sigortalarında kredi borcunun belirlenen vadeden önce ödenmesi veya kredi borç yapısında değişiklik olması durumlarında, kredi kullananın kredi kuruluşu tarafından bilgilendirilmesi ve onayının alınması şartıyla; poliçe mevcut koşullarıyla devam ettirilebilecek, sonlandırılabilir veya kredi borç yapısında gerçekleştirilen değişikliğe göre mevcut sigorta poliçesi teminat tutarları ve sigorta süresi revize edilebilecektir”. Sadece kredi kuruluşu tarafından sunulan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine uygulanacak bu düzenleme uyarınca, kredi sözleşmesinin sona ermesi, doğrudan sigorta sözleşmesinin sona ermesine sebebiyet

vermeyecek; sözleşmenin devam ettirilmesi veya sona erdirilmesi hususunda kredi borçlusunun onayı alınacaktır. Kanaatimizce bu düzenleme, ancak krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin azalan tutarlı şekilde akdedilmediği ve dolayısıyla da “amaç” itibariyle meblağ sigortası özelliğinin ağır bastığı haller bakımından anlam ifade edecektir. Zira azalan tutarlı krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde yegâne amacın bakiye kredi borcunun ödenmesini teminat altına almak olması; bu amaç doğrultusunda poliçede “tek” lehtar olarak kredi kuruluşunun belirlenmesi ve daha önce ayrıntılı şekilde izah edildiği üzere amaç itibariyle meblağ sigortalarından ziyade “zarar” sigortaları ile benzerlik göstermesi karşısında, kredi sözleşmesinin sona ermesinden sonra sigorta sözleşmesinin hala devam etmesine ihtiyaç bulunmamaktadır. Diğer taraftan, TKHK m.29 ve BKBSY m.10/1 uyarınca, bir tüketici kredisine istinaden yapılan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin “azalan tutarlı ve kredi vadesi ile uyumlu olması” gereklidir. Dolayısıyla, BKBSY m.10/3’te yer alan bu hükmün kapsamında sadece “azalan teminatlı” şekilde akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bulunmaktadır. Bu nedenle kanaatimizce kredi borcunun erken ödenmesi halinde, tüketicinin onayı alınmak koşulu ile krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin devam ettirilebileceğini öngören bu düzenleme, son derece isabetsiz ve BKBSY m.10/1 ve TKHK m.29’daki düzenlemeler ile çelişkilidir. Diğer taraftan, azalan teminatlı şekilde akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi ile kredi sözleşmesinin “bileşik sözleşme” niteliğinde olduğu ve bu krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin varlığının kredi sözleşmesinin varlığına bağlı olduğu dikkate alındığında, BKBSY m.10’daki bu düzenlemenin, bileşik sözleşmelere ilişkin genel esaslar ile de uyumsuz olduğu görülmektedir.

13. Gerek TTK m.1490 uyarınca, başkasının hayatı üzerine sigorta yapılabilmesi için o kişinin hayatının devamında lehtarın menfaatinin bulunmasının gerekli olması, gerekse de azalan tutarlı şekilde akdedilen krediye bağlı hayat sigortası genel şartlarında ve poliçelerinde sigorta sözleşmesinin amaç ve işlevininin “bakiye kredi borcunun ödenmesi” olduğuna işaret eden kayıtların bulunduğu gözetildiğinde, kredi borcunun erken ödenmesi, kanaatimizce, krediye bağlı hayat sigortaları bakımından TBK m.136 uyarınca “sonraki ifa imkânsızlığı” teşkil edecektir. Bu halde, TBK m.136 çerçevesinde, “Borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı

sebeplerle imkânsızlaşırsa, borç sona erecek”; karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, “imkânsızlık sebebiyle borçtan kurtulan borçlu, karşı taraftan almış olduğu edimi sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca geri vermekle yükümlü olup, henüz kendisine ifa edilmemiş olan edimi isteme hakkını kaybedecektir. Bununla birlikte, TTK m.1419’da sigorta sözleşmelerinin sona ermesi halinde prim borcunun iadesi bakımından özel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Bu hüküm çerçevesinde, “Sigorta sözleşmesi sona erdiği takdirde, işlemeyen günlere ait ödenmiş primler sigorta ettirene geri verilecek” ve TBK m.136/2’deki esas, primlerin iadesi bakımından uygulanmayacaktır. Kredi kuruluşu tarafından sunulan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, prim borcunun ek kredi ile finanse edilerek sigorta şirketine “peşin” olarak ödendiği hallerde, sigortacının kredi borcunun (vadeden önce) ödendiği döneme kadar olan primlere hak kazandığı kabul edilmeli, fazla kısım ise kredi borçlusu tarafından sebepsiz zenginleşme hükümleri çerçevesinde talep edilebilmelidir. Bu açıklamalar doğrultusunda, kredi borcunun vadeden önce ödenmesi ile krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi TBK m.136/1 çerçevesinde zaten kendiliğinden sona ermiş olacağı için, BKBSY m.10/3’te öngörülen ve bu ihtimalde, kredi borçlusunun onayı alınmak suretiyle krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin “sona erdirilebileceği veya devam ettirebileceğine” ilişkin hükmün herhangi bir anlamı bulunmamaktadır. Bu nedenle, hükümde yer verilen “kredi kullananın kredi kuruluşu tarafından onayının alınması” koşulunun, kredi kullananın sözleşmenin sona erdiği hususunda “bilgilendirilmesi”; “poliçenin mevcut koşullarıyla devam ettirilebileceği” ifadesinin, lehtarını kredi kuruluşundan farklı bir kişi olarak belirlenen ve sigorta bedeli, prim ödemeleri gibi diğer esasların da yeniden belirlendiği “yeni bir sigorta sözleşmesinin” akdedilmesi olarak anlaşılması gereklidir.

14. Kredi sözleşmesinin herhangi bir sebeple geçersiz olması, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi ile kredi sözleşmesinin “bileşik sözleşme” niteliğinde olması nedeniyle önemlidir. Kredi sözleşmesinin geçersizliğinin, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi üzerindeki etkisi değerlendirilirken, öncelikle, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin varlığının ve geçerliliğinin kredi sözleşmesinin varlığına ve geçerliliğine bağlı ve bu iki sözleşmenin ekonomik açıdan bütünlük içinde olduğunun dikkate alınması gerekmektedir. Öğretide, krediye bağlı hayat sigortası

sözleşmelerinde kredi borçlusunun iradesinin, “sigorta sözleşmesi” değil, sadece kredi sözleşmesi akdetmeye yöneldiği ve bu nedenle kredi sözleşmesinin sona ermesi halinde de farazi iradesinin sigorta sözleşmesine devam etmek yönünde olmayacağından hareketle, kredi sözleşmesinin herhangi bir sebeple geçersiz olması halinde krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin de geçersiz olacağı ifade edilmektedir. Bu görüş, azalan teminatlı krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından kanaatimizce de isabetlidir. Ancak, azalan teminatlı şekilde akdedilmeyen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, yasal mirasçılarının da lehtar olarak belirlenmesi ve ölüm tarihinde bakiye borcun bulunmadığı hallerde, sigorta bedelinin yasal mirasçılara ödenecek olması karşısında, münhasıran kredi borcunun ödenmesine hizmet ettiğinden ve dolayısıyla, sigorta sözleşmesinin kredi sözleşmesinin geçerliliğine veya varlığına bağlılığından söz etmek mümkün olmayacaktır.

15. 6502 sayılı TKHK'nın karşı tarafını tüketicinin teşkil ettiği sigorta sözleşmelerini “tüketici işlemi” olarak zikretmesi karşısında, sigorta sözleşmelerinden doğan ihtilaflardaki görevli mahkemeye ilişkin TTK m.5'deki genel kurala bir istisna getirildiği belirtilmelidir. Zira TKHK m.73 uyarınca, “Tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemeleri görevli”dir ve TKHK'nın sonraki tarihli düzenleme olduğu da gözetildiğinde, sigorta sözleşmesinin karşı tarafını ticari veya mesleki amaçla hareket etmeyen “tüketicinin” oluşturduğu sigorta hukukuna ilişkin ihtilaflar TKHK m.73 çerçevesinde tüketici mahkemelerinin görev alanına girecektir.

Bu açıklamalara göre, krediye bağlı hayat sigortasının kredi kuruluşu tarafından kredi borçlusu riziko şahsı olarak gösterilmek suretiyle akdedildiği hallerde, TKHK m. 3(1) çerçevesinde bir tüketici işlemi söz konusu olmayacağı için, TTK m.5 uyarınca asliye ticaret mahkemesi görevli olacak iken, kredi kuruluşu aracılığı ile veya bağımsız bir sigorta şirketi veya acentesi ile tüketici sıfatını haiz kredi borçlusu arasında akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinden doğan ihtilaflar tüketici mahkemelerinin görev kapsamına girecektir.

16. Lehtarın, sigorta şirketine başvurmasına rağmen sigorta bedelini tamamen veya kısmen elde edememesi halinde, sigorta şirketine dava açması

mümkündür. Bununla birlikte, üçüncü bir kişinin lehtar olarak belirlendiği hallerde, aksi kararlaştırılmadıkça, tam üçüncü şahıs lehine sözleşme bulunması nedeniyle, lehtar doğrudan sigorta şirketine başvurabileceği gibi sözleşmenin tarafı olan sigorta ettiren (vaadettiren) de sözleşmeden doğan edimin lehtara ifa edilmesi hususundaki talep hakkını koruyacaktır. Bu nedenle, üçüncü şahıs lehtar gösterilmek suretiyle akdedilen hayat sigortası sözleşmelerinde hem lehtarın hem de sigorta ettirenin sigorta şirketine dava yöneltebileceği kabul edilmelidir. Bu halde, ölüm rizikosuna karşı akdedilen hayat sigortası sözleşmelerinde, riziko şahsının ölümü ile hak kazanılacak olan sigorta bedelini talep hakkı, yasal mirasçılara intikal edecektir. Kredi borçlusunun, kredi kuruluşu aracılığı ile veya bağımsız bir sigorta şirketi ile akdettiği krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde sıkça gündeme gelebilecek olan bu ihtimalde, yasal mirasçıların da sigorta şirketine karşı davacı sıfatı ile dava açma hakkına sahip oldukları kabul edilmelidir. Ancak kredi kuruluşu tarafından, kredi borçlusu riziko şahsı gösterilerek akdedilen krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde sigorta sözleşmesinin tarafı olmayan kredi borçlusunun sigorta şirketine doğrudan başvuru hakkı olmadığı için, mirasçıların da bu hukuki sebebe istinaden sigorta şirketine davacı sıfatı ile dava açması mümkün görünmemektedir. Bu halde, ancak, yasal mirasçıların, “kredi kuruluşuna” karşı borcunun bulunmadığı hususunda bir “menfi tespit” davası açılabilir.

17. Uygulamada, dava açma hakkını haiz olduğu hususunda şüphe bulunmayan kredi kuruluşları, sigorta şirketine dava açmak yerine, sigorta bedelinden karşılanması mümkün olmayan bakiye borcun ödenmesi için kredi borçlusunun yasal mirasçılara başvurmakta ve kredi borcunu yasal faizi ile birlikte ödemek zorunda kalan mirasçılar ödedikleri bedel karşılığında sigorta şirketine maddi tazminat istemiyle dava açmaktadır. Bu şekilde, yasal mirasçılar uzun süren yorucu yargılama prosedürleri ile uğraşmak zorunda bırakılmakta; sigorta şirketine açılan bu davalar, dava sürecinde dain-i mürtehin olan kredi kuruluşunun, muvafakatinin alınamaması nedeniyle çok defa “dava şartı yokluğundan” reddedilmekte ve böylece sigorta bedeline gerçekten hak kazanılıp kazanılmadığını mahkemeler nezdinde tetkik etme imkânı da bertaraf edilmektedir. Bilhassa ülkemiz uygulamasındaki krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin neredeyse tamamına yakınında, sözleşmenin tarafı olan

sigorta şirketi ile kredi kuruluşu arasında TTK m.195 uyarınca “hâkim ve bağlı şirket ilişkisi”nin mevcudiyeti de gözetildiğinde, bu uygulamanın, MK m.2’deki dürüstlük kuralına ve iyiniyet esasına açıkça aykırı olduğu söylenmelidir. Zira olması gereken, sigorta bedelinin asli alacaklısı olan kredi kuruluşunun, sigorta bedelinin ödenmesi yönündeki talebinin tamamen veya kısmen reddedilmesi halinde, sigorta şirketine karşı dava açmak ve gerekirse (sigorta bedelinin ödenmeme gerekçesinin çok defa riziko şahsı ile ilgili bir sebebe dayandırılması karşısında) davaya yasal mirasçılardan da katılımının sağlanması suretiyle, sigorta bedelinin ödenmesi için tüketilmesi gerekli yolların tüketilmesi, olumlu bir netice alınamaması halinde mirasçılara başvurulmasıdır. Bu nedenle, (kredi kuruluşu tarafından) kredi borcunu ödemeyen yasal mirasçılara karşı açılacak davada, kredi kuruluşunun sigorta bedelinin elde edilmesi için başvurabileceği hukuki yolları tüketmediği gözetilerek, erken açılan davanın “hukuki yarar yokluğu” nedeniyle usulden reddedilmesi gerekecektir.

18. Uygulamada, kredi borçlusunun ölümünden sonra, sigorta bedelinin ödenmesi amacıyla mirasçılar tarafından sigorta şirketine açılan davalarda, kredi kuruluşunun davaya muvafakat vermesi talep edilmekte; kredi kuruluşu ise çok defa muvafakat vermekten kaçınmakta; netice olarak dava reddedilmektedir. Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde lehtar tayin edilen kredi kuruluşunun, rehinli alacaklı sıfatını kazanamadığına ilişkin açıklamalarımız saklı kalmak üzere, iki hususa dikkat çekilmelidir. Bunlardan ilki, sanki HMK m.59 çerçevesinde “zorunlu dava arkadaşlığı” söz konusuymuş gibi, kredi kuruluşunun muvafakatinin aranmasının isabetli olmadığıdır. HMK m.59 uyarınca, “Maddi hukuka göre, bir hakkın birden fazla kimse tarafından birlikte kullanılması veya birden fazla kimseye karşı birlikte ileri sürülmesi ve tamamı hakkında tek hüküm verilmesi gereken hâllerde, mecburi dava arkadaşlığı mevcut olacak” ise de, kanaatimizce, (kredi borçlusunun sigorta ettiren sıfatı ile tarafı olduğu) krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından HMK m.59 anlamında “bölünemeyen ve bu nedenle kredi kuruluşu ile birlikte- onun onayı alınarak dava açılmasını gerektiren bir hukuki ilişki” söz konusu değildir. Zira, yukarıda da izah edildiği üzere, krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri esasen tam üçüncü kişi yararına sözleşme niteliğine sahiptir. Bunun sonucu olarak, kredi borçlusunun (vadettiren), sigorta şirketine (vadeden) karşı, sigorta bedelinin lehtar

kredi kuruluşuna ödenmesi hususunda, lehtardan “bağımsız” bir talep hakkı bulunmaktadır. Dolayısıyla bu hakkın dava yolu ile kredi kuruluşunun “onayına” gerek kalmaksızın kullanılması mümkündür. Diğer taraftan, MK m.961 uyarınca, “borcun asıl alacaklıya veya rehin alacaklısına ancak diğerinin rızasıyla ödenebileceği” düzenlenmiş ise de, kanaatimizce, bu düzenleme çerçevesinde alınması gereken “rıza” sadece “borcun ödenmesi” bakımından gereklidir; üçüncü kişi yararına sözleşmenin hükümleri de dikkate alındığında, “ifanın talep edilmesi”, MK m.961’e göre kredi kuruluşunun rızasının alınmasını gerektirmemektedir. Bu nedenle, bu tür davaların, yasal mirasçıların sigorta bedeline hak kazanıldığı hususunun “tespitine” veya bu hususun tespiti halinde lehtar kredi kuruluşuna ödeme yapılmasına yönelik olması şartıyla, kredi kuruluşunun rızasına gerek olmaksızın dava açmasında hukuken bir engel bulunmamaktadır. İkinci olarak ise, mahkemelerce genellikle göz ardı edilmekle birlikte, davaya muvafakat etmeleri istenen kredi kuruluşlarının muvafakat vermemelerine ilişkin bu uygulamaların, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin tarafı olan sigorta şirketi ile kredi kuruluşu arasındaki TTK m.195 uyarınca hakim-bağlı şirket ilişkisinin mevcudiyeti ve hatta pek çok defa kredi kuruluşunun sigorta şirketinin acentesi sıfatıyla da hareket ettiği de gözetildiğinde, MK m.2’deki dürüstlük kuralına ve ayrıca iyiniyet esasına aykırı olarak nitelendirilebileceği belirtilmelidir ve hatta pek çok defa acente sıfatıyla da hareket ettiği de gözetildiğinde, MK m.2’deki dürüstlük kuralına ve ayrıca iyiniyet esasına aykırı olarak nitelendirilebileceği belirtilmelidir.

19. Azalan teminatlı şekilde akdedilmemiş olan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde, öncelikli lehtar kredi kuruluşu dışında ayrıca tali lehtarların da belirlendiği ve bilhassa da kredi kuruluşunun hak kazanılması muhtemel sigorta bedeli üzerinde (alacak) rehin hakkının mevcut olduğu gözetildiğinde, kredi borçlusunun ölümü tarihinde bakiye borcun kısmen ödenmiş olması nedeniyle, sigorta bedeli üzerinde kısmen hak sahibi olma ihtimali bulunan yasal mirasçılar (veya yasal mirasçı dışında tali lehtar /lehtarlar belirlenmiş ise onların) lehtar sıfatlarına istinaden dava açma hakkını haiz olup olmadıkları hususunda tereddüte düşülebilecektir. Bu halde de, kredi kuruluşunun aslı, yasal mirasçılar talî lehtar olarak belirlenmiş olması, sigorta bedelinin ödenmeyeceği ve gerekçesi kendisine bildirilen ve bu

nedenle bakiye borcu ödemek zorunda kalan yasal mirasçı / mirasçıların, sigorta şirketine dava açmasına engel teşkil etmemektedir.

KAYNAKÇA

- Akgün, Evrim : Hayat Sigortası Genel Şartları'nın Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Uygunluğuna İlişkin Bir İnceleme, **İÜHF M C. LXXV, S. 2, 2017**, (s. 557-586).
- Akipek, Şebnem : **Tüketici Kredisi**, Ankara, 1999.
- Akyol, Şener : **Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme**, İstanbul, 2008.
- Alfred Maurer : **Schweizerisches Privatversicherungsrecht**, Bern, 1986.
- Anderson, David : **The International and Comparative Law Quarterly**, Vol.40, No.3 (Jul.1991), (s.717-720).
- Aral Eldeleklioğlu, İrem : 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi – Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 18, S. 1, (s.383-402).
- Armbrüster, Christian : “Ewige Widerrufsrechte und ihre Rechtsfolgen”, **VersR 2012 Heft 13**, (s.513-556).
- Arseven, Haydar : **Sigorta Hukuku: Ana Prensipler- Genel Hükümler**, İstanbul, 1987.
- Atamer, Yeşim : **Kredi ve Diğer Finansman Sözleşmelerinde Tüketicinin Korunması**, İstanbul, 2016. (Tüketicinin Korunması)
- Atamer, Yeşim : “Yeni Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Uyarınca Genel İşlem Koşullarının Denetlenmesi – TKHK m.6 ve TTK m.55, F.1 (f) İle Karşılaştırmalı Olarak”, **Türk Hukukunda Genel İşlem Şartları**

- Sempozyumu**, BATIHAЕ Yayını, Ankara 2012.
(Genel İşlem Koşulları)
- Ayan, Serkan : “Genel İşlem Koşulları Yönünden Türk Borçlar Kanunu ile 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Karşılaştırılması”, **Tüketici Hukuku Konferansı (5-6 Aralık 2015, Makaleler-Tebliğler)**, Ed. Aksoy, Hüseyin Can, Ankara, 2016.
- Aydoğdu, Murat : **Genel işlem Koşulları Şerhi (Türk Borçlar Kanunu Madde 20-25)**, Ankara, 2018.
- Bağatur, Mehmet Çağrı / Öge, Hande : **Sorularla Sigorta Tahkimi**, İstanbul, 2017.
- Bamberger, Heinz Georg / Roth, Herbert : **Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB** §488, 41. Edition, 2016.
- Bamberger, Heinz Georg / Roth, Herbert / Hau, Wolfgang / Poseck, Roman : **Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB**, Verlag C.H.BECK München 2017.
- Barker, John : “Business Uses of Life Insurance: Some Navigational Aids”, **1962 A.B.A. Sec. Ins. Negl. & Comp. L. Proc.**, (American Bar Association. Section of Insurance, Negligence and Compensation Law. Proceedings), (s.243-s.250).
- Barlas, Nami : **Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü**, İstanbul, 1992.
- Barrot, Katharina : **Der Gruppenlebensversicherungsvertrag im Gefüge des VVG: Die Untersuchung einer praxisgeschaffenen Versicherungsvertragsform**, Verlag Versicherungswirtschaft, 2016.

- Belth, Joseph M. : Credit Life Insurance Prices, **The Journal of Risk and Insurance**, Vol.40, No.1, (Mar 1973), (s.115-127).
- Benkel, Gert A. /Hirschberg, Günther : **Lebens- und Berufsunfähigkeitsversicherung: ALB und BUZ Kommentar**, München, 2. Auflage, 2011.
- Blankenburg, Daniel : Verzicht auf Beratung und Informationsrechte nach dem neuen VVG, **VersR 2008 Heft 31**, (s.1446-1451).
- Bozer, Ali : **Sigorta Hukuku**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1965.
- Bozkurt, Tamer : Haklarında Özel Bir Sınırlandırma Nedeni Öngörülmemiş Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlandırılması Sorunsalı: Özellikle Sözleşme Hürriyeti Açısından Durum, **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl.68 S.1, Kış.2008, (s.134-142).
- Braun, Heinrich : **Geschichte der Lebensversicherung und der Lebensversicherungstechnik**, Dunker & Humblot, zweite Auflage, Berlin, 1949.
- Britz, Tobias : “Die vorvertragliche Anzeigepflicht in der Leistungsprüfung einer Lebensversicherung”, **VersR 2015 Heft 10**, (s.410-416).
- Brömmelmeyer, Christopf : Informations- und Beratungspflichten in der Restschuldversicherung, **VersR 2015 Heft 34**, (s.1460-1464).
- Bruck, Ernst / Möller, Hans / Beckmann, Roland Michael / : **Bruck / Möller Versicherungsvertragsgesetz Großkommentar, Band 8/1 Lebensversicherung**

- Johannsen, Katharina / Baumann, Horst : (§150-171), 9. vöellig neu bearbeitete Auflage, Berlin, 2013.
- Buck, Harald L. : “Credit Life, Health and Accident Insurance: Functions and Operations”, **Insurance Law Journal**, June-1953, s.394.
- Burcuoğlu, Haluk : 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Bazı Yönlerden 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Karşısında Değerlendirilmesi, **Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tüketici Hukuku Konferansı: 5-6 Aralık 2015 Makaleler – Tebliğler**, Ed. Aksoy, Hüseyin Can, Yetkin, Ankara, 2016 (s.43 vd.)
- Can, Mertol : **Sigorta Hukuku**, Ankara, 2009.
- Can, Mertol : **Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı) Cilt I**, Ankara, 2018. (Ders Kitabı)
- Can, Mertol : Sigorta Ettirenin Sigorta Primini Ödeme Borcunu İfade Temerrüde Düşmesinin Sonuçları, **Batider**, Yıl 2005, C.XXIII, Sa.4, s.155 vd.
- Clarke, Malcolm A. : **The Law of Insurance Contracts**, 6th edition 2009.
- Çağa, Tahir : Acenteler Aleyhine Müvekkillerine İzafeten Açılan Davalarda Sadır Olan İlamların İcrası, **Ticaret Hukuu ve Yargıtay Kararları Sempozyumu: Bildiriler- Tartışmalar**, Ankara, 1984, (s.3-21).
- Çeker, Mustafa : **Sigorta Hukuku**, Karahan Kitabevi, 2014.
- Daar, Rauben J. : “An Appraisal of Consumer Credit Insurance Policies”, **Insurance Law Journal**, June-1957, s.348.

- Däubler/Hjort/Schubert/Wolmerath, : **Arbeitsrecht**, BGB § 305, 4. Auflage, 2017.
- Dauten, Carl A. : Recent Institutional Developments in the Field of Consumer Credit, **The Journal of Finance**, Vol.15, No.2, (May 1960) , (s.206-220).
- Davis G., Friedrick / Etter, E. Wayne, : Regulation of Consumer Credit Insurance, **Law and Contemporary Problems**, Vol.33, No.4, Autumn 1968, s.718.
- / Blythe, Harry / Freund, Peter F.
- Dawe, Christian : “Verbraucherdarlehen und Restschuldversicherung im Insolvenzverfahren- Neue Wege der Masseverteilung im Insolvenzverfahren des Verbrauchers, **Neue Zeitschrift für Insolvenz- und Sanierungsrecht- Heft 9**, 2008, s. 513.
- Demirsatan, Barış : Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcunda Temerrüdü, **İÜHFMD**, C. LXXV, S. 1, (s.386 vd.)
- Deutsch, Erwin / Iversen, Thore : **Versicherungsvertragsrecht**, 7. Auflage, Verlag Versicherungswirtschaft, Karlsruhe, 2015.
- Doğrusöz, Hanife : Türk Hukukunda Teslim Koşullu Menkul Rehninde Rehin Alanın Sorumluluğu, **MÜHFMD-HAD**, C.14, S.3, (s.243-s.264).
- Dreher, Meinrad : **Die Versicherung als Rechtsprodukt: Die Privatversicherung und ihre Rechtliche Gestaltung**, Mohr, Tübingen, 1991.
- Dural, Mustafa / Sarı, Suat : **Türk Özel Hukuku: Cilt I, Temel Kavramlar ve Medeni Kanununun Başlangıç Hükümleri**, İstanbul, 2017.
- Ebel, Friedrich : Die Anfänge der rechtswissenschaftlichen Behandlung der Versicherung, **Zeitschrift für die**

- gesamte Versicherungswissenschaft, Jahr 1980, (s.7-20).
- Ehrenzweig, Albert : **Deutsches (Österreichisches) Versicherungs-Vertragsrecht**, Springer Verlag, Wien, 1952.
- Elbir, Halid Kemal : **Türk Ticaret Kanunu ve Tatbikat Kanunu ile Alakalı Mevzuat**, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1958.
- Erben, Meinhard : **Allgemeine Geschäftsbedingungen: IT Verträge wirksam Vereinbaren**, Gabler Verlag, 1. Auflage, 2011.
- Eren, Fikret : **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 2015.
- Ergüne, Mehmet Serkan : **Olumsuz Zarar**, İstanbul, 2008.
- Eulberg, Birgit / Ott-Eulberg, Michael / Halaczinsky, Raymond : **Die Lebensversicherung in Erb- und Erbschaftsteuerrecht**, 2. Auflage, Zerb Verlag, Bonn, 2011.
- Ewald, Francois : “Die Versicherungs-Gesellschaft”, **Kritische Justiz**, Vol.22, No.4 (1989).
- Fagg, Gary : “An Introduction to Credit Related Insurance”, CreditRe, Texas, 2004.
- Franz, Eniko B. : Informationspflichten gegenüber Versicherten bei Gruppenversicherungsverträgen – ein weißer Fleck auf der Landkarte des VVG?, **VersR 2008 Heft 34**, (s.1565-1577).
- Gessner, Tim : **Die rechtlichen Grenzen für restschuldversicherte Verbraucherdarlehensverträge**, Nomos-Verl.-Ges., 1. Auflage, 2011. (Restschuldversicherung)

- Gessner, Tim : “Restschuldversicherungen und Verbraucherdarlehensverträge”, **NJ Neue Justiz - Zeitschrift für Rechtsentwicklung und Rechtsprechung**, 2012/11, s.441.
- Geßner, Tim : Die Restschuldversicherung in der Äquivalenzprüfung des Darlehensvertrages, **VuR 2008**, (s.84-90). (Äquivalenzprüfung)
- Geßner, Tim : “Aufklärungspflichten über Kick- Backs bei der Distribution von Restschuldversicherungsverträgen”, **VuR Zeitschrift für Wirtschafts und Verbraucherrecht 2009/7**, s.244
- Gierke, J. : **Versicherungsrecht unter Ausschluss der Sozialversicherung**, Ferdinand Enke Verlag, 1947.
- Goll, H. P., / Gilbert, W. / Steinhaus, H. J. : **Handbuch der Lebensversicherung**, 11., neubearbeitete Auflage, Verlag Versicherungswirtschaft, Karlsruhe, 1992.
- Gottwald, Peter : **Münchener Kommentar zum Bürgerlichesgesetzbuch Band 2**, BGB § 328 Vertrag zugunsten Dritter, 7. Auflage, 2016.
- Göbel, Jan Holger / Köther, Lutz : Ausgewählte Probleme aus dem Bereich der Restschuldversicherung, **VersR 2015 Heft 10**, (s.425-431).
- Gürses, Davut : **Banka Genel Kredi Sözleşmesi**, İstanbul, 2014.
- Hagelschuer, Paul B. : **Lebensversicherung**, 2. überarbeitete und erweiterte Auflage, Gabler, 1987.
- Harlandt, Hans : “Versicherungsbedingungen und Antragsformulare in der Lebensversicherung: Eine Systemanalyse

- unter dem Gesichtspunkt der Markttransparenz”, **VersR 1975 Heft 9(A)**, (s.198-207).
- Hasse, Bodo : “Lebensversicherung und §80 VVG 2008: Fehlendes ‘versichertes Interesse’”, **VersR 2010 Heft 25**, (s.1118-1126).
- Hasse, Bodo : Zweitmarkt für Lebensversicherungen und “versichertes Interesse”, **VersR 2011 Heft 4**, (s.156—163).
- Hatemi / Gökyayla : **Borçlar Hukuku: Genel Bölüm**, İstanbul, 2017.
- Havutçu, Ayşe : “Genel İşlem Şartlarının Sözleşme ile İlişkilendirilmesi, İçeriklerinin Denetlenmesi, **Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tüketici Hukuku Konferansı: 5-6 Aralık 2015 Makaleler – Tebliğler**, Ed. Aksoy, Hüseyin Can, Yetkin, Ankara, 2016.
- Heinig, Jens : “Anwendbarkeit der Vorschriften über verbundene Verträge auf Verbraucherdarlehens- und Restschuldversicherungsverträge (Zugleich Besprechung des Urteils des BGH vom 15.12.2009 (XI ZR 45/09)”, **VersR 2010 Heft 19**, (s.863-869).
- Honsell, Heinrich : **Berliner Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz: Kommentar zum deutschen und österreichischen VVG, Vol.III**, 1998.
- Hubachek, F.B. : Progress and Problems in Regulations of Consumer Credit, **Laws and Contemporary Problems**, Vol.19, No.1, (Winter 1954), (s.4-28).

- Jeffrey, Thomas E. : Insurance Law Between Business Law and Consumer Law, **The American Journal of Comparative Law**, Vol.58, Supplement Welcoming the World: U.S. National Reports to the XVIIIth International Congress of Comparative Law (2010), (s.353-367).
- Kabukçuoğlu Özer, Dilek : **Mukayeseli Hukukta ve Uygulamada Hayat Sigortası**, Ankara, 2014.
- Karayazgan, Ahmet : **Sigortanın Mesafeli Satışı (E- Sigorta)**, Ankara, 2018.
- Kaya, Arslan : **Türk Ticaret Kanunu Şerhi: Birinci Kitap – Ticari İşletme- Yedinci Kısım, Acentelik (TTK m.102-123)**, İstanbul, 2016.
- Kayıhan, Şaban : **Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu**, Ankkara, 2004
- Kender, Rayegân : Sigorta Sözleşmesinin Süresine İlişkin Bazı Sorunlar, **Sigorta Hukuku Dergisi**, Yıl: 1998, Sayı:1, (s.40-48). (Sigorta Sözleşmesinin Süresi)
- Kender, Rayegân : **Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku**, İstanbul, 2018. (Hususi Sigorta Hukuku)
- Kender, Rayegân : **Sigorta Mukavelesinin Akdedilmesi ve Şartları, I. Banka ve Ticaret Hukuku Sempozyumu**, Ankara, 1984, s.37 vd. (Sigorta Mukavelesinin Akdedilmesi)
- Kender, Rayegân : Sigorta Mukavelesinin Akdedilmesi ve Şartları, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu: Bildiriler- Tartışmalar**, Ankara, 1984, (s.41-57). (Sigorta Mukavelesinin Akdedilmesi)

- Kender, Rayegân : Kanun Yapma Tekniği ve Mevzuat Açısından Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Taslağı, “**Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun Taslağı**” Sempozyumu: **Bildiriler-Tartışmalar**, Sigorta Hukuku Türk Derneği, İstanbul, 1992, (s.9-23) (Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Taslağı)
- Kender, Rayegân : Türk Ticaret Kanunu Taslağı’nın Sigorta Hukukuna İlişkin Hükümleri Hakkında Düşünceler, **Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı**, Yıl:2005, s.7-28. (Türk Ticaret Kanunu Taslağı)
- Kılıçoğlu Yılmaz, Kumru : Tam Üçüncü Kişi Yararına Sözleşme, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi – Özel Sayı- Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan**, Yıl: 2016 Cilt: 22 Sayı: 3, (s.1759- s.1761).
- Kırca, Çiğdem : “Örtülü (Gizli) Boşluk ve Bu Boşluğun Doldurulması Yöntemi Olarak Amaca Uygun Sınırlama (Teleologische Reduktion)”, **AÜHFD**, Yıl:2001, C.50, Sa.1, s.98.
- Knobloch, Michael RA : “Der Markt der Restschuldversicherungen in Deutschland”, **VuR 2008**, s.91.
- Kocabaş, Gediz : Üçüncü Kişi Yararına Sözleşmede Yararlananın Edimi Ret Hakkı, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi – Özel Sayı- Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan**, Yıl: 2016 Cilt: 22 Sayı: 3, (s.1797-1822).

- Kocayusufpaşaoğlu / Hatemi / Serozan / Arpacı : **Borçlar Hukuku Genel Bölüm: Birinci Cilt, Borçlar Hukukuna Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme**, İstanbul, 2008.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip : **Güven Nazariyesi Karşısında Borç Sözleşmelerinde Hata**, İstanbul, 1968.
- Koch, Peter : **Pioniere des Versicherungsgedankens: 300 Jahre Versicherungsgeschichte in Lebensbildern 1550-1850**, Springer Fachmedien Wiesbaden GmbH, 1968.
- Koch, Peter : **Geschichte der Versicherungswirtschaft in Deutschland**, Karlsruhe, 2012.
- Koch, Peter / Holthausen, Hubert : **Individualversicherung: Versicherungslehre 1, 5. Auflage**, Deutsche Versicherungsakademie (DVA) GmbH, 2002.
- Koch, R.* : **Das Synallagma des Versicherungsvertrages**, Verlag H.R. Sauerländer & Co. Aarau, 1958.
- Koch, Robert : “Die Auslegung von AVB”, **VersR 2015 Heft 4**, (s.133-176) .
- Koenig, Willy : **Schweizerisches Versicherungsrecht**, Bern, 1960.
- König, Wolfgang : **Geschichte der Konsumgesellschaft**, Franz Steiner Verlag, Stuttgart, 2000.
- Körber, Karl- Otto : Lebensversicherung und Gesellschaft: Plädoyer für eine Sozialgeschichte der deutschen Lebensversicherung, **Zeitschrift für gesamte Versicherungswissenschaft 1997** (s.491-510).
- Krüger, Wolfgang : **Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Schuldrecht- Allgemeiner Teil, 7. Auflage**, 2016.

- Kuntalp, Erden : **Karışık Muhtevalı Akit**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2003.
- Kurşat, Zekeriya : **Borçlar Hukuku Alanında Hile Kavramı**, İstanbul, 2003.
- Kurzendörfer, Völker : **Einführung in die Lebensversicherung**, Verlag Versicherungswirtschaft, 2. überarbeitete Auflage, Karlsruhe, 1996.
- Kürble, Gunter : Der Exodus der amerikanischen Lebensversicherer aus Deutschland: die Tontine und die Vorgeschichte des Jahres 1894, **Zeitschrift für die gesamte Versicherungswissenschaft**, Vol. 79/4, Springer, 1990, (s.584-623).
- Küster, Philipp : “Die vorvertragliche Beratungspflicht des Versicherers nach §6 Abs. 1 und 2 VVG”, **VersR 2010 Heft 16**, (s.730-735).
- Laas, Reinhard : Restschuldversicherung und Preisangabenverordnung, **VersR 2008 Heft 34**, s.1577-1581
- Lange, Martin/ Schmidt, Patrick : “Restschuldversicherung und verbundenes Geschäft”, **BKR 2007**, s.493.
- Langheid, Dr. Theo / Müller-Frank, Christoph : “Rechtsprechungsübersicht zum Versicherungsvertragsrecht 2002”, **Neue Juristische Wochenschrift**, Heft:6 / 2003, s.400 (s.399-405).
- Langheid, Theo / Wandt, Manfred : **Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz: VVG Band 2 §100-216**, 2. Auflage, Vorbemerkung zu §150 bis 171, 2017.

- Langheid/Rixecker : **Versicherungsvertragsgesetz**, 5. Auflage, 2016.
- Lau, Peter J. : Ein umfassendes Angebot von Kreditlebensversicherungen, *Bank und Markt*, Heft:5 (Mai), 1988 (s.29 vd.)
- Lindsay, Seton L. : Life Insurance, **The North American Law Review**, Vol.231, No.6, (June, 1931), (s.562-564).
- Logemann, Jan : **The Development of Consumer Credit in Global Perspective: Business, Regulation and Culture**, Palgrave Macmillan, New York, 2012.
- Lorenz, Egon : Zum Abschluß eines Versicherungsvertrags nach §5a VVG, **VersR 1995 Heft 16**, (s.616-626).
- Manes, Alfred : “Zielpunkt der Versicherungspolitik”, **Zeitschrift für Politik**, Vol.1 (1908), (s.596-612).
- Marlow, Sven / Spuhl, Udo : “Zur (um) Wirksamkeit von Ausschlusslauseln für bekannte ernstliche Erkrankungen in Restschuldversicherungsverträgen, **Recht und Schaden**, 2009, Heft 5, s.177.
- Martin, Anton : Inhaltskontrolle von Allgemeinen Versicherungsbedingungen (AVB) nach dem AGBG (Zugleich Anmerkung zum Urteil des BGH vom 9.5.1984 (IV a ZR 176/82) **VersR 84**, 830-), **VersR 1984 Heft 45 (A)**, (s.1107-1119).
- McCauley, J. L. : “Credit Insurance”, **Insurance Law Journal** 1956, s.667.
- Memiş, Tekin : **Sigorta Sözleşmesi Şartlarının Yargısal Denetimi**, İstanbul, 2016.

- Memiş, Tekin : Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Sigorta Hukukuna Dair 6. Kitabının Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi, **Sigorta Hukuku Dergisi**, Özel Sayı, Yıl:2005, (s.88-108) (Türk Ticaret Kanunu Tasarısı)
- Merkens, Günther / von Birgelen : **Gesetzliche oder Private Krankenversicherung?**, Wermer Verlag C.H. Beck, München, 1993.
- Meyer, Ferdinand : **Die Lebensversicherung als Mittel zur Schuldentilgung**, Inaugural- Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde der Hohen Philosophischen Fakultät der Universität Heidelberg, Berlin, 1908.
- Minick, John B. : Consumer Credit Insurance in Nebraska, **The Journal of Finance**, Vol.15, No.1, (Mar.1960), (s.84-85).
- Mitchum, JoClaudia : "The Death of Credit Life Insurance: McCullar v. Universal Underwriters Life Insurance Company", **Cumberland Law Review** Vol.27, s.719.
- Mohr, Hans- Heinrich / Hofmann, Helmut : **Lebensversicherung**, Betriebswirtschaftlicher Verlag Dr. Th. Gabler GmbH, Wiesbaden, 1965.
- Moo, Paul R. : Legislative Control of Consumer Credit Transactions, **Law and Contemporary Problems**, Vol.33, No.4, Autumn 1968, (s.656-670).
- Mors, Wallace P. : "Consumer Installment Credit Insurance", **Insurance Law Journal**, May-1956, s. 299.
- Mors, Wallace P. : "Consumer Installment Credit Insurance", **Insurance Law Journal**, May-1956.

- Neifeld, M.R. : What Consumer Credit is, **The Annals of the American Academy of Political and Social Science**, Vol.196, (Mar.1938), (s.63-73).
- Neuhaus, Kai Jochen : Vorvertragliche Anzeigepflicht –Die Eigene Frage des Versicherers nach §19 Abs.1 VVG, **VersR 2014 Heft 10**, (s.432-437).
- Oğuzman, Kemal / Öz, Turgut : **Borçlar Hukuku C.1**, Vedat, İstanbul, 2018.
- Oğuzman, Kemal / Barlas, Nami : **Medeni Hukuk: Giriş - Kaynaklar - Temel Kavramlar**, Vedat, İstanbul, 2017.
- Oğuzman, Kemal / Öz, Turgut : **Borçlar Hukuku C.2**, Vedat, İstanbul, 2018.
- Oğuzman, Kemal / Seliçi, Özer / Oktay Özdemir, Saibe : **Kişiler Hukuku, (Gerçek ve Tüzel Kişiler)**, İstanbul, 2016.
- Oğuzman, M. Kemal / Seliçi, Özer / Oktay Özdemir, Saibe : **Eşya Hukuku**, İstanbul, 2017.
- Oliver Meixner, René Steinbeck : **Das Neue Versicherungsvertragsrecht**, München, 2008.
- Omağ, Merih Kemal : **Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu**, İstanbul, 1985. (Rizikonun Ağırlaşması)
- Omağ, Merih Kemal : Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri, **Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan**, İstanbul, 2003, (s.25-41). (Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri)
- Omağ, Merih Kemal : Türk Hukukunda Mecburi Sigortalara ve Sorunlarına Genel Bir Bakış, **Zorunlu Sigortalar Paneli-19.11.1993 İstanbul**, Sigorta Hukuku Türk Derneği, 1994, s.8 – s.37. (Mecburi Sigortalar)

- Omağ, Merih Kemal : Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Sigorta Hukukuna İlişkin 6. Kitabının Genel Hükümler ile Zarar Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Özet Değerlendirilmesi, **Sigorta Hukuku Dergisi**, Özel Sayı, Yıl:2005, (s.29-34). (Türk Ticaret Kanunu Tasarısı)
- Özdamar, Mehmet : **Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü**, Ankara, 2009. (Aydınlatma Yükümlülüğü)
- Özdamar, Mehmet : 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlal Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım, **İUHFM**, C.LXXI, S.2, 2013, (s.347 vd.)
- Özel, Çağlar : “Türk Hukukunda Genel İşlem Şartı Kavramı”, **Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tüketici Hukuku Konferansı: 5-6 Aralık 2015 Makaleler – Tebliğler**, Ed. Aksoy, Hüseyin Can, Yetkin, Ankara, 2016.
- Özer, Dilek : **Mukayeseli Hukukta ve Uygulamada Hayat Sigortası**, Ankara, 2005.
- Özsunay, Ergun : **Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler: Tüzel Kişilerin Genel teorisi- Dernekler-Vakıflar**, İstanbul, 1969.
- Öztan, Fırat : **Sigorta Akdinin İnikadında İhbar Mükellefiyeti**, Ankara, 1965.
- Palandt, Otto /Grüneberg, Christian : **Bürgerliches Gesetzbuch: BGB**, Verlag C.H. Beck München 2011.

- Pällmann, Klaus : **Die Restschuldversicherung beim Konsumentenratenbarkredit**, Bremen, Univ., Diss., 1985.
- Pauly, Holger : Allgemeine Versicherungsbedingungen- sind bei ihrer Auslegung auch externe Erklärungen zu berücksichtigen?, **VersR 2008 Heft 28**, s.1326-1327.
- Peters, Philip H. : How Should Credit Life Insurance Be Regulated?, **Insurance Law Journal**, August 1958.
- Pohlmann, Petra : Beweislast für das Verschulden des Versicherungsnehmers bei Obliegenheitsverletzungen, **VersR 2008 Heft 10**, (s.437-443).
- Präve, Peter : Kleinere Wissenschaft-liche Beiträge: Verbraucherschutz und Versicherung –Zur Kritik von Hans Dieter Meyer, **Zeitschrift für die gesamte Versicherungswissenschaft**, Jahr 1991, (s.383-394).
- Prölss/Martin : **Versicherungsvertragsgesetz: VVG mit Nebengesetzen, Vermittlerrecht und Allgemeinen Versicherungsbedingungen**, 30., überarbeitete Auflage 2018 (**Versicherungsvertragsgesetz 2018**)
- Prölss/Martin/Schneider : **Versicherungsvertragsgesetz**, 29. Auflage, 2015.
- Reiff, Peter : Die bereicherungsrechtliche Rückabwicklung des Policenmodells in der Lebensversicherung, **Recht und Schaden**, 2015, Heft 3, (s.105-115).

- Reifner, Udo : **Die Geld-Gesellschaft: Aus der Finanzkrise lernen**, VS Verlag für Sozialwissenschaften, 1. Auflage, Wiesbaden, 2010.
- Reifner, Udo / Knobloch, RA : **Restschuldversicherung und Michael / Knops, Kai- Oliver Liquiditätssicherung**, Schriftenreihe des Instituts für Finanzdienstleistungen e. V. Band 14, 2010.
- Römer, Wolfgang / Langheid, Theo/ Rixecker, Roland, : **Versicherungsvertragsgesetz VVG: mit VVG- Informationspflichtenverordnung Kommentar**, 3. Völlig neu bearbeitete Auflage, , C.H.Beck, 2012.
- Rubin, Harwey W. / Zuger, Peter D. : **The Journal of Risk and Insurance**, Vol.42, No.2, (Jun. 1975), (s.303-312).
- Rüffer, Wilfried /Halbach, Dirk : **Versicherungsvertragsgesetz: Handkommentar**, /Schimikowski, Peter 3. Auflage, 2015.
- Sağlam, İpek : **Elektronik Sözleşmeler**, İstanbul, 2007.
- Sanderson, R. Reid : **Legal Situations in Credit Insurance, Insurance Law Journal**, June 1957 (Miami Insurance Law Conference), (s.372-373).
- Sayhan, İsmet : **Sigorta Sözleşmelerinin Konusu**, Ankara, 2001.
- Schacht, Rebecca : **Widerruflichkeit der Restschuldversicherung bei Verbraucherdarlehen**, Wismarer Schriften zu Management und Recht Band 65, 1. Auflage, Bremen, 2011.
- Schaer, Roland : **Rechtsfolgen der Verletzung versicherungsrechtlicher Obliegenheiten**, Bern, 1972.

- Schäfers, Dominik : “Das Verhältnis der vorvertraglichen Anzeigepflicht (§§19 ff. VVG) zur Culpa in contrahendo”, **VersR 2010 Heft 7**, (s.301-308).
- Schewe, Dieter : Die “Erfindung” der Versicherung und die Bedingungen für ihre Entwicklung in den letzten 150 Jahren, **Zeitschrift für die gesamte Versicherungswissenschaft 1991**, (s.155-173).
- Schimansky, Herbert / Bunte, Hermann Josef /Lwowski, Hans Jürgen : **Bankrechts Handbuch Band I**, 5. Auflage, München, 2017.
- Schimikowski, Peter : **Versicherungsvertragsgesetz**, 6. Überarbeitete Auflage, C.H. Beck, München, 2017. (**VersVertrR 2017**)
- Schimikowski, Peter : **Versicherungsvertragsrecht**, 5. Überarbeitete Auflage, C.H. Beck, München, 2014 (**VersVertrR 2014**)
- Schmitt, Christopf / Ulmer, Detlef : **Allgemeine Geschäftsbedingungen und Verträge für Unternehmen: Chancen und Risiken**, Springer Verlag, Heidelberg, 2010.
- Schneider, Winfried- Thomas : **Prölls / Martin Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz mit Nebengesetzen, Vermittlerrecht und Allgemeinen Versicherungsbedingungen**, 29. Überarbeitete Auflage, 2015.
- Schönleiter, Ulrich : **Landmann/ Rohmer- Gewerbeordnung und Ergänzende Vorschriften: Band Gewerbeordnung-Kommentar**, Verlag C.H. Beck, 2016.

- Schug, Albert : **Der Versicherungsgedanke und seine historischen Grundlagen**, V&R unipress, 2011.
- Schulz, Harald : **Bank und Markt**, 1982.
- Schulz, Harald / Stegmann, Volker / Uffmann, Jürgen : **Restkreditversicherung-Zahlungsverpflichtungen versichern**, Fritz Knapp Verlag, Frankfurt Am Main, 2007.
- Schulze, Reiner / Dörner, Heinrich : **Bürgerliches Gesetzbuch: Hand Kommentar**, 9. Auflage, Nomos, 2017.
- Serozan, Rona / Öz, Turgut / Acar, Faruk / Gökyayla, Emre / Develioğlu, H. Murat : **İstanbul Şerhi Türk Borçlar Kanunu: Yürürlük Kanunu: Cilt-1 Genel Hükümler**, İstanbul, 2018.
- Sevinç Kuyucu, Aslıhan : Sigortacının Ödeme Yükümlülüğü ve Sınırları, **Sigorta Hukuku Sempozyumları: Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1-2 Aralık 2017 İstanbul, Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2-3 Şubat 2018 Bursa**, Ed. Ünan, Samim / Yazıcıoğlu, Emine, İstanbul, 2018, (s.31-67) **(Ödeme Yükümlülüğü ve Sınırları)**
- Sevinç Kuyucu, Aslıhan : **Gemi Finansmanı Sözleşmeleri**, İstanbul, 2016
- Shaw, Randall L. : Universal Life Insurance- How It Works, **ABA Journal The Lawyer's Magazine**, (February 1915), Vol.71, (s.68-70).
- Sirmen, A. Lale : **Eşya Hukuku**, Ankara, 2015
- Sonat, Ali : Soybağının Tespiti Amacıyla İsteğe Bağlı Olarak Yapılan Gen İncelemeleri, **MÜHF – HAD**, C. 19, S. 3, (s.323-377).

- Sopacı Öztuna, Birgül : Sigorta Konusu Menfaatin Yokluğunun ve Menfaat Sahibi Değişikliğinin Sözleşmeye Etkisi, **Sigorta Hukuku Sempozyumları: Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1-2 Aralık 2017 İstanbul, Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2-3 Şubat 2018 Bursa**, Ed. Ünan, Samim / Yazıcıoğlu, Emine, İstanbul, 2018, (s.107-136).
- Steward, Paul, R. : “Credit Life- Every Man’s Insurance”, **Insurance Counsel Journal** –July/ 1968, s. 424.
- Süzel, Cüneyt : Bireysel Kredilerle Bağlantılı Kurulan Sigorta Sözleşmeleri Mevzuatının Değerlendirilmesi, **Sigorta Hukukunun Bazı Güncel Sorunları**, İstanbul, 2017.
- Şeker Öğüz, Zehra : Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, Sigorta Hukuku Sempozyumları, **Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu: 1-2 Aralık 2017 İstanbul- Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu, 2-3 Şubat 2018, Bursa**, (s.155-173), İstanbul, 2018, (Sempozyum)
- Şeker Öğüz, Zehra : “Sigorta Şirketlerinin Kuruluşunun ve Esas Sözleşme Değişikliğinin İzne Bağlanmasının Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesine Etkisi”, **Prof. Dr. İur. Merih Kemal Omağ’a Armağan, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.16, S.2, Temmuz 2017 (Özel sayı), İstanbul, 2017, (s.223-235). (Sigorta Şirketlerinin Kuruluşunun ve Esas Sözleşme Değişikliğinin İzne Bağlanması)

- Şeker Ögüz, Zehra : 5684 sayılı Sigortacılık Kanununun Sigorta Şirketlerinin Kuruluşu ve Ruhsatnameye İlişkin Esaslarının Değerlendirilmesi, **Terazi Hukuk Dergisi**, Yıl:2, Sayı:13, Eylül 2017, s.45-56 (Kuruluş ve Ruhsatnameye İlişkin Esasların Değerlendirilmesi)
- Şeker Ögüz, Zehra : **Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2010. (Sözleşme Öncesi İhbar)
- Şeker Ögüz, Zehra : Sigorta Sözleşmesinin Hukuki Niteliği Üzerine, **Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan**, s.1044 vd. (Hukuki Nitelik)
- Şeker Ögüz, Zehra / Sevinç Kuyucu, Aslıhan : **Yeni Türk Ticaret Kanununda Sigorta Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2011.
- Şeker, Zehra : Sigorta Ettirenin Akit Öncesi İhbar Görevine İlişkin Alman Eyalet Yüksek Mahkemesi Kararının Değerlendirilmesi, **Prof. Dr. Hayri Domaniç'e 80. Yaş Günü Armağanı, I. Cilt**, İstanbul, 2001, (s.550-554). (Armağan)
- Şeker, Zehra : Sigorta Ettirenin Taksitlendirilmiş Primi Ödeme Borcunda Temerrüde Düşülmesinin Sonuçları, **Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Ocak 2002, Yıl:1, Sayı:1, (s.653-660). (Prim Ödeme Borcunda Temerrüt)
- Şenocak, Kemal : **Üçüncü Şahıs Lehine Hayat Sigortası: Türk Ticaret Kanunu ve Tasarısı Açısından**, Turhan

- Kitabevi, Ankara, 2009. (Üçüncü Şahıs Lehine Hayat Sigortası)
- Şenocak, Kemal : **Mesleki Sorumluluk Sigortası**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2000.
- Şenocak, Kemal : Sorumluluk Konusu Olaya Kasten Neden Olma (TTK m.1477), Sigorta Hukuku Sempozyumları: Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1-2 Aralık 2017 İstanbul, **Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2-3 Şubat 2018 Bursa**, Ed. Ünan, Samim / Yazıcıoğlu, Emine, İstanbul, 2018, s.173-180. (Kasten Neden Olma)
- Şenocak, Kemal : Sorumluluk Sigortalarında Sözleşme Öncesi İhbar Külfeti, **Sigorta Hukuku Sempozyumları: Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu, 1-2 Aralık 2017 İstanbul- Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2-3 Şubat 2018 Bursa**, Ed. Ünan, Samim / Yazıcıoğlu, Emine, İstanbul, 2018, (s.181-192). (Sözleşme Öncesi İhbar Külfeti)
- Şenocak, Kemal : TTK m.1412 Anlamında Sigorta Ettirenin Temsilcileri, **Sigorta Hukuku Sempozyumları: Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu, 1-2 Aralık 2017 İstanbul- Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2-3 Şubat 2018 Bursa**, Ed. Ünan, Samim / Yazıcıoğlu, Emine, İstanbul, 2018, s. 193- 199. (TTK m.1412 Anlamında Sigorta Ettirenin Temsilcileri)
- Şenocak, Kemal : Sigorta Ettirenin Rizikoyu Ağırlaştırılmama ve Rizikonun Ağırlaşması Halinde Ağırlaşan Rizikoyu İhbar Külfeti, **Sigorta Hukuku Sempozyumları:**

- Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu, 1-2 Aralık 2017 İstanbul, Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu, 2-3 Şubat 2018, Bursa,** Ed. Ünan, Samim / Yazıcıoğlu, Emine, İstanbul, 2018, (s.201-213). (Rizikoyu Ağırlandırmama)
- Şenocak, Kemal / Wandt, Manfred : “Versicherungsvertragsrecht- System und Besonderheiten des türkischen Rechts im Vergleich zum deutschen Recht”, **Zeitschrift für gesamte Versicherungswirtschaft**, 2017 Juli, (s.159-184).
- Tandoğan, Haluk : **Borçlar Hukuku: Özel Borç İlişkileri: Kendisine Özgü Yapısı Olan ve Karma Sözleşmeler, Satış ve Çeşirleti, Trampa, Bağışlama, C.I/1,** İstanbul, 2008.
- Taupitz, Jochen : **Genetische Diagnostik und Versicherungsrecht,** Verlag Versicherungswirtschaft, Karlsruhe, 2000
- Tekinay / Akman / Burcuoğlu / Altop : **Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler,** İstanbul, 1993.
- Tercier, Pierre / Pichonnaz, Pascal / Develioğlu, Murat : **Borçlar Hukuku Genel Hükümler,** İstanbul, 2016.
- Tilly, Richard : **Geld und Kredit in der Wirtschaftsgeschichte, (Grundzüge der Modernen Wirtschaftsgeschichte 4),** Franz Steiner Verlag, Stuttgart, 2003.
- Tunçomağ, Kenan : Borçlu Temerrüdünde Temerrüt Faizini Aşan Zarar ve Tazmini, **Sigorta Hukuku Dergisi,** Yıl:1998, Sayı:1, (s.7-22).

- Ulaş, Işıl : **Can Sigortası Hukuku: Hayat ve Kişisel Kaza Sigortaları**, Turhan, Ankara, 2002.
- Ulaş, Işıl : **Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku: Genel Hükümler- Mal ve Sorumluluk Sigortaları**, Ankara, 2012.
- Uyanık Çavuşoğlu, Ayfer : Genom Analiz Sonuçlarının Özel Sigorta Sözleşmeleri Kapsamında Değerlendirilmesi, **MHB**, Yıl 23 2003, (s.827-s.849).
- Ünan, Samim : **Sigorta Tüketici Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016. (Sigorta Tüketici Hukuku)
- Ünan, Samim : **Hayat Sigortası Sözleşmesi**, Beta, İstanbul, 1998. (Hayat Sigortası)
- Ünan, Samim : **Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku – Cilt: I Genel Hükümler**, On İki Levha, İstanbul, 2016. (Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.1)
- Ünan, Samim : Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın "Sigorta Hukuku" Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler, **Sigorta Hukuku Dergisi**, Özel Sayı, Yıl:2005, (s.109-196) (Türk Ticaret Kanunu Taslağı)
- Ünan, Samim : **Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku – Cilt: II Zarar Sigortaları**, On İki Levha, İstanbul, 2016. (Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.2)
- Ünan, Samim : **Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku – Cilt: III Can Sigortaları**, On İki

- Levha, İstanbul, 2017. (Türk Ticaret Kanunu Şerhi C.3)
- Ünan, Samim / Atamer, Yeşim : Control of General and Special Conditions of Insurance Under Turkish Law with Special regard to Transparency Requirement (Prof. Dr. Yeşim Atamer ile birlikte)- **Transparency in Insurance Law**, 2012, s.65 vd.
- Üzeler, Rabia Sanem : **Tüketici Hukukunda Bağlı Kredi Sözleşmesi**, Ankara, 2011. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
- Vardar Hamamcıoğlu, Gülşah : **Medeni Hukuk'ta Tasarruf İşlemi Kavramı**, İstanbul, 2014.
- Wandt, Manfred : **Versicherungsrecht**, München, 2009. (Versicherungsrecht)
- Wandt, Manfred / Ganster, Bastian : Die Rechtsfolgen des Widerrufs eines Versicherungsvertrags gem. §9 VVG 2008, **VersR 2008 Heft 10**, (s.425-437)
- Wendt, Domenik Hennig, : **Zum Widerruf im Versicherungsvertragsrecht: Motive, Probleme und Lösungen**, Verlag Versicherungswirtschaft, Karlsruhe, 2013.
- Williams, Julie L. / Bylsma, Michael S. / Van Meter, Stephen G. / Ray, Kathryn, D. : Developments in Credit Card Practices and Related Actions by the OCC to Protect Consumers, **The Business Lawyer**, Vol.60, No.2, (Feb.2005), (s.691-701)
- Yazıcıoğlu, Emine : **Tekne Sigortası**, Beta, İstanbul, 2003. (Tekne Sigortası)

- Yazıcıoğlu, Emine : **Sigorta Aracıları Hukuku I**, On İki Levha, İstanbul, 2010. (Sigorta Aracıları)
- Yazıcıoğlu, Emine : Sigortacının Bilgilendirme Yükümlülüğü, “**Türk-Alman Anonim Şirketler ve Sermaye Piyasası Hukuku’nda ve Sigorta Hukuku’nda Güncel Gelişmeler Sempozyumları 19 - 20 Haziran 2014**”, (s.193-220). (Bilgilendirme Yükümlülüğü)
- Yazıcıoğlu, Emine : Sigortacının Bilgilendirme (Aydınlatma Yükümlülüğü), **Sigorta Hukuku Sempozyumları: Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu (1-2 Aralık 2017), Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu (2-3 Şubat Bursa)**, İstanbul, 2018, s.392 vd. (Sempozyum)
- Yazıcıoğlu, Emine : Sigorta ve Reasürans Şirketlerinde Faaliyet Alanı Sınırlaması (Başka İşle İştigal Yasağı), **Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan, C.II**, İstanbul, 2010, s.1813-1852. (Başka İşle İştigal Yasağı)
- Yazıcıoğlu, Emine : Zarar Sigortalarında Sigorta Himayesinin Sınırlandırılması ve Davranış Yükümlülüklerinin Teminat Şartı ya da İstisna Olarak Öngörülmesi Sorunu, **Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegan Kender’e 50. birlikte çalışma yılı armağanı**, İstanbul, 2007, (s.1185- s.1193).
- Yazıcıoğlu, Emine : Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın “Sigorta Hukuku” Kitabındaki Hükümler Hakkında Bazı Değerlendirmeler, **Sigorta Hukuku Dergisi**, Özel Sayı, Yıl:2005, (s.79-87) (Türk Ticaret Kanunu Tasarısı)

- Yazıcıoğlu, Emine / Reusch, Peter : Das Recht der Versicherungsvermittlung: Ein Vergleich des türkischen und des deutschen Rechtes, **Zeitschrift für die gesamte Versicherungswissenschaft**, Ausgabe 2/2017, (s.93-158). (Das Recht der Versicherungsvermittlung)
- Yeşilova Aras, Ecehan / Yeşilova, Bilgehan : Sigortacılık Tahkimi-Sigorta Tahkim Usulü ve Ayırdedici Özellikleri, **Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.8**, Özel Sayı: Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, s.275-379.
- Yetiş Şamlı, Kübra : Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK m.1423 hükmüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler, **T.C. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Yıl:2016, C.22, S.3, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan C.III.
- Yongalık, Aynur : **Kredi Hayat Sigortası**, Ankara, 2002.
- Zedtwitz, Clemens : **Die rechtsgeschichtliche Entwicklung der Versicherung**, v/dIf, Zurich, 1999.

KARARLAR

OLG Hamm, Urteil vom 09-11-1988 -20 U 56 / 88: Karar hakkında bkz. Neue Juristische Wochenschrift, 1989- Heft 8, s.492.

Köln, Beschluss vom 26.03.2010 - 20 U 198/09, BeckRS 2015, 16684.

OLG Frankfurt/M.: “Antrag des VN auf räumliche Erweiterung einer bestehenden Einbruchdiebstahl- und Raubvers.”, Beschluss vom 3. 8. 2008 - 7 U 35/07, Recht und Schaden, 2008, s.427.

OLG Hamm. 20 U 155/80, 28.10.1981, “Die Entgegennahme der Erstprämie durch der Vertreter”, VersR 1982, s.844

BGH IV ZR 202/73, Hamburg, 01.10.1975, “Übergibt der Versicherungsnehmer mit seinem Antrag”, VersR Heft 46 1975, s.1092.

LG Hannover, Urteil vom 12. 11. 1986 - 12 O 262/86, “Zum Zustandekommen einer Hausratversicherung, zur Leistungsfreiheit des Versicherers für Schäden zwischen Antragstellung und Antragannahme, zu den Pflichten des Versicherers und des VersVermittlers im Zusammenhang mit Anträgen”, r + s 1987- Heft 3, 74-75

BGH, Urteil vom 03-11-1982 - IV a ZR 125/81 (Köln), “Haftpflchtversicherungsvertrag mit Ehegatten eines Versicherungsagenten”, NJW 1983 - Heft 12, s.631

“Anspruch des Pfändungsgläubigers auf Auszahlung des Rückkaufwerts erst nach Vertragskündigung – Lebensversicherung: BGH, Urteil vom 2. 12. 2009 - IV ZR 65/09 (OLG Celle)”, Neue Juristische Wochenschrift -RR 2010, s.545

“Vollziehung eines Schenkungsversprechens; hier: Unwiderruflich eingeräumte Bezugsberechtigung aus einem Lebensversicherungsvertrag: BGH, Urteil vom 25. 4. 1975 - IV ZR 63/74 (Berlin)”, Neue Juristische Wochenschrift 1975, Heft 30, s.1360 vd.

. “OLG Frankfurt a.M.: Bezugsberechtigte Hinterbliebene für Lebensversicherung”, NJWE-VHR 1996 Heft 3, s.55-56

“BGH: Änderung des Bezugsberechtigten einer Lebensversicherung bei Gütergemeinschaft”: BGH, Urteil vom 29-05-1984 - IX ZR 86/82 (München), Neue Juristische Wochenschrift 1984-Heft 38, s.2156-2157.

“OLG Hamm, Inhaber des Lebensversicherungsscheins als Bezugsberechtigter, Beschluß vom 28.07.1992 20 W 51/9”, Neue Juristische Wochenschrift, 1993, s. 296.

“Auslegung der unwiderruflichen Bezugsberechtigung bei einer Lebensversicherung”, BGH, Urteil vom 17. 2. 1966 - II ZR 286/63 (Karlsruhe/Freiburg), **Neue Juristische Wochenschrift**, 1966, 1071 vd.

“Keine Beleihung einer Direktversicherung ohne Zustimmung des Bezugsberechtigten: BGH, Urteil vom 19-06-1996 - IV ZR 243/95 (Celle)”, **Neue Juristische Wochenschrift**, 1996, s.2731 vd.

BGH, Urteil vom 19. 9. 2001 - IV ZR 235/00 (Karlsruhe) : “Kenntniszurechnung bei Antragsteller – Vertreter”, **Neue Juristische Wochenschrift Rechtsprechungs-Report Zivilrecht** Heft 3/2002, s.169 vd. (s.169-170)

BGH, Urteil vom 11-11-1987 - IVa ZR 240/86 (Celle), “Zurechnung der Kenntnis des Versicherungsvermittlungsagenten”, **Neue Juristische Wochenschrift**, Heft 15/1988, s.973-975

OLG Hamm, Beschluß vom 11-12-1990 - 20 W 49/90, “Rücktritt des Versicherers bei Restschuldversicherung”, **Neue Juristische Wochenschrift**, Heft 17/ 1991, s.1118-1119

OLG Köln, Urteil vom 14. 9. 1989 - 5 U 245/88, “OLG Köln: Zum Fortbestand des KT-Vertrages bei anfänglichem Fehlen der VersFähigkeit”, s.410, **recht und schaden**, Heft 12/1989, (s.410-413)

OLG Frankfurt, Urteil vom 13. 10. 1966 - 11 U 20/66, “OLG Frankfurt: Anfechtung des Versicherungsvertrages wegen Verschweigens von gefahrerheblichen Umständen”, **Neue Juristische Wochenschrift**, Heft 15/1967, s.680-681

OLG Frankfurt, Urteil vom 10-06-1992 - 19 U 168/91, “OLG Frankfurt: Nichtigkeit des Versicherungsvertrages bei unrichtigen Angaben”, **Neue Juristische Wochenschrift Rechtsprechungs-Report Zivilrecht**, Heft 20/1992, s.1250-1251.

LG Mannheim Urteil v.16.3.1012 8 O 213/11(Benkel/Hirschberg, **ALB/BUZ**, L. Allgemeine Bedingungen für die Restschuldlebensversicherung (RLV 2008) Rn. 1)

LG Frankfurt am Main: Unfallversicherung mit anderen Gefahrpersonen für eigene Rechnung, 04.11.1993 - 8 U 93/92; IV ZR 18/94, **VersR 1995**, s.405

OLG Hamm, Urteil vom 09-11-1988 - 20 U 56/88, **Neue Juristische Wochenschrift: Heft 8**, 1989, 492.

OLG Hamm, Urteil vom 09-11-1988 -20 U 56 / 88, **Neue Juristische Wochenschrift**, 1989- Heft 8, s.492.

BGH: Einwilligung bei Lebensversicherung auf Tod eines anderen: BGH, Beschluß vom 05-10-1994 - IV ZR 18/94, **Neue Juristische Wochenschrift Rechtsprechungs-Report Zivilrecht**, Heft 8, 1995, 476

“OLG Köln, 4. 6. 1992 - 5 U 168/91: Zum Kündigungsrecht einer Vers. zweier Leben”, **Recht und Schaden / r + s**, Heft 11, 1992, s.392

“Voraussetzungen des Zustandekommens eines Lebensversicherungsvertrages”, BGH, Urteil vom 1. 10. 1975 - IV ZR 202/73 (Hamburg,) **Neue Juristische Wochenschrift**, 1976, 289-290

OLG Frankfurt/M.: “Antrag des VN auf räumliche Erweiterung einer bestehenden Einbruchdiebstahl- und Raubvers.”, Beschluss vom 3. 8. 2008 - 7 U 35/07, **Recht und Schaden**, 2008, s.427.

BGH, Urteil vom 23. 5. 1989 - IV a ZR 72/88 (Zweibrücken), “Zur Beweislast einer Falschbeantwortung von Gesundheitsfragen [Anzeigeobliegenheitsverletzung], wenn der VersAgent den Antrag ausgefüllt hat”, **Recht und Schaden**, 1989, s.242 ve s.243.

BGH, Urteil vom 14.10.1955 - I ZR 210/53, **VersR** 1955, s.738.

L G Hamburg, Urteil vom 22 Januar 2010 (320 S 98/09), **VM 2010 Heft 44**, s. 2080-2081

OLG Köln, Urteil vom 14 Januar 2009, (13 U 103/08), **VW 2009 Heft 17**, s.793-796.

OLG Oldenburg, Urteil vom 15 Januar 2009 (8 U 122/8), **VW 2009 Heft 17**, s.796-800

BGH Urteil vom 15 Dezember 2009, (XI ZR 45/09, Köln), **VM Heft 4/2010**, s.166-170

L G Bremen, Urteil vom 27 August 2009, (2 S 374/08), **VM 2009 Heft 47**, s.2215-2220

OLG Köln vom 26.3.2010- 20 U 198/09, kararın tam metni için bkz. (çevrimiçi), http://www.justiz.nrw.de/nrwe/olgs/koeln/j2010/20_U_198_09_Beschluss_20100326.html , 18.8.2018.

OLG München, 27.10.1994 - 19 U 3605/94: “Rücktrittserklärung gegenüber dem Versicherten einer Gruppenversicherung”, **VersR 1995 Heft 23**, s.902

Urteil des OLG Köln vom 26.9.1985 (5 U 79/85), **VersR 1986 Heft 46**, s.1186-1187.

Urteil des BGH vom 7.12.1978 (III ZR 171/76, KG), **VersR 1979 Heft 15**, s.345-346

OLG Frankfurt/ M., Urteil vom 22.2.1994 (14 U 45/93), **VersR 1995 Heft 14**, s.522-523.

OLG Frankfurt / M., Urteil vom 7.11.1990 (23 U 55/90), **VersR 1991 Heft 12**, s.450.

Urteil des Kammergerichts vom 28.9.1982 (4 U 2328/81), **VersR 1983 Heft 15**, s.365

BGH, Urteil vom 15.12.2009 (XI ZR 45/09 Köln), **VersR 2010 Heft 11**, s.469-471.

BGH, Urteil vom 18.1.2011 (XI ZR 356/09 Oldenburg), **VersR 2011 Heft 23**, s.1024-1026.

LG Köln, Urteil vom 16.2.2011 (23 O 35/10), **VersR 2011 Heft 27**,s.1168-1169.

OLG Karlsruhe, Urteil vom 15.11.2007 (19 U 57/07), **VersR 2008 Heft 12**, S.524

*OLG Stuttgart, Urteil vom 5.6.2008 (7 U 28/08), **VersR 2008 Heft 29**, s.1343.*

*AG Köln, Urteil vom 4.2.1992 (115 C 655/91), **VersR 1993 Heft 15**, s.597.*

*KG Urteil vom 3.12.1991 (6 U 3495/90), **VersR 1993 Heft 14**, s.557 (s.557-559)*

*OLG Düsseldorf, Urteil vom 31.5.1994 (4 U 170/93), **VersR 1995 Heft 2**, s.34-35*

*OLG Nürnberg, Urteil vom 8.11.1990 (8 U 1611/90), **VersR 1991 Heft 21**, s.799*

*OLG Hamm, Beschluß vom 28.1.1992 (20 U 305/91), **VersR 1992 Heft 32**, s.1338*

*LG Saarbrücken, Beschluss vom 14.5.2014 (14 T 3/14), **VersR 2014 Heft 29**, s.1197-1199)*

*OLG Köln, Urteil vom 13.8.2010 (20 U 43/10), **VersR 2011, Heft 5**, s. 201-202*

*BGH, Urteil vom 20-09-1989 - IVa ZR 107/88 (Koblenz), **Aufklärungspflicht des Versicherers bei Verdacht auf Rücktrittsgründe, Neue Juristische Wochenschrift 1990, Heft 1**, s.47-49.*

*OLG Frankfurt/M., Urteil vom 31. 3. 1993 - 19 U 52/92, **Ärztliche Invaliditätsfeststellung und Verschweigen einer Unfallvers., recht und schaden 1994**, Heft 3, s.117 ve s.118*

*OLG Hamm, Urteil vom 23. 6. 1989 - 20 U 86/89, **Eintritt des VersFalls vor VersBeginn; Angaben gegenüber dem Agenten, recht und schaden 1989**, Heft 11, s.370 ve s.371.*

*OLG Koblenz, Beschluss vom 03.07.2008 - 10 U 1262/07, kararın tam metni için bkz. **BeckRS 2009**, 08802, beck-online (çevrimiçi), <https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bibdata%2fents%2fbeckrs%2f2009%2fcont%2fbeckrs.2009.08802.htm> , 11.11.2018.*

*OLG Bremen, Urteil vom 29.07.1997 - 3 U 160/96, **Repräsentantenhaftung des Ehemanns durch Übertragung der Versicherungsangelegenheiten, NJW-Entscheidungsdienst Versicherungs- und Haftungsrecht, Heft 9**, 1998, s.194 ve s.195.*

*OLG Düsseldorf, Urteil vom 2. 3. 1999 - 4 U 37/98: **Rückforderung der VersLeistung nach Rücktritt wegen Verletzung der vorvertraglichen Anzeigepflicht - hier: Falsche Angaben zu Vorvers. und Vorschäden, Recht und Schaden, 1999, Heft 9**, s.356-357*

11. HD., E. 2016/6144 K. 2016/9540 T. 13.12.2016: (www.lexpera.com).

11. HD., E. 2001/1626 K. 2001/3551 T. 24.04.2001: <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2001-1626-k-2001-3551-t-24-04-2001>

17. HD., E. 2016/7489 K.2016/6365 T. 25.5.2016, (www.lexpera.com)

13. HD., E. 2014/32773 K. 2014/30165 T. 1.10.2014, <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/13-hukuk-dairesi-e-2014-32773-k-2014-30165-t-1-10-2014> , 1.7.2018.

13. HD., E. 2010/11062 K. 2011/3675 T. 10.03.2011, (çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/13-hukuk-dairesi-e-2010-11062-k-2011-3675-t-10-03-2011> , 1.7.2018.

11. HD., E. 2011/5430 K.2013/7513 T. 17.04.2013, (www.lexpera.com)

11. HD., E. 2016/1008 K. 2017/3868 T. 19.6.2017, <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2016-1008-k-2017-3868-t-19-6-2017> , 24.6.2018.

13. HD., E. 2014/3631 K. 2014/18309 T. 9.6.2014, <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/13-hukuk-dairesi-e-2014-3631-k-2014-18309-t-9-6-2014> , 24.6.2018.

11. HD., E. 2014/15774 K. 2015/1680 T. 11.2.2015, (Çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2014-15774-k-2015-1680-t-11-2-2015>, 24.6.2018.

Yarg. 13. HD, 2011/1729E, 2011/11039K, 5.7.2011t., (www.lexpera.com)

13. HD., E. 2014/5448 K. 2014/31802 T. 20.10.2014, (Çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/13-hukuk-dairesi-e-2014-5448-k-2014-31802-t-20-10-2014> , 25.6.2018.

13. HD., E. 2013/23271 K. 2014/132 T. 9.1.2014, (Çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/13-hukuk-dairesi-e-2013-23271-k-2014-132-t-9-1-2014> , (25.6.2018).

11. HD., E.2012/544 K. 2013/1163 T. 21.1.2013 (www.lexpera.com)

11. HD. E.2015/6991 K.2016/1433 T.15.2.2016 (www.lexpera.com).

İstanbul BAM, 18. HD., E. 2017/299 K. 2017/300 T. 23.3.2017 (www.lexpera.com).

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Ad- Soyadı : Melda TAŞKIN

Doğum Tarihi : 08.09.1988

Uyruğu : T.C.

EĞİTİM

2014-2019 İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi- Özel Hukuk Doktora Programı (AGNO: 3.94/4, Kabul: 1. sırada)

Doktora tez konusu: “Krediye Bağlı Hayat Sigortası Sözleşmesi”

Danışman: Prof. Dr. Emine YAZICIOĞLU

01.02.2017-01.02.2018 Universität Heidelberg-Institut für ausländisches und internationales Privat- und Wirtschaftsrecht (Misafir Araştırmacı)

01.07.2018-01.09.2018 Universität Heidelberg-Institut für ausländisches und internationales Privat- und Wirtschaftsrecht (Misafir Araştırmacı)

2013 Kasım Aralık Max-Planck Institute für ausländisches und internationales Privatrecht, Hamburg (Misafir Araştırmacı)

2012-2014 İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi –Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı
(AGNO: 3.81 /4, Kabul: 1. sırada)

Yüksek lisans tez konusu: “Deniz Yolu ile Yolcu Taşıma Sözleşmelerinde Taşıyanın Gemi Kazasından Sorumluluğu ”

Danışman: Prof. Dr. Emine YAZICIOĞLU

2006-2010 İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
(AGNO: 3.61 /4, Mezuniyet derecesi: 5. sırada)

2002-2006 Sakarya Anadolu Lisesi
(GPA:4.00/ 4.00, Mezuniyet derecesi: 1. sırada)

MESLEKİ DENEYİM

- 2012 Temmuz- Araştırma Görevlisi
(İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Deniz Hukuku
Anabilim Dalı)
- 2012- İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi- Erasmus- giden öğrenci
birimi (koordinatör asistanı)
- 2011- Ruhsatlı avukat (İstanbul Barosu)

YABANCI DİLLER

İngilizce (Upper-Intermediate), Almanca (Intermediate), Türkçe (native)

YAYINLAR

- Dr. Sofia Giovanoglou, "Violence Against Women in Greece" National Report (Yunanistan'da Kadına Karşı Şiddet" Ulusal Rapor), İkinci Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali tebliğleri, 2012, s.595-611. (Tercüme- İngilizce'den Türkçe'ye)
- Yeni Deniz Ticareti Hukukunun Kaynakları - Bibliyografya Bölümü Çalışması- (Prof. Dr. Kerim Atamer ve Cüneyt Süzal ile), İstanbul, 2013.
- Deniz Yolu ile Yolcu Taşıma Sözleşmelerinde Taşıyanın Gemi Kazasından İleri Gelen Sorumluluğu, On İki Levha, İstanbul, Kasım, 2016.
- Türk Ticaret Kanunu'na göre Deniz Yolu ile Eşya Taşıma Sözleşmelerinde Taşıyanın Geç Teslimden İleri Gelen Sorumluluğu, Prof. Dr. İlhan ULUSAN'a Armağan, Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016.
- Gemi Kira Sözleşmelerinde Kiraya Veren Sorumluluğu, Prof. Dr. Merih Kemal OMAĞ'a Armağan, Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016.
- Sigorta Sözleşmelerinde Menfaat Eksikliği ve Sonuçları, Batider, Mart 2017.

TEBLİĞLER

"Cape Town Sözleşmesi'nin Getirdiği Yenilikler", Doğu Akdeniz Üniversitesi, 22.04.2016

PROJELER / KONFERANSLAR

7-9 Haziran 2015 Comité Maritime International Colloquium and Assembly,
İstanbul

(Organizasyon Komitesi Üyesi Prof. Dr. Emine
YAZICIOĞLU'nun asiste edilmesi)

BURLAR / ÖDÜLLER

2014-2017 TÜBİTAK 2211-A Yurtiçi Doktora Burs Programı

2017-2018 TÜBİTAK 2214-A Yurt Dışı Doktora Sırası Araştırma Burs
Programı (6 ay)

2017 Tinçel Kültür Vakfı Yurt Dışı Destek Bursu